

שבוע פרשת שמיני

(5 - 11 April 15)

ט"ז - כ"ב ניסן תשע"ה

פפרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹרָה בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לומר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְהָיְהִי אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׂמֹךְ וְלֹא־מִדֵּי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יְבָרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ | יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:**

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שרירי הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוסות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלַכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעַד:

**וְאַהֲבָתָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מַאֲדֶּךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנְנָתָם לְבִינְךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטוֹטֹפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעַתָּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבַבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטַּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמְלַקֵּשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דֶגְגְּךָ וְתִירֹשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׂדְּךָ
לְבַחֲמִתְךָ, וְאֶכְלֵת וְשִׁבְעֵת. הִשְׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְתָרָה
אִף יי בְּכֶם וְעֵצָר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטַּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תֵּתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵּה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטוֹטֹפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לְתַת לָהֶם, כִּי־מִי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֱלֹהִים וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדוֹרָתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זָנִים
אֲחֵרִיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקַּבֵּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָה לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.**

כראי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני גמנים - וגם המבוגרים יהיה מידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - המשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבתן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־תיבות "לה"ו)) בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

ג

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בצאת ישראל מצרים בית יעקב מעם לעז: ב היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו:
ג הים ראה ויגם הירדן יסב לאחור: ד ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן: ה מהלך
הים פי תגום הירדן תסב לאחור: ו ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני צאן: ז מלפני אדון
חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ח ההפכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים:

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא לנו פירושמוך תן כבוד על חסדך על אמתך: ב למה יאמרו הגוים
איהנא אלהיהם: ג ואלהינו בשמים כל אשר חפץ עשה: ד עצביהם כסף וזהב מעשה
ידי אדם: ה פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: ו אזנים להם ולא ישמעו אף להם
ולא ירחוץ: ז ידיהם | ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו לא יהגו בגוונם: ח כמותם יהיו
עשיהם כל אשר בטח בהם: ט ישראל בטח ביהוה עזרם ומגנם הוא: י בית אהרן בטחו
ביהוה עזרם ומגנם הוא: יא יראי יהוה בטחו ביהוה עזרם ומגנם הוא: יב יהוה זכרנו יברך
יברך את בית ישראל יברך את בית אהרן: יג יברך יראי יהוה הקטנים עם הגדלים: יד יסר
יהוה עליכם עליכם ועל בניכם: טו ברוכים אתם ליהוה עשה שמים וארץ: טז השמים
שמים ליהוה והארץ נתן לבני אדם: יז לא המתים יהלוייה ולא פל ירדי דומה:
יח ואנחנו | נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו ניסן, תשי"ד

ברוקלין.

האברך הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה ישראל שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו... ות"ח על מה שצירף למכתבו המאמר שנדפס באיטלקית בנוגע לחג הפסח. ובודאי מכאן ולהבא ישתדל להדפיס לעתים תכופות ובקביעות קטעים משיחות נשיאנו ומכתביהם הק' או גם מאמרי החסידות הקלים כפי דרישת השעה, ואשרי הזוכה לקחת חלק בהפצת נגלה דתורה ופנימיות התורה ברבים בחוגים היותר שונים.

לפלא שאינו מזכיר במכתבו אודות השפעתו על חבריו באוניברסיטה שבטח יש ביניהם גם יהודים, וכן אינו כותב על דבר שיעוריו הקבועים בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות, ובודאי אין זה אלא חסרון בכתיבה אבל לא ח"וי בפועל.

והשי"ת יצליחו להסתדר בקרוב בשידוך המתאים לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

המחכה לבשו"ט.

- (א) סדר הנחות תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיד, קטו ג
- (ג) מאמר ד"ה כימי צאתך מארץ מצרים
אחרון של פסח, היתשכ"ח ה
- (ד) שיחת אחרון של פסח ה'תשכ"ח יח
- (ה) שיחת שבת פרשת שמיני,
מברכים החודש וערב ראש חודש אייר, ה'תשכ"ח מה
- (ו) לקוטי שיחות – פרשת שמיני
(בלה"ק) כרך ז מח
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל נד
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת שמיני נו
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת שמיני נח
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת שמיני פב
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת שמיני פג
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת שמיני צג
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם צו
- שיעורי רמב"ם**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת שמיני צט
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת שמיני קנו
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת שמיני קסה
- (יז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף ב עד דף ז קסח
- (יח) נביאים וכתובים
ישעיה פרק ה, משלי פרק ט קצו
- (ט) משניות – מסכת אהלות
ביאור קהתי קצח
- (כ) עין יעקב מסכת יומא רז
- (כא) מסכת כתובות עם ביאורים
מדף סב עד דף סח רח
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים
אדמו"ר הזקן רמא
- (כג) שולחן ערוך הלכות שבת על פי לוח רב יומי
אדמו"ר הזקן רמב
- (כד) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן רמד
- (כה) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי רמו
- (כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רמו
- (כז) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רמז
- (כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב רמז
- (כט) מאמרים קונטרסים – חלק ב'
אדמו"ר מוהרי"צ רמט
- (ל) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהרי"צ רנ
- (לא) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ רנא
- (לב) חומש לקריאה בציבור לשבוע פרשת שמיני רנג
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת שמיני רסא
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לשש"פ וש"ק רסג
- דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

1 הנביא מיכה אומר על הגאולה העתידה לבוא:

2 פִּימִי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנּוּ נִפְלְאוֹת!¹ כְּלוֹמֵר, בְּגֹאֲלָה
3 הָעֵתִידָה יִהְיוּ נִפְלְאוֹת כְּפִי שְׂבִי צִיֵּאת מִצְרַיִם הֵיוּ נִפְלְאוֹת. הִנֵּה יָדוּעַ שְׁיֵשׁ
4 בְּזָה בְּדַבְרֵי הַנְּבִיא הַמְּשׁוּוֹה בֵּין יְצִיַּאת מִצְרַיִם לְגֹאֲלָה הָעֵתִידָה בְּעֵינֵין
5 הַנִּפְלְאוֹת ב' פִּירוּשִׁים שׁוּנִים.

בס"ד. אחרון של פסח,

ה'תשכ"ח

(הנחה בלתי מוגה)

1 פִּימִי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנּוּ נִפְלְאוֹת!¹
2 הִנֵּה יָדוּעַ שְׁיֵשׁ בְּזָה ב' פִּירוּשִׁים. פִּירוּשׁ
3 הָרֵאשׁוֹן, שְׂבִי גֹאֲלָה הָעֵתִידָה יִהְיוּ אוֹתָן
4 הַנִּפְלְאוֹת שֶׁהֵיוּ בִּיְצִיַּאת מִצְרַיִם, כְּדֹאִיתָא בְּזִהְרָ²
5 כָּל אֶתִין וְנִסִּין וְגִבּוֹרָאָן דְּעֵבֵד קוּדְשָׁא-בְּרִיךְ הוּא
6 בְּמִצְרַיִם יַעֲבִיד לֹון לְיִשְׂרָאֵל, כְּמָה דְּאָמַר פִּימִי צִאתְךָ
7 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנּוּ נִפְלְאוֹת.
8 וּפִירוּשׁ הַשֵּׁנִי, שְׂבִי גֹאֲלָה הָעֵתִידָה יִהְיוּ נִפְלְאוֹת גַּם לְגַבֵּי
9 הַנִּפְלְאוֹת שֶׁהֵיוּ בִּיְצִיַּאת מִצְרַיִם, וְכֹונֵת הַכְּתוּב
10 פִּימִי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנּוּ נִפְלְאוֹת הֵיא,
11 שְׁכֶשֶׁם שְׂבִי צִיֵּאת מִצְרַיִם הֵיוּ נִפְלְאוֹת לְגַבֵּי הַזְּמַן
12 שְׁקוּדָם יְצִיַּאת מִצְרַיִם, כֶּף גַּם בְּגֹאֲלָה הָעֵתִידָה
13 יִהְיוּ נִפְלְאוֹת לְגַבֵּי כָּל הַזְּמַנִּים שְׁלִפְנֵי-זָה, כּוֹלָל
14 גַּם לְגַבֵּי הַנִּפְלְאוֹת שֶׁהֵיוּ בִּיְצִיַּאת מִצְרַיִם.³ וְכָכֵל
15 אוֹפֹן, לְפִי שְׁנֵי פִירוּשִׁים, לְמִדֵּים הָעֵנִינִים
16 דְּלַעֲתִיד-לְבֵא מִמָּה שְׁנִתְפָּרֵשׁ בְּנוֹגַע לִימֵי צִאתְךָ
17 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. שְׂמֹנֶה מוֹכֵן, שְׂהַגְּאוֹלָה הָעֵתִידָה
18 וְהַגְּאוֹלָה מִמִּצְרַיִם שִׁכּוֹת זוּ לְזוּ, וְהֵן בְּסוּג אָחַד.
19 (ב) וְהִנֵּה אֶחָד הָעֵנִינִים הָעֵיקָרִים שֶׁהֵיוּ
20 בִּיְצִיַּאת מִצְרַיִם הוּא ה'רְכוּשׁ גְּדוֹל',
21 כְּמוֹ שְׂכַתוּב⁴ וְאַחֲרֵי-כֵן יֵצְאוּ בְּרְכוּשׁ גְּדוֹל, וְלִכְּן
22 נִצְטוּוּ קוּדָם יְצִיַּאת מִצְרַיִם וְיִשְׂאֲלוּ גו' פְּלִי כֶסֶף
23 וְכִלֵּי זָהָב,⁵ שְׁלֵא יֵאמַר אוֹתוֹ צְדִיק כּו' וְאַחֲרֵי-כֵן

44 לִימֵי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. שְׂמֹנֶה מוֹכֵן, שְׂהַגְּאוֹלָה
45 הָעֵתִידָה וְהַגְּאוֹלָה מִמִּצְרַיִם שִׁכּוֹת זוּ לְזוּ, לְמִרוֹת הַהִבְדִּלִים
46 בִּינֵיהֶם, וְאִפִּילוּ לְפִי הַפִּירוּשׁ שְׂלַעֲתִיד-לְבוֹא יִהְיוּ 'נִפְלְאוֹת' אִפִּילוּ לְגַבֵּי
47 ה'נִפְלְאוֹת' שֶׁהֵיוּ בְּמִצְרַיִם, וְהֵן בְּסוּג אָחַד, וְלִכְּן לְמַעֲשֵׂה אִפְשֵׁר וְצוּרִךְ
48 לְלַמּוֹד עַל הַגֹּאֲלָה הָעֵתִידָה מִתּוֹךְ מָה
49 שְׂמִפּוֹרֵשׁ עַל יְצִיַּאת מִצְרַיִם.

50 (ב) וְהִנֵּה אֶחָד הָעֵנִינִים
51 הָעֵיקָרִים שֶׁהֵיוּ בִּיְצִיַּאת
52 מִצְרַיִם הוּא ה'רְכוּשׁ גְּדוֹל',
53 שְׂבִנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחוּ אִתָּם בְּצִאתָם
54 מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שְׂכַתוּב⁴ בְּדַבְרֵי
55 הַקּוּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְאִבְרָהָם אֲבִינוּ
56 ב'בְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים' עַל כֵּךְ שְׂבִנֵי
57 יִשְׂרָאֵל עֲתִידִים לְרַדֵּת לְמִצְרַיִם 'וְעִבְדוּם'
58 וְעִינוּ אוֹתָם", וְאַחֲרֵי-כֵן יֵצְאוּ
59 בְּרְכוּשׁ גְּדוֹל, וְלִכְּן נִצְטוּוּ בְּנֵי
60 יִשְׂרָאֵל קוּדָם יְצִיַּאת מִצְרַיִם
61 וְיִשְׂאֲלוּ גו' מִהַמִּצְרַיִם פְּלִי כֶסֶף
62 וְכִלֵּי זָהָב,⁵ שְׁלֵא יֵאמַר אוֹתוֹ
63 צְדִיק כּו' אֲבִרָהָם אֲבִינוּ שֶׁהַקּוּדְשׁ-
64 בְּרוּךְ-הוּא קִיִּים אֵת מָה שְׂאִמַּר
65 "וְעִבְדוּם וְעִנוּ אוֹתָם", וְאִילוּ וְאַחֲרֵי-
66 כֵן יֵצְאוּ בְּרְכוּשׁ גְּדוֹל - לֵא
67 קִיִּים בְּהֵם.⁶ וְהִנֵּנוּ, שְׂאֵף-עַל-
68 פִּי שְׂבִנֵי יִשְׂרָאֵל מִצִּדָּם הֵיוּ
69 מְוַתְרִים עַל ה'רְכוּשׁ גְּדוֹל',
70 בְּגִלְל גּוֹדֵל תְּשׁוּקָתָם לְצִאת
71 כְּבָר מִמִּצְרַיִם, כְּדֹאִיתָא כְּפִי
72 שְׂמוּכָא בְּגִמְרָא⁷ אָמְרוּ לוֹ
73 (יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה) לְגַבֵּי הַיְצִיָּא
74 מִמִּצְרַיִם 'בְּרְכוּשׁ גְּדוֹל' וְלֹאֵי
75 שְׂנַצָּא בְּעַצְמָנוּ, מְשַׁל לְאָדָם
76 שֶׁהִיא חֲבוּשׁ אֲסוּר בְּבֵית
77 הָאֲסוּרִים, וְהֵיוּ אוֹמְרִים לוֹ
78 בְּנֵי אָדָם, מוֹצִיאִין אוֹתְךָ
79 לְמַחֵר מִבֵּית הָאֲסוּרִין וְנוֹתְנִין

24 יֵצְאוּ בְּרְכוּשׁ גְּדוֹל - לֵא קִיִּים בְּהֵם.⁶ וְהִנֵּנוּ, שְׂאֵף-עַל-פִּי שְׂבִנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיוּ
25 מְוַתְרִים עַל ה'רְכוּשׁ גְּדוֹל' בְּגִלְל גּוֹדֵל תְּשׁוּקָתָם לְצִאת כְּבָר מִמִּצְרַיִם, כְּדֹאִיתָא
26 בְּגִמְרָא⁷ אָמְרוּ לוֹ (יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה) וְלֹאֵי שְׂנַצָּא בְּעַצְמָנוּ, מְשַׁל לְאָדָם שֶׁהִיא
27 חֲבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְהֵיוּ אוֹמְרִים לוֹ בְּנֵי אָדָם, מוֹצִיאִין אוֹתְךָ לְמַחֵר מִבֵּית

6 פִּירוּשׁ הָרֵאשׁוֹן, שְׂבִי גֹאֲלָה
7 הָעֵתִידָה יִהְיוּ אוֹתָן הַנִּפְלְאוֹת
8 שֶׁהֵיוּ בִּיְצִיַּאת מִצְרַיִם,
9 כְּדֹאִיתָא כְּמוּכָא בְּזִהְרָ² כָּל
10 אֶתִין וְנִסִּין וְגִבּוֹרָאָן דְּעֵבֵד
11 קוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא בְּמִצְרַיִם
12 יַעֲבִיד לֹון לְיִשְׂרָאֵל, כְּמָה
13 דְּאָמַר כֹּל הָאוֹתוֹת הַנִּיטִים וְהַגְּבוּרוֹת
14 שְׂעֵשֶׂה הַקּוּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּמִצְרַיִם
15 יַעֲשֵׂה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל [בְּגֹאֲלָה הָעֵתִידָה
16 [לְבוֹא], כְּפִי שְׂנַמַּר פִּימִי צִאתְךָ
17 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנּוּ
18 נִפְלְאוֹת.
19 וּפִירוּשׁ הַשֵּׁנִי, שְׂבִי גֹאֲלָה
20 הָעֵתִידָה יִהְיוּ נִפְלְאוֹת גְּדוּלוֹת
21 כֹּל-כֵּךְ שִׁיחֲשָׁבוּ 'נִפְלְאוֹת' גַּם אִפִּילוּ
22 לְגַבֵּי הַנִּפְלְאוֹת שֶׁהֵיוּ בִּיְצִיַּאת
23 מִצְרַיִם, וְכֹונֵת הַכְּתוּב הָאוֹמַר
24 פִּימִי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
25 אֲרָאֵנּוּ נִפְלְאוֹת וּמְשׁוּוֹה וּמְדַמָּה
26 בֵּין הַנִּפְלְאוֹת שֶׁהֵיוּ בְּעַת יְצִיַּאת מִצְרַיִם
27 לְנִפְלְאוֹת שִׁיחֵיו בְּגֹאֲלָה הָעֵתִידָה (אָף)
28 שְׂלִפִי הָאִמּוֹר לְכֹאֲרוֹה אֵין בִּינֵיהֶם
29 דְּמִיוֹן, וְהַנִּפְלְאוֹת שִׁיחֵיו לְעֵתִיד-לְבוֹא
30 גְּדוּלוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר) הֵיא, שְׁכֶשֶׁם
31 שְׂבִי צִיֵּאת מִצְרַיִם הֵיוּ נִפְלְאוֹת
32 לְגַבֵּי הַזְּמַן שְׁקוּדָם יְצִיַּאת
33 מִצְרַיִם, שְׂבוּ לֵא הֵיוּ נִפְלְאוֹת כֹּאֲלֵה,
34 כֶּף גַּם בְּגֹאֲלָה הָעֵתִידָה יִהְיוּ
35 נִפְלְאוֹת לְגַבֵּי כָּל הַזְּמַנִּים
36 שְׁלִפְנֵי-זָה, כּוֹלָל גַּם לְגַבֵּי
37 הַנִּפְלְאוֹת שֶׁהֵיוּ בִּיְצִיַּאת
38 מִצְרַיִם.³
39 וְכָכֵל אוֹפֹן, לְפִי שְׁנֵי
40 הַפִּירוּשִׁים גַּם יַחַד, לְמִדֵּים
41 הָעֵנִינִים דְּלַעֲתִיד-לְבֵא
42 שְׂעֵתִידִים לְהִיֵּת בְּגֹאֲלָה הָעֵתִידָה
43 מִמָּה שְׂנִתְפָּרֵשׁ בְּתוֹרָה בְּנוֹגַע

(1 מיכה ז, טו. 2 ח"ב ט, א. 3) אוה"ת נ"ך ח"א ע' תפז. 4) לך-לך טו, יד. 5) בא יא, ב. 6) פירש"י שם - מברכות ט, סע"א ואלך. 7) ברכות שם ריש ע"ב.

אחרון של פסח, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

1 לך מִמֹּן הַרְבֵּה. וְאָמַר לָהֶם, בְּבִקְשָׁה מִמֶּם הוֹצִיאֹנִי הַיּוֹם
 2 וְאֵינִי מִבְּקֵשׁ כְּלוּם. והוא מוותר בחפז לב על הממון הרב ובלבד שיצא
 3 יום אחד קודם, כך בני ישראל מצידם היו מוכנים לוותר על ה'רכוש גדול'
 4 כדי לצאת ממצרים מוקדם ככל האפשר, מִכָּל־מְקוֹם הָיָה הַצּוּרִי
 5 וְיִשְׁאַלוּ וְגו' בני ישראל מהמצרים
 6 כלי כסף וכלי זהב וכו', כְּדִי
 7 שְׁתַּהֲיֶה הַיְצִיאָה בְּרִכּוּשׁ
 8 גָּדוֹל, שְׁמֹנֶה מוֹבָן שְׁה'רְכוּשׁ
 9 גָּדוֹל' הוא עֲנִין עֵיקָרִי
 10 בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם. ויתרה מזה
 11 מְצִינֹו בְּקָרִיעַת יַם־סוּף (שָׁאוּ)
 12 הָיָה סִיּוֹם הַגְּאוּלָּה מִמִּצְרַיִם,
 13 שְׁהָרִי עַד שְׁטַבְעוּ הַמִּצְרַיִם
 14 בֵּינֶם הָיָה עֲדִין הַמּוֹרָא הַפַּחַד
 15 דְּבָנִי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְרַעֲה
 16 (וחילו⁸), כְּמֵאֲמַר רַבּוּתֵינוּ
 17 ז"ל⁹ גְּדוּלָּה הָיְתָה בֵּינָת הַיָּם
 18 מִבֵּינָת מִצְרַיִם (וכפירוש בפרשת
 19 בשלח: "... שְׁעִטְרוּ מִצְרַיִם אֶת
 20 סוּסֵיהֶם בַּחֲשִׁיטֵי זָהָב וְכֶסֶף וְאֲבָנִים
 21 טוֹבוֹת, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹצֵאִין אוֹתָם
 22 בַּיָּם"), שְׁנֵאֲמַר¹⁰ תּוֹרֵי זָהָב
 23 נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נְקוּדוֹת הַכֶּסֶף.
 24 הֵינּוּ, שְׁבִינֹת מִצְרַיִם נְקָרָא
 25 נְקוּדוֹת הַכֶּסֶף (נְקוּדוֹת קֶטְנוֹת
 26 בְּלֶבֶד, וְרַק מִכֶּסֶף) לְגַבֵּי בֵּינָת
 27 הַיָּם שְׁנֵאֲמַר תּוֹרֵי זָהָב
 28 (שמשמעו תְּכָשִׁיט נָאָה וְלֹא רַק
 29 נְקוּדוֹת, וּמִזָּהָב דִּין קָאָ שְׁהוּא
 30 חֲשׁוֹב וַיִּקָּר יוֹתֵר מִכֶּסֶף), וְכָל זֶה כֹּל
 31 הַפְּרָטִים הָאֲמוּרִים לְגַבֵּי ה'רְכוּשׁ גְּדוֹל',
 32 הֵן מָה שֶׁלְּקַחְו בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם וּבֵינָת
 33 הַיָּם נִכְלָל בְּהַפְּלָאָת הַגְּאוּלָּה
 34 מִמִּצְרַיִם וּמֵהוּוֹ חֶלֶק בְּלִתי נִפְרָד
 35 מִמֶּנָּה. וְכִמּוֹכֵן יְהִיָּה גַם
 36 בְּגְאוּלָּה הַעֲתִידָה, כְּפִי
 37 שְׁמֵצִינוּ בְּנִבּוּאָת יִשְׁעִיהוּ
 38 אוֹדוֹת ה'רְכוּשׁ גְּדוֹל' שְׁיִהְיֶה
 39 בְּגְאוּלָּה הַעֲתִידָה¹¹, (כְּמוֹ,
 40 לְמַשֵּׁל, נִבּוּאָת יִשְׁעִיהוּ עַל לַעֲתִיד־
 41 לְבוֹא: "שִׁפְעַת גְּמִלִים תִּכְסֵךְ בְּכָרִי מִדִּין
 42 וְעִפְפָה כּוֹלֵם מִשְׁבָּא יִבְאוּ זָהָב וְלִכְוֹנָה
 43 יִשְׂאוּ וְתַהֲלַת ה' יִבְשְׂרוּ. כֹּל צֶאֱן קָדַר

ביאור בדרך אפשר

44 יִקְבְּצוּ לָךְ אֵילֵי נְבוֹיֹת יִשְׂרָתוֹנֵנוּ... כִּי לִי אֵיִים יִקּוּ וְאֵנִיֹת תְּרִשִׁישׁ בְּרֵאשֵׁנָה
 45 לַהֲבִיא בִּנְיָן מִרְחוֹק כֶּסֶפֶם וְזָהָבֶם אֲתָם...") וְכִמּוֹכֵן גַּם מִמָּה שֶׁכָּתַב
 46 הַרְמַב"ם¹² שְׁלַעֲתִיד־לְבוֹא הַטּוֹכָה תַּהֲיֶה מוֹשְׁפַעַת הַרְבֵּה
 47 וְכו', וְכֹל זֶה מוֹרָה עַל כֵּךְ שֶׁהַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה לְבוֹא קְשׁוּרָה ב'רְכוּשׁ גְּדוֹל'.
 48 וְעַל־פִּי מָה שְׁנֵאֲמַר לְעִיל
 49 בְּפִירוּשׁ הַשְּׁנִי בְּכַתּוּב "כִּימִי צִאתָךְ
 50 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרֵאנּוּ נִפְלְאוֹת"
 51 שְׁעֵנִינִי הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה יְהִיֹו
 52 בְּאוֹפֵן שֶׁל נִפְלְאוֹת גַּם לְגַבֵּי
 53 הַנִּפְלְאוֹת דִּיְצִיאַת מִצְרַיִם,
 54 מוֹבָן שְׁה'רְכוּשׁ גְּדוֹל'
 55 דְּלַעֲתִיד־לְבוֹא יְהִיָּה גְּדוֹל
 56 הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵה'רְכוּשׁ גְּדוֹל'
 57 שְׁהָיָה בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם.
 58 וְכִמּוֹכֵן גַּם מִמָּה שֶׁכָּתַב
 59 הַרְמַב"ם¹² שְׁלַעֲתִיד־לְבוֹא
 60 יְהִיֹו כָּל הַמַּעֲדָנִים מִצּוּרֵי
 61 כְּעָפָר שֶׁזָּהוּ שִׁפְעוּ רַב וְרִכּוּשׁ גְּדוֹל'.
 62 בְּצוּרָה מוֹפְלָאָה בֵּינָת, הַרְבֵּה יוֹתֵר
 63 מִמָּה שֶׁהִיָּה בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם וְנַחֲשׁב
 64 'נִפְלְאוֹת' גַּם בִּיחֹס ל'נִפְלְאוֹת' שְׁהִיֹו
 65 בְּעֵינֵי זֶה בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם. וְכֵן מוֹבָן
 66 יִשְׁנוּ מְקוּר גּוֹסֵף הַמְּבָאָר אֶת ה'רְכוּשׁ
 67 גְּדוֹל' שִׁיהִיָּה בְּגְאוּלָּה הַעֲתִידָה מִמָּה
 68 שְׁאֲמָרוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל¹³ שְׁלֹשׁ
 69 מִטְמוֹנִיּוֹת שֶׁל אוֹצְרוֹת הַטְּמִין
 70 יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם, לְאַחַר שְׁבִימִי
 71 הָרֵעַב בְּאוּ מִכֹּל הָעוֹלָם לְקוֹת מוֹזֵן
 72 בְּמִצְרַיִם, כְּמִסּוֹפֵר בְּתוֹרָה ("וַיִּלְקַט יוֹסֵף
 73 אֶת כֹּל הַכֶּסֶף..."), אַחַת נְתַגְלָתָהּ
 74 כּוֹ' וְאַחַת נְתַגְלָתָהּ כּוֹ' (וּבְלִשׁוֹן
 75 הַגְּמָרָא: "אַחַת נְתַגְלָה לְקָרָח וְאַחַת
 76 נְתַגְלָה לְאַנְטוֹנִינוּס בֶּן אֲסִירוּס")
 77 וְאַחַת גְּנוּזָה לְצַדִּיקִים
 78 לְעֲתִיד־לְבוֹא. וְהֵינּוּ, שְׁלַעֲתִיד־
 79 לְבוֹא יְתַגְלָה גַם הַמְּטָמוֹן
 80 הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהַטְּמִין יוֹסֵף, שְׁהוּא
 81 נַעֲלָה יוֹתֵר בְּאֵין־עֲרוּף לְאֵין
 82 שִׁיעוֹר וְלֹא כֹל יַחַס וְהִשׁוּאָה לְגַבֵּי
 83 שְׁנֵי מִטְמוֹנִיּוֹת הַקּוֹדְמִים,
 84 שֶׁנְּתַגְלוּ לְפָנֵי שְׁנַיִם רַבּוֹת (כִּימִי קוֹרָח
 85 וּבִימִי אֲנְטוֹנִינוּס) דְּכִינּוֹן שְׁשִׁנֵּי
 86 הַמְּטָמוֹנִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנִים נְתַגְלוּ

(8 בשלח טו, ד. 9) פירש"י בשלח טו, כב. (10) שה"ש א, יא. (11) ראה לדוגמא - ישעי' ס, ו ואילך. (12) סוף הלי' מלכים. (13) פסחים קיט, א. סנהדרין קי, א.

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בְּזִמְנֵן הַזֶּה, וְהַמְטָמוֹן הַשְּׁלִישִׁי גָּנוּז לְעֵת־לְבָא, וְרַק אוֹ
 2 יִתְגַּלֶּה, הֲרֵי מוֹבָן, שְׁשֻׁלְשֵׁת הַמְטָמוֹנִיּוֹת אֵינָם שְׁלִישִׁים שְׁוִין
 3 ואין הכוונה שיוסף חילק את האוצרות לשלושה חלקים שווים, אֶלֶא
 4 הַמְטָמוֹן הַשְּׁלִישִׁי שִׁתְּגַלֶּה רַק לְעֵתִיד לְבֹא, בְּזִמְנֵן נִעְלָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִזֶּמֶן
 5 הַזֶּה, הוּא נִעְלָה הַרְבֵּה יוֹתֵר
 6 בְּאִין-עֲרוֹף לְגַבִּי שְׁנִי
 7 הַמְטָמוֹנִיּוֹת הַקּוֹדְמִים, שְׁלֹכָן
 8 לֹא נִתְגַּלֶּה הַמְטָמוֹן הַשְּׁלִישִׁי
 9 עֲכָשׁוּ, בְּזִמְנֵן הַזֶּה, כִּי אֵין הָעוֹלָם
 10 בְּמַצְבּוֹ הַנוֹכְחִי פְּדָאִי וְרֵאוּ
 11 לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ. וְכִיּוֹן שְׁאֵין
 12 עֲנִין יוֹצֵא מִיַּד פְּשׁוּטוֹ, וְיַחַד
 13 עִם הָעוֹמֵק שֶׁל הַרְבִּים וְהַמְשַׁמְעוֹת
 14 הַפְּנִימִית שֶׁלֶּהֵם יִשְׁנֵה הַמְשַׁמְעוֹת
 15 הַפְּשׁוּטָה שֶׁל הַרְבִּים, הֲרֵי מוֹבָן,
 16 שְׁהַפְּנִינָה בַּמְטָמוֹן הַגָּנוּז
 17 לְצַדִּיקִים לְעֵת־לְבָא הִיא
 18 גַם לַמְטָמוֹן שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב
 19 בְּגִשְׁמִיּוֹת כֶּסֶף-שׁוּטוֹ, כִּאֲמֹר לְעִיל
 20 שֶׁהַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה קְשׁוּרָה בִּרְכוּשׁ
 21 גְּדוֹל' (כְּמוֹ יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֵלֶּא שְׁבֹחַ
 22 עֲצֻמוֹ הַרְכוּשׁ גְּדוֹל' שֶׁל הַגְּאוּלָּה
 23 הַעֲתִידָה הוּא מוֹפְלָא בְּאִין-עֲרוֹף לְעוֹמֵת
 24 הַרְכוּשׁ גְּדוֹל' שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם)
 25 וְכִּמּוֹבָן גַּם מִפְּסֵק הַרְמַב"ם
 26 הַנ"ל שֶׁלְעֵת־לְבֹא תִּהְיֶה הַטּוֹבָה
 27 מוֹשַׁפְּעַת הַרְבֵּה וְהַמַּעֲדָנִים יִהְיוּ מִצְוִיִּים
 28 כְּעַפְרָא. וְיִמְזָה מוֹבָן גְּדוֹל הַפְּלָאָת
 29 הַרְכוּשׁ גְּדוֹל' שִׁיְהִיָּה
 30 לְעֵת־לְבָא בְּתַקּוּפָה שְׁעִלִּיהָ נִאֲמַר
 31 'אֲרֵאנוּ נִפְלְאוֹת'.
 32 (ג) וְלְכֹאזְרָה אֵינוּ מוֹבָן מֵהוּ
 33 בְּכֹלל עֲנִיין הַרְכוּשׁ גְּדוֹל' לְעֵתִיד לְבֹא,
 34 בַּגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה, הֲרֵי לְעֵת־
 35 לְבָא תִּהְיֶה הַשְׁתּוֹקְקוֹת לְעֲנִין
 36 הַחֲכָמָה כּו', וְכֹלֵם יִשְׁאֲפוּ
 37 שְׁאִיפוֹת רֹחַנִיּוֹת נִעְלוֹת וְכִּמּוֹבָר
 38 בְּרַמְבַּ"ם¹² בְּתִיאור הַזִּמְנֵן שֶׁל
 39 הַגְּאוּלָּה שְׁלֹא יִהְיֶה עֵסֶק כֹּל
 40 הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ הַזִּמְנֵן אֶלֶא לְדַעַת
 41 אֶת ה' בְּלְבָד, וְלֹא בְּדַבְרִים אַחֲרָיִם,
 42 וְתִהְיֶה לְכֹל בְּאֵי הָעוֹלָם הַבְּנָה
 43 וְהַשְּׁגָה בְּאֵלְלוֹת, כְּמוֹ
 44 שְׁכַתּוֹב¹⁴ בִּיעֲרוּרֵי הַגְּאוּלָּה כִּי

מְלֶאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת הַוַּי' וְגו', וְיִהְיֶה אֲז גִּילּוּיִים אֱלוֹקִיִּים
 הֲכִי נִעְלָים, וְכִּמּוֹ שְׁכַתּוֹב עַל גִּילּוֹי הָאֱלוֹקוֹת שִׁיְהִיָּה בְּעוֹלָם
 לְעֵת־לְבֹא וְנִגְלָה כְּבוֹד הַוַּי' וְרֵאוּ כֹל בְּשֵׁר יַחְדָּו¹⁵, וְעוֹד נִאֲמַר
 עַל גִּילּוֹי הָאֱלוֹקוֹת לְעֵת־לְבֹא אֶשְׁפּוֹף רֹחִי עַל כֹּל בְּשֵׁר וְנִבְּאוּ
 בְּגִיבֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם¹⁶, וּבְפִרְט עַל-פִּי הַמְּבַאֵר בְּקַבְּלָהּ
 וְנִתְפָּרֵשׁ בְּחִסְדוֹת חֶבֶד גְּדוֹל מַעְלַת
 גְּדוֹל מַעְלַת הַגִּילּוּיִים הָאֱלוֹקִיִּים
 דְּלְעֵת־לְבָא. וְאִם-כֵּן, אֵיזוֹ
 תְּפִיסַת מְקוֹם וְאִזָּה חֲשִׁבוֹת
 תִּהְיֶה לְהַעֲנִין שְׁכַל הַמַּעֲדָנִים
 הַגְּשָׁמִיִּים? יִהְיֶה מְצוּיָן כְּעַפְרָא?
 וְכִּמּוֹ-כֵן אֵינוּ מוֹבָן ה' תְּפִיסַת
 מְקוֹם' וְהַחֲשִׁבוֹת הַמִּיּוֹחֶדֶת
 דְּהַרְכוּשׁ גְּדוֹל' שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב
 גְּשָׁמִי כְּפִשְׁטוֹ שְׁבִיִּצִיאַת מִצְרַיִם.
 דְּהֵנָּה, גַּם בְּהִיוֹתָם שֶׁל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּמַעְמַד וּמַצְבַּ שְׁקוֹדִם
 מִתַּן-תּוֹרָה, הִרִי לְמִרּוֹת שְׁטֵרִם
 הַגִּיעוּ לְמַצְבַּ הַנִּעְלָה שְׁבֹו הִיוּ לְאַחַר
 מִתַּן תּוֹרָה וְעִדְיָן הִיוּ בְּמַצְבַּ רֹחַנִי
 נְחוּת, הֲרֵי נוֹסֵף לְכַף שְׁפִינָן
 שְׁיִצְאוּ מִעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת, לֹא
 הִיָּה אֶצְלָם תְּפִיסַת מְקוֹם'
 לְהַרְכוּשׁ גְּדוֹל', וְכִּנְ"ל שְׁאֲמָרוּ
 שְׁהֵם מְצוּיִים מוֹתָרִים עַל
 הַרְכוּשׁ גְּדוֹל' כּו', כִּי לְעוֹמֵת
 עֲצֵם הַיְצִיאָה מִעֲבָדוֹת לְחֵירוֹת, גַּם
 'רְכוּשׁ גְּדוֹל' הוּא חֶסֶר חֲשִׁבוֹת (וְכַפִּי
 הַמְשַׁל שֶׁהוֹבֵא לְעִיל מְדַבְּרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל
 לְגַבִּי מִי שֶׁנִּמְצָא בְּבֵית הָאֲסוּרִים
 וְאוֹמְרִים לוֹ לְהִיוֹת אֲסוּר עוֹד יוֹם אֶחָד
 תִּמְוֹרֵת מִמּוֹן רַב וְהוּא מוֹתֵר עַל הַמְּמוֹן
 כּוֹי לְהִשְׁתַּחֲרֵר יוֹם אֶחָד קוֹדֵם), הֵנָּה
 עוֹד זֹאת, כִּיּוֹן שְׁגַם לְפָנַי
 מִתַּן-תּוֹרָה עֵסֶקוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּתוֹרָה, כְּמַאֲמֵר רַבּוֹתֵינוּ
 ז"ל¹⁷ בְּגִמְרָא מִמִּיָּהֵן שֶׁל
 אֲבוֹתֵינוּ לֹא פָּרְשָׁה יְשִׁיבָה
 מֵהֵם, אֵלֶּא תְּמִיד עֵסֶקוֹ בְּתוֹרָה, הִיוּ
 בְּמִצְרַיִם יְשִׁיבָה עִמָּהֶם וְכו',
 וְכִּמּוֹ שְׁכַתּוֹב¹⁸ וְאֶת יְהוּדָה
 שְׁלַח יַעֲקֹב לְפָנָיו וְגו' לְפָנַי שִׁירָד
 לְמִצְרַיִם, לְהִקִּים שֵׁם בֵּית תְּלִמּוֹד,

(14 ישעי' יא, ט. 15) שם מ, ה. (16) יואל ג, א. (17) יומא כח, ב. (18) ויגש מו, כח ובפירש"י.

אחרון של פסח, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ובפֶּרֶט שֶׁבֵט לֹי שְׁלֹא נִשְׁתַּעֲבַדוּ¹⁹ כִּאֲשֶׁר כָּל שָׂרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
2 הַשְּׁתַּעֲבָדוּ לַמִּצְרַיִם וְעַבְדוּ עַבְדוּת פֶּרֶךְ, שֶׁאֲצֻלָּם הִיָּתָה הַהֲתַעֲפָקוֹת
3 בַּתּוֹרָה בְּיוֹתֵר, וְעַלֵּיהֶם עַל בְּנֵי שֶׁבֵט לֹי נֶאֱמָר²⁰ בְּבִרְכּוֹת מֹשֶׁה רַבְּנוּ
4 לְשִׁבְטִים (בְּפֶרֶשֶׁת "וְזֹאת הַבְּרָכָה") יִרְוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְעֵקֶב וְתוֹרָתְךָ
5 לְיִשְׂרָאֵל, הִנֵּה מֵצֵד זֶה שֶׁהִיוּ
6 עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וַיִּדְעוּ אֶת מַעֲלַת
7 הַעִיסוּק בְּדַבְרִים רוּחֲנִיִּים לְעוֹמַת
8 הַעִיסוּק בְּדַבְרִים גַּשְׁמִיִּים, לֹא הָיָה
9 צְרִיף לְהִיֹּת אֲצֻלָּם תְּפִיסַת
10 מְקוֹם לְרִכּוּשׁ גְּדוֹל' וְגַם
11 בִּיציאת מצרים בני ישראל לא היו
12 צריכים לייחס חשיבות ל'רכוש גדול'
13 גשמי. ובפֶּרֶט שֶׁהָיָה זֶה לְאַחֲרֵי
14 הַגִּילּוּיִים הָאֱלוּקִיִּים הַיּוֹתֵר
15 נְעִלִים שֶׁהִיוּ בִּיציאת מצרים,
16 כְּמֶאֱמָר²¹ כִּפִּי שְׁאוּמְרִים בַּהֲגֵדָה שֶׁל
17 פֶּסַח עַל הָאֱמֹר בְּכַתוּב אֹדוֹת יציאת
18 מִצְרַיִם וּבְמֹרָא גְּדוֹל²² זֶה
19 גִּילּוֹי שְׁכִינָה, וְעַד שֶׁנִּגְלָה
20 עַלֵּיהֶם עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בַּעַת יציאת
21 מִצְרַיִם, מְלָךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים
22 הַקְּבָ"ה בְּכַבּוֹדוֹ וּבַעֲצֻמוֹ²³,
23 וּבְכִיאוֹר כ"ק אֲדָמוֹר' הֲרִבִּי
24 הַרש"ב (רבי שלום דובער, האדמו"ר
25 הַחֲמִישִׁי בְּשׁוֹשְׁלַת אֲדָמוֹרֵי חֲב"ד)
26 נִשְׁמָתוֹ-עַדוֹן²⁴ דְּקָאֵי שֶׁהַכוּנָה
27 הִיא עַל הַגִּילּוֹי דְּבַחֲיִנַת
28 מְלָכוֹת וְתַפְאָרַת דְּאֵין-סוֹף, כִּי
29 "מַלְכוּת" ו"תַּפְאָרַת" קְשׁוּרוֹת בְּמִיּוּחַד
30 לְעֵינֵי הַכְּבוֹד שֶׁלְמַעֲלָה ("בְּכַבּוֹדוֹ
31 וּבַעֲצֻמוֹ") וְגִילּוֹי זֶה "גִּילּוֹי שְׁכִינָה"
32 שֶׁהִיא בַּעַת יציאת מצרים, כִּאֲשֶׁר "נִגְלָה
33 עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ"
34 (בִּירוֹךְ-הוּא וְגַאֲלָם") הָיָה בְּאֹפֶן
35 שֶׁשֶׁפֶעַל מוֹרָא גְּדוֹל גַּם בְּגוֹף
36 הַגַּשְׁמִי, וְאִם-כֵּן אֵינָה עֶרְף
37 וְתְּפִיסַת מְקוֹם יֵשׁ לְרִכּוּשׁ
38 גְּדוֹל' לְעוֹמַת גִּילּוּיִים אֱלוּקִיִּים-
39 רוּחֲנִיִּים נְעִלִים כִּלְכֶּךָ?

1 וְעַל-אַחַת-כֶּפֶה-וְכֶמֶה בְּנוֹגַע לְגֵאוּלָּה הַעֲתִידָה, שְׁאֵז יִהְיוּ
2 גִּילּוּיִים נְעִלִים עוֹד יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַגִּילּוּיִים שֶׁהִיוּ בַּעַת יציאת מצרים
3 (כְּנ"ל) בְּפִירוּשׁ לְשׁוֹן הַפֶּסוּק "אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת", וְכַמּוֹכֵן גַּם מִמָּה
4 שֶׁכְּתוּב בְּזֵהר²⁵ עַל הַפֶּסוּק²⁶ בְּשָׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי
5 נַח גּוֹ' נִבְקָעוּ כָּל מַעֲיָנוֹת
6 תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם
7 נִפְתָּחוּ. כִּד יִהְיֶה קָרִיב לְיוֹמֵי
8 מְשִׁיחָא, אֶפִּילוּ רַבֵּי דְעַלְמָא
9 זְמִינִין לְאַשְׁכַּחא טְמִירִין
10 דְּחֻכְמָתָא כו'. כִּאֲשֶׁר יִהְיֶה (הַזְמַן)
11 קְרוֹב לְיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ אֶפִּילוּ הַתִּינוּקוֹת
12 שֶׁבְעוֹלָם יִהְיוּ מוֹכֵנִים לְמִצְוָה אֶת סְדוּת
13 הַחֲכֵמָה, וְהִינּוּ, שְׁעוֹד לְפָנָי
14 הַגְּאוּלָּה בְּפוֹעַל, בְּתַקּוּפָה הַקְּרוּבָה
15 לְבִיאת הַמְּשִׁיחַ, תְּהִיָּה הַהֲכָנָה
16 לְעֵידוֹן הַגְּאוּלָּה מְעִיץ הַשֶּׁכֶר
17 שֶׁבְזִמְן הַגְּאוּלָּה, וְכִיּוֹן שֶׁבְזִמְן
18 הַגְּאוּלָּה כְּתִיב²⁷ בִּיעֲוֹדִים
19 הַנְּבוֹאִיִּים עַל הַגְּאוּלָּה וְלֹא יִלְמְדוּ
20 עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אַחֵיו גּוֹ'
21 כִּי כוֹלָם יִדְעוּ אוֹתֵי לְמִקְטָנָם
22 וְעַד גְּדוֹלָם, וְכוֹלָם יִדְעוּ אֶת ה',
23 לְכֵן תְּהִיָּה גַם הַהֲכָנָה לְזֶה
24 בְּתַקּוּפָה שְׁקוּדָם בִּיאת הַמְּשִׁיחַ
25 בְּאֹפֶן שֶׁגַם הַקְּטָנִים יִרְבוּ
26 בְּחֻכְמָה כו' כְּדַבְרֵי הַזְּהוּרָה שֶׁהוּבָאוּ
27 לְעֵיל. וְלֹא-אֲחֲרֵי כָּל זֶה,
28 מְדַגִּישִׁים בְּהַפְּלֵאת הַגְּאוּלָּה
29 גַּם אֶת הַעֲנִיָּן דְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל',
30 שֶׁל כֶּסֶף חֹבֵב גַּשְׁמִי וּמַעֲדֵנִים גַּשְׁמִיִּים
31 מִצְוִיִּים כַּעֲפֹר אֵף שְׁאֵין זֶה בְּעֶרְף
32 כָּלֵל וְאֵין לִזוֹה כָּל חֲשִׁיבוֹת לְגַבֵּי
33 הַגִּילּוּיִים הַעֲלִיוֹנִים וְצִרִיךְ לְהַבִּין
34 מִהוּ, אִם כֵּן, הַתּוֹכֵן שֶׁל הַרְכּוּשׁ גְּדוֹל'
35 הֵן בִּיציאת מצרים, וְהֵן - וּבַעֲבֹר -
36 בַּגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה?
37 וְגַם לְפִי הַבְּאוּר בַּתּוֹרַת הַחֲסִידוֹת
38 שֶׁהַרְכּוּשׁ גְּדוֹל' הוּא עֲנִין
39 בְּרוּר הַנִּיצוּצוֹת הָאֱלוּקִיִּים

(19 פירש"י שמות ה, ד. 20) ברכה לג, י. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג הי"ב. 21) הגדה של פסח, פיסקא ביד חזקה. 22) תבוא כו, ח. 23) הגדה של פסח, פיסקא מצה זו. ושם לפני"ז פיסקא ויוציאנו. 24) ראה המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתקכר. סה"מ אע"ת ע' עה. תער"ב-תערע"ו ע' סז. 25) ח"א קיז, א. קיח, א. וראה לקו"ש חט"ו ע' 42 ואילך. 26) נח ז, יא. 27) ירמ' לא, לג.

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות

ביאור בדרך אפשר

1 הרוחניים ש**בְּדַבְרֵי** הַגְּשָׁמִיִּים²⁸, על ידי שמשתמשים בהם לקדושה,
 2 מפרידים את הטוב שבהם מתוך הרע שבהם וניצוצות הקדושה שירדו ונפלו
 3 בדברים הגשמיים חזורים ומתעלים למקורם בקדושה, וגם לפי ההסבר שזהו
 4 התוכן והעניין של הרכוש גדול, עדיין לא מובן מה בעצם החשיבות הגדולה
 5 של הדברים, כי הרי מצד זה
 6 מבחינת בירור הניצוצות, נוגע חשוב
 7 רק הניצוץ האלקי שבדבר
 8 הגשמי, ולא הדבר הגשמי
 9 עצמו, ואם-כן עדין צריך
 10 להבין מהו הענין והפונה
 11 ב'רכוש גדול' הגשמי גופא מצד
 12 עצמו?
 13 (ד) ועל-דרך זה צריך להבין
 14 בענין תכלית שלמות השכר
 15 על לימוד התורה וקיום המצוות בעולם
 16 הזה שהאדם מקבל בעולם הבא
 17 לאחר שנשמתו יוצאת מגופו ועולה
 18 למעלה. דהנה, ידוע דעת
 19 הרמב"ם²⁹ בנושא שכר המצוות
 20 שהעולם הבא אין בו גוף
 21 וגויה אלא נפשות הצדיקים
 22 בלבד בלא גוף כו', וזהו מה
 23 שהנשמה מקבלת בעולם הבא כאשר
 24 היא לא מלוכשת בגוף גשמי, השכר
 25 שאין שָׂכָר לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ
 26 והטובה שאין אחריה טובה
 27 יותר גדולה ממנה כו'. והינו,
 28 שתכלית ועיקר השכר דעולם
 29 הבא הוא בגן-עדן, לנשמות
 30 ללא גופים דוקא. ואילו
 31 עולם התחיה, העולם שהיה
 32 לאחר תחיית המתים, נשמות
 33 בגופים, יהיה רק לפי שעה,
 34 ואינו אמתית ענין השכר.
 35 והרמב"ם³⁰ חולק עליו, על
 36 הרמב"ם, וסבירא-ליה והוא,
 37 הרמב"ם, סובר שעיקר ותכלית
 38 השכר דעולם הבא השכר
 39 העיקרי על לימוד התורה וקיום
 40 המצוות בעולם הזה יהיה בעולם
 41 התחיה בעת תחיית המתים

ביאור בדרך אפשר

42 לנשמות בגופים דוקא, שאז תהיה הסעודה שתהיה לעתיד-
 43 לבוא דליתתן ושור הבר³¹ כדברי חכמינו ז"ל שהיא תהיה סעודה
 44 באופן של אכילה גשמית.
 45 והפסק-דין של רבנו הזקן בתורת החסידות³² המכריע
 46 במחלוקת זו של הרמב"ם והרמב"ן
 47 לגבי השאלה מהו עיקר שכר המצוות
 48 הוא פדעת הרמב"ן, שעיקר
 49 השכר על לימוד התורה וקיום
 50 המצוות יהיה בעולם התחיה
 51 בתחיית המתים, ונשמות בגופים
 52 דוקא, ולכן גם האבות ומשה
 53 רבנו שנמצאים בגן-עדן יותר
 54 מג' אלפים שנה, וכבר זכו
 55 לגילויים נעלים מאד במשך זמן רב
 56 ביותר, עדיין לא קיבלו את השכר
 57 המגיע להם בשלימות שעיקרו כנשמות
 58 בגופים בעולם הזה, ולכן גם הם
 59 יקומו בתחית המתים, ואז
 60 יהיה להם תכלית שלמות
 61 השכר.
 62 ולכאורה אינו מובן, מדוע
 63 באמת עיקר ושלמות השכר היא
 64 כנשמות בגופים ודוקא לאחר תחיית
 65 המתים, שהרי ירידת הנשמה
 66 בגוף היא ירידה גדולה מאד,
 67 כמו ירידה מאיגרא רמה לבירא
 68 עמיקתא³³, מגג גבוה לבור פמוק,
 69 ואיזה מעלה ויתרון מיוחד יש
 70 בגוף הגשמי, שלכן יהיה
 71 תכלית שלמות השכר לנשמה
 72 פמו שהיא מלוכשת בגוף
 73 גשמי דוקא?
 74 (ה) ויובן כל זה בהקדים באור
 75 ענין אורות וכלים כמבואר
 76 בקבלה וחסידות שאופן הארת ופעולת
 77 הספירות העליונות הוא שהאורות
 78 האלוקיים מתלבשים בתוך 'כלים'
 79 (המודדים ומגבילים את האור)
 80 ומאירים ופועלים באמצעותם,
 81 שדוגמתם הוא ענין נשמה
 82 וגוף וכך גם התלבשות הנשמה בגוף

(28) ראה לקו"ש ח"ג ע' 824 ואילך. (29) הל' תשובה פ"ח ה"ב.ג. פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין ר"פ חלק. (30) בשער הגמול בסופו (ע' שט - בהוצאת שאוועל). (31) ראה בבא בתרא עד, ב ואילך. ויק"ר פ"ג, ג. (32) לקו"ת צו טו, ג. דרושים לשבת שובה סה, ד. סהמ"צ להצ"צ יד, ב. אוה"ת חוקת ס"ע תת. (33) לשון חז"ל - תגיגה ה, ב.

אחרון של פסח, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

1 והארתה ופעולתה באמצעות הגוף היא מעין התלבשות ה'אורות' האלוקיים
 2 ב'כלים', וכפי שממשיך ומבאר.
 3 **דְּהִנֵּה יְדוּעָה** ³⁴ **שְׁעֲנִין הָאֹר הוּא בִּיטוּל לַמְקוּרו וּשְׂרוּ וְאִין לַלֵּא**
 4 תחושה של 'ישות' וללא שיהיה מציאות מוגבלת ומוגדרת. **וּבִפְרָטִיּוֹת יֵשׁ**
 5 **בְּזָה** במהותו של האור כ'ביטול'
 6 ו'אין' **ג' עֲנִינִים** שונים, כפי שהולך
 7 ומפרט.
 8 **הָא', שְׁעֲנִין הָאֹר הוּא גִילוּי**
 9 **(כְּמוֹ שְׁכָתוּב ³⁵ וַיִּקְרָא אֱלֹקִים**
 10 **לְאֹר יוֹם וְ"יוֹם" הוּא עֵינֵן הַגִּילוּי,**
 11 בניגוד ל'לילה' ו'חושך' שהוא ענין
 12 ההעלם), **וְהִגִּילוּי שְׁלוֹ** האופן
 13 שבו האור מאיר ומתגלה **הוּא עַל-**
 14 **יְדֵי הַיּוֹתוֹ בְּדַבְּקוֹת נִפְרָת**
 15 **בְּמִקְרוֹ, דְּבוֹק בְּמִקְרוֹ וְלֹא נִפְרָד**
 16 ממנו בצורה כזו שהדבקות הזו ניכרת
 17 ונרגשת בו והיא חלק בלתי נפרד
 18 ממהותו וממילא הוא בביטול למקורו
 19 **שְׁלֶכֶן הוּא מְעִין הַמְּאֹר,** כיוון
 20 שהאור דבוק במקורו והדבקות הזו
 21 ניכרת בכל המהות שלו, לכן "אור
 22 מעין המאור" ולאור יש תכונות דומות
 23 למאור, מקור האור, **וְיִנְיֹן**
 24 **שְׁהַמְּאֹר הוּא בְּלִתֵּי מְצִיאוֹת**
 25 **נִמְצָא,** האלוקות עצמה, מקור
 26 ושורש האור, היא מציאות שלא
 27 מוגדרת בגדרים והגבלות של מציאות
 28 לפי המושגים שלנו. ולמרות היותה,
 29 כמובן, מציאות אמיתית, אין לה גדרים
 30 של מציאות, **לְכֵן גַּם הָאֹר הַדְּבוֹק**
 31 במאור, מקור האור, **הוּא אִין,**
 32 מציאות ללא 'ישות' וגדרים מגבילים
 33 **לְהִיּוֹתוֹ מְעִין הַעֲצָם** המופשט
 34 מכל 'ציר' והגדרה והגבלה.
 35 **עֲנִין הַב', דְּכִיּוֹן שְׁהַמְּאֹר הוּא בְּדַבְּקוֹת נִפְרָת בְּמִקְרוֹ,**
 36 והדבקות במקורו ושורשו ניכרת ונרגשת בו והיא חלק מעצם מהותו, **הַרִי**
 37 **הוּא מְרַגֵּשׁ אֶת הַמְּאֹר** מקור האור, **וּמַצֵּד הַרְגֵּשׁ מְקוּרוֹ הַרִי**
 38 **הוּא מְתַבְּטֵל** כי הוא חש כיצד לעומת מקורו אין לו כל חשיבות **עַד**
 39 **שְׁנַעֲשֵׂה בְּכַחֲנֵת אִין** ללא כל תחושה של 'ישות' ומציאות.
 40 **וְעִנְיֹן הַג', דְּכִיּוֹן שְׁכָל דְּכָר נִמְשָׁךְ** בטבעו ומעצם מהותו **לְשָׂרוֹ**
 41 **וּמְקוּרוֹ, לְכֵן רְצוּנוֹ שֶׁל הָאֹר (פִּיּוֹן שְׁמַרְגִּישׁ אֶת מְקוּרוֹ)**
 42 **לִיִּכְלֵל בְּמִקְרוֹ וְשָׂרוֹ** הוא רוצה להפסיק להיות מציאות בפני עצמה

ביאור בדרך אפשר

43 הנפרדת ממקורה ולהיות כלול במקור (כמו נר קטן שנמשך לאש גדולה
 44 וכשהוא קרוב אליה הוא נכלל בה). **וְהִינּוּ, דְּאָף-עַל-פִּי שְׁכָפְאָשׁר**
 45 **יּוֹכְלֵל בְּמִקְרוֹ אִזִּי יִתְבַּטֵּל מִמְּצִיאוֹתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה** המציאות
 46 שבה היה קודם לכן כדבר בפני עצמו, **מִכָּל-מְקוֹם תְּשׁוּקָתוֹ הִיא**
 47 **לִיִּכְלֵל כּוֹ' גַּם ב'מחיר' של אברן**
 48 המציאות שלו **(כְּמִבְּאֵר בַּתְּנִיָּא ³⁶**
 49 **לְעִינֵין טַבַּע הָאֵשׁ לְעֵלוֹת לְמַעְלָה וְטַבַּע**
 50 **הַנְּשִׁמָּה לְהִמְשֵׁךְ לְאֵלוֹקוֹת, וְזֶה לְשׁוּנוֹ:**
 51 **"נַר ה' נִשְׁמַת אָדָם, פִּירוּשׁ שִׁישְׂרָאֵל**
 52 **הַקְּרוּיִים אָדָם נִשְׁמַתָּם הִיא לְמַשֵּׁל כְּאוֹר**
 53 **הַנֵּר שְׁמַתְנַעֲנַע תְּמִיד לְמַעְלָה בְּטַבְּעוֹ**
 54 **מִפְּנֵי שְׂאוֹר הָאֵשׁ חֲפִץ בְּטַבַּע לְהִפְרֵד**
 55 **מִהַפְתִּילָה וְלְהִדְבֵּק בְּשׁוּרוֹ לְמַעְלָה**
 56 **בִּישׁוּד הָאֵשׁ הַכְּלָלִי שֶׁתַּחַת גִּלְגַּל הַיּוֹרֵחַ**
 57 **כְּמוֹ שְׁכָתוּב ב'עֵץ חַיִּים' וְאֵף שְׁעַל-יְדֵי**
 58 **זֶה יִכְבֵּה וְלֹא יֵאִיר כְּלוֹם לְמַטָּה וְגַם**
 59 **לְמַעְלָה בְּשׁוּרוֹ יִתְבַּטֵּל אוֹרוֹ בְּמִצִּיאוֹת**
 60 **בְּשִׂרְשָׁה, אֵף-עַל-פִּי-כֵן בְּכָךְ הוּא חֲפִץ**
 61 **בְּטַבְּעוֹ. כֵּן נִשְׁמַת הָאָדָם וְכֵן בַּחֲנִית**
 62 **רוּחַ וְנִפְשָׁה חֲפִצָּה וְחֻשְׁקָה בְּטַבְּעָה**
 63 **לְהִפְרֵד וּלְצִאֵת מִן הַגּוֹף וְלְהִדְבֵּק**
 64 **בְּשׁוּרְשָׁה וּמְקוּרָה ב'ה' חַיִּי הַחַיִּים בְּרוּךְ-**
 65 **הוּא הַגֵּם שֶׁתְּהִיָּה אִין וְאִפְסֵי וְתִתְבַּטֵּל**
 66 **שֵׁם בְּמִצִּיאוֹת לְגַמְרֵי וְלֹא יִישָׂר מִמֶּנָּה**
 67 **מְאוּמָה מִמְּהוּתָהּ וְעִצְמוּתָהּ הָרֵאשׁוֹן**
 68 **אֵף-עַל-פִּי-כֵן זֶה רְצוֹנָהּ וְחֲפִצָּה,**
 69 **וּמַצֵּד תְּשׁוּקָה זֹו שֶׁל הָאֹר, לְהִיּוֹת**
 70 **כְּלוֹל בְּמִקְרוֹ, הַרִי הוּא מְתַבְּטֵל**
 71 **מִמְּצִיאוֹתוֹ לְגַמְרֵי. הִינּוּ,**
 72 **שֶׁמִּתְבַּטֵּל גַּם מִמְּצִיאוֹת דְּאֹר**
 73 **שְׁמַצִּיאוֹתוֹ הוּא אִין, כְּנִל**
 74 **וּלְמִרוֹת שֶׁהוּא אִין' וְלֹא מְצִיאוֹת**
 75 **מוֹגֵדֵרֵת עִם תְּחוּשַׁת 'ישות', הִינּוּ שִׁישׁ**
 76 **לוֹ מְצִיאוֹת מֵאֵד 'דְּקָה' וְעֵדִינָה', גַּם מְצִיאוֹת זֹו הוּא רֹצֵה לְהִתְבַּטֵּל וּשְׂאִיפְתּוֹ**
 77 **וְתִשְׁוֹקְתּוֹ הִיא לְהִיּוֹת כְּלוֹל בְּמִקְרוֹ.**
 78 **וְהִעֲנִין בְּזָה, דְּהִנֵּה יְדוּעָה תּוֹרַת הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב ³⁷ שְׁבִמְקוֹם**
 79 **שְׂרַצוּנוֹ שֶׁל אָדָם** המקום שאליו הוא שואף, אף שכפועל הוא נמצא
 80 במקום אחר, רחוק משם - **שֵׁם הוּא נִמְצָא כּוֹלוֹ, וּבְזָה מְבָאֵר**
 81 **הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב מַה שְׁכָתוּב ³⁸ בְּנִבְאוֹת יִשְׁעִיָּה עַל הַעוֹלָמוֹת הָעֵלְיוֹנִים**
 82 **שְׂרַפִּים מְלֹאכִים עֵלְיוֹנִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, דְּלְכָאוּרָה אִין שְׂרַפִּי**
 83 **שְׂרַפִּי מְלֹאכִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לְשְׂכִינָה** עצמה, והרי ברור
 84 שהמלאכים הם למטה במדרגה מהשכינה עצמה?

(34) בהבא לקמן - ראה המשך תע"ב ח"א פרע"ט ואילך. וראה גם ד"ה קץ שם לחושך תשכ"ד (תו"מ סה"מ מנ"א ע' קנב ואילך). (35) בראשית א, ה. וראה תו"א יתרו סז, ג. סה"מ תש"ח ע' 239 ובהערה א שם. (36) פי"ט. (37) הובא בהמשך תע"ב שם פר"פ. וראה כתר שם טוב הוספות סימן מח. וש"נ. (38) ישע"י ו, ב.

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אף הענין הוא, דכיןן שרצון ותשוקת השרפים הוא
- 2 להתעלות, לדבוק בשכינה ליכלל באור-אין-סוף שלמעלה
- 3 מבחינת שכינה, ולאבד את מציאותם לכן עומדים הם עצמם
- 4 ממעל לו, כי במקום שרצונו של אדם ואליו הוא שואף
- 5 ומשתוקק - שם הוא נמצא פולו
- 6 והרי זה נחשב שהתעלו אל השכינה.
- 7 וכן מוכן גם בפשטות, מצד
- 8 טבע האדם (ולא רק במלאכים
- 9 בעולמות עליונים) שהרי הרצון
- 10 הוא כוח כללי ונטייה כללית של הנפש
- 11 ולכן הרצון מושל ושולט על כל
- 12 הפחות הפרטיים, ולכן פשוטה
- 13 האדם באיזה דבר ברצון חזק
- 14 ונפשו נוטה לזה, אזי הרצון נוטל
- 15 עמו (נעמט מיט זיך מיט
- 16 לוקח איתו ובעקבותיו) את כל
- 17 הפחות וגורם שכל הכוחות יפנו
- 18 ויהיו נוטים ונמשכים אל הדבר
- 19 שבו הוא רוצה, עד שגממא
- 20 שם הוא פולו, ולא רק פרט
- 21 מסוים מכוחות הנפש, שכל
- 22 מציאותו של האדם עם כל כוחות
- 23 נפשו נכללת בדבר שרוצה
- 24 ואליו הוא שואף ומשתוקק, והינו
- 25 שמתבטל מפל מציאותו, גם
- 26 ממציאות הרצון, וכולו נוטה
- 27 אחז הדבר שבו הוא רוצה ואליו הוא
- 28 משתוקק עד כדי כך שגם הרצון אל
- 29 הדבר לא ניכר ונרגש כמציאות בפני
- 30 עצמה ולא נשאר אלא רק
- 31 (הרגש) הדבר עצמו שהוא
- 32 האדם רוצה ואין בעולמו (הרגשי)
- 33 אלא הדבר עצמו. ומזה מוכן
- 34 מעלת ביטול האור אל מקורו
- 35 ושורשו מצד הרצון והתשוקה
- 36 שנמצאת באור מעצם מהותו (כמו
- 37 בטבע האש לעלות למעלה, כמובא
- 38 לעיל) להכלל במקורו למרות
- 39 שעל ידי זה יאבד את כל מציאותו
- 40 כדבר בפני עצמו, שעל-ידי-זה
- 41 כתוצאה מההתכללות במקורו
- 42 מתבטל גם מהמציאות דאור,
- 43 שענינו הוא אין כי כבר אין לו
- 44 מציאות מוגדרת משלו כלל (בדומה
- 45 לאמור לעיל בענין הרצון שכאשר יש לאדם רצון חזק והוא שואף ומשתוקק
- 46 אליו, "שם הוא נמצא" ואין לו (הרגש של) מציאות אחרת, אפילו לא של
- 47 מציאות הרצון עצמו.

1 ו) ובפרטיות יותר, הנה ג' ענינים הנ"ל בביטול האור

2 למקורו ושורשו (שהאור מתגלה על-ידי שדבוק במקורו ולכן הוא 'מעין

3 המאור' וממילא האור הוא 'אין'; שהאור מתבטל מפני שמרגיש את מקורו;

4 שהרצון רוצה ושואף להתכלל במקורו) הם בג' מדרגות שונות, כפי

5 שממשיך ומבאר. והענין בזה,

6 דהנה ידוע שבאורות יש

7 בכללות ג' מדרגות, אורות

8 המתלבשים בכלים, אורות

9 שלמעלה מהתלבשות בכלים

10 בפועל ומאייים מבלי להתלבש בכלים

11 מגדירים ומגבילים אצל הם על-כל-

12 פנים בגדר ואפשרות של

13 התלבשות בכלים, ואורות

14 שלמעלה מגדר התלבשות

15 בכלים ולא יתכן שיתלבשו בכלים.

16 והנה, ענין הא' בביטול

17 האור, שהביטול הוא מצד

18 ענין הגילוי שבו (דכיןן

19 שהגילוי הוא על-ידי היותו

20 בדבקות נפרת במקורו ומעין

21 מקורו, ובעצם כל הגילוי שלו הוא

22 הארה של מקורו לכן הוא אין,

23 ולא מציאות בפני עצמו, פנ"ל),

24 ובחינה זו של ביטול האור הרי זה

25 בבחינת האורות המתלבשים

26 בכלים בפועל, פי ענין הגילוי

27 שבאור והעובדה שהוא מאיר ופועל

28 גם כלפי חוץ הוא בעיקר על-ידי

29 התלבשותו בכלים, וכידוע

30 בקבלה וחסידות שעיקר האור

31 והגילוי שבאור, שהוא מאיר

32 ומתגלה ופועל ביחס לאחרים, הרי

33 זה דרך הכלים שהם האמצעי

34 שדרכו האור מאיר ומתגלה ופועל.

35 וענין הב' בביטול האור,

36 שהביטול הוא מצד הרגש

37 מקורו, וכיוון שמקורו ניכר ונרגש

38 בו הרי הוא דבוק בו ובטל אליו ולא

39 מתבטא כמציאות בפני עצמו, הרי

40 זה בבחינת האורות שלמעלה

41 מהתלבשות בכלים, פי

42 ההוספה והיתרון פענין

43 הביטול שמצד הרגש מקורו

44 על הביטול שמצד ענין

45 הגילוי שבו (אף שגם הביטול מפני הגילוי כתוצאה מהדבקות במקור

46 הוא ביטול נעלה) - הוא שמצד הרגש מקורו מתבטל האור גם

47 מענין האור והגילוי, ואינו מאיר, דכיןן שמרגיש את מקורו

השרפים הוא ליכלל באור-אין-סוף שלמעלה

מבחינת שכינה, לכן עומדים הם עצמם ממעל

לו, כי במקום שרצונו של אדם - שם הוא נמצא

כולו. וכן מוכן גם בפשטות, שהרי הרצון מושל

ושולט על כל הפחות, ולכן פשוטה באיזה

דבר, אזי הרצון נוטל עמו (נעמט מיט זיך מיט)

את כל הפחות אל הדבר שבו הוא רוצה, עד

שגממא שם הוא פולו, שכל מציאותו נכללת

בדבר שרוצה, והינו שמתבטל מפל מציאותו,

גם ממציאות הרצון, ולא נשאר רק (הרגש)

הדבר שהוא רוצה. ומזה מוכן מעלת ביטול

האור מצד הרצון והתשוקה להכלל במקורו,

שעל-ידי-זה מתבטל גם מהמציאות דאור,

שענינו הוא אין.

1) ובפרטיות יותר, הנה ג' ענינים הנ"ל

בביטול האור, הם בג' מדרגות

שונות. והענין בזה, דהנה ידוע שבאורות יש

בכללות ג' מדרגות, אורות

שלמעלה מהתלבשות בכלים

הם בגדר התלבשות בכלים, ואורות שלמעלה מגדר

התלבשות בכלים. והנה, ענין הא' בביטול

האור, שהביטול הוא מצד ענין הגילוי שבו

(דכיןן שהגילוי הוא על-ידי היותו בדבקות

נפרת במקורו ומעין מקורו, לכן הוא אין,

פנ"ל), הרי זה בבחינת האורות המתלבשים

בכלים, פי ענין הגילוי שבאור הוא בעיקר

על-ידי התלבשותו בכלים, וכידוע שעיקר האור

והגילוי שבאור, שהוא מאיר ומתגלה, הרי זה

דרך הכלים. וענין הב' בביטול האור, שהביטול

הוא מצד הרגש מקורו, הרי זה בבחינת האורות

שלמעלה מהתלבשות בכלים, פי ההוספה פענין

הביטול שמצד הרגש מקורו על הביטול שמצד

ענין הגילוי שבו - הוא שמצד הרגש מקורו

אחרון של פסח, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

1 ודבק בו לגמרי, הרי אי־אפשר שְׂאִיר תוך כדי שדבק עד שאין לו
 2 מציאות משלו, וְכִדְוַע פֶּסֶח הַהֶלְכָה³⁹ לענין ההרוה בדברים שבקדושה
 3 כאשר דברים שאינם של קדושה מסיחים את דעתו שְׂאִיר־אֶפְשָׁר לא ייתכן
 4 שְׂיִהְיוּ ב' מַחְשָׁבוֹת בְּבַת אַחַת, וְלִכֵּן כִּשְׁהָאֹר (חושב
 5 ו)מְרַגֵּשׁ אֶת מְקוֹרוֹ וְדִבּוּק בּוֹ
 6 לגמרי, אֲזִי אֵי־אֶפְשָׁר שְׂיִוְרַגֵּשׁ
 7 ויקבל ביטוי עֲנִינְ הָאֹר וְהִגְלִיז
 8 שָׁבוּ, וּבְמִילָא מִתְבַּטֵּל הוּא
 9 האור מֵעֲנִינְ הַהֶתְלַבְּשׁוֹת
 10 בְּכָלִים שְׁעַל־יָדָם הוּא מְאִיר
 11 וּמִתְגַּלֶּה וְאִינוּ מִתְלַבֵּשׁ בְּכָלִים וְאִינוּ
 12 מְאִיר בְּאִמְצָעוֹתָם. וְהִינֵנוּ, דְּעַם
 13 הַיּוֹת שְׁהָאֹר מְצַד עֲצָמוֹ הוּא
 14 בְּגֵדֵר הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּכָלִים, וּמְצַד
 15 מִהוֹתוֹ יִתְכַּן שְׁאֵכֵן יִתְלַבֵּשׁ בְּכָלִים וְיֵאִיר
 16 וְיַפְעֵל בְּאִמְצָעוֹתָם, מְכַל־מְקוֹם
 17 מְצַד הַרְגֵּשׁ מְקוֹרוֹ וְכִיוֹן שֶׁהַמְקוֹר
 18 נִיכָר וְנִרְגַּשׁ בּוֹ נַעֲשֶׂה הָאֹר
 19 לְמַעַלָּה מֵעֲנִינְ הַתְּלַבְּשׁוֹת כּוֹ'
 20 וְלִמְעַשֵּׂה אִינוּ מִתְלַבֵּשׁ בְּכָלִים.
 21 וְעֲנִינְ הַג' בְּבִיטוֹל הָאֹר,
 22 שְׁהַבִּיטוֹל הוּא מְצַד רְצוֹנוֹ
 23 הַשְּׂאִיפָה וְהַתְּשׁוּקָה שְׁלוֹ לִיכְפֹּל
 24 בְּמְקוֹרוֹ, הָרִי זֶה בְּבַחֲבִינַת
 25 עֲצָם וּפְנִימִיּוֹת הָאֹר
 26 שְׁלִמְעַלָּה מְגֵדֵר הַתְּלַבְּשׁוֹת,
 27 שְׁהִי כָל עֲנִינְ הַהֶתְלַבְּשׁוֹת בְּכָלִים אִינוּ
 28 אֵלָא בְּהָאֵרָה חִיצוֹנִית שֶׁל הָאֹר אֲבָל
 29 הַעֲצָם, הַעוֹמֵק וְהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הָאֹר,
 30 לֹא שִׁיךְ מִלְּתַחֲלִילָה לְהַתְּלַבְּשׁוֹת
 31 בְּכָלִים הוּא נִעְלָה וּמוֹפְשֵׁט מִכָּל גֵּדֵר
 32 הַהֶתְלַבְּשׁוֹת, וְהַתְּשׁוּקָה לְהַתְּבַטֵּל
 33 מִמְּצִיאֹתוֹ וְלִדְבּוּק בְּמְקוֹרוֹ הִיא לֹא
 34 בְּחֻלְקוֹ הַחִיצוֹנִי (הַשִּׁיךְ לְהַתְּלַבְּשׁוֹת
 35 בְּכָלִים אִו אֶפִּילוּ מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בְּפוּעֵל)
 36 אֵלָא בְּעֲצָמִיּוֹת וּפְנִימִיּוֹת שְׁלוֹ פִּי מְצַד רְצוֹנוֹ לִיכְפֹּל בְּמְקוֹרוֹ,
 37 מִתְבַּטֵּל הוּא מְמַצִּיאֹתוֹ לְגַמְרִי, וְיִמְאֵבֵד' אֵת כָּל הַצִּיּוֹר' שְׁלוֹ
 38 כְּמַצִּיאֹת כַּפְּנֵי עֲצָמָה, וְכַפְּנֵי' לְגַבֵּי מְצַבּוֹ שֶׁל אֲדָם שִׁישׁ לוֹ רְצוֹן (חֲזוּק) לְדַבֵּר
 39 מְסוּיִם שְׁכָּל עֲנִינְוֹ הוּא רַק הַדְּבָר שְׁהוּא רוֹצֵה וְעַד כִּדִּי כֵךְ שֶׁאֶפִּילוּ
 40 הַרְצוֹן עֲצָמוֹ לֹא נִיכָר וְנִרְגַּשׁ וְכָל הַנְּטִיָּה הַנְּפִישִׁית שֶׁל הָאֲדָם הִיא אֵל הַדְּבָר
 41 שְׁבוּ הוּא רוֹצֵה וְאֵלָיו הוּא מִשְׁתּוֹקֵק.
 42 וְהִנֵּה ג' מְדַרְגוֹת הַנַּ"ל, בְּאוֹרוֹת בִּיחַס לְכָלִים שֶׁהֵם אוֹרוֹת הַמִּתְלַבְּשִׁים

ביאור בדרך אפשר

43 כְּכָלִים; אוֹרוֹת שְׁבַגְדֵר הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּכָלִים אֲבָל אִינֵם מִתְלַבְּשִׁים בְּפוּעֵל; אוֹרוֹת
 44 שְׁלִמְעַלָּה מְגֵדֵר הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּכָלִים בְּעֲנִינְ הַסְּפִירוֹת כְּפִי שֶׁהֵם בָּאִים לְיַדִּי
 45 בִּיטוּי בְּסִפִּירוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת הֵם בְּסֵדֵר שֶׁל מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה בִּינָה חֲכָמָה
 46 וְכֵתֵר, פִּדְוַע שְׁהַתְּחַלַּת עֲנִינְ הַכָּלִים הִיא בְּבִינָה, הַסְּפִירָה
 47 הַשְּׂנִיָּה, מֵה־שְׂאִיר־כֵּן הַחֲכָמָה
 48 הַסְּפִירָה הָרֵאשׁוֹנָה הִיא בְּבִינַת
 49 חִיּוּהִי⁴⁰, שְׁהוּא עֲנִינְ הָאֹר
 50 שְׁלִמְעַלָּה מִהַכָּלִים, כְּמַבּוּאֵר
 51 בְּאֵגֶרֶת הַקּוּדֵשׁ שְׁבַתְנִיא בְּפִירוּשׁ
 52 מֵאֲמֵר הַזּוֹהֵר "אִיהוּ [הַקּוּדֵשׁ־בְּרוּךְ־
 53 הוּא] וְחִיּוּהִי חֵד, אִיהוּ וְגֵרְמוּהִי חֵד"
 54 שְׁ"חִיּוּהִי" הֵם הָאוֹרוֹת וְ"גֵרְמוּהִי" הֵם
 55 הַכָּלִים, וְכוּונַת הַזּוֹהֵר לִזְמַר שְׁעֵשֶׁר
 56 הַסְּפִירוֹת הַקּוּדֵשׁוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת (כְּפִי שֶׁהֵן
 57 מֵאִירוֹת בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת) אִינֵן מְצִיאֹת
 58 בְּפִנֵּי־עֲצָמָה, אֵלָא "חֵד", בְּטוֹלוֹת
 59 לְמִקּוֹרָם וְשׁוֹרֵשׁם אֲלוּקֵי הַעֲלִיּוֹן
 60 וּמֵאוֹחֲדוֹת אֲתוֹ, וְאוֹפֵן הָאֵרֶת הַסְּפִירוֹת
 61 הוּא שְׁאֵמָנֵם גַּם בְּחֲכָמָה יֵשׁ אֹר וְכָלִי,
 62 אֲבָל עֵיקֵר עֲנִינְ הַכָּלִים מִתְחַלֵּל בְּבִינָה
 63 (וְכִמוֹ בְּחֲכָמָה וְבִינָה כְּפִי שֶׁהֵן בְּשִׁכְל
 64 הָאֲדָם שְׁבַחֲכֵמָה, הַהֲבִירָה הָרֵאשׁוֹנִית
 65 שֶׁל הַרְעִיּוֹן הַשְּׁכָלִי כְּנִקּוּדָה בְּלִבֵּד,
 66 מוֹדַגֵּשׁ יוֹתֵר עֲנִינְ הַבִּיטוֹל, חֲכָמָה
 67 אוֹתִיּוֹת כַּח־מָה, וּבְבִינָה שְׁהִיא
 68 הַסְּתַעְפּוֹת וְהַתְּפִשׁוֹת שֶׁל הַנְּקוּדָה
 69 הָרֵאשׁוֹנִית לְאוֹרֵךְ וְרוּחָב נִרְגַּשׁ יוֹתֵר
 70 עֲנִינְ הַמְּצִיאֹת, וְהִרִי כָּל הַעֲנִינְ שֶׁל
 71 מְצִיאֹת מוּגֵדֵרֵת בֹּא מִהַכָּלִים) אֲבָל
 72 אֶפְשָׁר־לִיכְפֹּל גַּם אֹר
 73 הַחֲכָמָה שְׁבוּ עֲנִינְ הַכָּלִים אִינוּ נִיכָר
 74 וְנִרְגַּשׁ כִּלְכֵךְ הוּא בְּגֵדֵר
 75 הַתְּלַבְּשׁוֹת וְיִתְכַּן שִׁתְּלַבֵּשׁ בְּכָלִים
 76 בְּפוּעֵל, וְכִדְוַע הַטַּעַם
 77 שְׁהַחֲכָמָה נְקִירָת בְּשֵׁם
 78 רֵאשִׁית⁴¹, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב "רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה'", לְפִי שְׁיִישׁ לָהּ
 79 לְסִפִּירַת הַחֲכָמָה שְׁיִכְנוֹת לְסִפִּירוֹת שְׁלִמְטָה מְמַנָּה, שְׁהִיא
 80 רֵאשִׁית אֲלֵיהֶן⁴² וְכִיוֹן שְׁהִיא ה'רֵאשִׁית' וְהַתְּחַלָּה שֶׁל כָּל שְׁאֵר הַסְּפִירוֹת
 81 מוּבֵן שְׁבִיחַד עִם מַעְלָתָה וְיִיחּוּדָה, יֵשׁ בָּהּ גַּם דְּבָרִים מְשׁוֹתֵפִים לְשֵׁאֵר הַסְּפִירוֹת,
 82 וְגַם סִפִּירַת הַחֲכָמָה הִיא בְּגֵדֵר הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּכָלִים.
 83 אֲמָנֵם הַבִּיטוֹל שֶׁל הָאֹר לְמִקּוֹרוֹ וְשִׁרְשׁוֹ שְׁמְצַד הַרְצוֹן וְהַשְּׂאִיפָה שֶׁל
 84 הָאֹר לְהַתְּבַטֵּל לְגַמְרִי לִיכְפֹּל בְּמְקוֹרוֹ, שְׁהוּא בְּבַחֲבִינַת הָאֹר

(39) ראה שו"ע אדה"ו או"ח סע"ג ס"ב בקו"א סק"ג. 40) ראה ד"ה כימי צאתך תרצ"א ותש"ח פ"ט (סה"מ תרצ"א ע' רעג ותש"ח ע' 161). וש"נ. 41) ראה זח"א לא, ב. תקו"ז ת"ל (עג, א). פרדס שער ג (שער אם הא"ס הוא הכתר) פ"ג. עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א. 42) ראה תניא שעהי"א פ"ח. לקו"ת פקודי ז, ג. תזריע כב, ג. ובכ"מ.

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁאִינוּ בְּגֵדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת, הוּא בְּכַחֲנֵת הַפֶּתֶר בַּחֲנֵת 'כְּתוּר עֲלֵינוּ' 1
2 שלמעלה מכל עשר הספירות, כולל גם החכמה, כשם שהכתר הוא מעל הראש
3 (שְׁנִקְרָא בַחֲנֵת הַכְּתֹר רְצוֹן שהוא כוח כללי ו'מקיף' הנעלה משאר כוחות
4 הנפש שהם כוחות פרטיים ו'פנימיים').
5 ז) אֲמַנְּם הַפְּלִים הֵם בְּכַחֲנֵת 2
6 מְצִיאֹת מוגדרת, שעניינה הוא
7 מְדִידָה וְהַגְּבָלָה, שְׁזֵהוּ כִלְלוֹת
8 העניין של מציאות מוגדרת ומוגבלת
9 הַיִּפְךָ עֲנֵן הַבֵּיטוּל וְאֵין הַעֲדוּר
10 המציאות שְׁפָאוּרוֹת, וְהִנְנוּ לְפִי
11 שְׁהַפְּלִים הֵם בְּכַחֲנֵת דְּבָקוֹת
12 בְּלִתֵּי נִפְרָת, גם הכלים דבוקים
13 במקורם ושוורשם אבל הדבקות לא
14 ניכרת ונרגשת בכל המציאות שלהם,
15 וְאֵין בָּהֶם הַרְגֵשׁ נִכְר וְגִלּוּי שֶׁל
16 מְקוֹרָם, וְעַל-אֲחַת-פְּמָה-
17 וְכִמְהָ שְׁאֵין בָּהֶם כִּלְלוֹת
18 המגבילים את האור הַרְצוֹן
19 לְהַתְּעִלוֹת וְלִפְלִל בְּמִקְוֶם
20 שאינו ניכר ונרגש בהם בגלוי,
21 וְאֲדַרְבָּה, הַפְּלִים הֵם בְּטָבַע
22 הַיִּרְדָּה לְמִטָּה וְהַתְּרַחֲקוֹת
23 מִמְקוֹרָם וְשׁוֹרֵשׁ הַעֲלִיּוֹן כּוֹי. וּמִכָּל
24 זֶה מוֹכֵן גּוֹדֵל הַהִפְכָּיוֹת
25 דְּאוֹרוֹת וְכִלְלוֹת, שְׁהֵם ב' 26
27 הַפְּכִים בְּתַכְלִית כִּי בְּאוֹרוֹת מוֹדַג
28 עֵינֵי הַבֵּיטוּל, וּבְכִלְלוֹת מוֹדַג עֵינֵי
29 הַמְצִיאֹת.
30 וּמִכָּל-מְקוֹם לְמִרוֹת שְׁכַל מֵהוֹתם
31 של האורות מנוגדת לכל מהותם של
32 הכלים יִשְׁנוּ עֲנֵן הַתְּלַבְּשׁוֹת
33 האורות בְּכִלְלוֹת⁴³, בְּאוֹפֵן
34 שְׁמַתְחַבְּרִים יָחַד וְעַל-מִתְּלָתָם וְהָאֲרָתָם הֵיא
35 עַל-יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹתָם בְּכִלְלוֹת
36 דְּקָא, וְכַנֵּ"ל שְׁדוֹקָא עַל-יְדֵי
37 הַפְּלִים נִעֲשֶׂה אֹר הַמְאִיר
38 ואילו ללא ההתלבשות בכלים, האורות
39 לא פועלים ומאירים כלפי חוץ.
40 וְהִנְנוּ, שְׁהַתְּלַבְּשׁוֹת הַאוֹרוֹת
41 בְּכִלְלוֹת הֵיא בְּאוֹפֵן שֶׁל
42 הַתְּלַבְּשׁוֹת פְּנִימִית, שְׁהָאוֹר מְאִיר בְּגִילּוּי בְּכִלְלוֹת
43 מְרִישׁ אֵת הָאוֹר וְהָאוֹר נִיכְר בּוֹ בְּגִילּוּי וְהַפְּלִי סוֹבֵל נוֹשָׂא וּמִקְבָּל קוֹלֵט

44 אֵת הָאוֹר וּמִתְאַחַד עִמּוֹ וְכֵן זֶה הוּא מִפְּנֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת הַאוֹרוֹת בְּכִלְלוֹת
45 הֵיא הַתְּלַבְּשׁוֹת פְּנִימִית שֶׁל הַתְּחַבְּרוֹת וְהַתְּאֲחָדוֹת. וּכְמוֹ בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת
46 הַנְּשֻׁמָּה בְּגוֹף, לְהַחֲיוֹתוֹ וְלְהַאִיר בּוֹ וּלְפַעֵל בּוֹ, שְׁאוֹפֵן הַתְּלַבְּשׁוֹת
47 הוּא שְׁהַנְּשֻׁמָּה וְהַגּוֹף נִעֲשִׂים לְדַבֵּר אֶחָד, מְצִיאֹת אֶחָד שֶׁל אָדָם
48 חַי הַמּוֹרַכְבֵּת מִנִּפְשׁ וְגוֹף, שְׁאֵז כַּאֲשֶׁר
49 הַנְּשֻׁמָּה וְהַגּוֹף מִתְאַחְדִּים, נִקְרָא
50 בְּשֵׁם אָדָם⁴⁴, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב⁴⁵
51 בְּתוֹרָה עַל בְּרִיאַת אָדָם וְחוּהוּ וְיִקְרָא
52 אֵת שְׁמֵם אָדָם, שְׁתוֹאֵר זֶה
53 קָאֵי עַל הַנְּשֻׁמָּה וְהַגּוֹף יַחְדוֹ
54 דְּיִקְא וּבְחִיבוּרָם וְהַתְּאֲחָדוֹתָם יָחַד
55 נּוֹצֵרֵת הַמְצִיאֹת שֶׁל אָדָם שֶׁלֹּם.
56 וּמוֹסִיף וּמְבַאֵר כִּי־צַד הַנְּשֻׁמָּה מְלוּבֶשֶׁת
57 בְּגוֹף בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת פְּנִימִית:
58 וְכְמוֹ שְׁאֵינוּ רּוֹאִים
59 בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת פְּרֻטֵי הַכַּחֲנוֹת
60 הַתְּלַבְּשׁוֹת כּוֹחוֹת הַנִּפְשׁ שֵׁישׁ בְּהֵם
61 פְּרֻטִים שׁוֹנִים בְּאַבְרֵי הַגּוֹף,
62 שְׁהַכַּחֲנוֹת בָּאִים וּפּוֹעֵלִים בְּגוֹף
63 לְפִי מְזַג חוֹמֵר אַבְרֵי הַגּוֹף
64 שְׁמַתְלַבְּשִׁים בָּהֶם, כֹּל כּוֹח
65 בְּהַתָּם לְאוֹפִיו וּמְהוֹתוֹ שֶׁל הַאֲבֵר בְּגוֹף
66 שְׁכּוֹ הוּא מְתַלַּבֵּשׁ וּפּוֹעֵל בְּפִנִּימִיּוֹת
67 כְּמוֹ לְמַשֵּׁל כַּח הַרְאִיָּה, שְׁתִּלּוּי
68 בְּמִזְג חוֹמֵר הָעֵינַן, וְהַעוֹבְדָה
69 שְׁאוֹפֵן פְּעוּלָתוֹ שֶׁל כּוֹח הַרְאִיָּה הַנִּפְשִׁי
70 תְּלוּיָה בְּאוֹפִיו וְעֵינָיו שֶׁל חוֹמֵר הָעֵינַן
71 נּוֹבַעֵת מִכָּן שְׁכּוֹח הַרְאִיָּה מְתַלַּבֵּשׁ בְּעֵינַן
72 בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת פְּנִימִית, וְעַד שְׁגָם
73 הָעֵינַן דְּטוֹב עֵינַן⁴⁶ הַתְּכוּנָה
74 לְהַבִּיט עַל דְּבָרִים בְּעֵינַן טוֹבָה (תְּכוּנָה
75 שְׁמַצַּד הַחֶסֶד) וְהִפְכּוֹ הַתְּכוּנָה
76 לְהַבִּיט בְּעֵינַן לֹא טוֹבָה (שְׁמַצַּד
77 הַגְּבוּרָה), תְּלוּי בְּמִזְיַג חוֹמֵר
78 הָעֵינַן הַגְּשֻׁמִּית, אִם הוּא
79 בְּרִיבּוּי דְּמִים (שְׁנִקְרָא
80 אֲדָמוּנִי⁴⁷, בַּחֲנֵת גְּבוּרָה) דְּבֵר
81 הַגּוֹרֵם לְהַבִּיט בְּעֵינַן לֹא טוֹבָה אוֹ
82 בְּמִיעוּט דְּמִים שְׁגוֹרֵם לְהַבִּיט בְּעֵינַן
83 טוֹבָה כּוֹי (וּכְפִי שֶׁמְבּוֹאֵר בְּמֵאמְרוֹ
84 'בְּשַׁעֵה שֶׁהַקִּדְמוֹת – תַּעֲרִיב' לְאֲדָמוּר'
85 הַרְשֵׁב נִעִי: "... שֶׁהַאֲבָרִים הֵמָּה כִּלְלוֹת רְאוּיִים לְאוֹר צוֹרֵת הַנִּפְשׁ עַל כֵּן
86 הַכּוֹחוֹת מְתַגְּלִים וּפּוֹעֵלִים בְּהֵם כּוֹי, וְלִכֵּן לְפִי אוֹפֵן חוֹמֵר הַאֲבָרִים כֵּן

(43 ראה המשך תער"ב ח"ב פתי"א. 44) ראה סה"מ תרנ"ג ע' רלה. וש"נ. 45) בראשית ה, ב. וראה זח"ג קמה, ב. 46) משלי כב, ט. וראה גם סידור (עם דא"ח) יג, ד. המשך תער"ב ע' ה. ועוד. 47) שמואל-א יז, מב (הובא בהמשך תער"ב שם).

אחרון של פסח, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

1 הוא התגלות הכוחות, וכמו דלפי אופן חומר המוחין הוא התגלות אור השכל
 2 שאם מזג המוח יבש וחם ביותר לא יהי' מזג השכל טוב ואם הוא מזג קר
 3 ולח ביותר גם כן לא טוב, אך במזג ממוצע בין קר ולח וחם ויבש לפי אופן
 4 טוב המזג במוח הגשמי כך יהי' השראת אור השכל במזג טוב אם בהשכלה
 5 בעומק או ברוחב או בהשכלות דקות
 6 וצחות וכחאי גוונא. וכמו כן בכח
 7 הראי' שבעין לפי אופן חומר העין
 8 בשחור ולבן שבו כך יבוא אור הראי'
 9 הרוחניות כו', וכנודע דגם ענין טוב עין
 10 ורע עין, תלוי במזיגת חומר העין
 11 הגשמי אם הוא בריבוי דמים או
 12 במיעוט דמים... (ובדרך כלל לפי אופן
 13 מזיגת והרכבת הדם והמים באברי
 14 הגוף (שזהו ענין אדם א' דם כו') לפי
 15 אופן כזה הוא מזיגת הכחות הרוחניים
 16 כו', וכמו מי שהוא רגזן בטבע או
 17 שהוא שקט ונח בטבעו הרי זה לפי
 18 הרכבת הדם והמים בחומר הגוף כו',
 19 ויש שגם בריבוי דמים תהי' מזיגת
 20 המים בטוב וכמו אדמוני עם יפה
 21 עיניים כו'). והגם שהכוחות והאברים
 22 אינם בערך כלל זה לזה שהכוחות
 23 רוחניים המה והאברים גשמיים כו',
 24 מכל-מקום מאחר שמתלבשים בהם
 25 וכפי אופן מזגי הכלים הוא מזגי
 26 הכוחות, בהכרח לומר שיש בהגשמת
 27 טבעי האברים מעין ודוגמא טבע מהות
 28 אור הרוחני דנפש שעל-ידי-זה הם
 29 כלים מוכנים לקבל בהם צורת הנפש
 30 כו', וכמו בהירות העין כלי לאור הראי'
 31 וכמו כל דבר מלוטש מקבל אור כו',
 32 וכמו כן חומר המוח והלחלויות
 33 הדקות שבו יש בו איזה דוגמא מטבע
 34 אור השכל כו').
 35 ועל-דרך-זה כשם שפעולת כוח
 36 הראייה בעין היא בהתאם למהות חומר העין, כך הוא גם בראיית עין
 37 השכל, ההבנה השכלית, שתלוי באופן מזיגת והרכבת חומר
 38 המוח, פידוע שתלת מוחין שלושת חלקי המוח חקמה-בינה-
 39 דעת שבתלת חללין דגלגלתא, הנמצאים בשלושת חלקי הגולגולת
 40 הנה מוח החקמה (שורש המים והחסד הפועלים ברוע) הוא קר
 41 ולח, ומח הבינה (שורש האש והגבורות הפועלים ברעש) הוא חם
 42 ויבש כו'⁴⁸, הרי שיש קשר ישיר בין פעולת כוחות הנפש לאברי הגוף
 43 בהם הם פועלים ובאופן מזיגת והרכבת חומר כלי המוח תלויה

ביאור בדרך אפשר

44 נטיית השכל לחסד או לגבורה וכו' והדבר נובע לא רק מתכונות
 45 הנפש אלא גם מהאופי של חומר המוח (בדוגמת החילוק ההבדל
 46 דטוב עין והפכו, שתלוי במזיגת חומר העין, כמבואר לעיל).
 47 ואף שנטיות השכל לחסד או לגבורה תלויה בשורש
 48 הנשמות, והיא ענין נפש-ירוחני
 49 פמבאר בזהר⁴⁹ בענין
 50 החילוק בין בית-שמאי ובית-
 51 הלל, שביה-שמאי נוטים להחמיר
 52 ובית הלל נוטים להקל שזהו לפי
 53 ששורש נשמות בית-שמאי
 54 הוא מבחינת הגבורות, מקור
 55 הדין והנטייה היא להחמיר, ושורש
 56 נשמות בית-הלל הוא
 57 מבחינת חסדים, מקור התכונה
 58 להקל, ולפי אופן בנין הצורה
 59 הנפש הרוחנית (אם שורש נשמתו
 60 הוא מבחינת החסד או
 61 מבחינת הגבורה) נעשה גם
 62 בגין החומר של המוח הגשמי
 63 באופן פנה, ומזה מובן שהנטייה
 64 לחסד או לגבורה תלויה בנפש
 65 הרוחנית ולא בחומר הגשמי, הנה
 66 לאמתו של דבר אין זו סתירה למבואר
 67 לעיל שלחומר הגשמי של אברי הגוף
 68 יש השפעה על אופן הפעולה של
 69 כוחות הנפש כי זהו האמור שהדבר
 70 תלוי "לפי אופן בנין הצורה", היינו
 71 הנפש הוא רק בכללות הבנין
 72 דחומר וצורה כו', שבאופן כללי
 73 החומר הוא על פי הצורה אכל
 74 פרטי אופני התגלות הצורה
 75 ופעולתה בגוף בפועל הם כפי
 76 טבע ומזג חומר כלי המוח
 77 הגשמי. וזהו גם עיקר החילוק
 78 בין השכל דקטן להשכל
 79 דגדול, שהוא לפי אופן כלי המוח הגשמי, שהגדול כלי
 80 המוחין שלו הם בהתרחבות⁵⁰ וממילא שכלו גדול יותר, ועוד
 81 זאת, שמצד ריבוי ההשכלות שהשכל נעשו במשך השנים
 82 קמטים (קניטשון) בחומר המוח⁵¹, וגם זה מוכיח שפעולת השכל
 83 קשורה גם בחומר המוח הגשמי, מה-שאין-בן הקטן שכלי המוח
 84 שלו אינם בהתרחבות וכו' שכלו קטן ומצומצם יותר. ומכל זה
 85 מובן, שהתלבשות הכחות של הנפש באברים של הגוף היא
 86 לא רק באופן שיש שיכות ביניהם, אלא שהאבר מקבל

(48 ראה ת"ח לך-לך צא, ב"ג. שערי אורה שער החנוכה י, ב. ובכ"מ. 49) ח"ג רמה, א. וראה תניא אגה"ק סי"ג. 50) ראה גם סה"מ תרצ"ב ע' לד. 51) ראה גם סה"מ תרצ"ז ע' 254. וש"נ.

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אֶת הַכַּחַ וְקוֹלֵט אוֹתוֹ בְּפִנְיֵימוֹתָיו, וְעַד שְׁפֹעֵל האבר של הגוף שִׁינִי
 2 בַּכַּח הַרוּחָנִי הַנִּפְשִׁי, שְׁמִתְגַּלְגָּה מְשׁוּרְשׁוֹ בְּעַמְקֵי הַנֶּפֶשׁ וּפּוֹעֵל לְפִי
 3 אוֹפֵן מְזִיגַת הָאֵבֶר דּוֹקָא.
 4 וְעִנְיָן זֶה שֶׁל פְּעוּלַת כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּאֵדָם בְּהַתָּאם לְאִפְסָם וּמִהוּתָם שֶׁל אַבְרֵי
 5 הַגּוּף הוּא עוֹד יוֹתֵר מִכְּמוֹ אוֹר
 6 הַשֶּׁמֶשׁ הַמְּאִיר עַל-יְדֵי 1 שֵׁישׁ שְׂיִכּוּת בִּינְיָהֶם, אֲלֵא שֶׁהָאֵבֶר מְקַבֵּל אֶת
 7 זְכוּכִית שְׁנִרְאָה גֵּוֹן צִבְע הָאוֹר 2 הַכַּח, וְעַד שְׁפֹעֵל שִׁינִי בַּכַּח, שְׁמִתְגַּלְגָּה וּפּוֹעֵל
 8 כְּפִי גֵּוֹן הַזְכוּכִית, כִּי אִמְנֵם גַּם 3 לְפִי אוֹפֵן מְזִיגַת הָאֵבֶר דּוֹקָא. וְעִנְיָן זֶה הוּא עוֹד
 9 בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמְקַבֵּל אֶת צִבְעוֹ שֶׁל 4 יוֹתֵר מִכְּמוֹ אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הַמְּאִיר עַל-יְדֵי זְכוּכִית
 10 הַכִּלִּי נִרְאִית הַשְּׁפֵעָה שֶׁל הַכִּלִּי עַל 5 שְׁנִרְאָה גֵּוֹן הָאוֹר כְּפִי גֵּוֹן הַזְכוּכִית, שֶׁהָרִי
 11 הָאוֹר אֲבֵל בְּכוּחוֹת וַאֲבְרֵי הַגּוּף 6 הַגִּילּוּי הוּא רַק מִצַּד הָאוֹר, וּפְעוּלַת הַזְכוּכִית
 12 הַהִשְׁפָּעָה שֶׁל הַכִּלִּים גְּדוּלָה יוֹתֵר 7 אֵינָה אֲלֵא שְׁנִרְאָה הָאוֹר בְּגֵוֹן זֶה⁵², אֲבֵל
 13 שֶׁהָרִי הַגִּילּוּי שֶׁל אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ 8 הַתְּלַבְּשׁוֹת הַכּוּחוֹת בְּאֵבְרִים הִיא בְּאוֹפֵן
 14 הוּא רַק מִצַּד הָאוֹר, וּפְעוּלַת 9 שְׁהִמְשַׁכַּת וְגִילּוּי הַכּוּחוֹת הֵם עַל-יְדֵי הָאֵבְרִים.
 15 הַזְכוּכִית אֵינָה אֲלֵא שְׁנִרְאָה 10 וְהִינֵנו, שֶׁהָאֵבְרִים הֵם לֹא רַק כְּלִים לְהַכּוּחוֹת, אֲלֵא
 16 הָאוֹר בְּגֵוֹן זֶה⁵², אֲבֵל לִזְכוּכִית 11 שֶׁהֵם גַּם מְמַשִּׁיכִים וּמְגַלִּים אוֹתָם, וְכֹאֲשֶׁר יֵשׁ
 17 וְלִצְבַע שֶׁלָּה אֵין חֶלֶק וְתַפְקִיד בְּהֵאֲרַת 12 חֶסְרוֹן בְּאֵבֶר אֲזִי נַעֲשֶׂה חֶסְרוֹן גַּם בַּכַּח שְׂאִינֵנו
 18 הָאוֹר אֲבֵל הַתְּלַבְּשׁוֹת הַכּוּחוֹת 13 יְכוּל לְהַתְּגַלּוֹת, וְלִכֵּן הַתְּגַלּוֹת הַכּוּחוֹת הִיא לְפִי
 19 בְּאֵבְרִים הִיא בְּאוֹפֵן 14 אוֹפֵן מְזִיגַת הָאֵבְרִים. וּמִכֵּל זֶה מוּכָן גַּם בְּעִנְיָן
 20 שְׁהִמְשַׁכַּת וְגִילּוּי הַכּוּחוֹת הֵם 15 אוֹרוֹת וְכִלִּים, שֶׁהֵם מִתְאַחֲדִים זֶה עִם זֶה
 21 עַל-יְדֵי הָאֵבְרִים כִּי בְּחוּמֵר הַמוֹחַ 16 בְּתַכְלִית, וְעַד שְׁנַעֲשִׂים דְּבַר אֶחָד, שֶׁלִּכֵּן הַכְּלִי
 22 יֵשׁ תְּכוּנוֹת שֶׁדְּרָכּוּ יַעֲלֶה כּוּחַ הַשֶּׁכֶל 17 סוֹבֵל וּמְקַבֵּל אֶת הָאוֹר, וְאוֹפֵן הַתְּגַלּוֹת הָאוֹר
 23 וּבְחוּמֵר הָעֵינַיִם יֵשׁ תְּכוּנוֹת שֶׁדְּרָכָה יַעֲלֶה 18 הוּא כְּפִי אוֹפֵן הַכְּלִי.
 24 כּוּחַ הָרְאִיָּה. וְהִינֵנו, שֶׁהָאֵבְרִים 19 (ח) אֵף עֲדִין צָרִיף לְהַבִּין, הָרִי הָאוֹרוֹת וְהַכְּלִים
 25 הֵם לֹא רַק כְּלִים לְהַכּוּחוֹת, 20 הֵם ב' הַכְּפִים בְּתַכְלִית כְּנ"ל, וְאֵיף
 26 אֲלֵא שֶׁהֵם גַּם מְמַשִּׁיכִים 21 אֶפְשָׁר שִׁתְּאָחְדוּ. דְּהִנְהוּ, בְּשִׁלְמָא מַה שֶׁהַכְּלִי
 27 וּמְגַלִּים אוֹתָם מִתּוֹךְ עוֹמֵק 22 סוֹבֵל וּמְקַבֵּל אֶת הָאוֹר, אֶפְשָׁר לְבָאֵר שֶׁזֶהוּ לְפִי
 28 וּפְנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְהַאֲבִירִים גּוֹרְמִים 23 שֶׁהַכְּלִי רוֹאֶה בְּגִלּוּי אֶת מַעֲלַת הָאוֹר שֶׁלְמַעֲלָה
 29 לְכוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לְהַתְּגַלּוֹת בָּהֶם, 24 מִמֶּנּוּ, וְלִכֵּן אֶף-עַל-פִּי שֶׁטְּבַעוּ לִירַד לְמַטָּה, הָרִי
 30 וְכֹאֲשֶׁר יֵשׁ חֶסְרוֹן בְּאֵבֶר אֲזִי 25 הוּא מִשְׁתּוֹקֵק לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר כּו'. אֲבֵל הָאוֹר,
 31 נַעֲשֶׂה חֶסְרוֹן גַּם בַּכַּח שְׂאִינֵנו 26 אֵיף אֶפְשָׁר שִׁירַד וְיִתְּלַבֵּשׁ בְּכִלִּים. וּבִפְרָט עַל-פִּי
 32 יְכוּל לְהַתְּגַלּוֹת בְּאֵבֶר זֶה, וְלִכֵּן 27 הִידוּעַ שֶׁכֵּל הַשְּׁפָעָה אֲמִתִּית הִיא בְּרִצּוֹן דּוֹקָא,
 33 הַתְּגַלּוֹת הַכּוּחוֹת הִיא לְפִי 28 וְאִם-כֵּן אֵיף שִׁיף לּוֹמֵר בְּאוֹר שֶׁרִצּוֹנוּ לִירַד
 34 אוֹפֵן מְזִיגַת הָאֵבְרִים. 29 לְמַטָּה, הָרִי זֶה הִיפֶף טְבַעוּ, דְּטַבַּע הָאוֹר הוּא
 35 וּמִכֵּל זֶה מוּכָן גַּם בְּעִנְיָן 30 לְעֵלּוֹת לְמַעֲלָה כּו'. וּכְמוֹ-כֵּן חֶסֶר עֲדִין בְּאוֹר
 36 אוֹרוֹת וְכִלִּים שֶׁל הַסְּפִירוֹת 31 בְּמַה שֶׁהַכְּלִי סוֹבֵל וּמְקַבֵּל אֶת הָאוֹר,
 37 הַעֲלִיּוֹנוֹת, שֶׁהָאוֹרוֹת מִתְּלַבְּשִׁים בְּכִלִּים 32 הָאוֹר, דָּאֵף שְׁנִתְּבָאֵר לְעֵיל
 38 בְּאוֹפֵן כּוֹה שֶׁהֵם מִתְאַחֲדִים זֶה 33 שֶׁזֶהוּ לְפִי שֶׁהַכְּלִי מְרַגֵּשׁ
 39 עִם זֶה בְּתַכְלִית, וְעַד שְׁנַעֲשִׂים 34 דְּבַר אֶחָד, שֶׁלִּכֵּן הַכְּלִי סוֹבֵל
 40 דְּבַר אֶחָד, וְקוֹלֵט אֶת הָאוֹר, 35 וּשְׂאֵל וּמְקַבֵּל וְקוֹלֵט אֶת הָאוֹר,
 41 וְאוֹפֵן הַתְּגַלּוֹת הָאוֹר הוּא 36 וְאוֹפֵן הַתְּגַלּוֹת הָאוֹר הוּא

אחרון של פסח, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

1 בְּגֵלוֹי עֲנִין שְׁלֹמֶעֱלָה מִמְּנוֹ, והרגשה זו גורמת לו להתבטל כלפי
 2 האור ולרצות להתחבר אתו ולדבוק בו, מִפְּלִמְקוֹם אֵינוֹ מוֹבֵן פִּיצַד
 3 נַעֲשֶׂה בְּפוּעַל דָּבָר שֶׁהוּא הִיפָּךְ עֲנִינוֹ של הכלי שמצד טבעו
 4 ומהותו נמשך למטה?
 5 אֶף הָעֲנִין הוּא, שְׁחִיבוֹר זָה
 6 בין האורות והכלים נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי
 7 הַמְּמוּצָע שְׁבִינִיָּהֶם, שְׁפָלוּל
 8 מִשְׁנֵי הַהֶפְכִים שְׁלָהֶם, וְעַל-
 9 יְדִיָּהּ יוֹכְלוּ לְהִתְחַבֵּר יַחַד
 10 האורות והכלים מתחברים כי יש
 11 ביניהם 'ממוצע' שיש בו גם מבחינת
 12 האורות וגם מבחינת הכלים, ודרך
 13 ה'ממוצע' נפעל החיבור ביניהם.
 14 וְהֵינּוּ, שְׁהָאֹר וְהַפְּלִי
 15 מִחֲלִיפִים טְבָעִם, וְעוֹשִׂים כָּל
 16 אֶחָד פְּעוּלַת זולָתָם הַהֶפְכִי
 17 דְּוָקָא, טבע האור לעלות למעלה
 18 למקורו ולצורך ההתלבשות בכלי
 19 וההתחברות אתו, הוא משנה את טבעו
 20 ויורד להתלבש בכלי, וטבע הכלי הוא
 21 לרדת למטה ולצורך קבלת והכלת
 22 האור הוא משנה את טבעו ומתעלה
 23 ומתחבר עם האור, והאור יורד
 24 ומתלבש בכלי כתוצאה מזה שְׁהָאֹר
 25 מְרַגֵּישׁ אֶת מַעְלַת הַפְּלִי שִׁישׁ
 26 בו יתרון לעומת האור עצמו, פִּידוּעַ
 27 בקבלה וחסידות שְׁשֵׁרֵשׁ הַפְּלִים
 28 הוּא לְמַעְלָה מִשְׁרֵשׁ הָאֹר⁵³,
 29 וזו הסיבה שאורות נמשכים בכלים
 30 למרות שטבע האור לעלות ולהידבק
 31 ולהיכלל במקורו (כמבואר בחסידות
 32 שהנפש יורדת להחיות את הגוף, היפך
 33 טבעה, כי שורש הגוף, הנעלה משורש
 34 הנופש, 'מכריח' את הנפש לרדת
 35 ולהתלבש בגוף, כפי שיבאר להלן
 36 בפרטיות יותר) וְעַל-יְדִיָּהּ
 37 ששורש הכלים נעלה משורש האורות
 38 נַפְעַל בְּאֹר הַרְצוֹן לִירַד
 39 לְמַטָּה ולהתלבש בכלים ולהאיר,
 40 וְעַל-דִּרְךָ זָה בְּכָלִי, שְׁמַרְגִּישׁ

ביאור בדרך אפשר

1 וְעַל-יְדִיָּהּ נַעֲשֶׂה בוֹ הַרְצוֹן לְעֵלּוֹת כּוֹי' היפך טבע הכלי מצד
 2 עצמו לרדת. וְכָל זֶה הוּא עַל-יְדֵי הַמְּמוּצָע שְׁבִינִיָּהֶם שְׁמִתְחַבְּרָם
 3 בְּאוֹפֵן שִׁיְהִי (לא רק כְּדָבָר הַמְיוֹנָח בְּתוֹךְ כָּלִי, אבל נשאר
 4 מציאות נפרדת מהכלי אֶלָּא) דָּבָר אֶחָד מִמֶּשׁ, כְּמוֹ נִשְׁמָה וְגוֹף
 5 שלאחר התלבשות הנשמה בגוף
 6 נעשים מציאות אחת. וְעַל-פִּי זָה
 7 מוֹבֵן, שְׁפָכַל שִׁישְׁנוּ יוֹתֵר
 8 גִּילּוֹי אֹר, שִׁיף יוֹתֵר עֲנִין
 9 הַהִתְלַבְּשוֹת של האור בְּכָלִים,
 10 דְּכִיֵּן שְׁהָאֹר מְרַגֵּישׁ אֶת
 11 מַעְלַת הַפְּלִי, הֵרִי זֶה פּוּעַל בוֹ
 12 תְּנוּעָה שֶׁל הַתְּלַבְּשוֹת בְּכָלִי,
 13 וכשיש יותר גילוי, ממלא יש יותר
 14 התלבשות אֶף שְׁזָהוּ הִיפָּךְ טְבָעוֹ
 15 של האור מצד עצמו. וְכִמּוֹ-כֵּן
 16 הוּא גַם בְּעֲנִין הַפְּלִים כּוֹי⁵⁴,
 17 גם הם משנים את טבעם לצורך
 18 ההתלבשות, כמבואר לעיל.
 19 וְעַל-פִּי זָה מוֹבֵן גַם בְּעֲנִין
 20 יְרִידַת הַנִּשְׁמָה בַּגּוֹף, שְׁזָהוּ
 21 לְפִי שְׁשֵׁרֵשׁ הַגּוֹף הוּא
 22 לְמַעְלָה מִשְׁרֵשׁ הַנִּשְׁמָה ולכן
 23 הנשמה מתלבשת בגוף למרות שירידה
 24 והתלבשות זו היא היפך טבעה (אֶלָּא
 25 שְׁגִילּוֹי שֵׁרֵשׁ הַגּוֹף הוּא דְּוָקָא
 26 עַל-יְדֵי הַנִּשְׁמָה והגוף עצמו לא
 27 יכול לפעול את ההתגלות הזו)⁵⁵,
 28 וְלָכֵן נִתְּנוּ הַתּוֹרָה-וּמִצְוֹת
 29 לְנִשְׁמָה כְּפִי שֶׁהִיא מְלוּבָּשֶׁת
 30 בַּגּוֹף דְּוָקָא, מפני מעלת הגוף מצד
 31 שורשו הנעלה משורש הנשמה, וְעַל-
 32 יְדֵי כָּלּוֹת הָעֵבוּדָה לְמַטָּה
 33 בַּגּוֹף בְּאוֹפֵן שֶׁל אֲתַפְּיָא
 34 כפיית והכנעת היצר הרע וה'סטרא
 35 אחרא' אֲתַתְּפִיָּא הפיכת הרע לטוב
 36 והחושך לאור, נַעֲשֶׂה הָעֲנִין
 37 דְּאֹתִי אֲתֵם לוֹקְחִים⁵⁶, כדברי
 38 חכמנו ז"ל על הפסוק 'ויקחו לי
 39 תרומה' ש"לי" פירושו 'אותי', היינו
 40 שעל ידי עבודת ה' בקיום התורה והמצוות 'לוקחים' ו'תופסים' את הקדושה

(53) ראה סה"מ תרמ"ט ע' רמג ואילך. תרנ"ט ע' ז ואילך. וראה גם ד"ה ויאמר לו יהונתן דש"פ שמיני שנה זו (תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 331. תו"מ סה"מ אייר ע' רלה. 'דבר מלכות' פרשת תזו"מ). (54) חסר קצת (המו"ל). (55) ראה סה"מ שבהערה 53. תורת מנחם שם ע' 328 ואילך. תו"מ סה"מ שם ע' רלג ואילך. (56) ראה שמו"ר פל"ג, א, שם, ו. תנחומא תרומה ג. תניא פמ"ז.

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ברוך-הוא בעצמו, וכל זה אפשרי, כאמור, דווקא כשהנשמה מלוכשת בגוף
 2 ומתאחדת אתו. **וְלִכְּן הִגַּה גַּם תְּכַלִּית שְׁלֵמוֹת הַשָּׁכָר** על התורה
 3 והמצוות **היא באופן כזה** — **לְנִשְׁמָה בְּגוֹף דְּרָקָא**, והחיבור הזה
 4 הכרחי כי כך השכר ניתן לגוף ששרשו למעלה משרש הנשמה,
 5 **וְלְנִשְׁמָה שֶׁהיא המגלה את**
 6 **מעלת שרש הגוף**, ולכן ההכרעה
 7 של תורת החסידות במחלוקת הרמב"ם
 8 והרמב"ן לענין תכלית שלימות השכר
 9 על המצוות היא כדעת הרמב"ן שהוא
 10 השכר לנשמות בגופים דווקא, בעולם
 11 התחי'.
 12 **וְהִגַּה, כְּשֵׁם שִׁישְׁנָה עֲבוֹדַת**
 13 **הַנִּשְׁמָה בְּגוֹף, כְּמוֹ-כֵן יִשְׁנָה**
 14 **גַּם הָעֲבוֹדָה** של כל אחד ואחד
 15 **בְּחִלְקוֹ בְּעוֹלָם**, החלק המסויים
 16 בעולם שמוטל עליו בפרט לברר את
 17 ניצוצות הקדושה שבו ולהעלותו
 18 **שִׁזְהוּ הַטַּעַם שֶׁהַתּוֹרָה חֹסֶה**
 19 **עַל מְמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל**⁵⁷
 20 (כדברי חכמינו ז"ל בכמה מקומות,
 21 וכפי שהובא גם בפירוש רש"י על
 22 הכתוב (בפרשת מצורע, בדיני נגעי
 23 בתים) "וציווה הכהן ופינו את הבית
 24 בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע ולא
 25 יטמא כל אשר בבית..." : "שאם לא
 26 יפגהו ויבא הכהן ויראה הנגע, נוקק
 27 להסגר, וכל מה שבתוכו יטמא. ועל מה
 28 חסה תורה, אם על כלי שטף, יטבילם
 29 ויטהרו, ואם על אוכלין ומשקין יאכלם
 30 בימי טהרתו, הא לא חסה התורה אלא
 31 על כלי חרס שאין להם טהרה
 32 (במקוה)", ועל-פי חסידות, הסיבה לכך
 33 שהתורה חסה על ממונם של ישראל
 34 היא **להיותו של ישראל, מפני שִׁזְהוּ נוגַע לְעֲבוֹדַתוֹ כו'** כי כל
 35 מה שנמצא ברשותו צריך להתברר ולעלות לקדושה על ידי עבודתו.
 36 **וְלִכְּן, בְּגָאוּלָה הָאֲמֵתִית וְהַשְּׁלֵמָה יִצְטַרֵּף לְהִיּוֹת הַעֲנִיָּן**
 37 **דְּרִכּוּשׁ גְּדוּל'**, גם בגשמיות כפשוטו, וכמו שֶׁהִיא **ביציאת**
 38 **מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב**⁵⁸ בדברי ה' למשה רבנו לומר לבני ישראל לקראת
 39 היציאה ממצרים **וְנִצַּלְתֶּם אֶת מִצְרַיִם, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל**⁵⁹
 40 **שֶׁעֲשָׂאוּהָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם כְּמִצְוֵהָ שְׁאִין בְּהָ דְּגִיִּים** —
 41 **עָלְמָא דְּאַתְפְּסִיא, וְכִמְצוּלָה שְׁאִין בְּהָ דְּגִין** — **עָלְמָא**
 42 **דְּאַתְגְּלִיא**⁶⁰, על הכתוב "ברוך ה' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם"

אמרו בזוהר: מעלמא דאתכסיא (עולם מכוסה ונסתר) לעלמא דאתגליא (עולם גלוי). ומוסבר על כך תורת החסידות כי כשם שבעולם הזה יש "ים" שהוא עולם שהנבראים שבו מכוסים, ויש "יבשה" שהיא עולם שהנבראים שבו גלויים, על-דרך-זה למעלה, להבדיל, יש דרגות גבוהות שבגלל הרוממות שלהם הן נעלמות ומכוסות ונקראות "עלמא דאתכסיא" ואילו האור האלוקי המצומצם שיורד ומתגלה לנבראים נקרא "עלמא דאתגליא", ועל כך מבואר כאן שבזמן יציאת מצרים בני ישראל ביררו והעלו את ניצוצות הקדושה שבמצרים עד שעשו אותה ריקה ללא ניצוצות כמו מצודה שאין בה דגים, משל שמסמל את "עלמא דאתכסיא" הנמשל לים שבו נמצאים הדגים, וכמצולה שאין בה דגן, משל שמסמל את "עלמא דאתגליא" הנמשל ליבשה שבה נמצאים שאר הברואים, **וּבְאֹפֶן שֶׁלֹּא נִשְׂאָר בָּהֶם עַד אֶחָד**⁶¹, ועל-פי חסידות הכוונה שלא נשאר במצרים אפילו ניצוץ אחד שלא התברר, **עַד שִׁישׁ אִיסוּר שֶׁלֹּא תוֹסִיפוּן לְרְאוֹתָם עוֹד עוֹלָם**⁶², ואסור לחזור למצרים, **לְפִי שֶׁכָּבֵד הוֹצִיאֹו מִשָּׁם אֶת כָּל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה**⁶³, ואין תועלת בכך שיהיו יושבי למצרים **וּכְמוֹ-כֵן יְהִיָּה לְעֵת־לְבָא, כְּאִשֶׁר יוֹשֵׁל בִּירוּר הַנִּיצוּצוֹת שֶׁבְּכָל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ שֶׁתְּהִיָּה עֲלֵיהָ מַחִיל אֶל חֵיל כָּל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה**, עליות מדרגה לדרגה בקדושה עצמה **בְּכָל נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה שֶׁבְּגוֹף וְהַקְּלִי, כּוֹלֵל כָּל צְרִיכֵי הַגּוֹף, עַד שִׁזְהִיּוּ כָּל הַמַּעֲדָנִים מְצוּיִין כְּעֶפֶר, כִּי בְּלֹא-רִכִּי חֶסֶר בְּגָאוּלָה עֲצָמָה. וְכֵּן לְ שִׁפְיָמֵי צֵאתָךְ מֵאַרְצָה מִצְרַיִם אֲרָאָנוּ נִפְלְאוֹת לְעֵת־לְבָא, בְּרִיבּוּי הַשְּׁפָעָה מֵתוֹף הַרְחֵבָה, בְּקִרּוֹב מִמֶּשׁ, עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ צְדִיקָנוּ.**

(57 ר"ה כז, א. וש"נ. וראה חתר שם טוב סרי"ח. 58 שמות ג, כב. 59 ברכות ט, ב. 60 לקוטי לוי"צ אג"ק ע' ער. 61 בשלח יד, כח. 62 שם יד, יג. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ז. 63 ראה ספר הליקוטים הארז"ל ר"פ תצא. ועוד.)

בס"ד. שיחת אחרון של פסח, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

- 1 כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הקדושות לסעודה.
- 2 א. דובר כבר כמה פעמים בפרשת יום זה, שנוסף על היותו 'יום טוב שני של גלויות' (שזוהי נקודה
- 3 משותפת שישנה גם בימים הראשונים של חג הפסח, ובכל הימים טובים, חג השבועות, חג הסוכות
- 4 ושמיני-עצרת), ישנו ענין מיוחד ביום זה - כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹ בשם הבעל-שם-טוב, שהסעודה
- 5 הנוספת שאוכלים באחרון-של-פסח (לאחרי הסעודה שחייבים בה מצד 'שמחת יום טוב') נקראת "סעודת
- 6 משיח".
- 7 ועל-פי הידוע שכל עניני התורה שבחלק הדרוש הרמז והסוד, קבלה וחסידות, ישנם גם בחלק הפשט
- 8 (דכשם שכל הענינים שבפשט ישנם ברמז דרוש וסוד, כן הוא לאידך גיסא, שכל הענינים שברמז כו'
- 9 ישנם גם בפשט), שהוא כנגד עולם העשיה²,
- 10 - ועל-דרך דברי הגמרא³ "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא", וכמאמר אילפא⁴ "אי איכא דשאל לי
- 11 במתניתא דר' חייא ורבי אושעיא, ולא פשטינא ליה ממתניתין", כמו-כן ישנם כל הענינים גם בחלק
- 12 הפשט -
- 13 הרי מובן שכן הוא גם בנוגע לענין שנתגלה על-ידי הבעל-שם-טוב אודות "סעודת משיח"
- 14 באחרון-של-פסח, שענין זה ישנו גם בחלק הפשט שבתורה.
- 15 וזהו גם דיוק הלשון בנוגע ל"סעודת משיח", שענין זה נתגלה על-ידי הבעל-שם-טוב⁵ - כיון שענין
- 16 זה היה מכבר, אלא שהבעל-שם-טוב גילה זאת.
- 17 ועל-דרך מה שנתבאר⁶ בנוגע לדברי רבינו הזקן בהתחלת 'שער היחוד והאמונה': "הנה כתיב⁷ לעולם
- 18 ה' דברך נצב בשמים, ופירש הבעל-שם-טוב ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע.. תיבות ואותיות אלו הן
- 19 נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים וכו'" - שפירוש זה ישנו במדרש תהלים⁸, אלא
- 20 שהבעל-שם-טוב "פירש" וגילה זאת, כיון שעד אז לא היו מונחים כל-כך ("מ'האט זיך ניט
- 21 אַריינגעלייגט") לידע זאת או שלא ידעו אמיתית הענין; ועל-דרך-זה גם בנוגע לשייכות של
- 22 אחרון-של-פסח למשיח - שענין זה רק נתגלה על-ידי הבעל-שם-טוב, אבל ישנו גם בדרך הפשט.
- 23 ב. השייכות של אחרון-של-פסח למשיח מודגשת בפשטות בכך שהפטרת היום היא בעניינו של
- 24 משיח: "ויצא חוטר מגזע ישי, ונצר משרשיו יפרה"⁹, ובהמשך הפטרה מדובר אודות פרטי עניני
- 25 הגאולה שתהיה בביאת משיח צדקנו (שרק לאחר ביאתו יהיה הענין דקיבוץ גלויות, כפסק-דין הברור
- 26 והידוע בדברי הרמב"ם¹⁰).
- 27 ואף שנתבאר טעם אמירת הפטרה זו באחרון-של-פסח, לפי שבליל פסח היתה מפלתו של סנחריב¹¹
- 28 - הרי מפלת סנחריב היתה בליל א' דפסח, ואם-כן היו צריכים לאמרה ביום א' דפסח, ומהי השייכות
- 29 לאחרון-של-פסח¹².

(6) ראה תורת מנחם - התוועדויות חנ"א ע' 461 הערה 65. וש"נ.

(7) תהלים קיט, פט.

(8) עה"פ - הובא בלקו"ת ר"פ אחרי.

(9) ישע"י יא, א.

(10) הל' מלכים ספ"א.

(11) ראה פירש"י ד"ה עוד היום - מגילה לא, א. שו"ע אדה"ז אר"ח סת"צ ס"ג.

(12) ראה גם שיחת אחש"פ תשכ"א בתחילתה (תורת מנחם - התוועדויות ח"ל ע' 244). וש"נ.

(1) שיחת יום אחש"פ תש"ב ס"ג (סה"ש תש"ב ע' 109 ואילך) - נעתק ב"היום יום" כב ניסן, אחש"פ. וראה גם שיחות יום אחש"פ תרצ"ו סכ"ב; ליל אחש"פ ה'ש"ת ס"ו; יום אחש"פ ה'ש"ת בתחלתה; יום אחש"פ תש"ג בסופה (סה"ש תרצ"ו ע' 140; קיץ ה'ש"ת ע' 75; ע' 80; תש"ג ע' 118).

(2) נסמן בלקו"ש חכ"א ע' 36.

(3) תענית ט, א.

(4) שם כא, א.

(5) ראה שיחת יום אחש"פ תש"ד בתחילתה (סה"ש תש"ד ע' 109). וראה גם שיחת אחש"פ תשכ"ב בתחילתה (תורת מנחם - התוועדויות חל"ג ע' 330). וש"נ.

1 [יש מתרצים שזהו על-דרך המבואר בירושלמי¹³ הטעם שבני ישראל לא אמרו שירה מיד בצאתם
2 ממצרים, אלא רק לאחר קריעת ים-סוף, כיון שהיציאה ממצרים "היתה תחילת גאולתן, ולא היתה גמר
3 הגאולה עד עברם את הים", ועל-דרך-זה רוצים לומר שגמר מפלת סנחריב היתה בשביעי של פסח (ולכן
4 אומרים הפטרה זו ביום טוב שני' שלו).

5 אבל באמת אי-אפשר לומר כן, כי: בנוגע ליציאת מצרים - אכן לא נגמר הענין עד לקריעת ים-סוף,
6 שהרי היציאה ממצרים היתה באופן שאמרו לפרעה "דרך שלשת ימים נלך גו"¹⁴, ולכן כאשר "ויוגד
7 למלך מצרים (כיון שהגיעו לשלשת ימים שקבעו לילך ולשוב, וראו שאינן חוזרין למצרים) כי ברח
8 העם"¹⁵, אזי "וירדוף אחרי בני ישראל"¹⁶, וכיון שפרעה היה עדיין בתקפו, הרי זה פעל מורא על בני
9 ישראל, לפי שבדרך הטבע לא היו יכולים להנצל, וכמסופר במכילתא¹⁷ שנחלקו לד' כתות וכו', כך שרק
10 בקריעת ים-סוף היה גמר היציאה ממצרים¹⁸;

11 מה-שאינ-כן במפלת סנחריב - הרי בנוגע לאותו לילה נאמר¹⁹ "ויצא מלאך ה' ויכה גו' מאה ושמונים
12 וחמשה אלף (וכדאיאת במדרש²⁰: "אלו שרים ונגידים וגיבורים שהיו עמו", ומזה מובן עד כמה היה
13 גדול החיל של סנחריב) וישכימו בבוקר והנה כולם פגרים מתים", ואלו שנשארו - בקושי מנין, שנער
14 קטן יספרם - ברחו וכו', כך שכל הענין נגמר בליל א' דפסח].

15 ועל כן צריך לומר, שהשייכות של הפטרה זו לאחרון-של-פסח היא - לפי שבה מדובר אודות משיח,
16 ובפנימיות הענינים קשור אחרון-של-פסח עם משיח.

17 ג. אמנם, לא די באמירת הפטרה כשלעצמה, אלא לאחר-זה יש גם "סעודת משיח":

18 ענינו של משיח - צריך להיות בגשמיות בפועל. כידוע הסיפור²¹ אודות המענה ל'צמח צדק' -
19 שנתקבל אצלו - שצריכים שמשח יבוא בגשמיות בפועל. לא די בגילוי סודות התורה, שזהו אמנם מעין
20 תורתו של משיח, שעל זה נאמר²² "ישקני מנשיקות פיהו", כפירוש רש"י דקאי על גילוי "סוד טעמיה
21 ומסתר צפונותיה", ועל-פי מאמר רבותינו ז"ל²³ "תורה שאדם למד בעולם הזה, הבג היא לפני תורתו
22 של משיח", מובן שמעלת תורתו של משיח היא באיך-ערוך לגמרי לתורה דעכשיו; אבל אף-על-פי-כן לא
23 די בכך, אלא יש צורך בביאת משיח בגשמיות, בגוף גשמי, כדברי הרמב"ם²⁴: "מלך מבית דוד הוגה
24 בתורה וכו'", וכפי שממשיך²⁴ שבביאת המשיח יהיו "כל המעדנים מצויין כעפר", והרי הכוונה שם היא
25 בפשטות הדברים.

26 ולכן, לא די באמירת הפטרה אודות משיח, אלא אחר-כך יש גם "סעודת משיח" באכילה ושתייה -
27 כדי לקשר ענינו של משיח עם גשמיות, שזהו ענין עיקרי במשיח, שיהיה בגשמיות²⁵.

28 וכאמור, שה'צמח צדק' הסכים כשאמרו לו שמשח צריך להיות בגוף גשמי וכו'.

29 - בוודאי ידע זאת ה'צמח צדק' מקודם לכן, אלא שענין זה היה צריך לבוא באופן של תשובה על
30 שאלה, כמו כל עניני הפסח שצריכים להיות בדרך שאלה ותשובה²⁶ [שזהו החילוק בין זכר ליציאת
31 מצרים בכל השנה כולה לסיפור ביציאת מצרים בליל הפסח, שצריך להיות בדרך שאלה ותשובה²⁷. ואף
32 שגם מי שאין לו בן ששואל צריך לספר ביציאת מצרים, הרי לכתחילה צריך להיות הסיפור ביציאת

וש"נ.

(22) שה"ש א, ב.

(23) קה"ר רפ"ב. פי"א, ח.

(24) שם ספי"ב.

(25) ראה גם ר"ד ליל אחש"פ דאשתקד ס"ג (תורת מנחם -

התוועדיות חמ"ט ס"ע 332). וש"נ.

(26) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ג סי"ד. וש"נ.

(27) ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' טו. וש"נ.

(13) פסחים פ"י ה"ו.

(14) וארא ח, כג.

(15) בשלח יד, ה (ובפירוש"י).

(16) שם, ח.

(17) שם, יג"ד.

(18) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות חנ"ב ע' 228. וש"נ.

(19) ישע"י לו, לו.

(20) תדבאר פ"ז.

(21) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות חל"ג ריש ע' 293.

1 מצרים באופן של שאלה ותשובה], וכן בנוגע לעניני הגאולה העתידה שהיא בדוגמת יציאת מצרים, כמו
 2 שכתוב²⁸ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שגם הם צריכים להיות באופן של שאלה ותשובה,
 3 ולכן הוצרך להיות באופן שישאלו כו' והוא יסכים, כדי שיבוא הענין בדיבור, ובאופן של שאלה. -
 4 וזהו שגם לאחר אמירת ההפטרות בגלוי בדיבור, יש צורך גם בענין של מעשה בפועל - סעודה בפועל
 5 שנקראת "סעודת משיח".
 6 ועל-ידי כל הכנות אלו - תהיה ביאת משיח כפשוטו, ככל פרטי הענינים שנימנו בהפטרות, ועד
 7 לסיומה: "כי גדול בקרבך קדוש ישראל"²⁹.

* * *

8 ד. האמור לעיל בנוגע לאחרון-של-פסח שייך לכל השנים; ונוסף לזה ישנם ענינים הקשורים עם
 9 קביעות השנה, ובשנה זו ישנו ענין מיוחד מצד הקביעות דאחרון-של-פסח ביום השבת:
 10 בדרך כלל, יש חילוק בנוגע לאחרון-של-פסח בין בני חוץ-לארץ לבני ארץ-ישראל. אמנם, בקביעות
 11 שנה זו שאחרון-של-פסח חל ביום השבת, משתווים כולם בענין השמחה, שהרי שבת "אין עצב בה"³⁰
 12 (ואדרבה: "וקראת לשבת עונג"³¹, ולכן אסור לבקש בקשות בתפילה³², כיון שכל הענינים צריכים להיות
 13 חדורים בתענוג), ואיתא בירושלמי³³ שביום השבת ישנו ענין השמחה.
 14 ומצד ההשתוות של כל בני ישראל (בני ארץ-ישראל ובני חוץ-לארץ) בקביעות שנה זו - נעשה גם
 15 הענין ד"ברכנו אבינו (בגלל ש)כולנו כאחד"³⁴,
 16 ובאופן ד"יאר פניו אתנו סלה"³⁵, והיינו, שמצד ענין האחדות - "אתנו" - נעשה הענין ד"יאר פניו"
 17 באופן נעלה יותר, שזהו מה שכתוב לאחר-יזה - "סלה", שמורה על ענין הנצחיות, כמאמר רבותינו ז"ל³⁶
 18 "כל מקום שנאמר נצח סלה ועד, אין לו הפסק עולמית",
 19 והרי ענין הנצחיות הוא לא רק באופן שבסופו של דבר רואים שזהו ענין נצחי, אלא זהו מלכתחילה
 20 ענין נצחי, וכפי שמבאר רבינו הזקן³⁷ לשון חכמינו ז"ל³⁸ "יום שכולו ארוך" (דלכאורה הוה-ליה-למימר
 21 "יום ארוך", ומהו "יום שכולו ארוך"), "שגם מתחילתו הוא ארוך". היינו, שכבר ברגע הראשון ניכר שזהו
 22 "יום ארוך",
 23 ומובן העילוי שבזה בנוגע לענין השמחה - כי כאשר השמחה היא רק לכמה ימים, שבוע או שמונה
 24 ימים, אזי חושבים מה יהיה לאחר-יזה כו', ובמילא השמחה אינה בשלימותה, מה-שאינ-כן כשמדובר
 25 אודות ענין נצחי, הרי זה מלכתחילה באופן אחר, כיון שלא צריך לדאוג מה יהיה לאחר זמן.
 26 ה. ויש להוסיף עוד ענין - בנוגע לשמחה דאחרון-של-פסח:
 27 ובהקדים המדובר כמה פעמים³⁹ שאפילו קסלקא-דעתא והוה-אמינא בתורה הרי זה גם תורה,
 28 וכל-שכן כאשר יש דעה כזו בתורה, שזהו בכלל "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁴⁰.
 29 ובנוגע לעניננו: איתא במהרי"ל⁴¹ שיש נוהגין לומר בימים אחרונים של פסח "זמן שמחתנו" (אף

(36) עירובין נד, א.

(37) תו"א תולדות יה, סע"ד.

(38) ראה קידושין לט, ב. וש"נ.

(39) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 168. וש"נ.

(40) עירובין יג, ב. וש"נ.

(41) הובא בחק יעקב אור"ח סת"צ סק"ט. וראה גם שיחת

אחש"פ תשי"ט בתחילתה (תורת מנחם - התוועדויות חכ"ה ע'

222). תשכ"ד בתחילתה (תורת מנחם - התוועדויות חל"ט ע'

315).

(28) מיכה ז, טו.

(29) ישע"י יב, ו.

(30) ע"פ משלי יו"ד, כב. וראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז.

הובא בתוד"ה מ"ד - מו"ק כג, ב.

(31) ישע"י נח, יג.

(32) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ד. וש"נ.

(33) מגילה פ"א ה"ד. וראה גם תורת מנחם - התוועדויות

חנ"א ע' 110. וש"נ.

(34) ברכת "שים שלום" בתפלת העמידה. וראה תניא פל"ב.

(35) תהלים סז, ב. וראה לקמן סמ"ז.

1 שהוא בעצמו לא נהג כן), כיון שזהו זמן של שמחה, מצד הנסים והנפלאות שהיו בקריעת ים-סוף (והיינו, 2 שאף-על-פי שלגבי הקב"ה ופמליא של מעלה היה אז מעמד ומצב ש"מעשה ידי טובעין ביים"⁴², 3 מכל-מקום משה ובני ישראל אמרו אז שירה, מצד השמחה שלהם).

4 - ומוכן שהמנהג לומר "זמן שמחתנו" הוא בהוספה על אמירת "זמן חרותנו" (ולא כהאומרים 5 שהמנהג הנ"ל הוא לומר רק "זמן שמחתנו"), שהרי אי-אפשר לבטל את העובדה שזהו גם זמן של 6 חירות, כי אף-על-פי שזה כבר לאחר הזמן של יציאת מצרים, לאחר הימים הראשונים, הרי גם 7 בחול-המועד (לאחרי ימים הראשונים) אומרים לכל הדעות "זמן חרותנו", ומזה מוכן, שגם בימים 8 האחרונים צריך לומר "זמן חרותנו"; אלא שבהוספה לזה יש נוהגים לומר גם "זמן שמחתנו".

9 ו. המורם מכל האמור: נוסף על כללות הציווי "ושמחת בחגך"⁴³, הנה בימים האחרונים של חג הפסח 10 ניתוסף יותר בענין השמחה, כנ"ל מדברי המהרי"ל.

11 ובפרט מצד הקביעות ביום השבת, שיש בו ענין השמחה מצד עצמו, ומה גם ששמחה זו היא אצל 12 כל בני ישראל, הן בני ארץ-ישראל והן בני חוץ-לארץ.

13 וכאמור לעיל - שמצד האחדות של בני ישראל, נעשה הענין ד"יאר פניו אתנו סלה", וגם הענין 14 ד"ייחננו ויברכנו"³⁵.

15 והעיקר - שיומשך ענין השמחה, ועד לשמחה הכי נעלית של ביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו 16 ויוליכנו קוממיות לארצנו, בקרוב ממש.

* * *

17 ז. בענין האחדות (והקירוב על-כל-פנים) של בני ישראל גופא, ישנם חילוקי מדריגות - ובהקדמה:

18 כיון שישנה ההתחלקות ד"ראשיכם שבטיכם" עד ל"חוטב עצין" ו"שואב מימין"⁴⁴,

19 ועד להתחלקות ד"ששים ריבוא נשמות פרטיות.. (ש)הן שרשים, וכל שרש מתחלק לששים רבוא 20 ניצוצות כו"⁴⁵, וכדאיתא בגמרא בנוגע לששים ריבוא בני ישראל "שאין דעתם דומה זה לזה, ואין 21 פרצופיהן דומים זה לזה"⁴⁶, שכן "הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהן דומה 22 לחבירו"⁴⁷ (הן בגשמיות והן ברוחניות),

23 ואף-על-פי-כן צריך לפעול אצל כולם ענין של התאחדות, כמו שכתוב⁴⁴ "אתם נצבים היום כולכם", 24 "לאחדים כאחד" (כמו שכתב רבינו הזקן ב'לקוטי תורה'⁴⁴) - הרי מוכן שזהו דבר קשה ביותר, הדורש 25 עבודה ויגיעה. וכיון שכן, הנה לפי אופן העבודה - כך תהיה פעולת ההתאחדות.

26 ה. אך יש ב' אופנים בפעולת ההתאחדות: (א) להגביה את כולם לדרגת הראש, (ב) על-ידי ההשתוות 27 שמצד הרגל.

28 ומוכן, שכאשר רוצים לפעול את ההתאחדות של בני ישראל על-ידי-זה שיגביהו את כולם לדרגת 29 הראש - יש צורך בעבודה ויגיעה גדולה, כי "ראשיכם", עיקר ענינם הוא ענין השכל. ואילו "חוטב 30 עצין" ו"שואב מימין", עיקר ענינם הוא ענין המעשה (רגל), והרי קשה להעלות את ה"חוטב עצין" 31 ו"שואב מימין" לדרגת הראש והשכל, כיון שבעצם הם באין-ערוך זה לזה. וכמו שהוא באדם גופא, 32 שהראש הוא באין-ערוך לגבי הרגל או שאר האברים, וכן הוא גם ב"קומה שלימה" של בני-ישראל, 33 ש"אתם קרויין אדם"⁴⁸. ולכן, הנה גם פעולת ההתאחדות היא רק למשך זמן, ורק לפי ערך היגיעה.

(46) ברכות נח, א.

(47) סנהדרין לז, א.

(48) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

(42) מגילה יו"ד, סע"ב.

(43) פ' ראה טז, יד.

(44) ר"פ נצבים.

(45) תניא פל"ז (מח, א).

- 1 זווהי המעלה באחדותם של בני ישראל מצד הרגל שבהם, שזהו ענין המעשה - שבענין זה משתווים
 2 כולם, כיון שענין הרגל (מעשה) ישנו גם ב"ראש", שהרי "בכלל מאתיים מנה"⁴⁹.
- 3 [ואף-על-פי שאינו דומה הרגל בפני-עצמה (מנה בפני-עצמה) להרגל שבראש (מנה שבכלל מאתיים),
 4 וכמו שאינו דומה דומם-צומח-חי בפני-עצמם לדומם-צומח-חי שבמדבר, שנעשה חלק מהאדם,
 5 - וכפי שהדבר משתקף גם בנגלה דתורה, ועד להלכה, בנוגע לטבילה במים (שזהו ענינו של משיח,
 6 שהרי בביאת המשיח יקויים היעוד⁵⁰ "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"), שלא די בטבילת
 7 האדם עצמו, אלא צריך להטביל גם "את בשרו", "הטפל לבשרו"⁵¹, ואם נמצאת אפילו שערה אחת חוץ
 8 למים - לא עלתה לו טבילה⁵². והיינו, שאף שהשערה אינה בחינת המדבר שבאדם, אלא דרגא נמוכה
 9 בלבד, מכל-מקום כיון שהיא שייכת לאדם, לכן נעשית חלק ממנו -
- 10 הרי ריחוק הערך של הרגל בפני-עצמה לגבי הרגל שבראש, אינו מגיע לאין-ערוך של הרגל לגבי
 11 השכל שבראש].
- 12 ט. וזהו גם אחד הטעמים לדברי המשנה⁵³ "לא המדרש עיקר אלא המעשה" - כיון שבענין המעשה
 13 משתווים כולם.
- 14 ואף-על-פי שגם מצד ענין ה"מדרש" יש שייכות בין כל בני ישראל, שהרי לכל אחד מישראל יש
 15 חלק בתורה, כמו שכתוב⁵⁴ "ותן חלקנו בתורתך", ולכן מחוייב כל אחד מישראל בלימוד התורה - הרי
 16 במדרש ולימוד יש בכל זאת התחלקות, ולכן יש חביבות מיוחדת בענין המעשה, שבזה משתווים כולם.
 17 ובפרט לפי הדיעה שמצוות אין צריכות כוונה⁵⁵, שלכן לא נוגע ההתחלקות שישנה מצד הכוונה,
 18 ובמילא שוים כולם.
- 19 י. וכאמור לעיל (סעיף ד) שעל-ידי ההתאחדות של בני ישראל, פועלים ש"יאר פניו אתנו", ובאופן
 20 ד"סלה", שמורה על ענין הנצחיות, עד לגאולה העתידה, שתהיה גאולה שאין אחריה גלות⁵⁶, גאולה
 21 נצחית.
- 22 והרי גם הגאולה העתידה קשורה עם ענין הרגל - שלכן, הזמן שלפני ביאת המשיח נקרא בגמרא
 23 (במסכת סוטה⁵⁷) בשם "עקבות משיחא", ובוזהר⁵⁸ נקרא בשם "רגל": "מטו רגלין ברגלין" (אלא שבגמרא
 24 נתפרט יותר - שברגל גופא, הכוונה לחלק התחתון שבו שנקרא בשם "עקב"), ובנוגע לביאת המשיח
 25 נאמר⁵⁹ "ועמדו רגליו גו' על הר הזיתים", והרי עמידה היא על-ידי העקב שברגל.
- 26 ולכן, ההכנה לביאת המשיח היא על-ידי העבודה שבבחינת רגל, כמבואר ב'אגרת הקודש'⁶⁰ ש"בעתים
 27 הללו בעקבות משיחא.. אין דרך כו' כ"אם בבחינת עשיה כו'".
- 28 יא. וענין זה קשור גם עם המנהג הטוב שהנהיג כ"ק מו"ח אדמו"ר, שבימים טובים, שבהם מודגשת
 29 אחדותם של ישראל, ש"כל ישראל חברים"⁶¹, הולכים ברגל, אפילו למקום רחוק בגשמיות וגם ברוחניות,
 30 כדי לשמח יהודים, ולהביא לכאן מהשמחה שלהם.
- 31 ובהתאם לכך, הנה כל אלו שהלכו ב"תהלוכה" לשמח יהודים בשביעי-של-פסח (שבו ישנה השמחה
 32 מצד הענין דקריעת ים-סוף, שאז "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל כו"⁶²), ובאופן שנמשך

49) ב"ק עד, א. ועוד.

50) ישע"י יא, ט.

51) עירובין ד, ב. וש"ג.

52) ראה רמב"ם הל' מקוואות פ"א ה"ז.

53) אבות פ"א מ"ז.

54) שם פ"ה מ"כ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 116 ואילך. וש"ג.

55) שם צה, סע"ב. וש"ג.

56) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר -

פסחים קטז, ב.

57) בסופה.

58) ח"ב רנח, א.

59) זכרי' יד, ד.

60) ס"ט (קיד, א).

61) ע"פ ס' שופטים כ, יא. וראה חגיגה כו, א. ירושלמי שם

פ"ג סה"ו. תניא אגה"ק סוסכ"ב.

62) מכילתא ופירש"י בשלח שם, ב.

גם באחרון-של-פסח (שבו מפטירין בענינו של משיח, כולל גם היעוד "מלאה הארץ דעה את הוי"") -
 יאמרו עתה "לחיים", וימשיכו זאת גם על שאר המסובים, מתוך ניגון שמח. ועל-ידי-זה נזכה בקרוב
 ממש לקבל פני משיח צדקנו.

* * *

יב. ישנו מנהג נוסף שקדם למנהג המוזכר לעיל,
 - ואף-על-פי-כן נזכר תחילה המנהג הקרוב יותר אלינו, ואחר-כך המנהג שהיה עוד מקודם לכן, כמו
 בנוסח הברכה "אשר גאלנו (ואחר-כך) וגאל את אבותינו"⁶³, אף-על-פי שגאולת אבותינו קדמה
 לגאולתנו⁶⁴ -

שזהו המנהג שכבר נהגו יותר מג' פעמים ונעשה "חזקה"⁶⁵ - לשות ד' כוסות באחרון-של-פסח⁶⁶.
 ואף-על-פי שהתחלת מנהג זה היתה בישיבת תומכי-תמימים⁶⁶ - הרי על-פי הכלל "מעלין בקודש"⁶⁷,
 צריך הדבר להתפשט מישיבת תומכי-תמימים לכל שאר בני ישראל⁶⁸.

- בנוגע לתמימים, אין צורך בבקשה וזירוז כו', וכן בנוגע לאלו שלמדו בעבר בתומכי-תמימים אין
 צורך בבקשה כו', שהרי קדושה לא זזה ממקומה⁶⁹ (או כהלשון לא נעקרה ממקומה⁷⁰), כך שלימודם
 בתומכי-תמימים היה צריך להיות באופן ד"נצח סלה ועד" ש"אין לו הפסק"³⁶, וישנו אצלם גם עתה⁷¹;
 ומהם יתפשט גם לכל אלו הקשורים עמהם, שהרי "כל המחובר לטהור טהור"⁷², ועד שיתפשט גם
 ב"חוצה", וכמו הענין ד"יפוצו מעיינותיך חוצה"⁷³ - שכולם יקבלו מנהג טוב זה, שיש בו גם משום
 להרבות בשמחה.

וכמדובר פעם⁷⁴ שהענין דשתיית ד' כוסות באחרון-של-פסח יש לו אחיזה גם בנגלה - שהרי איתא
 במדרש⁷⁵ שישנם ד' כוסות דלעתיד-לבוא, על-דרך ד' כוסות דיציאת מצרים, וכיון שכל הענינים
 דלעתיד-לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות (כמו שכתוב בתניא⁷⁶), לכן כדי לפעול
 את הענין דד' כוסות דלעתיד-לבוא, צריכה להיות עכשיו עבודה מעין זה, שזהו ענין שתיית ד' כוסות
 באחרון-של-פסח, שקשור עם משיח (שלכן מדובר בהפטרות היום אודות הגאולה העתידה), ומוסיפים
 לקשר זאת עם ענין של מעשה, ובפרט ב"סעודת משיח" - שתיית ד' כוסות, ועל-ידי-זה ממהירים ומחישים
 את הגאולה העתידה בפועל על-ידי משיח צדקנו.

ולכן יקיימו עתה את המנהג דשתיית ד' כוסות, וכיון ש"אין אומרים שירה אלא על היין"⁷⁷, בוודאי
 יעשו זאת בשמחה, מתוך ניגון שמח.

(ואחר-כך אמר:) כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם⁷⁸ שהטעם שלא עורכים "סדר" שלישי הוא, לפי
 ש"בתלת זימני הוי חזקה"⁶⁵, ולא רוצים לעשות "חזקה" ולהתרגל ל"סדר"...

אבל אף-על-פי-כן אין פירוש הדברים שצריך להדר ב"בלתי סדר"!

71) ראה גם שיחת אחש"פ תשכ"ד סכ"ג (תורת מנחם -
 התועדויות חל"ט ע' 331). וש"נ.
 72) ב"ק צב, ב. וש"נ.
 73) לשון הכתוב - משלי ה, טז. וראה תענית ז, א. אגה"ק
 דהבעש"ט הידועה - כתור שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.
 74) ראה שיחת אחש"פ דאשתקד סכ"ח (תורת מנחם -
 התועדויות חמ"ט ע' 375). וש"נ.
 75) ראה ב"ר פפ"ח, ה. שמו"ר פ"ו, ד.
 76) רפ"ז.
 77) ברכות לה, א. וש"נ.
 78) שיחת יום אחש"פ תרצ"ו בתחילתה (סה"ש תרצ"ו ע'
 137).

63) הגש"פ, מפסחים שם.
 64) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חמ"ד ע' 187. וש"נ.
 65) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.
 66) שיחת יום אחש"פ תרח"ץ בתחילתה (סה"ש תרח"ץ ע'
 277) - נעתק ב"היום יום" כב ניסן, אחש"פ.
 67) ברכות כח, א. וש"נ.
 68) בענין זה נזכר מאדו"ל (ערכין יו"ד, ב) "שילוח הי" מקלח
 מים בכאיסר, צוה המלך והרחיבוהו כדי שיתרבו מימיו ונתמעטו
 כו" - כנראה שאין מזה סתירה להמדובר כאן אודות ענין
 ההתפשטות מישיבת תורת לכל בני" (המו"ל).
 69) ראה ע"ח של"ה פ"א.
 70) ראה שם של"ד פ"ג.

1 ולכן, בהמשך להמדובר אודות שתיית ד' הכוסות - בוודאי יהיה זה באופן של סדר.
 2 (ואחר-כך אמר:) על-פי האמור לעיל (סעיף ה) שיש דעה שבימים האחרונים של פסח אומרים "זמן
 3 שמחנתנו" - הנה כשם שבשמחת-תורה מכריזים לאחרי כל הקפה: "עד כאן הקפה א'", ועל-דרך-זה
 4 בשאר ההקפות, יכריזו גם עתה לאחרי כל כוס: "עד כאן כוס א'", כוס ב' וג', ובסיום הסעודה יכריזו
 5 "עד כאן כוס ד'".
 6 (וסיים⁷⁹): עד שלא יכריזו "עד כאן כוס א'" - הנה כל מה שעושים בינתיים נכלל בכוס א',
 7 ועל-דרך-זה בשאר הכוסות.

* * *

8 יג. כוס ראשון הוא כנגד 'בן חכם' - דכיון ש"כנגד ארבעה בנים דברה תורה"⁸⁰, הרי מובן, שכל
 9 עניני הסדר שהם במספר ארבעה, כמו ד' הכוסות, הם כנגד ארבעת הבנים. ואם-כן כוס ראשון הוא כנגד
 10 'בן חכם'. וכן הוא להדיא בספרי קבלה, שכוס א' הוא כנגד 'בן חכם', וכנגד עולם האצילות⁸¹.
 11 והנה, כיון שעל כל בני ישראל נאמר "בנים אתם לה' אלקיכם"⁸², ו"בני בכורי ישראל"⁸³, הרי מובן,
 12 שאצל כל אחד מישראל ישנו תכלית העילוי של בנים - 'בן חכם'. ובכלל - נקראים כל בני ישראל "בנים
 13 חכמים".
 14 וכידוע גם פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸⁴ בפיסקא "אחד חכם ואחד רשע כו'", שאצל כל אחד מהבנים,
 15 הן החכם והן הרשע, ישנו ה"אחד". וכן הוא על-פי נגלה - כמוכן מדברי הרמב"ם⁸⁵ שכל אחד ואחד
 16 מישראל "רוצה להיות מישראל, ורוצה הוא לעשות כל המצוות כו'", אלא שיכול להיות ש"תקפו יצרו
 17 הרע.. אנס עצמו בדעתו הרעה", וצריך רק לבטל אונס זה, ואז מתגלית מציאותו האמיתית - 'בן חכם'.
 18 וזהו גם מה שרואים במוחש, שכל בני ישראל, גם מי שהוא בסוג ד"חוטב עציץ", ואפילו מי שהוא
 19 היפך ה"חכם" (רשע) - גם הוא בא לשולחן הסדר, ושותה ד' כוסות, כולל גם כוס ראשון [ואדרבה,
 20 במיוחד כוס ראשון, שהרי גם בשבתות וימים טובים' דכל השנה ישנו החיוב של קידוש על היין, ובליל
 21 הפסח הרי זה נכלל בחשבון ד' הכוסות], שהוא כנגד הבן החכם.
 22 ולכן אומרים בתשובה לבן רשע "אילו היה שם לא היה נגאל" - "שם" דייקא, במצרים, קודם
 23 מתן-תורה, מה-שאינ-כן לאחר מתן-תורה, הנה "אף-על-פי שחטא ישראל הוא"⁸⁶ (כפי שלמדים מעכן,
 24 ולכן הרי זה שייך רק לאחרי מתן-תורה), ולכן לא שייך לומר על איש ישראל "לא היה נגאל" (כמדובר
 25 בהתוועדות הקודמת⁸⁷).
 26 יד. המשך השיחה - שאף שהחידוש דמתן-תורה הוא ש"לי בני ישראל עבדים"⁸⁸, ואילו הענין
 27 ד"בנים", שהאהבה אליהם היא אהבה עצמית, היה גם קודם מתן-תורה⁸⁹, עוד בהיותם במצרים⁹⁰,
 28 אף-על-פי-כן לא נגאלו אלו שלא רצו לצאת ממצרים (ומתו בשלשת ימי אפילה⁹¹), מה-שאינ-כן שאר

(86) סנהדרין מד, רע"א.

(87) שיחת ליל ב' דחפ"פ סכ"א (תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 259). וש"נ.

(88) בהר כה, נה.

(89) וכמו שנתבאר גם בהמכתב (אג"ק חכ"ה ע' קל ואילך).

(90) ועד שהענין ד"בני בכורי ישראל" נאמר בתור טענה לפרעה, כדי לפעול עליו שישלח את כל בני, ובאופן ש"לא תשאר פרסה" (בא יו"ד, כו), היינו, שענין זה הי' צריך לפעול אפילו על נכסיהם של בני, ומזה מובן, שענין זה אינו בפנימיות הענינים בלבד, אלא גם בגשמיות.

(91) "כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הם לוקין כמונו" (פירש"י שם, כב).

(79) ולפנ"ו אמר: כל דבר צריך אני לעשות בעצמי; אני צריך להיות ה"גבאי", ה"שמש" וגם ה"עוזר" ("פאמאָשניק") של ה"שמש".... - להבהיר גם בנוגע להכרזה הנ"ל.

(80) הגש"פ, מירושלמי פסחים פ"י ה"ד. מכילתא ס"פ בא.

(81) פע"ח שער חמ"צ פ"ו. אוה"ת וארא ע' קפו.

(82) פ' ראה יד, א.

(83) שמות ד, כב.

(84) שיחת ליל א' דחפ"פ תרח"ץ ס"י (סה"ש תרח"ץ ס"ע 262). ליל ב' דחפ"פ תש"ג סמ"א (סה"ש תש"ג ע' 74). ליל א'

דחפ"פ תש"ד ס"ד (סה"ש תש"ד ע' 78). ליל ב' דחפ"פ תש"ד ס"ב (שם ס"ע 89 ואילך). ליל א' דחפ"פ תש"ט ס"ו (סה"ש

תש"ט ע' 315).

(85) ה'ל' גירושין ספ"ב.

1 הרשעים, ואפילו עובדי עבודה-זרה⁹², כי אלו שלא רצו לצאת ממצרים, התנגדו לגילוי ההתקשרות של
2 "אבינו שבשמים" ל"בני בכורי ישראל" שפעל היציאה ממצרים⁹³, ולכן לא יתכן שגילוי זה יפעל אצלם
3 את הגאולה ממצרים. ועל-דרך שיום הכיפורים אינו מכפר על "כרת דיומא", דכיון שהחטא הוא בענינו
4 של יום הכיפורים גופא, הרי זה בגדר גורם להחטא, ואי-אפשר שהגורם לחטא יכפר עליו (וכמו האומר
5 אחטא ואשוב, שהתשובה גורמת לו לחטא), דאין קטיגור נעשה סניגור⁹⁴ (ורק לאחר מתן-תורה,
6 שההתקשרות היא על-ידי הבחירה שמצד עצמותו יתברך, אי-אפשר ליהודי להתנגד להתקשרות זו, ולכן
7 בגאולה העתידה יגאלו⁹⁵ גם אלו שלא רצו לצאת מהגלות) - הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א,
8 ונדפס⁹⁶ ב'לקוטי שיחות' חלק י"א בתחילתו.

9 טו. ופנימיות הענין בזה - כאמור לעיל (סעיף יג) שגם אצל הרשע ישנו ה"אחד",
10 ולכן, החכם צריך לדעת, שאין לו להסתפק בכך שמתעסק עם עצמו, ומתעסק גם עם ה"תם" וה"שאינו
11 יודע לשאול", אלא עליו להתעסק גם עם הרשע,
12 וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁷, שטעם סמיכות הבן הרשע לבן החכם הוא כדי שהחכם יפעל עליו,
13 והיינו לפי שדווקא הבן החכם יכול לפעול על הבן הרשע,
14 ולא עוד אלא שהסיבה לכך שניתנה חכמה לבן החכם, "יהיב חוכמתא לחכימין"⁹⁸, היא - שינצל את
15 החכמה לא רק לטובת עצמו, אלא גם בכדי לגלות את ה"אחד" אצל הרשע,
16 ועל-ידי עבודה זו ניתוסף (לא רק אצל הרשע, אלא) גם אצל החכם גופא, על-דרך מאמר רבותינו
17 ז"ל⁹⁹ "מתלמידי יותר מכולן".

18 טז. ובנוגע לפועל: יש להפעיל השתדלות מיוחדת כדי לקרב רחוקים למצות תפילין, וכן לכל המצוות
19 - ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין"¹⁰⁰.

20 וככל הענינים - ניתן למצוא גם ענין זה בגמרא (אם רק רוצים לחפש...), כי ככל שגדלה מעלת
21 המלמד את בנו תורה, מצינו בגמרא¹⁰¹ שיש מעלה גדולה יותר ל"המלמד את בן חבירו תורה", והמעלה
22 הכי גדולה היא - "המלמד את בן עס-הארץ תורה", ש"אפילו הקב"ה גוזר גזירה, מבטלה בשבילו,
23 שנאמר¹⁰² ואם תוציא יקר מזולל (תלמיד-חכם מעם-הארץ¹⁰³) כפי תהיה".

24 ויהי-רצון שיתוסף חיות בענין זה אצל כל אלו שמקדישים זמן ומרץ לקרב רחוקים.
25 ואז, "אפילו הקב"ה גוזר גזירה, מבטלה בשבילו" - ביטול ה"גזירה" והפירוד בין הטוב הנראה
26 והנגלה ובין ההעלם וההסתור, ויומשך הענין ד"אלקים יחננו ויברכנו, יאר פניו אתנו סלה"³⁵, ומתוך
27 שירה על היין, בשמחה ובטוב לבב.

28 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז: "עד כאן כוס א'"].

* * *

92 אף שרשעותם גדולה יותר מרשעותם של אלו שלא רצו

לצאת ממצרים, שאין זה אלא חסרון באמונה במשה רבינו שאומר

שבא בשליחותו של הקב"ה לבשר לבני שהגיע הזמן לצאת

מהגלות. (תורת מנחם - התועדויות חנ"ב ע' 253). וש"נ.

93 והרי זה בבחינת "הוציא את עצמו מן הכלל" ש"כפר

בעיקר" - בהעצם.

94 ראה לקמן סל"ג. וש"נ.

95 לאחר ש"הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן,

וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב" (סנהדרין צו, ב),

ועאכו"כ כאשר יפעלו על בני" בחסד וברחמים לשוב בתשובה,

96 בשילוב שיחת כ"ף מנ"א תשל"ב.

97 ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ סי"ג (תורת מנחם -

התועדויות חנ"ב ע' 253). וש"נ.

98 דניאל ב, כא.

99 תענית ז, א. וש"נ.

100 קידושין לה, א. וש"נ.

101 ב"מ פה, א.

102 ירמי' טו, יט.

103 פירש"י ב"מ שם.

- 1 יז. קודם שתיית כוס ב' - אומרים את ההגדה (כשם שאמירת השירה היא על היין⁷⁷), עד להסיום:
2 "לפיכך אנחנו חייבים להודות כו".
- 3 בפיסקא זו נימנו כמה וכמה ענינים שונים, וכיניהם "מעבדות לחירות.. ומשעבוד לגאולה", שלכאורה,
4 אינם שונים זה מזה, אלא היינו הך. אבל, כיון שכל עניני התורה הם מדוייקים לתכליתם (לא רק תורה
5 שבכתב, אלא גם עניני תורה שבעל-פה, משנה וגמרא, ברייתא ותוספתא, רש"י ותוספות, וכל עניני תורה
6 שבעל-פה), בהכרח לומר, ש"מעבדות לחירות" ו"משעבוד לגאולה" הם ענינים שונים.
- 7 והביאור בזה: "עבדות" - הוא ענין עבודת עבד. ואילו "שעבוד" הוא על-דרך הלשון "שעבודא דרבי
8 נתן"¹⁰⁴, והיינו, שאינו עובד עבודת פרך, ואפילו לא עבודה קלה, אלא שהוא משועבד לפלוני; הוא לא
9 משוחרר, אלא הוא עדיין ברשותו של פלוני.
- 10 וזהו "הוציאנו מעבדות לחירות.. ומשעבוד לגאולה" - שלכתחילה היתה היציאה "מעבדות לחירות",
11 החל מראש-ההשנה, שאז "בטלה עבודה מאבותינו במצרים"¹⁰⁵, ונתבטלה העבדות; ואחר-כך היתה
12 היציאה "משעבוד לגאולה" - בעת היציאה ממצרים, שהרי כל זמן היותם במצרים היו תחת שעבוד
13 מצרים, שלכן הוצרכו לקבל רשות מהמצריים לצאת משם, ורק בט"ו בניסן נתבטל גם שעבוד זה¹⁰⁶.
- 14 יח. ענין זה קשור גם עם המדובר בהתוועדויות האחרונות¹⁰⁷ אודות פירוש רש"י על הפסוק¹⁰⁸ "אם
15 על תודה יקריבנו", "אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית
16 האסורים כו", "שרש"י נקט לפי סדר המאורעות שאירעו אז אצל בני ישראל, שבתחילה עברו את הים,
17 ואחר-כך הלכו במדבר, ואחר-כך נגזר עליהם להיות סגורים במדבר; ולא נקט תחילה "חבושי בית
18 האסורים" ביחס ליציאה ממצרים, כיון שארץ מצרים לא היתה חשובה כמו בית האסורים, שהוא מקום
19 של "חושך וצלמות" (כלשון הכתוב בתהלים¹⁰⁹ בנוגע לאלו שצריכים להודות).
- 20 המשך השיחה - הביאור בדברי רבינו הזקן¹¹⁰ "נוהגין.. שג' המצות של מצוה נעשין מעשרון אחד
21 קמח, כעין לחמי תודה.. זכר ללחמי תודה, שהיוצא מבית האסורין חייב להביא תודה, ואנו בפסח יצאנו
22 מבית האסורין משעבוד מצרים כו" (אף שפוסק¹¹¹ שהחיוב דברכת הגומל הוא רק¹¹² ב"מי שהיה חבוש
23 בבית האסורים על עסקי נפשות.. או על עסקי ממון אם היה מעונה בכבלי ברזל"¹¹³). ולאידך גיסא,
24 פוסק¹¹⁴ שלא לומר מזמור לתודה בימי הפסח "שאין תודה קריבה משום חמץ שבה", ואם-כן איך נוהגים
25 לעשות פעולה זכר ללחמי תודה - כי רבינו הזקן סבירא-ליה (לא כדעת המרדכי¹¹⁵ ש"צריך שלש מצות
26 זכר ללחמי תודה", אלא) כדעת הרא"ש¹¹⁶, שטעם ג' המצות הוא לפי "שמלכד ב' מצות שלימות.. צריכה
27 להיות עוד פרוסה אחת משום לחם עוני", והזכר לקרבן תודה הוא רק בזה שעושין ג' המצות מעשרון
28 קמח אחד, שזהו רק רמז בהעלם, לפי שארץ מצרים היא רק כעין בית האסורים (רמז בלבד), ולא בית
29 האסורים ממש שמחייב להביא תודה - הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹¹⁷ ב'לקוטי שיחות'
30 חלק יב, עמוד 27 ואילך.

אסור כ"ב פעמים במאסר בית (ראה סה"ש תש"א ע' 57 נעתק
ב"היום יום" כ"ג חשוון) - כי "בית האסורים" לדינא הוא רק
מקום "חושך וצלמות".
(113) כלשון הכתוב (תהלים שם): "אסירי עני וברזל". -
ובדרך אגב יש להעיר, שמכאן מוכח שגם לאחר חתימת התלמוד
יכולים ללמוד דין מפסוק, כידוע השק"ט בזה (ראה יד מלאכי
כללי הדל"ת אות קמד. שד"ח (כרך ט) כללי הפוסקים סט"ז אות
ג. וראה גם לקו"ש ח"ז ע' 268 הערה 24).
(114) שם סתכ"ט סי"ג.
(115) סוף פסחים.
(116) ערבי פסחים סי' ל.
(117) בשילוב שיחות ש"פ צו; ליל ב' דחה"פ; וש"פ שמיני
שנה זו.

(104) קידושין טו, א. וש"נ.

(105) ר"ה יא, רע"א.

(106) ראה גם לקו"ש דלקמן בפנים הערה 65.

(107) שיחת ש"פ צו סי"ג (תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב
ע' 231 ואילך), ושיחת ליל ב' דחה"פ סי"א (תורת מנחם -
התוועדויות חנ"ב ע' 252).

(108) צו ז, יב.

(109) קז, יו"ד.

(110) שו"ע או"ח סתנ"ח ס"ה.

(111) סדר ברכת הנהנין פי"ג ס"ב.

(112) ולכן לא מצינו שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בירך
הגומל לאחר שהי' אסור במאסר בית (ראה שיחת יום אחש"פ
תש"ב ס"ה (סה"ש תש"ב ע' 112)), ועד"ז בנוגע להצ"צ שהי'

יט. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

1
2
3
4
5
6
7

אבל אף-על-פי-כן אסור לשכוח, שאף שארץ מצרים לא היתה נחשבת ל"בית האסורים", הרי היה שעבוד מצרים, באופן ש"וימרו את חייהם בעבודה קשה וגו' בפרך"¹¹⁸ (ההתחלה היתה אמנם "בפה רך"¹¹⁹, אבל מזה נעשה אחר-כך עבודת פרך כפשוטה), ובאופן ש"וירעו אותנו המצרים"¹²⁰, וכפי שמדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר¹²¹, שלא נאמר "וירעו לנו", אלא "וירעו אותנו", היינו, שעשו אותנו רעים, ועד שנעשה מעמד ומצב ש"הללו עובדי עבודה-זרה, והללו עובדי עבודה-זרה"¹²²; ורק בשביעי-של-פסח נתבטל הדבר.

אמנם בארץ מצרים עצמה, נמצאים - ברחמיו של הקב"ה - "במיטב הארץ"¹²³ [וישנם כאלו שיש להם שם נכסים וכו', ולכן אינם רוצים לצאת משם... ויש להם גם ראייה לדבריהם, מהאמור לעיל שאין חיוב להקריב קרבן תודה על היציאה ממצרים, כיון שאינה נחשבת לבית האסורים!...] אבל אף-על-פי-כן אין לשכוח שזוהי "ארץ מצרים", "ערות הארץ"¹²⁴, היפך המעמד ומצב דגילוי אלקות; ומשם מוציא אותנו הקב"ה בעצמו, כמו שכתוב¹²⁵ "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - למעמד ומצב של גילוי אלקות בכל מקום.

הן אמת שאפילו בזמן החושך, "לכל בני ישראל היה אור במושבותם"¹²⁶ (גם בהיותם בהתיישבות במצרים), אבל אף-על-פי-כן אין זה מגיע להעילוי ד"תעבדון את האלקים על ההר הזה"¹²⁷, ולהמשך ההליכה ל"ארץ טובה ורחבה"¹²⁸.

וזהו גם לימוד והוראה לכל אחד ואחד מישראל, ועד לימינו אלו:

ישנם החושבים שגם עכשיו יש לבני ישראל כל המצטרך להם, (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק): ובפרט כשעומדים עתה קרוב לזמן ה"בחירות", הרי בוודאי יכולים לפעול הכל... ובכל אופן, להבטיח בוודאי יכולים... ואפילו כשנמצאים במעמד ומצב של עבדות, הרי "כל הקונה עבד כו' כקונה אדון לעצמו"¹²⁹, ובמילא, לא רוצים לצאת מהגלות.

ובכן, צריכים לדעת, שהיציאה ממצרים אינה בבחינת "הידור מצוה", היינו, שגם עד עכשיו היה במצב טוב, ולאחרי-זה יהי' לו יותר טוב, אלא זהו חילוק מן הקצה אל הקצה!

ולכן צריכים לעמוד מוכנים לגאולה, וכפי שכותב כ"ק מו"ח אדמו"ר באגרתו הידועה¹³⁰: "עמדו הכן כולכם", "ומקלכם בידכם"¹³¹, אבל "לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו"¹³², כפי שהיה ביציאת מצרים, אלא "בשובה ונחת תוושעו"¹³³, בקרוב ממש, על-ידי משיח צדקנו.

* * *

כ. יש שאלה נוספת ששאלו על מה שנתבאר במכתב⁸⁹ בנוגע לענין ד"בנים אתם לה' אלקיכם"⁸²:

הלשון במכתב הוא ש"ילדים מקבלים באופן טבעי תכונות וקווי אופי מהוריהם, וההורים מעבירים זאת לילדים". ושאלו על זה, שלכאורה הרי זה צריך להיות בסדר הפכי, שההורים מעבירים זאת לילדים, ולאחרי-זה מקבלים זאת הילדים בדרך ממילא?

(126) בא יר"ד, כג.
(127) שמות ג, יב.
(128) שם, ח.
(129) קידושין כ, א. וש"נ.
(130) אג"ק שלו ח"ד ריש ע' רעט. וש"נ.
(131) בא יב, יא.
(132) ישע"י נב, יב.
(133) שם ל, טו.

(118) שמות א, יד.
(119) סיטה יא, ב.
(120) תבוא כו, ו.
(121) ראה גם תורת מנחם - התוועדות חמ"ו ע' 308. וש"נ.
(122) ראה לקמן הערה 224.
(123) ויגש מז, ו-יא.
(124) מקץ מב, ט"ב.
(125) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

- 1 אך הענין הוא - שסדר הדברים במכתב הוא בדיוק, וכפי שצויין: "ראה עדיות פרק ב משנה ט",
 2 ושם: "האב זוכה לבן, בנוי ובכח וכו'", שענינים אלו נמשכים לבנים באופן שאינו תלוי ברצון ההורים
 3 (אפילו אם האב אינו רוצה בכך); וכמו-כן אין זה תלוי במעמדו ומצבו של הבן, וכמו שאפילו תינוק
 4 בן יומו יורש כל נכסי אביו (אם רק רוצה בכך).
- 5 ויש גם ענינים שההורים נותנים לילדים על-ידי-זה שמשתדלים ועושים כל התלוי בהם בנוגע לחינוכם
 6 ואופן הנהגתם, בדוגמת רב שמשתדל ללמד ולחנך את התלמיד (אם הרב הגון והתלמיד הגון כו') -
 7 בהוספה על הענינים שהאב מוריש לבנו על-פי תורה.
- 8 שני הענינים (הן אלו שנעשים על-ידי השתדלות האב, והן אלו שבאים בדרך ממילא) הם בטבע
 9 העולם. אבל יש מעלה באותם ענינים שהתורה פוסקת ש"האב זוכה לבן", שאינם תלויים ברצון האב,
 10 וגם אם אין רצונו בכך, הרי זה כמו "מתנה על מה שכתוב בתורה", שדבריו בטלים¹³⁴.
- 11 ובהתאם לכך הוא סדר הדברים במכתב: לכל-לראש - הענינים שהילדים מקבלים מההורים בדרך
 12 ממילא, באופן שאינו תלוי ברצון האב, ונוסף לזה - הענינים שההורים מעניקים לילדים על-ידי
 13 השתדלותם.
- 14 כא. וענין זה - ביחס לבני ישראל והקב"ה - נפעל בשעת יציאת מצרים, שאז נעשית אצל בני ישראל
 15 המציאות ד"עבדי הם"⁸⁸ והמציאות ד"בני הם"¹³⁵ בגילוי, ללא ההעלמות וההסתרים שמצד פרעה,
 16 ואדרבה: פרעה פעל עליו אצל בני ישראל, כמאמר רבותינו ז"ל¹³⁶ על הפסוק¹³⁷ "ופרעה הקריב",
 17 ש"הקריב את ישראל לאביהם שבשמים".
- 18 ביציאת מצרים היו בני ישראל בדוגמת "גר שנתגייר"¹³⁸, ש"כקטן שנולד דמי"¹³⁹, והרי קטן שנולד
 19 הוא בדוגמת גרעין, שעוד לפני שצומח לאילן שלם, יש בו כבר בהעלם כל הענינים שיבואו אחר-כך
 20 בפועל, וכמו-כן אצל קטן ישנם בהעלם כל הענינים שיבואו לידי פועל במשך כל ימי חייו. וענין זה
 21 נפעל - כאמור - ביציאת מצרים.
- 22 ומובן, שענין זה ישנו גם בכל יום, כיון שבכל יום ויום ישנו הענין דיציאת מצרים, שהרי "בכל דור
 23 ודור וכל יום ויום - חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים"¹⁴⁰.
- 24 כב. וכדי שהענין דיציאת מצרים יהיה כדבעי - הנה "רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה
 25 דברים אלו בפסח - לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור"⁶³.
- 26 ובנוגע לג' ענינים אלו מצד ההלכה - הנה: פסח - היה רק בזמן שהיו מקריבים קרבנות, ואילו עכשיו
 27 אין זה שייך כלל; מצה - על-פי פסק-דין התורה, חיובה גם עכשיו מן התורה כמו בזמן שביית-המקדש
 28 היה קיים; ומרור - ישנו גם עכשיו, אבל רק מדרבנן¹⁴¹.
- 29 וכיון שבכל יום ישנו הענין דיציאת מצרים (כמבואר בפוסקים¹⁴²), הרי מובן, שג' ענינים הנ"ל ישנם
 30 גם בכל יום, ובלאו-הכי "לא יצא ידי חובתו". והיינו, שצריך תמיד לדעת שפסח שייך רק בזמן
 31 שביית-המקדש היה קיים, מצה ישנה היום כמו פעם ללא שינויים, ומרור - היום הוא מדרבנן, ופעם היה
 32 מן התורה.
- 33 והענין בזה¹⁴³: ג' ענינים הנ"ל הם עניני אכילה, כולל גם פסח, שאף שהקריבוהו על-גבי המזבח,
 34 הרי עיקר ענינו הוא לאכילה, ש"לא בא מתחילתו אלא לאכילה"¹⁴⁴. וענין האכילה כולל כל צרכי האדם

(140) תניא רפמ"ז, מפסחים שבהערה 56.

(141) פסחים קכ, א. שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ה סט"ו.

(142) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסס"ז. וש"נ.

(143) ראה גם שיחת אחש"פ דאשתקד ס"ל ואילך (תורת מנחם

- התוועדויות חמ"ט ע' 377 ואילך). וש"נ.

(144) פסחים עו, ב (במשנה).

(134) כתובות פג, א (במשנה). וש"נ.

(135) ראה לקו"ש ח"א ע' 3 הערות 24-23. וש"נ.

(136) מדרש לקח טוב עה"פ.

(137) בשלח יד, יו"ד.

(138) ראה יבמות מו, א"ב. וש"נ.

(139) שם כב, א. וש"נ.

1 (כמו לשון פרנסה, שכולל כל צרכי האדם), שכללותם הוא מזון לבוש ובית, שבהם תלוי קיום האדם,
 2 ועד שאפילו כח האיץ-סוף שבאדם, שהוא ענין ההולדה¹⁴⁵, נקרא בשם לחם - "הלחם אשר הוא אוכל"¹⁴⁶.
 3 ובצרכי בני אדם, ישנם ג' סוגים - ענינים המוכרחים, ענינים שהם רשות, ועניני גדלות והרחבה:
 4 לחם (צר ומים לחץ) - הרי זה דבר המוכרח שאי-אפשר בלא-הכי. ונוסף לזה, יש גם ירקות שבאים
 5 ללפת את הפת, שזהו ענין של רשות, אבל זהו ענין שפועל גם באכילת הלחם, כדמוכח מההלכה שכאשר
 6 אוכלים פת עם לפתן, אזי משתנה השיעור של אכילת הפת¹⁴⁷. ואילו פסח (בשר) מורה על הרחבה
 7 וגדולה, שצריך לאכול דרך חשיבות וגדולה, כאכילת כל הקדשים שנאמר בהם¹⁴⁸ "למשחה",
 8 "לגדולה"¹⁴⁹ וחשיבות, שלכן ה"פסח נאכל על השובע"¹⁵⁰ (אבל לא "אכילה גסה"¹⁵¹, כדברי הגמרא¹⁵²
 9 "רווחא לבסימא שכח" (ריוח מצוי לדבר המתוק בתוך המעיים), ואם הוא "מנצל" את ה"רווח", הרי
 10 זו אכילה גסה).
 11 ובכן: בזמן שבית-המקדש היה קיים, כולל גם קיומו של בית-המקדש הפנימי שבאדם, על-ידי
 12 ההנהגה שהיא ההיפך ד"מפני חטאינו" - שרואה ומרגיש אלקות, ולכל הפחות בנוגע למעשה בפועל
 13 הנהגתו היא כדבעי - אזי יכול להיות אצלו לא רק הענין דלחם וירקות, אלא גם הענין דפסח, שמורה
 14 על מילוי צרכיו באופן של הרחבה וגדולה.
 15 אבל בזמן שבית-המקדש אינו קיים, והיינו, בזמן שאלקות אינו בגלוי, ולפעמים "כשזה קם, זה
 16 נופל"¹⁵³ - אזי אי-אפשר ליתן לו עניני הרחבה, עניני מותרות, כי אם יכניס את עצמו בעניני מותרות,
 17 מי יודע לאן יגיע ("דאָס וועט אים פאַרפירן כ'ווייס וואו")!... ובמכל-שכן מהמבואר בתניא¹⁵⁴ בנוגע
 18 לבינוני, ש"מהותו ועצמותו של הרע.. נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתייה
 19 ושאר עניני עולם הזה".
 20 אמנם, חכמינו ז"ל ראו שבני ישראל לא יכולים להתקיים על לחם צר ומים לחץ בלבד, ופעלו שירחמו
 21 עליהם ויתנו יותר ממה שמגיע להם על-פי דין תורה - לפנים משורת הדין (שהרי "לא חרבה ירושלים
 22 אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפנים משורת הדין"¹⁵⁵) - גם "ירקות"; אבל ענין זה
 23 צריך להיות באופן של "מרור", שלא יורגש בזה טעם של מתיקות, כדי שלא יבוא לידי עניני מותרות,
 24 שעל-ידי-זה נעשית התגברות נפש הבהמית (על-כל-פנים באופן שמביא לידי חטא בשוגג¹⁵⁶, שגם הוא
 25 צריך כפרה¹⁵⁷).
 26 כג. והלימוד מזה בנוגע לעניני מוסר והליכות עולם:
 27 כאשר יהודי יוצא בכל יום "מבית-הכנסת לבית-המדרש"¹⁵⁸, ומבית-המדרש יוצא למלחמה דבירור
 28 העולם - עליו לדעת שישנם ג' הענינים דפסח מצה ומרור, אלא שהבחירה בידו לנצל אותם כדבעי -
 29 לא באופן של מותרות כו'.
 30 ובהקדמה: "מצינו בנבוכדנצר, בשביל שהלך ג' פסיעות לכבוד השם-יתברך פסקו לו מלוכה על כל
 31 העולם ולזרעו אחריו עד ג' דורות¹⁵⁹, ואין לך אדם מישראל שלא כיבד המקום בכך, וכל טוב עולם הזה
 32 כדאי הוא לו"¹⁶⁰.

(153) פירש"י תולדות כה, כג.

(154) פי"ג.

(155) ב"מ ל, ב.

(156) ראה תניא אגה"ק סוסכ"ח.

(157) פירש"י שבועות ב, א (ד"ה תולה). פרש"י נח ט, ה.

(158) ברכות בסופה. וש"נ.

(159) סנהדרין צו, א.

(160) תו"א מקץ לא, ג.

(145) ראה לקו"ת שה"ש ט, סע"ד ואילך. ובכ"מ.

(146) וישב ט, ו ובפרש"י.

(147) ראה סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פ"ב ה"ג. וש"נ.

(148) קרח יח, ח.

(149) ספרי ופירש"י עה"פ.

(150) שם ע, רע"א. וראה שיחת אחש"פ תשכ"ו סי"ד (תורת

מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 341). וש"נ.

(151) נזיר כג, א. וש"נ.

(152) מגילה ז, ב (ובפירש"י).

1 ומה גם שבני ישראל נקראים "בני מלכים"¹⁶¹, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶²: כמו חתן הסמוך על
 2 שולחן חותנו ("ווי אַ איידים אויף קעסט"), שהרי "לי הכסף ולי הזהב גו"¹⁶³, כך שלכל אחד ואחד
 3 מישראל מגיע הכל!... ולא עוד אלא שצריכים ליתן לו כל הענינים באופן שלא יצטרך לטרוח, כי אצל
 4 בן מלך, ועל-אחת-כמה-וכמה בנו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, הנה כל טירחא קלה, נחשבת לטירחא
 5 גדולה ביותר!

6 וכיון שכן, הרי בוודאי שיהודי אינו יכול להסתפק ב"לחם צר ומים לחץ", אלא צריך ליתן לו גם
 7 "ירקות", אלא שענין זה צריך להיות באופן שלא ירגיש את המתקנות שבעניני העולם, אלא ירגיש
 8 שמקבל זאת מהקב"ה כו'.

9 ועל-דרך המדובר לעיל¹⁶⁴ בנוגע לרבי ואנטונינוס שלא פסקו מעל שולחנם צנון וחזרת, לא בימות
 10 החמה ולא בימות הגשמים¹⁶⁵, ואף-על-פי-כן אמר רבי "לא נהניתי מעולם הזה אפילו באצבע קטנה"¹⁶⁶,
 11 והיינו, שאף-על-פי שהקב"ה נתן לו הכל במשך כל השנה כולה, מכל-מקום לא נהנה מעולם הזה, אפילו
 12 לא כאצבע קטנה!

13 ויהי-רצון שמ"זמן חרותנו" תומשך על כל השנה כולה חירות אמיתית מכל הענינים המבלבלים,
 14 ותהיה שנת חירות והרוחה לכל אחד ואחד מישראל, ויתן הקב"ה לבני ישראל כל מה שהם רוצים -
 15 "משביע לכל חי רצון"¹⁶⁷, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹⁶⁸, ומתוך שמחה וטוב לבב, ולשנה
 16 הבאה בירושלים, על-ידי משיח צדקנו.

* * *

17 כד. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז: "עד כאן כוס ב'", וצוה שיכריזו גם מה שכתוב ב'הגדה'
 18 לפני "שולחן ערוך" (בהראותו בסידורו): "ואחר-כך אוכל ושותה כדי צרכו, ויכול לשתות יין בין כוס
 19 ב' לג'". ואחר-כך אמר:]

20 כאמור כמה פעמים שדווקא ענינים הכי פשוטים - לא תופסים!

21 רבינו הזקן אומר כאן, שעוד לפני ה"אפיקומן" (זכר לפסח¹⁶⁹) - דהיינו לפני ביאת המשיח, שאז
 22 יקריבו קרבן פסח - צריך להיות מעמד ומצב של הרחבה: "אוכל ושותה כדי צרכו, ויכול לשתות יין
 23 כו'".

24 ענין זה נאמר ב'סידור' - לא ב'שולחן ערוך' חושן-משפט, ב'אורים ותומים', ואפילו לא ב'לקוטי
 25 תורה', אלא ב'סידור' - ששייך לכל נפש, גם לילדים, שהרי הדבר הראשון שקונים לילד הוא: 'סידור'
 26 ('ברכון' או 'דף תפילות'), וב'סידור' זה נאמר שלפני האפיקומן "אוכל ושותה כדי צרכו", ולא רק כמו
 27 בנוגע ליין ש"יכול לשתות כו'", אלא בלשון ציוויו: "אוכל ושותה כדי צרכו"!

28 ומשמעות הדברים - על-פי תורת חסידות חב"ד, שענינה לבאר כל ענין בהבנה והשגה - שעוד לפני
 29 ביאת המשיח, כשאוהזים עדיין ב"שולחן ערוך", עוד לפני השירה על היין, פוסק הקב"ה בלשון ציווי
 30 שיהודי "אוכל ושותה כדי צרכו", היינו, לא רק אכילת כזית מצה, ובשאר ימי הפסח יאכל תפוחי-אדמה...
 31 אלא "כדי צרכו", שזהו צורך גופו (לא רק צורך נשמתו), והיינו, שגם כאשר אוהז באמצע האכילה,
 32 ועדיין אינו מבורר ומזוכך ("ער איז נאָך ניט אויסגעאַרבעט"), להיותו עדיין לפני העבודה - יש לדאוג
 33 לצרכי גופו, ועד שזהו תנאי באכילת האפיקומן, שצריך להיות "נאכל על השובע"!

165) ברכות נו, ב. וש"נ. הובא בפירש"י עה"ת תולדות שם.

166) כתובות קד, א.

167) תהלים קמה, טז.

168) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

169) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ז ס"ג. וש"נ.

161) שבת סז, א. וש"נ.

162) סה"ש תש"ז ע' 113. וראה גם תורת מנחם - התוועדיות

חמ"ט ס"ע 158. וש"נ.

163) חגי ב, ח. וראה קידושין בסופה.

164) שיחת פורים סמ"ג ואילך (תורת מנחם - התוועדיות

חנ"ב ע' 147 ואילך).

1 וכל זה - לא בדרך של קבלת-עול, אלא באופן של חירות, שזהו ענינו של חג הפסח - "זמן חרותנו",
2 וממנו לוקחים "חירות" על כל השנה כולה.

3 (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): ולאחר כל זה, גאָר... לחיים ולברכה!

* * *

4 כה. על-פי האמור לעיל (סעיף יג) שד' הכוסות הם כנגד הארבעה בנים, נמצא - שכוס ראשון קשור
5 עם הבן החכם, וכוס שני קשור עם הבן הרשע:

6 על כוס ראשון - עורכים רק קידוש היום; ואילו כוס שני - הרי לאחריו בא ענין האכילה והשתיה,
7 ובאופן ש"אוכל ושותה כדי צרכו", וכאמור, לא רק ש"יכול לשתות", אלא באופן של ציווי, כיון
8 שהאפיקומן צריך להיות נאכל "על השובע", שלכן "אוכל ושותה כדי צרכו" - צורך הגוף שהוא האוכל
9 והשותה; ולכן הרי זה קשור עם הבן הרשע - כדברי הגמרא¹⁷⁰ "אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא
10 מתוך קופה של בשר", "מלי כריסיה כו'", שלכן יש צורך בזהירות מיוחדת שלא להיכשל כו'.

11 כו. ובהקדים ביאור שאלת הבן הרשע - שגם כנגדו "דברה תורה", כיון שגם לו יש שייכות לתורה,
12 והתורה שייכת גם אליו - "מה העבודה הזאת לכם"¹⁷¹:

13 כאשר מגיע "זמן חרותנו", והיינו, שעד עתה היה מעמד ומצב ש"עבדים היינו לפרעה", ועתה יצאו
14 בני ישראל לחירות "ביד רמה"¹⁶, ו"ברכוש גדול"¹⁷², ולאחרי הקדמת קרבן פסח שמקחו בעשור, שבזה
15 הראו בני ישראל שאינם מתייראים מפני המצריים כו'¹⁷³, והולכים לקבל את התורה, וכפי שמביא הר"ן
16 בסוף פסחים: "בהגדה.. אמרו, בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלקים על ההר הזה¹²⁷, אמרו לו
17 ישראל, משה רבינו, אימתי עבודה זו. אמר להם, לסוף חמישים יום, והיו מונין כו'", מתוך השתוקקות
18 גדולה לקבלת התורה, ובגלל זה "קבעו חכמים לספירת העומר" - נשאלת השאלה "מה העבודה הזאת
19 לכם", שכל תיבה בלשון השאלה היא בדיוק:

20 "העבודה": מדוע צריכים לעשות זאת באופן של עבודה וקבלת עול, להיות "עבדים" להקב"ה, "עבדי
21 הם"⁸⁸, "שטרי קודם"¹⁷⁴ - אדרבה: תעשו זאת בחפץ לב, בשמחה ובטוב לבב, שהרי ענין העבודה הוא
22 היפך החירות, כך שזהו בסתירה ל"זמן חרותנו"!

23 ומוסיף ומדייק "מה העבודה הזאת) לכם" - בהיותכם במעמד ומצב שראויים אתם לקבל את התורה
24 ומצוותיה, ואם-כן לשם מה זקוקים אתם לענין ה'קבלת עול', "עבודה"??!

25 ומדייק גם "מה העבודה הזאת לכם": בשלמא כאשר מדובר אודות קבלת-עול בנוגע לתנועה אחת,
26 יכולים להבין את הצורך בכך, כי אדם שטבעו בתנועה של התרחבות, צריך קבלת-עול בשביל ענינים
27 של צמצום. ואדם שטבעו בתנועה של צמצום, צריך קבלת-עול בשביל ענינים של התרחבות, ולולי
28 ה'קבלת עול' לא יוכל לפעול בעצמו לעשות היפך טבעו.

29 - ועל-דרך שמצינו¹⁷⁵ שבשעה שהקב"ה החזיר את התורה על כל אומה ולשון, הנה בני ישמעאל לא
30 היו מוכנים לקבל את הציווי "לא תנאף", כיון שזהו היפך טבעם בענין ההתפשטות כו', ואילו בני עשו
31 לא היו מוכנים לקבל את הציווי "לא תרצח", כיון שזהו היפך טבעם בענין הצמצום והגבורה
32 (מה-שאינ-כן בני ישראל הם בקו האמצעי).

33 אבל כאשר מדובר אודות "העבודה הזאת", של חג הפסח - הרי כיון שיש בה שני הקוין: הן מצה,
34 שרומז על הגאולה, הקשורה עם תנועת ההתרחבות, והן מרור, שקשור עם תנועת המרירות והכיווץ,

(173) ראה טור או"ח סת"ל.

(174) פירש"י עה"פ.

(175) זח"ג קצב, ב. וראה ספרי ברכה לג, ב.

(170) ברכות לב, א.

(171) בא יב, כו.

(172) לך-לך טו, יד.

1 נשאלת השאלה מהו הצורך בענין של "עבודה" (קבלת-עול) - דממה-נפשך: אם הוא בטבעו בתנועה
 2 של התפשטות - הנה מיד כשיתבונן בחסדי ה' שגאל את בני ישראל ממצרים, יתעורר תיכף בתנועה של
 3 התרחבות, ללא צורך ב"עבודה" בנוגע לענין ה"מצה"; ואם הוא מטבעו בעל מרה-שחורה - הנה מיד
 4 כשיתבונן ש"שמים לא זכו בעיניו"¹⁷⁶, יבוא תיכף לתנועה של כיוון, ללא צורך ב"עבודה" בנוגע לענין
 5 ה"מרור" !?

6 ועל-דרך-זה בנוגע לענין הפסח, שהוא ענין הדילוג באופן של יציאה מגדרי הטבע,

7 - דכשם ש"פסח ה'.. על בתי בני ישראל במצרים"¹⁷⁷, ולא רק דילוג בגשמיות, אלא כיון ש"הללו
 8 עובדי עבודה-זרה, והללו עובדי עבודה-זרה", הוצרך להיות גם דילוג ברוחניות, מבלי להתחשב בכל
 9 הגדרים של סדר ההשתלשלות, כמו-כן צריכה להיות אצל בני ישראל תנועה של דילוג, לצאת מכל
 10 המדידות וההגבלות כו' -

11 הנה מי שנמצא במעמד ומצב שעניני הטבע של שני הקוין הנ"ל אינם תופסים מקום אצלו, כיון
 12 שנגרש אצלו הענין ד"המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"¹⁷⁸, ולא רק בכל יום, אלא בכל
 13 רגע ורגע¹⁷⁹, כך שכל מעשה בראשית וכל סדר ההשתלשלות הוא אין ואפס, אלא שהקב"ה מחדשם
 14 בטובו בכל רגע מאין ואפס המוחלט¹⁸⁰, ולכן עומד בתנועה של יציאה מכל הגדרים והקוין, וכאשר
 15 תובעים ממנו עבודה פרטית באופן של התלבשות באחד משני הקוין הנ"ל (מצה או מרור), הרי זה צריך
 16 להיות אצלו בדרך "עבודה" (קבלת-עול) - הנה במעמד ומצב כזה, לא נדרש ממנו ענין של "עבודה"
 17 בנוגע לענין ה"פסח", דילוג ויציאה מכל הגדרים והקוין.

18 זוהי איפוא שאלת הבן הרשע - שאלה על-פי שכל, שהרי גם הבן הרשע הוא חכם, שזהו אחד
 19 הטעמים לסמיכות של הרשע לחכם, כיון שגם הוא חכם, וכמו שכתב האבודרהם¹⁸¹ ש"דרך חכמתן קא
 20 חשיב להו", אלא ש"חכמים המה להרע"¹⁸², שמנצל את חכמתו בדרך עקלתון עבור ענינים הפכיים, כך
 21 שלכאורה יש מקום בשכל לשאלתו - "מה העבודה הזאת לכם": איך יתכן שיהיה צורך בענין של
 22 "עבודה", קבלת עול, בנוגע לכל ג' הענינים דפסח מצה ומרור?!

23 כזו. ועל זה אומרים לו, שעל-ידי קושיא זו "כפר בעיקר"¹⁸³, כיון שכל "עיקר" ענין התורה ומצוות הוא
 24 הענין של קבלת-עול (שלילת קושיא זו).

25 וההסברה בזה: כתיב¹⁸⁴ "יצר לב האדם רע מנעוריו", והיינו, שאף-על-פי שיש לו "נפש השנית
 26 בישראל" ש"היא חלק אלקה ממעל ממש"¹⁸⁵, מכל-מקום מצד היצר-הרע שניתן באדם (כדי "להרבות
 27 שכרו, כפיתויי הזונה לבן המלך.. ברשות המלך"¹⁸⁶) הרי הוא "רע מנעוריו", והיינו, שבגלל פיתויי היצר
 28 - עלול הוא לעשות רע, היפך טבעו.

29 וזהו החילוק שבין צדיק להפכו - שצדיק, "לבו ברשותו"¹⁸⁷, מה-שאיין-כן הפכו, "הוא ברשות
 30 לבו"¹⁸⁷, כך שלא זו בלבד שהמוח אינו שליט על הלב, אלא אדרבה כו'.

31 ומצד זה הרי הוא גרוע מבהמה¹⁸⁸ - שהרי בהמה אינה משנה את תפקידה, מה-שאיין-כן בעל בחירה,
 32 יש בכחו לשנות תפקידו. ולכן מצינו בהלכה, שכאשר בהמה קופצת לאש, הרי זו הוכחה שאינה בהמה
 33 נורמלית¹⁸⁹, מה-שאיין-כן בן בחירה, שמחוייב בעונשין, להיותו בר דעת. אבל מצד זה גופא שהוא בר
 34 דעת ובעל בחירה - יכול לבחור בהיפך הטוב חס-ושלום, אף-על-פי שזהו היפך השכל.

(183) הגש"פ מיל"ש ס"פ בא (רמז רכה).

(184) נח ח, כא.

(185) תניא רפ"ב.

(186) שם ספכ"ט.

(187) ב"ר פל"ד, יו"ד. ועוד.

(188) ראה גם תניא פכ"ד.

(189) ראה תורת מנחם - התוועדויות ח"נ ס"ע 165 ואילך.

חנ"א ס"ע 51. וש"נ.

(176) איוב טו, טו.

(177) בא יב, כז.

(178) ברכת יוצר.

(179) ראה אוה"ת בראשית כרך ו תתרכ, ב. סה"מ תרל"ה ח"ב

ע' ש. תרס"ה ע' רלו ואילך. ה"ש"ת ע' 117 ואילך.

(180) תניא שעהיחודה"א בתחלתו.

(181) הובא בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' יז.

(182) ירמ"י ד, כב.

1 ולכן, אי-אפשר לסמוך על השכל, או על התכונות הטבעיות, אלא יש צורך בענין ה'קבלת עול'.
 2 וזהו גם מה שמצינו במדרש¹⁹⁰ בנוגע לשאול, "כל שהוא רחמן על אכזרים, לסוף נעשה אכזר על
 3 רחמנים": כי לכאורה אינו מובן: כיון שהסיבה לכך שהוא רחמן במקום שאין צורך היא בגלל היותו
 4 בעל רחמנות מטבעו, איך יתכן שיתאכזר במקום שעל-פי תורה צריך לרחם?
 5 ואף-על-פי-כן רואים בפועל שכך היה אצל שאול, והיינו לפי ששאול "הלך אחר הטעם"¹⁹¹, והעמיד
 6 על שכלו - לחמול על "מיטב הצאן והבקר למען זבוח לה"¹⁹², בחשבו שיש בזה העילוי "להוציא יקר
 7 מזולל"¹⁹³, להקריב קרבן לה' מ"חלב" הצאן והבקר של עמלק, ולכן "לסוף נעשה אכזר על רחמנים".
 8 והעצה לזה - כפי שאמרו לשאול: "הנה שמוע מזבח טוב"¹⁹⁴, שזהו הענין ד'קבלת עול', שזהו העיקר;
 9 וכאשר חסרה הגישה של קבלת-עול, אזי יכולים להתדרדר לענינים הכי גרועים, כמו בני עשו שלא יכלו
 10 לקבל את הציווי "לא תרצח", ובני ישמעאל שלא יכלו לקבל את הציווי "לא תנאף" (כנ"ל סעיף כו).
 11 ועל-פי-זה מובן, שכאשר נמצאים ב"זמן חרותנו", ואומרים ליהודי שצריך להיות "אוכל ושותה כדי
 12 צרכו" - אזי יכול הוא לחשוב שהכל מותר, ואין צורך בגדרים כו'. ולכן אומרים ב"זמן חרותנו" שהתחלת
 13 ענין החירות מתבטא בכך ש"עבדי הם", שזהו ענין העבודה.
 14 כה. אמנם, כיון שהיצר-הרע הוא "אומן במלאכתו" (כלשון הגמרא¹⁹⁵: "כך אומנתו של יצר-הרע כו'")
 15 - ממשיך לטעון:
 16 מהו הצורך בהקדמת ענין ה'קבלת עול' בנוגע לכל המצוות - כמאמר רבותינו ז"ל¹⁹⁶ "למה קדמה
 17 פרשת שמע ל-והיה אם שמוע, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואחר-כך מקבל עליו עול
 18 מצוות"; הצורך בקבלת-עול - טוען הוא - אינו אלא בנוגע למצוות שהן היפך טבע האדם, ולדוגמא:
 19 מי שהוא רחמן - צריך קבלת-עול כדי לקיים את הציווי "לא תחיה כל נשמה"¹⁹⁷, ומי שטבעו בקו
 20 הגבורה - צריך קבלת-עול כדי לעשות צדקה וחסד כו'; אבל בנוגע למצוות שיכול לעשותן מצד טבעו
 21 - יש לעשותן רק מצד הטבע, ללא צורך בקבלת-עול, ולא מתקבל אצלו שיצטרכו לקיים את כל המצוות
 22 מצד קבלת-עול.
 23 אך האמת היא - שהתורה דורשת לקיים את כל המצוות מצד קבלת-עול, וכידוע המבואר
 24 ב'דברי-אלקים-חיים'¹⁹⁸ שגם המצוות ששייכות לסוג ד"משפטים" יש לקיימן מתוך אותה קבלת-עול
 25 שבה מקיימים את המצוות ששייכות לסוג של "חוקים", ודוקא באופן כזה יש קיום למצוות אלו.
 26 ולדוגמא - במצות נתינת צדקה, שאף שנאמר¹⁹⁹ "ולא ירע לבבך בתתך לו", וצריך ליתן בסבר פנים
 27 יפות²⁰⁰, ואם-כן הרי זה צריך להיות מתוך הרגש, אבל הרי זה דוקא לאחרי ההקדמה דפרשת שמע,
 28 שענינה "קבלת עול מלכות שמים".
 29 כט. וזהו גם הענין ד"משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך
 30 צדיק אתה, היה בעיניך כרשע"²⁰¹:
 31 לכאורה אינו מובן: מדוע אי-אפשר לסמוך על זה ש"כל העולם" - עולם על-פי תורה - "אומרים לך
 32 צדיק אתה", ובמכל-שכן מזה שסומכים על שני עדים כשרים, גם בנוגע לענינים של חיים והיפך החיים,
 33 ועל-אחת-כמה-וכמה שיכולים לסמוך על כל העולם כולו, ואם-כן מדוע אומרים לו "היה בעיניך כרשע"?

196 (196) ברכות רפ"ב.

197 (197) פ' שופטים כ, טז.

198 (198) ד"ה למען דעת תר"ץ פ"ה (סה"מ קונטרסים ח"א פד,

א). ד"ה הוי' לי בעזורי תרצ"א (תרפ"ז) פ"ג (שם קפ, סע"א.

תרפ"ז ע' (ג). סה"מ אידיש ע' 46. ועוד.

199 (199) פ' ראה טו, יו"ד.

200 (200) ראה ב"ב ט, ב.

201 (201) נדה ל, ב.

190 (190) יל"ש שמואל-א רמז קכא. וראה קה"ר פ"ז, כד. מדרש

תהלים (שוח"ט) סוף מזמור ז.

191 (191) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חכ"ה ס"ע 119.

וש"נ.

192 (192) שמואל-א טו, טו.

193 (193) ע"פ ירמ" טו, יט. וראה ב"מ פה, א.

194 (194) שמואל-א שם, כב.

195 (195) שבת קה, ב.

- 1 אך הענין הוא - שבכל מעמד ומצב שבו נמצא האדם, אפילו בהיותו בדרגא הכי נעלית, עליו לדעת
2 שעדיין שייך ענין הפכי חסו־שלום; וכדי שיהיה צדיק ולא רשע, יש צורך בענין של שבועה (ששייכת
3 רק כאשר יש שתי ברירות, וכמו שבועה שאוכל או שלא אוכל), שזהו ענין שלמעלה מהשכל.
- 4 יש לך אמנם טענה על-פי שכל, ש"כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה", אבל אף-על-פי-כן
5 מזהירים אותך "היה בעיניך כרשע", ובדרך שבועה, וכל זה - עוד לפני ירידת הנשמה בגוף ונפש
6 הבהמית, כשהתינוק נמצא עדיין במעי אמו, ומלמדין אותו כל התורה כולה²⁰¹; כבר אז עליך לדעת
7 שיהיו לך קושיות, וגם מצד הקדושה, ואף-על-פי-כן "היה בעיניך כרשע". ובכדי ש"תהי צדיק", הנך
8 זקוק לשבועה.
- 9 ועל-דרך-זה בעניננו: כאשר בא יהודי ושואל "מה העבודה הזאת לכם" - שזוהי קושיא על-פי שכל
10 התורה, שהרי בחג הפסח צריכים להיות במצב של חירות, ואף-על-פי-כן תובעים ענין של "עבודה"
11 (קבלת-עול), ולא עוד אלא שתובעים "עבודה הזאת", שיהיה ענין של קבלת-עול בנוגע לכל ג' הענינים
12 דפסח מצה ומרור ביחד, אף-על-פי שאי-אפשר שיהיו אצל יהודי שני הפכים ביחד (ענין זה שייך רק
13 אצל הקב"ה) - אומרים לו, שדורשים מיהודי, בהיותו בגוף ונפש הבהמית, שכללות הנהגתו תהיה באופן
14 של קבלת-עול (אף-על-פי שכללות הענין דלימוד התורה צריך להיות באופן שיהיה מובן גם לנפש
15 הבהמית), וכאמור, "שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואחר-כך מקבל עליו עול מצוות", ובלשון
16 הזהר²⁰²: "כהאי תורא דיהבין עליה עול בקדמיתא"; וכאשר שואל "מה העבודה הזאת לכם" - "כפר
17 בעיקר", כיון שבזה תלוי עיקר עצם נקודת האמונה.
- 18 וכאמור לעיל - ענין זה שייך לכוס ב', שעליו אומרים את ההגדה, ומיד לאחריו "אוכל ושותה כדי
19 צרכו", כדי צורך הגוף (בניגוד לכוס א' וג', שאין להגוף תועלת מהם), כולל גם גוף גס, שגם הוא צריך
20 להיות שבע כדי לאכול את האפיקומן "על השבוע", ולכן בתור הקדמה לזה שוללים את טענת הבן
21 הרשע, בדוגמת הענין ד"משביעין אותו" לפני ירידת הנשמה לעולם להתלבש בגוף ונפש הבהמית.
- 22 ל. וכיון שהתורה מהווה הוראה בנוגע לכל הענינים שבעולם - הנה גם ענין הנ"ל קשור עם מאורעות
23 שאירעו בזמנים האחרונים בארצות-הברית בפרט:
- 24 ישנם כאלו שהחליטו אודות אנשים מסויימים שהם נמצאים במצב של עבדות, וצריך להעניק להם
25 חירות - חירות מכל ענין של עבודה ועול, וליתן להם הכל בתורת צדקה וחסד חנם.
- 26 אמנם, כיון שכל ענין צריך להיות נוגע לבני ישראל, שהרי בריאת העולם היא "בשביל ישראל שנקראו
27 ראשית"²⁰³ - צריך לדעת, שהענין ד"לשבת יצרה"²⁰⁴ צריך להיות על-פי התורה.
- 28 ובכן: הטענה שהיציאה ממצב של עבדות (עבודת פרך כפשוטה, כולל גם שעבוד) צריכה להתבטא
29 בחירות מעולו של פרעה ללא התחייבויות כלל - הנה על-פי הוראת התורה הרי זה סדר של "רשע", כי
30 "טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו"²⁰⁵, והיינו, שדווקא כאשר "ישא עול", הרי זה הטוב האמיתי, ובאופן
31 כזה צריך להיות הענין ד"חנוך לנער ("בנעוריו").. גם כי יזקין לא יסור ממנה"²⁰⁶, וכאשר יתנהג כן, אזי
32 לא יחריב את העולם, אלא יבנה אותו.
- 33 אבל כאשר רוצים לתקן את ענין העבדות על-ידי נתינת אפשרות להתפשטות ללא שום התחייבות
34 מצדם - לא יהיה מזה נחת, אלא הפכו, רחמנא-ליצלן.
- 35 ועל-דרך-זה בנוגע לחינוך בני ובנות ישראל²⁰⁷:
- 36 לא כטעות העולם שעל-ידי הטלת עול יכולים לגרום תסביכים ("קאָמפּלעקס" וכו') - ככל השמות

(205) איכה ג, כז.

(206) משלי כב, ו.

(207) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חנ"א ע' 335 ואילך.

(202) ח"ג קח, א. הובא בתניא פמ"א (נז, א).

(203) פירש"י ר"פ בראשית.

(204) ישע"י מה, יח.

1 בשפה הלטינית או האנגלית שקראו לזה), ולכן - טוענים הם - יש לעזוב את הילד לנפשו שיתפתחו
 2 כשרונותיו בדרך הטבע; אלא כהוראת התורה ש"אדם לעמל יולד"²⁰⁸, וה"עמל" צריך להיות בכל הפרטים
 3 - "עמל שיחה", "עמל מלאכה" ו"עמל תורה"²⁰⁹.

4 ואם הדברים אמורים בנוגע לבני ישראל, הרי על-אחת-כמה-וכמה שכן הוא בנוגע לכללות העולם
 5 - כי בנוגע לבני ישראל, הנה אף שצריך להיות ענין היגיעה, מכל-מקום ישנם ימים שאסורים במלאכה,
 6 כמו שבת ו'יום טוב' (ועד שאסור לומר תחנון, אשמנו וכו'²¹⁰, ואסור לבקש צרכיו³²), אלא "וקראת
 7 לשבת עונג"³¹; מה-שאיין-כן אצל אומות העולם, הנה גם ב'יום טוב' שלהם (כמו יום ירידת גשמים
 8 שהוא 'יום טוב' הן עבור בני ישראל, והן עבור אומות העולם²¹¹), חייבים הם לעסוק במלאכה, כיון
 9 שענין המלאכה צריך להיות אצלם באופן ד"לא ישבותו"²¹².

10 וכיון שכן, הרי אם אצל בני ישראל צריך להיות ענין של "עול", "טוב.. כי ישא עול", הרי
 11 על-אחת-כמה-וכמה שכן הוא אצל אומות העולם - שעל-ידי הסרת העול לא תצמח שום טובה, ואדרבה
 12 כו' [וכפי שרואים במוחש נותני החופש, שכאשר מסירים את ההגבלות ומעניקים חופש - הרי זה גורם
 13 צרות רחמנא-ליצלן], כיון שכל המציאות שלהם הוא ענין העבודה.

14 וזהו הטעם שגוי שעובר על הציווי "לא ישבותו" חייב מיתב²¹³ - שאין זה סתם עונש על העבירה,
 15 אלא העונש הוא לפי ערך הפגם, כי מכיון שכל מציאותו הוא ענין העבודה, הרי מובן, שבשעה שאינו
 16 עובד, מתבטלת מציאותו²¹⁴.

17 אצל יהודי - בבוא יום השבת, צריך לשבות ולנוח, ועל-ידי-זה ניתוסף אצלו עונג; אבל אצל גוי,
 18 הרי זה להיפך - לא זו בלבד שהשביתה אינה מחזקת חיותו, אלא אדרבה, היא נוטלת חיותו.

19 אמנם, גם אצל יהודי צריך להיות הענין ד"וקראת לשבת עונג" מתוך קבלת עול, כאמור לעיל (סעיף
 20 כח) שגם ענין שיש אליו נטיה מטבעו, צריך לעשותו מצד קבלת-עול.

21 לא. על-פי-זה יש לבאר גם מה שאומרים על הבן הרשע - ש"הוציא את עצמו מן הכלל":

22 כלל ישראל מורכב מ"חוטב עציך" ו"שואב מימך" עד ל"ראשיכם שבטיכם"⁴⁴. וכפי שמצינו²¹⁵
 23 שהאריז"ל היה אומר את כל הוידויים, וכששאלוהו מהי השייכות אליו, ענה שזהו מצד שייכותו לכלל
 24 ישראל. ומובן, שכאשר פלוני רוצה להתנהג לפי תכונות נפשו, אזי אינו יכול להתערב עם כלל ישראל
 25 - "הוציא את עצמו מן הכלל".

26 ומובן, שכאשר מוציא את עצמו מן הכלל - הנה מצד ה'חשבון צדק', הרי גם "במלאכיו ישים
 27 תהלה"²¹⁶.

28 ולאידך גיסא, כאשר כולל את עצמו עם הכלל, אזי יכול לפעול כל הבקשות, כמו שמבקשים "ברכנו
 29 אבינו (כאשר) כולנו כאחד"³⁴, שזוהי ההתכללות של כל בני ישראל, עד ל"חוטב עציך" ו"שואב מימך",
 30 שמתאחדים כולם יחד - "קהל גדול"²¹⁷.

31 ובזה תלויה גם הגאולה של בני ישראל (יחד עם הגאולה דשכינתא בגלותא) - "קהל גדול ישוּבו
 32 הנה", וכפי שמפרט לפני-זה: "בם עור ופסח הרה ויולדת יחדיו", ומכולם יחד נעשה "קהל גדול"
 33 ש"ישוּבו הנה", כשנזכה בקרוב לגאולה שאין לה הפסק, על-ידי משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו
 34 קוממיות לארצנו.

* * *

214) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 34. וש"נ.

215) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל פ"א (דרמ"צ

כח, ב). וראה גם שיחת אש"פ תשכ"ו ס"ט (תורת מנחם -
 התוועדויות חמ"ו ע' 336). וש"נ.

216) איוב ד, יח.

217) ירמ' לא, ז.

208) איוב ה, ז.

209) סנהדרין צט, ב.

210) ראה רמב"ם הל' תפלה ספ"ה. וראה גם שער הכולל

פל"ו ס"ב וס"ו. וש"נ.

211) ב"ר פי"ג, ו.

212) נח ח, כב.

213) סנהדרין נח, סע"ב.

- 1 לב. ישנן נקודות משותפות בכל המצוות, כמו ענין ה'קבלת עול' שהוא בכל המצוות בשוה, וכפי
2 שאומרים בנוסח הברכה בכל מצוה: "אשר קדשנו במצוותיו וצווננו", שבזה מתבטא ענין ה'קבלת עול'.
- 3 וכמו־כן ישנם סוגי מצוות שיש נקודות משותפות ביניהם, כמו הענין ד"מועדים לשמחה" שהוא בכל
4 ה'ימים טובים' בשוה, וכן הענין דאיסור מלאכה, וענין התפילה, שהם בכל ה'ימים טובים' בשוה.
- 5 אבל יש גם ענינים שבהם מתבטא יחודו של 'יום טוב' זה משאר ה'ימים טובים', ולכן מצינו הלכות
6 ומנהגים שישנם ב'יום טוב' זה, ולא בשאר ה'ימים טובים'. ובנידון־דידן, ישנם הענינים המיוחדים של
7 חג הפסח.
- 8 לג. ענין²¹⁸ מיוחד בפסח - שאינו בכל המצוות התלויות בזמן - שמי שלא עשה את הפסח במועדו
9 - ארבעה עשר לחודש הראשון, יכול לעשותו בארבעה עשר לחודש השני.
- 10 והנה ענינו ברוחניות הוא עבודת התשובה. וכמו שכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר²¹⁹: "פסח שני ענינו איז
11 - עס איז ניטאָ קיין "פאַרפאַלען", מען קען אַלע מאָל פאַריכטן. אפילו מי שהיה טמא, מי שהיה בדרך
12 רחוקה, און אפילו "לכם"²²⁰, אַז דאָס איז געווען ברצונו, פונדעסטוועגן קען מען מתקן זיין".
- 13 והנה אף שבדרך הפשט תיבת "לכם" שבכתוב קאי אדלעיל מיניה²²⁰ - "טמא גו' או בדרך רחוקה",
14 והוא אשר זדונו היתה בזה שהיה טמא או בדרך רחוקה (וכלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר "אַז דאָס איז געווען
15 ברצונו"), הנה לפי ההלכה, גם כשזדונו היה בענין הקרבת הפסח גופא (דגם כשהיה טהור ובדרך לא
16 היה, ומכל־מקום חדל לעשות הפסח), כשעושה פסח בי"ד אייר, נפטר הוא מן הכרת²²¹. ולא עוד - אלא
17 שלא מצינו בשום מקום, דאם אינו מקריב קרבן הפסח, וסומך על זה שפסח שני יפטרנו - לא יועיל לו.
- 18 ועל־פי־זה, מעלה בפסח שני על כללות ענין התשובה, ד"האומר אחטא ואשוב כו' אין מספיקין בידו
19 לעשות תשובה"²²² [ויש אומרים שמה שגם לדעת רבי, אשר עיצומו של יום מכפר גם לשאינם שבים -
20 אכרת דיום־כיפור גופיה לא מכפר²²³, הוא לפי ש"אין קטיגור נעשה סניגור"²²⁴], ופסח שני משלים ומתקן
21 גם איסור כרת של אי־הקרבת הפסח גופא²²⁵.
- 22 לד. והנה הטעם מה שענין התשובה אַז "עס איז ניטאָ קיין פאַרפאַלען" נרמז בענין הפסח דוקא,
23 אשר דוקא פסח יש לו תשלומין, הוא לפי שיציאת מצרים היא לידתם של בני ישראל, כמבואר בנבואת

בשלשת ימי אפלה (שמו"ר פי"ד, ג. רש"י בא יו"ד, כב) - אף
ששאר הרשעים, ואפילו עובדי ע"ז (ראה ילקוט ראובני בשלח
יד, כז. זח"ב קע, ב. תנחומא תשא יד) יצאו ממצרים (והרי הרצון
לא לצאת ממצרים אינו בערך כלל לחטא ע"ז) - כי הרצון לא
לצאת ממצרים הוא בענין זה גופא ואין קטיגור נעשה סניגור*.
225) דוגמא לזה מצינו גם בענין "אחטא ואשוב", דאף ש"אין
מספיקין בידו לעשות תשובה" - "הואיל והתשובה גורמת לו
לחטוא" (אגה"ת פי"א ק, ב). וראה תניא פכ"ה (לב, סע"א),
ואין קטיגור נעשה סניגור - מכל־מקום אם דחק כו' מקבלין
תשובתו (אגה"ת שם). וראה לקו"ש ח"ד ע' 1153 הערה 16,
שי"ל לתשובה דדחק היא נעלית יותר מיו"כ. ואפשר שעד"ו הוא
גם בנוגע לפסח שני (ובאופן נעלה יותר, שלכן אין בזה
מלכתחילה כל הענין ד"אין מספיקין").
וגם בענין גאולת הרשעים שאינם רוצים ליגאל (ראה בהערה
שלפנ"ז) - כן הוא. וכמו שדובר כמה פעמים (וראה בארוכה לעיל
סי"ג. וש"נ) בפירוש "אילו הי' שם לא הי' נגאל", שדוקא "שם",
במצרים (קודם מ"ת) לא הי' נגאל, אבל בגאולה העתידה (מכיון
שעכשיו הוא כבר אחרי מ"ת), יגאלו כולם, גם אותם הרשעים
שלא נגאלו ממצרים*.

218) מכאן עד סוסל"ח - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א
ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"יב ע' 216 ואילך. במהדורא זו
ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
219) שיחת פסח שני תש"א ס"ה (סה"ש תש"א ע' 115) -
נעתק ב"היום יום" יד אייר.
220) בהעלותך ט, יו"ד.
221) רמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"ב. (ואף דבסהמ"צ מ"ע נז כותב
שלדעת רבי לא נפטר מחיוב כרת, עיין בביאור הרי"ף פערלא
מ"ע נז (רמז, ג), שהרמב"ם חזר בו).
ברש"י פסחים צג, א ד"ה תשלומין דראשון: "חייב כרת על
הראשון ואפילו עשה את השני". ובצל"ח שם, שרש"י ס"ל כן גם
אליבא דרבי. אבל באור חדש שם, שרש"י כתב כן אליבא דרבי
דוקא, ולא אליבא דרבי.
222) יומא פה, ב (במשנה).
223) שבועות יג, א. כריתות ז, א.
224) ברכות נט, רע"א. וש"נ. וראה צפנת פענח - להרגוצובי
- הל' יבום פי"ד ה"כ.
וגם בענין צי"מ (השייך לפסח - ראה להלן הערה 227)
מצינו כן, שאותם הרשעים שלא היו רוצים לצאת ממצרים, מתו

- 1 יחזקאל²²⁶. ולכן רצה הקב"ה אשר כל אחד ואחד - גם מי שהזיד בראשון - יוכל לעשות את הפסח, כי
2 אם יחסר לו ענין הלידה²²⁷, הרי יחסר אז כל מציאותו.
- 3 ועל-פי-זה יובן מה שהחיוב דפסח שני הוא גם על גר שנתגייר וקטן שהגדיל בין פסח ראשון לשני²²⁸
4 - אף שאין שייך בהם הטעם דתשובה, שהרי לא הוזקקו לראשון - כי מכיון שפסח הוא ענין הלידה,
5 זיכתה התורה גם את הגר והקטן במצוה זו, שעל-ידי שיעשו את הפסח השני ישלימו את ענין (פסח
6 ראשון²²⁹, ענין) הלידה.
- 7 לה. אמרו רבותינו ז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"²³⁰. ושאלה הלכה למעשה: כשנבנה
8 בית-המקדש בין פסח ראשון לשני²³¹, אם נתחייבו בעשיית פסח שני.
- 9 והנה פלוגתא דתנאי היא בירושלמי²³²: "ניתן לישראל לבנות בית-הבחירה (בין פסח ראשון לפסח
10 שני) כו", ולדעת רבי יודא - עושין פסח שני.
- 11 ולהעיר דרך אגב, דלכאורה היה צריך לכתב "ניתן לישראל בית-הבחירה" - כי הרי הבית השלישי
12 "בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים"²³³, ועל-דרך-זה במדרש תנחומא²³⁴, בזהר²³⁵ ועוד,
13 אלא דהירושלמי לשיטתיה במגילה²³⁶ דהגליות יבואו ויבנוהו. ויותר מפורש ב'ויקרא רבה'²³⁷ דמשיח
14 יבנהו. וכן פסק הרמב"ם הלכות מלכים²³⁸.
- 15 לו. והנה ידוע ד"במה שאנו יכולין להשוותם (בבלי וירושלמי) יש לנו להשוותם" אפילו בענין
16 דפליגי²³⁹, ואפילו בפירוש שיהיה רחוק קצת²⁴⁰ - וגם בנידון-דין יש לומר, שגם הבבלי סבירא-ליה
17 כהירושלמי²⁴¹,
- 18 אף שנפסק הדין לענין רובן זבין ומיעוטן טמאי-מתים (וכן לענין שליש טהורים, שליש זבין ושליש
19 טמאי-מתים²⁴²) ש"הואיל ולא עשה רוב הקהל בראשון, לא יעשו אלו המיעוט הטמאים למת את
20 השני"²⁴³. - ומסתייע אני בכמה מהבא לקמן - בדברי ה'מנחת חינוך' (מצוה שפ). עיינ-שם.
- 21 והנה לשון הגמרא "איש נדחה לפסח שני, ואין ציבור נדחה לפסח שני"²⁴⁴ "ורובא לא מדחו לפסח
22 שני"²⁴⁵ (ולא "לא עבדי פסח שני"), משמע שהדיוק בזה הוא, דהא דליכא פסח שני בציבור, אינו דין
23 בפסח שני (שהתורה לא ניתנה לציבור ענין פסח שני), כי-אם דין הוא בפסח ראשון²⁴⁶ (בדחייתו).

(236) פ"א הי"א. ומש"כ בברכות (פ"ד ה"ג) "ובאש אתה עתיד לבנותה" - מדבר בירושלים.
(237) פ"ט, ו.
(238) פ"א בתחלתו ובסופו. וראה לקו"ש ח"א ע' 185, ובהנסמן שם.
(239) תוד"ה והאמר יומא (פו, ב).
(240) ראה יד מלאכי כללי שני התלמודים ס"י. וש"נ.
(241) ראה מכתב סיון שנה זו (אג"ק חכ"ה ע' קפ).
(242) פסחים פ, ב. רמב"ם הל' ק"פ פ"ז ה"ו.
(243) רמב"ם שם ה"ד (כדעת רב פסחים פ, א).
(244) פסחים סז, א. ודלא כל' הספרי בהעלותך (ט, יג): "היחיד עושה כו' עושים כו'". וראה צפנת פענח שם (בהעלותך ע' צח). עיי"ש.
(245) פסחים פ, ב. וממ"ש הרמב"ם שם ה"ו "שהרי מיעוט עשו בראשון, כמו שבארנו" - שכוונתו ב"כמו שבארנו" היא להלכה ד' (וראה בארוכה בביאור הרי"ף פ"ע"ל מ"ע נו (רמז, א ואילך)) - מוכרח שהדין "רובא לא מדחו כו'" הו"ע אחד עם הדין (פסחים פ, א) "כל היכא דלא עבדי ציבור בראשון, לא עבדי יחיד בשני". (ודלא כפירש"י "הואיל וטהרו זבין עכשיו כו'". שלדעתו הם שני דינים שונים, כמובן). ומזה מוכח שפירוש "כל היכא דלא עבדי כו'" הוא שלא עשו מפני שנדחו, כדלהלן בפנים.
(246) ועפ"ז תובן פשטות ל' הש"ס בפסחים (בכ"מ) דחשבון

(226) יחזקאל טז. עיי"ש.
(227) כי כללות הענין דיצי"מ, קשור הוא עם ענין עשיית הפסח. ולכן כללות החג דיצי"מ נקרא בלשון חכמים על שמו - חג הפסח. ולפי פירוש התיב"ע (בהעלותך ט, יב) - גם בלשון התורה נקרא כן.
(228) דעת רבי - פסחים צג, א. רמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"ז (וראה לקו"ש ח"ג ע' 60. וש"נ).
(229) ואף שהטעם מה שגר שנתגייר וקטן שהגדיל חייבין בפסח שני הוא לפי שרגל בפני עצמו הוא (פסחים שם), מכל-מקום הרי ענינו הוא תשלומין לראשון. שהרי כל שעשה את הראשון אי-אפשר לו להתחייב בשני (עיינ ביאור הרי"ף פ"ע"ל ריש מ"ע נ"ז), ולא עוד, אלא שגם בלא עשה את הראשון, החיוב דפסח שני הוא היכא דעבדי ציבור בראשון. ועיינ להלן.
(230) ר"ה יא, רע"א. וכן סתם בשמור"ר פט"ו, יא. ובזח"ג (רמט, א) דכן אוקמוה מרי מתניתין.
(231) ראה ר"ה ל, א: "דאיבנא בחמיסר".
(232) פסחים פ"ט ה"א [לגירסת ופי' המנ"ח מצוה שפ]. תוספתא פסחים פ"ח ה"ב.
(233) רש"י ד"ה אי נמי (סוכה מא, סע"א). ועד"ז בר"ה שם.
(234) הובא בתוד"ה אין (שבועות ט, ב). וראה תנחומא ס"פ (קודי).
(235) ח"א כח, סע"א. ובכ"מ.

- 1 - ונפקא-מינה גם-כן באם בזמן פסח ראשון היו הנדחים מיעוט, ולזמן פסח שני - נעשו רוב (על-ידי
 2 גרים שנתגיירו בינתיים וכיוצא בזה) -
- 3 ועוד דזה שנדחה - היינו שהתורה דוחה (ואוסרת) את עשיית הפסח מראשון לשני - כל זה הוא
 4 ב"איש" דוקא ולא בציבור. והוא בשני פנים: כאשר הם טמאי מתים, אין נדחים לפסח שני, ועושים את
 5 הפסח בראשון (בטומאה)²⁴⁷. וכאשר הם טמאי זבים וכו', נדחים הן לגמרי מעשיית הפסח ואין להם
 6 תקנה בפסח שני, כי בציבור לא ישנו בפסח ראשון ענין הדחיה לפסח שני.
- 7 ואם כנים הדברים הנ"ל שהפרש בין יחיד לציבור הוא בענין דחיית התורה, שאין התורה דוחה ציבור
 8 לפסח שני - יש לומר שאם לא עשו הציבור את הפסח מצד סיבה צדדית²⁴⁸, וכמו בנידון-דין
 9 שאי-עשיית הפסח בראשון הוא מפני יד האומות, ולא מצד עיכוב התורה, חייבים הם בפסח שני. כי
 10 בעצם הענין דפסח שני לא מצאנו מפורש חילוק בין יחיד לציבור, רק בזה שאינן נדחין בפסח ראשון
 11 לפסח שני, כנ"ל. ועל-פי-זה - אין מחלוקת בין מסקנת הבבלי והירושלמי (ואפילו לדעת רבי יודא).
 12 ועל-פי-זה יומתק גם-כן מה ש"היכא דלא עבדי ציבור בראשון, לא עביד יחיד בשני", נקט הגמרא ברובן
 13 זבין דוקא, ולא כשאי-עשייתן הפסח היתה מצד סיבה אחרת.
- 14 לו. והנה לדעת הר"ח (ויש גורסין - רבי יחיאל) דפריש²⁴⁹, דמקריבין קרבנות (פסח) בזמן הזה²⁵⁰,
 15 החיוב דפסח שני הוא גם אם יתמהמה חסו-שלום. כי אף שכולנו טמאי מתים²⁵¹ - לדעת רבי יודא פסח
 16 שני דוחה את הטומאה. וגם על-פי הפסק-דין דפסח שני אינו דוחה את הטומאה²⁵², על-דרך הנ"ל יש
 17 לומר, שבנידון-דין מקריבין פסח שני גם בטומאה. כי [נוסף שלכמה דיעות, הא דפסח שני אינו דוחה
 18 טומאה הוא לפי שבא ביחיד (שהרי אין ציבור נדחה לפסח שני), והיחיד אין טומאה נדחית מפניו גם
 19 בפסח ראשון]²⁵³, מכיון שהטעם מה שפסח שני אינו דוחה את הטומאה הוא "מפני טומאה דחיתו יחזור
 20 ויעשה בטומאה"²⁵⁴, ויש לומר, שזהו דוקא כשהתורה דחתו, וכהלשון "התורה חזרה עליו לעשותו
 21 בטהרה"²⁵⁴ (אף שיש לפרש - דכל ענין פסח שני ניתן מפני שהתורה חזרה כו'). אבל היכא שלא הקריב
 22 פסח ראשון מצד סיבה צדדית, עושה פסח שני גם בטומאה²⁵⁵.
- 23 והנה אף שעדיין צריך-עיון בכמה מהנ"ל, ובמיוחד שרבו האוסרין להקריב פסח בזמן הזה²⁵⁶ ודחו
 24 ראיות המתירין - לפי עניות-דעתי יש להמנע ולא להיות ב"ד באייר בתוך ט"ו מיל סמוך לירושלים²⁵⁷,
 25 כיון שלדעת הר"ח מפריש, ישנו החיוב דפסח גם עכשיו, כנ"ל, ולדעת רבי - שהרמב"ם פסק הלכה
 26 כמותו - פסח שני הוא רגל בפני עצמו וחייבין עליו כרת²⁵⁸, ולשיטת הראב"ד²⁵⁹ גם מי שהיה ב"ד
 27 בניסן בדרך רחוקה, חייב כרת כשהזיד בשני אליבא דרבי. ומכל-שכן שלא לנסוע לירושלים תיבנה
 28 ותיכונן ל"ד אייר²⁶⁰. ואפילו אם תמצא לומר שאינו אלא ספק וספק ספיקא וכו'²⁶¹. וכמה וכמה זמן
 29 לפני פסח שני ולאחריו, לראות בטוב ירושלים עיר קדשנו ומקום בית מקדשינו²⁶².

(253) מאירי פסחים שם. וראה גם תוס' יומא נא, א ד"ה דוחה.
 - אבל מל' הרמב"ם שם "מה בין פסח ראשון לפסח שני", משמע
 קצת שהדין דפסח שני אינו בא בטומאה, הוא גדר בפסח שני
 מצד עצמו (ולא מפני שבא ביחיד).
 (254) פסחים שם.
 (255) ודלא כמ"ש המנ"ח מצוה שפ קרוב לסופו. וראה מכתב
 הנ"ל (אג"ק שם ע' קעט ואילך).
 (256) וכ"מ בירוש' הנ"ל דהקרבת ק"פ תלוי בבניית ביהמ"ח.
 השק"ט בזה ראה בס' שנשמנו בשד"ח כללים סוף מע' ק'. תו"ש
 בא (ח"ב ע' קנה).
 (257) ראה מכתב הנ"ל (אג"ק שם ס"ע קפא ואילך).
 (258) רמב"ם שם פ"ה ה"א.
 (259) שם ה"ב.
 (260) וכ"ש וק"ו שכ"ה בנוגע לפסח ראשון כמכתב הנ"ל
 (אג"ק שם ע' קעז ואילך).
 (261) ראה מכתב הנ"ל (אג"ק שם ס"ע קעז ואילך).
 (262) ראה מכתב י"ג אייר ה'תשל"ה (אג"ק ח"ל ע' ר):

רוב ומיעוט תלוי במצב בזמן פסח ראשון. וכן פירש במנ"ח. ואף
 שבמחצה טמאין ומחצה טהורין ונשים עודפות על הטהורים, אין
 הטמאים עושים גם את השני (רמב"ם שם ה"ג) "מפני שהנשים
 [בפסח] שני רשות, ונמצאו הטמאים מחצה ואין מחצה עושין את
 השני" - עכצ"ל הפי' - ובהקדם הדחתי בפסח ראשון יש בה ב'
 פרטים: נדחה מפסח ראשון, נדחה ונתחייב אז לפסח שני, ופרט
 השני אינו (בזמן פסח ראשון) בנשים - "שהנשים [בפסח] שני
 רשות". והא דמסיים "ואין מחצה עושין את השני" ולא "נדחין"
 (כבתחילת הפרק) - הוא כלשון כל הלכה זו "עושין".
 (247) פסחים סו, סע"ב.
 (248) להעיר מהחילוק שבין נאנס בפסח ראשון למי שהי'
 טמא (רמב"ם שם פ"ה ה"ב). גדרי דחיוי וכו'.
 (249) כפתור ופרח פ"ו. וראה שו"ת חתם סופר יו"ד סרל"ו.
 (250) ראה מכתב הנ"ל (אג"ק שם ע' קפא).
 (251) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסצ"ד. לקו"ש חכ"ח ע' 137
 הערה 43. וש"נ.
 (252) פסחים צה, ב. רמב"ם סוף הל' ק"פ.

1 לח. על-פי הנ"ל שפסח שני הוא ענין התשובה, יובן הטעם מה שאלו שנדחו מפסח ראשון לשני,
 2 יש להם הוספה על אלו שהקריבו את הפסח ב"ד בניסן, שהרי גם הם מחוייבים בט"ו בניסן בכל הדברים
 3 שבפסח ראשון, ועוד נוסף להם הפסח שבחודש אייר - כי מכיון שבמקום שבעלי-תשובה עומדים אין
 4 צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו²⁶³, לכן ישנה הוספה באלו שנדחו מפסח ראשון לשני - בעלי-תשובה
 5 - על אלו שהקריבו את הפסח במועדו - צדיקים.

6 ויתן השם-יתברך, שבקרוב נזכה לנחמה ד"אנכי אנכי הוא מנחמכם"²⁶⁴, ב' פעמים אנכי, שלמעלה
 7 מ"אנכי הוי' אלקיך"¹²⁵ דמתן-תורה (אנכי פעם אחת) - כמעלת בעלי-תשובה (על צדיקים) שנאמר²⁶⁵
 8 בהם "אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך" (אנכי אנכי ב' פעמים) - בגאולה האמיתית והשלימה, על-ידי משיח
 9 צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בקרוב ממש, בעגלא דידן.

* * *

10 לט. ישנו עוד ענין בפסח שני:

11 ובהקדים הקושיא בפשוטם של כתובים: "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות
 12 הפסח גו' ויאמרו גו' אנחנו טמאים לנפש אדם, למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו"²⁶⁶ - הרי
 13 העובדה ש"אנחנו טמאים לנפש אדם" הוא הטעם לכך ש"לא יכלו לעשות הפסח", ואם-כן היה צריך
 14 להיות סגנון דיבורם באופן שלמחות ש"אנחנו טמאים לנפש אדם", מכל-מקום "למה נגרע כו'", ולא
 15 ש"אנחנו טמאים לנפש אדם" הוא טעם שלכן "למה נגרע"?

16 וכבר דובר פעם²⁶⁷ בארוכה בביאור הענין בפשוטו של מקרא - שטענתם היתה שכיון ש"אנחנו טמאים
 17 גו'" מצד ציווי ה', לכן "למה נגרע לבלתי הקריב גו'":

18 אילו היתה הטומאה מרצונם (ולא בגלל ציווי ה'), לא היתה להם טענה "למה נגרע לבלתי הקריב
 19 גו'". ואפילו אם היו טהורים, ואף-על-פי-כן היה הקב"ה אומר להם שלא להקריב, לא היתה להם שום
 20 טענה, שכן "אם כה יאמר ה' לא חפצתי - הנני"²⁶⁸;

21 אבל כיון שסיבת הטומאה היתה בגלל שקיימו ציווי ה' - שנשאו ארונו של יוסף, או ש"היו עוסקין
 22 בנדב ואביהוא" (להוציא אותם מהמשכן)²⁶⁹ - היתה צריכה להיות להם אפשרות להקריב קרבן ה' במועדו
 23 כמו כל בני ישראל, ועל-כל-פנים "למה נגרע", לא פחות משאר בני ישראל.

24 וענין זה נאמר בשייכות לענין הפסח דוקא:

25 כאמור לעיל (סעיף כט) - ישנן קושיות בתורה שיש להם מקום בשכל התורה, וכמו הקושיא "למה
 26 נגרע" שזהו חלק מהתורה, ועד שלמדים ממנה כמה הלכות. אבל אף-על-פי-כן, בנוגע לפועל לא התחשבו
 27 בקושיא זו, ואכן לא הקריבו קרבן פסח יחד עם כל בני ישראל, אלא שניתן להם פסח שני.

28 וענין זה - שלא מתחשבים אפילו עם קושיות שהם על-פי שכל התורה - נאמר בשייכות לקרבן פסח
 29 דוקא, כי ענין הפסח הוא לידת עם ישראל (כנ"ל סעיף לד), וההתחלה בזה הוא ענין העבודה - "תעבדון
 30 את האלקים", שזהו ענין ה'קבלת עול'²⁷⁰.

* * *

ג. "בהמשך להשקו"ט.. בשיחת אחש"פ תשכ"ח.. נשתנה המצב.. ולכן גם אין מקום שלא להיות בער"פ או ב"ד באייר קרוב לירות".

(263) פסק הרמב"ם הלי' תשובה פ"ז ה"ד (וראה סה"מ תש"ט ע' 183 בהערה).

(264) ישע"י נא, יב.

(265) שם מג, כה. וראה לקו"ת נצבים מה, ד. דרושי ש"ש סה,

(266) בהעלותך ט, וז.

(267) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חמ"ג ע' 298. וש"נ.

(268) שמואל"ב טו, כו. וראה ביאורו"ז לאדהאמ"צ ס"פ פקודי.

(269) סוכה כה, סע"א ואילך.

(270) חסר הסיוס (המו"ל).

- 1 מ. התחלת חג הפסח היא בענין הבנים - "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה", וזהו כל ענין הפסח -
 2 "והגדת לבנך"²⁷¹, וגם כאשר הבן יודע (לא רק את הקושיא, אלא גם) את התירוץ, הנה הסדר הוא ש"הבן
 3 שואל", ואז עונים לו, ועד שאפילו בנוגע לבן "שאינו יודע לשאול", הנה "את פתח לו"¹⁸³ - לא "והגדת
 4 לו" או "אמור לו", אלא "פתח לו" דייקא - שעל-ידי-זה יבוא לשאול (ולא לומר לו ללא הקדמת
 5 שאלתו), והיינו, שהכוונה היא שיחדל להיות "אינו יודע לשאול", וישאל גם הוא²⁷².
- 6 וגודל חשיבות ענין הבנים בחג הפסח - "הבן שואל" - רואים בזה שבלי-ברירה מתייחסים גם לבן
 7 הרשע. והיינו, שאף-על-פי שבדרך כלל, הסדר בתורה הוא ש"ברשיעי לא עסקינן"²⁷³, ועל-אחת-כמה-
 8 וכמה להגיש לו את הכסא השני... הנה בחג הפסח מקדישים את מלוא ההשתדלות לפעול עליו שיחדל
 9 להיות רשע, ועד שמושיבים אותו בסמיכות לבן החכם, כדי שיושפע ממנו (והיינו, שנוסף על השפעת
 10 אביו, יושפע גם מחבירו החכם. כי לפעמים יכול לקבל השפעה מהבן החכם עוד יותר מאשר מאביו).
- 11 מא. ועל-פי מה שכתוב²⁸ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וכמבואר בזהר²⁷⁴ ש"כל אתין
 12 ונסין וגבוראין" שהיו ביציאת מצרים יהיו גם לעתיד-לבוא - הרי מובן שכן הוא גם בנוגע להדגשה על
 13 ענין הבנים שהיתה ביציאת מצרים (שהרי כאשר פרעה טען "לכו נא הגברים גו"²⁷⁵, השיב לו משה
 14 "בנערינו גו' בבנינו ובבנותינו גו' נלך"²⁷⁶), שכך יהיה גם בזמן ד"אראנו נפלאות".
- 15 וכפי שמצינו בנבואת הגאולה (בהפטרות אחרון-של-פסח) - שבביאת המשיח יקויים היעוד "לא ירעו
 16 ולא ישחיתו בכל הר קדשי"⁵⁰, והסימן על זה: "ונער קטן נוהג במ"²⁷⁷, והיינו, שגם "נער", ולא רק נער
 17 חכם, או על-כל-פנים נער שהגיע לחינוך, אלא "נער קטן" - גם הוא יהיה "נוהג במ".
- 18 ויתירה מזה, כפי שממשיך בכתוב²⁷⁸: "ושעשע יונק (תינוק היונק) על חור פתן ועל מאורת צפעוני
 19 גמול (תינוק הנגמל משדי אמו) ידו גו'" (יושיט שם ידו ולא יזוק), היינו, לא רק "נער קטן", אלא גם
 20 תינוק הנגמל משדי אמו ("גמול"), ואפילו "יונק" (במשך כ"ד ירחי יניקה); אלא ש"יונק" ו"גמול" - רק
 21 לא יזוקו מהנחש כו', ואילו "נער קטן" (מאז שנגמל משדי אמו עד לבר-מצוה) - לא זו בלבד שלא
 22 יהיה ניזוק מהם, אלא עוד זאת, שיהיה "נוהג במ"²⁷⁹.
- 23 מב. ולהעיר, שאף-על-פי שהרמב"ם²⁸⁰ כותב ש"זה שנאמר בישעיהו²⁷⁷ וגר זאב עם כבש.. משל
 24 וחידה.. וכן כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח, הם משלים" - הנה:
- 25 (א) כבר השיג עליו הראב"ד: "והלא בתורה²⁸¹ והשבתי חיה רעה מן הארץ". ואין לומר שגם פסוק
 26 זה אינו אלא משל (כפי שרוצים לתרץ את דברי הרמב"ם²⁸²) - שהרי יש בזה פלוגתא בספרא: "רבי
 27 יהודה אומר מעבירם מן העולם, רבי שמעון אומר משביתן שלא יזוקו", ואם אין זה אלא משל בלבד,
 28 לא שייך שתהיה בזה פלוגתת תנאים²⁸³.
- 29 (ב) מפורש בזהר²⁸⁴ שמה שאמרו רבותינו ז"ל²⁸⁵ "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד
 30 מלכיות בלבד", הרי זה רק בנוגע לעמי הארץ, אבל בנוגע לשאר בני ישראל יהיו כל הנסים והנפלאות
 31 שנימנו בנבואת הגאולה - כפשוטן.
- 32 ואף-על-פי שידוע הכלל שכאשר יש מחלוקת בין פוסקים למקובלים, הלכה כהפוסקים²⁸⁶, הרי ישנו

(271) בא יג, ת.
 (272) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ סי"ד (תורת מנחם - התוועדויות חל"ט ע' 342 ואילך).
 (280) הלי' מלכים רפי"ב.
 (281) בחוקותי כו, ו.
 (282) ראה רדב"ז שם.
 (283) ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 193.
 (284) ח"ג קכה, א (ברע"מ).
 (285) ברכות לד, ב. וש"נ.
 (286) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סכ"ה סכ"ח. וש"נ.
 (271) בא יג, ת.
 (272) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ סי"ד (תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 254). וש"נ.
 (273) ראה יומא ו, א. וש"נ.
 (274) ח"ב ט, א.
 (275) בא יו"ד, יא.
 (276) שם, ט.
 (277) ישע"י יא, ו.
 (278) שם, ח (ובמצו"ד).

1 כלל נוסף, כפי שכותב רבינו הזקן בריש הלכות מכירת חמץ²⁸⁷ (בנוגע לנוסח שטר המכירה), ש"הרבה
2 מספרים הראשונים ז"ל לא יצאו לאור הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל.. ולזאת ודאי אין לסמוך כו",
3 כי אילו היו האחרונים רואים דברי הראשונים, היו פוסקים כמותם, ולכן פוסק רבינו הזקן באופן אחר
4 מכמו שנהגו לפני-זה. וכפי שמצינו גם בגמרא, שבתחילה היתה הדעה הרווחת באופן מסויים, וכאשר
5 נתברר לאחר זמן שמקדמת דנא פסקו באופן אחר, אזי חזרו ופסקו כמקודם.

6 ובנוגע לעניננו:

7 הרמב"ם אינו מביא מספר הזהר, שנתגלה רק בזמנים שלאחרי-זה - קודם הגאולה, כי "בהאי חיבורא
8 דילך דאיהו ספר הזהר.. יפקון ביה מן גלותא ברחמים"²⁸⁸. ומזה מובן, שלאחרי שנתגלה ספר הזהר,
9 המסקנא אינה כדברי הרמב"ם (ובפרט שבזמן הרמב"ם גופא חלק עליו הראב"ד, שלמד קבלה, כידוע
10 בדברי ימי ישראל מהימים ההם²⁸⁹), אלא כפי שמוכח בכמה מקומות בדברי האחרונים, ועל-אחת-כמה-
11 וכמה בקבלה וחסידות, שכל פרטי הענינים ד"וגר זאב עם כבש וגו' ונער קטן נוהג במ", עד "אשפוך
12 את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם"²⁹⁰, הרי הם כפשוטם²⁹¹.

13 מג. ועל-פי המדובר כמה פעמים שהגאולה העתידה תלייה במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות⁷⁶,
14 הרי מובן, שעל-כל-פנים מעין זה צריך להיות גם במשך זמן הגלות, ובזה תלייה ההנהגה דלעתיד-לבוא
15 ב"מדה כנגד מדה"²⁹² (כדברי הגמרא²⁹³ "אף-על-גב דמדה בטילה, במדה לא בטיל") - כפי ששייך גם
16 בנוגע לחינוך ילדי ישראל:

17 אף-על-פי שחיוב החינוך על-פי דין מתחיל משהגיע לחינוך - הרי עוד לפני-זה, משהתינוק מתחיל
18 לדבר, אביו מלמדו תורה²⁹⁴ (וגם זה נכלל במצות החינוך), והרי הזמן שהתינוק מתחיל לדבר הוא בגמר
19 זמן היניקה - "גמול" (תינוק הנגמל משדי אמו).

20 ונוסף על החינוך באופן ישיר, הנה עוד לפני-זה, משעה שנולד - "וונק" - ישנו כבר ענין החינוך
21 שלא באופן ישיר - על-ידי-זה שכללות הנהגת הבית היא כדבעי למהוי, כי אף-על-פי שהילד אינו שייך
22 עדיין לענינים של הבחנה, כך שהנהגת ההורים אינה נוגעת אליו לכאורה, הרי האמת היא שהנהגת
23 ההורים נוגעת לילד מהרגע הראשון²⁹⁵.

24 וכפי שמוכח גם ממצות מילה - שקיומה מיד ביום השמיני ללידתו (לא כמו בני קטורה שמלים
25 לאחרי-זה), שכבר אז נעשית "בריתי בבשרכם"²⁹⁶ באופן שאינו ניתן לשינוי. ובאמת היתה המילה צריכה
26 להיות לפני יום השמיני, אלא שאי-אפשר לעשות זאת מפני חלישות הגוף (כדברי הרמב"ם²⁹⁷), ומזה
27 מובן, ששבעת הימים הראשונים הם הכנה ליום השמיני שבו נעשית המילה.

28 [וכן בנוגע לאשה - שאינה פטורה ממצות מילה, אלא "כמאן דמהילא דמיא", שלכן כשרה למול,
29 כיון שהיא בכלל "המול ימול"²⁹⁶ ("מי שהוא מהול ימול אחרים")²⁹⁸, ואדרבה, מיד בלידתה יש אצלה
30 ענין המילה, מבלי צורך להמתין עד ליום השמיני²⁹⁹].

31 ועל-פי-זה מבואר הטעם שבנוגע לכל מצוות-עשה אין עונש כרת, מלבד מילה ופסח³⁰⁰:

294 (294) סוכה מב, א. ספרי עקב יא, יט.
295 (295) ראה גם שיחת אחש"פ תשכ"ד סנ"א (תורת מנחם -
התוועדיות חל"ט ע' 358). ח"נ ע' 43. וש"נ.
296 (296) לך-לך יז, יג.
297 (297) מו"נ ח"ג ספמ"ט.
298 (298) ע"ז כז, א (ובפירש"י).
299 (299) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות חמ"ה ע' 238. וש"נ.
300 (300) משנה כריתות בתחילתה. וראה גם שיחת אחש"פ
תשכ"א סכ"ג (תורת מנחם - התוועדיות ח"ל ע' 263). וש"נ.

287 (287) נדפסו לאחרי ה' פסח (בהוצאה החדשה - ע' תנג).
וראה גם בשו"ע חיו"ד שלו סקפ"ט סי"ג סקמ"ג.
288 (288) זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונת' בתניא אגה"ק סכ"ו.
289 (289) ראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נדפסה ג"כ
בהוספה לקונטרס עה"ח). ועוד.
290 (290) יואל ג, א.
291 (291) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות ח"נ ע' 56. וש"נ.
292 (292) סנהדרין ז, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.
293 (293) סוטה שם.

- 1 מצות מילה ענינה לפעול התקשרות עם הקדושה באופן של "ברית עולם"²⁹⁶ החל מרגע הלידה (ורק
2 מצד חלישות הגוף ממתנים עד יום השמיני). ומזה מובן, שמצות מילה נוגעת לכללות ענין החיות.
3 ולכן, העונש על העדר קיום מצות מילה הוא ענין הכרת - היפך החיות.
- 4 ועל-דרך-זה בנוגע לפסח, שבו היתה לידת עם ישראל (כנ"ל סעיף לד), ולכן הרי זה קשור גם-כן
5 עם נקודת החיות.
- 6 וזוהי גם השייכות בין מצות מילה לפסח - שתי המצוות שניתנו לבני ישראל בצאתם ממצרים, "דם
7 פסח ודם מילה.. שנאמר³⁰¹ מתבוססת בדמיך, בשני דמים"³⁰², ואכילת הפסח תלויה במילה, שהרי "כל
8 ערל לא יאכל בו"³⁰³.
- 9 ובאופן כזה צריך להיות ענין החינוך, החל מ"גמול" ואפילו "יונק" - שלא להתפעל מהעולם כו',
10 ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע ל"נער קטן", שהוא יהיה "נוהג במ", להנהיג את חבריו, ולא שהם ינהיגו
11 אותו כו'.
- 12 וענין זה נעשה על-ידי נשי ישראל - שהן אלו שמתעסקות בחינוך הבנים והבנות, "אקרויי בנייהו
13 לבי כנישתא כו"³⁰⁴, באופן שילכו בדרך המוליכה אל "הר קדשי"⁵⁰, כמו ביציאת מצרים, שהנשים
14 הצדקניות שבאותו הדור העמידו תינוקות ש"הם הכירוהו תחילה"¹¹⁹.
- 15 וזוהי ההכנה לקיום היעוד "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי"⁵⁰, בגאולה העתידה, שאז "נודה
16 לך שיר חדש על גאולתנו כו"⁶³, "שיר חדש" לשון זכר, כמובא ב'תוספות' מדברי המדרש⁵⁶ ש"כל
17 השירות לשון נקבה, חוץ משירה דלעתיד דלשון זכר", כיון שהגאולה תהיה באופן של זכר, גאולה שאין
18 אחריה גלות - גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.
- * * *
- 19 מד. צוה לנגן ואמר מאמר דיבור-המתחיל כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.
- * * *
- 20 מה. דובר כמה פעמים שכיון ש"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ישנו קשר בין יציאת
21 מצרים לגאולה העתידה, וכמובן ממאמר רבותינו ז"ל ש"אילו זכו" היתה היציאה ממצרים באופן של
22 גאולה שאין אחריה גלות³⁰⁵, והיינו, שיציאת מצרים שייכת לגאולה העתידה. וכן לאידך, שזכירת יציאת
23 מצרים צריכה להיות גם לעתיד-לבוא, "כל ימי חיך, להביא לימות המשיח"³⁰⁶, שגם אז יזכירו - על-פי
24 תורה - יציאת מצרים (באופן דטפל על-כל-פנים).
- 25 ומזה מובן, שגם בפסח גופא ישנם ב' הענינים - יציאת מצרים וגאולה העתידה, ובכללות - הימים
26 הראשונים דפסח קשורים עם גאולת מצרים, והימים האחרונים דפסח (ש"הכל הולך אחר החיתום"³⁰⁷)
27 קשורים עם הגאולה העתידה³⁰⁸.
- 28 וכיון שהתורה כללות ופרטות נאמרה³⁰⁹ - הנה בימים הראשונים דפסח גופא, ישנם שני הענינים³¹⁰ :
29 ב' כוסות ראשונים קשורים עם יציאת מצרים, וב' כוסות האחרונים קשורים עם הגאולה העתידה, שלכן
30 אומרים אז "שפוך חמתך", ובפרט לפי המנהג שקודם ברכת המזון מוזגים "כוסו של אליהו"³¹¹, מבשר
31 הגאולה, ועד לסיום הסדר בהכרזה "לשנה הבאה בירושלים", שקאי בפשטות על הגאולה העתידה.

(308) ראה שיחת ליל אחש"פ ה'ש"ת ס"ג (סה"ש קיץ ה'ש"ת
ע' 72). וראה גם שיחת אחש"פ דאשתקד סכ"ה (תורת מנחם -
התוועדיות חמ"ט ע' 370). וש"נ.
(309) ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ.
(310) ראה גם שיחת אחש"פ הנ"ל (תורת מנחם - התוועדיות
שם ס"ע 369). תורת מנחם - התוועדיות חנ"ב ע' 236. וש"נ.
(311) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות שם. וש"נ.

(301) יחזקאל טז, ו.
(302) מכילתא ופירש"י בא יב, ו.
(303) שם, מח.
(304) ברכות יז, א. וש"נ.
(305) ראה לקו"ש ח"כ ריש ע' 230. וש"נ.
(306) הגש"פ, משם יב, סע"ב (במשנה).
(307) שם, א.

ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לימים האחרונים דפסח, שקשורים עם הגאולה העתידה - הכנה קרובה
 לגאולה, שלכן אוכלים באחרון-של-פסח "סעודת משיח"¹, והיינו, שענינו של משיח בא באופן של
 אכילה, שנעשית דם ובשר כבשרו. וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹² בנוגע לשביעי-של-פסח ואחרון-של-
 פסח, שמהם לוקחים את ענין ההכנה לגאולה על כל השנה כולה.

מו. וההכנה לזה היא - הפצת המעיינות חוצה, להפיץ המעיינות בכל מקום ומקום, אפילו ב"חוצה",
 באופן ש"מלאה הארץ דעה את הוי' גו"⁵⁰, ובוודאי ניתנו הכחות הדרושים לקיים ציווי זה מתוך הרחבה,
 באופן של חירות, שהרי עומדים ב"זמן חרותנו".

וכללות הענין בזה - דכשם שב"מי צאתך מארץ מצרים" היה הסיוע בענין ד"תעבדון את האלקים
 על ההר הזה"¹²⁷, שזהו ענין דמתן-תורה, כך גם ביציאה מהגלות, שאז יתגלו טעמי תורה²², שזהו ענין
 תורתו של משיח.

ההתחלה בזה בגשמיות היתה על-ידי-זה ששלחו יהודים לארץ ישראל,

- ומוכן שאין זה חסו-שלום ענין של אתחלתא דגאולה³¹³; עדיין נמצאים אנו בגלות ממש, בעומק
 הגלות, בחושך כפול ומכופל, ואילו "אתחלתא דגאולה" תהיה - כפסק-דין הרמב"ם¹⁰ - רק לאחרי
 ש"יעמוד מלך מבית דוד.. ויכופ כל ישראל.. ובנה מקדש במקומו", ורק לאחרי-זה "וקבץ נדחי ישראל".
 ועד אז, נמצאים עדיין בגלות, אלא שבגלות גופא צריך להיות מעמד ומצב ד"אוכל ושותה כדי צרכו"
 (כנ"ל סעיף כד).

וכשם שעוד בזמן הגלות ישנו כבר הענין ד"טועמיה חיים זכו"³¹⁴, טעימת מאכלי השבת בערב שבת,
 על-ידי גילוי פנימיות התורה באופן של הבנה והשגה, כלשון הזהרה³¹⁵: "יתפרנסון", ובאופן של הרחבה,
 כפי שזה התחיל על-ידי האריז"ל, באמרו, ש"בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"³¹⁶,
 ולאחרי-זה על-ידי הבעל-שם-טוב ורבינו הזקן וכו' ועד לנשיא דורנו, שהתעסק בהפצת המעיינות מתוך
 מסירות-נפש - כן הוא גם בנוגע לקיבוץ גלויות, "וקבצתים מירכתי ארץ גו"²¹⁷, שיהיה לאחרי בנין
 בית-המקדש (כפסק-דין הברור בדברי הרמב"ם), שיש בזה הענין ד"טועמיה חיים זכו", על-ידי-זה שחלק
 מהם יצאו כבר והגיעו לארץ ישראל, ומתעסקים בעבודת האדמה.

ובכן: יברך אותם השם-יתברך בתוככי כלל ישראל שיקויים אצלם היעוד "וישבתם לבטח
 בארצכם"³¹⁷, "ונתתי שלום בארץ גו' והשבתי חיה רעה מן הארץ"²⁸¹, ועד - "ואולך אתכם קוממיות"³¹⁸.

אמנם, בינתיים נמצאים עדיין בעמקי הגלות ("טיפף טיף אין גלות"), אלא ש"חשף הוי' זרוע קדשו"³¹⁹
 - כפי שכתב רבי חיים ויטאל אודות האריז"ל²⁸⁹, וכן כתב כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות גילוי תורת
 החסידות הכללית על-ידי הבעל-שם-טוב ותורת חסידות חב"ד³²⁰, ולכן כל חסיד שהולך בעקבותיו, צריך
 להתעסק בהפצת התורה והפצת פנימיות התורה במיוחד, ולעשות זאת מתוך שמחה וטוב לבב, ובוודאי
 תומשך ברכת הוי' שיוכלו לעשות זאת מתוך חירות מכל הענינים המטרידים ומבלבלים.

ועל-ידי-זה נזכה שיבוא משיח צדקנו ויוציא אותנו "מעבדות לחרות", ולפני-זה - "משעבוד
 לגאולה"³²¹, בקרוב ממש.

(316) אגה"ק שבהערה 288 (קמב, ב).
 (317) בחוקתי כו, ה.
 (318) שם, יג.
 (319) ישעי' נב, יו"ד.
 (320) אג"ק שלו ח"ד ע' שיג. וש"נ.
 (321) ראה לעיל סי"ז.

(312) ראה שיחת אחש"פ תרצ"ה ס"ב (סה"מ תשי"א ע' 240)
 - נעתק ב"היום יום" כג ניסן, אסרו חג. וראה גם שיחת אחש"פ
 תשכ"ג סט"ו (תורת מנחם - התוועדויות הל"ו ע' 312).
 (313) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חנ"א ע' 213. וש"נ.
 (314) ראה לקו"ש ח"כ ריש ע' 173. וש"נ.
 (315) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה גם תורת מנחם - התוועדויות
 ח"נ ריש ע' 83. וש"נ.

1 [ואחר-כך אמר:] לעת-עתה לא תיקנו ניגון על התיבות "שפוך חמתך". ולכן, יכריזו עתה "עד כאן
2 כוס ג'", וינגנו ניגון על הפסוק³²² "וכל קרני רשעים אגדע, תרוממנה קרנות צדיק", שתוכנו דומה לתוכן
3 הפסוק "שפוך חמתך".

4 [וצוה להכריז: עד כאן כוס ג', ומכאן ואילך מתחיל כוס ד'].

* * *

5 מזו. הניגון המתאים לכוס ד' הוא - הניגון השייך ל"נחלת יעקב"³²³, "נחלה בלי מצרים", כדברי
6 הגמרא³²⁴: "לא כאברהם כו' ולא כיצחק כו' אלא כיעקב שכתוב בו³²⁵ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה",
7 דקאי על משיח [וקשור גם עם בית-המקדש השלישי, ש"בנוי ומשוכלל הוא כו"²³³, כמאמר רבותינו
8 ז"ל³²⁶ "לא כאברהם שכתוב בו הר.. ולא כיצחק שכתוב בו שדה.. אלא כיעקב שקראו בית"], עליו
9 נאמר³²⁷ "עלה הפורץ לפניהם".

10 ובפרט שענין זה שייך גם לזמן של "רעוא דרעוין"³²⁸ - שזהו הזמן שעומדים בו עתה, דכיון שעדיין
11 לא התפללו מעריב, הרי זה עדיין יום השבת, ש"מזמורו כפול" - "מזמור שיר ליום השבת"³²⁹.

12 ולהעיר, שכן הוא גם ב"למנצח בנגינות מזמור שיר"³³⁰, שעל זה מביא ה'צמח צדק³³¹ מה שכתב
13 האלשיך (תלמיד האריז"ל, שאמר עליו שנשמתו היא מעולם הדרוש³³²), ש"מזמור זה (ש"הוא נכבד מאד
14 כנודע"³³³) ידבר על ימות המשיח.. אז יוכלו שני דברים. אחד, שפע ברכת טוב לישראל. שנית, אשר
15 יתקדש שמו יתברך בעולם כי ישפוט עמים מישור, ועל ב' הדברים אמר מזמור שיר, מזמור על הראשונה,
16 שיר על השנית", ומבאר ה'צמח צדק', ש"מזמור הוא שיר של המלאכים, ושיר הוא של הנשמות",
17 ונעשה שיר אחד, על-ידי התאחדות שני הענינים - על-דרך מה שנתבאר לעיל (במאמר³³⁴) אודות
18 ההתאחדות של האורות והכלים, נפש האלקית ונפש הבהמית, נשמה וגוף, ובאופן שנמשך שפע ברכת
19 טוב לישראל (כדברי האלשיך), ועל-ידם - לכל העולם, ועד לקיום כל היעודים שעתידיים להתקיים
20 בגאולה העתידה לבוא, שתהיה באופן ד"לעבדו שכם אחד"³³⁵. ובהתאם לכך, ינגנו עתה הניגון "ופרצת".

21 [אחר-כך צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' - ג' פעמים),
22 והניגון "ניע זשוריצי כלָאָפָצי".

23 לאחר ברכת המזון, תפלת מעריב והבדלה - חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הקדושה לכל הנאספים
24 שיחיו מ"כוס של ברכה".

25 טרם צאתו, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה תצאו".

(330) תהלים מזמור סז*. וראה גם ד"ה ויאמר לו יהונתן דש"פ
שמיני פ"ה (תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ס"ע 326 ואילך).
(331) אוה"ת לתהלים (יהל אור) עה"פ ע' רכו.
(332) ראה שה"ג (להחיד"א) ערך ר' משה אלשיך. וראה גם
תורת מנחם - התוועדויות חכ"ט ריש ע' 144. וש"נ.
(333) לשון ה"כותרת" למזמור.
(334) ד"ה כימי צאתך - פ"ח ואילך (תורת מנחם -
התוועדויות חנ"ב ס"ע 271 ואילך).
(335) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם שבהערה 10.

(322) תהלים עה, יא.
(323) ישע"י נח, יד.
(324) שבת קיח, סע"א ואילך.
(325) ויצא כח, יד.
(326) פסחים פח, א ובחדא"ג מהרש"א. ועוד.
(327) מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית ספס"ג. ב"ר פפ"ה, יד
ובפירש"י שם.
(328) זח"ב פח, סע"ב.
(329) תהלים צב, א ובמדרש תהלים שם.

* להעיר שבי"א ניטן שנה זו התחילו לומר מזמור זה (ראה סה"מ י"א ניטן ז"א בתחילתו). - המו"ל.

בס"ד. שיחת שבת פרשת שמיני, מברכים החודש וערב ראש-חודש אייר, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

- 1 טו. ...הביאור בפירושו רש"י: (א) "השלך"⁷⁸, "פירשו רבותינו זה השולה דגים מן הים, וזהו שתרגם
2 אונקלוס ושליונא⁷⁹. כוס וינשוף⁸⁰, הם צואיטור"ש הצועקים בלילה, ויש להם לסתות כאדם. ועוד אחר
3 דומה לו, שקורין לו יעב"ץ"⁸¹,
- 4 - דכיון שעל-פי דרך הפשט מסתבר ששם הדבר מורה על תכונתו⁸², הרי הסברא נוטה לפרש
5 (כהאבן-עזרא) ש"שלך" הוא עוף שמנהג תולדתו להשליך (מלמעלה למטה) את ילדיו, אלא ש"פירשו
6 רבותינו זה השולה דגים" (מלמטה למעלה). ואף שיש עוד עופות טורפים שיש להם תכונה זו, מכל-מקום
7 מודגשת תכונה זו ביותר אצל ה"שלך", כיון ש"שולה דגים מן הים", ממעמקי הים (מה-שאין-כן שאר
8 העופות ששולים רק מן הארץ או משפת הים), ולכן רק הוא נקרא בשם זה. ומביא ראייה מאונקלוס,
9 ששמו של העוף בארמית הוא "שלינונא", על שם ששולה, ולכן מסתבר שמטעם זה נקרא גם בלשון
10 הקודש בשם "שלך".
- 11 ונעל דרך הרמז⁸³ - יינה של תורה: מה ש"פירשו רבותינו" בנוגע לשלך - "רבי יוחנן כי הוי הזי
12 שלך אמר: משפטין תהום רבה", "שזימנת שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים כו"⁸⁴ (שמזה הביא

(78 פרשתנו יא, יז.

(79 וכן מפרש רש"י בפ' ראה יד, טז): "שלך, השולה דגים
מן הים", אבל ללא אריכות הדברים שבפרשתנו ("פירשו
רבותינו... וזהו שתרגם כו"), כמדובר כמ"פ שרש"י לא צריך
לחזור עוה"פ כל אריכות הדברים שכבר פירש לפניו, כיון שה"בן
חמש למקרא" זוכר זאת. - הוא אמנם בן חמש בלבד, ואין לו
שכל כמו בן חמישים וכו', ולימודו הוא רק מפני יראת הרצועה,
אבל מעלתו היא שמקשיב ושומע, ולא ישן... כמו בן חמישים...
אף שידוע גדול המעלה שבפירוש רש"י, ועד לדברי רבינו הזקן
("היום יום" כט שבט) שפירוש רש"י הוא "יינה של תורה", ואם
הוא ליטאי ("א ליטוישער איד" - יודע מ"ש בשו"ע (או"ח
סרפ"ה ס"ב) שלימוד הפרשה בפירוש רש"י חשוב כמו תרגום.
(סיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): כבר הגיע הזמן שלא יצטרכו
ל"שוט" (קאנטשיק) חסו-שלום, אלא יהיה זה באופן ד"טעמו
וראו כי טוב!...)

(80 נתבאר גם שבפשטות הכתובים אין קפיאה על קדימה
ואיחור בנוגע לסדרם של העופות בכתובים (הן בפרשתנו והן
בפרשת ראה), שהרי לא יודעים מי נברא קודם וכו', ולכן לא צריך
רש"י לבאר זאת; משא"כ בענינים שבהם מסתבר שהכתוב מקפיד
על סדר הדברים, ולדוגמא: בנוגע למשה ואהרן - "יש מקומות
שמקדים אהרן למשה, ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר
לך ששקולין הן" (פירש"י ו' ארא ו, כו), וכן בנוגע לבנות צלפחד
- "שכולן שקולות זו כזו, לפיכך שינה את סדרן" (פירש"י פינחס
כז, א. ס"פ מסעי).

(81 ובהקדמה - שב"חדר" לא היו מדייקים בנוגע לתיבות
בלע"ז שהובאו בפירוש רש"י, וכאשר תלמיד הי' שואל על זה,
הי' המלמד גוער עליו... ואומר, שרש"י כתב זאת להיותו "קמדון"
וכו', אבל אין זה שייך אלינו... אבל באמת הרי זה היפך המדובר
כמ"פ שכל הענינים שבפירוש רש"י שייכים לבן חמש למקרא,
כולל גם התיבות שמביא בלע"ז, ובוודאי שכל זה הוא בתכלית
הדיוק.

ולהעיר, שעד"ז מצינו שיש בתורה גם תיבות משבעים לשון,
כמו "תרגום שבתורה.. יגר שהדותא" (שבת קטו, ב), "אנכי לשון
מצרי" (תנחומא (באבער) יתרו טז). ובפרט בתורה שבע"פ -

שתלמוד בבלי נרובא דרובא של תושבע"פ, שהרי "ששים המה
מלכות, הם המסכתות, ושמונים פילגשים, הם הברייתות, ועלמות
אין מספר, הם ההלכות" (תו"א שמות מט, א. לקו"ת שה"ש לה,
ב, מ, ב. וראה שהש"ר פ"ו, א (ב)), ונמצא שהבל"ג תורה ניכר
בגמרא דוקא] הוא בלשון ארמי, ולא בלשון הקודש.

וכן הוא בנוגע לתורת החסידות - כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק
הידועה (סכ"ה) ש"הבעש"ט ז"ל הי' אומר דברי תורה בלשון
אידיש ולא בלה"ק", וכן נהגו רבותינו נשיאינו עד לכ"ק מו"ח
אדמו"ר, שהיו מדברים באידיש (ראה גם תורת מנחם -
התועדויות חנ"ב ע' 72. ושי"ג), ואפילו בשבת (ולא כאלו שנהזרו
לדבר בשבת בלשון הקודש), גם דברי תורה, ואפילו פנימיות
התורה, דאף שפנימיות התורה קשורה עם הזמן דלעתיד-לבוא,
עליו נאמר (צפני"ג ג, ט) "או אהפוך אל עמים שפה ברוחה",
דהיינו לשון הקודש (מפרשים עה"פ), מכל-מקום בהיותם בגלות,
היו מדברים גם פנימיות התורה (לא בלשון הקודש, אלא באידיש
דוקא).

וטעם הדבר - בפשטות (פשט של תורת החסידות) - בכדי
לברר גם את הלשון דארה"ע (ראה תו"א משפטים עז, ד ואילך),
שעי"ז מבררים את כל אותה המדינה שמדברת בלשון זה, כי לשון
המדינה מהווה עיקר החשיבות של המדינה (כדברי הגמרא (ע"ז
יו"ד, א): "בזוי אתה מאד, שאין להן לא כתב ולא לשון"), ולכן
ע"י בירור לשון המדינה נעשה גם בירור המדינה עצמה. ועד"ז
י"ל בנוגע לתיבות בלע"ז שהובאו בפירוש רש"י, שהכוונה בזה
היא בשביל ענין הבירור כו' (וראה גם לקו"ש חכ"א ע' 446
ואילך. ושי"ג).

(82 ולכאורה הי' רש"י צריך לפרש גם בנוגע לנ"ן" - לא רק
שמו בלע"ז, "אישפורי"ר, אלא גם תכונתו, שהוא בעל נוצה רבה
(כבמפרשים (ראב"ע ובעה"ט עה"פ)). אבל כנראה שרש"י סובר
שאינו שונה בכך משאר העופות.

(83 ובהקדים - שמצינו לשון במאמרי אדמו"ר האמצעי
"וע"ד הלצה נרמו" (דרך חיים פא, ב). ומובן, שאין זה הלצה,
אלא ענין שהוא בדרך הצחות. וכן הוא בנוגע להמבואר לקמן
בפנים.

(84 חולין סג, א ובפירש"י.

1 אדמו"ר הזקן ראייה לשיטת הבעל-שם-טוב שיש השגחה פרטית (לא רק על האדם, אלא גם) על כל
2 הנבראים⁸⁵), הנה (פירוש) "זה" הוא "השולה (את ה)דגים מן (העלם והסתר) הים" (כמו "טובעו
3 בים-סוף"⁸⁶), שלא ניכר האלקות בגלל ההעלם של לכושי הטבע), ומגלה שהם (וכן כל שאר בעלי-חיים)
4 מונהגים בהשגחה פרטית].

5 וכן "כוס" ו"ינשוף"⁷⁸ נרמזים תכונותיהם בשמותיהם - "הם צואיטו"ש הצועקים בלילה" - כי "כוס"
6 מלשון מכוסה, ו"ינשוף" מלשון נשף, שייכים ללילה. אלא שיש עוד עופות ששייכים ללילה (כמו
7 "תנשמת" שפורחת בלילה), ולכן מוסיף: "ויש להם לסתות כאדם", שלחיהם מלאים, ולא נפולים, ולכן
8 יכולים לקבל - כמו "כוס", וכן "ינשוף" מלשון נשיפה, שעל-ידי הנשיפה מתמלא ובולט הלחי. אמנם,
9 כיון שצואיטו"ש נחלק לשני שמות, כוס וינשוף - מוסיף רש"י שיש "עוד אחר דומה לו (ל"צואיטו"ש")
10 שקורין לו יעב"ץ", אבל בדרך הפשט אין הוכחה מי כוס ומי ינשוף (מה-שאינ-כן ב'ברכות'⁸⁷ מפרש
11 רש"י "קריא (כוס) - יבנ"ץ, קפופא (ינשוף) - צואיט"א", כי ב'ברכות' שם⁸⁸ נוגע ענין המיאוס שבדמותם,
12 וצואיטא מגונה יותר מקריא - אם-תמציי-לומר שנימנו בסדר ד'זו ואין-צריך-לומר זו').

13 (ב) "תנשמת"⁸⁹, "הוא קלב"א שורייץ", ודומה לעכבר הפורחת בלילה. ותנשמת האמורה בשרצים
14 היא דומה לה, ואין לה עינים, וקורין לה טלפ"א" - ולא כפירושו בחולין⁸⁴: "ציא"ט. ולי נראה שקורין
15 קלב"א שורייץ שדומה לטלפא שבשרצים" - כי בש"ס, בנוגע להלכה, מביא תחילה הפירוש ששמע
16 מרבו, ואחר-כך הפירוש הנראה לו. ואילו בפירושו על התורה, דרך הפשט, מפרש רק כפי שנראה לו.
17 וההוכחה לזה, כיון שדומה לטלפא שלכולי-עלמא היא תנשמת שבשרצים, ומסתבר שתנשמת שבעופות
18 דומה לה.

19 (ג) "הדוכיפת"⁹⁰, "תרנגול הבר, וכרבלתו כפולה, ובלע"ז הרופ"א" - ולא ככפירושו בחולין⁸⁴: "עוף
20 גדול כתרנגול, וקורין לו פואו"ץ שלביי"א" (טווס היער) - כי ב"דוכיפת" יש שני מינים שדומים זה לזה,
21 אלא שתרנגול הבר מצוי יותר מטווס היער, ולכן בפירושו על התורה מזכיר רש"י את המין המצוי יותר,
22 שגם בן-חמש למקרא רואהו ומכירו. ואילו בחולין, שמסיים "וזהו שהביא שמיר לבית המקדש", שזהו
23 מין שאינו מצוי, מפרש טווס היער -

24 הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁹¹ ב'לקוטי שיחות' חלק ז עמוד 54 ואילך.

25 [כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שכיון שניתוסף ניגון חדש - "בך בטחו" - ינגנוהו עתה, ובינתיים יתלמד
26 הקהל ניגון זה (והוסיף, שאומרים שזהו ניגון מהעיררה דאקשיץ)].

* * *

27 טז. המשך הביאור בפירוש רש"י בפרשת צו, על הפסוק⁹² "אם על תודה יקריבנו" - נכלל בשיחת
28 שבת פרשת צו סעיף יג⁹³.

* * *

יז. בהמשך להמדובר לעיל (סעיף טו) אודות השגחה פרטית גם על דומם-צומח-חי - הרי מובן
במכל-שכן וקל-וחומר שכן הוא בוודאי בנוגע לבני ישראל "עם קרובו"⁹⁴, ובפרט בענינים הקשורים עם
תורה ומצוות.

85 נסמן בלקו"ש שבפנים הערה 36. וראה גם תורת מנחם -

89 פרשתנו שם, יח.

90 פרשתנו שם, יט.

91 בשילוב ההמשך בשיחת ש"פ אחרי-קדושים שנה זו.

92 ז, יב.

93 תורת מנחם - התועדויות ח"ב ע' 232 ואילך. וש"נ.

94 תהלים קמת, יד.

התועדויות ח"ג ע' 47. וש"נ.

86 בשלח, טו, ד.

87 נז, ב. וראה גם פירוש נדה כג, א. - וכאן רואים גודל

הדיוק בפירוש רש"י אפילו בענינים כגון-דא (אף שבדרך כלל לא

מעיינים בהם, ויש ישיבות שלא לומדים זאת), ועד שהדברים

נוגעים להלכה - בהלכות נדה!

88 לענין חלום - "כל מיני עופות יפים לחלום, חוץ מן קריא

1 ובהתאם לכך, יש להזכיר גם אודות ה"מלוה מלכה" לטובת ה"מעמד", וכן אודות ההתוועדות של
 2 צעירי אגודת חב"ד (כנ"ל סעיף ג), שענינם הוא להגביה את הדומם - הן הדומם שבאדם, שזהו כח
 3 המעשה שבו, והן הדומם כפשוטו (שמחוץ לאדם), חלקו בעולם, שזהו ענין ה"מעמד" שקשור עם
 4 הממון שמעמיד את האדם על רגליו, כדרשת רבותינו ז"ל⁹⁵ על הפסוק⁹⁶ "היקום אשר ברגליהם",
 5 וכמבואר בתניא⁹⁷ שעל-ידי נתינת הממון לצדקה, "הרי כל נפשו החיונית עולה לה" .. הואיל ובמעו
 6 אלו היה יכול לקנות חיי נפשו" – ועל-ידי הגבהת הדומם, מתעלים בדרך ממילא כל שאר הענינים.
 7 וענין זה קשור גם עם מה שנתבאר במאמר⁹⁸, שכיון שבנוגע לגאולה העתידה נאמר⁹⁹ "כימי צאתך
 8 מארץ מצרים אראנו נפלאות", שתהיה כמו יציאת מצרים, הנה כשם שביציאת מצרים נאמר¹⁰⁰ "ואחרי
 9 כן יצאו ברכוש גדול", כן יהיה גם בגאולה העתידה, שזהו מצד גודל העילוי שנעשה על-ידי העלאת
 10 הדומם דוקא.
 11 ועל-ידי-זה באים ל"ויהי ביום השמיני" שנטל עשר עטרות ("כי עם היות יום השמיני עצמו הוא
 12 בינה, עם כל זה נטל כל העשר, היינו התגלות הכתר, על-דרך "הוא¹⁰¹ דא עתיקא"¹⁰²), שקשור גם עם
 13 הכינור של משיח שיהיה של שמונה נימין¹⁰³, ובאופן שכולל גם כינור של עשר נימין, "עלי עשור"¹⁰⁴
 14 - כפי שיהיה בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.
 15 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "כי אנו עמך", והניגון "והריקותי לכם ברכה"].

(95) פסחים ק"ט, א. וש"נ. הובא בפירש"י עה"פ.	(100) לך-לך טו, יד.
(96) עקב יא, ו.	(101) זח"ג קעח, ב.
(97) פל"ז (מח, סע"ב).	(102) אוה"ת ריש פרשתנו (ס"ע כה).
(98) פ"ט (תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 330 ואילך).	(103) ערכין יג, ב.
(99) מיכה ז, טו.	(104) תהלים צב, ד. וראה ערכין שם.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח ניסן, תשי"ט
 ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה יצחק שי' הלוי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מכ"ז ניסן עם המצורף אליו.

ובעת רצון יקרא על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ובודאי לדכותי למותר להאריך במאמר רז"ל שאין מספיק עשי' לחוד, אלא שצ"ל עשי' דוקא
 באופן כדבעי למיעבד, ומובן שכוונתי בהנוגע אליו, שגם לאחרי מה שכותב, שכשמוצא שעה לומד
 בנגלה ונסתר וכו', הנה מי שחונן בכח השפעה על הזולת, ברור שזהו מתפקידו הפנימי, ולא עוד שדוקא
 כנ"ל באופן דבעי למיעבד, ואם בכל הזמנים ובכל המקומות, השיטה דאני את נפשי הצלתי, היתה
 מגונה (עיון זהר ח"א ק"ו א') עאכו"כ בתקופתנו ובארצוה"ב, שבשנים אלו ניכרת התעוררות חזקה
 בין הצעירים לתשובה לה' לתורתו ולמצותיו, אלא שצריכים שמי שהוא יורם הדרך, ורואים במוחש,
 שכששומעים הדברים לא בשפתם המדוברת או ממי שהוא זקן מהם עשירות בשנים, אין לזה השפעה
 כ"כ, כמו ששומעים זה בשפת המדינה וממי שקרוב אליהם בגיל, וק"ל ואין להאריך בדבר הפשוט.

ויהי רצון, שעכ"פ מכאן ולהבא יתחיל בהשפעה על הזולת ובהוספה בזה כהנה וכהנה, וזכות
 הרבים מסייעתו.

המצפה לבשו"ט בכל האמור.

לקוטי שיחות פרשת שמיני כרך ז

מתורגם ללשון הקודש

29 (ג) אותה שאלה מתעוררת על מסקנתו של רש"י,
30 שהחלק הראשון של הפסוק עוסק ב"נשחט חציו של
31 קנה..." ואילו החלק השני – ב"נולדו בה סימני
32 טריפה...": כיצד רואים במלים "בין הטמא...",
33 שהכוונה היא להבדל "בין נשחט חציו של קנה...",
34 והיכן רואים שבמלים "בין החיה הנאכלת..." מדובר
35 על "נולדו בה סימני טריפה...?"

ב.

בתחילת הפסוק: בהמה, בהמשך הפסוק: חיה
36 ההסבר לכך הוא:
37 בחלקו הראשון של הפסוק נאמר "בין הטמא ובין
38 הטהור", בלי להזכיר את המלה "חיה", המופיעה רק
39 בחלקו השני של הפסוק. מכך מובן, שהחלק השני של
40 הפסוק עוסק בחיות, ואילו בחלק הראשון מדובר על
41 המצוי – דיבר הכתוב בהווה – בהמות.

אמנם, "בהמה בכלל חיה"⁵, אך אין הכוונה שבכל
42 מקום נכללת במלה "חיה" גם הבהמה, אלא שהמלה
43 "חיה" מתאימה להיאמר גם על מין הבהמה, במקום
44 שהכרחי להסביר כך. אך במקום שאפשרי להבין
45 שהכוונה היא רק לסוג של "חיה" ולא ל"בהמה", אין
46 הבהמה נכללת במלה "חיה"⁶.

וכך גם בפסוקנו יש להסביר, שבמלה "חיה"
48 הכוונה היא דוקא לסוג החיה. כי אילו היתה מלה זו
49 כוללת כאן גם את מין הבהמה, צריכה היתה המלה
50 "חיה" להופיע בתחילת הפסוק.
51

לפיכך כותב רש"י, שבחלקו הראשון של הפסוק
52 יש לפרש "בין חמור לפרה": שני סוגים של בהמה,
53 ואילו בחלקו השני של הפסוק יש לפרש "בין צבי
54 לערוד": שני סוגים של חיה.
55

א.

"בין הטמא ובין הטהור..."
1 בפסוק האחרון שבפרשתנו נאמר: "להבדיל בין
2 הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר
3 לא תאכל".

4 ב"דיבור המתחיל" השני מצטט רש"י את המלים
5 "בין הטמא ובין הטהור", ומפרש¹: "צריך לומר בין
6 חמור לפרה², והלא כבר מפורשים³ הם, אלא בין
7 טמאה לך לטהורה לך, בין נשחט חציו של קנה
8 לנשחט רובו".

9 לאחר מכן מצטט רש"י את המלים "ובין החיה
10 הנאכלת", ואומר¹: "צריך לומר בין צבי לערוד, והלא
11 כבר מפורשים הם, אלא בין שנולדו בה סימני טריפה
12 כשרה, לנולדו בה סימני טריפה פסולה".
13 יש להבין:

14 (א) בין הבהמות והחיות הטהורות, המותרות
15 לאכילה, וכן בין הבהמות והחיות הטמאות, אשר אותן
16 "לא תאכל", יש סוגים רבים, מלבד החמור והפרה,
17 הצבי והערוד. מדוע, אפוא, אומר רש"י, שהכוונה היא
18 דוקא לארבעה סוגים אלו? אמנם, פירוש רש"י זה
19 לקוח ממדרש "תורת כהנים" על הפסוק, אך, כפי
20 שכבר הוסבר פעמים רבות, רש"י מצטט מפירושי חז"ל
21 רק את הדברים הקשורים להבנת פשוטו של מקרא,
22 ובניסוחו הנחוץ לשם כך⁴.

23 (ב) אף אם הכוונה לארבעה סוגים אלו, מנין נלמד,
24 שבתחילת הפסוק – "בין הטמא ובין הטהור" –
25 הכוונה היא ל"בין חמור לפרה", ובהמשך הפסוק –
26 "בין החיה הנאכלת..." – הכוונה היא ל"בין צבי
27 לערוד". מהי המשמעות בכך ש'טמא' ו'טהור' הם חמור
28 ופרה, ואילו 'נאכלת' ו'לא תאכל' הם צבי וערוד?

(1) וכ"ה בתו"כ כאן.

(2) בתו"כ שלפנינו* כאן: "בין פרה לחמור כו' בין שנשחט רובו של קנה לנשחט חציו". ורש"י מנסה מלשון התו"כ וכותב "בין חמור לפרה כו' בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו" – "חמור" ו"חציו" לפני "פרה" ו"רובו" – כי בכתוב נאמר "בין הטמא (ואח"כ) ובין הטהור".
(3) כן הוא בכ"מ שראיתי ברש"י תו"כ וכו' (ולא מופרשים). וראה

לקמן סעיף ג' ובהערה 18.

(4) ראה הערה 2.

(5) רש"י פרשתנו יא, ב (מתו"כ עה"פ. חולין עא, א).

(6) שהרי בכ"מ (בראשית א, כה-כו. נח ז, יד. ויקרא ה, ב. ועוד) אין בהמה נכללת ב"חיה".

(* בתו"כ שהרי לפני הרשב"א (הובא ברע"ב כאן): "בין פרה לחמור כו' בין נשחט חציו של קנה (ואח"כ) לנשחט רובו".

(** כ"ה בכל דפוסי רש"י שלפנינו (כולל דפוס הראשון). וב"לשון רש"י שברמב"ן כאן: בין פרה לחמור כו' בין נשחט חציו כו' לנשחט רובו (ראה שה"ג הקודם).

ג.

"להבדיל" דוקא בין סוגים דומים

- 1 מובן בפשטות, מדוע נבחרו דוקא ארבעה סוגים
- 2 אלו – חמור ופרה, צבי וערוד:
- 3 לשון הפסוק "להבדיל..." מתאימה דוקא כאשר יש
- 4 דמיון מסויים בין הדברים שרוצים להבחין ביניהם, כי
- 5 בין דברים השונים לחלוטין, אינה נדרשת הבדלה,
- 6 כדברי רש"י⁷¹: "שהרי מובדלין וניכרין הם".
- 7 מכך מובן בפשטות, שהביטוי "להבדיל" – הן בין
- 8 בהמה טמאה לטהורה (בחלק הראשון של הפסוק) והן
- 9 בין החיה הנאכלת לאשר לא תאכל (בחלק השני של
- 10 הפסוק) – מתאים להיאמר לגבי בהמות וחיות שיש
- 11 ביניהן דמיון. ומשום כך מורה התורה, שיש להבדיל
- 12 ביניהן.
- 13 לפיכך יש לומר, שכדוגמא צריכה להיות בהמה
- 14 (וחיה) טהורה, אשר יש בהמה (וחיה) טמאה הדומה
- 15 לה מאד. ואם יש רבות כאלו, צריכה הדוגמא להיות
- 16 מהמצויה ביותר – "בהווה".
- 17 כאשר מדובר על הבדלה בין סוגי בהמה הדומים
- 18 זה לזה, ולמרות זאת האחד טמא והאחר טהור, הרי

- 19 הדוגמא המתאימה לכך היא ההבדלה בין חמור לפרה:
- 20 אלה הן הבהמות המצויות ביותר⁸, ויש ביניהן דמיון
- 21 מסויים, ולפיכך מחליפים ביניהן, כנאמר במשנה⁹:
- 22 "המחליף פרה בחמור" – המשנה נוקטת במציאות זו,
- 23 כי "דיברו חכמים בהווה"¹⁰. ועל כך ניתנת ההוראה
- 24 "להבדיל" – החמור טמא, ואילו הפרה¹¹ טהורה.
- 25 וכאשר מדובר לגבי החיות, הדוגמאות הן הצבי
- 26 והערוד, כי מבין החיות הנאכלות, הצבי היא החיה
- 27 המצויה ביותר,
- 28 כפי שרואים מכך שכאשר התורה רוצה לציין
- 29 שמותר לאכול בהמה מסויימת באותו אופן שנאכלת
- 30 החיה, היא נוקטת בדוגמא¹² "כצבי וכאיל",
- 31 והערוד דומה לצבי. במין "ערוד" מתכוון כאן
- 32 רש"י לערוד המוזכר בתנ"ך ובמשנה¹³, שעליו אומר
- 33 הרמב"ם¹⁴ "וערוד הוא פרא לימוד מדבר", זוהי חיה
- 34 שרצה מהרה¹⁵ כצבי. ולכן צריך להיות דמיון ביניהן גם
- 35 במבנה גופן, כמבואר ב"חובת הלכות"¹⁶, שמבנה
- 36 הגוף של כל בעל-חיים נברא על ידי הקדוש-ברוך-הוא
- 37 בהתאם לצרכי גופו. וכיון שהצבי והערוד דומים
- 38 ביניהם הן בתכונות ריצתם המהירה¹⁷ והן בצורתם,
- 39 לפיכך נדרשת דוקא ביניהם ההוראה "להבדיל"¹⁸.

(7) קדושים כ, כה.

(8) ראה משנה ב"ק ספ"ה: כל בהמה.. חי' ועוף כיו"ב א"כ למה נאמר שור או חמור אלא שדבר הכתוב בהווה. וראה פרש"י משפטים כא, לג (והא דלא כתב רש"י שם שדבר הכתוב בהווה* – מפני שכבר אמרו לפני זה בפסוק כח**).
 (9) ב"מ ק, א.
 (10) ל' המשנה – שבת סה, א. טו, ב.
 (11) ויש להוסיף דנקט פרה דוקא (ולא שור) כי שור – רובא רדיא ולא לשחיטה (ב"ב צב, א). ואפילו את"ל דכלל זה הוא גם בפרה שגם בהם חורשים – הרי עיקר החרישה בשוורים כנראה במוחש. וראה רש"י וישלח לב, טו.
 (12) דברים (יב, טו. טז, כב. ועד"ז יב, כב).
 (13) איוב לט, ה. כלאים ספ"ח. ועוד.
 אבל פשוט שכוונת רש"י אינה ל"ערוד" הנזכר בברכות לג, א – כי

ערוד זה (לא רק שאין לו דמיון לצבי, אלא ש)אינו "חיי" כ"א מין נחש (שרץ).
 (14) בפיה"מ לכלאים שם. (אבל בהעקת הרב קאפח: ערוד – חמור הבר (!).) וכ"ה בתרגום (ירמ' ב, כד) פרה לימוד מדבר – כערודא. וראה ערוך מע' ערוד ועוד.
 (15) להעיר מערוך השלם מע' ערוד שבל' ערבית ערוד פי' קל המרוץ (אלא שמביא זה שם בפ' ערוד שבברכות הנ"ל). וראה ירמ' שם דמסיים: כל מבקשי' לא ייעפו ופרש"י שלא יוכלו להשיגה. – אלא שלפרש"י שם משמע דפרה לימוד מדבר אינו ערוד (שרש"י מפרשו בכ"מ חמור הבר).
 (16) שער הבטחון פ"ג (קרוב לסופו).
 (17) משא"כ איל הוא רק בהיתרו "עופר" (בחרו – רש"י שה"ש ב, ט).
 (18) ולכן הקושיא שרש"י מקשה כאן*** על הפירוש "בין חמור

(*) וגף שבפרש"י שם "שור ולא אדם חמור ולא כלים" – מה שנאמר "שור או חמור" ולא "בהמה או חי" (שגם אז היינו למדים "בהמה ולא אדם חי" ולא כלים) הוא לפי שדבר הכתוב בהווה.
 (**) ומה שהוזקק רש"י שם להעתיק הלימוד ד"שור שור משבת" וכן הפי' "שור ולא אדם חמור ולא כלים" – הוא לפי שבכל מקום ש"דבר הכתוב בהווה" נאמרה רק דוגמא אחת – דוגמא הכי מצויה, ומכיון שכאן נאמרו ב' דוגמאות – שור וחמור, קט"ד לומר שכאן הוא בדוקא (כי דוחק לומר שב' הדוגמאות – שור וחמור – שקולין תו בה"הווה"), ולכן צריך להלימוד ד"שור שור משבת" ש"כל בהמה וחי' כשור". ומה שנאמרו כאן ב' דוגמאות הוא בכדי למעט אדם וכלים – ב' מיעוטיין.
 וראה לקו"ש ח"ו (המתורגם) ע' 145 ובהערות שם.
 (***) משא"כ קושיית רש"י בפ' קדושים (כ, כה) היא "שהרי מובדלין וניכרין הם".
 ובה יומתק גם מה שדוקא בפ' קדושים מוסיף רש"י "וכמה בין רובו לחציו מלא שגורה" (אף שבתנ"כ נאמר זה גם באן) – כי מכיון שמה ששולל שם הפי' "בין פרה לחמור" הוא לפי שמובדלין וניכרין הם, הוצרך להדיגיש שלהפירוש "בין שנשחט רובו כו" שייך לשון "הבדלה". כי "מלא שגורה" אינו מובדל וניכר.

ד.

22 בהמה טהורה מטמאת את האדם הנוגע בה או הנושא
23 אותה.
24 ולכן מפרש על כך רש"י "בין נשחטו...", כי הפרט
25 הקובע את ההבדל אם הבהמה "טמאה" או "טהורה"
26 הוא אופן מיתתה ושחיטתה: כאשר "נשחט חציו של
27 קנה" הרי כאילו לא היתה כאן שחיטה, שהרי זוהי
28 שחיטה פסולה, ואז יש לבהמה דין של נבילה²², והיא
29 מטמאת. אך אם "נשחט רובו" – שחיטה כשרה, אין
30 היא מטמאת. הדין של "הנוגע בנבלתה יטמא..."
31 מופיע דוקא לגבי "וכי ימות", ולא לגבי בהמה
32 שנשחטה²³.

33 אך כאשר מגיעים לחלק השני של הפסוק, שבו
34 נאמר "הנאכלת" ו"לא תאכל" – מושגים של היתר
35 ואיסור אכילה, ולא טומאה וטהרה – מסביר רש"י
36 שמדובר על הבדלה "בין שנולדו בה סימני טריפה...",
37 כי "סימני טריפה" קשורים לאיסור אכילה ולא
38 לטומאה: גם כאשר "נולדו בה סימני טריפה פסולה",
39 אם השחיטה היתה כשרה – אין הבהמה מטמאת²⁴.

ה.

הבדל דק דוקא בקנה

40 מה"ענינים מופלאים" בהלכה, אשר בפירושו רש"י
41 :²⁵
42 ההלכה קובעת, ששחיטת הבהמה צריכה להיעשות

בין טומאה לטהרה ובין איסור להיתר אכילה
1 זהו ההסבר לסברא שמעלה רש"י בפירושו. ההסבר
2 למסקנתו של רש"י בפירושו הוא: מנין מסיק רש"י
3 שב"טמא" ו"טהור" הכוונה היא להבדל של "נשחט
4 חציו של קנה...", ואילו במלים "חיה הנאכלת..."
5 הכוונה היא להבדל של "נולדו בה סימני טריפה..."?
6 ההסבר לכך הוא:

7 המושג "טמא" לגבי איסור אכילה מופיע בקשר
8 לסוגים של בעלי חיים האסורים באכילה. ואילו סוגים
9 של בעלי חיים המותרים באכילה נקראים רק
10 "טהורים". אפילו החלקים מתוכם האסורים באכילה
11 (אבר מן החי; דם; גדי הנשה; ועוד) אינם נקראים
12 "טמאים".

13 ומתעוררת השאלה: כיון שבמלים "להבדיל בין
14 הטמא ובין הטהור" אין התורה מתכוונת להבדלה בין
15 חמור לפרה, אלא להבדלה בין איסור והיתר בבהמה
16 הטהורה עצמה – מדוע היא משתמשת במושגים
17 "טמא" ו"טהור"¹⁹?

18 לפיכך מסביר על כך רש"י: "בין טמאה לך לטהורה
19 לך", שאין הכוונה כאן לטומאה ולטהרה כפשוטן,
20 לגבי הבהמה כשלעצמה²⁰, אלא ביחס לאדם,
21 כשהכוונה היא לדין המופיע לפני כן בפרשה²¹, שנבלת

לפרה: "בין צבי לערוד" היא [לא שאין שייך בהם ענין "הבדלה", כ"א] "והלא כבר מפורשים הם" (לעיל יא, ג ואילך), וס"ל לרש"י שב"להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החי הנאכלת גו" מחדש ענין שלא נתפרש מקודם*.

(19) ובפרט, שבסיום הכתוב נאמר "תגאלת גו" לא תאכל".
(20) להעיר מספרי זוטא (הובא ביל"ש חוקת) עה"פ הנוגע במת: הנוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא. ויותר נ"ל דהכוונה כאן כפשוטה: טמאה לך – על ירך (מעשיך – ששחט חציו).
(21) יא, לט"מ.

(22) ראה רש"י תולדות כז, ג: ושחוט יפה שלא תאכלני נבילה. וראה גם חולין לב, סע"א. רמב"ם הל' שחיטה פ"ג הי"ח (ובכס"מ שם). הל' אבות הטומאות פ"א ה"ב. טויר"ד סו"ס כז.

(23) ראה רשב"ם יא, לט. וראה ברמב"ן ומפרשי רש"י פסוק כז.
(24) חולין שם. רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ב ה"ו. טור שם.
בתו"כ שמיני (יא, לט) ובחולין (עד, א. ושי"ג) יליף דין זה ממ"ש (שמיני שם) "מן הבהמה". ומכין שבפרש"י עה"ת לא הובא לימוד זה,

יש להוכיח לכאורה, שברוך הפשט, שחיטת טריפה אינה מטהרתה מידי נבילה. אבל – אינו. כי אדרבא י"ל, שע"פ דרך הפשט א"צ ללימוד על זה כלל. ויל"פ בב' אופנים:

(א) שפשטות הלשון "וכי ימות" שולל נשחטה. ושאינו נבלת בהמה טמאה שמכיון שלא נאמר בה מיתה – מטמאה היא גם כשנשחטה. וכמ"ש הרשב"ם (שפירושו הוא ע"ד הפשט. וראה רשב"ם ר"פ וישב) פסוק לט (אלא שלדידי לא הי' זה ברור כ"כ, ולכן הוזקק גם ל"וחכמים דרשו"). וכן כתבו מפרשי רש"י פסוק כז.

(ב) שפירוש "נבילה" – לשיטת רש"י – הוא דוקא כשמתה מאל"י. משא"כ נשחטה (גם כשהיא טריפה), אינה נקראת בשם נבילה** (ולא רק שאין בה איסור נבילה. וכן משמע מלשון רש"י תולדות שם: שלא תאכלני נבילה). אלא שזהו דוקא בבהמה טהורה ולא בטמאה, לפי שאין שייך בה ענין השחיטה כלל (משא"כ טריפה, שהי' בה תורת שחיטה – טרם שנטרפה (ראה תו"כ שם. חולין עב, ריש ע"ב)).

(25) עוד ענין בהלכה בפרש"י דידן, שע"פ פירושו יובן מה שבתחלת הכתוב נאמר "בין הטמא ואח"כ "ובין הטהור", ובסיום הכתוב –

* ואף שלפניו מפרש "להבדיל – לא בלבד השונה אלא שנתה יודע ומכיר ובקי בהן" – באם כונת הכתוב היא רק לחדש "שתהא יודע כו". הול"ל "זאת תורת הבהמה ולהבדיל בין בהמה לבהמה והעוף גו" או כיר"ב.
אלא שג"מ. ממה שנאמר "זאת (היינו מה שנאמר לפני זה) תורת הבהמה גו' להבדיל" מוכח ש"להבדיל" קאי (ראק על ע"ב "בין הטמא וגו"). אלא גם על "תורת הבהמה והעוף גו" שלפ"ו. ולכן מפרש "שתהא יודע ומכיר כו".
** שלכן אינה אסורה באכילה משום נבילה. (משא"כ לפי אופן האי שרק מפני שנאמר "וכי ימות" אינה מטמאה – ר"ל דמה שאין בה איסור נבילה. הוא לפי שאין איסור חז על איסור).

26 עדיין טהורה, ומועילה לגביה שחיטה³², והטומאה
27 במקרה של "נשחט חציו של קנה" נגרמת עקב אי
28 השלמת ה"משהו" (יותר מחציו) בשחיטה כשרה –
29 דוקא לגבי הבדל קטן זה בין טומאה לבין טהרה
30 מתאים הביטוי "להבדיל".

ו.

אין לדעת אם "נשחט חציו" בדיוק

31 ענין הלכתי נוסף בפירושו רש"י זה:
32 יש כלל³³, ש"אי אפשר לצמצם". ולכן, אם נשחט
33 חציו של קנה, אין לדעת בודאות שאכן לא נשחט יותר
34 מחציו. ייתכן, שהקנה נשחט בשערה אחת יותר
35 מחציו³⁴, באופן שאינו ניכר³⁵. ומתעוררת השאלה:
36 מדוע קובעת התורה "להבדיל בין הטמא..." – שאם
37 נשחט חציו של קנה, הבהמה טמאה, והרי ייתכן
38 שהיתה זו שחיטה כשרה, מעט יותר מחציו, וכיון שאז
39 זהו רוב סימן, צריכה הבהמה להיות טהורה?

40 שאלה זו מתעוררת רק לפי הדעות³⁶ הסוברות,
41 שהדין "ספיקא דאורייתא לחומרא"³⁷ הוא מדרבנן
42 בלבד – שמדאורייתא הספק מותר, אך רבנן החמירו
43 וקבעו שספיקא דאורייתא ייפסק לחומרא. ואז אפשר
44 לשאול: כיצד קובעת התורה ש"נשחט חציו" טמא,
45 כאשר התורה מתירה זאת מפני הספק הנוצר במקרה
46 כזה, שהרי אין אפשרות לוודא במדידה אנושית אם
47 אכן נשחט בדיוק חציו או בשערה אחת יותר?
48 לעומת זאת, לפי הדעות³⁸ הסוברות ש"ספיקא

1 בשני הסימנים: הקנה עם הושט. כלומר, יש לשחוט
2 את הרוב של כל אחד משני הסימנים. כאשר שחטו רק
3 חציו של אחד הסימנים, אף כאשר חתכו את הסימן
4 האחר כולו, השחיטה פסולה²⁶.

5 נשאלת השאלה: כיון שבשני הסימנים – הן בקנה
6 והן בושט – צריך להישחט דוקא רוב הסימן, מדוע
7 מזכיר רש"י רק סימן אחד: "בין נשחט חציו של
8 קנה...²⁷? לכאורה, צריך היה רש"י לומר "סימן",
9 ביטוי הכולל הן את הקנה והן את הושט²⁸?

10 ההסבר לכך הוא: כאשר יש נקב כלשהו בושט
11 במקום הראוי לשחיטה, הבהמה היא נבילה כבר
12 בחייה, ואין מועילה לגביה שחיטה. לכן, אם שוחטים
13 בושט פחות מרובו, נחשבת הבהמה לנבילה מיד
14 בסמוך לתחילת השחיטה²⁹. שהרי, בתחילת חיתוך
15 הושט כבר נעשה בו נקב, ועל ידי נקב כלשהו בושט
16 חל על הבהמה דין נבילה³⁰.

17 משום כך אין לומר שב"להבדיל בין הטמא ובין
18 הטהור" הכוונה היא ל"בין נשחט חציו של ושוט
19 לנשחט רובו". כיון שהדין "טמא" חל מיד בניקוב
20 משהו מהושט, והמשך השחיטה עד "חציו" אינו מעלה
21 ואינו מוריד, ואילו המושג "טהור" אפשרי רק בשחיטת
22 רובו, אין מתאים לכך הביטוי "להבדיל", כי בין
23 "משהו" לבין "רוב" המרחק הוא רב³¹, ואילו הביטוי
24 "להבדיל" מתאים דוקא לגבי דברים הדומים ביותר.
25 רק לגבי הקנה, שכל עוד לא נחתך רובו, הבהמה

31) ואף שהטומאה שמצד נקיבת הושט (שנעשה ע"י תחלת השחיטה) הוא דוקא בלא נשחט רובו, וההפך בין חציו לרובו הוא בחוט השערה – מ"מ, מכיון שבנשחט חציו נעשה הטומאה מצד הנקב שבתחלת השחיטה (לפי שבאופן זה, הנקב שעשה בתחלת השחיטה אינו דרך הכשרתה), הרי דין הטומאה הוא (לא מצד שלא נגמר רובו, כ"א) מצד הנקב משהו.

32) רמב"ם שם ה"ו.

33) חולין כח, ב. וש"נ.

34) בחולין כט, א: "בעיני רוב הנראה לעינים". ובפרש"י שם: "כלומר רוב גמור שהוא ניכר". אבל בדרך הפשט, ממ"ש "להבדיל", מוכח שההפך בין "חציו" ל"רובו" הוא חוט השערה. וכמפורש ברש"י פ' קדושים. וראה פמ"ג במשבות זהב ליו"ד סי' כא סק"ב, שפירוש רש"י בחולין שם "לא קאי הכי במסקנא".

35) בתוד"ה לפי (חולין כח, ב): "ויש להוכיח מכאן דהלכה דבידי אדם אפשר לצמצם". אבל ברמב"ם (הל' רוצח פ"ט ה"ח) "שא"א לצמצם ואפילו בידי אדם" (וראה רש"י זבחים לח, ריש ע"ב).

36) ראה מקומות שנשמנו בשד"ח כללים מע' סי' כלל יו"ד (כרך ג') ע' 1196 – הוצאת קה"ת.

37) ביצה ג, ב.

38) ראה מקומות שנשמנו בשד"ח שם. וכ"ה דעת הצ"צ בשו"ת יו"ד

סכ"א.

"הנאכלת" ואח"כ "אשר לא תאכל"

– כי בשחיטה, החזקה היא "טמא", וכן בהתחלתה (במשהו הראשון – שרק בסופה מתברר שהי' דרך הכשרתה) ורק לאחר שידועים בודאי שנשחט רובו, הוא "טהור" (ראה חולין ט, א: בחזקת איסור עומדת עד שידוע לך כמה נשחטה. ובמתנתא שם: "נבילה ומטמאה במשא". וראה רמב"ם הל' שחיטה פ"א ה"ב. ש"ך יו"ד סכ"ה סק"א).

משא"כ בנולדו בה סימני טריפה, הרי כל זמן שאין אנו יודעים שהם סימני טריפה פסולה, היא בחזקת היתר (חולין שם) – "נאכלת", ורק לאחר שידועים בודאי שנולדו בה סימני טריפה פסולה – "לא תאכל". (ועפ"ז יומתק גם מ"ש "לא תאכל" – בלשון עתיד).

26) חולין כז, א ואילך. רמב"ם הלכות שחיטה פ"א הל' ט"ו. יו"ד סי' כא סעיף א' וב'.

27) ובפרט שההבדלה בין הטמא ובין הטהור ה"ה ע"י שחיטת עוד חוט השערה (יותר מחצי) מסימן השני, וא"כ הו"ל לרש"י לכתוב לכאורה "בין נשחט כו' של הושט כו'" – כי דרך קנה לישחט תחלה (רש"י חולין לב, ב).

28) וכמ"ש רש"י עצמו בפ' קדושים "סימן".

29) אלא שכששוחט את רובו, אין נעשית נבילה ע"י הנקב שעשה בתחלת השחיטה – כי זהו דרך הכשרתה (ראה רש"י חולין כ, ב (ד"ה וכי). וראה גם שם יט, ב (ד"ה שחיטתו).

30) רמב"ם שם פ"ג ה"ו יו"ט.

32 אפשר היה לומר שחזקת ההיתר של קדרת החולין
33 מכריעה את הספק דאורייתא – לצד היתר.

34 אך במקרה שבו אין בספק דאורייתא חזקת היתר,
35 סובר רש"י, שספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא.
36 ועל-אחת-כמה-וכמה סובר כך רש"י בענינו, במקרה
37 שנשחט חציו של קנה: לא זו בלבד שאין כאן חזקת
38 היתר, אלא, להיפך: על הבהמה חלה חזקת איסור⁴³,
39 ובודאי כאשר מתעורר ספק בשחיטה, הרי ספיקא
40 דאורייתא לחומרא מן התורה.

ח.

מהו הקשר בין "שמיני" לבין ענינו?

41 מ"ינה של תורה" שבפירושו רש"י זה:
42 כבר הוסבר פעמים רבות⁴⁴, ששם הפרשה מכיל את
43 תוכנה של כל הפרשיות והפסוקים שבה, ועל-אחת-
44 כמה-וכמה את סיומה, בבחינת "נעוץ"⁴⁵ תחילתן בסופן
45 וסופן בתחילתן".

46 יש לשאול: מהו הקשר בין המלים והמשמעות של
47 "להבדיל בין הטמא ובין הטהור" לבין שם הפרשה
48 "שמיני"? ולהיפך: שמיני הוא מספר מקודש⁴⁶, ומפני
49 המעלה שב"שמיני" – אף, בינה של תורה, מלשון
50 "שמן"⁴⁷ – נטל יום זה עשר עטרות⁴⁸, וכאשר מדובר
51 על דרגה כה נעלה, שנאמר לגביה "לא יגורך רע"⁴⁹,
52 כיצד תיתכן טומאה, שבגללה יש צורך בהבדלה "בין
53 הטמא ובין הטהור"?

ט.

כדי "להבדיל" בספק, יש צורך ב"שמיני"

54 ההסבר לכך הוא: כאשר עוסקים בהבדלה בין טמא
55 לטהור המתבטאת בדקות, כחוט השערה, כך שניתן
56 לחשוב שהטמא הוא טהור, ובכל זאת נדרשים להבדיל
57 ולהדגיש שהוא טמא ולדחותו – לשם כך יש צורך
58 בנתינת כח מיוחדת, דוקא מהדרגה הנעלית של
59 "שמיני":

60 בדרגה של "שבעת ימי הבנין"⁵⁰, בדרגת

1 דאורייתא לחומרא" הוא מן התורה, אין להקשות קושי
2 זה, כי כיון שספק זה דאורייתא, אם נשחט חציו או
3 רובו, נפסק מן התורה לחומרא, יוצא, שבמקרה כזה
4 ממילא פוסקת התורה שהבהמה טמאה.

ז.

לפי רש"י: ספיקא דאורייתא לחומרא מן
התורה

5 לגבי שיטת רש"י בענין ספיקא דאורייתא, ניתן היה,
6 לכאורה, להוכיח מפירושו על הגמרא, שהוא סובר
7 שספיקא דאורייתא נפסק מן התורה לקולא: בגמרא³⁹
8 מובאת ברייתא "שתי קדרות, אחת של חולין ואחת של
9 תרומה, ולפניהם שתי מדוכות, אחת של חולין ואחת
10 של תרומה, ונפלו אלו לתוך אלו מותרין" (לזר), כי
11 מניחים ש"תרומה לתוך התרומה נפלה וחולין לתוך
12 חולין נפלו". ושואלת שם הגמרא: אם נאמר, שאכילת
13 תרומה, כזית בכדי אכילת פרס, אסורה מדאורייתא,
14 כיצד ייתכן להניח ש"תרומה לתוך תרומה נפלה..."
15 ושמשום כך מותר לאכול את הקדרה של החולין, והרי
16 ייתכן שהתרומה נפלה לקדרה של החולין?

17 רש"י מבאר שם את שאלת הגמרא: "ותלינן לקולא
18 בעוון מיתה"? כלומר, כיצד ייתכן להקל בספק תרומה,
19 כאשר מדובר ב"עוון מיתה" של תרומה לזר? מדברי
20 רש"י אלו ניתן, לכאורה, להסיק, שהוא סובר⁴⁰: דוקא
21 כאשר מדובר בעוון מיתה נפסק ספיקא דאורייתא מן
22 התורה לחומרא, אך כאשר אין עוון מיתה – ספיקא
23 דאורייתא לקולא, מן התורה.

24 אך במקומות רבים⁴¹ אנו מוצאים, שרש"י אומר
25 במפורש, שספיקא דאורייתא נקבע לחומרא מן התורה.
26 לכן הכרחי לומר, שרש"י מוסיף במקרה של שתי
27 קדרות, שאי אפשר להתיר את הקדרה של החולין מצד
28 הספק, מפני שהתרומה היא "עוון מיתה" – ואינו
29 מסתפק בטיעון הכללי שספיקא דאורייתא לחומרא –
30 מפני הסברא, שקדרה של חולין היא בחזקת היתר⁴².
31 ואילו לא היתה התרומה לזר כרוכה באיסור מיתה,

(39) פסחים מד, א.

(40) כשיטת הרמב"ם הל' טומאת מת ספ"ט (ראה כס"מ שם).

(41) יבמות פח, ב – ד"ה היכי דמי קידושין עג, א – ד"ה ואב"א.
חולין כב, סע"א – ד"ה איצטריך קרא למעוטי. וראה מלא הרועים מע'
ספיקא דאורייתא. שד"ח שם.

(42) ראה שו"ת הצ"צ שם בסופו, שגם בהאופן שבברייתא שם, יש
חזקת היתר.

(43) חולין ט, א. רמב"ם הל' שחיטה פ"א הי"ג. יו"ד סי' כה (ובש"ך

שם סק"א).

(44) ראה גם לעיל ע' 25.

(45) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(46) שו"ת הרשב"א ח"א סי' ט. כלי יקר ר"פ שמיני. ונתבאר בארוכה
בד"ה ויהי ביום השמיני תש"ד (פ"י וי"א) ותש"ה. ובכ"מ.

(47) פ"י הה"מ – הובא באוה"ת שמע"צ ע' א'תת"ו.

(48) רש"י ר"פ שמיני (מסדר עולם רבה פ"ז).

(49) תהלים ה, ה. וראה במדב"ר (פ"ב, ג) ותנחומא (נשא כג),
שבאותו יום כלו מוזיקין מן העולם.

(50) תניא רפ"ג. וראה מאו"א י, ב; ב, י.

19 של היהודי, שלמעלה מהשתלשלות שבנפשי⁵³.
 20 כידוע⁵⁴ בענין התשובה, שעל ספק של חטא,
 21 התשובה קשה ועמוקה יותר מאשר על חטא ודאי,
 22 ומשום כך ערכו של קרבן חטאת הוא דנקא (דוקא⁵⁵,
 23 או פחות⁵⁶) וערכו של אשם – שתיים⁵⁷ (שני סלעים
 24 – 48 דנקא⁵⁸). וכך גם לגבי הימנעות מאיסור
 25 מלכתחילה, שכדי להישמר מספק איסור⁵⁹, ובמיוחד
 26 מספק שיש צורך "להבדיל" בו – יש צורך בדרגת
 27 "שמיני".
 28 זהו גם הקשר בין פרשת שמיני לפרשה שלאחריה
 29 – "אשה כי תזריע וילדה זכר": על ידי שמעוררים את
 30 דרגת ה"שמיני" שבנפש, שאין בה שינויים, אף כאשר
 31 ההגיון שונה מהרצון העליון, בכל זאת עומדים בתוקף
 32 וכו' – אז מגיעים ל"וילדה זכר"⁶⁰, שיר חדש, בלשון
 33 זכר⁶¹, בגאולה העתידה, גאולה שאין אחריה גלות
 34 (למעלה משינויים), בגאולה האמיתית והשלמה,
 35 בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.
 (משיחות ש"פ שמיני תשכ"ה)

1 "השתלשלות", קשה להבדיל כראוי בספק דק כחוט
 2 השערה. אדרבה: היצר הרע, שהוא ה"פיקח", עוטה
 3 "גלימה של משי", איצטלא דקדושה⁵¹, וטוען כלפי
 4 האדם:
 5 כיוון שכל דבר שהקדוש-ברוך-הוא מזמן לאדם,
 6 הרי זאת כדי שהאדם יברר ויזכך את הניצוץ האלוקי
 7 הטמון בדבר, ואם כך – טוען היצר הרע – כיצד תוכל
 8 להימנע משימוש במאכל ולדחות את הניצוץ האלוקי
 9 שבו? אמנם, יש ספק, שמא הדבר אסור, אך מדוע
 10 עליך לחשוש לכך? ובכלל – כך טוען היצר הרע –
 11 כאשר שוחטים בהמה הרי זו שחיטה כשרה. רוב
 12 השחיטות הן כשרות, ומדוע להעלות חשש ומשום כך
 13 לדחות⁵² את הניצוץ האלוקי שבדבר?
 14 אך כאשר יש ליהודי דרגה של "שמיני" שלמעלה
 15 מהשתלשלות, יש לו רצון אמיתי שלא לעבור ח"ו על
 16 רצון העליון אף כחוט השערה, ויש לכך תוקף הנעלה
 17 מהגבלות השכל – אז אין נכנעים לפיתוי היצר, כי
 18 הנפש הבהמית אינה יכולה להכניע את הרצון העצמי

55 שיטת התוס' ד"ה מכלל – כריתות י, ב.
 56 שיטת רש"י ותוס' זבחים מת, א.
 57 זבחים שפ.
 58 כי סלע של תורה הוא ד' זווים (קדושין יא, ב) ודנקא הוא שתות
 של זה.
 59 שלכן אמרו"ל: נגע כו' ספק נידה (סנה' קג, א. ובפרש"י שם
 (משא"כ בב"מ קז, א. ואכ"מ)).
 60 ראה אוה"ת ר"פ תזריע.
 61 תוס' ד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב.

51 ראה היום יום ע' סד.
 52 ראה לקו"ת שה"ש (ו, ד), שהפרישות מדברים האסורים הוא כמו
 אכזריות על הניצוץ אלקי שבהם.
 53 ובדוגמת המבואר בתניא פי"ט ובהמשך דיום ההילולא (באתי
 לגני תשי" פ"ד, שבענינים הנוגעים לעצם הנשמה, אין ביכולת (הרוח
 שטות דנה"ב להעלים. וראה גם לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 180
 ובהערות שם.
 54 רבינו יונה ברכות א, ב – ד"ה והא דאמרינן. וראה שו"ע אדה"ו
 או"ח סתר"ג.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שלישי עמ' א

12 שונה הבעל, שאם אשתו מורדת עליו דִּיהִבְיִין לִיה דְּשֵׁבֶת –
 13 שנותנים לו מטבע אף כנגד שבת, שכן פוחתין לה מכתובתה
 14 שבעה מטבעות לשבוע ודינרים או טרפעיקין, אחד כנגד כל יום,
 15 וּמְאֵי שְׁנָא אִיהִי – ומדוע שונה האשה, שכשבעלה מורד בה לֹא
 16 דִּיהִבְיִין לָהּ דְּשֵׁבֶת, שהרי אין מוסיפים לה על כתובתה אלא שלשה,
 17 חצי כנגד כל יום מימות החול. השיב לו שמואל: אִיהִי דְּמִיפְתַּח
 18 קָא פְּחִית – האשה המורדת, שפוחתים לה מכתובתה, לֹא מִיְהוּ
 19 כְּשֹׁכֵר שֵׁבֶת – אין הפחת נראה בשכר שבת, שהרי אין כאן קבלת
 20 שכר אלא הפקעה מחיוב כתובתה, אבל אִיהִי דְּאִוְסְפִי קָא מוֹסְפָא
 21 – הבעל המורד, שקונסים אותו להוסיף על כתובת אשתו, אם היו
 22 מוסיפים לה גם כנגד יום השבת,

1 שיעורם של המטבעות ששמן מְרַפְעִין. מבארת הגמרא: אִמְר רב
 2 שֵׁבֶת, אִסְתִּירָא – סלע מדינה. וְכִמְהָ הוּא אִסְתִּירָא, פְּלִנָא דְּוִוָּא –
 3 חצי זוז צורי, ששויו שש מעות, נמצא ש'טרפעיק' הוא שלש
 4 מעות. מסייעת הגמרא לדבריו מברייטא: תְּנִיא נְמֵי הָבִי, רַבִּי יְהוֹרֵה
 5 אֲזַמְרָה, המורד על אשתו מוסיפין לה על כתובתה בכל שבוע שְׁלֹשָׁה
 6 מְרַפְעִין, שְׁחֵן תִּשְׁעֵי מַעֲוִין, נמצא שמוסיפים לה מַעָה וְחָצִי לְכָל יוֹם
 7 מששת ימי השבוע [מלבד שבת]. ומבואר שכל טרפעיק הוא שלש
 8 מעין, וכדברי רב ששת.
 9 הגמרא מבררת את האמור בברייטא, שקונסים את האיש במעה
 10 וחצי לכל יום מששת ימי השבוע, אך לא כנגד שבת. שואלת
 11 הגמרא: אִמְר לִיה רַבִּי תְּנִיא פְּרִי יוֹסֵף לְשִׁמּוּאֵל, מְאֵי שְׁנָא אִיהִי – במה

ילקוט לוי יצחק על התורה

שאמרו שני זמנים, ימים ועשור, ימים קאי על הב' ימים דר"ה שאז הוא הכתיבה, ועשור היום יום העשור דיוהכ"פ שאז הוא החתימה.

אך בין שני הזמנים דימים ועשור יש עוד מלת או שמספרו ז', זה רומז על ז' הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ. שהימים הללו אינם דומים לא לר"ה ולא ליוהכ"פ. כי הרי הב' ימים דר"ה הם יום טוב ויש בהם תקיעת שופר, ויוהכ"פ הוא ג"כ יום טוב ואדרבה נק' שבת שבתון⁷ והוא יום סליחה ומחילה. משא"כ ז' הימים שבאמצע אין בהם כל זה והם ימי חול וכו'.

וזהו שתיבת או כאן אינו עוד זמן אחר מלבד הב' זמנים דימים ועשור, כי העיקר הוא רק ב' זמנים, דהיינו ב' ימים דר"ה, ויום א' דיוהכ"פ, שבהם הוא עיקר הכתיבה בר"ה, וחתימה ביום הכפורים, בחיצוניות⁸ בראש השנה, ובפנימיות ביום הכפורים.

ועליהם כתיב⁹ יחינו מיומים שקאי על ב' ימים דר"ה, ביום השלישי יקימנו ונחיו¹⁰ לפניו שקאי על יוהכ"פ. ועיין בלקוטי תורה¹⁰ ע"פ זה ע"ש.

ומלת או כאן רומז רק על ההפסק שבין ימים לעשור¹¹. אך מ"מ רומזת ג"כ על ז' הימים, שהז' ימים הם גופא ההפסק שבין ר"ה ליוהכ"פ. ובמספר הז' גופא הוא א' בפני עצמה וששה בפני עצמה, אם שהם בתיבה א', היינו כי בכלל כל ז' הימים הם בחי' א' שאין בה שופר וכו', אך מ"מ מפני שבצום¹² גדלי' שהוא היום הא' דז' הימים, לכן במספר ז' דמלת או הוא א' בפני עצמה וז' בפני עצמה וכמובן וכו'.

וזהו שמה שנותנין לבתולה י"ב חדש להכין תכשיטי' נלמד ממה שכתוב תשב הנערה אתנו ימים, שע"פ פשוט ימים הוא שנים היינו הב' ימים דר"ה, כי הב' ימים דר"ה הם על דרך כמו י"ב חדשים דכל השנה, כי החיות דכל

בראשית כד, נה - ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך

רמז בפ' לעשרת ימי תשובה, "ימים" (ר"ה) "עשור" (יוה"כ), "או" - בני "ז" - ז' הימים בין ר"ה ליוהכ"פ, ורמזים בזה

ויאמר אחי' ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך. ויאמר אליהם אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדוני. הנה ימים פירושו שנה דהיינו י"ב חדש שכך נותנין לבתולה זמן י"ב לפרנס עצמה ויליף לה מפסוק זה בכתובות דנ"ז ע"ב¹. ואיתא שם שיליף ימים דכאן מימים תהי' גאולתו דבית עיר חומה² שכמו שהתם ימים הוא שנה, כמו"כ כאן ימים הוא שנה. וצ"ל³: א) מהו השייכות דימים דכאן לימים דבית עיר חומה, שיליף הכא מהתם.

גם לכאורה ע"פ פשוט ימים הוא שני ימים, כי מיעוט רבים שנים, ועשור פירושו ע"פ פשוט יום העשירי, לא עשרה ימים, כמו אך בעשור לחדש השביעי⁴ שפירושו הוא ביום העשירי, ואיך יעלה זה עם האמור בגמרא דימים הוא י"ב חדש, שנה, ועשור הוא י' חדשים וכו'.

ולהבין כל זה - הנה כללות הענין דתשב הנערה אתנו ימים או עשור רומז על הב' ימים דראש השנה⁵, עשור רומז על יוהכ"פ שהוא בעשור לחדש, ותיבת או שבאמצע שעולה ז' רומז על ז' הימים שבאמצע בין ר"ה ליוהכ"פ. וזהו שאמרו שתשב הנערה אתנו ימים או עשור ואחר תלך להנשא ליצחק שהוא ע"ד כמו אחר עשרת ימי תשובה וכו' הוא ענין⁶ הנשואין וכו'.

שבר"ה הוא הכתיבה וביוהכ"פ הוא החתימה וזהו

(1) מחנני'. נותנין לבתולה שנים עשר חודש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה. גמרא. מנא הני מילי אמר רב חסדא דאמר קרא (בראשית כד, נה) ויאמר אחי' ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור, מאי ימים, אילימא תרי יומא, משתעי איניש הכי, אמרו ל' תרי יומי, אמר להו לא, אמרו ל' עשרה יומי, אלא מאי ימים שנה דכתיב (ויקרא כה, כט) ימים תהי' גאולתו.

[ופרש"י: נותנין לבתולה, זמן לכניסתה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקידשה להזוירה על עסקי חופה להכין תכשיטי'. לפרנס עצמה, בתכשיטי'. ואימא, מאי ימים חודש, ועשור עשרה ימים.]
ראה לעיל סימן קסב. ועיין לקמן סימן קעט, הביאור, דבפועל רבקה הלכה ונשאה מיד ליצחק, ומאין ה' לה תכשיטים. עיי"ש.

(2) ויקרא כה, כט. (ראה גם לקמן סימן קסד הערה 3).

(3) ראה בפנים הספר בלקוטי לוי יצחק, אריכות הביאור.

(4) ויקרא כג, כז.

(5) עיין בפנים בלקוטי לוי יצחק, דרומז על ענין הנסירה הנעשה בב' ימים דר"ה ויוהכ"פ וכו'.

(6) ראה סידור עם דא"ח רסג, ב. ג. לקוטי תורה דרושים לשמיני עצרת פח, ב ואילך. צו, א. אור התורה שמיני עצרת עמוד א'תשפו. וראה ספר הערכים חלק ב' עמוד קצב-קצג.

(7) ויקרא כג, לב. "שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשותיכם".
(8) דבראש השנה הוא דין על הגשמיות וביום הכיפורים הוא דין על הרוחניות. "חיצוניות" - ענינים גשמיים, "פנימיות" - ענינים רוחניים. ראה פרי עץ חיים שער ראש השנה סוף פרק א'. לקוטי תורה דרושים לראש השנה נח, א. תורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ח חלק א' עמוד 50.

(9) הושע ו, ב.

(10) לקוטי תורה דרושים לר"ה עמוד סג, ב.

(11) "ימים או עשור בגימטריא שם אדנ"י מלא* - תרעא, עם הי"ב אותיות דשם אדנ"י מלא, ושם אדנ"י במלכות ואדנ"י אותיות דינא וכו', שרומז על בנין המלכות שהוא בר"ה ויום הכפורים. והז' ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ שזהו ימים או עשור שקאי על הזמנים הללו" (לקוטי לוי יצחק כאן).

(* פירושו: שם אדנ"י במלואו, הוא: אל"ף (בג"י 111), + דל"ת (434), + נו"ן (106), + יו"ד (20) = 671. תרע"א, + 12 אותיות של המילוי = 683. וכן ימיו"ם (100), + א"י (7), + עשור"ד (576) = 683.

(12) ראה לקמן סוף הסימן.

בא לגואלה אינו יכול לגואלה עד שיעברו עליו ב' ימים, והיינו כי הימים דבית עיר חומה רומז ג"כ על הב' ימים דר"ה¹⁶.

נמצא הי"ב חדש נמשך מהב' ימים דר"ה מהתקיעות שופר שבהם וכמובן.

וזהו ג"כ מה שהאחרון בחג הסוכות הנק' בתורה¹⁷ פרי עץ הדר הוא דר באילנו משנה לשנה, דהיינו י"ב חדש כדרז"ל¹⁸, והיינו אתרוג הוא בחי' מלכות כידוע¹⁹ והי"ב חדש שדר הוא ע"ד הי"ב חדש שנותנין לכתולה להכין תכשיטי' שעל ידם היא מתפארת ונעשית הדר, זהו שהאתרוג נק' הדר, שכפשוטו הדר הוא פאר ויופי. ועי' מה הוא נעשה הדר ע"י שדר באילנו י"ב חדש שבמשך הי"ב חדשים נעשה הדר. והוא גופא ענין מה שבמשך הי"ב חדשים נעשים התכשיטי בתולה שעל ידם היא נעשית הדר.

יודוע שהאתרוג בסוכות נמשך מר"ה, דהיינו מהתקיעות שבר"ה, ששופר פירושו יופי ושופרי', ומזה נעשה האתרוג שהוא הדר. והיינו מן בחי'²⁰ בהדר גאון עוזך שאומרים בר"ה נמשך האתרוג פרי עץ הדר בסוכות. ונרמז זה ג"כ כאן, והוא ע"י שתשב הנערה אתנו ימים שקאי על הב' ימים דר"ה, שמהם נמשך הי"ב חדש שנותנין לכתולה. הנה אח"כ כתיב אחר תלך²¹, אחר תלך גימט' פרי עץ הדר במכוון.

לקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומאחז"ל ע' נא כא ואילך

במד"ך²² פ' זו מפרש דימים הוא ז' ימים, שבעת ימי אבלו דבתואל ע"ש.

י"ב חדשי השנה, נמשך מהב' ימים דר"ה, כידוע הטעם מה שר"ה נק' בשם ראש השנה ולא תחלת השנה, היינו שהוא כמו הראש לכל השנה, שכשם שבהראש מלובש כללות החיות הנמשך לכל הגוף, כמו כן בראש השנה נמשך החיות על כל השנה, היינו שמר"ה נמשך לכל י"ב חדשי השנה, וכמ"ש בלקוטי תורה בד"ה והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול¹³ ע"ש.

והחיות שנמשך בר"ה על כללות השנה הוא ע"י תקיעת שופר דוקא, שע"י תק"ש עומד הקב"ה מכסא דין¹⁴ ויושב על כסא רחמים שנמשך החיות על כללות השנה. נמצא הב' ימים דר"ה הם כמו י"ב חדשי השנה. וזהו שנקרא ראש השנה, השנה עולה ש"ס היינו י"ב חדשי השנה, שבכל חדש יש ל' יום. (אם כי יש חדשים חסרים ג"כ שהוא מכ"ט יום, אך בד"כ חושבין חדש ל' יום, ועיין בע"ח שער אנך פ"ב בענין חדשי העיבור ע"ש). והראש דהי"ב חדשים הוא הב' ימים דר"ה.

אמנם מי יאמר דהימים קאי על י"ב חדשים, אולי הם ב' ימים ממש. הנה נלמד זה ממלת ימים דבית עיר חומה, כי כמו שהימים הכתוב בבית עיר חומה הוא משך י"ב חדשים, כמור"כ הימים הכתוב כאן הוא משך י"ב חדשים. ומ"מ אינו סותר לפירוש הפשוט דימים הוא שני ימים, היינו הב' ימים דר"ה שע"ז קאי הימים דכאן, שהם חשובים כמו י"ב חדש יען בהם נמשך החיות על כל הי"ב חדשים.

וגם בימים דבית עיר חומה יש דעה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו שימים הוא ב' ימים והוא דעת רבי בערכין דף ל"א¹⁵, ובנזיר דף ה', שימים הוא ב' ימים ממש, שאם

13 (לקוטי תורה דרושים לראש השנה נח, א) וז"ל שם: הנה ענין ראש השנה שנקרא ראש, הוא על דרך משל כמו הראש שבאדם הוא מקור החיות לכל האברים, שבו ראשית גילוי כללות החיות, וממנו נמשכים לכל האברים חיותם וקיומם בפרטות, שמתחלה היו כלולים בראש ומוח בהעלם, כי משכן נפש השכלית היא במוח, וממנה מתפשטות כחות הנפש לכל האברים, מהעלם אל הגילוי, לעין לראות ולרגל להלוך כו'.

כך ראש השנה הוא ראשית גילוי כללות החיות של כל השנה, כי ואתה מחי' את כולם כתיב ובכל יום יום חדשים לבקרים מתחדש החיות שחיות יום זה אינו כשל אתמול, וכן בפרט הימים טובים שבכל השנה שבהם נמשך חיות רב בתוספת עליו מבימי החול כידוע, הנה כל בחי' החיות הזה באים ונמשכים מבחי' ראש השנה והוא כוללם יחד... כי בו הוא שנמשך החיות ממקור החיים המחי' חיים אין סוף ב"ה שלמעלה מבחי' זמן שלנו, וחיות זה הוא עליון יותר וכולל כל חלקי החיות של השנה כאחד, אלא שהם בו בהעלם עדיין כנ"ל במשל, ואחר כך נמשכים מהעלם לגילוי בכל פרק ופרק כפי הראוי. ע"ש.

14 ויקרא רבה פרשה כט, ג. "בשעה שישראל נוטלין את שופריהן... הקב"ה עומד מכסא דין ויושב בכסא רחמים".

15 ראה לקמן סימן קסד הערה 3.

16 ראה בפנים בלקוטי לוי יצחק הביאור עפ"י קבלה.

17 ויקרא כג, מ.

18 סוכה לה, א.

19 פירוש: בקבלה וחסידות מבואר דע"י הד' מינים – לולב ומיניו – נמשכת המשכה פנימיות, דסוכה מרמז על מקיפים – בחי' בינה. (ראה זח"ג רנה, ב. תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט חלק א' עמוד קכו ואילך. קנח ואילך).

ולולב ומיניו הם בחי' ז"א – המשכה במדות. ומבואר ד"לולב בחי' יסוד, ג' הדסים כנגד חסד גבורה ותפארת, ב' ערבות הן (ב' כליות יועצות) נצח והוד, אתרוג בחי' מלכות. (ראה זהר חלק א' דף רכ, ב. עץ חיים שער לו פרק ב'. פרי עץ חיים שער לולב פרק א. סידור עם דא"ח רמד, ב. תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט חלק ג' ע' פה).

[ראה גם לעיל סימן פה הערה 19].

20 מתפלת שמונה-עשרה של ראש-השנה.

21 אח"ר (בג"י 209) + תל"ך (450) = 659, וכן פרי"י (290) + ע"ץ (180) + הד"ר (209) = 659.

22 פרשה ס, יב. תשב הנערה אתנו ימים אלו שבעת ימי אבלות (של בתואל. רש"י).

ילקוט לוי יצחק על התורה

אבילות כי הרי גדלי' בן אחיקם נהרג בג' בתשרי²⁵ א"כ ז'
ימי האבילות הם ז' הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ.
שם ע' מז

וי"ל הלימוד במד"ר על ימים אלו ז' ימי אבלות דבתואל,
למד ממלת או שמספרו ז', ולפי המבואר לעיל דימים
רומז על הב' ימים דר"ה, שזהו שהוא ב' ימים כפשוטו,
א"כ בתואל מת בליל א' דר"ה, והב' ימים דר"ה הם יו"ט
שאינן בהם אבלות, א"כ ז' ימי האבלות שלו היו בז' הימים
שבין ר"ה ליוהכ"פ, ועל הימים הללו יתכן לומר שהם ימי
אבלות²³.

25) ראה בלקוטי לוי יצחק אגרות קודש עמוד שו, מה שמפלפל בזה.
ועיין תורת מנחם התועדויות ה'תשמ"ו חלק א עמוד 41. תורת מנחם
התועדויות ה'תשנ"א משיחות צום גדלי' עמוד 38 וז"ל: לשון הגמרא
"ג' בתשרי שבו נהרג גדלי' בן אחיקם". ר"ה יח, ב. ירושלמי תענית
פ"ד ה"ה. וכ"ה במגילת תענית (בסופה). ברמב"ם (הל' תעניות פ"ה
ה"ב), ובטור (או"ח סתקמ"ט. סתק"פ). ועוד.
ומודגש יותר ע"פ המבואר בכתבי האריז"ל (פע"ח שער ר"ה פ"ב.
מ"ח מס' ימי תשובה פ"א) שהריגת גדלי' היתה מפני תוקף הדינים
וחסרון המתקן ע"י תקיעת שופר – לזמורת ר"ה.
ולהעיר שבלקוטי לוי"צ (אג"ק ע' שו) מתווכן עם דעה שנהרג בר"ה
– ש"אין הכוונה על יום א' דר"ה רק על יום ב' דר"ה, שאצלנו אחר
החורבן הוא יו"ט, ובזמן הבית הי' חול. . הריגתו הי' ביום . . שיש
הרבה דינים ואין אז תק"ש, ואצלנו היום הזה הוא יום ג' דתשרי,
עיי"ש.

כי הרי בהם הוא נסירת הדינין, והם דינים קשים בערך.
כי הרי אין בהם תקיעת שופר שימתיקום, ומכ"ש שאינן
דומים להגבורות שביהכ"פ שהם מפנימיות²⁴ בינה שהם
בחי' רחמים גמורים. א"כ הימים הללו הם דינים קשים
בערך. והיינו שהיו ז' ימי אבלות דבתואל.
ובאמת אפילו בסט' דקדושה גופא מציינו שהם ימי

23) ראה בפנים בלקוטי לוי יצחק הביאור עפ"י קבלה.

24) ראה לקוטי שיחות חלק כט עמוד 313 ואילך.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שישי עמ' א

מְהֻמָּשִׁים זֶה, ואפילו אם אין בקופה סכום זה, עליו ללוות סכום זה
כדי להשיאה. אמנם אם יש בָּפִים של צדקה סכום גדול מחמשים
זה, הרי מְפָרְנִין אוֹתָהּ לְפִי כְבוֹדָה הראוי לה, ואפילו יותר
מחמשים זה.

* * *

גמרא

שנינו במשנה שאב המשיא את בתו, או גבאי צדקה המשיא את
היתומה, לא יפחתו מחמשים זה. מבארת הגמרא: אִמֵּר אַבִּי, כוונת
המשנה לְחֻמְשִׁים זֶה פְּשִׁיטִי – פשוטים, המכונים זה מדינה, שהם
שמינית מזוחים חשובים יותר, המכונים זה צורי. מבארת הגמרא:
מֵמָּא – מנין למד אביו דבר זה. מְדַקְדְּנֵי סִפָּא אִם יֵשׁ בָּפִים,
מְפָרְנִין אוֹתָהּ לְפִי כְבוֹדָה, וְאִמְרִין בביאור המשנה, מָּא – מה
הוא אותו 'פִּים', אִמֵּר דְּרַבְּהִי, היינו אֲרַבְּנֵי שֶׁל צְדָקָה. מסיימת
הגמרא את ההוכחה: וְאִי סָלְקָא דְעֵתִין – ואם יעלה בדעתנו לומר
שְׁחֻמְשִׁים זֶה שבמשנה היינו זוחים מְמֵשׁ, כלומר זוחים צוריים
ששויים מרובה, אם כן, מה כוונת המשנה שאם יש בָּפִים למעלה
מחמשים זוחים נותנים לה יותר, בְּמַתְּנֵי יְהִיבִין לָהּ – וכי כמה ניתן לה,
בתמיה, הרי לא יתכן שניתן לנישואיה סכום גדול יותר מחמשים
זו צורי, שזהו ממון רב מאד. אֵלָּא שְׁמַע מִיָּמָּה כדברי אביו,
ש'חֻמְשִׁים זֶה היינו זוחי פְּשִׁיטִי.

* * *

אגב דין פרנסת יתומה שהוזכר במשנתנו, מביאה הגמרא דינים
נוספים בנושא פרנסת יתומים מקופת הצדקה: תָּנוּ דְרָבְנָן, יָתוֹם
ויתומה שְׂפָאוּ לגבאי הצדקה בכדי לְהַתְּפַנֵּם ולקבל מזונות
מהצדקה, מְפָרְנִין אֵת היתומה תחילה, ואחר כך, אִם נשארו
מעות, מְפָרְנִין גַּם אֵת היתום. והטעם לכך, מִפְּנֵי שֶׁהַיָּשׁ דְּרָבּוּ
לְחֹזֶר עַל הַתְּתִיחִים, ואינו מרגיש כל כך בזיון בכך, וְאִין אִשָּׁה דְרַבְּהָ
לְחֹזֶר עַל הַתְּתִיחִים, וצערה בכך גדול יותר.
דין נוסף: יָתוֹם ויתומה

ששמו עֲרִבְיָא, אִשָּׁה גוֹבָה פְּרָנָא – שלישי מְהֵם, כלומר, בעלה מוסיף
לה עליהם בכתובתה שלישי, כיון שהם מזומנים תמיד להשתכר
בהם, והרי הם ככספים. אִמֵּר רַב פְּפִי, הֵנִי תוֹרְבִי דְּבֵי מְכָסִּי – אותן
שמלות של מקום ששמו מכסי, אִשָּׁה גוֹבָה פְּרָנָא מְהֵם, לפי
שמשכתרים בהם, ודינם ככספים. וְאִמֵּר רַב פְּפִי, הֵנִי שְׁנִי – שקים
דְּמָקוּם ששמו רוֹדְיָא, וְאִשְׁלִי – הבלים דְּמָקוּם ששמו קְהוֹנְיָא,
אִשָּׁה גוֹבָה פְּרָנָא מְהֵן.

* * *

הגמרא מביאה דין בענייני גביית כתובה מיתומים: אִמֵּר רַבָּא,
מֵרִישׁ תְּהוּ אִמְיָנָא – מתחילה הייתי סבור לומר, הֵנִי אֲרַבְּנֵי דְּמַחֲזִיא
– אותם ביסים מלאים מעות של העיר מחזוא, אִשָּׁה גוֹבָה פְּרָנָא –
כתובתה מְהֵם, ואף שאין גובין ממטלטלין של יתומים, וְמָּא מְעָנָא
– מה הטעם שגובים מארנקי דמחזוא, לפי שֶׁאִסְמַכְתִּיהוּ עֲלֵיהוּ –
כיון שהאשה סומכת דעתה לגבות מהם את כתובתה, לפי שהיו
אנשים אלו עוסקים בסחורה תמיד, והרי ממון זה משועבד לה
כקרקעות, וגובה את כתובתה ממנו. ממשיך רבא ואומר, אמנם,
כִּיּוֹן דְּחֻזְאֵי דְשָׁקְלֵי לְהוּ וְנִשְׁקִי – אחר שראיתי שגשים הגובות את
כתובתן נוטלות ממון זה ויוצאות, וְכִי מִשְׁכַּחֵי אֲרַעָא וְכִי כְּהוּ –
ובשדה מוצאות קרקע לקנות, הרי הן קונות אותה תמורתן, אִמְיָנָא
– אמרתי, שאין עיקר סמיכתן על ממון זה, אלא אִסְמַכְתִּיהוּ
וְאֲרַעָא הוּא – הם סומכות ובוטחות בשמירת ממוןן על קרקעות,
וכיון שכך אין דין הארנקים הללו כקרקע, ואין גובים אותם
מיתומים.

משנה המשנה מפרשת את חובותיהם של האב והבעל לתת
לאשה בנישואיה: הַמְּשִׂיא אֵת כְּתוּבָתָהּ, ולא פירט קודם
לכן כמה ממון יתן לה בנישואיה לצורך כסות ובגדים, לֹא יִפְחֹת
לָהּ מְהֻמָּשִׁים זֶה לצורך כסותה. אם פָּסַק האב בפירוש לְהַכְנִיחָהּ
עֲרוּמָה, כלומר שאינו נותן לה משלו כלום לנישואיה, לֹא יִאֲמֵר
הַכֹּהֵן, כְּשֶׁאֲכַנְיָסְנָה לְבִיתָהּ – לאחר הנישואין, אֲכַפְּנָה כְּכֹסוּתִי –
אקנה לה בגדים, אֵלָּא כשבא לכונסה מְכַסְּתָה, וְאִם שְׂחֵיא עוֹתָה
כְּבִית אֲבִיהָ.
וְכֵן גבאי צדקה הַמְּשִׂיא אֵת היתומה מכספי צדקה, לֹא יִפְחֹת לָהּ

ג. וימותו לפני ה' וגו'. איתא בילקוט (שמיני תקכ"ד) ר"ע אומר לא מתו בני אהרן אלא בפנים וכו', וישאום בכוננותם מלמד שהטילו עליהם חניות של ברזל וגררם והוציאם לחוץ.

י"ל הא דקאמר ר"ע חניות של ברזל היינו דר"ע לטעמי' דס"ל (סוכה כה:): דאנתן אנשים אשר היו טמאים מישאל ואלצפן הוי, והתוס' הקשו בסנהדרין דף נב. (ד"ה הדיא שריפה ממש) למ"ד שריפת נשמה וגוף איך נטמאו בהן, ותירצו דשילדן קיימת הוי.

והנה לפי מאי דאיתא בנדה (כו:): גבי שפיר ושל"י דכל שטלטלוה ממקומו א"א שלא נתבלבל, א"כ ה"נ כיון שע"כ הוציאם ע"י כלי דזר אינו נכנס להיכל, א"כ כבר לא היתה שילדן קיימת ואף שנטמא הכלי בתחלה כשהכניסו אותו שעדיין היתה שילדן קיימת, מ"מ הכלי הוי אב הטומאה והנוגע בו אינו אלא ראשון ולא הוי טמאין טומאת שבעה פשיטא שהיו יכולין ליטהר אפילו אי נימא דהוי ביום ח' לחודש, להכי אמר בחניות של ברזל וק"ל (פסחים יד:): בכלי מתכות בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל וכיון שנגעו בחניות של ברזל הוי כנוגע במת עצמו.

אמנם שמעתי מכבוד אמ"ו הגאון זללה"ה לפמ"ש הר"ש בריש כלים (פ"א, מ"א) דחלל חרב לאו דוקא, אלא כל כלים או בגדים הנוגעים במת הרי הן כמות עצמו, א"כ כיון דמקשה שם בסנהדרין (נב.) למ"ד שריפת נשמתן וגופם והא כתיב וימותו כעין מיתה ומשני דאתחיל מגואי ואמרינן שם ותאכל אותם ולא בגדיהם, הרי בשעה שהי' עדיין הגוף קיים נטמאו הבגדים, וכיון דכתיב וישאום בכוננותם נטמאו הן מבגדים.

ועיין בחידושינו סוף כתובות (קיא): ד"ה ואמר ר' חייא בר יוסף) דמהאי טעמא שאלו אנשי אלכסנדריא סוף מס' נדה (ע:): מתים לע"ל צריכין שלישי ושביעי ולא שאלו אם נטמאו, ואחז"ל (כתובות קיא:): עתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהם א"כ נטמאו מן הבגדים ולא שאלו אלא אם הם צריכין הזאה ג' וז' א"א לשיטת הר"ש וע"ש.

פנים יפות

ט, כב – וישא אהרן את-ידיו אל-העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים

א. בגאולת מצרים נתחנכה כהונה ע"י אהרן במלואים, ועולי בבל ג"כ הקריבו מלואים בימי עזרא, ועתידים מלואים ליקרב בחנוכת הבית השלישי במהרה בימינו² על ידי כהן צדק שזכרו רבותינו במסכת סוכה מכלל ארבעה חדשים שראה זכר¹ והוא מן הכהנים מזרע אהרן כמו עזרא אע"פ שאחרים לא פירשו כן ולעולם כהונה מחזרת על אכסניא שלה ולא עלה עזרא מבבל עד שיחס עצמו ועלה³ דוק בקראי כרוך ותני ותשכח מרגינתא.

עשרה מאמדות מאמר חקור דין ח"ג פ"כ

י, א – ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתנתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטורת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם

ב. אשר לא צוה אותם. י"ל ע"ד הרמז כי יש רל"א שערים גימטרי' ויאד"ר, ועם הכולל [גימטרי'] יה"י אור", שהוא האור הגנוז שיתגלה ביום התיקון בבי"א, והוא גמטרי' ר"ת כ"י רוצה יה'ו' בעמנו (תהלים קמט, ד), ונדב ואביהו חשבו אותו היום הוא יום התיקון, ורשאים וכמעט חובה להכנס לפני ולפנים, והיינו אש"ר ל"א אותיות א"ש רל"א, שהאש והאור של רל"א והוא ציוה אותם להקריב אש ההוא, וטעו והי' אש זר"ה ולא אש רל"א, וההפרש בין זר"ה [עם הכולל] לרל"א הוא ח"י, ע"כ מתו.

חתם סופר

ט, ה – ויקחו את אשר צוה משה אל פני אהל מועד ויקרבו כל-העדה ויעמדו לפני ה'

(1) ועתידים מלואים וכו', כמפורש ביחזקאל.

(2) ע"י כהן צדק וכו', במסכת סוכה פ' החליל (דף נ"ב ע"ב) ויראני ד' חרשי' מאן נינהו ד' חרשי' אמר רב חמא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא זה משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואלי' וכהן צדק פירש"י כהן צדק שם בן נח וכו' ע"ש, ולהרב ניחא לפרש על אחד מן הכהנים מזרע אהרן שיהי' גלגול אהרן כמו עזרא וכדמסיק בסמוך.

(3) דוק בקראי כתיב עזרא בן זריה וגו', ותשכח מרגינת' שאהרן הכהן הוא עצמו עזרא והיינו בגלגול.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שלישי לעומר עמ' א

13 איצטרקא לְמִקְרָב לְהָ יִמְמָא – הוצרכה התורה לכתוב לה
14 יטמא, ללמדנו שמותר לכהן להיטמא לאחותו ולכל קרוביו, אך אין
15 זו חובה. שואלת הגמרא, וְרַבִּי עֲקִיבָא מַנִּין לוֹ שְׁחִיב לְהִיטְמָא, הרי
16 פסוק זה הוצרך ללמדנו שאין איסור בדבר ומנין שחובה עליו
17 להיטמא. ומשיבה, סובר רבי עקיבא שדבר זה נלמד מהפסוק מִכִּי
18 אִם לְשִׂארוֹ נִפְקָא, וכיון שכן, לְהָ יִמְמָא לְמָה לִּי – לשם מה חזרה
19 התורה וכתבה לְהָ יטמא, לְחֻזְקָה – ללמדנו שמצוה עליו להיטמא
20 לקרוביו. שואלת הגמרא, אִם כֵּן וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל שְׁסוּבֵר שֶׁאֵין חִיּוּב
21 לְהִיטְמָא מִדֵּי דוֹרֵשׁ מִהֶפְסוֹק לְהָ יטמא, שְׁהָרִי לְמַדְנֵי שֶׁאֵין אִיסוּר
22 בְּדַבְרֵי מִהֶפְסוֹק כִּי אִם לְשִׂארוֹ. ומשיבה, דוֹרֵשׁ לְהָ מִיִּמְמָא וְאֵין
23 מִיִּמְמָא לְאִיבְרִיָּה – שאסור לכהן להטמא לאברים של קרוביו, אלא
24 רק לכל גופם.

1 על כל העניין בשביל החידוש שמתחדש שם. ולכך סובר רבי
2 ישמעאל שאין לדרוש ממה שחזרה התורה על הפסוק וְקָנָא לְאִשְׁתּוֹ
3 שְׁחִיב לְקָנָאוֹת, שְׁהָרִי הִייתָ צְרִיכָה הַתּוֹרָה לְכַתּוּב וְהִיא לֹא
4 נִטְמָאָה כְּפִי שֶׁהִתְבָּאֵר, וְלִכֵּן חֹזֵר שׁוֹב גַּם עַל עֲנִין הַקִּיּוּנִי.
5 מְבִאֵרֵת הַגְּמָרָא אֵת מַחְלֻקְתָּם הַשְּׁנִייה שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעֵאל וְרַבְנָן. לְהָ
6 יִמְמָא רְשׁוּת – מוֹתֵר לְכַהֵן לְהִיטְמָא לְקִרְבּוֹי, דְּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל,
7 רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר חֻזְקָה – מִצְוָה עֲלָיו לְהִיטְמָא לְקִרְבּוֹי. שׁוֹאֵלֵת
8 הַגְּמָרָא, מֵאֵי מַעְמָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל שֶׁבְּכָל מִצְוּוֹת עִשָׂה שְׁבִתוֹרָה
9 חִיּוּב לְקִיּוּמָם, וְאֵילוּ כַּאֵן דּוֹרֵשׁ שֶׁאֵין זֶה אֵלָא רְשׁוּת. וּמְשִׁיבָה, שֶׁאֵין
10 לְלַמּוֹד מִהֶפְסוֹק שְׁחֻבָה עֲלָיו לְהִיטְמָא, אֵלָא אִיִּדֵי דְּבְרֵי רַבִּי – מֵאַחַר
11 שְׁכַתּוּב ״אִמֵּר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא
12 יִמְמָא בְּעַמְיוֹ״ – שֶׁאִסְרָה הַתּוֹרָה עַל הַכֹּהֲנִים לְהִיטְמָא לְמַתָּם,

♦ יום ראשון ט"ז ניסן ♦

ט (א) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
 א וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
 וּלְבָנוֹהֵי וּלְסָבִי יִשְׂרָאֵל :

ט"א - וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי • שְׁמִינִי לַמִּלּוּאִים, הוּא רֵאש־חֲדָשׁ נִסָּן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן בּוֹ בַיּוֹם; וְנִטַּל עֶשֶׂר עֶשְׂרוֹת הַשְּׁנוּיּוֹת בְּ"סִרָּר עוֹלָם". וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל • לְהַשְׁמִיעַם שְׁעַל-פִּי הַדְּבַר אֲהָרֹן נִכְנָס וּמִשְׁמַשׁ בְּכַהֲנָה גְדוּלָה, וְלֹא יֵאמְרוּ מֵאֲלֵיו נִכְנָס.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת שמיני. פרשת פרה, כ' אדר שני ה'תשד"מ)

אף-על-פי שגם לפני יום השמיני למילואים היו כל עניני המשכן בשלמותם, קרשי המשכן וכו' וכן כל כלי המשכן, ועד שמשה רבנו הקריב כבר קרבנות, שהרי "כל שבעת ימי המילואים (ש) העמידו משה למשכן ושמש בו" - הנה כל עליונים אלו לא הספיקו עדן, והנה צורך בענין נעלה יותר ("מעלין בקדש") - יום השמיני למילואים, שאז נתקיימה הברכה ד"יהי נועם ה' אלקינו עלינו... תשרה שכינה במעשה ידיכם", כמו שכתוב "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח גו' וירא כל העם ויראו".

ומזה מובן גם בנוגע לעבודת כל אחד ואחד מִיִּשְׂרָאֵל, בְּמִשְׁכַּן הַפְּרָטִי שְׁבוּ, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב "וְשַׁכַּנְתִּי בְּתוֹכְכֶם", דְּקָאֵי עַל כָּל בֵּית יְהוּדִי, שְׁהוּא בְּבִחִינַת מִשְׁכָּן וּמְקֻדָּשׁ לְהַקְבֵּ"ה, עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁבֵּית מִתְנַהֵל וְחֲדָר בְּאַוִּירָה יְהוּדִית, וּמוֹאָר בְּאוֹר ד' נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אור", עַל-יְדֵי כָּל עֲנִינֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ, וּבִמְיוּחַד עַל-יְדֵי הַדְּלָקַת נְרוֹת-שַׁבַּת-קֻדֶשׁ - שֶׁהַעֲבוּדָה בְּכָל זֶה צְרִיכָה לְהִיטֵב בְּאוֹפֵן שְׂאִינוּ מְסַתְּפֵק בְּהִישָׁגִים הַקּוֹדְמִים, אֲלֵא מוֹסִיף וּמַעֲלָה בְּקֻדֶשׁ בֵּיתֵר שְׂאֵת וּבֵיתֵר עוֹז.

ב וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח-לָךְ עֵגֶל בֶּן-בָּקָר לְחֻטָּאת
 וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרִב לְפָנַי יְהוָה:

ט"א - קַח-לָךְ עֵגֶל • לְהוֹדִיעַ שְׁמִכְפָּר לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל-יְדֵי עֵגֶל זֶה עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל שֶׁעָשָׂה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 19)

קח לך עגל (ט, ב) להודיע שמכפר לו הקב"ה... על מעשה העגל (רש"י) יש לשאל, הרי בשבעת ימי המילואים הקריב אהרן פר פדי לכפר על העגל (תצוה כט, א), ולשם מה הקריב קרבן נוסף. ויש לומר, שיש פאן שני שלבים בפפרה. (א) "שנמחל לו לגמרי מה שעבר על מצות המלך.. ונפטר לגמרי מן הדין". (ב) "שיהיה לרצון לפני ה', ומרצה והביב... פקדם החטא... להיות נחת רוח לקונו".

ג וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר אֶת-אֲמֹרֵי קָחוּ שְׁעִיר-עִזִּים
 לְחֻטָּאת וְעֵגֶל וּכְבֵשׂ בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה:

ד וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר אֶת-אֲמֹרֵי קַחְוּ שְׁעִיר-עִזִּים
 לְחֻטָּאת וְעֵגֶל וּכְבֵשׂ בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה:

ט"א - פִּי הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֲלֵיכֶם • לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינְתּוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם; לְכַף קַרְבָּנוֹת הַלְלוּ בְּאֵין חוֹבָה לַיּוֹם זֶה.

ה וַיֹּאמֶר אֶת-אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל-פָּנָי אֶהְלֵ מוֹעֵד
 וְיִקְרְבוּ כָּל-הָעֵדָה וַיַּעֲמֵדוּ לְפָנַי יְהוָה:

ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה תְּדַבֵּר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ
 וַיִּרְא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה:

ה וְנִסִּיבוּ נַת דִּי פְקִיד מִשָּׁה לְקָדָם מִשְׁכָּן זְמָנָא וְקָרִיבוּ כָּל כְּנַשְׁתָּא וְקָמוּ קָדָם יְיָ:

ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה דִּין פְּתָגְמָא דִּי פְקִיד יְיָ תַּעֲבְדוּן וַיִּתְגַּלִּי לְכוּן וְקָרָא יְיָ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן קְרַב לְמִדְבַּחַת וְעַבַד
 ית חטאתך ואת עלתך וכפר עלך ועל עמא
 ועבד ית קרבן עמא וכפר עליהוּן כמא די
 פקיד יי:

(י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קְרַב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וְעִשֵׂה
 אֶת־חַטָּאתְךָ וְאֶת־עֹלֹתְךָ וְכַפֵּר בְּעֵדְךָ וּבְעַד הָעָם
 וְעִשֵׂה אֶת־קִרְבַּן הָעָם וְכַפֵּר בְּעַדָם בְּאִשֶּׁר צִוָּה
 יְהוָה:

כ"י - קרב אל-הַמִּזְבֵּחַ (ת"ס) שְׁהִיָּה אַהֲרֹן בּוֹשׁ וַיֵּרָא לְגִשְׁתּוֹ. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: 'לְמָה אַתָּה בּוֹשׁ? לְכָךְ נִבְחַרְתָּ!'.
 את חטאתך • עגל בן בקר • ואת-עֹלֹתְךָ • איל • קרבן הָעָם • שְׁעִיר עִזִּים וְעֵגֶל וְכֹבֵשׁ. כָּל מְקוֹם שְׁנֵאָמַר
 "עגל", בן שנה הוא, ומכאן אתה למד.

ח וקרב אהרן למדבחה ויכס ית עגלא
 דחטאתא די לה:

(ח) וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת־עֹגֶל
 הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ:

ט וקריבו בני אהרן ית דמא לה וטבל
 אצבעה בדמא ויהב על קרנת מדבחה וית
 דמא אריק ליסודא דמדבחה:

(ט) וַיִּקְרְבוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְבְּעוֹ
 בָדָם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יִצַק
 אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ:

י וית תרפא וית פליתא וית חצרא מן פבדא
 מן חטאתא אסק למדבחה כמא די פקיד יי
 ית משה:

(י) וְאֶת־הַחֵלֶב וְאֶת־הַפֶּלִיִּת וְאֶת־הַיִּתְדֹת מִן־הַכֶּבֶד
 מִן־הַחַטָּאת הַקָּטִיר הַמִּזְבֵּחַ בְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה:

יא וית בשרא וית משפא אוקיד בנורא
 מברא למשריתא:

(יא) וְאֶת־הַבֶּשֶׂר וְאֶת־הָעוֹר שָׂרָף בְּאִשׁ מַחוּץ
 לַמַּחֲנֶה:

כ"י - וְאֶת־הַבֶּשֶׂר וְאֶת־הָעוֹר וְגו' • לא מציינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מלוואים; וכלן על-פי
 הדבור.

יב ויכס ית עלתא ואמטיאו בני אהרן לה ית
 דמא וזרקה על מדבחה סחור סחור:

(יב) וַיִּשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה וַיִּמְצְאוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֵלָיו
 אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
 כ"י - וַיִּמְצְאוּ • לשון הושטה והזמנה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (נקוטי שיחות לב עמ' 54)

לשון הושטה והזמנה (רש"י ט, יב) פֶּאן נֶאֱמַר "וַיִּמְצְאוּ", וְאֵלּוּ בַחֲטָאת נֶאֱמַר "וַיִּקְרִיבוּ". וַיֵּשׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה זְרִיקַת דָּם
 הַחַטָּאת הִיְתָה בְּאִמְצָעוֹת טְבִילַת הָאֶצְבַּע בָּדָם, וְאֵלּוּ זְרִיקַת דָּם הָעוֹלָה הִיְתָה בְּאִמְצָעוֹת כְּלֵי שְׂבוֹ נִתּוֹן הַדָּם. לְכֵן נֶאֱמַר
 "וַיִּמְצְאוּ" ("הוֹשֵׁטָה וְהִזְמִינָה") רַק בְּעוֹלָה, שְׁכֵן עִם הוֹשֵׁטַת הַדָּם לְאַהֲרֹן הָיָה הַדָּם מוּכָן וּמְזֻמָּן לְזְרִיקָה; וְאֵלּוּ בַחֲטָאת הָיָה
 צָרָךְ בְּפִעֻלָּה נּוֹסֶפֶת לְאַחַר מְסִירַת הַדָּם - טְבִילַת אֶצְבַּע.

יג וית עלתא אמטיאו לה לאברהא וית
 רישא ואסק על מדבחה:

(יג) וְאֶת־הָעֵלָה הַמְצִיאוּ אֵלָיו לְנִתְחִיָּה וְאֶת־הָרֹאֵשׁ
 וַיִּקְטֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

יד וחליל ית גנא וית כרענא ואסק על עלתא
 למדבחה:

(יד) וַיִּרְחֹץ אֶת־הַקְּרַב וְאֶת־הַפְּרָעִים וַיִּקְטֹר עַל־
 הָעֵלָה הַמִּזְבֵּחַ:

טו ויקרב ית קרבן ית קרבן עמא ונסיב ית צפירא דתשאתא די לעמא ונכסה וכפר בדמה פקדמאה:

(טו) ויקרב את קרבן העם ויקח את־שעיר החטאת אשר לעם וישחטו ויחטאו כראשון:

טז ויחטאו • עשהו כמשפט חטאת. כראשון • כעגל שלו.

טז ויקרב ית עלתא ועבדה כדחזי:

(טז) ויקרב את־העלה ויעשה כמשפט:

טז ויעשה כמשפט • המפרש בעולת נדבה ב"ויקרא" (ביצה ט).

♦ יום שני י"ז ניסן ♦

יז ויקרב ית מנחתא ומלא ידה מנה ואסק על מדבחה בר מעלת צפרא:

(יז) ויקרב את־המנחה ומלא כפו ממנה ויקטר על־המזבח מלבד עלת הבקר:

יח וימלא כפו • היא קמציה • מלבד עלת הבקר • כל אלה עשה אחר עולת התמיד.

יח ונכס ית תורא וית דכרא נכסת קודשיא די לעמא ואמטיאו בני אהרן ית דמא לה וזרקה על מדבחה סחור סחור:

(יח) וישחט את־השור ואת־האיל זבח השלמים אשר לעם וימצאו בני אהרן את־הדם אליו ויזרקו על־המזבח סביב:

יט וית תרביא מן תורא ומן דכרא אליתא ורפי גוא וכליתא ורצר כבדא:

(יט) ואת־החלבים מן־השור ומן־האיל האלה והמכסה והכלית ויתרת הכבד:

יט ויהמכסה • חלב המכסה את הקרב.

כ ושיאו ית תרביא על הדותא ואסק תרביא למדבחה:

(כ) וישומו את־החלבים על־החזות ויקטר החלבים המזבחה:

כא וית הדותא וית שוקא דימינא ארם אהרן ארמא קדם יי כמא די פקיד משה:

כא ואת החזות ואת שוק הימין הנף אהרן תנופה לפני יהוה כאשר צוה משה:

כב וארם אהרן ית ידוהי על עמא וברכנון ונחת מלמעבד חטאתא ועלתא ונכסת קודשיא:

(כב) וישא אהרן את־ידיו אל־העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים:

כג ויברכם • ברפת כהנים: יברכך, יאר, ישא. וירד • מעל המזבח.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק כב, עמוד 39 ואילן - מתוך 'לקראת שבת')

ברפת כהנים בפרשת שמיני

וישא אהרן את־ידו גו' ויברכם

ויברכם - ברפת כהנים, יברכך, יאר, ישא (ט, כב, ובפירוש רש"י)

במפרשים הקשו על פרוש רש"י: א. הרי על מצות ברפת כהנים נצטוו רק לקמן בפרשת נשא, ומדוע מפרש שהברכה כאן היא ברפת כהנים. ב. מדוע מפרט "יברכך יאר ישא", הרי פשיטא שברפת כהנים כוללת ג' ברכות אלו. ותוצו בכמה אופנים (ראה רמב"ן, שפתי חכמים, משכיל לדוד, ועוד).

ויש לומר בזה, דהוא מתורצת בחבירתה; והפנה ב"ויברכם", היא לא שקיים אהרן את מצות ברפת פהנים, אלא שפחד אהרן ברצונו לברך את ישראל באותה עת בפסוקי ברפת פהנים, "ויברך, יאר, ישא" [להעיר, שזהו רק לרש"י המפרש "פשוטו של מקרא", מה שאין צורך בהלכה. כדמוכח בכמה מקומות בש"ס ש"ויברכם" קאי על מצות ברפת פהנים]. דהנה, השראת השכינה במשכן היתה הוכחה על כפרת חטא העגל, וכמו שכתב רש"י על הפסוק משכן העדות (סוף פרשת פקודי) "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם". וזהו תוכן הברכה שביורה אהרן את בני ישראל: **ויברך ה'** - הברכה תגיע מהקב"ה בעצמו, שאחרי כפרת חטא העגל, הודיע הקב"ה ש"פני ילכו" - "אני בעצמי" (תשא לג, יד ורש"י שם).

יאר - "יראה לך פנים שוחקות" (רש"י נשא ו, כה), והינו שתשכחון ותשרה השכינה בין בני ישראל. והוא על-ידי ש"ישא" - "יכבדו פניו" (רש"י שם, כו), היינו שיכפר הקב"ה על חטא העגל.

ויבא משה ואהרן אל-אהל מועד ויצאו ויברכו את-העם וירא כבוד-יהוה אל-כל-העם:

כג ועל משה ואהרן למשכן זמנא ונפקו וברכו ית עמא ואתגלי יקרא דני לכל עמא:

ש"י ויבא משה ואהרן וגו'. למה נכנסו? מצאתי בפרשת מלואים בברייתא הנוספת על 'תורת פהנים' שלנו: למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת. או, לא נכנס אלא לדבר אחר? הריני דן רידה וביאה טעונות ברכה: מה רידה מעין עבודה, אף ביאה מעין עבודה. הא למדת, למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת. דבר אחר: כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואומר: 'יודע אני שכפעס הקדוש-ברוך-הוא עלי, ובשכילי לא ירדה שכינה לישראל! אמר לו למשה: 'משה אחי, כך עשית לי, שנכנסתי ונתבישתי'? מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל. **ויצאו ויברכו את-העם**. אמרו: 'יהי נעם ה' אלינו עלינו' (תהלים ז), 'יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם'. לפי שכל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה: 'משה רבנו, כל הטרח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתפפר לנו עון העגל! לכה אמר להם: "זה הדבר אשר-צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'", אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שעל-ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 237)

וירא כבוד ה' אל כל העם (ט, כג) 'עם', מלשון גחלים עוממות, מורה על בחינה נמוכה. בשבעת ימי המלואים היתה השראת השכינה על ידי עבודת ישראל (הקרבנות קרבנות), ועבודת המטה ממשיכה אור מסדר השתלשלות. אף ביום השמיני היתה השראת זו מצד **הקב"ה**, ולכן נמשיכה בחינה שלמעלה מסדר השתלשלות. ובהתאם לכלל שכל הגבוה יותר, יורד למטה יותר - הגיע הגלוי גם ל'עם'.

◆ יום שלישי י"ח ניסן ◆

ויתצא אש מלפני יהוה ותאכל על-המזבח את-העלה ואת-החלבים וירא כל-העם וירגו ויפלו על-פניהם:

כד ונפקת אשתא מן קדם יי ואכלת על מדבחה ית עלתא וית תרביא וחזא כל עמא ושפחו ונפלו על אפיהון:

ש"י וירגו • כתרגומו.

י (א) ויקחו בני-אהרן גרב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישמו עליה קמרת ויקריבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם:

א ונסיבו בני אהרן גרב ואביהוא גבר מחתיתה ויקבו בהן אשתא ושווא עליה קמרת וקריבו קדם יי אשתא נוכריתא די לא פקיד יתהון:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 99)

אָשֶׁר לֹא צָוָה אוֹתָם (י. א) כתב ב'אור החיים', שבגני אהרן מתו מ'כלות הנפש', תשוקה עזה להקב"ה. ויש לשאל, הרי פתיב "אָשֶׁר לֹא צָוָה אוֹתָם", ומשמע שעברו על רצון ה'. ויש לומר, שהיו בדרך קצו של התקשרות והתחברות לה' (קטרת מלשון התקשרות) עד **שלא נזקקו לצווי**; כל מעשיהם היו **בדרך ממילא** בהתאמה מלאה לרצון ה', כי רצונו הפך לרצונם שלהם.

(ב) **וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ** בִּיְנַפְקַת אֲשָׁמָא מִן קָדָם יי ואכלת יתהון ומיתו קדם יי:
לפני יהוה:

רבי אליעזר אומר: לא מתו בגני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן. רבי ישמעאל אומר: שתויי יין נכנסו למקדש. תדע, שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש. משל למלך שהיה לו בן בית וכו', כדאימא ב'ויקרא רבה'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת שמיני, מברכים החדוש אייר תשכ"ו)

עם היות שמדרכתם של נדב ואביהוא היתה נעלית ביותר, ועד כדירפך שאמר משה לאהרן: "שהם גדולים ממני ומפך", והקב"ה קראם "בקרובי - בבחירי", בכל זאת נענשו בעונש חמור ביותר, בגלל העדר ה"ביטול" הראוי לרבים - שהורו הלכה בפניו.

ורבי אליעזר - למרות כחו הרב בתורה כנ"ל - הוא האומר ש"האומר דבר שלא שמע מפי רבו, גורם לשכינה שתסתלק מישראל", שהביטול לרבו הוא דבר הנוגע לגילוי השכינה לכללות ישראל.

ומזה ההוראה, שאל יאמר אדם מישראל: למדן אני ותלמיד חכם הנני, ואיך אהיה בטל לרב ולחפזת שיורה לי ההלכה בתורה, וכן בהליכות עולם, והדרך אשר אלך בה בעבודת ה' - והלא בכוחי להורות לעצמי!

- כי מי לנו גדול כנדב ואביהוא, ובכל זאת זה היה כל חטאם, "לא מתו בגני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן", ועד כדי כך - שזה נוגע לא רק להם, אלא שגורם להיפך הענין של גילוי השכינה בישראל.

לאיך גיטא: דורשים מכל אחד ואחד שלימוד התורה שלו יהיה דוקא בהבנה והשגה בשכלו הוא - ועד שכל פולו יהיה חדור בהבנת התורה.

- וזהו שממשיך רש"י ואומר "רבי ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו למקדש": יין הוא בחינת בינה - הבנה והשגה, ו"שתויי יין" פירושו שהיו מלאים וחדורים הבנה והשגה, והחטא הוא - שנכנסו למקדש בצירי זה: החסרון של "שתויי יין" אינו

אלא בעת הפניסה למקדש - אבל עבודת האדם לקונו כשאינו במקדש, הרי אדרבה, צריכה להיות בהבנה והשגה: מקדש הוא ענין התפלה, שאז עומד האדם לפני מלך המלכים הקב"ה, ומאן דמחני במחוג קמי מלכא וכו' - שצריך להיות בתכלית הביטול "כעבדא קמי מריה", אבל עבודתו ויגיעתו בתורה צריכות להיות באופן ד"שתויי יין" שכל

מציאותו ממואלת וחדורה בשכל התורה.

- וכמו שמצינו ברבי יהודה ברבי אילעאי שאמר לו מטרוניתא, שפניו היו דומים לפני "שתוי יין". ואמר לה רבי יהודה שזהו לפי שתלמודו מצוי בידו - והינו דזה שבגשמיות היה נראה כ"שתוי יין", הרי זה מפני שהגשמיות שלו היתה כפי הרוחניות שלו, וברוחניות היה "שתוי יין" - חדור בהבנת התורה -

והנה זה שבזמן התפלה (במקדש), מתבטל האדם מציאותו לגמרי כנ"ל - הרי זה נותן כח ופועל שגם עבודתו אחר-כך בלימוד התורה בשכלו הוא, תהיה בביטול הראוי, עם שהיא גם בהבנה והשגה כדבעי.

אמנם נשאלת השאלה: איך יתכן החיבור של שני הפכים בלימוד התורה: הרגש שכלו והבנתו של הלומד, וביטול מציאותו וכו' - ? התשובה ניתנת בהמשך פירושי רש"י להלן: "משל למלך שהיה לו בן בית וכו'" - מפני שהמדובר בגני ישראל שהם "בן בית" של מלך מלכי המלכים הקב"ה, הרי הוא יתברך נותן להם הפח לחבר ב' ההפכים, שיוכלו ללמוד בהבנה והשגה, ובניחוד עם זה להיות בביטול המתאים וכו': עד שעל ידי זה יפעלו את החיבור (דב' ההפכים) של עולם ואלקות, העולם מתנהג על-פי פסקי דין של הלומד ומסקנתו בלימודו, וכדרכת רבותינו ז"ל על הפסוק לא-ל גומר עלי,

וימקרב על ידי זה את קיום היעוד "ונגלה כבוד הו' וראו כל בשר יחדיו כי פי הו' דבר". בביאת משיח צדקנו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 51)

שהורו הלכה בפני משה . . שתויי יין נכנסו למקדש (רש"י י. ב) יש לתמוה, הרי החטא מפרש בכתוב - הם הקטירו קטרת בנגוד לצווי ה'. ויש לומר, דהנה לעיל בסמוך נאמר לגבי השראת השכינה "וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי ה'"; ומזה שלשון

זה עצמו מופיע גם בבני אהרן, מוכח שאף עבודתם גרמה גלוי השכינה. לכן מפרש שהעבודה פשעצמה היתה פדעבי, אלא שהיה חסרון באפן הנהגתם בעבודה זו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק יב, עמוד 49 - מתוך 'לקראת שבת')

בני ביתו של הקב"ה

ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וגו'

ותצא אש - . . רבי ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו למקדש, תדע שאחר מיתתן הזהיר הנזירים שלא יכנסו שתויי יין למקדש, משל למלך שהיה לו בן בית וכו' פדאיתא בויקרא רבה (י.ב. ובפירוש רש"י)
משל למלך שהיה לו בן בית נאמן מצאו עומד על פתח חנויות והתיו את ראשו בשתיקה, ומנה בן בית אחר תחתיו, ואין אנו יודעים מפני מה הרג את הראשון, אלא ממה שמצוה את השני ואמר לא תכנס בפתח חנויות, אנו יודעים שמתוך כך הרג את הראשון. (ויקרא רבה)

וצריך להבין מהי פונת רש"י בהעתקתו מדברי המדרש "משל למלך שהיה לו בן בית וכו'", דממה נפשך, אם פונתו רק לציון לדברי המדרש, הוה ליה לקצר ולומר "משל למלך וכו' פדאיתא בויקרא רבה", ואם ברצונו להודיע גם את תוכן המשל, הרי אין די בתחלת המשל שהביא?

יש לומר, דבדבריו אלו מתרץ מפני מה נענשו נדב ואביהוא, והרי לא נצטוו על האסור דשתיית יין, ועל זה תירץ ממשל למלך שהיה לו בן בית, דזה שהענישו המלך, אף-על-פי שלא הוזכר על כך, הוא מפני שבהיותו "בן בית" של המלך היה צריך להבין מעצמו - גם מבלי אזכרה מפורשת - שהנהגה זו היא הפך רצונו של המלך.

ועל-דרך-זה בענייננו, מפניו שבני אהרן היו בני ביתו של הקב"ה "בקרובי אקדש", הנה מעצמם ידעו הנהגות ביתו, גם כשלא נצטוו על זה בפרוש.

ג ואמר משה לאהרן הוא די מליל יי למימר בקריבי אתקדש ועל אפי כל עמא אתיקר ושתיק אהרן:

(ג) ויאמר משה אל-אהרן הוא אשר-דבר יהוה | לאמר בקרבך אקדש ועל-פני כל-העם אפכד וידם | אהרן:

כ"ט ~ הוא אשר-דבר וגו' • (ובחסים קט) היכן דבר? ונעדת שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי" (שמות כט). אל תקרי "בכבדי", אלא 'במכבדי'. אמר לו משה לאהרן: אהרן אחי! יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום, והייתי סבור: או בי או בך. עכשיו, רואה אני שהם גדולים ממני וממך! (ת"כ. ויקרא רבה) • וידם אהרן • (שם ושם) קבל שכר על שתיקתו, ומה שכר קבל? שנתחדד עמו הדבור, שנאמר לו לכהו פרשת שתויי יין. בקרבי • בבחירי. ועל-פני כל-העם אפכד • כשתקדוש-ברוך-הוא עושה דין בצדיקים מתגרא ומתעלה ומתקלס; אם בן באלו, כל-שפן ברשעים. וכן הוא אומר: (תהלים טו) "נורא אלהים ממקדשיך" - אל תקרי "ממקדשיך", אלא 'ממקדשיך'.

ד ויקרא משה למישאל ולא לצפן בני עזיאל אח אביהי דאהרן ואמר להון קריבו טולו נת אחוכון מן קדם אפי קודשא למברא למשריתא:

(ד) ויקרא משה אל-מישאל ואל אלצפן בני עזיאל | דד אהרן ויאמר אלהם קרבו שאו את-אחיכם | מאת פני-הקדש אל-מחוץ למחנה:

כ"ט ~ דד אהרן • עזיאל אחי עמרם היה, שנאמר: (שמות ו) "ובני קהת וגו'". שאו את-אחיכם וגו' • כאדם האומר לחברו העבר את המת מלפני הכלה, שלא לערוב את השמחה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק י"ז עמוד 107 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

המשימה של כל לוי'

על הפסוק "שאו את אחיכם מאת פני הקדש אל מחוץ למחנה" (י.ד), מפרש רש"י כאדם האומר לחבירו העבר את המת מלפני הכלה, שלא לערוב את השמחה.

מצינו שבמעשה זה ד"העבר את המת" - נצטוו קרובי המת, הלויים.

ומזה יש ללמוד הוראה נפלאה בעבודת האדם לקונו:

פֶּתַב הַרְמַבִּים (סוף הל' שמיטה ויובל) "לא שָׁבַט לְוֵי בְלֶבֶד אֶלָּא כָּל אִישׁ וְאִישׁ כּוֹי אֲשֶׁר נָדְבָה רֹחוֹ אוֹתוֹ וְהִבִּינוּ מִדְּעוֹ לְהַבְדִּיל לַעֲמוּד לַפְּנֵי ה' לְשָׂרְתוֹ וְלַעֲבֹדוֹ כּוֹי וּפְרָק מֵעַל צִנְאוֹרוֹ עוֹל הַחֲשׁוּבוֹנוֹת הַרְבִּים אֲשֶׁר בִּקְשׂוּ בְּנֵי הָאָדָם, הֲרִי זֶה נִתְקַדֵּשׁ קִדְשׁ קִדְשִׁים, וְיִהְיֶה ה' חֶלְקוֹ וְנִחַלְתּוֹ כּוֹי כְּמוֹ שִׁזְכָּה לְכַהֲנִים לְלוֹיִם".

וְהִנֵּה אִישׁ זֶה שֶׁנִּדְבָּה רֹחוֹ אוֹתוֹ וְהוּא בְּבַחֲיַנֵּת "לוֹי", יָכוֹל לְחֻשׁוֹב, שְׂמִינֵי שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ קִדְשׁ קִדְשִׁים עָלָיו לַעֲסוֹק רַק בְּעִנְיֵי תוֹרָה וְקְדוּשָׁה, אֲף בְּעִנְיֵי הַקְּשׁוּרִים בְּ"סוּר מְרַע" ו"לֹא־פְרוּשֵׁי מְאִיסוּרָא" - מוּטָב שְׂיַעֲסֻקוּ בְּזֶה אֱלֹו שְׂעֵדִין לֹא נִתְקַדְּשׁוּ קִדְשׁ קִדְשִׁים, וְעֵדִין לֹא פָּרְקוּ מֵעַל צִנְאוֹרָם "הַחֲשׁוּבוֹנוֹת הַרְבִּים".

וְזֶה מְשִׁמְעֵנוּ הַכָּתוּב, שְׂכַדִּי "לֹא לְעַרְבָב אֶת הַשְּׂמֵחָה", שֶׁהַעוֹלָם יִהְיֶה מְכוּן וּמְדוּר לְשִׁבְתּוֹ יִתְבַּרְךָ, צְרִיךְ ל"הַעֲבִיר אֶת הַמֵּת" וְלֹא־פְרוּשֵׁי מְאִיסוּרָא. וּבְצוּי זֶה "שְׂאוּ אֶת אַחֲיֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי הַקִּדְּשׁ" נִצְטוּוּ הַלוֹוִיִּים דְּנֹקָא. דְּאֲף שֶׁהֵם מוֹרְמִים מְעַם, וּמוֹבְדִלִים "לַעֲמוּד לַפְּנֵי ה' לְשָׂרְתוֹ וְלַעֲבֹדוֹ" - עֲלֵיהֶם לַעֲסוֹק בְּהַעֲבַרְתְּ הָאִיסוּר וְה"לְכַלּוּד", "מִלְּפָנֵי הַכֹּהֵן". וְרַק בְּאוֹפֵן זֶה יִכְשַׁר הַעוֹלָם לְהִיּוֹת מְכוּן וּמְדוּר לְשִׁבְתּוֹ יִתְבַּרְךָ.

(ה) וַיִּקְרְבוּ וַיִּשְׂאֵם בְּכַתְּנֹתָם אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה
בְּאֲשֶׁר דִּבְרַ מֹשֶׁה:

ה ויקרבו וינטלנוז בכתניהון למברא למשריתא פמא די מליל משה:

כִּי־אֶ בְּכַתְּנֹתָם • שָׁל מֵתִים, מְלַמֵּד שֶׁלֹּא נִשְׂרְפוּ בַגְּדֵיהֶם, אֶלָּא נִשְׁמָתָם; כְּמִין שְׁנֵי חוּטֵין שֶׁל אֵשׁ נִכְבְּסוּ לְתוֹךְ חוּטְמִיָּהם (סנהדרין נב. ת"ס).

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְלֹא־לְעֹזֵר וְלֹא־יִתְמָר בְּנֵי רֵאשִׁיכֶם אֶל־תִּפְרְעוּ וּבַגְּדֵיכֶם לֹא־תִפְרְמוּ וְלֹא תָמְתוּ וְעַל כָּל־הַעֲדָה יִקְצֹף וְאַחֲיֵיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְבּוּ אֶת־הַשְּׂרָפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וְלֹא־לְעֹזֵר וְלֹא־יִתְמָר בְּנֵי רֵאשִׁיכֹן לֹא תִפְרְעוּ וְלֹא תִפְרְמוּ וְעַל כָּל בְּנֵי רֵאשִׁיכֹן יִכְבּוּ אֶת־הַשְּׂרָפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה:

כִּי־אֶ אֶל־תִּפְרְעוּ • אֵל תִּגְדְּלוּ שְׂעַר. מִכָּאן, שְׂאֵבֶל אֶסוּר בְּתַסְפַּרְתָּ. (מ"ק י"ב) אֲבָל אַתֶּם אֵל תַּעֲרַבְכוּ שְׂמֵחָתוֹ שֶׁל מָקוֹם. וְלֹא תָמְתוּ. הָא אִם תַּעֲשׂוּ כֵן, תָּמוּתוּ. וְאַחֲיֵיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל. מִכָּאן, שְׂצַרְתָּן שֶׁל תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים מְשַׁלֵּת עַל הַכָּל לְהַתְּאָבֵל בָּהּ.

(ז) וּמִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ פֶן־תָּמְתוּ כִּי־שָׂמַן מִשְׁחַת יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיַּעֲשׂוּ כְדַבְּרַ מֹשֶׁה: פ

ז ומפתח משכן זמנא לא תפקוין דילמא תמותון ארי משח רבותא דני עליכון ועבדו כפתגמא דמשה:

ח ומליל ני לאהרן למימר: (ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

(ט) וַיֵּן וְשָׂכַר אֶל־תְּשֻׁבָתוֹ אֶתְּהוּ וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמְתוּ חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:

ט חמר ומרני לא תשתי את ובניך עמך כמעלכון למשכן זמנא ולא תמותון קנם עלם לדריכון:

כִּי־אֶ וַיֵּן וְשָׂכַר • וַיֵּן כְּדָרְךָ שְׂכֻרוֹתוֹ. בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • אֵין לִי אֶלָּא בְּבוֹאֵם לְהִיכָל, בְּגִשְׁתֶּם לְמִזְבֵּחַ מִנִּין? נֹאמֶר כָּאן 'בֵּיאַת אֹהֶל־מוֹעֵד', וְנֹאמֶר בְּקִדְוֵשׁ יָדִים וְרַגְלֵיכֶם: 'בֵּיאַת אֹהֶל מוֹעֵד', מַה לְהֵלֵן עֲשֵׂה גִישַׁת מִזְבֵּחַ כְּבִיאַת אֹהֶל־מוֹעֵד, אֲף כָּאן עֲשֵׂה גִישַׁת מִזְבֵּחַ כְּבִיאַת אֹהֶל־מוֹעֵד.

(י) וְלַתְּבִדִּיל בֵּין הַקִּדְּשׁ וּבֵין הַחֵל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר:

י וְלַתְּבִדִּיל בֵּין הַקִּדְּשׁ וּבֵין הַחֵל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר:

כִּי־אֶ וְלַתְּבִדִּיל • כְּדִי שְׂתַבְּדִילוּ בֵּין עֲבוּדָה קְדוּשָׁה לְמַחְלָלָת. הָא לְמַדְתָּ, שְׂאֵם עֲבַד - עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה (זבחים יז. ת"ס).

(יא) וְלִהְיוֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַחֻקִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה: פ
 יא וְלֹא־לָפָא יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְת כָּל קְנִמְיָא דִּי מְלִיל יְיָ לְהוֹן בִּידָא דְמֹשֶׁה:

כ"י «וְלִהְיוֹת» • לָמַד שְׂאִסוּר שְׂפוּר בְּהוֹרָאָה (ת"י). יְכוּל יְהֵא חֲבִיב מִיְתָה? תְּלַמּוּד לֹמַר: "אַתָּה וּבְנֵיךָ אַתָּה... וְלֹא תִמְתּוּ" (במדבר יח). כְּהֻנִּים בְּעַבְדוֹתֶם בְּמִיְתָה וְאִין חֻכְמִים בְּהוֹרָאָתֶם בְּמִיְתָה.

♦ יום רביעי י"ט ניסן ♦

(יב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל אֲלֵעָזָר וְאֶל־אִיתָמָר וּבְנֵי הַנּוֹתְרִים קָחוּ אֶת־הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאֲשֵׁי יְהוָה וְאִכְלוּהָ מִצֹּת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא:
 יב וּמְלִיל מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן וְעִם אֲלֵעָזָר וְעִם אִיתָמָר בְּנוֹהֵי דְאַשְׁתָּאֲרוּ סִיבוּ יְת מִנְחָתָא דְאַשְׁתָּאֲרַת מִקְרָבְנִיָא דִּי וְאִכְלוּהָ פְטוּר בְּסִטְר מְדַבְּחָא אַרִי קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין הִיא:

כ"י «הַנּוֹתְרִים» • מִן הַמִּיְתָה. מְלַמֵּד, שְׂאָף עֲלֵיהֶם נִקְנְסָה מִיְתָה עַל עֶוֹן הַעֲגָל. הוּא שְׂנֵאָמַר: (דברים ט) "וּבְכַאֲרוֹן הַתְּאַנְף ה' מָאֵד לְהַשְׁמִידוֹ", וְאִין 'הַשְׁמֵדָה' אֵלָא כְּלוּי בְּנִים, שְׂנֵאָמַר: (עמוס ב) "וְאֲשִׁמִּיד פְּרִיז מִמַּעַל"; וְתַפְלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּטָלָה מִחֻצָּה, שְׂנֵאָמַר (דברים ט): "וְאֵתְּפֹלֵל גַּם־בְּעַד אַהֲרֹן בְּעַת הַהוּא". קָחוּ אֶת הַמִּנְחָה • אֶף־עַל־פִּי שְׂאָתֶם אוֹנְנִין, וְקֹדָשִׁים אִסוּרִים לְאוּנָן. אֶת־הַמִּנְחָה • זוּ מִנְחַת שְׂמִינִי וּמִנְחַת נַחֲשׁוֹן. וְאִכְלוּהָ מִצֹּת • מָה תְּלַמּוּד לֹמַר? לְפִי שְׂהִיא מִנְחַת צְבוּר וּמִנְחַת שְׂעָה וְאִין כִּיּוּצָא בְּהַ לְדוֹרוֹת, הַצְרַךְ לְפָרֵשׁ בְּהַ דִּין שְׂאָר מִנְחוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט עמ' 275)

וְתַפְלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּטָלָה מִחֻצָּה (רש"י י, יב) סֵפֶר כ"ק מו"ח אַדְמוּר, שְׂמַהר"י סְלוֹנֵר שְׂאֵל אֶת הַרְבֵּי מַהר"ש, מְדוּעַ מְאָרִיכִים חֲסִידִים כְּלִיפָא בַתְּפִלָּה, וְעִנְהוּ, שְׂיִדוּעָה הַפְּלוּגָתָא אִם תְּפִלָּה עוֹשֶׂה מִחֻצָּה אוֹ כְּלָה, וְלִכּוֹן מְאָרִיכִים בַּתְּפִלָּה, כְּדִי שָׂגַם מִחֻצָּה תְּסַפִּיק. עַל דִּי אֲרִיכוֹת הַתְּפִלָּה מְגִיעִים בְּדַרְגָּה עֲלוּנָה יוֹתֵר, וְרַגְלֵי הַדַּרְגָּה הַעֲלוּנָה הֵם כְּנֶגֶד כָּל הַדַּרְגּוֹת שְׂלֻמְטָה מִמֶּנָּה.

(יג) וְאִכְלָתֶם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי חֻקְךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ הוּא מֵאֲשֵׁי יְהוָה כִּי־כֵן צִוִּיתִי:
 יג וְתִיכְלוּן יְתָה בְּאֲתֵר קֹדֶישׁ אַרִי חֻלְקֵךָ וְחֻלַּק בְּנֵיךָ הִיא מִקְרָבְנִיָא דִּי אַרִי כֵן אֶתְּפַקְדִּית:

כ"י «וְחֻק־בְּנֵיךָ» • אִין לְבָנוֹת חֻק בְּקֹדָשִׁים. כִּי־כֵן צִוִּיתִי • בְּאַנִּינוֹת יִאֲכְלוּהָ (ת"י. זבחים קא).

(יד) וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׂוֹק הַתְּרוּמָה תֹאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר אֹתָהּ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי־חֻלְקֵךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ נִתְּנוּ מִזְבְּחֵי שְׁלָמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 יד וְיְתָה חֲדַיָא דְאַרְמוֹתָא וְיְתָה שׂוֹקָא דְאַפְרָשׁוֹתָא תִיכְלוּן בְּאֲתֵר דְכִי אַתָּה וּבְנֵיךָ וּבְנֵי־חֻלְקֵךָ עִמָּךְ אַרִי חֻלְקֵךָ וְחֻלַּק בְּנֵיךָ אֶתִּיהִיבוּ מִנְכַּסְתָּ קוֹדֶשִׁיא דְכִנִּי יִשְׂרָאֵל:

כ"י «וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה» • שֶׁל שְׁלָמֵי צְבוּר. תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר. וְכִי אֶת הָרְאשׁוֹנִים אֲכָלוּ בְּמָקוֹם טָמֵא? אֵלָא, הָרְאשׁוֹנִים שֶׁהֵם קֹדְשֵׁי קֹדָשִׁים, הַזֹּקֵקָה אֲכִילְתֶּם בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ. אֲבָל אֵלוּ אִין צְרִיכִים תוֹף הַקְּלָעִים, אֲבָל צְרִיכִים הֵם לְהַאֲכֵל תוֹף מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא טְהוֹר מְלַחֲכָנִס שֶׁם מְצַרְעִים (שם נח). מִכָּאֵן, שְׂקֹדָשִׁים קָלִים נֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר. אֶתָּה וּבְנֵיךָ וּבְנֵי־חֻלְקֵךָ • (ת"י) אֶתָּה וּבְנֵיךָ בְּחֻלַּק, אֲבָל בְּנוֹתֶיךָ לֹא בְּחֻלַּק, אֵלָא אִם תִּתְּנוּ לָהֶן מִתְּנוֹת, רִשְׁאוֹת הֵן לְאָכֵל בְּחֻצָּה וְשׂוֹק. אוֹ אִינוּ אֵלָא אֶף הַבָּנוֹת בְּחֻלַּק? תְּלַמּוּד לֹמַר: "כִּי־חֻקְךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ נִתְּנוּ" — חֻק לְבָנִים וְאִין חֻק לְבָנוֹת.

טו שוקא דאפרשותא וקדיא דארמיתא על קרבני תרביא יתיין לארמא ארמא קדם יי ויהי לך ולבניך עמך לקים עלם כמא די פקיד יי:

(טו) שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים וביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך אתך לחקעולם באשר צוה יהוה:

טז < שוק התרומה וחזה התנופה • לשון "אשר הונף ואשר הורם". תנופה - מוליך ומביא, תרומה - מעלה ומוריד. ולמה חלקן הכתוב תרומה בשוק, ותנופה בחזה? לא ידענו, ששניהם בהרמה והנפה. על אשי החלבים • מפאן שהחלבים למטה בשעת תנופה. וישוב המקראות שלא יכחישו זה את זה, כבר פרשתי שלשתן ב"צו את אהרן".

♦ יום חמישי כ' ניסן ♦

טז וית צפירא דחטאתא מתבע תבעי משה והא אתוקד ורגז על אלעזר ועל איתמר בני אהרן דאשתארו למימר:

(טז) ואת | שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצר על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרם לאמר:

טז < שעיר החטאת • שעיר מוספי ראש-חדש. ושלשה שעירי חטאות קרבו בו ביום: שעיר עזים ושעיר נחשון ושעיר ראש-חדש. ומפלגן לא נשרף אלא זה. ונחלקו בדבר חכמי ישראל (בת"ס), יש אומרים: מפני טומאה שנגעה בו נשרף, ויש אומרים: מפני אנינות נשרף, לפי שהוא קדשי דורות; אבל בקדשי שעה סמכו על משה, שאמר להם במנחה: "ואכלוה מצות". דרש דרש • שתי דרישות הללו: מפנימה נשרף זה, ומפנימה נאכלו אלו? כך הוא ב'תורת כהנים' (ועיין זבחים ק"א הגירסא לא נאכלו אלו וכן גרס הר"ם הכי ומפני מה לא נאכלו). על-אלעזר ועל-איתמר • בשביל פבודו של אהרן, הפך פניו פנגד הפנים וכעס. לאמר • אמר להם: השיבוני על דברי!

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח נמ' 182)

יז ויקצר על אלעזר ועל איתמר (י, טז) בפרשת מטות (לא, כא) פרש רש"י: "ויקצר . . . בא לכלל פעם בא לכלל טעות". ומה שלא כתב פן כאן - יש לומר: החלוק בין קדשי שעה לקדשי דורות הוא דבר התלוי בסברא, ובזה אפשר שתהיה מחלקת מפני שאין דעות בני אדם שוות, ולא מפני שאחד מהם טועה. אבל לאחר ששלמדנו שם שטעה מפני הפעם, יש לפרש פן גם כאן.

יז מדין לא אכלתון ית חטאתא פאתר קדיש ארי קדש קודשין היא ויתה יתב לבון לסלחא על חובי כנשתא לכפרא עליהון קדם יי:

(יז) מדוע לא-אכלתם את-החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה | נתן לכם לשאת את-עון העדה לכפר עליהם לפני יהוה:

יז < מדוע לא-אכלתם את-החטאת במקום הקדש • וכי חוץ לקדש אכלוה, והלא שרפוה?! ומהו אומר "במקום הקדש"? אלא אמר להם: שפא חוץ לקלעים יצאה ונפסלה? . כי קדש קדשים הוא • ונפסלת ביצא, והם אמרו לו: לאו. אמר להם: הואיל ובמקום הקדש היתה, מדוע לא אכלתם אותה? . ואתה נתן לכם לשאת וגו' • שהכהנים אוכלים ובצלם מתפפרים. לשאת את-עון העדה • מפאן למדנו ששעיר ראש-חדש היה, שהוא מכפר על עון טמאת מקדש וקדשיו, שחטאת שמיני וחטאת נחשון לא לכפרה באו.

יח הא לא אתעל ית דמה לבית קודשא גואה מיכל תיכלון יתה בקודשא כמא די פקדית:

(יח) הן לא-הובא את-דמה אל-הקדש פנימה אכול תאכלו אתה בקדש באשר צוית:

יח < הן לא-הובא וגו' • שאלו הובא היה לכם לשרפה, כמו שנאמר: (לעיל ח) "וכל-חטאת אשר יובא מדמה וגו'". אכול תאכלו אתה • היה לכם לאכלה אף-על-פי שאתם אוננים. באשר צוית • לכם במנחה.

יט ומליל י"ז עם משה הא יומא דין קריבו ית חטאתהון וית עלתהון קדם יי וצרעא יתי עקן פאלין אלו פון אכלית חטאתא יומא דין חטאת קדם יי:

(ט) וידבר אהרן אל־משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת־עלתם לפני יהוה ותקראנה אתי באלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני יהוה:

ט"ז וידבר אהרן • אין לשון "דבור" אלא לשון עז, שנאמר: (במדבר כא) "וידבר העם וגו'". אפשר, משה קצף על אלעזר ועל איתמר, ואהרן מדבר? הא ידעת, שלא היתה אלא מדרגה כבוד. אמרו: אינו בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברים לפניו, ואינו בדין שיהא תלמיד משיב את רבו. יכול מפני שלא היה באלעזר להשיב? תלמוד לומר: (שם לא) "ויאמר אלעזר הכהן אל־אנשי הצבא וגו'". הרי כשרצה, דבר לפני משה ולפני הנשיאים! זו מצאתי בספרי של פנים שני. הן היום הקריבו • מהו אומר? (ובחיים קא) אלא, אמר להם משה: שמא זרקתם דמה אוננים, שהאונן שעבד חלל. אמר לו אהרן: וכי הם הקריבו, שהם הדיוטות? אני הקרבתי, שאני כהן גדול ומקריב אונן. ותקראנה אתי באלה • אפלו לא היו המתים בני, אלא שאר קרובים, שאני חיב להיות אונן עליהם כאלו, כגון כל האמורים בפרשת כהנים, שהכהן מטמא להם. ואכלתי חטאת • ואם אכלתי, הייטב וגו'?. היום • (שם) אכל אנינות לילה מתר, שאין אונן אלא ביום קבורה. הייטב בעיני ה' • אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי הורות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 106)

אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות (רש"י י, יט) משה סבר שההתר לאכל קדשים באנינות הוא כדי שלא לפגע בשמחה על ידי מנהגי אבלות (בדומה לצווי "ואשיכם אל תפרעו"). ואם פן אין הבדל בין קדשי שעה לקדשי דורות. על פה השיב לו אהרן, שההוראה להפנע מאבלות אינה אלא לפני ה', במקום המזבח, אף אכילת הקרבנות אינה לפני ה' ולכן אין לאוכלם (מלבד קדשי שעה, שלגביהם היתה הוראה מיחדת)..

(ב) וישמע משה וייטב בעיניו: פ כ וישמע משה וישפר בעיניו:

ט"ז וייטב בעיניו • (ת"ט) הודה, ולא בוש לומר: 'לא שמעתי'.

♦ יום שישי כ"א ניסן ♦

יא (א) וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר אלהם:

ט"ז אל משה ואל־אהרן • למשה אמר שיאמר לאהרן. לאמר אלהם • אמר שיאמר לאלעזר ולאיתמר. או אינו אלא "לאמר" לישראל? כשהוא אומר: "דברו אל־בני ישראל", הרי דבור אמור לישראל. הא מה אני מקים: "לאמר אלהם"? לבניו, לאלעזר ולאיתמר.

(ב) דברו אל־בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מפל־הבהמה אשר על־הארץ:

ב מלילו עם בני ישראל למימר דא חיתא די תיכלון מפל בעירא די על ארעא:

ט"ז דברו אל־בני ישראל • את כלם השנה להיות שלוחים בדבור זה, לפי שהשור בקמימה וקבלו עליהם גזרת המקום מאהבה. זאת החיה • לשון חיים, לפי שישראל דבוקים במקום וראויין להיות חיים, לפיכך, הבדילים מן הטמאה וגזר עליהם מצות, ולאמות העולם לא אסר פלוס. משל לרופא שנוכנס לבקר את החולה וכו' כדאיתא במדרש רבי תנחומא. זאת החיה • מלמד, שהיה משה או חזו בחיה ומראה אותה לישראל: זאת תאכלו, וזאת לא תאכלו. "את־זה תאכלו וגו'", אף בשרצי המים אחרז מפל מין ומין והרעה

להם, וכן בעוף: "וְאֵת אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן־הָעוֹף", וכן בַּשְּׂרָצִים: "וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא". זאת הַחֲזִיָּה. מִכָּל הַבְּהֵמָה • (מנחות כ) מִלְּמַד שֶׁהַבְּהֵמָה בְּכֻלָּל חֲזִיָּה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות שבת פרשת שמיני, פרשת פרה, כי אדר שני התשד"ח)

מה שלא נצטוו ישראל על האיסור דאכילת חיות ובהמות שאינן טהורות מיד לאחרית מתן-תורה - אפשר לתרץ בפשטות, שבתקופה זו לא היה ענין זה נוגע למעשה בפועל:

במשך כל התקופה הסמוכה למתן-תורה - חנו ישראל בסביבות הר סיני, כלומר, במדבר סיני (עד לשנה הבאה). ומכיון שבמקום מדבר אינם בנמצא כלל בעלי-חיים, פגיון גמל, שפן וארנבת, וכן עופות, כמו "נשר" וכיוצא בזה, ועל-אחת-כמה-וכמה "כל אשר במים" - אין צורך להזהיר מיד על איסור אכילתם, מכיון שבלאו-הכי לא היה קיימת אפשרות כלל לאכלם.

ובנוגע ל"נחש" ("כל הולך על גחון") שנמצא ב"מדבר" [ויכמו שפתיב "המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב גו"] - הרי הבה-חמש למקרא יודע שבצאתם ממצרים הלך לפניכם "עמוד ענן", שתפקידו היה "לנחותם הדרך", וכן להרוג נחשים ועקרבים. וכפי שיודע הבה-חמש למקרא אודות קיום מצות סוכה "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", ובדאי הסביר לו אביו שהפונה ל"עניי כבוד" שהקיפו את מחנה בני ישראל. ומכיון שכן, מבין פפשטות שבשטח דמחנה ישראל לא היו בנמצא נחשים ועקרבים.

ולכן, לכל-לראש באו עניינים שהזמן גרמא - נדבת המשכן והקמתו כו', ורק אחר-כך נצטוו על איסור אכילת חיות ובהמות שאינן טהורות, דבר שיהיה נוגע לפועל בזמן שלאחר-זה - כאשר יתקרבו למקום ישוב, לארץ סיחון ועוג, וכיוצא בזה, שאז תהיה באפשרותם לקנות מתגרי אומות העולם, וכיוצא בזה.

(ג) כֹּל מִפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה וְשִׁמְעַת שְׁסַע פְּרֶסֶת מַעֲלַת גֵּרָה בְּבִהְמָה אֹתָהּ תֹאכְלוּ: פֶּלֶל דֵּי סְדִיקָן פְּרֶסֶתָּא וּמְטַלְפֵן טַלְפִּין פְּרֶסֶתָּא מְסַקָּא פְּשָׂא בְּכַעֲרָא יְתֵה תִיכְלוּן:

יש"י • מִפְּרֶסֶת • כְּתַרְגוּמוֹ: 'סְדִיקָא'. פְּרֶסֶה • פִּלְאנְט"ה בְּלַע"ז. וְשִׁמְעַת שְׁסַע • שְׁמִכְדָּלַת מְלַמְעָה וּמְלַמְטָה בְּשִׁתֵּי צְפָרְנִין, כְּתַרְגוּמוֹ: 'וּמְטַלְפָּא טַלְפִּין', שִׁישׁ שְׁפָרְסוּתֵי סְדוּקוֹת מְלַמְעָה וְאִינֵן שְׁסוּעוֹת וּמְכַדָּלוֹת לְגַמְרֵי, שְׁמִלְמִטָּה מְחַבְרוֹת (חולין עא). מַעֲלַת גֵּרָה • מַעֲלָה וּמְקִיאָה הָאֵל כָּל מַמְעִיָּה וּמְחַזְרָת אוֹתוֹ לְתוֹךְ פִּיָּה לְכַתְּשׁוֹ וְלִטְחֲנוֹ הַדֶּק. גֵּרָה • כָּף שְׁמוֹ; וְיִתְכַן מְגֻזְרָת: (שמואל ב יד) "וְכַמִּים הַנְּגָרִים", שֶׁהוּא נִגְרָר אַחַר הַפָּה; וְתַרְגוּמוֹ: 'פְּשָׂא', שְׁעַל-יְדֵי הַגֵּרָה, הָאֵל נִפְשָׁר וְנִמּוּחַ. בְּבִהְמָה • תְּבָה זוֹ יְתֵרָה הִיא לְדַרְשָׁה, לְהַתִּיר אֶת הַשְּׁלִיל הַנִּמְצָא בְּמַעֲי אִמּוֹ. אֹתָהּ תֹאכְלוּ • וְלֹא בְּהֵמָה טְמֵאָה. וְהֵלֵא בְּאֻזְהָרָה הִיא? אֵלֹא לְעֵבֵר עֲלֶיהָ ב'עֲשֵׂה', וְלֹא תַעֲשֵׂה' (ובחים לה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 222)

מִפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה . . מַעֲלַת גֵּרָה (יא, ג). מִפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה - רְמִזָּה לְאֹדָם שְׁעוֹבֵד אֶת ה' בְּשָׁנֵי הַקּוּיִם שֶׁל חֹסֵד (יְמִין מְקַרְבָּת) וּגְבוּרָה (שְׁמוּאֵל דּוֹחָה), שְׁאֵז מוֹכֵחַ שְׁעוֹשֶׂה זֹאת לְשֵׁם שְׁמַיִם, לֹא מִצַּד טְבוּעוֹ. מַעֲלַת גֵּרָה - רְמִזָּה לְאֹדָם שְׁבוּחוֹן שׁוֹיב וְשׁוֹב הָאֵם הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהוּא עוֹמֵד לַעֲשׂוֹת, הוּא אֵכָן, טוֹב וְנַחוּץ. מִי שִׁישׁ בּוֹ שְׁנֵי 'סְמִנִּים' הֵלְלוּ - נִפְשׁוֹ הַבְּהֵמִית הִיא 'בְּהֵמָה טְהוֹרָה'.

(ד) אֵךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמְּפָרְסֵי הַפְּרֶסֶה אֶת־הַגָּמֹל כִּי־מַעֲלָה גֵּרָה הוּא וּפְרֶסֶה אִינְנוּ מִפְּרִים טְמֵאִים הוּא לָכֶם:

(ה) וְאֶת־הַשֶּׁפֶן כִּי־מַעֲלָה גֵּרָה הוּא וּפְרֶסֶה לֹא יִפְרִים טְמֵאִים הוּא לָכֶם:

(ו) וְאֶת־הָאֲרֶנֶת כִּי־מַעֲלַת גֵּרָה הוּא וּפְרֶסֶה לֹא הַפְּרִיסָה טְמֵאָה הוּא לָכֶם:

דברים ית דין לא תיכלון ממסקי פשרא וממסדיקי פרסתא ית גמלא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכון:

ה וית טפא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכון:

ו וית ארנבא ארי מסקא פשרא היא ופרסתא לא סדיקא מסאבא היא לכון:

וַיָּזַתְּ חֲזִירָא אַרְי סְדִיק פְּרִסְתָּא הוּא
וּמְטִילְפִין טַלְפִּין פְּרִסְתָּהּ וְהוּא פִּשְׁרָא לָא
פִּשְׁר מְסָאָב הוּא לְכוּן :

ח מְבַסְרָהוּן לָא תִיכְלוּן וּבְנִבְלָתְהוּן לָא
תִּקְרְבוּן מְסָאָבִין אַנּוּן לְכוּן :

(ו) וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מִפְּרִים פָּרְסָהּ הוּא וְשִׁמְעַ שְׁמֵעַ
פָּרְסָהּ וְהוּא גֵרָה לֹא־יִגָּר טָמֵא הוּא לָכֶם:
(ח) מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ מִמָּיִם
הֵם לָכֶם:

כ"א < מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ > . אֵין לִי אֱלֹא אֱלוֹ, שְׂאָר בְּהֵמָה טָמְאָה שְׂאִין לָהּ שׁוּם סִימֵן טְהָרָה, מִנִּין? אֲמַרְתָּ
קַל־וְחֹמֶר: וְמָה אֱלוֹ, שִׁישׁ בְּהֵן קֶצֶת סִימְגֵי טְהָרָה אֲסוּרוֹת וְכוּ' (כל הענין בתורת כהנים) . מִבְּשָׂרָם . עַל בְּשָׂרָם
בְּאֲזָהָרָה, וְלֹא עַל עֲצָמוֹת וְגִידִין וְקַרְנִים וְטַלְפִּים. וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ . יְכוּל יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים עַל מַגַּע
נִבְלָה? תִּלְמוּד לֹמַר: (לִקְמֵן כ"א) "אֲמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים וְגו'" - כֹּהֲנִים מְזַהְרִין וְאֵין יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִין, קַל־וְחֹמֶר
מַעֲתָה: וְמָה טָמְאָת הַמֵּת חֲמוּרָה - לֹא הִזְהִיר בָּהּ אֱלֹא כֹהֲנִים, טָמְאָת נִבְלָה קִלְה - לֹא כָּל־שֹׁפֵן? ! וְמָה
תִּלְמוּד לֹמַר: "לֹא תִגְעוּ"? בְּרַגְלָ, וְזֶהוּ שְׂאֲמָרוֹ: חֲזִיב אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלָ (ר"ה ט').

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּרֵשׁ ~ (קְרוּטֵי שִׁיחוֹת לֵב עַמּוֹ 58)

חֲזִיב אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלָ (רש"י י"א, ח) ?ש לְשָׂאֵל, מִנִּין לוֹ שְׁחֹבֶת הַטְּהָרָה מִתִּינְחָסֶת לְרַגְלָ דְּוָקָא. וְיֵשׁ לֹמַר, דְּהִנְהַ
רש"י פִּרְשׁ לְעִיל בְּפִרְשַׁת בֵּא עַל הַפְּסוּק "מִקְרָא קִדְשׁ" - "קִרָּא אוֹתוֹ קִדְשׁ לְאֲכִילָהּ וּשְׁתִּיָּהּ וְכִסּוּת". וּמֵאַחַר שְׁמַטְל עַל
הָאָדָם לְקִדְשׁ אֵת הַיּוֹם בְּאֲכִילָתוֹ וּבְשִׁתִּיתוֹ, מוֹבֵן שְׁעִלְיוֹ לְהַטְּהַר, שְׁהִרִי אֲכִילָהּ וּשְׁתִּיָּהּ בְּטָמְאָה אֵין בְּכַחַם לְקִדְשׁ אֵת הַיּוֹם.

ט נִתְּ דִּין תִּיכְלוּן מִכָּל דֵּי בְּמִיָּא כָּל דֵּי לָהּ
צִיצִין וְקַלְפִּין בְּמִיָּא בְּמִמְיָא וּבְנִחְלִיא
יִתְהוּן תִּיכְלוּן :

(ט) אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בְּמַיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ
סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמַיִם בְּיַמִּים וּבְנַחְלִים אַתֶּם
תֹּאכְלוּ:

כ"א < סִנְפִיר > . אֱלוֹ שְׁשֵׁט בָּהֶם. קִשְׁקֶשֶׁת . אֱלוֹ קַלְפִּין הַקְּבוּעִים בּוֹ, כְּמוֹ שְׁנַאָמַר: (שְׁמוּאֵל א' י"ז) "וְשִׁרְיוֹן קִשְׁקֶשִׁים
הוּא לְבוּשׁ".

י וְכָל דֵּי לִית לָהּ צִיצִין וְקַלְפִּין בְּמִמְיָא
וּבְנִחְלִיא מִכָּל רַחֲשָׂא דְּמִיָּא וּמִכָּל נַפְשָׂא
חִיתָא דֵּי בְּמִיָּא שְׁקָצָא אַנּוּן לְכוּן :

(י) וְכָל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּיַמִּים וּבְנַחְלִים
מִכָּל שְׂרָץ הַמַּיִם וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בְּמַיִם
שְׁקִץ הֵם לָכֶם:

כ"א < שְׂרָץ > . בְּכָל מְקוֹם מְשֻׁמְעוֹ: דְּבַר נְמוּף שְׂרוּחַשׁ וְנֹד עַל הָאָרֶץ.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּרֵשׁ ~ (רְשִׁימַת יֵט אֵלוּל תַּש"א - מַחְזֵן 'קִרְאָת שַׁבַּת')

סִימְנֵי הַפְּשׁוּרוֹת - בְּעֵבֹדֶת הָאָדָם

אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בְּמַיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמַיִם . . כָּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמַיִם
שְׁקִץ הוּא לָכֶם: (י"א, ט"ב)

כָּל שֵׁישׁ לוֹ קִשְׁקֶשֶׁת יֵשׁ לוֹ סִנְפִיר, וְיֵשׁ שֵׁישׁ לוֹ סִנְפִיר וְאֵין לוֹ קִשְׁקֶשֶׁת (נִדָּה נ"א, ב).
וְיֵשׁ לְבָאָר זֹאת בְּעֵבֹדֶת הָאָדָם לְקוּנוֹ:

דְּגִים הַנִּמְצָאִים תְּמִיד בְּמְקוֹם חַיִּיתָם - מַיִם, רוֹמְזִים לְיוֹשְׁבֵי אֶהֱל שְׁעוֹסְקִים בַּתוֹרָה שְׁנִמְשָׁלָה לְמַיִם, וְהִיא מְקוֹם חַיִּיתָם
שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְצִרְיָ לְהִיּוֹת בָּהֶם קִשְׁקֶשִׁים וְסִנְפִירִים, שִׁשְׁנֵיהֶם אֵינָם מַעֲקָר הַדָּג, וְאֵינָם אֱלֹא טַפְלִים וּמְשֻׁמְשִׁים אֵת
הַגּוֹף: קִשְׁקֶשִׁים שֶׁהוּא לְבוּשׁ הַמַּגֵּן עַל הַדָּג, וְסִנְפִירִים שֶׁבָּהֶם הַדָּג שֵׁט מִמְּקוֹם לְמְקוֹם.

וְזֶה מוֹרָה, עַל עֲנִינִים בְּלִימוּד הַתוֹרָה שְׂאֵינָם מְגוּף הַלִּימוּד, אֲבָל נְצַרְכִּים הֵם לְהַלִּימוּד: קִשְׁקֶשֶׁת - יִרְאֵת שְׁמַיִם שְׁמִשְׁמֶרֶת
עַל הַלִּימוּד, כְּמוֹ קַב חוֹמְטִין הַמְּשֻׁמְרֶת אֵת הַתְּבוּאָה. וְסִנְפִירִים שֶׁבָּהֶם הַדָּג שֵׁט לְמְקוֹם אַחַר, מוֹרָה עַל כַּח הַחִידוּשׁ בַּתוֹרָה,
שְׂאֵף הוּא עֲנִין הַמוֹכְרָה. וְזֶהוּ הַרְמָז בְּמָה דְּאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל שֶׁלְּכֹאֲוֶרָה הַתוֹרָה לֹא הִיְתָה צְרִיכָה לְכַתּוּב סִנְפִיר, כִּי כָּל
שֵׁישׁ לוֹ קִשְׁקֶשֶׁת יֵשׁ לוֹ סִנְפִיר, אֱלֹא "אֲמַר קִרָּא מִשׁוּם יִגְדִיל תוֹרָה וְיֹאדִיר", שֶׁהַסִּנְפִיר עֲנִינוֹ יִגְדִיל תוֹרָה - כַּח הַחִידוּשׁ
בַּתוֹרָה.

שיעור יומי ליום שישי כ"א ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יא – פרשת שמיני

והנה על-זה אמרו במסכת נדה, דג שיש לו קשקשת – תלמיד-חכם שהוא ירא-שמים – יש לו סנפיר, הוא בודאי יחדש בתורה והוא דג טהור – כך צריך לנהוג. אבל יש לו סנפיר ואין לו קשקשת – מי שמחדש בתורה בלא יראת-שמים הוא דג טמא, כמאמר רבותינו ז"ל "לא זכה נעשית לו סם המות".

(יא) וְשִׁקְץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרְךָ לֹא תֹאכְלוּ וְאֶת־נִבְלָתְכֶם תִּשְׁקְצוּ:
יא וְשִׁקְצָא יִהְיוּ לְכוּן מִבְּסָרְהוּן לֹא תִיכְלוּן וְיֵת נִבְלַתְהוּן תִּשְׁקְצוּן:
הוא לכם

כ"י « וְשִׁקְץ יִהְיוּ » לְאָסֵר אֶת עֲרוּבֵיהֶן, אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנוֹתָן טַעַם (חולין צט) • מִבְּשָׂרְךָ • אֵינוֹ מְזַהֵר עַל הַסְּנַפִּירִים וְעַל הַעֲצָמוֹת. וְאֶת נִבְלָתְכֶם תִּשְׁקְצוּ • (שם סו) לְרִבּוֹת יִבְחוּשֵׁין שְׁסַנְגָן. יִבְחוּשֵׁין מוֹשִׁירוֹנִי"ש בְּלַע"ז.

(יב) כָּל אֲשֶׁר אֵינְלוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים שִׁקְץ הוּא לָכֶם:
יב כָּל דֵּי לֵית לֵה צִיָּין וְקִלְפִין בְּמִיָּא שִׁקְצָא הוּא לְכוּן:
הוא לכם

כ"י « כָּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ וְגו' » (ת"כ) מַה תִּלְמוּד לומר? שִׁיכּוֹל, אֵין לִי שִׁיָּהָא מִתָּר אֶלָּא הַמַּעֲלָה סִימְנִין שְׁלוֹ לִיבְשָׁה; הַשִּׁירִין בְּמִים מִנִּין? תִּלְמוּד לומר "כָּל אֲשֶׁר אֵין-לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים", הָא אִם הִיוּ לוֹ בְּמִים, אַף-עַל-פִּי שֶׁהִשִּׁירִין בְּעִלְיָתוֹ, מִתָּר.

(יג) וְאֶת־אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שִׁקְץ הֵם אֶת־הַנֶּשֶׁל וְאֶת־הַפֶּרֶם וְאֶת־הָעוֹנֵיהֶם:
יג וְיֵת אֵלִין תִּשְׁקְצוּן מִן עוֹפָא לֹא יִתְאֲכְלוּן שִׁקְצָא אֲנוּן נִשְׂרָא וְעַר וְעוֹנֵיָא:
הם את הנשל ואת הפרם ואת העוניהם:

כ"י « לֹא יֹאכְלוּ » (שבת קיד) לְחַיֵּב אֶת הַמַּאֲכִילִין לְקַטְנִים, שְׂכָף מִשְׁמַעוֹ: לֹא יִהְיוּ נֹאכְלִים עַל-יָדָךְ. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְאָסֵרן בַּהֲנָאָה? תִּלְמוּד לומר: (דברים יד) "לֹא תֹאכְלוּ", בְּאֲכִילָה אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה מִתָּרִין. כָּל עוֹף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "לְמִינֵהּ", "לְמִינֵהּ", "לְמִינֵהּ", יֵשׁ בָּאוֹתוֹ הַמִּין שְׂאֵין דּוֹמִין זֶה לְזֶה, לֹא בְּמִרְאֵיהֶם וְלֹא בְּשִׁמוֹתֵם, וְכֵלְךָ מִין אֶחָד.

(יד) וְאֶת־הַדָּאָה וְאֶת־הָאֵיהָ לְמִינֵהּ:
יד וְדִיָּתָא וְטְרַפִּיתָא לְזִנְהָ:

(טו) אֵת כָּל־עֹרֵב לְמִינֵהּ:
טו וְיֵת כָּל עוֹרְבָא לְזִנְהָ:

(טז) וְאֵת בֵּית הַיַּעֲנֵה וְאֶת־הַתְּחִמָּם וְאֶת־הַשֹּׁחַף וְאֶת־הַנֶּץ לְמִינֵהוּ:
טז וְיֵת בֵּית נַעֲמִיתָא וְצִיָּא וְצִפִּיר שִׁחְפָּא וְנֶצֶץ לְזִנְהֵי:

כ"י « הַנֶּץ » אִישְׁפְרוּי"ר.

(יז) וְאֶת־הַכּוֹס וְאֶת־הַשֶּׁלֶף וְאֶת־הַיַּנְשׁוּף:
יז וְיִקְרִיָּא וְשְׁלִי נוּנָא וְקַפּוּפָא:

כ"י « הַשֶּׁלֶף » פֶּרְשׁוֹ רְבוּתִינוּ: (חולין סה) זֶה הַשּׁוֹלֵה (פ"י מַגִּיבִיה) דְּגִים מִן הַיָּם. וְזֶהוּ שְׂתַרְגָּם אוּנְקָלוֹס: וְשְׁלִינּוּנָא. כּוֹס וַיַּנְשׁוּף • הֵם צוּאִיטִי"ש הַצּוֹעֲקִים בְּלִילָה וְיֵשׁ לָהֶם לְסִתּוֹת פְּאָדָם, וְעוֹד אַחַר דּוֹמָה לוֹ שְׁקוּרִין יִיב"ו.

(יח) וְאֶת־הַתְּנַשְׁמַת וְאֶת־הַקָּאָת וְאֶת־הַרְחָם:
יח וְיִבְרִיתָא וְקָאָתָא וְיִרְקָקָא:

כ"י « תְּנַשְׁמַת » הִיא קַלְב"א שׁוּרִי"ץ וְדוֹמָה לְעַכְבָּר וּפּוֹרְחַת בְּלִילָה; וְתַנְשַׁמַּת הָאֲמוּרָה בְּשָׂרְצִים הִיא דּוֹמָה לָהּ, וְאֵין לָהּ עֵינַים וְקוּרִין לָהּ טַלְפ"א.

(יט) וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנַפָּה לְמִינֵהּ וְאֶת־הַדּוֹכִיפַת וְאֶת־הַעֲטָלָף:
יט וְיִתְנַרִּיתָא וְאֲבוּ לְזִנְהָ וְנַגַר טוּרָא וְעֲטָלְפָא:

כ"א <הַחֲסִידָה • זו דְּבָהּ לְבָנָה צִיגוּנִי"א. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה חֲסִידָה? שְׁעוֹשֶׂה חֲסִידוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ בְּמִזְנוֹת. הַאֲנָפָה • הִיא דְּבָהּ רַגְזוּנִית. וְנִרְאָה לִי שֶׁהִיא שְׁקוֹרִין לָהּ הַיִּירוֹן. הַדּוּכִיפֶת • תְּרַנְגוּל הַבֵּר וְכַרְבְּלָתוֹ כְּפוּלָה, וְכַלְע"ו הַרוּפ"א. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ דּוּכִיפֶת? שֶׁהוּדוֹ כְּפוּת, וְזוֹ הִיא כְּרַבְּלָתוֹ. "וְנִגְרַ טוּרָא", נִקְרָא עַל שֵׁם מַעֲשֵׂיו, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמַסְכֵּת גִּטִּין בְּפֶרֶק "מִי שֶׁאֲחִזּוֹ" (דף ס"א).

(ב) כַּל שֶׁרִץ הָעוֹף הֵהָלַךְ עַל-אַרְבַּע שֶׁקֶץ הוּא
לְכֶם:

כ"א <שֶׁרִץ הָעוֹף • הֵם הַדְּקִים הַנְּמוּכִים הַרוֹחֲשִׁין עַל הָאָרֶץ, כְּגוֹן: זְבוּבִים וְצָרְעִין וְיִתוּשִׁים וְחַגְבִּים.

(כא) אַךְ אֶת-זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל שֶׁרִץ הָעוֹף הֵהָלַךְ
עַל-אַרְבַּע אֲשֶׁר-לוֹ כַרְעִים מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנֹתֵר
בְּהֵן עַל-הָאָרֶץ:

כא כָּרֵם יֵת דִּין תִּיכְלוּן מִכֹּל רַחֲשָׂא דְעוֹפָא
דְּמַהֲלֵף עַל אַרְבַּע דִּי לָהּ קַרְצוּלִין מַעֲלוּי
רַגְלוּהִי לְקַפְצָא בְּהוֹן עַל אַרְעָא:

כ"א <עַל אַרְבַּע • עַל אַרְבַּע רַגְלִים. מִמַּעַל לְרַגְלָיו • סְמוּךְ לְצִנְאוֹרוֹ יֵשׁ לוֹ כְּמִין שְׁתֵּי רַגְלִים לְבַד אַרְבַּע רַגְלָיו, וְכִשְׁרוּצָה לְעוֹף וְלַקְפֹּץ מִן הָאָרֶץ, מִתְחַזֵּק בְּאוֹתָן שְׁתֵּי כַרְעִים וּפּוֹרֵחַ. וְיֵשׁ מִהֵן הַרְבֵּה, כְּאוֹתָן שְׁקוֹרִין לְנִגְוֶשֶׁט"א, אֲכָל אֵין אֲנוּ בְּקִיאִין בְּהֵן, שֶׁאַרְבַּעָה סִימְנֵי טְהָרָה נֶאֱמָרוּ בָּהֶם: אַרְבַּע רַגְלִים וְאַרְבַּע כַּנְּפִים וְקַרְסְלִין, אֵלוֹ כַרְעִים הַכְּתוּבִים כָּאן, וְכַנְּפֵיו חוֹפִין אֶת רַבּוֹ. וְכֹל סִימְנֵים הֵלְלוּ מִצּוּיִן בְּאוֹתָן שֶׁבִינּוֹתֵינוּ, אֲכָל יֵשׁ שְׂרָאשֵׁן אַרְף, וְיֵשׁ שֶׁאִין לָהֶם זַנָּב, וְצָרִיף שִׁיהָא שְׁמוֹ 'חַגְב'; וּבְזֶה אֵין אֲנוּ יוֹדְעִים לְהַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם.

(כב) אֶת-אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֶת-הָאֲרֵבָה לְמוֹנֵי
וְאֶת-הַסְּלָעִים לְמוֹיָהוּ וְאֶת-הַחֲרַגָּל לְמוֹיָהוּ וְאֶת-
הַחֲגָב לְמוֹיָהוּ:

כב יֵת אֵלִין מִנְהוֹן תִּיכְלוּן יֵת גּוּבָא לְזִנְהָ וְיֵת
רְשׁוּנָא לְזִנְהִי וְיֵת חֲרַגּוּלָא לְזִנְהִי וְיֵת
חַגְבָא לְזִנְהִי:

(כג) וְכֹל שֶׁרִץ הָעוֹף אֲשֶׁר-לוֹ אַרְבַּע רַגְלִים שֶׁקֶץ
הוּא לְכֶם:

כג וְכֹל רַחֲשָׂא דְעוֹפָא דִּי לָהּ אַרְבַּע רַגְלִין
שֶׁקֶצָא הוּא לְכוּן:

כ"א <וְכֹל שֶׁרִץ הָעוֹף וְגו' • בָּא לְלַמֵּד שֶׁאֵם יֵשׁ לוֹ חֲמֵשׁ - טְהוֹר.

(כד) וְלֹא-אֵלֶּה תִּטְמְאוּ כָּל-הַנִּגְעַת בְּנִבְלָתָם וְטָמֵא עַד-
הָעָרֵב:

כד וְלֹאֵלִין תִּסְתְּאִבוּן כָּל דִּיקָרֵב בְּנִבְלָתְהוֹן
יְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כ"א <וְלֹאֵלֶּה • הַעֲתִידִין לְהֵאמֵר לְמִטָּה בְּעַנְיָן. תִּטְמְאוּ • כְּלוּמַר, בְּנִגְיַעְתֶּם יֵשׁ טְמֵאָה.

(כה) וְכֹל-הַנִּגְשָׂא מִנִּבְלָתָם יִכָּסֶם בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-
הָעָרֵב:

כה וְכֹל דִּיטוּל מִנִּבְלָתְהוֹן יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי
יְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כ"א <וְכֹל-הַנִּגְשָׂא מִנִּבְלָתָם • כָּל מְקוֹם שֶׁנִּגְמְרָה טְמֵאָת מִשָּׂא, חֲמוּרָה מִטְמֵאָת מְזַע, שֶׁהִיא טְעוּנָה כְּבוֹס
בְּגָדִים.

(כו) לְכַל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֹסֶת פְּרֹסָה וְשִׁסְעוּ
 אֵינְנָה שִׁסְעַת וְגֵרָה אֵינְנָה מְעַלָּה טְמֵאִים הֵם לָכֶם
 כָּל־הַנִּגְעַב בָּהֶם יִטְמָא:
 כו וְכָל דְּמַהֲלֵף עַל יְדוּהֵי כָּל חֵיטָא
 וְטַלְפִּין לִיתְהָא מְטַלְפָא וּפְשִׁרָא לִיתְהָא
 מְסַקָא מְסַאבִּין אַנּוּן לְכוּן כָּל דְּיִקְרַב בְּהוּן
 יְהִי מְסַאָב:

מִפְּרֹסֶת פְּרֹסָה וְשִׁסְעַת אֵינְנָה שִׁסְעַת. כְּגוֹן גָּמַל שִׁפְרָסְתוֹ סְדוּקָה לְמַעְלָה, אָבֵל לְמַטָּה הִיא
 מְחַבְּרַת. כָּאֵן לְמִדָּד, שְׁנֹבֶלֶת בְּהֵמָה טְמֵאָה מְטַמְּאָה, וּבְעַנְיָן שְׁבִסוּף הַפְּרֹשָׁה פֶּרֶשׁ עַל בְּהֵמָה
 שְׁהוּרָה.

(כז) וְכָל הוֹלֵךְ עַל־פְּפִיו בְּכָל־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־
 אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל־הַנִּגְעַב בְּנִבְלָתָם יִטְמָא
 עַד־הָעֶרֶב:
 כז וְכָל דְּמַהֲלֵף עַל יְדוּהֵי כָּל חֵיטָא
 דְּמַהֲלֵף עַל אַרְבַּע מְסַאבִּין אַנּוּן לְכוּן כָּל
 דְּיִקְרַב בְּנִבְלָתְהוּן יְהִי מְסַאָב עַד רְמֵשָׁא:

מִפְּרֹסֶת פְּרֹסָה וְשִׁסְעַת אֵינְנָה שִׁסְעַת. כְּגוֹן גָּמַל שִׁפְרָסְתוֹ סְדוּקָה לְמַעְלָה, אָבֵל לְמַטָּה הִיא
 מְחַבְּרַת. כָּאֵן לְמִדָּד, שְׁנֹבֶלֶת בְּהֵמָה טְמֵאָה מְטַמְּאָה, וּבְעַנְיָן שְׁבִסוּף הַפְּרֹשָׁה פֶּרֶשׁ עַל בְּהֵמָה
 שְׁהוּרָה.

(כח) וְהַנֶּשֶׂא אֶת־נִבְלָתָם יִכְבֶּם בְּגִרְיוֹ וְיִטְמָא עַד־
 הָעֶרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם: ׀
 כח וְדִיטוּל יָת נִבְלָתְהוּן יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיְהִי
 מְסַאָב עַד רְמֵשָׁא מְסַאבִּין אַנּוּן לְכוּן:

(כט) וְזֶה לָכֶם הַטְּמָא בְּשֶׁרֶץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֵד
 וְהַעֲכָר וְהַצֵּב לְמִינְהוּ:
 כט וְדִין לְכוּן מְסַאָב אֶת־רֵשָׁא דְרַחֲשׁ עַל
 אֶרְעָא חֹלֵדָא וְעַכְבָּרָא וְצֵבָא לְזוּהֵי:

מִפְּרֹסֶת פְּרֹסָה וְשִׁסְעַת אֵינְנָה שִׁסְעַת. כְּגוֹן גָּמַל שִׁפְרָסְתוֹ סְדוּקָה לְמַעְלָה, אָבֵל לְמַטָּה הִיא
 מְחַבְּרַת. כָּאֵן לְמִדָּד, שְׁנֹבֶלֶת בְּהֵמָה טְמֵאָה מְטַמְּאָה, וּבְעַנְיָן שְׁבִסוּף הַפְּרֹשָׁה פֶּרֶשׁ עַל בְּהֵמָה
 שְׁהוּרָה.

(ל) וְהַאֲנָקָה וְהַכֶּחַ וְהַלְטָאָה וְהַחֲמָטָה וְהַתְּנַשְׁמָת:
 מִפְּרֹסֶת פְּרֹסָה וְשִׁסְעַת אֵינְנָה שִׁסְעַת. כְּגוֹן גָּמַל שִׁפְרָסְתוֹ סְדוּקָה לְמַעְלָה, אָבֵל לְמַטָּה הִיא
 מְחַבְּרַת. כָּאֵן לְמִדָּד, שְׁנֹבֶלֶת בְּהֵמָה טְמֵאָה מְטַמְּאָה, וּבְעַנְיָן שְׁבִסוּף הַפְּרֹשָׁה פֶּרֶשׁ עַל בְּהֵמָה
 שְׁהוּרָה.

(לא) אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם כָּל־הַשָּׂרֵץ כָּל־הַנִּגְעַב בָּהֶם
 בְּמָתָם יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:
 לא אֵלִין דְּמְסַאבִּין לְכוּן כָּל רַחֲשָׁא כָּל
 דְּיִקְרַב בְּהוּן בְּמִתְהוּן יְהִי מְסַאָב עַד
 רְמֵשָׁא:

(לב) וְכָל אֲשֶׁר־יִפְלֵעֲלוֹ מֵהֶם בְּמָתָם יִטְמָא מִכָּל־
 כְּלִי־עֵץ אוֹ בְּגָד אוֹ־עוֹר אוֹ שֶׁק כְּלִי־כְּלִי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
 מְלֹאכָה בָּהֶם בְּמִיּוֹם יוֹבָא וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְיִטְהַר:
 לב וְכָל דִּי יִפְלֵ עֲלוּהֵי מִנְהוּן בְּמִתְהוּן יְהִי
 מְסַאָב מִכָּל מֵאֵן דְּאָע אוֹ לְבוּשׁ אוֹ מִשְׁפָּךְ אוֹ
 שֶׁק כָּל מֵאֵן דִּי תַתְעַבְדַּ עֲבִידָא בְּהוּן בְּמִיּוֹם
 יִתְעַל וְיְהִי מְסַאָב עַד רְמֵשָׁא וְיִדְפִי:

מִפְּרֹסֶת פְּרֹסָה וְשִׁסְעַת אֵינְנָה שִׁסְעַת. כְּגוֹן גָּמַל שִׁפְרָסְתוֹ סְדוּקָה לְמַעְלָה, אָבֵל לְמַטָּה הִיא
 מְחַבְּרַת. כָּאֵן לְמִדָּד, שְׁנֹבֶלֶת בְּהֵמָה טְמֵאָה מְטַמְּאָה, וּבְעַנְיָן שְׁבִסוּף הַפְּרֹשָׁה פֶּרֶשׁ עַל בְּהֵמָה
 שְׁהוּרָה.

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע".

התוועדויות חלק א תשמ"ה עמוד 351

שי למורא

(א) ביום ה' הציל ה' אותו מקף כל אויביו, לעת וקנתו לאחר שעברו עליו כל צרותיו ונצל מפלגם. פרוש אחר, ככל עת שבאת עליו צרה ונצל מפנה ה' שר השירה הזאת. ומקף שאול, לפי שהיה אויבו ורודפו מפלגם, הופירו לחוד. (ב) סלעי חוקי, כמו סלע חוק. ומצדתי, מבצרי. ומפלט לי, מפלט אותי עם צבא ישראל בפלחמה. וגם בהיותי לבדי. (ג) צורי, חוקי, כמו צור וסלע. וקרן ישעי, הוא לי לעור כמו קרן לבצל הקרנים. משגבי, סומך אותי. ומנוסי, שהייתי גם אליו לעורה. מחמם, מאנשי חמם. (ד) מהלל אקרא ה' וגו', כאשר אני קורא אל ה' בהלל, או אני נושע. (ה) אפפני סבבני. משברי מות, צרות שוברות מובילות אל מות. פרוש אחר, גלי מות. נחלי בלעל, גיסות שומפות נחל, מאנשי בלעל. יבעתני, יבעתו ויחרדו אותי. (ו) חבלי שאול, מכאובי מות. "חבלי", כמו "חבלי יולדה" (רושע יגו). קדמני, באו לפני. (ח) ויתגעש ותרעש הארץ, געש ורעד ורעש תקפו את אויבי ישבי הארץ. מוסדות השמים ורגזו, שהרעש הקב"ה גם את צבא השמים בשבילי. כי חרה לו, כאשר חרה לו על מעשיהם ונקם מהם נקמתו. (ט) עלה עשן באפו, הוא ענן בעם. כמו "או יעשן אף ה'" (דברים כט.ט). תאכל, תשרף את הקמים עלי. (י) ויט שמים וירד, נטה את השמים למטה לארץ וירד עליהם להתקרב אל שונאי להכות בהם. כלומר שהיה ממהר להפרע מהם. וערפל תחת רגליו, שירד בעב הענן להיות מוכן להפרע משונאי. (יא) וירכב על כרוב ויעף וגו', הוא משל על מהירותו לבוא לעורה. (יב) וישת

עטרת מרים

א וידבר דוד ליהוה את דברי השירה הזאת ביום הציל יהוה אתו לעת וקנתו מקף מיד כל אויביו ומקף שאול ונצל מפלגם: ב ויאמר יהוה סלעי מחסי ומצדתי מבצרו חוק ומפלט לי ומציל אותי: ג אלהי צורי חוקי אשר אחסה מתכפה בו מגני מני לי וקרן ותקף ישעי משגבי ומנוסי יעד לנוס מאויבי האויב משעי מחמם מאנשי חמם תשעני: ד כאשר מהלל בהלל בשאני מתפלל ואקרא אל יהוה או ומאובי אושע אני נושע: ה כי אפפני משברי מות נחלי בלעל יבעתני: ו חבלי באבי שאול סבני קדמני אויבי לשים בדרכי מקשי המולכים את מות: ז בצר לי או אקרא יהוה ואל אלהי אקרא וישמע מהיכלו מן השמים קולי וישועתי וישעתי וישעתי באוניו: ח ויתגעש ותרעש יושבי הארץ מרוב הפחד, מוסדות השמים ורגזו וירדו ויתגעשו כי כאשר חרה לו לנקם מהם נקמתו: ט עלה עשן באפו משל על הרון אפו באויבים ואש מנורת דבר מפיו תאכל ברעמים גחלים בערו ממנו לשרוף בשונאי: י ויט שמים וירד להקם מאויביו וערפל תחת רגליו להיות מוכן להפרע מהם: יא וירכב על כרוב על מלאך ויעף במהירות וירא ה' ויראה בא על כנפיהם: יב וישת שם חשך סביבותיו סבות להיות מוכן להחשיך לאויב, חשרת רבוי מים תנקשים בעבי שחקים: יג מננה

הפטרה ליום שביעי של פסח

בשמואל ב פרק כב

א וידבר דוד ליהוה את דברי השירה הזאת ביום הציל יהוה אותו מקף כל אויביו ומקף שאול: ב ויאמר יהוה סלעי ומצדתי ומפלט לי: ג אלהי צורי אחסה בהו מגני וקרן ישעי משגבי ומנוסי משעי מחמם תשעני: ד מהלל אקרא יהוה ומאובי אושע: ה כי אפפני משברי מות נחלי בלעל יבעתני: ו חבלי שאול סבני קדמני מקשי מות: ז בצר לי אקרא יהוה ואל אלהי אקרא וישמע מהיכלו קולי וישועתי באוניו: ח ויתגעש ותרעש הארץ מוסדות השמים ורגזו ויתגעשו כי חרה לו: ט עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל גחלים בערו ממנו: י ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו: יא וירכב על כרוב ויעף וירא על כנפיהם: יב וישת

חשך סביבותיו סבות חשרת מים עבי שחקים: יג מננה נגדו בערו

עטרת מרים

מהאזרה נגדו מאיר לאוהביו, ולשונאיו בערו גחלי־אש משמיע קול רעם: יד ירעם מן־שמים יהוה ועליון יתן קולו: טו וישלח חצים הם האישים הנוצרים שיזרו פחזק מהענן ויפיצם פרק והם מתחדשים מגוף הנרק ויהם: טז ויראו אפקי ים סרקעות מי הים כי נבקעו המים

יגלו מסודות תבל כי נבקעו התהום בנגעת יהוה בקמים על מנשמת מנשיבת רוח אפו ותכל הוא ברך משל: זי ישלח מפורום עורתי יקחני מיד האויב ימשני הציאי ממים רבים מיד הרבים הקמים עלי: יח יצילני מאיבי עז משנאי כי פאשר אמצו התחוקו ממני: יט פאשר יקדמני הרע ביום אידי בעת יקרני מקרה רע ויהי יהוה משען לי ואף כי נפלתי הנה קמתי: כ ויצא למרחב למקום רחב אתי יחלצני ויצאי מן המצר כייחפץ ביי: כא וימלני יהוה בצדקתי כפי צדקתי ככר פנקיות ידי ישוב לי: כב כי שמרתי דרכי יהוה ולא רשעתי לנמות מאלהי: כג כי כל־משפטיו לנגדי לנגד עיני המיד להנהיג עצמי בהם, וחקתיו לא־אסור אפילו מאחת מן־מה: כד כשעלה בלבי להטוא ברך ואהיה תמים לו ואשתמרה מעוני: כה וישב יהוה לי בצדקתי ככרי לנגד עיניו ולא נגד בני אדם ולהתהיר: כו כן דרפק להתנהג עם־חסיד תתחסד עם־גבור תתפל: כז ואת־עם עני תתבר וענייך על־רמים תשפיל: כח כפי־ארתה גירי יהוה ויהוה יגיה חשפי: ל כי בכה ארוץ גודד באלהי אדלג־שור: לא האל תמים דרבו אמרת יהוה צרופה מגן הוא לכל החסים בו: לב כי מיראל מבלעדי יהוה ומי צור מבלעדי אלהינו: לג האל מעוני חיל

שי למורא

חשך סביבותיו סבות, שם את החשך סביבותיו לסבה להגן עליו. פענן שגאמר "יהי הענן והחשך" (שמות ט.ד.) שתהה מפסיק בין המוצרים לישאל. חשרת מים עבי שחקים, קשור המים פענני השמים, מהם בא החשך. יג) מנגה נגדו וגו', מתוך האור שלפניו אשר הפעו להאיר ולהושיע לי,

מנה עצמו בערו גחלי אש באיבי יד) ירעם, יתן קולם רעמים. טו) ויהם, עשה בהם מהוקה. טז) ויראו אפקי ים, ויראו מעמקי הים. כלומר, נתגלו דברים סתומים ונפלאים. יגלו מוסדות תבל, נתגלו המוסדות העמקים של ישוב העולם. יז) ומשני ממים רבים, כלומר, שהצילנו מצרות רבות. יח) מאיבי עז, מאיבי שתה חוק. כי אמצו ממני, פאשר התחוקו ממני. יט) יקדמני ביום אידי, ביום שתה קורה לי מקרה רע היו אויבי מקדימים לבוא עלי. כא) ככר ידי, כפי שרדי ברורות תקיות מעול. כב) כי כל משפטיו לנגדי, כי כל משפטי תורתו לנגד עיני המיד להתנהג לפיהם. כג) ככרי לנגד עיניו, בכרירותי אשר היא לנגד עיניו. כד) גבור תמים, כמו "גבר תמים" תתקום, אתה נהג עמו בתמימות. כז) עם נבר תתבר, עם איש ברור ונקי, תתנהג בכרירות. ועם עקש תתפל, ועם איש המתנהג בעקמיות, תבוא עליו כדרכו הנפלת והמקצת. כח) עם עני, סכנע פעני וענייך על רמים תשפיל, ותמן עניך על המתנאים להשפילם. כט) כי אתה גירי, כי אתה תאיר לי כנה יגיה חשפי, יאיר לי את החשך, כלומר, יציאי מן הצרה. ל) כי בכה ארוץ גודד, כי בעורתך ארוץ אל גודדי הנעים. אדלג שור, אקפץ על החומות של ערי אויבי ללבשם. לא) תמים דרבו, לגמול לאיש כמפעלו. צרופה, נקיה מפסלות, ככסף צרוף.

גחלי־אש: יד ירעם מן־שמים יהוה ועליון יתן קולו: טו וישלח חצים ויפיצם פרק ויהם: טז ויראו אפקי ים יגלו מסודות תבל בנגעת יהוה מנשמת רוח אפו: זי ישלח מפורום יקחני ומשני ממים רבים: יח יצילני מאיבי עז משנאי כי אמצו ממני: יט יקדמני ביום אידי ויהי יהוה משען לי: כ ויצא למרחב אתי יחלצני כייחפץ ביי: כא וימלני יהוה בצדקתי ככר ידי ישוב לי: כב כי שמרתי דרכי יהוה ולא רשעתי מאלהי: כג כי כל־משפטיו לנגדי וחקתיו לא־אסור מן־מה: כד וישב יהוה לי בצדקתי ככרי לנגד עיניו: כה וישב יהוה לי בצדקתי ככרי לנגד עיניו: כו כן דרפק להתנהג עם־חסיד תתחסד עם־גבור תתפל: כז ואת־עם עני תתבר וענייך על־רמים תשפיל: כח כפי־ארתה גירי יהוה ויהוה יגיה חשפי: ל כי בכה ארוץ גודד באלהי אדלג־שור: לא האל תמים דרבו אמרת יהוה צרופה מגן הוא לכל החסים בו: לב כי מיראל מבלעדי יהוה ומי צור מבלעדי אלהינו: לג האל מעוני חיל

אקפץ על החוקה, לכבוש ערות: לא האל תמים דרבו לגמול לאיש כמפעלו אמרת יהוה צרופה ברורה, שאין בה סינים ודבר ללא תועלת מגן הוא מחסה כמגן לכל החסים בו: לב כי מיראל מבלעדי יהוה אשר יוכל לעמוד כנגדו ומי צור מבלעדי אלהינו: לג האל מעוני חיל מחוק אותי בכה ויתר גדלתי אותי בדרפי להיות

לג) מעוני חיל, מחוק אותי בכה. ויתר תמים דרפי, והתיר ופתח דרפי במחוקה באפן תמים ושלם, שלא נחסר אחד מאנשי במחוקה. לד) משוה

שי למורא

עטרת מרים

רגלי פאילות, משים רגלי קלות לרוץ אחר האויב, פאילה זו שרצה מהר ועל במותי יעמידני, והעמיד אותי על גבהי וגדלתי. לה) ונחת קשת נחושה זרעתי, ונדרכה קשת נחושה על ידי זרועותי. "קשת נחושה" הוא פגיו לקשת עשירה ממתכת חזקה ומישה. לו) ועתה תרבני, הענייה שברך להשגיח בי, עשתה אותי פאלו הייתי עם רב. תרחיב צעדי וגו', הרחבת פסיעותי, פרי שלא ימערז רגלי. כלומר, שלא נפלתי כפרי שונאי. מ) ותורני חיל למלחמה, אורת אותי בכה להלחם. תכריע קמי תחתני, ואת שונאי תפיל לכריע תחתני. מא) תתה לי ערף, נמת אותם שיגסו והפכו לי ערפם. משנאי ואצמיתם, וגם משנאי יגסו, ועם כל זה אשיגם ואכריתם. מב) ישעו ואין מושיע וגו', כמו "ישעו אל ה' ולא ענם ואין מושיע", כי הם רשעים וקוראים אל ה' ולכם לא יבוא עמו. ארקם ארקעם, אעשה אותם דק דק וארדר אותם על פני הארמה. מוד) מריבי עמי, מאנשי מלחמתי אשר כבני עמי הלוחמים נגדי. תשמרני לראש גוים, שמרתי מיד בלם עד שהבאתני להיות לראש גוים. עם לא ידעתה, עמים אשר הם מארץ רחוקה. מה) לשמע און ישמעו לי, מפני שמעם אונתם בלבד, אפילו שלא כפני, יהיו נשמעים לי. מו) בני נכר יבלו, אויבי הגוים יבלו ויכמשו. ויחגרו מוסקרותם, ויהיו חגרים ברגליהם מפה שיהיו סגורים כפדי בבבלי פרול. מז) וירם אלהי צור ישעי, והאלהים שהוא תקף ישעי הוא רם על כל רמים, ולכן לא אירא מאיבי. מח) הנותן נקמות לי, הנוקם נקמותי. מט) ומוציאי מאיבי, ויפילני מאיבי. ומקמני תרוממני, ומן הקמים עלי תגביהני. נ) מגדול ישועות מלכו, מגדול

תמים דרכי מבלי משול: לד משה משים רגלי קלות פאילות לרוץ מהר אחר האויב ועל-במותי יעמידני שם בטוח: לה מלמד ידי למלחמה להלחם בטוב ונחת נחת כי כח לשפר קשת-נחושה זרעתי בעת המתה לירות: לו ותתנלי מגן ישעד ישעד היה לי למגן וענתך מדת ענותך תרבני עשתה פאלו הייתי עם רב: לו תרחיב תרחבת צעדי פסיעותי תחתני ולא לכל ימערז קרסלי רגלי לנפול בארץ: לח ארדפה איבי ואשמידם ולא אשוב עד-פלותם: לט ואכלם ואמחצם עם פצעים ולא יקומון ויפלו תחת רגלי: מ ותורני ותאורני חיל כח למלחמה להלחם, ואת שונאי תכריע קמי תפיל לכריע תחתני: מא ואיבי שיברחו לפני תתה לי הפכו לי ערף משנאי עם פי יגסו, אשיגם ואצמיתם אכרות אותם: מב ישעו יפנו אל מלכי הארמה ואין מושיע לאחר זמן יפנו אליהנה להתפלל אלו, אבל ולא ענם: מד ואשחקם אכתש אותם להיות דק כעפר ארץ כטיט המושלך בחוצות ארקם אעשה אותם דק דק ארקעם ארקעם: מד ותפלטי מריבי עמי כמו שאיל ונגבל ואחיתופל ואבשלום תשמרני מיד בלם, עד שהייתי לראש גוים עם אשר לא-ידעתה וגם יעבדני: מה בני נכר ותכשורלי יבואו לי מיראתם אותי ויאמרו לא תקאנו לך, אפילו שלא כפני לשמע און ישמעו לי יהיו נשמעים אלי לכל אשר אצום: מו בני נכר יבלו יהיו אבירים ויחגרו ויהיו חגרים מוסקרותם מקושי יסורי מסגר שאני מספרן בהם: מז חיי-הנה העושה לי אלה וברוך על כל ברכה ותהלה צורני תקפי ותקוני וירם הוא רם על כל רמים אלהי צור ישעי וזה לא אירא שתקצר ידו מלהושיעני: מח האל הנותן נקמות

ויתר תמים דרכי: לד משה רגלי פאילות

ועל-במותי יעמידני: לה מלמד ידי למלחמה

ונחת קשת-נחושה זרעתי: לו ותתנלי מגן

ישעד וענתך תרבני: לו תרחיב צעדי תחתני

ולא מערז קרסלי: לח ארדפה איבי

ואשמידם ולא אשוב עד-פלותם: לט ואכלם

ואמחצם ולא יקומון ויפלו תחת רגלי:

מ ותאורני חיל למלחמה תכריע קמי תחתני:

מא ואיבי תתה לי ערף משנאי ואצמיתם:

מב ישעו ואין מושיע אליהנה ולא ענם:

מד ואשחקם כעפר ארץ כטיט-חוצות ארקם

ארקעם: מד ותפלטי מריבי עמי תשמרני

לראש גוים עם לא-ידעתה יעבדני: מה בני

נכר ותכשורלי לשמע און ישמעו לי: מו בני

נכר יבלו ויחגרו מוסקרותם: מז חיי-הנה

וברוך צורני וירם אלהי צור ישעי: מח האל

הנותן נקמות לי ומריר עמים תחתני:

מט ומוציאי מאיבי ומקמני תרוממני מאיש

חמסים תצילני: נ על-כן אודך יהנה בגוים

ולשמך אומר: נ מגדול ישועות מלכו ועשה

חסד למשיחו לדוד ולירעו עד-עולם:

לי הנוקם נקמתי ומריר עמים תחתני: מט ומוציאי ומציל אותי מאיבי ומקמני יותר מן קמי תרוממני תשימני נשא ורם כממשלה, מאיש חמסים חמס תצילני: נ על-כן אודך יהנה בגוים ולשמך אומר: טא דעו אשר ה' מגדול עושה ישועות גדולות למלכו ועשה-חסד ועשה חסדים למשיחו בן עשה לדוד ולירעו עד-עולם:

ישועות מלכו, מגדול ישועות הוא למלכו, שפשם שאדם גם במגדליו והוא נצול מאויביו, כמו בן נסתי אלו ונשעתי מאויבי. ועושה חסד למשיחו, כלומר, לא בעבור תשלום גמול, כראם בחסדו הגדול שהוא עושה למשיחו שהוא דוד המלך. ולירעו עד עולם, כמו שעשה לדוד, בן עשה לירעו עד עולם.

♦ שבת קודש כ"ב ניסן ♦

עטרת מרים

לכ מלך אשור אמר עוד היום בנב עלי לעמוד כי משם נראית ירושלים ואו ינפף ידו עליה בדרך לעג באומר הלא בנצל אכבשנה לחר בתציון גבעת ירושלים: לג אבל לא היה כמו שחשב כי הגה בלילה שהוא הארון יהיה צבאות מסעף פארה ברת ענפיו במערצה במשור, פלומר, שלא המלאך והכה בהם ורמי הקומה השרים הגדולים גדעים נכרתו והגבהים ישפלו: לד ונקף ויכוח סבכי היער העפים המסבכים זה בזה בברול רוצה לומר: חילו הרב וימתו על ידי המלאך והלבנון מרבית חילותיו באדיר על ידי המלאך האדיר והחוק יפול: א אל התמחו מהפלא הגדול הנה שיעשה בימי חוקהו במפלת מחנה אשור כי יבוא ומן בימות המשיח שפליא לעשות עוד יותר מזה ויצא חמר שבט מלוכה מנגוע ישי מנרע דוד הוא מלך המשיח ונצח נטע משרשיו יפרה יעשה פרי: ב ונחה עליו רוח יהוה רוח נבואה רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יהוה: ג והירחו במעט הכנה כמו רוח רגיש ונחון בכני אדם הטובים מהם אם רעים, והכל ביראת יהוה שיש לו ולא יצטרך למראה עיניו כדי שישפוט ולא למשמע אוניו כדי שיוכיח כי בלכבו כיון מדעתו: ד ושפט בצדק את משפט דלים והוכיח במישור כפי תראוי לענוייארץ שלא יגלום עוד והכה רשעי ארץ בשבט בקללת פיו וברוח שפתיו ימית רשע: ה והיה צדק ואמונה שיחיו בקו יהיו לו אזור מתניו לחזק והאמונה אזור חלציו: ו וגר דוד זאב עם־פבש ונמר עם־גדי ורביץ ועגל וכפיר ומריא בהמה פטומה יחדו ונער קטן נהג בהם יולד אותם: ז ופרה ודב תרעינה יחדו ירפצו ילדיהו ואריה פפקר יאכל־תבן: ח ושעשע יונק על־חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה: ט לא־ירעו ולא־ישחיתו בכל־חר קדשי פימלאה הארץ דעה את־יהוה פמים לים מכסים: י והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עמד לגם עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד: יא והיה א ביום ההוא יוסיף אדני א שנית ידו לקנות את־שאר עמו אשר־ישאר מאשור וממצרים ומפתרום ומפוש ומעילם ומשנער ומחמת ומאי תים: יב ונשא גם לגוים לעורר לב הפריים לשלוח את ישראל מן הגולה וכה ואסף גדחי ישראל ונפצות יהודה יקבץ מארבע פנפות הארץ: יג וסרה קנאת אפרים

הפטרת אחרון של פסח לבני חו"ל

ישעיה פרק י

לכ עוד היום בנב לעמוד ינפף ידו הר בתציון גבעת ירושלים: לג הנה הארון יהוה צבאות מסעף פארה במערצה ורמי הקומה גדעים והגבהים ישפלו: לד ונקף סבכי היער בברול והלבנון באדיר יפול: יא א ויצא חמר מנגוע ישי ונצח משרשיו יפרה: ב ונחה עליו רוח יהוה רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יהוה: ג והירחו

עטרת מרים

בהושמת ידו על־חר פתן אשר הפתן יושב שם ולא יזקנו ועל מאורת הפקע שישב שם צפעוני גמול ידו הדה ישיט שם: ט הנחשים הרעים לא־ירעו עוד ולא־ישחיתו מישו בכל־חר קדשי המוכה הזאת תהיה פרימלאה הארץ דעה את־יהוה פמים לים מכסים: י והיה ביום ההוא משיח יוצא משרש ישי אשר עמד לגם עמים ביום קבון גליות אליו כל גוים ידרשו כדי לעשות מה שיצוה והיתה מנחתו לכבוד כי כל הגוים יכבדוהו ויעבדוהו: יא והיה א ביום ההוא יוסיף אדני א שנית פנדר גאולה מצרים ידו לקנות את־שאר עמו את הנשארים בגולה אשר לא מהו אשר־ישאר מאשור וממצרים ומפתרום ומפוש ומעילם ומשנער ומחמת ומאי תים: יב ונשא גם לגוים לעורר לב הפריים לשלוח את ישראל מן הגולה וכה ואסף גדחי ישראל ונפצות יהודה יקבץ מארבע פנפות הארץ: יג וסרה קנאת אפרים

לא יתקנאו ביהודה וצורכי יהודה הם בני אפרים ופרתו אפרים משיח בן יוסף לא יקנא את יהודה ויהודה את משיח בן דוד לא יצר את אפרים: יד ועפו בכתף פלשתים בצד פלשתים זמה במערכה של ארץ ישראל יחדו יהודה ואפרים יבזו את בני קדם אדום ומואב משלוח ידם ושלחו ידם לבגדים ובגדי עמון וסורו אל משמעתם לקבל מצותם: זו והחרים ירית יהודה את לשון ים מי נהר מצרים והניף ידו עליהנהר פרת בעים רוחו והפחול יחלק אותו לשבעה נחלים עם הירד בניחם והדריר ירד עליהם את בני תולדה בנעלים אשר ברליהם לשב מהוללה: זו והיתה מסלה הירד סלולה לשאר עמו שלא מתו בנולה אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל מסלה בים סוף ביום עלתו מארץ מצרים: א ואמרתי ביום ההוא אודך יהודה כי אנפת בי והגליתי וכפר גלותי עלי ישוב אפך ותנחמני בהקאת השובה: ב הואל הגנה עמי אל ישועתי אבטח אשכון בטח ולא אפחד עוד כי עני התשועה היתה למען הראות חסדו וחסדו יה

ולמען אומר בשבחו יהודה ויהי לי לישועה: ג ושאבתם מים בששון כמו השואב מים מן המעין הובע כי לא ידאג פן יכלו המים, פן תשאבו בששון את הישועה ממעיני הישועה: ד ואמרתי ביום ההוא הודו ליהודה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו הזכירו כי נשגב שמו: ה זמרו יהודה כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ: ו צהלי ורני ישבת ציון כירגול בקרבך קדוש ישראל:

קנאת אפרים וצורכי יהודה ופרתו אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצר את

אפרים: יד ועפו בכתף פלשתים זמה יחדו יבזו את בני קדם אדום ומואב משלוח ידם ובגדי עמון משמעתם: זו והחרים יהודה את לשון ים מצרים והניף ידו עליהנהר פרת בעים רוחו והפחול לשבעה נחלים והדריר בנעלים: זו והיתה מסלה לשאר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלתו מארץ מצרים: יב א ואמרתי ביום ההוא אודך יהודה כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני: ב הגה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עני וזמרת יה יהודה ויהי לי לישועה: ג ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה: ד ואמרתי ביום ההוא הודו ליהודה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו הזכירו כי נשגב שמו: ה זמרו יהודה כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ: ו צהלי ורני ישבת ציון כירגול בקרבך קדוש ישראל:

(ג) **וְכָל-בְּלֵי-חַרְשׁ אֲשֶׁר-יִפֹּל מֵהֶם אֶל-תּוֹכוֹ כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֵתוֹ תִּשְׁפְּרוּ:**

ה"י אֶל-תּוֹכוֹ • אין כלי חרס מטמא אלא מאוירו (חולין כה) • כל אשר בתוכו יטמא • הפלי חוזר ומטמא מה שפאירו (ספרים אחרים: צריך לומר: 'בתוכו') • ואתו תשפרו • (ת"ס) למד שאין לו טהרה במקוה.

(ד) **מִפֶּלֶה-הָאָכַל אֲשֶׁר יֹאכַל אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִים יִטְמָא וְכָל-מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל-בְּלֵי יִטְמָא:**

ה"י מִפֶּלֶה-הָאָכַל אֲשֶׁר יֹאכַל • מוסב על מקרא העליון: כל אשר בתוכו יטמא.. מפל האכל אשר יאכל, אשר יבוא עליו מים והוא בתוך כלי חרס הטמא – יטמא; וכן כל משקה אשר ישתה בכל כלי והוא בתוך כלי חרס הטמא – יטמא. למדנו מפאין דברים הרבה: למדנו שאין אכל מכשר ומתקן לקבל טמאה עד שיבואו עליו מים פעם אחת, ומשבאו עליו מים פעם אחת, מקבל טמאה לעולם ואפלו נגוב; והיין והשמן וכל הנקרא משקה, מכשיר זרעים לטמאה פמים, שפך יש לדרש המקרא: 'אשר יבוא עליו מים, או כל משקה אשר ישתה בכל-כלי – יטמא האכל'. ועוד למדו רבותינו (פסחים כ) מכאן: שאין ולד הטמאה מטמא בלים, שפך שנינו: יכול יהיו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס? תלמוד לומר: 'כל אשר בתוכו

יטמא... מפל-האכל", אכל ומשקה מטמא מאויר פלי חרס, ואין כל הכלים מטמאין מאויר פלי חרס, לפי שהשרץ אבי הטמאה והכלי שנטמא ממנו ולד הטמאה, לפיכך אינו חוזר ומטמא כלים שבתוכו. ולמדנו עוד שהשרץ שנפל לאויר תנור והפת בתוכו ולא נגע השרץ בפת: התנור – ראשון, והפת – שנייה; ולא נאמר רואין את התנור כאלו מלא טמאה ותהא הפת תחלה, שאם אפה אומר פן, לא נתמצטו כל הכלים מלטמא מאויר פלי חרס, שהרי טמאה עצמה נגעה בהן מגפן; ולמדנו עוד על ביאת מים שאינה מכשרת זרעים, אלא-אם-פן נפלו עליהן משנתלשו; שאם אפה אומר מקבלין הכשר במחבר, אין לה שלא באו עליו מים. ומהו אומר: "אשר יבוא עליו מים"? ולמדנו עוד, שאין אכל מטמא אחרים, אלא-אם-פן יש בו כביצה (ת"כ. יומא ב), שגאמר: "אשר יאכל", אכל הנאכל בבת אחת, ושערו חכמים: 'אין בית הביצה מחזיק יותר מביצת תרנגולת'.

(לח) וכל אשר יפל מנבלתם | עליו יטמא תנור וכירים יתץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם: לה וכל די יפל מנבלתהון עלוהי יהי מסאב תנור וכירים יתצעון מסאבין אנון ומסאבין יהון לכון:

כ"י תנור וכירים • כלים (א) כלים המטלטלים הם, והם של חרס ויש להן תוף, ושופת את הקדרה על גב הקלל, ושניהם פיהם למעלה. יתץ • שאין לכלי חרס טהרה בטבילה. וטמאים יהיו לכם • שלא תאמר: 'מצוה אני לנתצם', תלמוד לומר: "וטמאים יהיו לכם"; אם רצה לקימן בטמאתן – רשאי.

(לז) אך מעין ובור מקוה-מים יהיה טהור ונגע מנבלתם יטמא: לו ברם מעין וגוב בית כנישות מים יהי דכי ודיקרב מנבלתהון יהי מסאב:

כ"י אך מעין ובור מקוה-מים • המחברים לקרקע, אין מקבלין טמאה; ועוד יש לה ללמד. יהיה טהור • הטובל בהם – מטמאתו. ונגע מנבלתם יטמא • (ת"כ) אפלו הוא בתוף מעין ובור ונגע מנבלתם, יטמא. שלא תאמר קל-וחמר: אם מטהר את הטמאים מטמאתם, קל-וחמר שיציל את הטהור מלטמא, לכך נאמר: "ונגע מנבלתם יטמא".

(לח) וכי יפל מנבלתם על-פל-זרע זרוע אשר יזרע מטהור הוא: לו וזרי יפל מנבלתהון על כל בר זרע זרוע די וזרע דכי הוא:

כ"י זרע זרוע • זריעה של מיני זרעונים. "זרוע" שם דבר הוא, כמו: (דניאל א) "ויתנו-לנו מן-הזרעונים". טהור הוא • למדך הכתוב, שלא הכשר ונתקן לקרות אכל לקבל טמאה עד שיבואו עליו מים.

(לח) וכי יתן-מים על-זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם: לו וזרי יתנהבון מים על (בר) זרע ונפל מנבלתהון עלוהי מסאב הוא לכון:

כ"י וכי יתן-מים על-זרע • לאחר שנתלש. שאם תאמר: "יש הכשר במחבר", אין לה זרע שלא הכשר! מים על זרע • בין מים בין שאר משקין, בין הם על הזרע בין הזרע נפל לתוכן; הכל נדרש בתורת כהנים. ונפל מנבלתם עליו • אף משנגב מן המים, שלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אכל, ומשייר עליו הכשר קבלת טמאה פעם אחת, שוב אינו נעקר הימנו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 74)

וכי יתן מים על זרע . . טמא הוא לכם (יא, לח) מאכל יבש – רומז לעבודת ה' 'יבשה'. מאכל רטב – רומז לעבודה מתוך חיות ולחלוחית. ומאכל אינו מקבל טמאה עד שיבואו עליו מים, שכן הטמאה נמשכת דוקא למקום שיש בו קדושה יתרה, כדי לקבל משם תוספת חיות. וכפי שמצינו לגבי נגיעה במאכל לפני נטילת ידים: 'לנגיעת הנזירים אין לחוש, כי רוח טמאה זו אינה מתאווה לשרות אלא . . במקום קדושה שנסתלק'.

למט) וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה
 למיכל דיקרב בנבלתה יהי מסאב עד
 רמשא :
הנגע בנבלתה יטמא עדהערב:

רש"י • בנבלתה • (חולין קיח. ת"ס) ולא בעצמות וגידיים, ולא בקרנים וטלפים, ולא בעור.

מ) והאכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עדהערב
 והנשא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עדהערב:
 מודיכול מנבלתה יצבע לבושהו ויהי
 מסאב עד רמשא ודיטול ית נבלתה יצבע
 לבושהו ויהי מסאב עד רמשא :

רש"י • והנשא את נבלתה • תמורה טמאת משא מטמאת מגע, שהנושא מטמא בגדים, והנוגע אין בגדיו
 טמאין, שלא נאמר בו: "יכבס בגדיו". והאכל מנבלתה • יכול תטמאנו אכילתו? כשהוא אומר בנבלת
 עוף טהור: (לקמן כב) "נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה-בה", אותה מטמאה בגדים באכילתה ואין נבלת בהמה
 מטמאה בגדים באכילתה בלא משא, כגון: אם תחבה לו חברו בבית הבליעה; אם-כן מה תלמוד לומר
 "האכל"? לתן שעור לנושא ולנוגע כדי אכילה, והוא כזית (נדה כב). וטמא עדהערב • אף-על-פי שטבל,
 צריך הערב שמש.

מא) וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא
 יאכל:
 מא וכל רחש דרחש על ארעא שקצא הוא
 לא יתאכל:

רש"י • השרץ על-הארץ • (חולין טו) להוציא את היתושין שבכליסין ושפולין ואת הזיזים שבעדשים, שהרי
 לא שרצו על הארץ אלא בתוך האכל, אבל משיצאו לאויר ושרצו, הרי נאסרו. לא יאכל • לחיב על
 המאכל פאוכל. ואין קרוי "שרץ" אלא דבר נמוך קצר רגלים שאינו נראה אלא כרוחש ונד.

מב) כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד
 כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא
 תאכלום כי שקץ הם:
 מב כל דמהלף על מעוהי וכל דמהלף על
 ארבע עד כל סגיאות רגלאין לכל רחשא
 דרחש על ארעא לא תיכלנון ארי שקצא
 אנון :

רש"י • הולך על-גחון • זה נחש. ולשון "גחון", שחיה, שהולך שח ונופל על מעיו. כל הולך • להביא
 השלשולין ואת הדומה לדומה. הולך על ארבע • זה עקרב. כל • להביא את החפושית אשרבו"ט
 בלע"ז ואת הדומה לדומה. מרבה רגלים • זה נדל, שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן
 וקורין צינטפיד"ש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטרשיחות חלק יו, עמוד 122 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

העצה שלא להיות "נופל על מעיו"

כל הולך על-גחון

זה נחש. ולשון גחון שחיה, שהולך שח, ונופל על מעיו (יא, מב. ובפירוש רש"י)
 יש לפרש הטעם שנקט הכתוב מכל תכונות הנחש דוקא "לשון גחון שחיה, שהולך שח" - בדרך הדרוש:
 אמרו חכמינו ז"ל (זהר חלק א לה, ב) "נחש דא יצר-הרע". ומשמיענו הכתוב, שאין היצר-הרע בא לאדם לפתותו שיהיה
 "הולך על מעיו", שיהיה שקוע בתאות האכילה ובענינים ארציים, אלא בראשונה אומר היצר-הרע לאדם שיהיה "הולך
 שח".
 כלומר: בנגוד להוראת התורה "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" (ישעיה מ, כו), שהאדם צריך להעלות ראשו, ולהתבונן
 בגדלות האל, אומר היצר-הרע לאדם להוריד ראשו ולהיות "הולך שח". ועל-ידי-זה יכול היצר-הרע להוריד את האדם,
 רחמנא-ליצלן, עד שלא זו בלבד שיהיה "הולך" על מעיו, אלא שיהיה "נופל על מעיו", דהינו שיהיה שקוע לגמרי בתאות
 רחמנא-ליצלן.

וכמאמר חכמינו ז"ל (שבת קה, ב) "כף אומנותו של יצירה-הרע, היום אומר לו עשה כף וכו' עד שאומר לו עבוד עבודה-זרה". והעצה להנצל מזה היא להיות שקוע בענייני "מרום" ו"שמים" שהוא העסק בתורה בכלל ובפנימיות התורה בפרט (ראה 'תורה אור' לבעל התניא בתחילתו. לקוטי-שיחות חלק ד' עמוד 9-1038), דכש"מרים" ראשו ועוסק בתורה, הרי הוא נצול מ"הנחש" דא יצירה-הרע".

(מג) **אַל־תִּשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשָּׂרִץ הַשָּׂרִץ**
וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם:

ה"י אֶל־תִּשְׁקְצוּ • באכילתן, שהרי כתיב: "נפשותיכם". ואין שקוץ נפש במגע. וכן ולא תטמאו, באכילתם. ונִטְמַתֶּם בָּם • אם אתם מטמאין בהם בארץ, אף אני מטמא אתכם בעולם הבא וכישיבת מעלה.

(מד) **כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְשֶׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשָּׂרִץ הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ:**

ה"י כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • כשם שאני קדוש, שאני ה' אֱלֹהֵיכֶם, כך: "והתקדשתם", קדשו את עצמכם למשה. והייתם קדושים • לפי שאני אקדש אתכם למעלה ובעולם הבא. ולא תטמאו וגו' • לעבר עליהם בלאוין הרבה; וכל לאו – מלקות. וזהו שאמרו בגמרא: אכל פוטיטא – לוקה ארבע, נמלה – לוקה חמש, צרעה – לוקה שש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי-שיחות חלק לב, עמוד 66 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

הזהירות בבל תשקצו לטהרת הנפש

אל־תִּשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם גו' וְהִתְקַדְשֶׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי (יא, מו-מד)

כתב הרמב"ם בסוף הלכות מאכלות אסורות, לאחרי שמונה את הדברים שאסרו חכמים מפני שהם "בכלל אל תשקצו את נפשותיכם", "כל הנזהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה ותרם לנפשו, וממרק נפשו לשם הקב"ה שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני".

יש לענן מדוע כתב הרמב"ם ש"הנזהר בדברים אלו" דוקא שהם הדברים שאסרו חכמים מפני בל תשקצו, מביא קדושה וטהרה ותרם לנפשו, ולא כתב פן לגבי דברים המפורשים בקרא שהם ב"בל תשקצו"?

יש לומר, דבזה השמיענו גדר הזהירות מהדברים שהם בכל תשקצו מדבריהם.

דהנה הדברים שאסרו חכמים משום בל תשקצו, הם דברים "שנפש רוב בני אדם קחה מהן כו' מתאוננת מהם" (לשון הרמב"ם כאן הלכה כט), ואם פן יש מקום לתמוה, מה ראו חכמים להזהיר שצריך להמנע מדברים אלו, כאשר בלאו-הכי טבע רוב בני אדם להתרחק מהם?

וזה משמיענו הרמב"ם, שפונת האדם בזהירותו בדברים אלו צריכה להיות לא רק מצד טבע גופו, אלא מפני ש"הנזהר מדברים אלו מביא קדושה וטהרה ותרם לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה" היינו שזה נוגע לקדושת וטהרת הנפש.

(מה) **כִּי אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם**
לְהִיט לְכֶם לְאֱלֹהִים וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי:

ה"י כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם • על־מנת שתקבלו מצותי העליתי אתכם. [דבר אחר: "כי אני ה' המעלה אתכם", בכלן כתיב: "הוצאתי", וכאן כתיב: "המעלה". תנא דבי רבי ישמעאל: אלמלא לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים פשאר אמות – דים, ומעליותא היא גביהו, והוא לשון "מעלה"].

(מו) **זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהַעוֹף וְכָל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה**
הַרְמֵשֶׁת בַּמַּיִם וְלִכְלֵל־נֶפֶשׁ הַשְּׂרָצָת עַל־הָאָרֶץ:

מו דא אורייתא דבעירא ודעופא ודכל נפשיתא חיותא דרחשא במיא ולכל נפשא דרחשא על ארעא:

פא שיעור יומי לשבת קודש כ"ב ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - יא - פרשת שמיני

מז לאַפְרָשָׁא בֵּין מְסַאָבָא וּבֵין דְּכִנְיָא וּבֵין
חִיתָא דְּמִתְאַקְלָא וּבֵין חִיתָא דִּי לֹא
מִתְאַקְלָא: פ פ פ
לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר וּבֵין הַחַיָּה
הַנְּאֻכָּלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכֵל: פפפ

ה'י"א לְהַבְדִּיל • לֹא בְלִבְד הַשְׁוֹנֶה, אֲלֵא שְׁתֵּהָא יוֹדֵעַ וּמַפְיֵר וּבְקִי בְהֵן. בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר • צְרִיךְ
לֹמַר בֵּין חֲמוֹר לְפָרָה? וְהֵלֵא כְּבָר מְפָרְשִׁים הֵם? ! אֲלֵא בֵּין טְמֵאָה לְךָ לְטְהוֹרָה לְךָ, בֵּין נִשְׁחַט חֲצִיּוֹ שֶׁל
קָנָה לְנִשְׁחַט רְבוּ. וּבֵין הַחַיָּה הַנְּאֻכָּלֶת • צְרִיךְ לֹמַר בֵּין צְבִי לְעֶרֶוֹד? וְהֵלֵא כְּבָר מְפָרְשִׁים הֵם? ! אֲלֵא
בֵּין שְׁנוּלְדוּ בְּהַ סִימְנֵי טְרֵפָה כְּשֶׁרָה, לְנוֹלְדוּ בְּהַ סִימְנֵי טְרֵפָה פְּסוּלָה:

צ"א פסוקים, עבדי"ה סימן. חסלת פרשת שמיני

הפטרה לפרשת שמיני לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפס בעמוד רנח

אגרות קודש

ב"ה, ערב ש"ק פרשת ויהי ביום השמיני,

וש"ק מברכים חדש זיו,

ה'תשכ"ד. ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו.

ועי"פ מאמר רז"ל בספרא בראשית פרשת שבוע זה: ויאמר משה - אמר להם משה לישראל...
כשם שהוא (הקב"ה) יחיד בעולמו כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו... עשיתם כן וירא אליכם כבוד ה'.

וידוע פירוש הבעש"ט בזה: זה הכלל גדול שיהי לאדם תמיד רק מחשבה אחת בעבודת הבורא
ית'... ויחשוב שכל דבר שיש בעולם הכל מלא מהבורא ית'... וידבק עצמו בכבודו ית' מאהבה גמורה...
ותמיד יהי מחשבתו דבוקה... וזהו פירוש הפסוק ברמז, ומן המקדש לא יצא, וכשצריך לדבר מעניני
עולם הזה יהי... כמו האדם שהולך מביתו לחוץ ודעתו לחזור תיכף, ובעת ההליכה חושב מתי יחזור
לביתו... ביתו העיקרי הבורא ית'.

יהי רצון שיקיים כאו"א את כל האמור לעיל מתוך שמחה אמיתית, כמו שהי ביום השמיני אז.

וירא כל העם וירונו, מילוי ההבטחה הנ"ל, עשיתם כן וירא אליכם כבוד ה'.

בברכת הצלחה בעבוה"ק ולבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

[כ"ח ניסן תשי"ט]

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו פ"ג עבור... שליט"א.

ובעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך
לו מתאים לתוכן כתבו.

ויהי רצון שזכות הצדקה (שימצא בזה הקבלה) וזכות הוספה שלו בעניני תורה ומצוות בכלל,
יעמוד לו להטבת מצב בריאותו ולהמצטרך לו ולב"ב שיי בכלל.

ויהי רצון שבכל הענינים אודותם כותב ימשיך בבשו"ט, בהנוגע לרבים ובפרט בהנוגע לעצמו,
טוב לשמים וטוב לבריות.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת שמיני

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

בי"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - י"ט ניסן פרק כ, מפרק צ עד סוף פרק צו</p>	<p>יום ראשון - ט"ז ניסן פרק כ, מפרק עט עד סוף פרק פב</p>
<p>יום חמישי - כ' ניסן פרק כ, מפרק צז עד סוף פרק קג</p>	<p>יום שני - י"ז ניסן פרק כ, מפרק פג עד סוף פסוק פז</p>
<p>יום שישי - כ"א ניסן פרק כ, מפרק קד עד סוף פרק קה</p>	<p>יום שלישי - י"ח ניסן פרק כ, מפרק פח עד סוף פרק פט</p>
<p>שבת קודש - כ"ב ניסן פרק כ מפרק קו עד סוף פרק קז</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ט"ז ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 110, והנה אף דרחילו... עד עמ' נו, באריכות:

מעין עולם הבא, אלא עדין נפשו שוקקה וצמאה לה' 37
 וכלתה אליו כל היום, ואינו מרוח צמאנו – לאלקות, כמי 38
 התורה שלפניו – הרי זה כמי שעומד בנהר וצועק: "מים! 39
 מים!" לשתות, כמו שקובל עליו הנביא¹⁶: "הוי כל צמא 40
 לכו למים", – חכמינו ז"ל 41

מפרשים: "מים" היינו 42
 "תורה" – "אין מים אלא 43
 תורה"¹⁷ – ואותו "צמא" 44
 שהנביא קובל עליו, אינו 45
 מתכוון שהוא צמא 46
 ללימוד התורה, שהרי אם 47
 כך, ירוה בעצמו את 48
 צמאונו בלימוד תורה – 49
 מדוע, איפוא, קובל עליו 50
 הנביא וקורא לו ללמוד 51
 תורה? אלא, ה"צמא" כאן 52

מתכוון, שהוא צמא 53
 ומקוננת בו אהבה חזקה 54
 לאלקות. ועל כך אומר לו 55
 הנביא ומצביע שעליו 56
 לרוות את צמאונו 57
 לאלקות – בלימוד 58
 התורה, ובלשון ה"תניא": 59
 הפסוק "הוי כל צמא", 60
 שהצמאון הוא ללימוד 61

התורה, אינו מוכן, דמי שהוא צמא ומתאווה ללמד, 63
 פשיטא שילמד מעצמו, ולמד לו – איפוא, לנביא לצעק 64
 עליו "הוי"? – אלא, משמעות המלה "צמא" כאן, היא, שהוא 65
 צמא לאלקות, ולו היתה באהבה כו (להקב"ה) כשלעצמה, 66
 משום "תכלית" – היה יכול להסתפק בעבודת התפילה המביאה 67
 את האהבה והצמאון לאלקות; אך, כיוון שה"תכלית" היא 68
 ה"עבודה" הבאה מן האהבה – לכן "צועק" הנביא, ומכריז, שבל 69
 יסתפק באהבה עצמה, אלא – ילמד תורה, ובכך ירווה את 70
 צמאונו לאלקות ויגיע ל"תכלית" האהבה, וכמו שנתבאר 71
 במקום אחר באריכות: 72

1 והנה, אף דרחילו ורחימו – יראה ואהבה, הם גם כן מתרין¹
 2 מצות, אף על פיריבן נקראין – התורה והמצוות, "גדפיין", –
 3 כנפיים, להיות כי תכלית האהבה היא העבודה מאהבה. –
 4 הרי, אף שגם אהבת ה' היא מצודה, אבל התכלית במצודה זו, היא
 5 לא האהבה כשלעצמה,
 6 אלא שהאהבה תביא
 7 לעבודת ה'. ומכיון
 8 שהאהבה משמשת
 9 כאמצעי לעבודת התורה
 10 והמצוות, היא (וכן
 11 היראה) נקראת "גדפיין"⁴
 12 (כנפיים) – כמו הכנפיים
 13 שתפקידן לשמש את גוף
 14 העוף. ואהבה פלי⁷
 15 עבודה, – אהבה שאיננה
 16 מביאה ל"תכלית", לקיום
 17 התורה והמצוות, אלא
 18 היא "תכלית" לעצמה –
 19 היא "אהבה בתענוגים",
 20 – מדריגה עליונה ביותר
 21 באהבה, להתענג
 22 מאלקות, להתענג על ה'
 23 מעין עולם הפא – ענינו
 24 של עולם הבא, הוא הרי
 25 "נהנין מזיו השכינה" –
 26 תענוג מאלקות, ואהבה זו

והנה אף דרחילו ורחימו 1
 הם ג"כ מתרין¹ג מצות 2
 אעפ"כ נקראין גדפיין להיות 3
 כי תכלית האהבה היא 4
 העבודה מאהבה ואהבה 5
 בלי עבודה היא אהבה 6
 בתענוגים להתענג על ה' 7
 מעין עוה"ב וקבלת שבר 8
 והיום לעשות' כתי' ולמחר 9
 לקבל שכרם ומי שלא הגיע למדה זו למעום מעין 10
 עוה"ב אלא עדיין נפשו שוקקה וצמאה לה' וכלתה אליו 11
 כל היום ואינו מרוח צמאונו במי התורה שלפניו הרי זה 12
 כמי שעומד בנהר וצועק מים מים לשתות כמו שקובל 13
 עליו הנביא הוי כל צמא לכו למים. כי לפי פשוטו 14
 אינו מוכן דמי שהוא צמא ומתאוה ללמוד פשיטא 15
 שילמוד מעצמו ולמה לו לנביא לצעוק עליו הוי וכמ"ש 16
 במ"א באריכות: 17

27 היא מעין התענוג שבעולם הבא, ונקבלת שבר, – באהבה זו
 28 יש גם משום קבלת שבר (ולא ענין של עבודה), כלומר: יש
 29 לאותו אדם, כאן למטה בעולם הזה, מעין, משהו, מהשכר
 30 שנותנים בעולם הבא עבור עבודה; ו"היום לעשותם", פתיב,
 31 ו"למחר לקבל שכרם"¹⁵. – והרי כתוב "היום" לעשותם,
 32 "היום" – בעולם הזה הוא הזמן ל"מעשה", ל"עבודה", ו"למחר"
 33 – בעולם הבא, ב"גן עדן", הוא הזמן של קבלת שבר. לפיכך, הרי
 34 "היום", כאן בעולם הזה, ובזמן של "עבודה" – נוגעת האהבה
 35 המביאה ל"עבודה" ולקיום תורה ומצוות. ומי שלא הגיע
 36 למדה זו, למעם מעין עולם הפא, – "אהבה בתענוגים" שהיא

יום שני י"ז ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נו, פרק מא ברם... עד עמ' 112, ותפילין.

77 מצוות-העשה, שלצורך קיומן כראוי, הדבר צריך להיות תוצאה של
 78 אהבתו של יהודי להקב"ה ורצונו להיות דבוק בו – שבגלל כך הוא
 79 מקיים מצוה, משום שעל ידה הוא מתדבק עם הקב"ה; יראת ה' היא
 80 שורש לקיומן של כל מצוות הלא-תעשה, הימנעותו של יהודי לעבור

73 פרק מא. כפי שמובא בדיף-השער של ספר זה, מבוסס ספר
 74 ה"תניא", על הפסוק: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך
 75 לעשותו", שקרוב וקל ליהודי לקיים תורה ומצוות עם הלב, מתוך
 76 אהבת ה' ויראת ה'; אהבת ה' היא השורש לקיומן של כל

פנים"), דְּהֵינּוּ - כיצד מעורר אדם בקרבו יראה זו? - על ידי
 שהוא מביא את עצמו לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַחְשַׁבְתּוֹ עַל-כָּל-פְּנִיּוֹם -
 כדי לעורר יראת ה' בהתגלות לבב - יש להתבונן מתוך העמקת
 הדעת, ואילו אם אין בכוחו של אדם להגיע לכך - עליו לפחות
 להתבונן במחשבתו, בלי
 העמקת הדעת, בְּגִדְלַת
 אֵינְסוֹף פְּרוּךְ-הוּא, וּמַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר הוּא -
 מלכותו, היא, "מַלְכוּת
 כָּל עוֹלָמִים" - עֲלִיוֹנִים
 וְתַחְתּוֹנִים, - וככל
 שגדולה יותר מלכותו של
 מלך, היא מעוררת יותר
 מורא ופחד מהמלך,
 וְאִיהוּ "מַמְלָא כָּל
 עֲלָמִין" - הקב"ה "ממלא"
 את כל העולמות ומחיה
 אותם בחיות פנימית. חיות
 זו אפשר שתהא מורגשת
 בנבראים, ונבראים אפשר
 שתהיה להם השגה והבנה

בחיות אלקית זו, וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, - והקב"ה "סובב" כל
 העולמות, הוא מחיה אותם גם בחיות שאינה מורגשת בנבראים
 ואין ביכולת הנבראים להשיג חיות זו; וְכִמְזוּ שְׂכָתוֹבוֹ: "הָלֵא
 אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ אֲנִי מְלֵא", - אומר הקב"ה, וּמְנִיחַ
 הָעֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים - הקב"ה "מניח" את הנבראים של
 העולמות העליונים והתחתונים, כלומר, כל אלה אינם מהווים
 תכלית הבריאה, ואין הקב"ה מייחד מלכותו עליהם, שייקרא
 אלקה ומלך שלהם, אלא, וּמֵיחַד מַלְכוּתוֹ עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
 כְּבָלָל, - שכן, הקב"ה נקרא "מלך ישראל", וְעַלְיוֹ בְּפָרְט, -
 מייחד הקב"ה את מלכותו, כִּי חֵיב אָדָם לֹמְרֵי: בְּשִׁבְלֵי
 נִבְרָא הָעוֹלָם, - כל כוונת הבריאה, שהיא כדי שהקב"ה יהיה
 מלך, הרי זה "בשבילי", שיהיה מלך עלי, ובפשטות - האמת
 אכן כך היא, כי כל ישראל הם הרי קומה אחת שלימה, כמו גוף
 אחד, המכיל אברים שונים - הרי כל אבר נוגע לגוף כולו,
 וכשאדם הוא חס־ושלום בעל מום, ביד או ברגל, מהווה הדבר
 פגם בכל הגוף, כולל הראש - כך גם ביחס למה שהקב"ה מייחד
 מלכותו על עם ישראל, הרי כאשר חסר משהו ביהודי אחד -
 חסר בקומת כלל ישראל כולה. ענין זה, שהקב"ה מייחד מלכותו
 עליו בפרט, מטיל על היחיד יתר אחריותו ויתר קבלת עול מלכות
 שמים - ובפרט לפי ביאורו של הרבי שליט"א (בשיחתו הנדפסת
 בסוף פרק זה), הרי זה חל עליו במיוחד בתור יהודי. וְהוּא גַם
 הוּא מְקַבֵּל עָלָיו - מצדו, מַלְכוּתוֹ, לְהִיּוֹת מֶלֶךְ עָלָיו, -
 שהקב"ה יהיה מלך עליו, וְלַעֲבֹדוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ כְּכֹל מִיֵּי
 עֲבוּדַת עַבְדְּךָ, - בענין זה עליו להתעמק במחשבתו, כדי לקבל
 על עצמו עול מלכות שמים. שכן, יהודי בכלל צריך שיהיה לו

עבירה, באה מיראתו ופחדו להמרות ציוויו של הקב"ה.
 2 בפרקים הקודמים למדנו גם כן שאהבת ה' ויראת ה' הן "כנפיים" (גדפין).
 3 על ידן מתעלות התורה והמצוות בספירות העולמות העליונים; כשחסרה
 4 בקיום המצוות הכוונה של אהבת ה' ויראת ה' - המצוות הן, כגוף בלי
 5 נשמה. בפרק מ"א, אותו אנו
 6 מתחילים ללמוד, יוסבר,
 7 שיראת ה' היא ראשיתה
 8 ועיקרה של עבודת ה',
 9 ולמרות שכאמור, אהבת ה'
 10 היא שורש קיומן של מצוות
 11 עשה, בכל זאת, לא די
 12 ב"אהבת ה'" בלבד לשם קיום
 13 מצוות-העשה, ומן ההכרח
 14 לעורר, לשם כך, לכל הפחות,
 15 גם דרגה קטנה של "יראת ה'",
 16 שכן, יש לשרת את הקב"ה
 17 באופן של עבודה דוק
 18 (עבודת ה'). ככתוב: "ועבדתם
 19 את ה' אלקיכם", "ואתו
 20 תעבדו", כמו עבד המשרת
 21 את אדונו. ובעבודת עבד

ליקוטי אמרים

פרק מא ברם צריך להיות לזכרון תמיד ראשית העבודה ועיקרה ושרשה. והוא

כי אף שהיראה היא שרש לסוד מרע והאהבה לוועשה טוב. אעפ"כ לא די לעורר האהבה לבדה לוועשה טוב ולפחות צריך לעורר תחלה היראה הטבעית המסותרת בלב כל ישראל שלא למרוד בממ"ה הקב"ה כנ"ל שתהא בהתגלות לבו או מוחו עכ"פ דהיינו להתבונן במחשבתו עכ"פ גדולת א"ס ב"ה ומלכותו אשר היא מלכות כל עולמים עליונים ותחתונים ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכמ"ש הלא את השמים ואת הארץ אני מלא ומניח העליונים ותחתונים ומייחד מלכותו על עמו ישראל בכלל ועליו בפרט כי חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם והוא גם הוא מקבל עליו מלכותו להיות מלך עליו ולעבדו ולעשות רצונו

נדרש ענין היראה. לכן, יראה היא ראשיתה ועיקרה של עבודה (ובאהבת
 23 ה' ויראת ה' - יראה קודמת לאהבה). כְּרָם, צָרִיךְ לְהִיּוֹת לְזַכְרוֹן
 24 תָּמִיד - ולתשומת לב מתמדת את רֵאשִׁית הָעֲבוּדָה - עבודת
 25 ה', וְעִקְרָה וְשָׂרְשָׁה. וְהוּא, כִּי אֵף שֶׁהִירָאָה הוּא שֶׁרֶשׁ לְ"סוּר
 26 מֵרַע" - למרות שיראת ה' היא השורש להימנעות מעשיית רע,
 27 שלא לעבור על מצות לא-תעשה, וְהָאֱהָבָה - היא שורש,
 28 לְ"וַעֲשֵׂה טוֹב", - לקיום מצוות-עשה, אֵף-עַל-פִּי־כֵן לֹא דִי
 29 לְעוֹרֵר הָאֱהָבָה לְבִדָּה לְ"וַעֲשֵׂה טוֹב", - גם לשם קיומן של
 30 מצוות-העשה, לא די ליהודי לעורר בקרבו "אהבת ה'" בלבד,
 31 ואילו "יראת ה'" תישאר חבויה עמוק בלבו; וּלְפָחוֹת צָרִיךְ -
 32 לשם קיום המצוות, לְעוֹרֵר תַּחְלָה הִירָאָה הַטְּבַעִית הַמְּסֻתֶרֶת
 33 בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל, - המביאה, שְׂלֵא לְמַרְד בְּמֶלֶךְ מַלְכֵי
 34 הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ-פְּרוּךְ-הוּא, כְּנֹכַח לְעִיל, - שבלב כל יהודי
 35 ישנה יראה מסותרת טבעית - פחד שלא להמרות ציוויו של
 36 הקב"ה. יראה זו לכל הפחות, עליו לעורר כדי לקיים "ועשה
 37 טוב", כלומר: לאמיתו של דבר, על יהודי לעורר יראה מהקב"ה
 38 על ידי התבוננות בגדלות ה', אך אם אין בכוחו להגיע לכך -
 39 עליו, לכל הפחות, לעורר את היראה הטבעית המסותרת בלבו,
 40 שלשם כך לא נדרש ממנו להתעמק בגדלות ה', באותה מדה
 41 שהדבר נדרש, כשהוא רוצה לעורר את המדריגה העליונה
 42 יותר שביראה (על ידי התבוננות). שְׂתֵּהֵא - יראה זו, בְּהִתְגַּלּוֹת
 43 לְבוֹ אוֹ מוֹחַ עַל-כָּל-פְּנִיּוֹם. - גם בהתעוררות יראה זו, ישנם
 44 שני אופנים: א) הוא מעורר את היראה עד לידי הרגשתה בלבו.
 45 ("בהתגלות לבו"). ב) אין בכוחו לעורר יראה זו בהרגשת הלב,
 46 אלא, שתהא מורגשת במוחו ובמחשבתו בלבד ("מוחו על-כל-

1. ירמ' כו, כד. 2. סנהדרין פרק ד, משנה ה.

19 שעומד בעצמו לפני מלך. ויעמיק – ויתעמק, כמחשבה זו
 20 ויאריך בה כפי יכלת השגת מוח ומחשבתו, וכפי הפנאי
 21 שלו, – שיש ביכולתו להקדיש להתבוננות זו. שעתה של
 22 התבוננות זו, היא: לפני עסק התורה, או המצוה, כמו –
 23 למשל, לפני לבישת
 24 טלית ותפילין. – לפני
 25 שהוא עוסק בעבודת ה',
 26 בלימוד תורה או בקיום
 27 מצוות, יתעמק
 28 בהתבוננות האמורה, כדי
 29 שה"עבודה" שהוא עומד
 30 לעשות תהיה מתוך יראת
 31 ה' שהוא יעורר בקרבו על
 32 ידי התבוננות. להלן מסביר רבנו הזקן ענין נוסף של התבוננות,
 33 שאיננה התבוננות כללית שצריכה להיות כאמור לפני עבודת
 34 ה' בכלל – אלא התבוננות פרטית, לפני עשותו מצוה פרטית
 35 – התבוננות זו קשורה בתוכנה והידושה של כל מצוה,
 36 והשפעתה על נפשו.

1 עול מלכות שמים ולהיות נכון לעשות רצון הקב"ה, כמו עבד
 2 שעושה רצון אדונו. להלן מסביר רבנו הזקן, שהתבוננות זו
 3 (כדי לעורר את היראה הטבעית במוחו כו') צריכה להיות לא
 4 רק שהקב"ה מייחד עליו מלכותו באופן כללי – כי אם, יתירה
 5 מזו, ובלשון כ"ק אדמו"ר
 6 שליט"א: "ולא רק מייחד
 7 מלכותו בכללות כ"א עוד
 8 זאת": "והנה ה' נצב
 9 עליו", ו"מלא כל
 10 הארץ – הוא רק,
 11 כבודו", ומביט עליו, –
 12 לא זו בלבד שהקב"ה
 13 נמצא בכל מקום ורואה
 14 כל דבר, אלא, הוא מביט עליו באופן מיוחד, ובוהן בליות
 15 ולב – הקב"ה בוהן רגשותיו ורעיונותיו הפנימיים של האדם,
 16 אם עובדו כראוי, ועל כן צריך – האדם, לעבד לפניו
 17 באימה וביראה, – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לא רק כזה
 18 שנמצא במדינת המלך, כי אם", בעומד לפני המלך. – כמו

ליקוטי אמרים

בכל מיני עבודת עבד. והנה ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי. ועל כן צריך לעבוד לפניו באימה ויראה כעומד לפני המלך ויעמיק במחשבה זו ויאריך בה כפי יכולת השגת מוחו ומחשבתו וכפי הפנאי שלו לפני עסק התורה או המצוה כמו לפני לבישת טלית ותפילין

כל דבר, אלא, הוא מביט עליו באופן מיוחד, ובוהן בליות ולב – הקב"ה בוהן רגשותיו ורעיונותיו הפנימיים של האדם, אם עובדו כראוי, ועל כן צריך – האדם, לעבד לפניו באימה וביראה, – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לא רק כזה שנמצא במדינת המלך, כי אם", בעומד לפני המלך. – כמו

יום שלישי י"ח ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 112, וגם יתבונן איך... עד עמ' נז, ליודעים:

62 – ציצית ותפילין, של המתבונן לפני לבישה זו, הוא ממשך
 63 אורו ותפיר עליו, דהיינו על "חלק אלוהים מפעל" שבתוך
 64 גופו, – על נפשו
 65 האלקית, המחיה את גופו
 66 שהיא חלק אלקה ממעל,
 67 וזאת כדי, לפלל ולפטר
 68 באורו ותפיר. – זו תהיה
 69 פעולת התורה שהוא
 70 לומד והציצית שהוא
 71 לובש, על נפשו האלקית
 72 בכלל, וביתר פירוט הרי
 73 פעולת הנחת תפילין על
 74 כוחות הנפש האלקית,
 75 היא, כפי שנלמד מיד, על המוח והלב – ודרך פירוש, – באופן
 76 מפורט, תהיה הפעולה על נפשו: בתפילין – על ידי התפילין
 77 שהוא מניח, תהיה הפעולה, לפטר ולפלל פחינת חכמתו
 78 ובניתו שפגש האלהית בפחינת חכמתו ובניתו של
 79 אינסוף ברוך-הוא, המלפשות דרך פירוש פירושיות:
 80 "קדש", "והיה פי יביאך", – בפרשיות "קדש" ו"והיה כי
 81 יביאך" שבתפילין, מלוובשות חכמתו ובניתו של אין סוף ברוך
 82 הוא: בפרשת "קדש" – חכמה, ובפרשת "והיה כי יביאך" –
 83 בינה; וחכמתו ובניתו של האדם המניח את התפילין, נכללות
 84 ובטלות בחכמתו ובניתו של אינסוף ברוך-הוא שבשתי פרשיות
 85 אלו. דהיינו – במה מתבטאת ונראית התכלותן וביטולן של
 86 חכמתו ובניתו? – הרי זה, שלא להשתמש בחכמתו ובניתו

37 וגם יתבונן, איך שאור אינסוף ברוך-הוא, ה"סוכב כל
 38 עלמין" ו"ממלא כל עלמין", – כל העולמות, הוא רצון
 39 העליון, – כפי שלמדנו
 40 בפרקים הקודמים,
 41 שהרצון העליון הוא מקור
 42 חיות כל העולמות,
 43 המחיה אותם באופן של
 44 "סוכב" ו"ממלא" – ורצון
 45 זה, הוא מלבש פאותיות
 46 וחכמת התורה, –
 47 אותיות התורה הנאמרות
 48 על ידו, וחכמת התורה
 49 שהוא מבין – בהן, מלוובש
 50 רצון הקב"ה, כפי שלמדנו בפרק ד', שהרצון העליון התלבש
 51 באותיות הדיו שנכתבו על קלף של ספר תורה ובחכמת התורה
 52 – מה שחכמת התורה מחייבת שהדבר כשר או פסול, בכך גלום
 53 הרצון העליון, כך רוצה הקב"ה שדבר זה יהיה כשר או פסול –
 54 וכשאדם מתבונן לפני עסקו בתורה יתעמק בכך, איך שאור אין
 55 סוף ברוך-הוא (הרצון העליון), מלוובש באותיות ובחכמת
 56 התורה שהוא עומד ללמוד, או פציצית ותפילין אלו, – אם
 57 ההתבוננות היא לפני שהוא עומד ללבוש ציצית או להניח
 58 תפילין – יתבונן איך שהרצון העליון מלוובש בציצית ובתפילין
 59 אלו שהוא עומד ללבוש – שכן, זהו רצונו של הקב"ה, שיהודי
 60 ילבש ציצית ויניח תפילין, ובקריאתו – בקריאת ולימוד התורה
 61 שלו, כאשר ההתבוננות היא לפני עסקו בתורה, או בלבישתו

3. בראשית כח, יג. 4. "כמבואר בארוכה בדרושי תפילין שבפע"ח, בסידור (שעם מאמרי החסידות), באמרי בינה וכו'" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

46 שמקבל על עצמו עול מלכות שמים ומורא ופחד מהקב"ה, היא
47 – הרי, אמתית בלי שום ספק, שהרי היא – קבלה זו, טבע
48 נפשות כל ישראל שלא למרד במלך הקדוש ותפרך –
49 בהקב"ה הרי התורה שלומד או המצוה שעושה מחמת

קבלה זו – של מלכות

שמים, ומחמת המשכת

היראה שבמחו, נקראות

– תורה ומצוות אלו, בשם

"עבודת שלמה", –

עבודה שלימה היא דוקא

זו שבאה מתוך יראה

מהקב"ה, כפי שנלמד

להלן – ככל עבודת

העבד לאדונו ומלכו. –

שהיא באה מתוך יראה.

כל האמור הוא, כשאדם

מעורר בקרבו, לפחות,

דרגה קטנה של יראה, גם

אם זה במחשבה בלבד,

וביראה זו הוא לומד

תורה ומקיים מצוות. מה

שאיך בן אם לומד

ומקיים המצוה באהבה

לבד, – בלי יראה כלל,

כדי לדבקה בו – יתברך,

על-ידי תורתו ומצותיו

– אינה נקראת – עבודה

זו, בשם עבודת העבד,

והתורה – הרי, אמרה:

"ועבדתם את ה'

אלהיכם וגו'", – הרי

שנאמר "ועבדתם", לשון

עבודה, כמו עבודת עבד,

שהיא מתוך יראה, "ואותו תעבדו וגו'"¹⁰; – גם כן לשון

עבודה, וכמו שקתוב בזהר [פרשת בהר]: "כהא תורא

דיהכיני עליה על בקדמיתא בנין לאפקא מיניה טב לעלמא

בו', – כאותו שור ששמים עליו עול בתחילה, כדי להפיק ממנו

טוב לעולם, הכי נמי אצטרך לבר נש לקבלא עליה על

מלכות שמים בקדמיתא בו', – כך צריך גם האדם לקבל על

עצמו בתחילה עול מלכות שמים (ולאחר מכן לעסוק בעבודת

ה'). ואי האי לא אשתבח גבה – לא שריא ביה קדשה בו';

– ואם אין בו קבלת עול מלכות שמים, אינה שורה בו קדושה.

[וברהיא מהימנא שם דף קיא עמוד ב] – נאמר: שכל אדם

צריך להיות – בעבודת ה', בשתי בחינות ומדרגות, והן:

בחינת "עבד" ובחינת "בן". – עבד – שעבודתו היא מתוך

1 שבנפשו, בלתי לה' לבדו, – שישתמש בחכמתו ובינתו

2 לתורה ומצוות בלבד, להביך את התורה וגדלות ה' וכו'; וכן

3 לבטל ולקבל בחינת הדעת שבנפשו, – החלק השלישי

4 שבמוח, הכולל – מוח הדעת כולל בתוכו, חסד ונבונה, שהן

5 יראה ואהבה שקבלו, –

6 מוח הדעת כולל אותן

7 ועל-ידי הן נוצרות. שכן,

8 על ידי התקשרות

9 והתעמקות מוח ה'דעת"

10 בגדולת ה' – נוצרות

11 המדות יראת ה' ואהבת

12 ה' – כפי שלמדנו בסוף

13 פרק ג. – ותפקידו של

14 אדם למסור את כוח

15 ה'דעת" שבנפשו,

16 בבחינת דעת העליון –

17 הדעת"

18 שלמעלה, הכולל חסד

19 ונבונה, המלבש –

20 הדעת העליון מלובש,

21 בפרשיות: "שמע",

22 "והיה אם שמע", והינו

23 כמו שקתוב ב"שליחן"

24 ערוף⁵: – שהכוונה

25 בשעת הנחת תפילין,

26 צריכה להיות: לשעבד

27 הלב והמח בו; –

28 להקב"ה. זוהי פעולת

29 מצות תפילין על הנפש

30 האלקית בכלל ועל כוחות

31 השכל והמדות שלה

32 בפרט. ובעטיפת ציצית,

33 יבין כמו שקתוב בזהר:

34 להמשיך עליו מלכותו ותפרך, אשר היא – למרות

35 שמלכותו היא, "מלכות כל עולמים" וכו', – אף על פי כן

36 יכוון ויפעול, ליחדה – את מלכותו יתברך, עלינו על-ידי מצוה

37 זו, – של לבישת ציצית, המסוגלת במיוחד להמשיך עלינו

38 קבלת מלכות שמים. והוא פענוך "שום תשים עליך מלך".

39 – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שפי" – שלפני השימה אין לו

40 מלך ועתה הוא משים ע"ע מלך". כלומר: לפני שהוא שם על

41 עצמו מלך, אין לו מלך, ועכשיו הוא שם על עצמו מלך. ואז,

42 – כשהוא יתבונן בהאמור, אף אם ככל זאת לא תפל עליו

43 אימה ופחד בהתגלות לבו, – לפני הקב"ה, מכל-מקום

44 מאחר שמקבל עליו מלכות שמים, וממשיך עליו יראתו

45 ותפרך בהתגלות מחשבתו ורצונו שבמחו, וקבלה זו –

ליקוטי אמרים

שלא להשתמש בחכמתו ובינתו שבנפשו בלתי לה' לבדו וכן ליבטל ולכלול בחי' הדעת שבנפשו הכולל חו"ג שהן יראה ואהבה שבלבו בבחי' דעת העליון הכולל חו"ג המלובש בפ' שמע והיה אם שמע והיינו כמו"ש בש"ע לשעבד הלב והמוח כו' ובעטיפת ציצית יכוין כמו"ש בזהר להמשיך עליו מלכותו ית' אשר היא מלכות כל עולמים וכו' לייחדה עלינו ע"י מצוה זו והוא כענין שום תשים עליך מלך ואזי אף אם בכל זאת לא תפול עליו אימה ופחד בהתגלות לבו מ"מ מאחר שמקבל עליו מלכות שמים וממשיך עליו יראתו ית' בהתגלות מחשבתו ורצונו שבמחו וקבלה זו היא אמיתית בלי שום ספק שהרי היא טבע נפשות כל ישראל שלא למרוד במלך הקדוש ית' הרי התורה שלומד או המצוה שעושה מחמת קבלה זו ומחמת המשכת היראה שבמחו נקראות בשם עבודה שלימה ככל עבודת העבד לאדונו ומלכו משא"כ אם לומד ומקיים המצוה באהבה לבדה כדי לדבקה בו על ידי תורתו ומצותיו אינה נקראת בשם עבודת העבד והתורה אמרה ועבדתם את ה' אלהיכם וגו' ואותו תעבדו וגו' וכמו"ש בזהר [פ' בהר] כהאי תורא דיהבין עליה עול בקדמיתא בגין לאפקא מיניה טב לעלמא כו' הכי נמי אצטרך לב"ג לקבלא עליה עול מלכות שמים בקדמיתא כו' ואי האי לא אשתכח גביה לא שריא ביה קדוש' כו' [ובר"מ שם ד' קי"א ע"ב] שכל אדם צ"ל בשתי בחי' ומדרגות והן עבד ובחי' בן יבין כמו שקתוב בזהר:

34 להמשיך עליו מלכותו ותפרך, אשר היא – למרות

35 שמלכותו היא, "מלכות כל עולמים" וכו', – אף על פי כן

36 יכוון ויפעול, ליחדה – את מלכותו יתברך, עלינו על-ידי מצוה

37 זו, – של לבישת ציצית, המסוגלת במיוחד להמשיך עלינו

38 קבלת מלכות שמים. והוא פענוך "שום תשים עליך מלך".

39 – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שפי" – שלפני השימה אין לו

40 מלך ועתה הוא משים ע"ע מלך". כלומר: לפני שהוא שם על

41 עצמו מלך, אין לו מלך, ועכשיו הוא שם על עצמו מלך. ואז,

42 – כשהוא יתבונן בהאמור, אף אם ככל זאת לא תפל עליו

43 אימה ופחד בהתגלות לבו, – לפני הקב"ה, מכל-מקום

44 מאחר שמקבל עליו מלכות שמים, וממשיך עליו יראתו

45 ותפרך בהתגלות מחשבתו ורצונו שבמחו, וקבלה זו –

5. אורח חיים סימן כה, סעיף ה. 6. "כנ"ל בראש הפרק" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 7. דברים יז, טו. 8. ראה ליקוטי תורה מסעי צ, ד. 9. שמות כג, כה. 10. דברים יג, ה.

12 מדה שהתורה קוראת בשם "עבודה"; וכשאין ביכולת האדם
 13 ליצור הרגשת יראה מהקב"ה בלבו – יעורר לכל הפחות יראה
 14 במודו ומחשבתו, ששם, לכל הפחות, ירגיש יראה זו. להלן
 15 יסיבר רבנו הזקן, שגם מי שאינו מסוגל לעורר אפילו במוחו
 16 יראה מוחשית ומורגשת –
 17 בכל זאת, כיוון שהוא
 18 מתעמק בדברים
 19 האמורים, וכוונתו בשעת
 20 לימודו תורה וקיומו
 21 מצוות היא כדי לשרת את הקב"ה, את המלך, יש כבר בכך
 22 משום עבודה אמיתית.

1 יראה, הוא ירא מאדונו, כך על האדם לעבוד את ה' מתוך
 2 יראה; בן – עושה למען אביו מתוך אהבה, כך, על האדם להיות
 3 בבחינת בן ולעבוד את ה' מתוך אהבה. ואף ד"ש – מדרגה של
 4 "בן" שהוא – בד בבד, גם בן "עבד", הרי אי אפשר לבא
 5 למדרגה זו בלי קדימת
 6 היראה עלאה, כידוע
 7 ליודעים. – כלומר: גם
 8 מדרגה זו של בן (שהוא)
 9 עבד, קדמה לה יראה. –
 10 על כל פנים, רואים אנו שגם כשישנה לאדם אהבת ה', אלא
 11 שחסרה לו יראת ה', אין בכך משום קיום תורה ומצוות, באותה

ליקוטי אמרים

ואף דיש בן שהוא ג"כ עבד הרי אי אפשר לבא
 למדרגה זו בלי קדימת היראה עלאה כידוע ליודעים:

יום רביעי י"ט ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נו, והנה אף מי... עד עמ' 114, כנ"ל.

54 היראה גם לא במוח, אך מכיוון שהוא מתעמק בענינים
 55 שעליהם לעורר יראה, ובמחשבתו הוא מהרהר בענינים של
 56 יראה – הוא אף מקיים בכך מצות יראה. ועוד, – יתירה מזו,
 57 שנקמת מקום גם מצות יראה – לא רק מצות ה"עבודה",
 58 במה – על ידי, שממשיך
 59 היראה במחשבתו, –
 60 שבמחשבתו הוא מהרהר
 61 אודות יראה זו ומנסה
 62 לעורר אותה, כי בשעה
 63 ורגע זו על-כל-פנים
 64 מורא שמים עליו, על-
 65 כל-פנים כמורא בשר
 66 ודם הדיוט לפחות
 67 שאינו מלך, המביט
 68 עליו, שנמנע בעבורו
 69 מלעשות דבר שאינו
 70 הגון בעיניו, – כשמישהו
 71 מסתכל עליו, גם אם הוא
 72 איננו מלך, כ"אם בשר-
 73 ודם פשוט – מונעת אותו

ליקוטי אמרים

והנה אף מי שגם במוח ובמחשבתו אינו מרגיש שום
 יראה ובושה מפני פחיתות ערך נפשו ממקור חוצבה
 ממדרגות תחתונות ד"ס דעשיה אעפ"כ מאחר שמתכוין
 בעבודתו כדי לעבוד את המלך הרי זו עבודה גמורה
 כי היראה והעבודה נחשבות לשתי מצות במנין תרי"ג
 ואינן מעכבות זו את זו. ועוד שבאמת מקיים גם מצות
 יראה במה שממשיך היראה במחשבתו כי בשעה ורגע
 זו עכ"פ מורא שמים עליו עכ"פ כמורא בשר ודם הדיוט
 לפחות שאינו מלך המביט עליו שנמנע בעבורו מלעשות
 דבר שאינו הגון בעיניו שזו נק' יראה כמו שאמר
 רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו יהי רצון שיהא מורא
 שמים עליכם כמורא בשר ודם כו' תדעו כשאדם עובר
 עבירה אומר שלא יראני אדם כו' רק שיראה זו נקראת

23 והנה, אף מי שגם במוחו ובמחשבתו אינו מרגיש שום
 24 יראה ובושה, – שהתבוננות האמורה – כיצד מייחד הקב"ה
 25 את מלכותו עליו, ויתירה מזו – איך הקב"ה "עומד" עליו ומביט
 26 אם הוא עובדו כראוי וכו' – איננה מעוררת בו הרגשת היראה,
 27 גם לא במוחו ומחשבתו
 28 בלבד, וסיבת הדבר היא –
 29 מפני פחיתות ערך
 30 נפשו ממקור חוצבה,
 31 ממדרגות תחתונות
 32 דעשר ספירות דעשיה,
 33 – שמקור נפשו הוא
 34 מהעולם התחתון ביותר,
 35 "עולם העשיה", ובעולם
 36 זה עצמו – מהמדרגות
 37 התחתונות ביותר בעשר
 38 הספירות שבו – ומשום
 39 כך, אין ביכולתו לגלות
 40 בקרבו הרגש אלקי, של
 41 יראה אלקית, גם לא
 42 במוחו, אף-על-פי-כן,
 43 מאחר שמתכוין בעבודתו – בקיום תורה ומצוות, כדי לעבד
 44 את המלך – את הקב"ה, שהוא המלך שלו, הרי זו עבודה
 45 גמורה, – לא חסר מאומה במה ששייך ל"עבודה" – קיומו
 46 תורה ומצוות הוא באופן ההולם את התואר "עבודה", כי
 47 היראה והעבודה – יראה, ועבודת השי"ת, נחשבות לשתי
 48 מצות – נפרדות, במנין תרי"ג, – 613 מצוות, ואינן מעכבות
 49 זו את זו. – ולמרות שאין הוא מקיים מצות היראה, כי על
 50 היראה להיות מורגשת בלב, או לכל הפחות במוח – בכל זאת,
 51 אין בכך משום עיכוב בקיום מצות עבודת ה', בלמודו תורה
 52 ובקיומו מצוות כדי לשרת את הקב"ה שהוא המלך שלו. ורבנו
 53 הזקן ממשיך ואומר יתר על כן שלמרות שאין הוא מרגיש את

הסתכלות זו לעשות דברים בלתי הוגנים – באותה מדה הוא
 מונע את עצמו, בשעה שהוא מהרהר בעניני אותה יראה,
 מלעשות דבר המנוגד לרצון הקב"ה, שזו – ביטוי פשוט זה של
 מורא, נקראת יראה, כמו שאמר רבן יוחנן בן זכאי
 לתלמידיו: "יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא
 בשר ודם כו", – וכשתלמידיו שאלוה: האם אין מורא נעלה
 מכך? – ענה: תדעו כשאדם עובר עברה אומר שלא יראני
 אדם כו". – הרי, שמורא כזה מפני הקב"ה יעצור בכם מלעבור
 עבירות. על כל פנים, אנו רואים, שזה נקרא מורא שמים –
 יראה, מכיוון שזה מונע מלעבור עבירה, באותה מדה שהמורא
 שלו מבשר-ודם מונע עשיית דברים בלתי רצויים. הרי,

הסתכלות זו לעשות דברים בלתי הוגנים – באותה מדה הוא
 מונע את עצמו, בשעה שהוא מהרהר בעניני אותה יראה,
 מלעשות דבר המנוגד לרצון הקב"ה, שזו – ביטוי פשוט זה של
 מורא, נקראת יראה, כמו שאמר רבן יוחנן בן זכאי
 לתלמידיו: "יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא
 בשר ודם כו", – וכשתלמידיו שאלוה: האם אין מורא נעלה
 מכך? – ענה: תדעו כשאדם עובר עברה אומר שלא יראני
 אדם כו". – הרי, שמורא כזה מפני הקב"ה יעצור בכם מלעבור
 עבירות. על כל פנים, אנו רואים, שזה נקרא מורא שמים –
 יראה, מכיוון שזה מונע מלעבור עבירה, באותה מדה שהמורא
 שלו מבשר-ודם מונע עשיית דברים בלתי רצויים. הרי,

45 לְעֵילָא, – העבודה מתוך יראה לבדה, אינה "פורחת" (עולה)
 46 למעלה, אף שנקראת "עבודת עבד". – שכן, העבודה הרי
 47 נעשית מתוך יראה, כעבודת עבד לאדונו, אך, בכל זאת, אין די
 48 ב"עבודת עבד", וצריך להיות גם בן בחינת "בן", – עבודה
 49 מתוך אהבה, הנקראת
 50 בחינת "בן", שכן בן עושה
 51 למען אביו מתוך אהבה –
 52 לעורר האהבה הטבעית
 53 על-כף-פנים – להקב"ה,
 54 המסתתרת בלבו, שתהא
 55 פתוחה לחוץ על-כף-
 56 פנים, לזכר אהבתו לה'
 57 אחר במחשבתו
 58 וברצונו, לדבקה בו
 59 ותפנה. – זכרון אהבתו
 60 המסותרת, תעורר בו את
 61 הרצון להיות דבוק
 62 בהקב"ה; וזאת תקוה

63 פונתו בעסק התורה או המצוה הזו, – שהוא עומד להתעסק
 64 בה: לדבקה בו – בהקב"ה, נפשו האלהית והחיונית
 65 ולבושיהו, פנוץ לעיל. – כפי שלמדנו, שהעסק בתורה
 66 ומצוות פועל על הנפש האלקית ועל הנפש החיונית ולבושיהו,
 67 שתהינה דבוקות בהקב"ה. הרי, שבעבודתו של יהודי צריכות
 68 להיות שתי הבחינות: בחינת "עבד" – העובד את הקב"ה מתוך
 69 יראה, כעבודת עבד לאדונו, ובחינת "בן" – העושה למען אביו
 70 מתוך אהבה. למדנו שכוונתו של יהודי בשעת קיומו תורה
 71 ומצוות, צריכה להיות, כדי לדבק את נפשו בהקב"ה, – ורבונו
 72 הזקן ממשיך ומוסיף, יהודי צריך להכליל את עצמו ב"כלל
 73 ישראל", ולכן עליו לשאוף ולכוון בעבודתו, לא רק שנפשו
 74 תהיה דבוקה בהקב"ה, אלא שגם מקור נפשו ומקור נפשות כל
 75 ישראל – יהיה דבוק בהקב"ה, על ידי כך מייחדים, כלומר –
 76 מאחדים ומדבקים את קודשא בריך הוא (הקב"ה) ושכינתיה
 77 (ושכינתו), שכן "קודשא בריך הוא" הוא מקור התורה והמצוות,
 78 ו"שכינה" היא מקור נפשות כל ישראל – והו פירוש הנוסח "לשם
 79 יחוד" שאומרים לפני קיום מצוה, שיהיה "יחוד קודשא בריך
 80 הוא ושכינתיה" וזאת "בשם כל ישראל" – "שפי" – והיחוד
 81 (עשיית המצוה) הוא בשם כל ישראל – וע"פ הנ"ל מובן ההכרח
 82 בזה, כיון שצ"ל היחוד עם שכינתו שהיא מקור נפשות כל
 83 ישראל – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. כלומר: משמעות "בשם
 84 כל ישראל" היא, שהיחוד (וזאת אומרת: מעשה המצוה) הוא
 85 בשם כל ישראל – שעשיית המצוה היא בשביל ובשם כל כלל
 86 ישראל, מכיון שהיחוד, ההתייחוד וההתאחדות (של קודשא
 87 בריך הוא), הנוצרת על-ידי קיום המצוה הוא עם "שכינתיה"
 88 (השכינה שלו). שהיא מקור כל ישראל.

1 שהוא מקיים גם מצות היראה, בכך שהוא ממשיך יראה זו
 2 במחשבתו על ידי התבוננות. רק שיראה זו נקראת "יראה
 3 תתאה" – "יראה תחתונה" וכן "יראת חטא" – לא "יראת
 4 ה'" או "יראת אלקים", כי אם "יראת חטא" – הוא ירא לעבור
 5 עבירה, ויראה זו היא
 6 שקודמת להקמתו¹², –
 7 היא משמשת כהקדמה
 8 ל"חכמה", שהיא קיומן
 9 של תורה ומצוות (כי
 10 "תכלית חכמה תשובה
 11 ומעשים טובים"¹³, ולכן
 12 נקראים המעשים הטובים
 13 של קיום התורה
 14 והמצוות, בשם "חכמה")⁸,
 15 הרי יראה זו, עליה אנו
 16 לומדים כעת, היא
 17 הקדמה ל"חכמה" –
 18 לקיום התורה והמצוות

ליקוטי אמרים

יראה תתאה ויראת חטא שקודמת לחכמתו ויראה
 עילאה הוא ירא בושת כו' דאית יראה ואית יראה כו'
 אבל בלי יראה כלל לא פרחא לעילא באהבה לבדה
 כמו שהעוף אינו יכול לפרוח כנף אחד דרחילו ורחימו
 הן תרין גדפין [כמו"ש בתיקונים] וכן היראה לבדה היא
 כנף אחד ולא פרחא בה לעילא אף שנק' עבודת עבד
 וצריך להיות ג"כ בחו' בן לעורר האהבה הטבעית עכ"פ
 המסותרת בלבו שתהא בהתגלות מוחו עכ"פ לזכור
 אהבתו לה' אחד במחשבתו וברצונו לדבקה בו ית'
 וזאת תהיה כוונתו בעסק התורה או המצוה הזו לדבקה
 בו נפשו האלהית והחיונית ולבושיהו כנ"ל.

19 (שכן, אנו לומדים¹⁴: "אם אין חכמה אין יראה"¹⁵, ש"חכמה"
 20 היא הקדמה ל"יראה", ומאידך אנו לומדים ש"אם אין יראה
 21 אין חכמה", ש"יראה" היא הקדמה ל"חכמה", מכאן שישנן
 22 שתי מדרגות ביראה: א) "יראה תתאה" – יראה תחתונה,
 23 והיא משמשת כהקדמה לקיום תורה ומצוות, הנקרא "חכמה",
 24 ועל כך נאמר "אם אין יראה אין חכמה" (ב) "יראה עילאה" –
 25 יראה עליונה, יראה זו באה אחרי קיומן של תורה ומצוות,
 26 ועל כך נאמר "אם אין חכמה אין יראה" ואילו "יראה
 27 עלאה" הוא "ירא בשת" כו', – היראה העליונה היא יראה
 28 המבוססת על הבושה שלו מפני גדלות ה', דאית יראה ואית
 29 יראה כו'. – יש יראה ויש יראה. כאמור ישנן שתי מדרגות
 30 ביראה, יראה המביאה לקיום תורה ומצוות, ויראה הנוצרת
 31 על ידי קיום תורה ומצוות. אבל בלי יראה כלל – אם אין
 32 אפילו "יראה תתאה" לא פרחא לעילא – אין עבודתו בקיום
 33 תורה ומצוות, "פורחת" (עולה) למעלה, פארהבה לבה, – אם
 34 הוא מקיים תורה ומצוות מתוך אהבת ה' בלבד, אין אהבה זו
 35 מעלה את התורה והמצוות למעלה בספירות העליונות, כמו
 36 שהעוף אינו יכול לפרח כנף אחד¹⁶, דרחילו ורחימו הן
 37 תרין גדפין – שכן, יראה ואהבה הן שתי כנפיים, [כמו שכתוב
 38 בתיקונים]. – ב"תיקוני זוהר" – ששתי הכנפיים ("גדפין") של
 39 אהבה ויראה, מעלות את התורה והמצוות (הנעשות על ידן)
 40 לספירות העולמות העליונים, כפי שלמדנו בפרקים הקודמים.
 41 אך, כשחסרה ההתעוררות של יראת ה', והוא מקיים מצוות
 42 מתוך אהבה בלבד – הרי שקיימת כאן "כנף" אחת בלבד,
 43 וב"כנף" אחת אין ביכולת התורה והמצוות לעלות למעלה. וכן
 44 היראה לבה – בלי אהבה, היא פנה אחר, ולא פרחא בה

12. ראה אבות פרק ג משנה ט. 13. ברכות יז, א. 14. ראה בתחילת פרק מג באריכות. 15. אבות פרק ג משנה יז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ומש"כ במדרש הובא בתוד"ה כנפי' (שבת מט, א) 'פורחת באחת' - הרי בשעת מעשה יש להם גם כנף שני, וכחסיום ונינוחת באחת' - משא"כ בנידו"ד שאין לו אלא כנף אחד. ולגירסת פירוש המת"כ (לט, ח) צ"ל פריחה במקצת - גם בכנף ה', לפי שא"א לפרוח באחד".

יום חמישי כ' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 114, אך אמנם אמרו... עד עמ' נח, החסדים:

ברוך-הוא, שלימוד התורה וקיום המצוה יוצרים בנפשו ובמקור
נפשות כל ישראל - "יחוד קודשא-בריך-הוא ושכינתיה" -
מביא הדבר גם ל"המתקת הדינים", שה"גבורות" נהפכות
ל"חסדים", שיהיה חסד בלבד. דבר זה בא מהיחוד של המדות
למעלה, שחסד וגבורה,
שהם הפכיים ומנוגדים
אחד לשני, יהיו לענין
אחד, על ידי המשכת אור
שלמעלה משתי מדות
אלו, עד ששתיהן בטלות
לעומת אור זה, והניגוד
שבין מדה אחת לחברתה
- מתבטל ממילא. אור זה,
המביא יחוד זה במדות,
הוא הרצון העליון הנמשך
על ידי קיום תורה ומצוות
- שכן, תורה ומצוות הן
הרי רצונו של הקב"ה
שלמעלה מעלה מהמדות
חסד וגבורה - וכשרצון
עליון זה, שהוא מקור
החסדים, נמשך ומתגלה
על ידי לימוד תורה וקיום
מצוות, מתאחדות מדות
אלו, ו"גבורה" נהפכת
ל"חסד". * (וגם על-ידי
זה - על ידי קיום תורה
ומצוות, יתמתקו גם כן
הגבורות פתחים -
התוקף של ה"גבורות"
ימתק ממילא,
בהתבללות - על ידי התכללות, המדות ויחודם, - שהמדות
למעלה יתאחדו ויתכללו אחת בשניה, על-ידי גלוי רצון
העליון ברוך-הוא, המתגלה למעלה באתערותא דלתתא,
- על ידי התעוררות מלמטה, הוא גלוי למטה בעסק התורה
והמצוה - בעסק זה מתגלה הרצון העליון, שהן - התורה
והמצוות, הן רצונו יתברך; - ובשעה שיהודי, ממשך ומגלה,
על ידי עיסוקו בתורה ובמצוות, את הרצון העליון למטה -
מתגלה גם למעלה במדות העליונות, הרצון העליון, וזה מביא
את ההתכללות וה"יחוד" במדות, שה"גבורות" נמתקות ונהפכות
ל"חסדים". וכמו שכתוב פאדרא רבא וב'משנת חסידים'
מסכת אריה-אנפין פרק ה, שתרי"ג מצות התורה נמשכות
מ"תורתא" ד"אריה-אנפין", שהוא רצון העליון, מקור

1 אך אמנם אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "לעולם אל
2 יוציא אדם עצמו מן הכלל", - ולכן, לא די במה שהוא
3 מתכוון בשעה שהוא לומד תורה ומקיים מצוה, לדבק את נפשו
4 שלו בהקב"ה, אלא - לכן יתפון בעבודתו, ליחד ולדבקה בו
5 יתברך, מקור נפשו
6 האלהית ומקור נפשות
7 כל ישראל, שהוא -
8 מקור נפשו האלקית
9 ונפשות כל ישראל, הוא
10 רוח פיו יתברך, הנקרא
11 בשם "שכינה", על שם
12 ששוכנת ומתלבשת תוך
13 כל עלמין - בתוך כל
14 העולמות, לתחיותן
15 ולקיומן, והיא -
16 ה"שכינה", היא
17 המשפעת בו - באדם
18 הלומד תורה, כח הדיבור
19 הזה שמדבר בדיבור
20 תורה, או כח המעשה
21 הזה לעשות מצוה זו.
22 שהוא עוסק בהן כעת -
23 הרי שעל-ידי לימוד
24 התורה או קיום המצוה,
25 יתכוון לדבק ולייחד באור
26 אין סוף, את מקור כוח
27 הדיבור או כוח המעשה,
28 שהוא גם מקור נפשו
29 האלקית ונפשות כל
30 ישראל. ויחוד זה, - של
31 מקור נפשות ישראל באור
32 אין סוף הוא על-ידי המשכת אור אינסוף ברוך-הוא
33 למטה, על-ידי עסק התורה והמצוות שהוא - אור אין סוף
34 ברוך הוא, מלבש בהן. - בתורה ובמצוות; ויתפון להמשיך
35 אורו יתברך על מקור נפשו ונפשות כל ישראל ליחדו, -
36 לייחד את מקור נפשו ונפשות כל ישראל באורו יתברך, וכמו
37 שיתבאר לקמן פרוש יחוד זה באריכות, עין שם. וזהו
38 פרוש "לשם יחוד קדשא-בריך-הוא ושכינתיה בשם כל
39 ישראל". - שאומרים לפני קיומן של מצוות, שעל ידי קיום
40 מצוות, יהיה יחוד קודשא-בריך-הוא (הקב"ה). מקור התורה
41 והמצוות, ושכינה, וזאת "בשם כל ישראל", כי כאמור, שכינה
42 היא מקור כל נפשות ישראל. הגהה בהגהה שאנו עומדים
43 ללמוד, מסביר רבנו הזקן, שנוסף על הדבקות באור אין-סוף

ליקוטי אמרים

אך אמנם

אמרו רז"ל לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל לכן
יתכוין ליחד ולדבקה בו ית' מקור נפשו האלהית ומקור
נפשות כל ישראל שהוא רוח פיו ית' הנק' בשם
שכינה על שם ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין
להחיותן ולקיומן והיא היא המשפעת בו כח הדבור
הזה שמדבר בדיבור תורה או כח המעשה הזה לעשות
מצוה זו ויחוד זה הוא ע"י המשכת אור א"ס ב"ה למטה
ע"י עסק התורה והמצוות שהוא מלוכב בהן ויתכוין
להמשיך אורו ית' על מקור נפשו ונפשות כל ישראל
לייחדן וכמו"ש לקמן פי' יחוד זה באריכות ע"ש. וזהו
פי' לשם יחוד קב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל*:

הגהה

(וגם על ידי זה יתמתקו גם כן
הגבורות בחסדים ממילא
בהתכללות המדות ויחודם על ידי
גלוי רצון העליון ב"ה המתגלה
למעלה באתערותא דלתתא הוא
גלוי למטה בעסק התורה
והמצוה שהן רצונו ית' וכמו"ש
באדרא רבא ובמשנת חסידים
מסכת א"א פ"ד שתרי"ג מצות
התורה נמשכות מחוורתא דא"א
שהוא רצון העליון מקור
החסדים):

איך-סוף - "יחוד קודשא-בריך-הוא ושכינתיה" - יש להודקק
 כבר לאהבה גדולה ומיוחדת להקב"ה: לרצות גם לגרום נחת
 רוח להקב"ה, אי לכך, יתכן שכוונה זו לא תהיה בו כל כולה
 אמיתית - ובעבודת ה' יש להיזהר מדבר שאינו כולו אמת,
 כיצד, איפוא, אומרים שעל כל יהודי לכוון כוונה זו? - מסביר
 רבנו הזקן להלן, שגם אם אין כוונה זו אצלו כולה אמת, אבל
 מכיון שיש בה קצת מן האמת - שהרי כל יהודי רוצה לקיים
 רצונו של הקב"ה (וענין זה, שיהיה יחוד קודשא-בריך-הוא
 ושכינתיה, הוא הרי רצונו האמיתי של הקב"ה), לכן, בל ימנע
 עצמו מלכוון כוונה זו, כי אין בכך משום רמיה עצמית, שהרי,
 מצד הנשמה גם כוונה זו היא אמיתית כולה.

1 הַחֲסִידִים): - אלו הן לשונות של "קבלה", ותוכנן הוא כאמור,
 2 שעל ידי לימוד תורה וקיום מצוות, נמשך חסד וטוב בעולם.
 3 למדנו, שבשעה שיהודי לומד תורה או מקיים מצוה, לא די
 4 שיכוון לדבק על ידי כך את נפשו בלבד עם הקב"ה, אלא, עליו
 5 גם לכוון לדבק ולייחד על ידי כך את מקור נפשות כל ישראל
 6 באור איך-סוף ברוך-הוא. אך, יש הבדל בין שני סוגי הכוונה:
 7 רצונו וכוונתו של יהודי לדבק את נפשו בהקב"ה - באים
 8 מהאהבה שישנה בכל אחד מישראל להקב"ה (שכן, מתוך
 9 שיש לו אהבה להקב"ה - הוא רוצה להיות דבוק בו), וממילא
 10 - כוונה זו היא בודאי אמיתית. ואילו, כדי לרצות שעל-ידי
 11 התורה והמצוות שלו יהיה יחוד מקור כל נפשות ישראל באור

יום שישי כ"א ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 114, ואף שלחיות כוונה... עד עמ' נח, באריכות.

נפשו עבור אביו ואמו - כיצד, איפוא, אנו אומרים שעל כל
 אחד מישראל לכוון את הכוונה האמורה, בשעה שכדי שתהא
 זו כוונה אמיתית, נדרשת לכך מדריגה נעלה ביותר של אהבה?
 מכל-מקום יש לכל אדם להתגיל עצמו בכוונה זו, כי אף

23 ואף שלחיות כוונה זו אמיתית בלבד, שיהיה לבו חפץ
 24 באמת יחוד העליון הזה, - של מקור כל נפשות ישראל באור
 25 אין סוף ברוך הוא, צריך להיות בלבד אהבה רבה לה' לבדו,
 26 - שכן, כל אהבה "חוזרת אל האהוב", כלומר: הוא אוהב דבר
 27 מזה מפני שזה טוב לו,
 28 (והיינו שבעצם הוא אוהב

ליקוטי אמרים

הגהה

(וגם על ידי זה יתמתקו גם כן
 הגבורות בחסדים ממילא
 בהתכללות המדות ויהודם על ידי
 גילוי רצון העליון ב"ה המתגלה
 למעלה באתערותא דלתתא הוא
 גילוי למטה בעסק התורה
 והמצוה שהן רצונו ית' וכמו"ש
 באורא רבא ובמשנת חסידים
 מסכת א"א פ"ד שתרי"ג מצות
 התורה נמשכות מחוורתא דא"א
 שהוא רצון העליון מקור
 החסדים):

שאינה באמת לאמתו
 לגמרי בלבד שיחפץ בזה
 בכל לבו, - שכאמור,
 נדרשת לכך מדריגה
 נעלה ביותר של אהבה,
 מכל-מקום מעט מוער -
 במדה מועטה לפחות,
 חפץ לבו בזה באמת,
 מפני אהבה הטבעית
 שבלב כל ישראל -
 ואהבה טבעית זו מניעה
 אותו לעשות כל מה
 שהוא רצון העליון
 ברוך-הוא, ויחוד זה -
 של מקור נפשות כל
 ישראל באור איך-סוף
 ברוך-הוא, הוא - הרי,
 רצונו האמיתי, - של
 הקב"ה, והיינו יחוד
 העליון שבאצילות,
 הנעשה באתערותא
 דלתתא, - על ידי
 התעוררות מלמטה, על-
 ידי יחוד נפש האלהית
 והתכללותה באור ה'
 המלבש בתורה ומצות שעוסקת בהן, והיו - הנפש האלקית
 ואור ה', לאחדים ממש, - מאוחדים כדבר אחד ממש, כמו
 שנתבאר לעיל, - שעל ידי כך נעשה היחוד ב"עולם
 האצילות", כי על-ידיה מתחדים גם כן מקור התורה
 והמצות, שהוא הקדוש-ברוך-הוא, עם מקור נפשו

29 את עצמו - את מה שטוב
 30 לעצמו); על דרך זה גם
 31 באהבתו של יהודי
 32 להקב"ה ורצונו להיות
 33 דבוק בו על ידי קיום תורה
 34 ומצוות - הרי גם זה נובע
 35 ממדה שהוא רוצה את
 36 הטוב שלו, מה שטוב
 37 לנפשו שלו. אך כדי לרצות
 38 שמקור נפשות כל ישראל
 39 יהיה דבוק בהקב"ה, והרי
 40 אין בכך משום ענין שטוב
 41 לו עצמו, שמספיקה לשם
 42 כך אהבה להקב"ה
 43 שמורגש בה מה שטוב
 44 לעצמו - אלא, לשם כך,
 45 נדרשת אהבה כזו שהיא
 46 כל כולה רק להקב"ה
 47 בלבד - לעשות נחת רוח
 48 לפניו לבד, ולא לרוות -
 49 צמאון, נפשו - הנפש
 50 שלו, הצמאה לה, אלא
 51 כברא דאשתדל בתר

אבוי ואמיה - כבן המסור ונמשך אחרי אביו ואמו, דרחים לון
 53 יתיר מגרמיה ונפשיה בו' - שהוא אוהב אותם יותר מאשר
 54 גופו ונפשו, [כמו שנתבאר לעיל - בפרק י', בשם רעיא
 55 מהימנא], - שכך היתה אהבתו של משה רבנו, שמסר את
 56 נפשו לשם יחוד קודשא-בריך-הוא ושכינתיה, כבן המוסר את

- 1 הַאֱלֹהִית, הַנִּקְרָא בְּשֵׁם "שְׂכִינָה", - על ידי יחוד הנפש עם
 2 אור ה' שבתורה ומצוות, מתהווה היחוד של מקור הנפש -
 3 "שכינה", עם מקור התורה והמצוות - "קודשא בריך הוא", שְׁהֵן
 4 - ביחס לאורות העליונים הכלליים: בְּחִינַת "מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין"
 5 וּבְחִינַת "סוּכָב כָּל
 6 עֲלָמִין", כְּמוֹ שֶׁנֶּחְבָּר
 7 בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאֲרֵיכוֹת. 1
 8 - אך, כל האמור הוא 2 בְּמִ"א בְּאֲרֵיכוֹת.
 9 ביחס לכך שעל יהודי
 10 לכוון לפעול יחודו של מקור נפשות כל ישראל במקור התורה

ליקוטי אמרים

שהן בחי' ממלא כל עלמין ובהי' סובב כל עלמין כמ"ש
 במ"א באריכות.

יום שבת קודש כ"ב ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נח, אבל יחוד נפשו... עד עמ' 116, אתה וכה"ג.

- 21 אָבֵל יְחִיד נִפְשׁוֹ וְהִתְכַלְלֹתָהּ בְּאוֹר ה' - שהנפש שלו תהיה
 22 מיוחדת וכלולה לגמרי באור ה', לְהִיּוֹת - הנפש ואור ה',
 23 לְאַחֲדֵים, כִּי הַפֶּיַךְ כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל פְּאֵמַת לְאַמְתּוֹ לְנִמְרִי
 24 כָּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ - ובא, מֵאַהֲבָה הַטְּבַעִית הַמְּסַתֶּרֶת כָּלֵב
 25 כָּל יִשְׂרָאֵל, לְדַבְּקָה בַּה' וְלֹא לִפְרֵד
 26 וְלֹא לִפְרֵד וְלִהְיוֹת נִכְרַת
 27 וּנְבַדֵּל חֶסֶד וְשָׁלוֹם
 28 מִיְחֻדּוֹ וְאַחֲדוּתוֹ יִתְפַּרֵּד
 29 בְּשׁוֹם אֶפְסוֹ, אֶפְסוֹ
 30 בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ. -
 31 האהבה המסתרת שבלב
 32 כל אחד מישראל
 33 להקב"ה, מעוררת ויוצרת
 34 את הרצון להתאחד עם
 35 הקב"ה ושלא להיות בשום
 36 אופן נפרד ונבדל מאחדות
 37 ה', גם אם זה קשור
 38 במסירת נפש ממש,
 39 ולמשל: כשכופים עליו
 40 לעבוד חלילה עבודה-
 41 זרה, או אפילו רק
 42 להשתחוות בצורה
 43 חיצונית בלבד לעבודה-
 44 זרה - ימסור את נפשו
 45 שלא לעשות זאת, כדי
 46 שלא להיות נכרת

ליקוטי אמרים

אבל יחוד נפשו והתכללותה באור
 ה' להיות לאחדים בזה הפי' כל אדם מישראל באמת
 לאמיתו לגמרי בכל לב ובכל נפש מאהבה הטבעית
 המסתרת בלב כל ישראל לדבקה בה' ולא ליפרד
 ולהיות נכרת ונבדל ח"ו מיוחדו ואחדותו ית' בשום אופן
 אפי' במסירת נפש ממש ועסק התורה ומצוות והתפלה
 הוא ג"כ ענין מסירת נפש ממש כמו בצאתה מן הגוף
 במלאת שבעים שנה שאינה מהררת בצרכי הגוף
 אלא מחשבתה מיוחדת ומלוכשת באותיות התורה
 והתפלה שהן דבר ה' ומחשבתו ית' והיו לאחדים ממש
 שזהו כל עסק הנשמות כג"ע כדאיתא בגמרא וכוזהר
 אלא ששם מתענגים בהשגתם והתכללותם באור ה'
 וזהו שתקנו בתחלת ברכות השחר קודם התפלה אלהי
 נשמה וכו' ואתה נפחתה כו' ואתה עתיד ליטלה ממני
 כו' כלומ' מאחר שאתה נפחתה כי ואתה עתיד ליטלה
 ממני לכן מעתה אני מוסרה ומחזירה לך לייחודה
 באחדותך וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא והיינו על ידי
 התקשרות מחשבתנו במחשבתך ודיבורי בדיבורך

- מאחדות ה'. וְעֵסֶק הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת וְהַתְּפִלָּה הוּא נִם בְּן עֲנַן -
 48 שֶׁל, מְסִירַת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ, כְּמוֹ בְּצֵאתָה - של הנשמה, מן הגוף
 49 בְּמִלְאֵת - לה, שְׁבַעִים שָׁנָה, שְׁאִינָה מְהַרְרֶת - או, בְּצִרְכֵי
 50 הַגּוּף, אֶלֶּא מַחְשַׁבְתָּה מִיְחֻדָּתָה וּמְלוּכְשֶׁת בְּאוֹתֵיּוֹת הַתּוֹרָה
 51 וְהַתְּפִלָּה, שְׁהֵן דְּבַר ה' וּמַחְשַׁבְתּוֹ יִתְפַּרֵּד, וְהָיוּ - הנפש
 52 ואותיות התורה והתפילה, שהן דיבורו ומחשבתו של הקב"ה,
 53 לְאַחֲדֵים מִמֶּשׁ, שְׁהָיוּ כָּל עֵסֶק הַנְּשָׁמוֹת בְּגִזְעוֹ, בְּדֵאִיתָא -
- בְּתַחֲלַת בְּרִכוֹת הַשַּׁחַר קִדְּם הַתְּפִלָּה: "אֱלֹהֵי, נִשְׁמָה וְכוּ'
 81 וְאַתָּה נִפְחַתָּה כו' וְאַתָּה עֲתִיד לְטַלָּה מִמֶּנִּי כו'", כְּלוֹמֵר -
 82 יְהוּדִי אוֹמֵר: מֵאַחַר שֶׁ"אַתָּה - הקב"ה נִפְחַתָּה בִּי וְאַתָּה עֲתִיד
 83 לְטַלָּה מִמֶּנִּי", לְכֵן מַעֲתָה אֲנִי מוֹסְרָה וּמַחְזִירָה לְךָ לִיְחֻדָּה
 84 בְּאַחֲדוּתְךָ, וּכְמוֹ שֶׁתּוֹבֵא¹⁸: "אֵלֶיךָ, ה', נִפְשִׁי אֲשָׂא", -
 85 שֶׁהִנֵּפֶשׁ תִּתְאַחַד עִם הַקַּב"ה; וְהֵינּוּ עַל-יְדֵי הַתְּקַשְׁרוֹת מִחְשַׁבְתִּי
 86 בְּמַחְשַׁבְתְּךָ - בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, וְדִבּוּרֵי בְּרִיבוּרְךָ,

1	בְּאוֹתוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, - שיהודי חושב ומדבר בהן,	בְּאִמְרֵיהֶן לֵה' לִנְכַח, כְּמוֹ "בְּרוּךְ אַתָּה", וְיִבְחָא גּוֹנָא.
2	מתאחדים ומתקשרים	- וכדומה, שפונים אל
3	מחשבתו ודיבורו	הקב"ה בברכה זו, באופן
4	במחשבתו ודיבורו של ¹ באותיות התורה והתפלה	בלתי אמצעי, בלשון
5	וּבְפִרְטָא ² כְּמוֹ בְרוּךְ אַתָּה וְכֵה"ג	נוכח,

ליקוטי אמרים

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שלישי עמ' ב

הוֹיִין - שש עשרה סעודות יש בהם, ומדוע צריכה האשה יותר מארבע עשרה סעודות. וכי כְּמָא - כדעת מי תצטרך לפרש את המשנה, כְּרַבִּי חִידְקָא, דְּאָמַר, אֲרַבַּע סְעוּדוֹת תְּיִיב אָדָם לְאָכּוּל כְּשֶׁבֶת, ולפיכך צריכה האשה שש עשרה סעודות בכל שבוע, שתיים עשרה לימות החול, ועוד ארבע לשבת, והרי לא מסתבר שתסתום המשנה כדעתו, שהרי חכמים חולקים עליו.

מתרצת הגמרא: אֲפִילוּ תִימָא - אף אם תאמר שמשנתינו אינה סוברת כרבי חידקא אלא כרַבְנֵן, שרק שלש סעודות צריך אדם לאכול בשבת, אין זו קושיא, דְּלִי הָרָא לְאַרְחֵי וּפְרַחֵי - הורד סעודה אחת שהיא צריכה כדי לתת לאורחים, הרי שנשארו לה חמש עשרה סעודות, שתיים עשרה לימות החול ושלש לשבת.

אומרת הגמרא: הַשְּׁתָּא דְאַתִּית לְהָבִי - מעתה שבאת לכך, לומר שיש לתת לה סעודה יתירה כדי שיהיה לה לתת לאורחים, אֲפִילוּ תִימָא שמשנתינו היא כרבי שְׁמַעוֹן, שבשני קבין יש מזון שמונה עשרה סעודות, לְרַבְנֵן האומרים שעליה לאכול שלש סעודות בשבת, דְּלִי תִלַּת לְאַרְחֵי וּפְרַחֵי - הורד שלש מהם שהיא נותנת לאורחים, ונשארו לה חמש עשרה, וְלְרַבִּי חִידְקָא המחייב לאכול ארבע סעודות בשבת, דְּלִי תְרֵיתִי לְאַרְחֵי וּפְרַחֵי - הורד שתיים מהם שהיא צריכה לתת אותם לאורחים, ויש לה שש עשרה סעודות לעצמה.

* * *

שנינו במשנה: לא יפחות לה משני קבין חטין או מארבעה קבין שעורין, אֲמַר רַבִּי יוֹסִי לֹא פָּסֵק לָהּ שְׁעוּרִין וְכוּ' אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום. תמדה הגמרא: אֵלָּא - וכי רק בְּאָדוּם הוּא דְאַבְלִין שְׁעוּרִים, אבל בְּכּוֹלֵי עֲלָמָא - בכל העולם לא אֲבָלִי שעורים, והרי גם בכל העולם אוכלים שעורים, ומסתבר שיכול הבעל לתת לה שעורים, ומדוע אמר רבי יוסי שרק באדום פוסקים שעורים.

מתרצת הגמרא: אין כוונת רבי יוסי שבשאר המקומות אין לפסוק שעורים, אלא הֲכִי קָאָמַר רַבִּי יוֹסִי, לֹא פָּסֵק שְׁעוּרִים בשיעור כְּפִלִּים בְּחַמִּין, אֵלָּא רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, שְׁהָיָה סְמוּךְ לְאָדוּם, מִפְּנֵי שְׁשְׁעוּרִין אֲדוּמִיּוֹת רְעוּת הֵן, אבל במקומות אחרים, אינו צריך לתת לה שעורים כפלים מהחטים, אלא מוסיף על החטים בשיעור אחר כפי הנראה לבית דין.

* * *

שנינו במשנה: וְנִתְּנָה לָהּ חֲצִי קֶבֶד קִימְנִית וְחֲצִי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה. מדייקת הגמרא: וְאֵילוּ יוֹן, לֹא קָתַנִּי - לא כתבה המשנה שחייב הבעל לתת לה יוֹן, ודבר זה מְפִייע ליה לְרַבִּי אֲלֵעוֹר, דְּאָמַר רַבִּי אֲלֵעוֹר,

בפונדיון אינה חצי קב ושזהו אחד מארבעים ושמונה מארבע סאין, אלא שליש קב ושזהו אחד משבעים ושתיים, מארבע סאין. הָכָא נְמִי - גם כאן, במשנתינו, כיון שאין האשה קונה פת אלא אופה בעצמה, ואינה מפסידה את השליש שנוטל החנוני, אם כן אִייתִי תִילְתָּא שְׂרִי עֲלֵיהּ - הבא שליש והוסף על מנין הסעודות שהיית סבור מתחילה שיש בקב (ארבע), ויהיו שש סעודות בקב, ובשני קבים שהיא מקבלת בשבוע יש מזון שתיים עשרה סעודות. ממשיכה הגמרא ומקשה: וְאִמְתִּי תְרֵיתִי סְרִי הוֹיִין - הרי עדיין הם רק שתיים עשרה סעודות, ואין די בהם לְשִׁבּוּעַ. מתרצת הגמרא: הרי שנינו במשנה שהאשה אוֹבְלָתָא עִמּוֹ בְלִילֵי שֶׁבֶת, ואת אותה סעודה של ליל שבת מביא הבעל.

דוחה הגמרא את התירוץ: הִנֵּיחָא - תירוץ זה נכון לְמָאן דְּאָמַר ש'אוכלת עמו בלילי שבת' היינו אֲבִילָה מְמַש, אֵלָּא לְמָאן דְּאָמַר ש'אֲבִילָה זו היא כינוי לְתַשְׁמִישׁ, כמבואר להלן (סדו), מֵאִי אִיבָא לְמִימַר - כיצד יתבאר הדבר, מדוע די לה בשתיים עשרה סעודות. וְעוּד, אף אם האבילה של לילי שבת היא אבילה ממש, והיא מצטרפת לשתיים עשרה הסעודות שיש לה בשני קבין שהוא נותן לה, עדיין רק תִלְיִסר הוֹיִין - שלש עשרה סעודות הן, והיא צריכה ארבע עשרה סעודות.

אגמרא מבארת באופן אחר את חשבונו של רבי יוחנן בן ברוקא: אֵלָּא כְּדָאָמַר רַב חֲסֵדָא, מאותן ארבע סאין שנמכרים בסלע, צָא מִן מַחְצָה לְחַנּוּנִי - יש להפחית חצי שנוטל החנוני בשכר טרחתו, נמצא שהכבר הנמכרת בפונדיון אינה חצי קב, ואף לא שליש קב, אלא רבע קב, ובכבר זו סובר רבי יוחנן בן ברוקא שיש שיעור שתי סעודות, הָכָא נְמִי, במשנתינו שהאשה עצמה אופה את הפת, אֲתִיָּא פְלָגָא וְשְׂרִי עֲלֵיהּ - הבא מחצה והוסף על מנין הסעודות שהיית סבור מתחילה שיש בקב (ארבע), ויהיו שמונה סעודות בקב, ובשני קבין חטין שנותן לה הבעל יש שיעור שש עשרה סעודות.

לפני שתמשיך הגמרא בביאור משנתינו, מקשה הגמרא על שתי המימרות האחרונות שהובאו בשם רב חסדא. מקשה הגמרא: קָשְׁיָא דְרַב חֲסֵדָא אֲרַבֵּי חֲסֵדָא - יש סתירה בין המימרא הראשונה של רב חסדא, שבה אמר שהחנוני משתכר שליש, לבין המימרא השנייה שלו, בה אמר שהחנוני משתכר מחצה. מתרצת הגמרא: לֹא קָשְׁיָא, הֵא - דברי רב חסדא שהחנוני משתכר שליש, היינו בְּאִתְרָא דִּיהִבֵי צִיבִי - במקום שהמוכר את החטין לחנוני נותן לו גם עצים לצורך אפיית הככרות, וְהָא - דברי רב חסדא שהחנוני משתכר חצי, היינו בְּאִתְרָא דִּלֹּא יְהִיבֵי צִיבִי, וכיון שקניית העצים מוטלת על החנוני, הוא ממעט בככרות עד כדי מחצה, כדי להשתכר יותר.

חוזרת הגמרא לברר את האמור במשנתינו. מקשה הגמרא: אִי הֲכִי - אם כן, שלדברי רבי יוחנן בן ברוקא יש בכל חצי קב ארבע סעודות, נמצא שאותם שני קבין שנוטלת האשה בשבוע, שִׁיתְּסִרִי

יום ראשון יום רביעי טז ניסן, ב דחהמ"צ, אחד לעומר ה'תש"ג

ליל ב' דתג המצות – קריאת שמע שעל המטה כמו בכל יום טוב.
 שיעורים. חומש: אחרי מות, רביעי עם פירש"י.
 תהלים: עט"פב.
 תניא: אך אמנם . . . 116 אתה וכה"ג.

גם מי שאין לו אב, ר"ל, אומר לפני מה נשתנה "טאטע איך וועל בא דיר פּרעגן פיר קשיות". וסמוכות לזה, שגם מי שאין לו אב ואם, ר"ל, צ"ל בברכת המזון: הרחמן הוא יברך את אבי מורי כו' אמי מורתי כו'.

גם מי שאין לו אב, רחמנא לצלן, אומר לפני "מה נשתנה": "אבא, אשאל אותך ארבע קושיות". וסמוכות לזה, שגם מי שאין לו אב ואם, רחמנא לצלן, צריך לומר בברכת המזון: הרחמן הוא יברך את אבי מורי כו' אמי מורתי כו'.

יום שני יום חמישי יז ניסן, שני לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, חמישי עם פירש"י.
 תהלים: פג"פו.
 תניא: והנה בהכנה . . . 116 כנודע.

"הרי זה משבח" – "זה" מורה על מדרגה דקדשה, "הנה אלקינו זה" – וכל המרבה כו', "זה" שְלוּ הוא משבח.

יום שלישי יום ששי יח ניסן, שלשה לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, ששי עם פירש"י.
 תהלים: פח"פט.
 תניא: והנה כל . . . וכו' כנ"ל.
 במנחה אין אומרים הודו, אבל אומרים פתח אליהו.
 שנת תר"ח אמר ה"צמח צדק" מאמר על הפסוק "אם כסף תלוה גו'", כסף הוא הנשמה, על שם שהיא תמיד בכסף [=בגעגועים] ותשוקה לעלות למעלה, וכדכתיב "רוח האדם היא העולה למעלה", דאדם הם נשמות ישראל, "אתם קרויים אדם", והנשמה נתונה בהלואה להאדם, וכתיב "ימים יצרו גו'", דיש מספר קבוע כו', וחסר יומא תדא – חסר לבושא תדא ונקשחסר יום אחד – חסר לבוש אחד].

יום רביעי שבת יט ניסן, ארבעה לעומר ה'תש"ג

גם בשמחה ובצהלה.
 שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד, דא היא סעודתא, ויתן לך – אומרים בלחש.
 שיעורים. חומש: אחרי מות, שביעי עם פירש"י.
 תהלים: צ"צו.
 תניא: פרק מב. והנה . . . 118 ידע וגו'.

פעם פרש אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: מה נשתנה הלילה – גלות שנמשל ללילה – הנה – האחרון – מכל הלילות – גליות שקדמוהו.
 שֶבֶבֶל הלילות אין אנו מטבילין – לשון מרוק, נקיון וטהרה – אפילו פעם אחת – לא נגמר

היום יום . . .

המרוק בהם, כי הרי היתה אחריהם עוד גלות - הלילה הזה שתי פעמים - מרוק גוף וגלוי הנפש. שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ או מצה - הינו כי גם אחר הגלות, העבודה היא מצד נפש האלקית, מצה בטול, ומצד נפש הבהמית, חמץ ישות - הלילה הזה - אחר גלות האחרון - בל' מצה - שיעבר רוח הטמאה.

שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות - כל המקנא פניו מוריקות, ובכל הגליות הרבה בחינות בקנאה: קנאת סופרים והדומה - הלילה הזה - אחר גלות האחרון - בל' מרור - קנאה היותר גדולה, על דרך מאמר רז"ל כל צדיק נכונה מחפתו של חברו.

שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין בין מסבין - כל הגלויים שעל ידי הגליות - אוכלין - בחינת התענוג, ויש התפשטות התענוג ותענוג העצמי, ויש מי שמגיע בעבודתו להתפשטות התענוג ויש לתענוג העצמי - הלילה הזה - אחר גלות האחרון - בל' מסבין - שכל ישראל גיעו לבחינת תענוג העצמי.

יום
חמישי

יום ראשון כ ניסן, חמשה לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: צו"קג.
תניא: וכו' . . . 118 כמ"ש שם.

פעם נכנס כ"ק הר' חיים אברהם (בן רבינו הזקן) אל אדמו"ר האמצעי בחג הפסח לאמר גוט יום טוב. וסיפר אז - הרח"א - שרבינו הזקן אמר: פסח דארף איינער דעם אנדערען ניט מכבד זיין באכילה ושתי, אבער נעמען אליין מעג מען.

פעם נכנס כבוד קדשת הרב חיים אברהם (בן רבינו הזקן) אל אדמו"ר האמצעי בחג הפסח לאמר גוט יום טוב [=חג שמח"]. וסיפר אז - הרב חיים אברהם - שרבינו הזקן אמר: בפסח אין לאחד לכבד את זולתו באכילה ושתי, אף לקחת לבד מתר.

יום
שישי

יום שני כא ניסן, שביעי של פסח, ששה לעומר ה'תש"ג

בצת קריאת השירה - עומדים.
שיעורים. חומש: אחרי מות, שני עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: והשנית . . . ס שומעת כו'.

אין ליובאוויטש פלעגט מען זיין אויף שש"פ - אויך שבועות און הושענא רבה. אז איך בין אלט געווען ניין יאהר האב איך זיך שוין ניט געלייגט שלאפען שש"פ - מ'דארף לערנען א גאנצע נאכט.

בליובאוויטש היו נעורים בשביעי של פסח - גם בשבועות והושענא רבה. כשהייתי בן תשע שנים, כבר לא שכבתי לישן בשביעי של פסח - יש ללמד לילה שלם.

שבת קודש

יום שלישי כב ניסן, אחרון של פסח [בחו"ל], שבעה לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קור'קז.
תנאי: וגם . . . 120 כנ"ל פ"ב.

ביום מתדרים: לקדש, אחר-כך מתפללים תפלת המנחה, ואחריה סעדת יום-טוב.
הבעש"ט היה אוכל ג' סעודות באחש"פ.

סעודת אחרון של היתה נקראת - אצל הבעש"ט - משיח'ס סעודה. אחש"פ איז משיח'ס סעודה, ווייל אחש"פ איז מאיר גילוי הארת המשיח.

בשנת תרס"ו התחיל הסדר, אשר תלמידי תומכי תמימים יאכלו יחד בחה"פ בהיכל הלימוד והי' אז ש"י תלמידים וח"י שלחנות. סעודת אחש"פ אכל אאמור"ר ביחד עם התלמידים, וציווה לתת לכל תלמיד ד' כוסות. ואמר אז: דאס איז סעודת משיח.

הפעל שם טוב ה'ה אוכל ג' סעודות באחרון של פסח.

סעודת אחרון של פסח היתה נקראת - אצל הבעל שם טוב - "סעודת משיח". "סעודת משיח" היא באחרון של פסח, כי באחרון של פסח מאיר גילוי הארת המשיח.

בשנת תרס"ו התחיל הסדר, אשר תלמידי תומכי תמימים יאכלו יחד בחה"פ בהיכל הלימוד. והיה אז ש"י תלמידים וח"י שלחנות. סעודת אחרון של פסח אכל אנדי אבי מורי ורבי ה'רש"ב ביחד עם התלמידים, וצוה לתת לכל תלמיד ד' כוסות. ואמר אז: זוהי סעודת משיח.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום חמישי עמ' ב

27 שראתה אותו - את רבי יוחנן בן זכאי, נתעטפה בשערה ועמרה
28 לפניה ואמרה לו, רבי, פרנסני. אמר לה, בת, מי את. אמרה לו, בת
29 נקדימון בן גוריון אני. אמר לה רבן יוחנן בן זכאי, בת, ממון של
30 בית אביך שהיה עשיר מופלג היכן הלך. אמרה לו, רבי, לא פרין
31 מתלין מתלא בירושלים - האם לא כך היו מושלים משל
32 בירושלים, מלח ממון, חסד' - אדם הרוצה למלוח ממונו שיתקיים
33 ודוגמת המלח שמשמר את המאכלים שלא יתקלקלו, יחסר
34 מממונו לצדקה, וחסרונו זהו קיומו. ואמרי לה - ויש אומרים
35 שאמרה לו מלח ממון, חסד' - על ידי חסד שיעשה בו. ורמזה לו
36 שממון אביה אבד כי לא עשו בו צדקה וחסד. שאל אותה רבן
37 יוחנן בן זכאי, וממון של בית חמיה, היכן הוא. אמרה לו, בא זה -
38 ממון אבי שלא עשו בו צדקה וחסד, ואיבד את זה - את הממון
39 שהביא בעלי מבית אביו, כיון שהתערב בו. המשיכה הנערה
40 ואמרה לו, רבי, זכור אתה בשחמת על תוכתי, אמר לה רבן
41 יוחנן בן זכאי לתלמידיו, זכור אני בשחמתתי על תופתה של זו,
42 והייתי קורא בה שהכניסה בכתובתה אליה אלפים דינרי זהב מבית
43 אביה, חוץ משל חמיה, שהוסיף לה בעלה כתוספת כתובה, והכל
44 אבד משום שלא עשו צדקה וחסד. בבה רבן יוחנן בן זכאי ואמר,
45 אשריכם ישראל, בזמן שהם עושין רצונו של מקום, אין כל אופה
46 ולשוו שולמת בהם. ובזמן שאין עושין רצונו של מקום, מוסרין ביד
47 אופה שפלה כערביים, שהם יושבי אהלים במדבר, ולא ביד אופה
48 שפלה עצמה, אלא ביד בהמתן של אופה שפלה, כמו כאן שליטה
49 שעורים למאכלה מבין גללי בהמתם של הערביים.
50 הגמרא מבררת את דברי הברייתא בענין נקדימון בן גורין. מקשה
51 הגמרא: וכי נקדימון בן גוריון לא עבד [לא עשה] צדקה, כפי
52 שאמרה עליו בתו, והתניא בברייתא, אמרו עליו על נקדימון בן
53 גוריון, בשחתי יוצא מביתו והולך לבית המדרש, בלי מילת - בגדים
54 חשובים של צמר נקי היו

1 הוא נותן לה סכום מועט בכל יום ויום, ואינו נותן לה הכל יחד.
2 ואם תמצי לומר שכל שבת ושבת הוא נותן לה סכום מועט לכל
3 יום, יש להסתפק האם עושה כן רק בתוך הראשון לנישואים, שגם
4 אז דרכה להתקשט יותר מסתם ימים, ואחר כך יתן לה את כל
5 הסכום, או שבכל חרש וחרש יש לו לנהוג כן. ואם תמצי לומר
6 שנוהג כן כל חרש וחרש, עדיין יש להסתפק, האם זהו רק בשנה
7 הראשונה לנישואים, שגם בה מתקשטים יותר משאר שנים, ואחרי
8 אותה שנה יתן לה הכל, שתשתמש כרצונה, או שבכל שנה ושנה
9 הוא נותן לה צרכיה לפי כל יום יום, ולעולם אינו נותן לה הכל
10 יחד. אומרת הגמרא: תיקו - תיקו - ועמדו שאלות אלו בספק, שלא
11 נפשו.
12 * * *
13 מביאה הגמרא מעשה בענין הפסיקה לקופה: אמר רב והודה, אמר
14 רב, מעשה בבתו של נקדימון בן גוריון שהיה מגדולי העשירים
15 שבירושלים, שלאחר שמת בעלה והיתה מתפרנסת מנכסיו, פסקו
16 לה חכמים ארבע מאות והובים לקופה של בשמים לבו ביום -
17 לצורך יום אחד. וכיון שאפילו סכום זה היה מועט בעיניה, אמרה
18 להם דרך קללה, כך תפסקו לבנותיכם, וענו חכמים אחריה אמנו,
19 כיון שהחשיבו זאת כברכה, שהרי לבני אדם רגילים זהו סכום
20 גדול מאד.
21 * * *
22 אגב המעשה הקודם מביאה הגמרא מעשה נוסף בביתו של
23 נקדימון בן גוריון: תנו רבנן, מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רובב
24 על החמור, והיה יוצא בירושלים, אחרי שנחרב בית המקדש, והיו
25 תלמידיו מהלכין אחריו. ראה בדרכו ריבה - נערה אחת, שהיתה
26 מלמדת שיעורים למאכלה מבין גללי בהמתן של ערביים. כיון

'לא יחל דברו' – גם של הזולת? יום ראשון ט"ז ניסן ה'תשע"ה

עובר על איסור מעילה, כדין הנהגה מקדשים) – אם ידיר אדם את חברו ויאמר לו "כיכרי אסורה עליך" ואחר כך יתן לו אותה, אף שבקדשים אם הוציא מרשות הקדש לרשות אחרת מעל, כאן אף שהוציא את הכיכר מרשותו לא מעל, כי כיון שהכיכר אינה אסורה עליו לא תיתכן בזה מעילה. ונמצא שהמדיר שאינו מודר בעצמו והוציא מרשותו לא מעל, כי אין מעילה בדבר שלא נאסר עליו. ואם כן, הוא הדין בבעל שהדיר את אשתו והנהגה אותה, שהוא עצמו לא יעבור על 'בל יחל' כי אף שהדיר את אשתו, עליו לא חל כל איסור!

וה'לחם משנה' (לעיל פ"ה ה"א) מבאר את שיטת הרמב"ם: במעילה (אם יש מעילה בקונמות), האיסור אכן לא חל בדבר שלא נאסר עליו, וכן הוא בהקדש. אבל ב'בל יחל', היות והבעל הדיר את אשתו והוא זה שהנהגה אותה – הרי עבר על נדרו, ולכן לוקה.

הלכות נדרים פרק י, הלכה יב: מי שהדיר את אשתו במרחשון ואמר לה: שאין את נהנית לי מכאן ועד הפסח אם תלכי לבית אביך מהיום ועד סבות – הרי זו אסורה להנות לו מיד... ואם הלכה לפני הפסח והרי הוא מהנה אותה לפני הפסח – הרי זה לוקה.

לדעת הרמב"ם הבעל שהדיר את אשתו והנהגה אותה לוקה, אבל האשה אינה לוקה כי לא עברה על 'לא יחל דברו' שהרי אין זה דיבורה.

אבל לדעת הר"ן (נדרים טו, א. ד"ה הלכה) האשה שנהנתה מנכסים המודרים ממנה היא עצמה לוקה, ומה שאמרה תורה "לא יחל דברו" פירושו 'לא יוחל דברו', אך הבעל אינו לוקה כי עליו לא חל כל איסור.

ועל שיטת הרמב"ם, הקשה הר"ן (הובא בכסף משנה) מדברי הגמרא (שם לה, א) שגם לדעת רבי מאיר הסובר שיש מעילה בקונמות (אדם שנאסר עליו דבר ב'קונם' ונהנה ממנו,

נזירות – איסור 'חפצא' או איסור 'גברא'? יום שני י"ז ניסן ה'תשע"ה

וה'שיטה מקובצת' הביא ראייה לכך ממה שהנזיר מודה על הטומאה ומצווה על התגלחת, ואלו הרי וודאי אינם איסור 'חפצא'. והוסיף המהרי"ט (בתשובותיו ח"א סי' נג): "נהי דביין שייך איסור חפצא, אבל תגלחת וטומאה היכי שייך בהו איסור חפצא כלל, דהא לית בהו ממש".

והגרי"פ פערלא (בביאורו לסהמ"צ לה"ג) מסכם:

גם לפי הסוברים שנזירות היא איסור 'חפצא', הרי זה מתבטא באיסור על ה'יוצא מגפן היין', כי המקבל על עצמו נזירות אוסר על עצמו בקונם כל היוצא מן הגפן, אבל תגלחת וטומאה הם איסורים שהתורה הטילה עליו בעל-כרחו. וכך היא משמעות הכתובים: באיסור יין ושכר נאמר "מיין ושכר יזיר" – היינו האדם מזיר עצמו מיין ושכר, ואילו איסורי תגלחת וטומאה – התורה היא שהטילה עליו, כנאמר "כל ימי נזרו – תער לא יעבור על ראשו", וכן "כל ימי הזירו לה" – על נפש מת לא יבא", וזו אזהרה ככל אזהרות התורה שאינן תלויות בקבלה שלו.

הלכות נזירות פרק א, הלכה א: הנזירות הוא נדר מכלל נדרי אפה, שנאמר: כי ידר נדר נזיר וגו'.

לדעת כמה ראשונים (רמב"ן במלחמות, שבועות פ"ג, רשב"א, ריטב"א נדרים יז, א) נזירות היא איסור 'חפצא', כמו נדר שהאדם אוסר עליו את החפץ והאיסור חל על החפץ. ומטעם זה חלה הנזירות על יין של מצוה, לא כמו בשבועות, שאין השבועה חלה על המצוה, כיון שהנשבע אוסר את עצמו על החפץ ('גברא'), והיות שהוא עצמו מושבע ועומד מהר סיני – אין שבועתו חלה על השבועה (ראה הל' נדרים פ"ג ה"ז).

ויש אומרים (תוספות שבועות כד, א ד"ה חומר. רא"ש נדרים ב) שנזירות היא איסור 'גברא'. וכן כתב ב'שיטה מקובצת' (נדרים יז, א) בשם תלמיד הרמב"ן: "הנזיר לא אסר על עצמו לא את הענבים ולא את היין, אלא מחוקת הנזירות היא שמיד שקיבל האדם על עצמו להיות נזיר, נאסר בדברים אלו. דומה למי שנתגייר, שמיד נאסר בכל איסורי תורה מבלתי שיאסרם עליו".

אחכה לו בכל יום שיבוא יום שלישי י"ח ניסן ה'תשע"ה

מג. ב.

ועדיין יש לשאול: לפי המבואר במדרשי חז"ל, זמן רב קודם ביאת משיח בן דוד יופיע משיח בן יוסף, והרי אין להניח שמשיח בן יוסף הופיע מזמן ועדיין לא שמעו על כך, ומאחר שמשיח בן יוסף עדיין לא הופיע, משיח בן דוד לא יבוא היום, ומדוע אסור הנודר בשתיית יין? והביאור:

בשונה מביאת אליהו המפורשת בכתובים, לביאת משיח בן יוסף אין מקור במקרא, אלא שחז"ל גילו ברוח קודשם שכך יהיה סדר הגאולה, אך כיון שאין זה מוכרח על-פי

הלכות נזירות פרק ד, הלכה יא: האומר: הריני נזיר פ"ח ששן דוד פ"א ב"ו... הרי זה אסור לעולם.

נאמר בנבואת מלאכי (ג, כג) 'הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא', היינו שאליהו הנביא עתיד להופיע יום קודם ביאת המשיח ולבשר על הגאולה. מדוע אם כן נאסר על הנודר לשתות יין בכל יום, והרי אם אליהו לא הופיע אתמול, משיח לא יבוא היום?

אלא יתכן שאליהו הופיע אתמול בפני בית-דין הגדול, והשמועה על כך עדיין לא הגיעה למקומו של הנודר (עירובין

ההלכה, למעשה כל יום ויום נחשב כראוי לביאת המשיח, וכדי שהנודר מן היין ביום שכן דוד בא ייאסר בשתיית יין תמיד, די בכך שיום זה נחשב כ'ראוי' לביאת משיח (תוס' עירובין שם ד"ה ואסור, ע"פ לשון הזהב ומרומי שדה שם).
ויש להוסיף:

בתיאור סדר הגאולה ברמב"ם (הלכות מלכים פ"ב) לא נזכר כלל משיח בן יוסף, הרי שכאמור מצד ההלכה סדר הגאולה

אינו כולל בהכרח את ביאת משיח בן יוסף. יתירה מכך: נראה שלדעת הרמב"ם (הל' מלכים שם, ה"ב) ההלכה אין הכרח אפילו בביאת אליהו קודם ביאת המשיח אלא יתכן שיבוא אחריו, ולפי זה מובן בפשטות מדוע הנודר בשתיית יין ביום שכן דוד בא, אסור אף אם אליהו עדיין לא הופיע.

(לקוטי שיחות ת, עמ' 419, שנוי גאולה ב' ע' נוס').

תספורת בבית הכנסת יום רביעי י"ט ניסן ה'תשע"ה

בעזרה, אך הרי התגלח בעזרת הנשים, ומכאן שבמקום קדושה פחותה כעזרת נשים אין לחשוש לביזיון של תגלחת, וכיון שקדושת הר הבית כולו חמורה מקדושת בית הכנסת, שהרי להר הבית אסור להכנס במגעו (הל' בהב"ח פ"ז ה"א-ב) ואילו לבית הכנסת מותר (הל' תפילה פ"א ה"ז), הרי אם בעזרת נשים של בית המקדש הותרה תגלחת מצוה, כל-שכן בבית הכנסת.

מצד שני, אפשר לדחות ראייה זו בנימוק שתגלחת הנזיר היא מצוה מהתורה וחייבים לעשותה דוקא בבית המקדש, אלא שמשום בזיון אין עושים אותה בעזרה אלא בעזרת הנשים, אך כל תגלחת אחרת אסורה אף בעזרת הנשים. ודוגמא לדבר ממצות אכילת קדשים שבהכרח לעשותה במקדש ולכן מותרת, אך אכילה סתם אסורה במקדש. ואם כן גם תגלחת הקטנים שאין חובה לעשותה בבית הכנסת, יש לאסרה משום בזיון המקום. ומכל-מקום, לכבר אנשים חשובים לגזוז מעט מהשערות וודאי מותרת בבית הכנסת (בית אהרן וישראל, גלין קנד ע' קיט).

הלכות נזירות פרק ח, הלכה ג: וְהִיָּךְ מְגַלַּח שְׂעָרוֹ? בְּעִזְרַת הַנְּשִׂימ... וְאִינוּ מְגַלַּח עַד שִׁיְהִי פֶתַח הַעֲזָרָה פְּתוּחַ, שְׁנֵי אָמָר: פֶּתַח אֶהְיֶה מוֹעֵד. לֹא שִׁיְגַלַּח בְּנֶגְדַּת הַפֶּתַח, שְׁנֵיהֶם בְּזִיוֹן מִקִּדְשׁ הוּא.

מכאן שגילוח במקום קדוש נחשב כדרך בזיון, ואם כן לכאורה אסור להסתפר בבית הכנסת שאין לעשות בו תשמיש בזיון (רמב"ם הל' תפילה פ"א).

ולפי זה תמה ב'שדי חמד' (אסיפת דינים מע' בית הכנסת, י) על המנהג בירושלים לעשות תגלחת ראשונה לקטן בתוך בית הכנסת והרי זה דרך בזיון? וכתב, שאולי מאחר והיא תגלחת מצוה כי בתגלחת הראשונה מניחים לקטן פאות בראשו, ובאותם ימים לא היו בירושלים בתים מרווחים להכיל בהם את הקהל לעשות את השמחה בציבור, התירו תגלחת זו בבית הכנסת.

ולכאורה יש לתמוה על ביאור זה, שהרי איסור הגילוח נלמד מתגלחת הנזיר שהיא מצוה מן התורה, ובכל זאת אסורה בבית המקדש משום בזיון!

ויש שכתבו (יחזה דעת ח"ה סי' לה) שאמנם הנזיר לא התגלח

נדבת הגוי ל'בדק הבית' יום חמישי כ' ניסן ה'תשע"ה

כתב בהלכות מעילה (פ"ה הט"ז): "קדשי גוים, אם לבדק הבית הקדישו מועלין בהם", והרי מדברי הגמרא בערכין (ה), ב, עולה שדמי נדבת גוי שדינם להגנו אין מועלין בהם, ואם כדברי הרמב"ם כאן שנדרי הגוי לשם הקדש יגנו, מדוע מועלין בהם? וביאר:

כאן מדבר הרמב"ם באופן שהגוי נודר ומעריך ואינו מפרט לאיזה מטרה אלא "נדר על דעת ישראל" ואין אנו אומרים שכוונתו לבדק הבית כיון שהתורה מונעת מהגוי לנדר לבדק הבית ("לא לכם ולנו לבנות וגו'"), ולכן מקבלים ממנו הן 'דבר מסוים' והן 'דבר שאינו מסוים', ובית-דין מוציאים אותו לכל דבר שיראה להם, חוץ מבדק הבית ובדק ירושלים. אבל בהלכות מתנות עניים מדובר ב'גוי שהתנדב לבדק הבית' במפורש ואז לכתחילה אין מקבלים ממנו כלל, אך בדיעבד אם לקחו ממנו 'דבר מסוים' מחזירים לו, ודבר 'שאינו מסוים' אין מחזירים, כי אף שנאמר "ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלים", כיון שה'חלק' וה'זכרון' אינו ניכר, יש להתיר.

הלכות ערכין וחרמין פרק א, הלכות יא"ב: עוֹבֵד בּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת שְׂאֵמֶר: דְּמֵי עָלֵי .. נוֹתֵן כְּפִי נְדָרוֹ. וְאִינוּ נוֹפְלִין לְלִשְׁבָּה, שְׂאִין מִקְבְּלִין מִן הָעוֹבְדֵי בּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת נְדָבָה אוֹ נְדָר לְחַזֵּק אֶת בְּרֵךְ הַבַּיִת אוֹ בְּרֵךְ יְרוּשָׁלַיִם.. וּמֵה יַעֲשֶׂה בָהֶן? .. אִם נָדַר עַל דַּעַת יִשְׂרָאֵל – יוֹצִיאֻהוּ בֵּית-דִין בְּמֵה שְׂרִירָאָה לְהֵם חוּץ מִבְּרֵךְ הַבַּיִת וּבְרֵךְ יְרוּשָׁלַיִם; וְאִם אָמַר: לְשָׁמַיִם נְדַרְתִּי – יִגְזוּ.

והקשה ה'לחם משנה':

לכאורה, דברי הרמב"ם כאן "שאינ מקבלים מן הגוים" נדבה לבדק הבית ולירושלים, סותרים לדבריו בהלכות מתנות עניים (פ"ה ה"ח): "גוי שהתנדב לבדק הבית אין מקבלים ממנו לכתחילה, ואם לקחו ממנו אין מחזירין לו. היה הדבר מסוים כגון קורה או אבן מחזירין לו, כדי שלא יהא להם דבר מסוים במקדש", היינו שרק דבר מסוים אין מקבלים מהגוי!

ועוד: כאן כתב הרמב"ם שאם אמר הגוי 'לשמים נדרתי', כיון שאי-אפשר להשתמש בנדבותיו לדברים שאינם 'בדק הבית ובדק ירושלים' – יגנו, ולפי זה יש להקשות מדוע

הבית ובדבר 'שאינו מסוים', שאז נתינתו אינה נגזרת אלא משתמשים בה לבדק הבית ולכן מועלים בה.

ומה שכתב הרמב"ם בהלכות מעילה, שקדשי גוי מועלים בהם – הרי זה רק כאשר פירש שנתינתו היא לבדק

יום שישי כ"א ניסן ה'תשע"ה

ספק בנדרים

ויש לחלק:

כאן מדובר במי שחייב את עצמו בסכום מסוים להקדש והחייב לקיים את נדרו הוא מהכתוב 'לא יחל דברו', ואילו שם מדובר במקדיש נכסים שמרגע הנדר הם עוברים לרשות הקדש, ואם אינו מוסרם עובר על איסור מעילה בהקדש.

ושני איסורים אלו חלוקים בגדרם: איסור מעילה בהקדש הוא כעין איסור גזל, שאסור ליטול ממון הקדש כשם שאסור ליטול ממון של אדם אחר ללא רשות, ולכן בספק יש לדון בזה לפי הכללים של דיני ממונות, ואין להוציא מיד המוחזק מספק.

ואילו איסור 'בל יחל' אינו שייך לדיני ממונות אלא עיקרו הוא חובת העמידה בדיבורו (והוא בכל דבר איסור שאדם קיבל על עצמו, ולא דווקא בהתחייבות ממונית), ולכן כאשר יש ספק האם עומד בדיבורו או לא, עליו להחמיר כדין כל ספק איסור תורה (עולת שלמה ערכי יט, ב).

הלכות ערכים וחרמים פרק ב, הלכה ח: האומר: עֲמַדֵי עָלַי, וְשִׁבְתֵי עָלַי. . . בְּלֹא סֶפֶק, וּמֵבִיא לְפִי מִמּוֹנֵי, עַד שֵׁיאָמַר: לֹא כֶּךָ נִתְּפַנְנֵתִי. וְאִם מָת – יִתְּנֵנוּ הַיּוֹרְשִׁים פְּחֹת שְׂבָלִישׁוֹנוֹת.

הנודר עצמו חייב לקיים את נדרו בשלמות, כדי שלא לעבור על 'בל יחל דברו', ולכן במקום ספק עליו להחמיר כדין ספק באיסור תורה, אך היוורשים שלא נדרו ואין עליהם איסור 'בל יחל' אינם צריכים לשלם מספק, שהרי בידי ממונות אין מוציאים ממון מהמוחזק ללא ראייה (לחם משנה). ולכאורה קשה על כך: הגמרא (בבא בתרא קמח, ב) מסתפקת האם גוסס שהקדיש את כל נכסיו ואחר כך חזר לאיתנו יכול לחזור בו מהקדש. בגמרא הספק לא הוכרע, ולמעשה ספק הרמב"ם (הל' זכיה ומתנה פרק ט, יט) שמספק יכול לחזור בו. ולכאורה, הרי זו סותרת להלכה זו שהנודר חייב להחמיר מספק?

שבת קודש כ"ב ניסן ה'תשע"ה

נדר בדבר שלא בא לעולם

כוונת הרמב"ם שחייב להקדישו, כיון "שאינו מתקדש לפי שאינו בעולם", אלא שאמירתו 'יהיה הקדש' היא התפסה בדבר הנודר (ראה הל' נדרים פ"א ה"ט), והרי זה כאומר 'יהיה אסור עלי' (שהרמב"ם מביא בסמיכות) שהוא נדר, וכך גם דבר שלא בא לעולם יכול להיאסר עליו".

ובזה יובן דיוק נוסף:

כאן, בהלכות ערכין, כתב הרמב"ם שהאומר 'הרי עלי להקדישו' חייב להקדישו כשיבוא לעולם, ואם לא הקדיש עובר על 'בל תאחר', 'לא יחל דברו' וככל היוצא מפיו יעשה. ואילו בהלכות מכירה כתב רק ש"חייב לקיים דברו, שנאמר, ככל היוצא מפיו יעשה"!

וטעם ההבדל הוא שכאן, באומר 'הרי עלי להקדישו', כיון ש"חייב להקדישו כשיבוא לעולם" נחשב כקנוי להקדש, ולכן אם אינו נותנו להקדש עובר על שלשת הציוויים 'בל תאחר' 'לא יחל' וככל היוצא מפיו יעשה'. אבל האומר 'יהיה הקדש' או 'יהיה אסור עלי' אינו חייב להקדישו אלא שהדבר נאסר עליו בנדר, ואם כן לא שייך לחייבו משום 'בל תאחר' או 'לא יחל דברו', אלא ש"חייב לקיים דברו" ולא ליהנות מהדבר שאסר על עצמו בנדר.

הלכות ערכים וחרמים פרק ו, הלכה לא: שֵׁאֵף עַל פִּי שְׂאִין אָדָם מִקְדִּישׁ דָּבָר שְׂלֵא בָא לְעוֹלָם, אִם אָמַר: הָרִי עָלַי לְהַקְדִּישׁוֹ – הָרִי זֶה חֵיב לְהַקְדִּישׁוֹ בְּשִׁבּוֹא לְעוֹלָם מִשּׁוּם נִדְרוֹ. וְאִם לֹא הַקְדִּישׁ – הָרִי זֶה עוֹבֵר מִשּׁוּם בַּל תֵּאָחֵר וְלֹא יִחַל דְּבָרוֹ, וּמִשּׁוּם כָּבֵל הַיּוֹצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה.

והקשה 'הלחם משנה':

לדעת הרמב"ם, האומר "מה שתעלה מצודתי מן היס, קודש" או "מה שתוציא שדה זו מן הפירות, חרם" - לא אמר כלום, כי אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם (לעיל הל' כו), אבל האומר "הרי עלי הקדש" הרי זה כנדר, וצריך לקיים נדרו. ויש לתמוה: מדוע אם כן בהלכות מכירה (פכ"ב הל' טו) כתב שגם אם אמר "כל מה שתלד בהמתי יהיה הקדש" (ולא "הרי עלי להקדישו") "חייב לקיים דברו, שנאמר ככל היוצא מפיו יעשה"?

ומבאר ה'יד המלך' (הל' מכירה שם):

אף שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, יכול הוא לאסור על עצמו בנדר גם דבר שלא בא לעולם, כשם שיכול לאסור על עצמו פירות חברו אף שאינן ברשותו (נדרים מז, א). ולפי זה יש לומר שבדבריו בהלכות מכירה שהאומר "מה שתלד בהמתי יהיה הקדש" חייב לקיים דברו, אכן אין

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - ט"ז כ"ב ניסן ה'תשע"ה

16 שְׁבַעַיָּם יָמִים מֵעַת לַעֲת. אָמַר שְׁבַת סֶתֶם וְלֹא פָרַשׁ לֹא
 17 אַחַת וְלֹא זֹ - הָרִי סֶפֶק, וְאָסוּר שְׁבַעַיָּם יָמִים מֵעַת לַעֲת,
 18 וְאִם אָכַל אַחַר שְׁבַת - אֵינּוּ לֹקָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 19 ג. שְׁאֵנִי שׁוֹתֵה חֲדָשׁ זֶה - אָסוּר בְּשֹׂאֵר יָמֵי הַחֲדָשׁ¹⁶,
 20 אָכַל בְּיוֹם רֹאשׁ חֲדָשׁ יִהְיֶה מִתְּרִי¹⁷, אִף עַל פִּי שֶׁהִיָּה¹⁸
 21 חֲדָשׁ חֲסֵר¹⁹. שְׁאֵנִי טוֹעֵם חֲדָשׁ אֶחָד - אָסוּר שְׁלֹשִׁים יוֹם
 22 גְּמוּרִים מֵעַת לַעֲת. נִדְרַת חֲדָשׁ סֶתֶם - אָסוּר שְׁלֹשִׁים יוֹם
 23 מֵעַת לַעֲת מִסֶּפֶק.
 24 ד. שְׁאֵנִי אוֹכֵל בְּשׂוֹר שְׁנָה זֹ, אֶפְלוּ לֹא נִשְׂאָר מִן הַשְּׁנָה
 25 אֲלֹא יוֹם אֶחָד²⁰ - אֵין אָסוּר אֲלֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם, וּבְיוֹם
 26 רֹאשׁ הַשְּׁנָה מִתְּרִי. וְרֹאשׁ הַשְּׁנָה לְנִדְרִים הוּא יוֹם רֹאשׁ
 27 חֲדָשׁ תְּשִׁירִי²¹. שְׁאֵנִי אוֹכֵל שְׁנָה אַחַת - הָרִי זֶה אָסוּר
 28 שְׁנָה תְּמִימָה מִיּוֹם לְיוֹם²². וְאִם נִתְעַבְּרָה²³ הַשְּׁנָה - אָסוּר
 29 בָּהּ וּבְעַבְרָה²⁴. שְׁאֵנִי אוֹכֵל שְׁנָה²⁵ - הָרִי זֶה אָסוּר שְׁנָה
 30 תְּמִימָה מִיּוֹם לְיוֹם מִסֶּפֶק, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 31 ה. שְׁאֵנִי שׁוֹתֵה יַיִן שְׁבוּעָה²⁶ - אָסוּר בְּשֹׂאֵר שְׁנֵי
 32 הַשְּׁבוּעִים וּבְשִׁנַּת הַשְּׁמִטָּה²⁷, וְאֵינוּ מִתְּרִי אֲלֹא מִרֹאשׁ

יום ראשון ט"ז ניסן ה'תשע"ה

הַלְכוֹת נְדָרִים

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

1 א. הַנּוֹדֵר אוֹ הַנִּשְׁבַּע שְׁאֵנִי טוֹעֵם הַיּוֹם - אֵינוּ אָסוּר
 2 אֲלֹא עַד שֶׁתִּחְשַׁף². שְׁאֵנִי טוֹעֵם יוֹם אֶחָד - אָסוּר מֵעַת
 3 לַעֲת מִשְׁעַת נְדָרִי³. לְפִיכָף⁴, הַנּוֹדֵר שְׁאֵנִי טוֹעֵם הַיּוֹם,
 4 אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתְּרִי⁵ מִשְׁתַּחֲשֵׁף - לֹא יֵאָכַל⁶
 5 מִשְׁתַּחֲשֵׁף עַד שֶׁיִּשְׁאַל⁷ לְחֶכֶם; גְּזָרָה שְׁמָא יִשְׁבַּע פְּעַם
 6 אַחֲרָת יוֹם אֶחָד וְיֵאָכַל מִשְׁתַּחֲשֵׁף⁸, שֶׁהָרִי אֵין כָּל הַעֵם
 7 יוֹדְעִים הַפֶּרֶשׁ שֶׁבֵּין זֶה לְזֶה.
 8 ב. נִדְרַת שְׁאֵנִי טוֹעֵם יוֹם⁹ - הָרִי סֶפֶק¹⁰, וְאָסוּר מֵעַת לַעֲת
 9 כְּאוֹמֵר יוֹם אֶחָד, וְאִם אָכַל אַחַר שֶׁחִשְׁבָּה - אֵינוּ
 10 לֹקָה¹¹. שְׁאֵנִי טוֹעֵם שְׁבַת זֹ¹² - הָרִי זֶה אָסוּר בְּשֹׂאֵר
 11 יָמֵי הַשְּׁבַת וּבְיוֹם הַשְּׁבַת¹³, וְהָרִי הוּא מִתְּרִי מִתְּרִי
 12 בְּשִׁבְתָּה¹⁴. שְׁאֵנִי טוֹעֵם שְׁבַת אַחַת¹⁵ - הָרִי זֶה אָסוּר

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) נדרים התלויים בזמנים שונים עד מתי נמשך זמן האיסור, תלה נדרו במאורעות זמניים, שאין קבע לאירועם, עונת הגשמים בלשון הנודר. 2) שאז נגמר היום. 3) ואם עמד בשעת הנדר בחצי היום אסור לו לטעום למחר עד חצי היום. 4) הואיל ואם נדר "יום אחד" אסור מעת לעת. 5) מדין תורה. 6) מדברי חכמים. 7) להתיר לו נדרו. 8) בעוד שאסור לו לאכול מצד הדין יום שלם מעת לעת. 9) ולא אמר "היום". 10) אם דינו "כהיום" ואינו אסור אלא עד שתחשך או דינו כ"יום אחד" ואסור מעת לעת. 11) בעיניי שלא נפשטה, ובאיסור נדר שהוא איסור תורה - הולכים להחמיר, אבל אינו לוקה, שאין לוקים על הספק. 12) שבוע זה. 13) שלאחריהם, שהוא גמר ימי השבוע. וכתב הרדב"ז: אין הדברים אמורים, אלא כגון שעמד בשעת נדרו בימי החול, אבל היה עומד בשבת ונדר שלא ישתה יין בשבת זו אינו אסור אלא באותו יום שבת בלבד שאין העומד ביום השבת קורא שבת זו לשבוע הבא. 14) אף על פי שלא עברו עדיין שבעה ימים מעת לעת. 15) טעימת שבת אחת תיאסר עלי, וכגון שלא אסר עצמו אלא ממין אחד, כגון יין וכדומה, כי אם אסר עצמו טעימת כל המינים שבעולם, אין נדרו חל, שאי אפשר לו להתקיים שבעה ימים ללא טעימה כל שהיא, והרי זה נדר שווא שאינו חל. 16) של החודש השוטף. 17) שהוא נמנה עם ימי החודש הבא. 18) החודש הבא. 19) בן עשרים ותשעה יום. נמצא שהחודש שהוא עומד בו בשעת נדרו הוא מלא. שכן דרך רוב החדשים אחד מלא ואחד חסר, ועושים בחודש חסר הבא שני ימים ראש חודש, שלמעשה היום הראשון הוא למלאות החודש שעבר, בכל זאת מותר לנודר לשתות בו, הואיל ובלשון בני אדם נקרא יום זה ראש חודש - ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. אולם לפי פירוש זה, יותר היה נוח אילו היה כתוב: "אף על פי שהיה החודש מלא" ולפיכך פירש ה"אור שמח" בדרך אחרת, שלפעמים יקרה, שהמולד החדש של הירח יחול בלילה שלאחר ראש חודש, וזה נקרא "מולד זקן" ודבר זה ייתכן רק כאשר החודש שעבר, היה חסר, שאז החודש הבא אין לו אלא יום אחד ראש חודש, והייתי אומר, שהנודר לא לשתות יין בחודש חסר זה, יהיה אסור לשתות גם ביום ראש חודש הבא, שהוא כולו שייך ללבנה הישנה, שלפני המולד, אולם מפני שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם והם קוראים לו: ראש חודש, לפיכך מותר לו מראש חודש ומעלה. 20) כגון שעמד בכ"ט באלול. 21) שדרך בני אדם לקרוא תשרי ראש השנה. 22) עד שנה אחרת באותו יום שנדר. 23) שהוסיפו לה אדר שני. 24) נמצא זה אסור בבשר שלושה עשר חודש. ואין אומרים לא הייתה דעתו אלא על שנה פשוטה שהיא י"ב חודש, כי בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובין פשוטה ובין מעוברת נקראת שנה. 25) ולא פירש, לא אחת ולא זו. 26) מחזור של שמיטה, שהוא שבע שנים. 27) שהיא שייכת לשבוע העבר. כשם שיום השבת הוא סוף השבוע, כך שנת השמיטה היא סוף מחזור השמיטה שעברה.

- 1 השנה של מוצאי שביעית. שאני שותה יין שבווע אָחַד
 2 - אָסור שָׁבַע שָׁנִים גְּמוּרוֹת מִיּוֹם לְיוֹם. אָמַר: יוֹבֵל זֶה²⁸
 3 - אָסור בְּשָׂר שְׁנֵי הַיּוֹבֵל וּבִשְׁנַת חֲמִשִּׁים עֲצֻמָּה²⁹.
 4 ו. שְׁאֵנִי שׁוֹתֶה יַיִן עַד רֹאשׁ אֲדָר, אִם הִתְהַוָּה שָׁנָה
 5 מִעֲבֶרֶת וְלֹא יָדַע שֶׁהִיא מִעֲבֶרֶת כְּשֶׁנָּדַר - אֵינִי אָסור
 6 אֲלֵא עַד רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר וְרֵאשׁוֹן³⁰. וְאִם נָדַר עַד סוֹף אֲדָר
 7 - הָרִי זֶה אָסור עַד סוֹף אֲדָר שְׁנֵי³¹. וְאִם יָדַע שֶׁהִשְׁנָה
 8 מִעֲבֶרֶת וְנָדַר עַד רֹאשׁ אֲדָר - אָסור עַד רֹאשׁ אֲדָר שְׁנֵי³².
 9 ז. הָאוֹסֵר עֲצֻמוֹ בְּדָבָר עַד הַפֶּסַח, בֵּין שְׁאָמַר 'עַד פְּגִי
 10 הַפֶּסַח' בֵּין שְׁאָמַר 'עַד הַפֶּסַח' - אֵינִי אָסור אֲלֵא עַד
 11 שְׁיִגִיעַ בַּלְבָּד³³. וְאִם אָמַר: עַד שְׁיִהְיֶה הַפֶּסַח³⁴ - הָרִי
 12 אָסור עַד שְׁיִצֵּא הַפֶּסַח. אָמַר: עַד הַקְּצִיר אוֹ עַד הַבְּצִיר,
 13 אוֹ שְׁאָמַר: עַד שְׁיִהְיֶה הַבְּצִיר אוֹ הַקְּצִיר - אֵינִי אָסור
 14 אֲלֵא עַד שְׁיִגִיעַ.
 15 ח. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל שֶׁזָּמְנוּ קְבוּעֵי³⁵ וְנָדַר עֲדֵיו³⁶ - אֵין אָסור
 16 אֲלֵא עַד שְׁיִגִיעַ; וְאִם נָדַר עַד שְׁיִהְיֶה - הָרִי זֶה אָסור
 17 עַד שְׁיִצֵּא. וְכָל שֶׁאֵין לוֹ זְמַן קְבוּעֵי³⁷, כְּגוֹן זְמַן הַקְּצִיר
 18 וְהַבְּצִיר, בֵּין שֶׁנָּדַר עֲדֵיו בֵּין שֶׁנָּדַר עַד שְׁיִהְיֶה - אֵינִי
 19 אָסור אֲלֵא עַד שְׁיִגִיעַ³⁸.
 20 ט. הָאוֹסֵר עֲצֻמוֹ בְּדָבָר עַד הַקְּצִיר³⁹ - הָרִי אָסור עַד
 21 שְׁיִתְחִילוּ אַנְשֵׁי הַמְּקוֹם שֶׁנָּדַר בּוֹ לְהַכְנִיס פְּלִלְלוֹת⁴⁰
- 22 תֵּאֲנִים⁴¹. עַד הַקְּצִיר - עַד שְׁיִתְחִילוּ הָעַם לְקַצֹּר קְצִיר
 23 חֲטִיָּם, אֲבָל לֹא קְצִיר שְׁעוּרִים⁴². פֶּרֶשׁ וְאָמַר: עַד שְׁיַעֲבֹר
 24 הַקְּצִיץ - הָרִי זֶה אָסור עַד שְׁיִכְפְּלוּ⁴³ הָעַם רַב הַמּוֹחֲצֵלֹאוֹת
 25 שְׁבִמְקָהָ⁴⁴ שְׁמִיבְשִׁין עֲלֵיהֶם תֵּאֲנִים וְעֹנֵבִים לַעֲשׂוֹתָם
 26 גְּרוּגְרוֹת⁴⁵ וְצִמּוּקִים⁴⁶. הַכֹּל לְפִי מְקוֹם נָדָרוֹ שֶׁל נֹדֵר.
 27 י. כִּיצַד? הָרִי שֶׁנָּדַר בְּבִקְעָה וְאָסַר עֲצֻמוֹ בְּדָבָר עַד
 28 הַקְּצִיץ, וְעָלָה לְהַר⁴⁷ - אֵינִי מִסְתַּכֵּל בְּקִיץ שֶׁל מְקוֹם שֶׁהוּא
 29 בּוֹ עֵתָה אִם הִגִיעַ אִם לֹא הִגִיעַ, אֲלֵא בְּקִיץ שֶׁל מְקוֹם
 30 שֶׁנָּדַר בּוֹ, וְעָלָיו הוּא סוּמָף⁴⁸. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא כְּזֶה⁴⁹.
 31 יא. הָאוֹסֵר עֲצֻמוֹ בְּדָבָר עַד הַגֶּשֶׁם - הָרִי זֶה אָסור עַד
 32 זְמַן הַגֶּשֶׁמִּים, שֶׁהוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל רֹאשׁ חֹדֶשׁ כִּסְלִי⁵⁰.
 33 הִגִיעַ זְמַן הַגֶּשֶׁמִּים - הָרִי זֶה מִתָּר, בֵּין יָרְדוּ גֶשְׁמִים בֵּין
 34 לֹא יָרְדוּ. וְאִם יָרְדוּ גֶשְׁמִים מִשְׁבְּעָה עֶשְׂרֵי בְּמִרְחָשׁוֹן⁵¹ -
 35 הָרִי זֶה מִתָּר⁵². וְאִם אָמַר: עַד הַגֶּשֶׁמִּים⁵³ - הָרִי זֶה אָסור
 36 עַד שְׁיָרְדוּ הַגֶּשְׁמִים. וְהוּא שְׁיָרְדוּ מִזְמַן רְבִיעֵה שְׁנֵי⁵⁴,
 37 שֶׁהוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְקוֹמוֹת הַסְּמוּכִין לָהּ מִשְׁלֹשָׁה
 38 וְעֶשְׂרִים בְּמִרְחָשׁוֹן וְאֵילָף⁵⁵. וְאִם פֶּרֶשׁ וְאָמַר: עַד
 39 שְׁיִפְסְקוּ הַגֶּשְׁמִים - הָרִי זֶה אָסור עַד שְׁיַעֲבֹר הַפֶּסַח
 40 בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל⁵⁶ וּבְמְקוֹמוֹת שֶׁהֵם כְּמוֹתָהָ⁵⁷.
 41 יב. מִי שֶׁהִדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ בְּמִרְחָשׁוֹן וְאָמַר לָהּ: שֶׁאֵין
 42 אֶת נְהִיגָתָ לִי⁵⁸ מִכָּאן⁵⁹ וְעַד הַפֶּסַח אִם תִּלְכִי לְבֵית אָבִיךָ

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(28) שהוא מחזור של חמישים שנה. (29) ששנת החמישים נמנית ליובל שעבר ולא לשבוע הבא. (30) שלא נתכוון אלא לאדר הסמוך לשבט. (31) כי נתכוון עד סוף כל הנקרא אדר וזהו סוף אדר שני. (32) כדעת רבי מאיר שם האומר: "אדר שני - כותב אדר סתם". (33) לפני הפסח. (34) משמעו: כל זמן שהוא הווה. (35) שיש להמשכו זמן קבוע, כגון פסח שקבעה בו התורה שבעה ימים. (36) עד הגיע זמנו. (37) שאין להמשכו זמן קבוע כגון קציר או בציר שאין זמן קבוע למשך ימי הקציר והבציר, שלפעמים ימי הקציר מעטים ופעמים מרובים לפי ברכת השנים. (38) שאין בדעת הנודר להכניס את עצמו באיסור זמן בלתי ידוע לו ובוודאי כוונתו עד שיגיע ולא יותר. (39) זמן לקיטת תאנים, ונקרא קיץ, לפי שקוצרים אותן ביד. (40) סלים. (41) ואפילו אמר: עד שיהיה הקיץ, אינו אסור אלא עד שיתחילו להכניס מן השדה. (42) אף על פי שקציר שעורים הוא קודם לקציר חיטים, אינו נקרא קציר סתם אלא קציר חיטים, לרוב חשיבותו. (43) יקפלו. (44) מקום מיוחד בחצר שמאחורי הבית לשמור בו פירות. (45) תאנים יבשות. (46) ענבים מיובשות. ואחרי שמכניסים הפירות מקפלים המחצלות לשמורן לשנה הבאה. (47) בזמן קציצת תאנים. והדבר ידוע, שהקיץ בבקעה מקדים להגיע. (48) "הנודר עד הקיץ בגליל וירד לעמקים אף על פי שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל". והוא הדין להיפך ולהקל. (49) שאם במקום נדרו הורגלו לקרוא לקציר שעורים "קציר סתם" ונדר עד הקציר אינו אסור אלא עד שיתחילו לקצור קציר שעורים. (50) בשנה מאוחרת, אבל בשנה בכירה עונת הגשמים מתחילה ב"ז מרחשון, כמבואר בסמוך. וזה שנדר עד הגשם - משמעו, עד שיגיע זמן ירידת הגשמים ואפילו שלא ירדו בפועל וכוונתו לזמן המאוחר ביותר שהוא הרביעה השלישית שזמנה ראש חודש כסלו. (51) שזוהי עונת הגשמים בשנה בכירה. (52) הואיל וכבר ירדו בפועל אינם גרועים מהגיע זמן רביעה שלישית ולא ירדו, שמתר. (53) כוונתו לירידת גשמים ממש וגם שירדו מרביעה שנייה ואילך, שלשון "גשמים" משמעה רבים, ומיעוט רבים - שניים. (54) שלושה זמני רביעה הם: "הבכירה (בשנה מוקדמת) - בשבעה עשר במרחשון; הבינונית - בשלושה ועשרים בו; האפילה (המאוחרת) בראש חודש כסלו. רביעה - על שם שהמטר משכיב העפר ומרביצו. תרגום רובץ: רובע. (55) אבל אם ירדו גשמים ב"ז במרחשון עדיין אסור, הואיל ואמר: "עד הגשמים" כוונתו לרביעה שנייה כנ"ל. ובכל זאת אם לא ירדו גשמים והגיע זמן הרביעה השלישית שהיא ראש חודש כסלו, הרי זה מותר, כי אין לאסרו עד שיעבור הפסח אלא אם אמר בפירוש: עד "שיפסקו הגשמים". (56) שאז פסקו הגשמים כליל. (57) שצריכים לגשמים כמו ארץ ישראל, הנודר בהם ופירש כנ"ל, הרי זה אסור עד שיעבור הפסח, למעט מצרים ובבל, שאינם צריכים למים כל כך, הנודר בהם יהיה מותר קודם לכן בהתאם לזמן פסיקתם. וכבר נתבאר לעיל הלכה ט ש"הכל לפי מקום נדרו של הנודר". וראוי להעיר, שאף על פי שלעניין נדר פוסק רבינו כרבי יוסי, שזמן רביעה ראשונה הוא ב"ז מרחשון, ולדבריו, אין שואלים את הגשמים (תפילת: "ותן טל ומטר") אלא מ"ז במרחשון. (58) משלי. (59) מעכשיו.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ראשון ט"ז ניסן - ספר הפלאה - הלכות נדרים קא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מהיום ועד סכות - הרי זו אסורה להנות לו מיד⁶⁰, גזרה
 2 שמא תלך⁶¹. ואם הלכה לפני הפסח והרי הוא מהנה
 3 אותה לפני הפסח - הרי זה לוקה⁶². עבר הפסח⁶³, אף
 4 על פי שחלף התנאי⁶⁴ - הרי זה אסור לנהוג חלין
 5 בנדרו⁶⁵ ולהניחה שחלף ותנה⁶⁶, אלא נוהג בה אסור
 6 עד החג כמו שנדר⁶⁷, ואף על פי שתלה הנדר באסור
 7 זמן שעבר⁶⁸. וכן כל פיצא בזה. ואם הלכה אחר
 8 הפסח⁶⁹ - אינה אסורה מלהנות לו⁷⁰.
 9 יג. אמר לה⁷¹: שאין את נהנית לי עד החג⁷² אם תלכי
 10 לבית אביך עד הפסח - אסורה להנות מיד⁷³. ואם
 11 הלכה לפני הפסח ונמצא מהנה אותה⁷⁴ - הרי זה לוקה.
 12 ואסורה בהניתו עד החג⁷⁵. ומתרת לילך לבית אביה
 13 משהגיע הפסח⁷⁶.
 14 **פרק אחד עשר**
 15 א. קטן בן שתיים עשרה שנה ויום אחד, וקטנה בת
 16 אחת עשרה שנה ויום אחד, שנשבועו או נדרו, בין נדרי
 17 אפר² בין נדרי הקדש³ - בודקין⁴ אותן ושואלין אותן.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(60) אף על פי שעדיין לא הלכה. (61) ונמצא בעלה עובר למפרע משום: לא יחל. (62) בעלה לוקה שהרי הדירה ועובר על נדרו אם מהנה אותה, אבל היא אינה לוקה שהרי לא נדרה כלל. (63) אחרי שהלכה לפני הפסח והינה אותה. (64) העונש שהטיל עליה שלא להנהותה לפני הפסח. (65) שהדירה לא לילך לבית אביה עד הסוכות. (66) מאחר שחילל נדרו והנהג לפני הפסח, נאסר עליו לא להניחה לילך לבית אביה עד החג, ועליו לפסוק לה כפיה שנייה, שלא יהנה אותה גם אחרי הפסח, כדי שלא תלך ויעבור על "לא יחל", כי אמצעי אחר אין בידו למנעה מהליכתה, אלא איסור הנאתו עליה, ובנדר זה, שהוא נדר עליה, יצא ידי חובתו שלא לעבור עוד על לא יחל. (67) שלא תלך. (68) איסור הנאה לפני הפסח, אין זה פוטר את נדרו, ועדיין עליו לנהוג איסור בנדרו. (69) ולא הנהה קודם הפסח, נמצא שלא עבר על נדרו, ולא חילל את תנאו. (70) אף על פי שעדיין אסורה לילך עד החג מחמת נדרו, אין מחמירים עליו לכפותה שנית שלא תיהנה לו, הואיל ולא עבר על הכפייה הראשונה, ולא הנהה לפני הפסח. (71) לפני הפסח. (72) הסוכות. (73) גזירה שמא תלך לפני הפסח ונמצא עובר למפרע משום לא יחל. (74) בידו ובהסכמתו. (75) שהרי עברה על תנאי. (76) אף על פי שעברה על תנאו והלכה לפני הפסח, אינה אסורה לילך אחרי הפסח, כי לא הדירה לילך אלא עד הפסח, ומשהגיע הפסח עבר זמן נדרו ואיננו ואין מקום למנעה לילך, שלא ינהוג חולין בנדרו בעוד שבהלכה הקודמת הדירה שלא לילך עד חג הסוכות, ואסור לו לנהוג חולין בנדרו להניחה לילך לבית אביה עד הסוכות, אף על פי שזמן תנאו הלך ונגמר. (1) קטן שנדר ויודע למי נדר מאימתי נדרו קיים, עד מתי האב מפיר נדרי בתו, נערה מאורסה מי מפיר נדריה, שומרת יבם ויתומה בחיי האב מי מפיר נדריהן, דרך תלמידי חכמים בהפרת נדרי בנותיהם. (2) שאסרו על עצמם לאכול דברים המותרים להם, כלשון הכתוב (במדבר ל, ג) "לאסר אסר על נפשו" וכמבואר לעיל פ"א, ה"א. (3) שחייבו עצמם בקרבן שאינם חייבים בו, כגון שאמר הקטן הרי עלי להביא קרבן עולה, וכמבואר לעיל (שם ה"ב). (4) חוקרים. (5) שהנדר צריך לידור לשם שמים, ככתוב (במדבר שם): "איש כי ידור נדר לה". ובספרי זוטא פ' מטות ל, ד אמרו: "מעשה בתינוק אחד, שבא לפני ר' עקיבא. אמר לו: רבי! הקדשתי קרדומי. אמר לו: בני, שמא לחמה וללבנה הקדשת, אמר לו: רבי! אל תתיגע, לא הקדשתי אלא למי שברא את אלה, אמר לי: צא בני, נדריך נדרים". (6) משנה במס' נדה מה: ואע"פ שאין הבן נעשה גדול עד שיהיו לו י"ג שנה ויום אחד, ואין הבת נקראת גדולה עד שתהיה בת שתיים-עשרה שנה ויום אחד, כמבואר בהל' אישות פ"ב, ה"א? לענין נדרים גילתה תורה, שאם הגיעו לגיל זה סמוך להתבגרותם הרי הם כגדולים ונדרם קיים, שנאמר (ויקרא כז, ב) "איש כי יפליא נדר". קיבלו חכמינו: שאם יודע להפלות (לפרש) לשם מי נדר נדרו קיים, אע"פ שעדיין אינו גדול לשאר מצוות שבתורה, וכמבואר בסמוך ה"ד (נזיר סב. ותמורה ב:). (7) שהרי קטנים הם (נדה שם). (8) כמבואר בסמוך ה"ב. (9) שתיים-עשרה לקטן, ואחת-עשרה לקטנה. (10) אם ידעו לשם מי נדרו. (11) נדה שם, בקשר לשינוי במשנה "ובודקים כל שתיים-עשרה", הסבירו בגמ': שאפילו נבדקה בתחילת השנה צריכה בדיקה עד סוף השנה. וגירסת רבינו שם: "היכא דבדקנא שלשים וידעה להפלות", ולא כגירסת הספרים שלפנינו "ולא ידעה להפלות" (רבי"ז). (12) שהרי קטנים הם (משנה נדה שם). ולעיל הל' שבועות פ"ב, ה"ז כתב רבינו: "קטנים שנשבועו ויודעים טעם השבועה, אע"פ שאינם חייבים כופים אותם לעמוד בדבריהם, כדי לחנכם ולאיים עליהם כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועה". וכן הדין בנדרים, כמבואר בשו"ע יו"ד רלג סעיף א. (13) שכבר גדולים הם ואינם נחשבים כשוטים (שאין

קב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ראשון ט"ז ניסן – ספר הפלאה – הלכות נדרים

מתוך מהדורת וגשל

- 1 וַנְּדַרְיָהֶן נְדָרִים¹⁴. וְאָף עַל פִּי שְׁלֵא הִבִּיאוּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת¹⁵.
- 2 וְזוֹ הִיא¹⁶ עֹנֵת נְדָרִים הָאֲמֹרָה בְּכָל מְקוֹם¹⁷.
- 3 ד. הוֹאִיל¹⁸ וְהִגִּיעוּ לְשָׁנֵי הַגְּדוּלִּים - נְדַרְיָהֶן קִמְּיוּ, אָף
- 4 עַל פִּי שְׁלֵא הִבִּיאוּ סִמְנִין וְעָדִין לֹא נַעֲשׂוּ גְדוּלִּים לְכָל
- 5 דָּבָר. וְדָבָר זֶה מְדַבְּרֵי תוֹרָה, שֶׁהִמְפְּלֵא¹⁹ הַסְּמוּךְ לְאִישׁ²⁰
- 6 הַקֹּדֶשׁ²¹ הַקֹּדֶשׁ וְנִדְרוּ נְדָרָיו²². אָף עַל פִּי שֶׁנְּדַרְיָהֶן קִמְּיוּ,
- 7 אִם חָלְלוּ נְדָרָן אוֹ נִשְׁבְּעוּ וְהִחְלִיפוּ - אֵינָן לוֹקֵין, עַד
- 8 שֶׁיִּגְדִּילוּ וְיִבִּיאוּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת²³.
- 9 ה. הַקֹּדֶשׁ וְכֹא הַגְּדוּל וְנִהְיָה מִן הַקֹּדֶשׁ שֶׁהִקְדִּישׁוּ -
- 10 לוֹקְהָ²⁴, מִשּׁוֹם שֶׁנְּדַרְיָהֶם נְדָרִים מִן הַתּוֹרָה, כְּמוֹ
- 11 שֶׁבִּאֲרָנוּ²⁵.
- 12 ו. בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים שֶׁבַת שְׁתֵּים עָשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם
- 13 אֶחָד נְדַרְיָה קִמְּיוּ? בְּשֵׁלֵא הִיָּתָה בְּרִשׁוֹת הָאֲבֹת²⁶ אוֹ

- 14 בְּרִשׁוֹת הַבַּעַל; אָבָל אִם הִיָּתָה בְּרִשׁוֹת הָאָב, אָפְלוּ
- 15 הַגְּדִילָה וְהָרִי הִיא נַעֲרָה²⁷ - אָבִיָּה מִפְּרָ²⁸ כָּל נְדַרְיָה וְכָל
- 16 שְׁבוּעוֹת שֶׁתִּשְׁבַּע בְּיוֹם שְׁמָעוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל נְדַרְיָה
- 17 וְאֶסְרֶיהָ וְגוֹמֵר, כִּי הֵינִי אָבִיָּה אֲתָה וְגוֹמֵר.
- 18 ז. וְעַד מִתִּי אָבִיָּה מִפְּרָ? עַד שֶׁתִּבְגַּר²⁹. בְּגָרָה - אֵינִי
- 19 מִפְּרָ לְהָ³⁰, וְהָרִי כָּל נְדַרְיָה וְשְׁבוּעוֹתֶיהָ כְּנֹדֵר אֶלְמָנָה
- 20 וְגִרְוִשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן: כָּל אִשָּׁר אֶסְרָה עַל נַפְשָׁהּ וְגוֹמֵר.
- 21 ח. וּמֵאֵימֵתִי מִפְּרָ הַבַּעַל נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ וְשְׁבוּעוֹתֶיהָ?
- 22 מִשֶּׁתִּכְנַס לְחַפְּהָ³¹. וְהוּא מִפְּרָ לְעוֹלָם עַד שֶׁיִּגְרָשְׁנָה וְיִגִּיעַ
- 23 הַגָּט לְיָדָהּ³². הִיָּתָה מְגִרְשָׁת מִסְּפָק³³ - לֹא יָפָר לָהּ³⁴. נִתַּן
- 24 לָהּ גָּט עַל תְּנֵאִי³⁵ אוֹ לְאַחַר זְמַן³⁶ - לֹא יָפָר בְּיָמִים
- 25 שֶׁבִּינְתֵימָם³⁷. וְכֵן מִי שֶׁשְׁמָעָה שְׁמַת בַּעֲלָהּ וְנִשְׁאָת וְהָרִי
- 26 בַּעֲלָהּ קִיָּם³⁸ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם³⁹ - אֵין הַבַּעַל הָרֵאשׁוֹן וְלֹא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

נדרים (נדר) כי סופם לבוא לכלל דעת, ואין שוטה אלא המקרע כסותו והלן בבית הקברות וכו' (משנה נדה שם, וברש"י).
 (14) נמצאת הבת ממחרת להתבגר מהבן, וכן דרשו בגמרא שם: "ויבן ה' את הצלע - מלמד, שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש". ורבינו בפירושו המשנה שם מוסיף: "ושני הנקבה לעונת נדרים פחותות משני הזכר, להיות חייהן קצרים יותר מבאיש". (15) "למטה בגוף, במקומות הידועים להבאת שיער" (לשון רבינו בהל' אישות, פ"ב, ה"א).
 ויש להעיר שדעת הרע"ב במשנה שם, שאין נדרים קיימים אלא כשהביאו שתי שערות, וכמשמעות לשון הגמרא שם: "אם לא הביאו שתי שערות, קטן הוא" וכן היא דעת רבינו בפירושו למשנה שם, האומר: "אם יביאו שתי שערות, עדיין קטנים הם". ונראה, שלא נתכוון רבינו שם אלא לענין עונש, שאין הנודר לוקה על חילול נדרו עד שיביא שתי שערות, וכמבואר בדבריו שם, אבל לענין תחולת נדרו הרי הוא קיים, אע"פ שלא הביא שתי שערות (מרכבת המשנה). ורבינו נמשך בזה אחרי בעל הלכות גדולות בהלכות מיאון. (16) מוסב גם על קטן בן שתיים-עשרה, וקטנה בת אחת-עשרה, הנזכרים לעיל ה"א. (17) בגיטין סה. ויבמות קה: ורש"י פירש שם: "עונת נדרים, שנה אחת לפני נעויות נדרים נבדקים" וכו'. משמע מדבריו, שאין המונח "עונת נדרים" אמור, אלא כשלא הגיעה לשנות גדולתה. אבל משהגיעה לשנת י"ב נדרה קיים כשאר הגדולות, ולא מטעם "עונת נדרים" מיוחדת. (18) בדפוס רומי, ר"מ וכן בכת"י התימנים, אין כאן התחלת הלכה. אלא מחובר עם דברי ההלכה הקודמת, המתחילה במילים: וזו היא עונת נדרים וכו'. (19) מי שהגיע לפרק זמן הראוי להפלות ולפרש לשם מי נודרים, מלשון הכתוב (ויקרא כז, ב) "איש כי יפליא נדר". וזה במלאות י"ג לבן וי"ב לבת, אע"פ שאינו יודע עדיין להפלות. (20) סמוך לכלל גדול, שעדין לא הביא שתי שערות. (21) בדפוס ר"מ: הקדשו הקדש. (22) נדה מו. "איש כי יפליא - מה תלמוד לומר איש? לרבות בן י"ג שנה, שאע"פ שאינו יודע להפליא, נדריו קיימים". ורש"י שם מפרש: מופלא - יודע לפרוש לשם מי נדר, סמוך לאיש - שהוא סמוך לבוא לכלל גדול, שנה אחת קודם זמן שהוא ראוי להביא שערות, בתינוקות - כל שנת י"ב, ובתינוק - כל שנת י"ג. והשוה לקמן הל' ערכין פ"א, ה"טו. (23) כי אינם נעשים גדולים לענין עונשים עד שיגדלו ויביאו שתי שערות, וכמבואר בנדה מו: (24) שם, כדין כל הנהנה מן ההקדש בזדון שלוקה ומשלם מה שפגם, כמבואר בהל' מעילה פ"א ה"ג, ואזהרתו מ"לא תוכל לאכול בשעריך... וכל נדריך אשר תדור" (דברים יב, יז) - קיבלו חכמינו שזוהי אזהרה לנהנה מן הקדשים, כמבואר שם. (25) בהלכה הקודמת, שהמופלא הסמוך לאיש הקדשו הקדש מדין תורה. וראה נזיר כט: (26) כגון שבגרה או שנשאת ונתגרשה, כמפורש לקמן הכ"ה. (27) מפורש בסמוך. (28) משהביאה שתי שערות והיא בת שתיים-עשרה שנה, תקרא נערה עד ששה חדשים גמורים, ומתחילת יום תשלום הששה חדשים ומעלה, תיקרא בוגרת (הל' אישות פ"ב, ה"ב). (29) משנה בנדרים ע. ככתוב (במדבר ל, יז) "בנעוריה בית אביה" בנעוריה - ולא בבגרותה (רש"י שם). (30) יקום עליה. (31) שביאינה לתוך ביתו, וייתחד עמה, ויחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה (הל' אישות פ"א, ה"א). וכן שנינו במשנה (נדרים עג:): "אין הבעל מיפר עד שתיכנס לרשותו", כמפורש בתורה (במדבר ל, יא-יג) "ואם בית אישה נדרה... אישה הפרם". (32) שאם שלחו בידי שליח ועדיין לא הגיע הגט לידה, יכול עוד בעלה להפר לה (ש"ך ליו"ד רלד ס"ק ו). (33) כגון שזרק לה גט ברשות הרבים, ספק קרוב לו ספק קרוב לה. כמבואר בהל' גירושין פ"ה, הי"ג. (34) ממשמעות הברייתא בגיטין עד. כדעת החכמים שם, האומרים: "מגורשת ואינה מגורשת". והרדב"ז מנמק: כיון שנתן לה גט, לא איכפת לו אם תתגנה ואינו יכול להפר, כשם שאינו יכול להפר כל נדר שאין בו עינוי נפש, כמבואר לקמן פ"ב, ה"א. (35) כשיתקיים התנאי תהיה מגורשת, ועדיין לא נתקיים. ראה הל' גירושין פ"ח, ה"א. (36) שאמר לה: הרי זה גיטך, ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום. (37) שבין נתינת הגט לתחולתו הסופית (גיטין עד). (38) שבעלה הראשון בא חי לפנינו ודינה לצאת מזה ומזה, כמבואר בהל' גירושין פ"י, ה"ה. (39) כגון שנשאת לאחר, ונמצא גיטה מבעלה הראשון בטל (שם ה"ז).

- 1 הָאֲחֵרוֹן מִפְּרִין נְדָרֶיהָ⁴⁰. הֵיטָה מַחֲבִיבֵי לְאוּיָן⁴¹, וְאֵין צָרִיךְ
2 לִזְמַר מַחֲבִיבֵי⁴² עֲשֵׂה, וְהַפֵּר נְדָרֶיהָ - הָרִי אֵלּוּ מוֹפְרִיָן⁴³.
3 ט. נַעֲרָה מְאָרְסָה⁴⁴ - אֵין מִפֵּר נְדָרֶיהָ אֶלּא הָאָב עִם
4 הַבְּעֵל⁴⁵ כְּאֶחָד. וְאִם הִפֵּר הָאֶחָד לְבִדּוֹ - אֵינּוּ מוֹפְרָה⁴⁶.
5 הִפֵּר הַבְּעֵל לְבִדּוֹ, וְעִבְרָה עַל נְדָרָה קָדָם שְׂפִיר הָאָב -
6 אֵינָה לֹקָה⁴⁷.
7 י. מֵת הָאָרוּס - חֲזָרָה לְרִשּׁוֹת אֲבִיהָ. וְכֵל שֶׁתִּדְרָה⁴⁸ -
8 הָאָב מִפֵּר כְּשֶׁהִיָּה קָדָם שֶׁתִּתְאַרְסָה⁴⁹. מֵת הָאָב אַחֵר
9 שֶׁנִּתְאַרְסָה, וְנְדָרָה אַחֵר מוֹתוֹ - אֵין הַבְּעֵל מִפֵּר⁵⁰; שְׂאֵין
10 הַבְּעֵל מִפֵּר נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ עַד שֶׁתִּפְגַּס לְחַפְּהָ⁵¹.
11 יא. נַעֲרָה אָרוּסָה⁵² שֶׁנְּדָרָה, וְשָׁמַע אֲבִיהָ וְלֹא שָׁמַע
12 אָרוּסָה, וְנִתְגַּרְשָׁה בּוֹ בַּיּוֹם, וְנִתְאַרְסָה לְאַחֵר בּוֹ בַּיּוֹם⁵³,
13 אֶפְלוּ לְמָאָה - אֲבִיהָ וּבְעֵלָהּ הָאֲחֵרוֹן מִפְּרִין נְדָרֶיהָ

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(40) משנה ביבמות פז: ובגמרא שם צ: פירשו הטעם, שכל עיקר הפרת נדרים ע"י הבעל אינו אלא כדי שלא תתגנה על בעלה, ובמקרה זה תתגנה ותתגנה. (41) כגון גרושה לכהן, ושאר חברותיה המנויות בהל' אישות פ"א, ה"ז. (42) כגון בעולה לכהן גדול, או מצרי ואדומי דור ראשון ודור שני (שם ה"ח) ובכל אלה הקידושין תופסין, בניגוד לחייבי כריתות שאין קידושין תופסין בהן ואינן נקראות אשתו, ראה הל' אישות פ"ד, הי"ב, וי"ד. (43) תוספתא יבמות פ"ב, ה"ג. וכן אמרו ב"ספרי זוטא" מטות יד "אישה יקימנו ואישה יפרנו, מה תלמוד לומר? לרבות אלמנה לכהן גדול, גרושה... לכהן הדיוט" וכו'. והשווה דברי התוספות ביבמות פט: דיבור-המתחיל כיון דלא ירתי, בסוף הדיבור שם. אבל ב"שניות" אע"פ שאין איסורן אלא מדברי סופרים (הל' אישות פ"א, ה"ו) אמרו בתוספתא שם: "אינן כאשתו לכל דבר, אין לה כתובה... ואין (בעלה) זכאי לא במציאתה... ולא בהפרת נדריה". והטעם, כי חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ולפיכך ה"שניות" אין להן דין אישות כלל, ואפילו היפר לה בדיעבד, אין נדרה מופר, כדן חייבי כריתות. (44) שנתקדשה ועדיין לא נכנסה לחופה. (45) הארוס. (46) משנה בנדרים סז. ובגמרא שם סח. אמרו: "בין איש לאשתו בין אב לבתו (במדבר ל, יז) - מכאן לנערה מאורסה שאביה ובעלה מפירים נדריה" ומפרש הרא"ש שם: משמע להם, שבאשה אחת הכתוב מדבר, שרשות האב והבעל שולטים עליה, ושניהם כאחד מפירים, ושניהם שותפים בה, ובערה הכתוב מדבר, כמודגש בסוף הפסוק: "בנעוריה בית אביה". והשווה פירוש המשנה לרבינו שם. (47) שם סח. שהבעל מקליש הנדר, ומסיר חצי האיסור מכל הנדר, ולא נשאר הנדר חמור כבתחילה. וכן מסקנת הסוגיא שם סט. על-פי בית הלל, וכתב הר"ן שם סח. הוא-הדין אם היפר האב לבדו ועברה על נדרה, אינה לוקה. (48) לאחר מות הארוס. (49) כמבואר לעיל ה"ו. והוא-הדין אפילו נדרה קודם שמת הארוס ושמע הארוס ושתק, ומת בו ביום, נתרקנה רשות לאב ויכול להפר לבדו, כמבואר להלן ה"ז. והטעם מבואר בנדרים ע. שנאמר (במדבר ל, ז) "ואם היו תהיה לאיש" שתי הוויות (קידושין) במשמע, השווה קודמי הויה שניה, לראשונה, כשם שלפני האירוסין הראשונים האב מיפר לבדו, אף קודמי האירוסין השניים, כשמת הארוס הראשון, האב מיפר לבדו, ואפילו נדרים שנראו לארוס הראשון, כמבואר שם. (50) "שאינן הארוס מיפר אלא בשותפות" = האב (להלן ה"ח). ובנדרים ע. אמרו: "מת האב לא נתרקנה רשות לבעל", שנאמר: בנעוריה בית אביה, כל זמן שהיא נערה - לא תצא מרשות אביה, ואפילו מת האב ולא נשאר לה אלא בית אביה (ר"ן שם). (51) ובכת"י התימנים: "אחר מותו, אין הבעל מיפר נדרי רשותו עד שתיכנס לחופה" וראה להלן ה"כ, שאין הבעל מיפר נדרי ארוסתו אחר שנשאת. (52) ואילו לא נתארסה, אביה לבדה היה מיפר לה ביום שמעו, כמבואר לעיל אות מז. (53) כי אם נתארסה למחר, אין האב יכול להפר למחרת יום שמעו. וראה לקמן פ"ב, ה"ז. (54) וגם לא נישאה לאחר (נדרים עב). וכל זה כשלא שמע הארוס הראשון את נדרה, אבל שמע ארוסה ונתגרשה, אין האב יכול להפר אפילו בשותפתו הארוס האחרון. כי אם גירשה הארוס אחר ששמע ולא היפר לה, הרי הוא כאילו הקים לה נדרה, ומשהקים לה ארוסה אין הפרת אביה מועילה כלום, וכמבואר להלן ה"ז. ואם לא גירשה הארוס הראשון אלא מת, אפילו שמע את נדרה לפני מותו ושתק, יכול אביה לבדו להפר לה, כמבואר להלן ה"ז. ואם נתארסה בו ביום, אביה וארוסה האחרון מפירים נדרה, כמבואר בנדרים עא. שנאמר "ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה" אפילו נדרים שנראו לארוס ראשון, יכולים אביה וארוסה האחרון להפר לה (כסף-משנה). (55) ואפילו אם תאמר גירושין כשתיקה הם (ראה להלן ה"ז) - מכיון שיצאה לרשות עצמה שעה אחת, אינו יכול להפר. (56) וגם אביה אינו יכול להפר, שמשנישאה בפעם הראשונה יצאה מרשותו (משנה בנדרים פט. וכפי שהוסברה בגמרא שם עב). (57) ואין הבעל מיפר נדריה שקדמו לנישואיו (כסף-משנה). (58) אין הגירושין נידונים כהקים הנדר, שהרי לא ידע שיש לו להפר, והואיל וגם אביה לא שמע, יכולים להפר לה כשישמעו אפילו לאחר כמה ימים, כדברי הש"ס נדרים עב. אם לא שמע: "אפילו לאחר מאה ימים נמי" (אור שמח, וכבר קדמו בבאור הגר"א ליו"ד רלד ס"ק מה), אבל אם שמע האב כשנדרה, לא יוכל להפר לה לאחר כמה ימים. שאין הפרה אלא ביום שמיעה, וכמבואר

- 1 יד. נַעֲרָה מְאָרְסָה שֶׁנִּדְרָה, וְשָׁמַע אָבִיהָ לְבָדוֹ וְהָפֵר
 2 לָהּ⁵⁹, וּמֵת הָאָרוֹס קֹדֶם שִׁישְׁמַע⁶⁰, וְנִתְאָרְסָה בּוֹ בַּיּוֹם⁶¹,
 3 אָפְלוּ לְמֵאָה - אָבִיהָ וְאָרוֹסָה הָאֲחֵרוֹן מִפְּרִין נְדָרֶיהָ⁶²
 4 שֶׁנִּדְרָה בְּפָנֵי אָרוֹס רֵאשׁוֹן, שָׁמַת קֹדֶם שִׁישְׁמַע⁶³.
 5 טו. שָׁמַע אָרוֹס רֵאשׁוֹן וְהָפֵר וּמֵת⁶⁴, וְאַחַר כֵּן שָׁמַע
 6 הָאָב, וְנִתְאָרְסָה לְאַחַר בּוֹ בַּיּוֹם⁶⁵ - אָבִיהָ עִם הָאָרוֹס
 7 הָאֲחֵרוֹן⁶⁶ מִפְּרִין נְדָרֶיהָ.
 8 טז. שָׁמַע אָבִיהָ וְלֹא שָׁמַע הָאָרוֹס, וּמֵת בּוֹ בַּיּוֹם
 9 הָאָרוֹס, אוֹ שִׁישְׁמַע גַּם הָאָרוֹס וְהָפֵר⁶⁷ אוֹ שִׁשְׁתַּק⁶⁸ וּמֵת
 10 בּוֹ בַּיּוֹם⁶⁹ - נִתְרוֹקְנָה⁷⁰ רְשׁוּת לְאָבִי⁷¹, וְהָאָב יִכּוֹל
 11 לְהָפֵר⁷². שָׁמַע הָאָרוֹס וְקִיָּם⁷³ וּמֵת בּוֹ בַּיּוֹם, אוֹ שִׁשְׁמַע
 12 וְשִׁתַּק וּמֵת בַּיּוֹם שֶׁלֹּא חָרְיָו⁷⁴ - אֵין הָאָב יִכּוֹל לְהָפֵר⁷⁵.
 13 יז. גִּרְשָׁה הָאָרוֹס אַחַר שִׁשְׁמַע - הָרִי זֶה סֶפֶק אִם

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

לקמן פי"ב, ה"טו. (59) החליש את הנדר כולו, כמבואר בביאורנו לעיל ה"ט, ואפילו חלקו של הארוס נגרע ע"י כך. (60) נמצא שחלקו של הארוס קלוש מאד, עד שאינו ראוי להורישו לאביה, שהרי לא שמע כלל על הנדר. (61) כי אם תתארס למחר, לא יוכל האב להפר עם הארוס האחרון, שאין הבעל מיפר אלא ביום שמוע האב, וכמבואר לקמן פי"ב, הי"ז. (62) נדרים עא. אבל האב לבדו אינו יכול להפר, אפילו אם לא נתארסה כלל. ואין אומרים בזה: "מת הבעל נתרוקנה רשות לאב", כי הואיל וקדם האב והפר בחיי הבעל, נחלשה זכות הבעל ואינה חשובה להורישו לאב, כמבואר שם סט. על-פי בית-הלל. אבל כשישנו ארוס שני, הרי הוא ממלא מקום הארוס הראשון, וכאילו הראשון קיים (ר"ן שם עא. וכן ברדב"ז). (63) ואין צורך לומר אם מת הארוס לאחר ששמע ושתק, שלא נחלש כל-כך חלק הארוס וכדאי הוא להורישו לאב ולארוס האחרון שיפרוהו (לחם-משנה לעיל הי"א). (64) נתבטלה הפרת הבעל, כיון שלא נגמרה כל ההפרה בימיו. (65) כי אם נתארסה למחר, אין האב ששמע הנדר היום יכול להפר לה מחר, כי אין הפרה אלא ביום שמיעה, אבל אילו לא שמע אביה עד למחר, אזי אפילו התארסה למחר, אביה עם הארוס האחרון מפרים נדריה (רדב"ז). (66) אבל האב לבדו אינו יכול להפר נדריה, כמבואר להלן הי"ט בדברי רבינו. ומקורו בדברי בית-הלל (נדרים עא). שאמרו: "אין יכול להפר". וסובר רבינו שאינו יכול להפר לבדו. שאחרי שהופר ע"י הבעל, הוקלש הנדר, ואין האב יכול לירשו, שמרוב קלישותו לא תפסה בו זכיה. אבל עם ארוס שני הוא מיפר, שרואים את השני כממלא מקום הראשון וכאילו הוא חי, כאמור לעיל אות נט. וכן נראה מדברי ביאור הגר"א יו"ד רלד ס"ק ל. (67) בו ביום. (68) לא היפר ולא קיים. (69) ולא הספיק לגלות דעתו עד שמת. ויתכן, אילו היה קיים היה מפר לה באותו יום, אלא שמיתתו גרמה לו. (70) בכת"י התימנים: חזרה. נתרוקנה = כאדם המריק שקו ונותן לחברו כל מה שבתוכו, כן הבעל נשאר ריק והוריש לאב כל זכות שהיתה לו בה (רא"ש לנדרים סח.). (71) ברייתא נדרים סח. (72) אפילו לבדו, הואיל ושמע לפני שמת הארוס (ביאור הגר"א ליו"ד רלד ס"ק לא). אבל בהלכה הקודמת, כשלא שמע האב לאחר מות הארוס אינו יכול להפר לבדו, הואיל ולא היה נדר זה ראוי להפרה בחיי הארוס, אין בו כדי להוריש זכותו לאב (ע"פ הרא"ש, שם סח:). (73) אישר. (74) גילה דעתו שאינו רוצה בהפרתו, ונוח לו בנדרה, שהרי אי-אפשר להפר אלא ביום שמעו, ומכיון שעבר היום ולא היפר - זהו קיומו. (75) שהרי קיימו הארוס, ואין הפרת האב מועילה במקום הקמת הארוס (נדרים סח:). ואפילו היפר האב אתמול ביום שמעו, אין הפרתו מועילה, לאחר שהתבררה הקמת הארוס ע"י שתיקתו עד סוף היום. (76) או לבדו, כשלא תתארס בו ביום, שהרי נתרוקנה רשות האב (לחם-משנה). (77) מכיון שידוע הארוס שלא יוכל להפר לה אחר הגירושין, ולא היפר קודם הגירושין, הרי זה כאילו קיים (נדרים עא: ובר"ן). (78) ואין הפרת האב מועילה במקום קיום הארוס, ומתוך שבעיה זו לא נפשטה בגמרא שם, הרי זה ספק תורה והולכים בו להחמיר, ואפילו החזירה הארוס בו ביום אין האב יכול להפר עמו, מכח ספק זה, כמבואר בגמרא שם. וכל זה כששמע ואח"כ גירשה, אבל גירשה ואח"כ שמע, מבואר דינה לעיל הי"ג. (79) בהיותה ארוסה. (80) ולא הספיק להפר, אע"פ שהיה ראוי להפר באותה שעה. (81) עם האב ובחיי (שם סח:). ומכיון שמת האב בטלה הפרתו, ולא נתרוקנה רשות לבעל, שנאמר: "בנעוריה בית אביה" - בית אביה, אע"פ שאביה אינו קיים (שם ע). אבל משנכנסה לחופה, בעלה מיפר נדריה שתדור אחר כך, ואפילו היא נערה, כמבואר לעיל ה"ח, שהנישואין מוציאים מרשות האב. (82) מבואר לעיל ה"טו. (83) ועם הפרתו החליש את הנדר, ואפילו חלקו של הבעל נגרע על ידי כך. (84) ואין צורך לומר אם שמע ואח"כ מת, שבוודאי יכול הוא להורישו לארוס השני, וכמבואר לעיל אות ס. (85) נדרים עא. כיון שנחלשו עם הפרת האב, אין בהם כדי להתפסים ולהורישם לאב, ולפיכך אין אומרים כאן: "נתרוקנה רשות לאב". (86) שם. הארוס האחרון נידון כממלא מקום הראשון. וכמבואר לעיל הי"ד. (87) כי אם נתארסה למחר, לא יוכל אביה להצטרף עם הארוס להפר, שצריכה להיות כל ההפרה ביום שמיעה אחיד, ואין תצטרף הפרת הארוס היום עם הפרת האב אתמול, ראה לקמן פי"ב, הי"ז, ואפילו שמע האב אתמול ושתק, לא יוכל להפר היום, שאין הפרה אלא ביום שמיעה (רדב"ז). (88) לעיל הי"ד והט"ו.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ראשון ט"ז ניסן - ספר הפלאה - הלכות נדרים קה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שְׁנֹכְנֵסָה לְרִשְׁוֹתָו⁸⁹ - אֵינּוּ יָכוֹל לְהִפָּרֵשׁ; שְׂאִין הַבֶּעַל מִפֶּר
2 נְדָרֵי אַרְוֹסָתוֹ אַחַר שְׁנֹשְׂאָתוֹ, אֲלֵא קָדָם שְׁתַּפְּנֵס לְרִשְׁוֹתוֹ
3 הוּא שְׂמֵפֶר בְּשִׁתְּפוֹת הָאָבִי⁹⁰. לְפִיכֶף⁹¹ הָיָה דֶרֶךְ תַּלְמִידֵי
4 חֲכָמִים, עַד שֶׁלֹּא תִצָּא בְּתוֹ מְרִשְׁוֹתוֹ אוֹמֵר לָהּ: כָּל
5 נְדָרִים⁹² שֶׁנִּדְרָתָ בְּתוֹף בֵּיתִי הָרִי הֵן מוֹפְרִין.
6 **כא.** וְכֵן⁹³ הַבֶּעַל⁹⁴, עַד שֶׁלֹּא תַפְּנֵס לְרִשְׁוֹתוֹ אוֹמֵר לָהּ⁹⁵:
7 כָּל נְדָרִים שֶׁנִּדְרָתָ מִשְׂאֵרְסֵתִיף עַד שֶׁלֹּא תַפְּנֵסִי בְּתוֹף
8 בֵּיתִי הָרִי הֵן מוֹפְרִין⁹⁶. שֶׁהַבֶּעַל מִפֶּר נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ אִף עַל
9 פִּי שֶׁלֹּא שָׁמַע אוֹתָם⁹⁷.
10 **כב.** הֵלֶךְ הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבֶּעַל⁹⁸ אוֹ שֶׁהִלְכוּ שְׁלוּחֵי
11 הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבֶּעַל - עֲדִין אָבִיהָ וּבִעֲלָהּ מִפְּרִין
12 נְדָרֶיהָ⁹⁹. מִסֵּר הָאָב לְשְׁלוּחֵי הַבֶּעַל¹⁰⁰ אוֹ שֶׁמְסָרוֹ שְׁלוּחֵי
13 הָאָב לְשְׁלוּחֵי הַבֶּעַל - אֵין הָאָב יָכוֹל לְהִפָּרֵשׁ, שֶׁהָרִי יִצָּא
14 מִרְשְׁוֹתוֹ¹⁰¹, וְלֹא הַבֶּעַל יָכוֹל לְהִפָּרֵשׁ¹⁰², שְׂאִין הַבֶּעַל מִפֶּר
15 בְּקוֹדֶמִין¹⁰³, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹו¹⁰⁴.
16 **כג.** שׁוֹמֵרֵת יָבָם¹⁰⁵, אֲפִלוּ עֲשֶׂה בָּהּ יָבָמָה מֵאַמְרֵי¹⁰⁶,

- 17 וְאֲפִלוּ יָבָם אֶחָד לִיבָמָה אַחַת¹⁰⁷ - אֵינּוּ מִפֶּר נְדָרֵי יָבָמָתוֹ
18 עַד שֶׁיָּבֹא עָלֶיהָ¹⁰⁸.
19 **כד.** הֵיחָד יָבָמָתוֹ נִעְרָה מֵאַרְסָה לְאַחִיו¹⁰⁹ וְאָבִיהָ קָיָם -
20 אֵין הַיָּבָם וְאָבִיהָ מְפָרִים נְדָרֶיהָ כְּאַחַת¹¹⁰, אֲלֵא הָאָב
21 לְבָדוֹ הוּא שְׂמֵפֶר כָּל שְׁתֵּדָרֵי¹¹¹. וְאֲפִלוּ עֲשֶׂה בָּהּ הַיָּבָם
22 מֵאַמְרֵ - אֵינָה כְּנִעְרָה מֵאַרְסָה; שְׂאִין הַמֵּאַמֵּר קוֹנֶה
23 בְּיָבָמָה קִנְיָן גְּמוּר¹¹², כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹו¹¹³.
24 **כה.** נִעְרָה שֶׁהִשְׂאִיָּה אָבִיהָ¹¹⁴ וְנִתְאַלְמְנָה אוֹ
25 נִתְנָרְשָׁה מִן הַנְּשׂוּאִין - הָרִי זֶה כִּיתוּמָה בְּחֵזֵי
26 הָאָב¹¹⁵, וְאֵין אָבִיהָ מִפֶּר נְדָרֶיהָ וְאִף עַל פִּי שְׂעֲדִין
27 הִיא נִעְרָה¹¹⁶.
28 **כו.** נִעְרָה מֵאַרְסָה שֶׁנִּדְרָה, וְלֹא שֶׁמְעוֹ נְדָרֶיהָ אָבִיהָ
29 וּבִעֲלָהּ עַד שֶׁכָּגְרָה¹¹⁷ אוֹ עַד שֶׁנִּשְׁעִשִׂית יְתוּמָה בְּחֵזֵי
30 הָאָב¹¹⁸ - הָרִי נְדָרֶיהָ¹¹⁹ קָיָמִים; וְאֵין הַבֶּעַל¹²⁰ יָכוֹל
31 לְהִפָּרֵשׁ, שֶׁהָרִי יִצָּא מִרְשְׁוֹת אָבִיהָ¹²¹ שֶׁהוּא מִפֶּר עִמּוֹ
32 בְּשִׁתְּפוֹת¹²², וְעֲדִין לֹא נִכְנָסָה לְרִשְׁוֹת הַבֶּעַל¹²³.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(89 לחופה ונשאת לו. 90) ומשנשאת כבר יצאה מרשות אביה, ואינו מיפר לה אלא מה שתידור מנישואין ואילך, כמבואר לעיל ה"ח. (91) הואיל ולא תועיל לה הפרה לאחר נשואיה, משיצאה מרשות אביה. (92) אפילו אלה שלא שמעתי עליהם כלל, וכמבואר בסמוך הכ"א. (93) בכת"י התימנים אין כאן התחלת הלכה, והכל מחובר להלכה הקודמת, ובצדק, שהרי בלי הפרת הבעל אין תקנה לנדריה. (94) כשהוא ת"ח. (95) דרכו לומר. א"כ מה שכתב רבינו: "דרך תלמידי חכמים" מוסב גם על אביה וגם על בעלה. (96) משנה נדרים עב: (97) וכן האב, כמבואר בסוגיית הגמרא שם. גם ממה שאמרו שם עג. "אם תמצא לומר בכל מיפר בלא שמיעה" וכו' משמע שכך היא ההלכה, כשיטת הגאונים, שכל מקום שאמרו: אם תמצא לומר וכו' סימן שכך ההלכה, (רדב"ז). וראה לקמן פ"ב הי"ג, שהראוי לשמוע (פרט לחרש) אין השמיעה מעכבת בו. (98) שבאו להביאה לבית בעלה. (99) שכל עוד שהאב או שלוחיו עמה, עדיין לא יצאה מרשותו (נדרים פט.). (100) ולא הלך עמה. (101) כשמסרה לשלוחיו, ושוב אין לו זכות בה (שם). ואם נדרה בדרך, בעלה לבדו מיפר לה (רדב"ז). והשווה הל' אישות פכ"ב, ה"ב. (102) נדריה שנדרה לפני מסירתה. (103) מה שנדרה קודם נישואיה. (104) לעיל ה"כ. וכן אם נדרה עכשיו וגירשה והחזירה אין לה הפרה, כמבואר לעיל הי"ב. וראה כתובות מט. "הרי שמסר האב לשלוחי הבעל... ונתארמלה בדרך או נתגרשה... כיון שיצאתה שעה אחת מרשות אביה, שוב אינו יכול להפר" כלומר, לא נתרוקנה רשות לאב, וכפירוש התוספות שם. (105) אשה שמת בעלה בלא בנים והיא זקוקה לאחיו להתייבם. (106) "מדברי סופרים, שלא יבוא היבם על יבמתו עד שיקדש אותה בפני שני עדים בפרוטה... וזהו הנקרא מאמר" (לשון רבינו בהל' יבום פ"ב, ה"א). (107) שאין שם אחים אחים אלא יבם זה, וכן אין שם נשים אחרות להתייבם אלא זו, באופן שהיא זקוקה בהחלט ליבם זה. (108) משנה נדרים עד. וכדעת רבי עקיבא "שאיין היבמה גמורה ליבם (שזר הבא עליה יתחייב מיתה) כשם שהארוסה גמורה לאישה" (שהבא על ארוסת רעהו, חייב מיתה), ואין אני קורא בה: "ואם ביום שמוע אישה יניא אותה והפר את נדרה", שאין זה אישה. ואשר למאמר - מבואר בסמוך בהלכה הבאה. (109) המת, שלא הספיק לכנסה לחופה. (110) כדין נערה המאורסה. (111) שהרי מת הארוס וחזרה לרשות אביה לגמרי, וכמבואר לעיל ה"י. ואע"פ שהיבם קיים, מתוך שלא קנאה עדיין קנין גמור, הרי זה כמי שאינו, ונתרוקנה רשות לאביה. תדע, שבמשנה שם לא הזכירו שלא יכול אביה להפר לה (כסף-משנה). וראה בר"ן שם עה. דיבור-המתחיל כשם, שנסתפק בזה. וכל זה כשהיתה מאורסה לאחיו, אבל היתה נשואה לאחיו ומת, שכבר יצאה לגמרי מרשות אביה, אינה חוזרת לרשותו לעולם ואפילו היא נערה, כמבואר בסמוך הכ"ה. (112) ליורשה או להפר נדריה, או לפטרה אח"כ בגט חליצה, שאין קנין ביבמה מן התורה אלא בבואה. (113) בהל' יבום פ"ב ה"א. וראה ברש"י ליבמות נב. "שהרי אין קידושין תופסין באשת אח, והתורה לא היתירה לו ליעשות כאשה נכרית אלא כסדר המצוות, וביאה כתבה בה רחמנא". (114) יצאה מרשות אביה לגמרי. (115) ואינה חוזרת לרשות אביה להפרת נדריה. (116) משנה בנדרים פט: ובגמרא שם. והשווה הל' אישות פ"ג הי"ב: "וכן אם השיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה... אין לאביה רשות בה לעולם. (117) ובגרות מוציאה מרשות אביה, כמבואר לעיל ה"ז. (118) שנשאת לו או לאחר ונתגרשה ושוב נתקדשה, והרי היא עכשיו ארוסה. (119) שנדרה בהיותה נערה, ועכשיו בגרה, או נדרה לפני שנעשתה יתומה בחיי אביה. (120) ארוסה האחרון. (121) עם התבגרותה או נישואיה. (122) ואין כח ביד הארוס להפר לבדו. (123) בשעה שנדרה. ואפילו כשנכנסה עכשיו לרשות הבעל, אין הבעל מיפר נדרי ארוסתו אחר שנשאת, כמבואר לעיל ה"כ (משנה נדרים פט: וכפירוש רבינו שם). וכן אמרו שם עמ' א במשנה הקודמת: "נדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום החזירה בו ביום, אינו יכול להפר" והעמידו בגמרא שם

פֶּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

41 משעבד לה בשאר כסות ועונה, כמו שבארנו בהלכות
 42 אישות. אבל אם אמרה לו: הנאת תשמישך אסורה עלי
 43 - צריך להפר. ואם לא הפר - הרי זה אסור לשמש; ו
 44 שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו.
 45 י. אמרה: יקדשו ידי לעושיהן, או שנדרה שלא ינהג
 46 במעשה ידיה - אינו נאסר במעשה ידיה, מפני שידיה
 47 משעבדין לו. שאף על פי שאמרו: השחרור והחמץ
 48 וההקדש מפקיעין השעבוד, חכמים עשו חזוק לשעבוד
 49 הבעל שאינה יכולה להפקיעו, מפני שהוא מדבריהם.
 50 אבל צריך הוא להפר, שמא יגרשנה ותהיה אסורה
 51 לחזר לו.
 52 יא. נשבעה או נדרה שלא ינהג בה לא אבי בעלה ולא
 53 אחיו ושאר קרוביו - אינו יכול להפר. וכן אם נדרה:
 54 שלא אמן מים לפני בהמתך וכן לפני בקרך וכיוצא
 55 בדברים אלו, שאין בהן ענוי נפש, ואינם מדברים
 56 שבינו לבינה, ואינם ממלאכות שהיא חובת בהן - הרי
 57 זה אינו יכול להפר.
 58 יב. יש לבעל ולקב להפר נדרים שעדין לא חלו ולא
 59 נאסרה בהן. כיצד? כגון שאמרה: היין אסור עלי אם
 60 אלף למקום פלוני - הרי זה מפר, אף על פי שעדין לא
 61 הלכה ולא נאסרה. וכן כל פיצא בזה.
 62 יג. האב או הבעל שאין שומעין - אינם מפרין. אף על
 63 פי שהבעל מפר נדרים שלא שמעו, הריאוי לשמע אין
 64 השמועה מעכבת בו.
 65 יד. השוטה אינו מפר, בין אב בין בעל. הקטן אין לו
 66 אישות, לפיכך אינו מפר. והבעל מפר נדרי שתי נשיו
 67 כאחת. וכן האב מפר נדרי שתי בנותיו כאחת.
 68 טו. הפרת נדרים - כל היום, ואינה מצת לעת. כיצד?
 69 נדרה בתחלת ליל שני - הרי מפר כל אותה הלילה וכל
 70 יום שני. נדרה ביום שני בתחלת היום - מפר כל אותו
 71 היום. נדרה בסוף היום עם השקה: אם הפר לה עד
 72 שלא תחשף - מופר; ואם לא הפר לה עד שחשקה -
 73 אינו יכול להפר.
 74 טז. ומהו זה שכתוב בתורה 'מיום אל יום'? מלמד,
 75 שמפר בלילה אם נדרה בלילה וכן מפר כל היום, כמו
 76 שבארנו. נדרה ושהתה כמה ימים ואחר כך שמע האב
 77 או הבעל - הרי זה מפר ביום שמעו, וכאלו נדרה בעת
 78 ששמעה; שנאמר: ביום שמעו, לא ביום נדרה בלבד.
 79 יז. נערה מארסה שנדרה, ושמע אביה והפר, ולאחר
 80 ימים שמע הארוס והפר ביום שמעו - אין זה מופר.

1
 2 א. כל הנדרים והשבועות האב מפר ביום שמעו;
 3 שנאמר: כל נדריה ואסריה. אבל הבעל אינו יכול להפר
 4 אלא כל נדרים ושבועות שיש בהן ענוי נפש, או שהן
 5 בדברים שבינו לבינה, כגון שנשבעה או נדרה שלא
 6 תכחל או שלא תתקוטט; שנאמר: בין איש לאשתו.
 7 ב. ומה בין נדרים שיש בהן ענוי נפש לנדרי שבינו
 8 לבינה? שהנדרים שיש בהן ענוי נפש - מפר אל עצמו
 9 ואל אחרים; ושבינו לבינה - לעצמו מפר, ולאחרים
 10 אינו מפר.
 11 ג. כיצד? נדרה שלא לאכל בשר - מפר לה, ותהיה
 12 מתרת לאכל עם כל אדם לעולם. אסרה עליה תשמיש
 13 כל אדם שבעולם - יפר חלקו, ותהיה משמשתו,
 14 וכשמת או יגרשנה - הרי היא אסורה בתשמיש כל
 15 אדם. וכן כל פיצא בזה.
 16 ד. אחד ענוי גדול ואחד ענוי קטן, ואחד ענוי שהוא
 17 לזמן מרובה או לפי שעה - הכל מפר הבעל.
 18 ה. כיצד? נדרה או נשבעה שלא תרחץ היום, או שלא
 19 תשתה יין היום, או שלא תאכל היום דבש; וכן אם
 20 נדרה שלא תכחל היום או שלא תלבש רקמה היום -
 21 מפר. וכן כל פיצא בזה. אפלו נדרה ממאכל רע או
 22 ממין שלא טעמה אותו מימיה - הרי זה יפר.
 23 ו. נדרה משתי פירות, כאחת יש לה ענוי ובאחת אין
 24 לה ענוי - מפר לזו שמתענה בה, ואינו מפר לזו שאין
 25 לה ענוי.
 26 ז. נדרה שלא תאכל תאנים של מדינה זו - יפר משום
 27 דברים שבינו לבינה; שעסק גדול הוא לו להטפל
 28 ולהביא לה ממדינה אחרת. לפיכך, אם מת או גרשה,
 29 או שהביא לה איש אחר מפירות אותה מדינה - הרי
 30 אלו אסורין עליה; שאינו מפר לאחרים בדברים שבינו
 31 לבינה.
 32 ח. וכן אם נדרה שלא להנות לבריות, אף על פי שאין
 33 הבעל בכלל - יש לו להפר משום דברים שבינו לבינה,
 34 שלא יקה זקוק להאכילה משלו בלבד. וכן אם אסרה
 35 הנאתה על אמה (כלה), כגון [כל] היהודים או כל
 36 הישמעאלים - הרי זה יפר.
 37 ט. האשה שאמרה לבעלה: הנאת תשמישי אסורה
 38 עליך - אינו צריך להפר. הא למה זה דומה? לאוסר
 39 פרות חברו על בעל הפרות. וכן הוא שאומר לה: הנאת
 40 תשמישי אסורה עליך - לא אמר כלום; מפני שהוא

עב. שמשנה זו מדברת בגרושה מן הנישואין, ויצאה מרשות אביה ושוב נתארסה אין הארוס יכול להפר, שאינו מיפר אלא בשותפות האב (ביאור הגר"א ליו"ד רלד ס"ק לה). 1) סוג הנדרים שהאב מפיר וטיב הנדרים שהבעל מפיר, ההבדל בין נדרי ענוי נפש לדברים שבינו לבינה, הפרת נדרים שעדיין לא חלו ולא נאסרה בהם, שתיקת האב או הבעל כדי לצערה, יום ידיעת הנדר כיום שמיעתו.

26 וְשָׁעַת יְדִיעַתוֹ כְּאִלוֹ הִיא שְׁעַת הַנֶּגֶד אוֹ שְׁעַת שְׁמוּעָתוֹ,
27 וַיִּפֹּר כָּל הַיּוֹם.
28 **כא.** נִדְרָה אֲשֶׁתוֹ, וְסָבוּר שֶׁהִיא בְּתוֹ, וְהִפְרָ לָהּ עַל דַּעַת
29 שֶׁהִיא בְּתוֹ; וְכֵן אִם נִדְרָה בְּנֹזֵר, וְסָבוּר שֶׁנִּדְרָה בְּקֶרֶב, וְהִפְרָ לָהּ עַל דַּעַת
30 וְהִפְרָ לָהּ עַל דַּעַת שֶׁנִּדְרָה קֶרֶב; אֲסָרָה עֲצֻמָּה בְּתַאֲנִים,
31 וְסָבוּר [שֶׁאֲסָרָה עֲצֻמָּה] בְּעַנְבִּים, וְהִפְרָ לָהּ עַל דַּעַת
32 שֶׁנִּדְרָה לְאֶסֶר [עֲצֻמָּה] בְּעַנְבִּים - צָרִיף לְחֹזֵר וְלִהְפֹּר
33 כְּשִׁידַע הַנֶּגֶד וְהַנּוֹדֶרֶת לְשֵׁם הַנּוֹדֶרֶת הַזֹּאת וְלִשֵׁם הַנֶּגֶד
34 הַזֶּה. שְׁנֵאָמַר: לֹא הִנִּיא אֲבִיָּה אֶתָּה - לְנוֹדֶרֶת עֲצֻמָּה.
35 וְאִמְרָ: וְשָׁמַע אֲבִיָּה אֶת נִדְרָה - עַד שִׁידַע אִי זֶה נֶגֶד
36 נִדְרָה. וַיֵּשׁ לוֹ לְהִפְרָ אוֹתוֹ כָּל יוֹם הַיְדִיעָה.

יום שני י"ז ניסן ה'תשע"ה

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

37 **א.** מִפֶּר אָדָם אוֹ מִקְּמָם² דְּבָרֵי אֲשֶׁתוֹ אוֹ בְּתוֹ בְּכָל
38 לְשׁוֹן³, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינָה מִפְּרֵת; שְׂאִין הָאִשָּׁה צְרִיכָה
39 לְשָׁמַע הַהִפְרָה אוֹ הַקִּיּוּם.⁴
40 **ב.** וְכִיצַד מִפֶּר? אִמְרָ: מוֹפֵר, אוֹ בְּטֵל, אוֹ אֵין נֶגֶד זֶה
41 כְּלוּם,⁵ וְכִיּוֹצֵא בְּדְבָרִים שְׁעֵנִינָם עֲקִירַת הַנֶּגֶד מְעַקְרוֹ. בֵּין
42 בְּפִנְיָה בֵּין לְאֲחֵרֶיהָ⁶. אָבָל אִם אָמַר לָהּ: אִי אֶפְשִׁי
43 שְׁתִּדְרִי⁸, אוֹ אֵין פֶּאן נֶגֶד - הִגִּיר זֶה לֹא הִפְרָ. וְכֵן הָאוֹמֵר
44 לְאֲשֶׁתוֹ אוֹ לְבֵתוֹ: מַחֹל לִיךְ, אוֹ מִתֵּר לִיךְ, אוֹ שְׂרוּי לִיךְ¹⁰,
45 וְכָל כִּיּוֹצֵא בְּעֵנֵין זֶה - לֹא אָמַר כְּלוּם; שְׂאִין הָאָב וְהַבֶּעַל
46 מִתִּיר¹¹ כְּמוֹ הַחֶכֶם, אֲלֵא עוֹקֵר הַנֶּגֶד מִתְּחִלָּתוֹ וּמְפֹרָו¹².

1 שְׁנֵאָמַר: וְאִם הִנִּיא אֲבִיָּה אֶתָּה בְּיוֹם שְׁמָעוֹ וְגוֹמֵר. וְאִם
2 הָיוּ תְהִיָּה לְאִישׁ וְנִדְרִיָּה עֲלֶיהָ, וְשָׁמַע אִשָּׁה בְּיוֹם
3 שְׁמָעוֹ וְגוֹמֵר. הָאָ לְמִדָּת, שְׂאֲחֹר שֶׁהִפְרָ הָאָב וְשָׁמַע
4 הָאָרוּס - הִגִּיר זֶה מִפֶּר בְּיוֹם שְׁמוּעָ הָאָב. וְהוּא הַדִּין
5 אִם שָׁמַע אָרוּס וְהִפְרָ, וְאֲחֵר כְּמָה יָמִים שָׁמַע הָאָב
6 וְהִפְרָ בְּיוֹם שְׁמָעוֹ - שְׂאִינוֹ מוֹפֵר. וּמִנִּין שֶׁבְּנִעְרָה
7 מְאֻרְסָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר? שֶׁהִגִּיר הוּא אוֹמֵר לְמַטָּה: וְאִם
8 בֵּית אִשָּׁה נִדְרָה וְגוֹמֵר, וְשָׁמַע אִשָּׁה וְהִחְרִישׁ לָהּ
9 וְגוֹמֵר. מִכָּלל שְׂאִישָׁה הָאָמֹר לְמַעְלָה אָרוּס, כְּמוֹ
10 שְׁבִאָרְנוּ.

11 **יח.** שָׁמַע הָאָב אוֹ הַבֶּעַל וְשָׁתַק כְּדִי לְצַעְרָה, אֵף עַל פִּי
12 שֶׁלֹּא הָיָה בְּלָבוֹ לְקַיֵּם נִדְרָה, הוּאִיל וְעֵבֶר הַיּוֹם וְלֹא הִפְרָ
13 וְלֹא בְּטֵל - נִתְקַיְמוּ נִדְרֶיהָ. נִדְרָה וְהִפְרָ לָהּ הָאָב אוֹ
14 הַבֶּעַל, וְהִיא לֹא יָדְעָה שֶׁהִפְרָ וְעֵבֶרָה עַל נִדְרָה אוֹ עַל
15 שְׁבוּעָתָה בְּזֶדוֹן - הִגִּיר זֶה פְּטוּרָה. וְאֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְפַּנְּנָה
16 לְאֶסֶר, הוּאִיל וְנִעְשָׂה הַהִתֵּר - פְּטוּרָה. וְעַל זֶה נֵאָמַר:
17 וַח' יִסְלַח לָהּ, כִּי הִנִּיא אֲבִיָּה אֶתָּה. וּמִכֵּין אוֹתָהּ מִפֶּת
18 מְרֻדוֹת, מִפְּנֵי שֶׁנִּתְפַּנְּנָה לְאֶסֶר.

19 **יט.** נִדְרָה וְעֵבֶרָה עַל נִדְרָה קָדָם שְׂיִפֵּר לָהּ אֲבִיָּה אוֹ
20 בְּעֵלָה, אֵף עַל פִּי שְׁשָׁמַע בּוֹ בְּיוֹם וְהִפְרָ לָהּ - הִגִּיר זֶה
21 חֵיבָת עַל דְּבַר שֶׁעֵבֶרָה בּוֹ; אִם מִלְּקוֹת - מִלְּקוֹת, וְאִם
22 קֶרֶב - קֶרֶב.

23 **כ.** שָׁמַע נִדְרָה וְשָׁתַק מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדַע שִׁישׁ לְאָב
24 אוֹ לְבֶעַל לְהִפְרָ, אוֹ שִׁידַע שִׁישׁ לְהֵם לְהִפְרָ אָבָל לֹא יָדַע
25 שֶׁנִּדְרָה זֶה צָרִיף הַפְּרָה, וְלֹאֲחֵר זְמַן יָדַע - הִגִּיר זֶה יִפֵּר.

1) כיצד מפירים נדר וכיצד מבטלים אותו, ההבדל שבין ביטול נדר להפרתו, הפרת נדרים בשבת, שליחות בהפרת נדרים, נדר שהופר מקצתו אם הופר כולו, שהולכים בהפרה אחר זמן קבלת הנדר ולא אחר שעת תחולתו, הקמת הנדר בלב ודין הפרתו בלב בלבד, הנודר נדר מתי הוא נחשב לזריז ומשובח. (2) מביע הסכמתו. (3) שאפילו לא ידעה שהפירו לה את נדרה ועברה על נדרה "הואיל ונעשה ההיתר פטורה" ומעתה אין הקפדה באיזו לשון הפיר. (4) שאפילו קיימו בלב הרי זה קיום. והואיל ומועיל קיום במחשבה בלבד, אין להקפיד על לשון הקיום. (5) שנינו: "אין זה נדר לא אמר כלום". ולכאורה זה סותר את דברי רבינו הסובר שהנדר מופר בלשון זו, אלא, שיש הבדל בין "אין זה נדר", שמשמעו, אין כאן נדר, ולפיכך לא אמר כלום, שהרי יש כאן נדר, - ל"אין נדר זה כלום" שמשמעו, שהוא נדר, אלא שאינו כלום לפי שהוא מבטלו. (6) בכתב יד התימנים: "בין בפניה בין שלא בפניה". (7) איני רוצה. (8) עתיד במקום עבר, וכונתו לנדרים שכבר נדרה. (9) שאין זו לשון הפרה ברורה. (10) לשונות של התרת נדר על ידי חכם. (11) הנדר על ידי טעם ונימוק. (12) בלא טעם. דברי רבינו אלה תמוהים מאוד, שמשמעם, כאילו החכם אינו מתיר את הנדר אלא מכאן ולהבא ואילו הבעל עוקר את הנדר מתחילתו, בעוד שלהלכה אין הבעל מפר אלא מכאן ולהבא, ואילו החכם עוקר את הנדר מעיקרו כמבואר במסכת כתובות עד: קידש אשה על מנת שאין עליה נדרים והלכה אצל חכם והתירה - מקודשת, על מנת שאין בה מומים והיו בה מומים והלכה אצל רופא ורופאה אינה מקודשת, "מה בין חכם לרופא? חכם עוקר את הנדר מעיקרו, ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא". הרי שהחכם מתיר ועוקר את הנדר מיסודו, וב"קריית ספר" מגדיר, שיש חילוק בין התרת החכם להפרת הבעל, כי הראשון [=החכם] מתיר הנדר ועדיין יש על הנודר קצת עונש, כי היתר חכם אינו מפורש בתורה, אלא פורח באוויר נשען על רזו מועט, ואילו הבעל והאב מוסמכים להפיר את הנדר ברשות התורה, שכתבה מפורש: "ואם הפיר יפיר" "ואישה יפרנו" וכו' ולא נשאר שום עונש על הנודרת, וזוהי כוונת רבינו, שהבעל עוקר את הנדר (מכאן ולהבא) שלא נשאר בו שום רושם, ועונש. בניגוד לחכם, שאינו אלא מתיר את הנדר, אבל לא מבטלו כליל ללא עונש. ומרן ה"כסף משנה" מתיר: שהחכם אינו יכול להתיר אלא על ידי פתח חרטה, ששואל את הנודר, אילו היית יודע בשעת נדרך, שתצטער כל כך, או שיארע לך כך וכך, כלום היית נודר, ואחרי שהנודר מצהיר, שלא נדר על מנת כך, נמצא שלא חל עליו הנדר כלל, והחכם אינו עוקר את הנדר אלא מתירו, מורה הוראה, שלאור חרטת הנודר אין כאן נדר כלל, ולא חל עליו מעולם. אבל הפרת הבעל אינה על ידי חרטה, אלא הבעל עוקרו לרצונו: למרות שהוא חל מתחילה, זכאי הבעל לבטלו (מכאן

- 1 ג. וכיצד מקים? כגון שיאמר לה: קים ליכ¹³, או יפה
 2 נדרת, או אין כמותך, או אלו לא נדרת הייתי מדיך,
 3 וכל פיוצא בדרים שמשמען שרצה בנדר זה.
 4 ד. המבטל נדרי אשתו או בתו - אינו צריך לומר
 5 פלוס¹⁴, ונתבטלו כל הנדרים.
 6 ה. ומהו הבטול? שיכף אותה לעשות דבר שאסרה
 7 אותו¹⁵. אבל ההפכה אינו כופה אותה, אלא מפר לה¹⁶
 8 ומניחה, אם רצתה - עושה, ואם רצתה - אינה עושה.
 9 ו. כיצד? נדרה או נשבעה שלא תאכל או שלא תשתה,
 10 ואמר לה: מופר לך¹⁷ - הרי זה הפר, ומתרת לאכל
 11 ולשתות. נטל ונתן לה, ואמר לה: טלי ואכלי, טלי
 12 ושתי - הרי זו אוכלת ושותה, והנדר בטל מאליו¹⁸.
 13 ז. המפר נדרי בתו או אשתו - צריך להוציא
 14 בשפתי¹⁹. ואם הפר בלבו - אינו מופר²⁰. אבל
 15 המבטל - אינו צריך להוציא בשפתי, אלא מבטל
 16 בלבו בלבד, וכופה אותה לעשות²¹. בין עשתה בין
 17 לא עשתה - בטל הנדר²².
 18 ח. מפרין נדרים בשבת, בין לצרף השבת²³ בין שלא
 19 לצרף השבת²⁴. ולא יאמר לה בשבת 'מופר לך', כדרך
- 20 שאומר בחול²⁵, אלא מבטל בלבו ואומר לה: טלי
 21 אכלי, טלי ושתי²⁶, וכיוצא בזה.
 22 ט. האומר לאשתו או לבתו: כל הנדרים שתדרי
 23 מכאן²⁷ ועד שאבוא ממקום פלוני הרי הן קמיין או הרי
 24 הן מופרין - לא אמר פלוס²⁸. עשה שלית להפר לה²⁹
 25 או לקים לה - אינו פלוס; שנאמר: אישה יקמנו
 26 ואישה יפרנו³⁰. וכן האב - בעצמו ולא בשלוחו³¹.
 27 י. אסרה עצמה בתאנים וענבים, בין בנדר בין
 28 בשבועה, בין שאסרה עצמה בכל המין בין שאמרה
 29 תאנים וענבים אלו, וקים לתאנים והפר לענבים, או
 30 שקים לענבים והפר לתאנים - מה שקים קים, ומה
 31 שהפר מופר. וכן כל פיוצא בזה. ואין אומרין בהפכה:
 32 נדר שהופר מקצתו - הופר פלו, כדרך שאומרין
 33 בהתרה³².
 34 יא. מי שנדרה אשתו ושמע והתפס עצמו³³ בנדרה -
 35 אינו יכול להפר, שהרי קים לה³⁴. נדר הוא והתפסה
 36 עצמה בנדרו³⁵ - מפר את שלה³⁶, ושלו קים³⁷.
 37 יב. כיצד? שמע אשתו או בתו אומרין 'הריני נזירה',
 38 ואמר 'ואני'³⁸ - אינו יכול להפר, ושניהם נזירים. אומר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ולחבא) בתוקף סמכותו כבעל, נמצא שהפרה, פירושה: עקירה - אחרי תחולת הנדר - ללא הנמקה ושמיעת חרטה מאשתו הנודרת. (13 לך. 14) בניגוד למפר, שצריך להוציא בשפתי ואם הפר בליבו אינו מופר. (15) שנותן לה לאכול דבר שנדרה ממנו, ואינו אומר לה כלום. (16) שאומר לה: מופר לך. (17) או שאמר לה: בטל, או אין נדר זה כלום. (18) אף על פי שלא אמר לה שום לשון הפרה. (19) לומר לה: מופר לך. (20) כיוון, שאם שתק ביום שמעו הרי זה קיום הנדר, הרי בהכרח כשרוצה להפר צריך להוציא הפרתו בשפתי, כדי שהדיבור יוציא מכלל שתיקה. (21) שמניח לפניו לאכול דבר שנדרה ממנו. ומעשה זה מוציא מידי שתיקה, כהפרה בדיבור. (22) נמצא ביטול נדר לחוד, והפרתו לחוד. וזה מיוסד על דברי הברייתא בנדרים עז: "אומר לה טלי ואכלי, טלי ושתי והנדר בטל מאליו - אמר ר' יוחנן וצריך שיבטל בליבו" הרי שהביטול הוא בלב, בעוד שההפרה אינה אלא בשפתי. ולדעת הראב"ד אין שום הבדל בין ביטול להפרה, ואין שום דרך לכופ את האשה, אלא מיפר את הנדר דרך ביטול והפרה שהם אחד. וכשאמרו: "אומר לה טלי ואכלי ... והנדר בטל מאליו" אין זה אלא כשהוא מפר בשבת, שלא יפר לה כדרך שהוא מפר לה בחול, אלא משנה בלשונו ומבטלו בליבו דרך הפרה, ולמעשה אין שום הבדל בין ביטול להפרה, כי שניהם אחד הוא. ובפירוש אמרו "חומר בנשים מבעבדים שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו" להפר נזירותה. אולם המעיין בדברי רבינו, יראה שלא נתכוון לומר לכופה ממש לאכול, שהרי בפירוש כתב: "וכופה אותה לעשות בין עשתה בין לא עשתה בטל הנדר" הרי שאין כפייה זו אלא בדיבור. כי עצם מעשה הכפייה המתבטא בהנחת אוכל לפניו או באמירתו: טלי ואכלי, הרי זה מגלה את רצונו בהפרת הנדר, ואין לך הפרה מפורשת יותר מזו. (23) כגון שנדרה מאכילה או מתכשיטין. (24) שאם לא יפר לה היום ביום שמעו שוב לא יוכל להפר לה למוצאי שבת. אבל אין נשאלים לחכם בשבת אלא אם היו הנדרים לצורך שבת. (25) כי צריך לשנות בשבת מדרכו בחול. (26) והוא הדין אם אמר לה לשון זה בחול, שהנדר בטל, כי אחרת, לא הייתה מועילה אמירתו אפילו בשבת, אלא שבחול הוא רגיל לומר: מופר לך, ובשבת משנה. (27) מאותה שעה שאצא מכאן. (28) כי נדרים שעדיין לא באו לעולם, אינו יכול לקיים, שהרי קיומו הוא בטעות, כי אולי יהיו לה נדרים כאלה, שלא ירצה בקיומם. והוא הדין שאין בידו להפרם (ואין אומרים קל וחומר: אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור, שכבר חלו, לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור). שנאמר "אישה יקמנו ואישה יפרנו" - את שבא לכלל היקם בא לכלל היפר, לא בא לכלל היקם (שלא חל עדיין) לא בא לכלל היפר. (29) נדרים שכבר נדרה, ואמר לו: "אם תראה שלא כראוי לי נדרה, הפר לה". (30) אף על פי שבכל התורה, שלוחו של אדם כמותו, כאן גילה הכתוב באמרו פעם שנית "ואישה יפרנו", שדווקא הבעל ולא השליח. (31) "כי הניא אביה אותה" אביה ולא השליח. (32) כי כשהחכם מתיר הנדר, נעשה הנדר טעות מעיקרו, והואיל והותר מקצתו, הותר ממילא כולו, שלא היה בדעתו אלא שיהא הנדר כולו קיים, אבל הפרת הבעל אינה אלא מכאן ולהבא, מה שהופר - הופר, והשאר עומד באיסורו. (33) שאמר: גם אני כמותך. (34) גילה רצונו שמשכים לנדרה ואין זה גרוע מקיום בליבו שנקרא קיום. (35) שאמרה בתוך כדי דיבור לנדרו: "ואני". (36) שהרי לא גילה דעתו שרוצה לקיים נדרה. (37) שאין נדרו תלוי בנדרה. (38) כיוון שאמר: "ואני" הרי זה קיום, ובכל זאת אם ישאל לחכם על הקמתו, חוזר ומפר

- 1 הוא 'הריני נזיר', ושמעה היא ואמרה ואני' - מפר
 2 לה³⁹, וישלו קיים⁴⁰. וכן כל פיוצא בזה.
 3 יג. נדר לעצמו, והדירה פמותי⁴¹, ונמר בלבד⁴²
 4 להדירה, ואמרה אמן⁴³ - הרי זה אינו יכול להפר⁴⁴. ואם
 5 נדר, והדירה דרך שאלה לידע מה בלבה, כמו שאמר
 6 לה: התרצי בנדר זה להיות פמותי או לא? ואמרה אמן
 7 - הרי זה מפר לה⁴⁵.
 8 יד. כיצד? אמר לה: הריני נזיר ואף, פלומר, ואת נזירה
 9 פמותי, ואמרה אמן - אינו יכול להפר⁴⁶. אמר לה:
 10 הריני נזיר, ומה תאמרי, האת נזירה פמותי? ואמרה
 11 אמן - הרי זה יפר⁴⁷. ואם הפר לה⁴⁸ - שלו בטל; שזה
 12 פמי שתלה נדרו בנדרה. אמרה לו: הריני נזירה ואתה,
 13 ואמר אמן - אינו יכול להפר⁴⁹. וכן כל פיוצא בזה.
 14 טו. האשה שנדרה, ושמע אחר והתפיס עצמו בנדרה⁵⁰
 15 ואמר ואני, ושמע אביה או בעלה והפר לה - שלה
 16 מופר, וזה שהתפיס עצמו חביב⁵¹.
 17 טז. האשה שאין לה בעל ואינה ברשות אב, ואמרה:
 18 הרי הבשר אסור עלי לאחר שלשים יום, ונשאת בתוך
 19 שלשים יום, אף על פי שבשעה שחל הנדר הרי היא
 20 ברשות הבעל - אינו יכול להפר; שבשעת הנדר לא
 21 היתה ברשותו. ועל זה נאמר: ונדר אלמנה וגרושה
 22 וגומר⁵². ואפלו היתה מארסת לו בשעת הנדר⁵³; שאין
 23 הבעל מפר בקודמין⁵⁴, כמו שבארנו.
- יז. נדרה תחת בעלה שיהיה הבשר אסור עליה לאחר
 24 שלשים יום, או שתהיה נזירה לאחר שלשים יום, והפר
 25 לה בעלה, ומת או גרשה בתוך שלשים יום, אף על פי
 26 שבשעה שיהיה לנדר לחול הרי היא גרושה או אלמנה
 27 - הרי זו מתרת; שפכר הפר לה נדר זה⁵⁵.
 28 יח. אלמנה או גרושה שאמרה: הריני אסורה ביין
 29 כשאנשא⁵⁶, ונשאת - אין הבעל יכול להפר⁵⁷. אמרה
 30 והיא פחת בעלה: הריני אסורה בבשר כשאתגרש⁵⁸ -
 31 הרי הבעל מפר, וכשתתגרש תהיה מתרת⁵⁹.
 32 יט. המקיים בלבד⁶⁰ - הרי זה קיים⁶¹. והמפר בלבד -
 33 אינו מופר, כמו שבארנו⁶². לפיכך, אם הפר בלבד - הרי
 34 זה יכול לחזור ולקיים; ואם קיים בלבד - אינו יכול לחזור
 35 ולהפר⁶³, אלא אם חזר בתוך פדי דבור; פדי שלא יהיה
 36 פח דברים שבלבו גדול מפת המוציא בשפתי⁶⁴.
 37 כ. המקיים נדרי בתו או אשתו ונחם⁶⁵ - הרי זה נשאל
 38 לחכם ומתיר לו הקמתו, וחוזר ומפר לה בו ביום⁶⁶.
 39 אבל אם הפר לה ונחם, אינו יכול להשאל לחכם פדי
 40 שייחזר ויקיים.
 41 כא. נערה מארסה שנדרה וקיים לה אביה לבדו או
 42 בעלה לבדו והפר לה האחר, אף על פי ששאל לחכם
 43 והתיר לו הקמתו - אינו חוזר⁶⁷ ומפר לה עם האחר
 44 שפכר הפר לה⁶⁸; שאין להם להפר אלא שניהם
 45 כאחד⁶⁹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לה. (39) שנאמר "לנדור נדר נזיר להזיר לה" - מביש נזירות לנדרים, מה נדרים האב מפר נדרי בתו ובעל מפר נדרי אשתו, אף נזירות האב מפר נזירות בתו ובעל מפר נזירות אשתו. (40) עד שישאל לחכם ויתירונו. (41) שאמר: הריני נזיר ואת כמוני. (42) על דרך הוודאות וההחלט. (43) בזה הביעה הסכמתה לקבלת הנדר. אבל אם לא אמרה אמן אינו יכול להדירה בעל כורחה. (44) מפני שתלה נדרו בנדרה, ואם יפר חלק האשה גם חלקו יופר, ונמצא עובר על "לא יחל דברו". (45) כאן לא תלה נדרו בנדרה ואפילו יופר נדרה לא תבטל נדרו. ולא עבר על "לא יחל דברו". (46) שאם יפר את נדרה נמצא גם חלקו בטל "ואינו רשאי לגרום דבר להיות נדרו מבטל". (47) שלא תלה נדרו בנדרה, שאפילו לא תקבל נזירות יישאר הוא נזיר על כל פנים. (48) דבר זה חוזר אל דברי תחילת ההלכה שאמר: הריני נזיר ואת נזירה כמותי, שלפיכך לא יפר, מפני שאם יפר יהיה גם חלקו בטל, שהרי תלה נדרו בנדרה, ואם נדרה בטל הרי בהכרח גם נדרו בטל הואיל ושניהם תלויים זה בזה, אמנם לכתחילה אסור לו להפר חלקה ולגרום לעצמו לעבור על "לא יחל דברו", אבל אם עבר והפר הרי ממילא חלקו מופר. (49) שהרי קיים לה. (50) בתוך כדי דיבורה. (51) בניזירות, שם כא: בעיני שנפשטה, שאין הבעל עוקר את הנדר מעיקרו אלא מכאן ולהבא, ולפיכך זה שהתפיס עצמו בנדרה בחיובו עומד. אבל החכם כשמתייר הנדר עוקרו מעיקרו וכשהותר הראשון הותרו ממילא כל הנתפסים בו. (52) כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה, שאם לא נישאת אחרי כן אין צורך לומר: "יקום עליה", כי מי יפר לה, אלא וודאי כשנשאת לאחר שנדרה הכתוב מדבר. (53) שאין הבעל מיפר לבדו עד שתיכנס לרשותו. (54) מה שנדרה קודם נישואיה. (55) שהכל הולך אחרי שעת אמירת הנדר ולא אחר שעת תחולתו. (56) אעפ"י שאי אפשר שיחול הנדר אלא בשעת נישואיה, ואז הרי בעלה יוכל להפר לה. (57) שאפילו במקרה זה אנו הולכים אחרי שעת ביטוי הנדר וקבלתו ואז הייתה אלמנה. (58) אף על פי שאי אפשר לנדר לחול אלא בשעה שתתגרש, ואז הרי היא פנויה. (59) כדעת רבי עקיבא שהולכים אחרי שעת האמירה בין להקל ובין להחמיר. (60) שלא הוציאו בשפתיו. (61) וזה נלמד משתיקה ביום שמעו, שהיא מקיימת הנדר. הואיל ועבר היום ולא הפר, גילה דעתו שהוא רוצה בקיום הנדר, הרי שאנו הולכים בזה אחר דעתו, מעתה, אם קיים בליבו, הרי גילה דעתו במפורש, שרוצה לקיימו, ואין זה גרוע מעבר יום השמיעה, שאינו יכול להפר. (62) שצריך להוציא בשפתיו, שהדיבור יוציא מידי שתיקתו, שאם לא כן שתיקתו מקיימתו. (63) הרי הוא כאילו קיימו בשפתיו, שאינו חוזר ומפר, אם לא שישאל על הקמתו. (64) שאפילו קיים בשפתיו וחזר בו תוך כדי דיבורו והפר הרי זה מופר, שהרי זה כטועה. (65) ומתחרט על הקמתו. (66) ביום שאלתו, שהוא אצלו כיום השמיעה. (67) המקיים. (68) ואפילו אם יפר הראשון עמו פעם שנית אינו מועיל. (69) שלא יפסיק בין אחד לחברו דבר המעכב את ההפרה כגון הקמתו של זה, שקודם שנשאל

- 1 **כב.** אָמַר לְבַתּוֹ אוֹ לְאִשְׁתּוֹ: קָיָם לִיךְ, קָיָם לִיךְ, וְנִשְׁאַל
2 עַל הַקָּמָה הַרְאֵשׁוֹנָה - הָרִי הַשְּׂנֵיָה חָלָה עָלָיו⁷⁰. אָמַר
3 לָהּ: קָיָם לִיךְ וּמוֹפֵר לִיךְ, וְלֹא תַחֲוֹל הַקָּמָה אֶלָּא אִם פֶּן
4 חָלָה הַפֶּרָה - הָרִי זֶה מוֹפֵר; שְׁאִין הַקָּמָה מוֹעִיל אַחַר
5 הַהִפְרָה⁷¹. אָמַר לָהּ 'קָיָם וּמוֹפֵר לִיךְ' בְּבַת אַחַת⁷² - הָרִי
6 זֶה קָיָם⁷³. אָמַר לָהּ: קָיָם לִיךְ הַיּוֹם⁷⁴ - הָרִי זֶה קָיָם
7 לְעוֹלָם⁷⁵. אָמַר לָהּ: מוֹפֵר לִיךְ לְמַחַר - אֵינּוּ מוֹפֵר;
8 שְׁהָרִי קָיָמוּ הַיּוֹם, וְלְמַחַר אֵינּוּ יְכוּל לְהִפְרֹם⁷⁶. אָמַר לָהּ:
9 קָיָם לִיךְ שְׁעָה אַחַת, וְעֵבֶר הַיּוֹם וְלֹא הִפֵּר - הָרִי זֶה
10 קָיָם; וְאֵין אוֹמְרִין שְׁזֶה כְּמִי שְׁאָמַר לָהּ: הָרִי מוֹפֵר לִיךְ
11 לְאַחַר שְׁעָה, שְׁהָרִי לֹא הוֹצִיא הַפֶּרָה מִפִּיּוֹ. אָמַר לָהּ:
12 קָיָם לִיכִי שְׁעָה אַחַת, וְכִשְׁעֵבְרָה הַשְּׁעָה אָמַר לָהּ: מוֹפֵר
13 לִיךְ - הָרִי זֶה סִפְקָא⁷⁷; וְלִפְיֶכָּה אֶסְוֶרָה בְּנִדְרָה, וְאִם עֵבְרָה
14 עַל נִדְרָה - אֵינָה לוֹקָה⁷⁸.
- 15 **כג.** מִי שֶׁנִּדְרָה נְדָרִים בְּדֵי לְכוּנָן⁷⁹ דְּעוֹתָיו וְלִתְקַן מַעֲשָׂיו
16 - הָרִי זֶה זָרִיז וּמְשַׁבֵּת. פִּיּוֹד? כְּגוֹן מִי שְׁהָיָה זוֹלָל,
17 וְאָסַר עָלָיו הַבֶּשֶׂר שְׁנָה אוֹ שְׁתַּיִם; אוֹ מִי שְׁהָיָה שׁוֹגֵה⁸⁰
18 בְּזֵינָן, וְאָסַר הַיַּיִן עַל עֲצָמוֹ זְמַן מְרֻבָּה⁸¹, אוֹ אָסַר הַשְּׂכָרוֹת
19 לְעוֹלָם⁸²; וְכֵן מִי שְׁהָיָה רוֹדֵף שְׁלֵמוֹנִים⁸³ וְנִבְהַל לַהוֹיָא⁸⁴,
20 וְאָסַר עַל עֲצָמוֹ הַמִּתְנַגֵּת אוֹ הַנִּית אֲנָשֵׁי מְדִינָה זוֹ⁸⁵; וְכֵן
21 מִי שְׁהָיָה מִתְנַגֵּף בְּפִיּוֹ, וְנִדְרָה בְּנִזְרֵי⁸⁶; וְכִיּוֹצֵא בְּנִדְרִים
22 אֲלוּ⁸⁷ - כְּלָן דְּרָף עֲבוּדָה לְשֵׁם הַס. וּבְנִדְרִים אֲלוּ וְכִיּוֹצֵא
23 בְּהֵן אָמְרוּ חֲכָמִים: נְדָרִים - סִיגָא⁸⁸ לְפָרִישׁוֹת⁸⁹.
24 **כד.** וְאֵף עַל פִּי שְׁהֵן עֲבוּדָה (לְשֵׁם) - לֹא יִרְבֶּה אָדָם
25 בְּנִדְרֵי אֶסוּר וְלֹא יִרְגִיל עֲצָמוֹ בְּהֵם⁹⁰, אֶלָּא יִפְרֹשׁ
26 מְדַבְּרִים שְׁרָאוּי לְפָרֹשׁ מֵהֵן בְּלֹא נִדְרָה.
27 **כה.** אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל הַנּוֹדֵר - כְּאֲלוּ בְּנֵה בְּמָה⁹¹. וְאִם
28 עֵבֶר וְנִדְרָה - מַצָּה לְהִשְׁאַל⁹² עַל נִדְרוֹ, כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיֶה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לא היה ראוי להפר. (70) אף על פי שבשעה שקיים לה שנית לא היה לה מקום לחול, שהרי מקויים ועומד הוא מהקמתו הראשונה, בכל זאת תלויה ועומדת, וכשמוצאת מקום לחול (כשנשאל על הראשונה) היא חלה. (71) נמצא שבזה גילה דעתו שרוצה יותר בהפרה מבהקמה. (72) הוא הדין אפילו אם לא אמר: "בבת אחת" אלא: "קיים ומופר לך" כל שלא הפסיק בתיבת: לך, בין הקמה להפרה, הרי זה כבבת אחת. (73) על פי הכלל: "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו". וכיוון שאם אמר: קיים לך וחזר ואמר: מופר לך, אין ההפרה חלה, הוא הדין כשאמר קיים ומופר לך כאחד אין ההפרה חלה, ואפילו אם תרצה לומר ששתייהן אינן חלות, ממילא נשאר הנדר קיים, ששתייהן מקיימתו (כסף משנה). והוסיף ה"אור שמח" להסביר, כיוון שלא אמר כלום, נמצאת שנשארה רק מחשבתו, והלכה היא: קיים בליבו - הרי זה קיום, הפר בליבו - אין זה מופר, וכשיש התנגשות במחשבה בין הקמה להפרה, הרי זה "כבת אחת". (74) אף על פי שיש לדקדק מדבריו: היום יהיה קיים, ולמחר יהיה מופר, ותתחיל ההפרה מהיום. (75) שסוף-סוף לא הוציא ההפרה בשפתיו, ונשאר מקויים. (76) בזה שאמר: מופר לך למחר, גילה דעתו, שקיימו להיום, וקיום במחשבה הרי הוא קיום, ומחר אינו זמן הפרה. (77) אם קיום לשעה הוא קיום לעולם, או אולי, מכיוון שכל היום ראוי להקמה ולהפרה, כל היום ברשותו הוא לקיים ולהפר. ולא אמרו: "קיים אינו יכול להפר" אלא כשקיים סתם, אבל לא כשפירש ואמר: "קיים לך שעה אחת". (78) משום: לא יחל דברו, שאין לוקין על הספק. (79) להכשיר מידותיו ולבססן. וגירסת ה"כסף משנה": לכוון דעותיו. (80) להוט ונמשך אחריו עד כדי שכחת עצמו. (81) פרט לשבתות וימים טובים. שהוא מצווה לקדש ולהבדיל על היין מדברי סופרים. (82) כי שלושה הקב"ה אהבם: "מי שאינו כועס, ומי שאינו משתכר ומי שאינו מעמיד על מידותיו". (83) תשלומים בלתי כשרים, כגון שוחד. (84) אף להעשיר. (85) כדי שלא להיכשל בשוחד. (86) להיות נזיר, כמו שאמר שמעון הצדיק "מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד, פעם אחת בא אדם מן הדרום, וראיתיו, שהוא יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו: בני, מה ראית להשחית את שערך הנאה, אמר לי: רועה הייתי לאבא בעירי הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי וביקש לטרדני מן העולם (להביאני לידי מעשים לא טובים) אמרתי לו: רשע! למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שעתיד להיות רימה ותולעה, העבודה (בשבועה) שאגלחך לשמים ... אמרתי לו: בני, כמוך ירבו נזירי בישראל, עליך הכתוב אומר: איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה". (87) כגון שירא שלא יתקפו יצרו ויתרשל בקיום מצוות עשה. (88) גדר וחזוק. (89) "רצונו לומר, השמירה מהטומאות, כמו שאמרו במסכת חגיגה בגדי עם הארץ מדרס לפרושים" וכתב רבינו במורה נבוכים חלק ג, סוף פרק מ"ח "... כל זה להרגיל לקנות מידת ההסתפקות. ולחסום תאוות המאכל והמשתה ... ומפני שהנשים ממהרות לכעוס לקלות הפעלותן וחולשת נפשן, אילו היה עניין שבועותיהן ברשותן היה בזה צער גדול בבית ומחלוקת ... בהיות זה המין מן המזון מותר לאיש ואסור לאשה וזה אסור על הבת ומותר לאם, ומפני זה סמך העניין לבעל הבית בכל מה שיש בו נזק או תועלת (שיוכל להפר להם), הלא תראה שמי שהיא ברשות עצמה ... דינה כדין האנשים.. (90) שמה ייכשל ולא יוכל לעמוד בהם. וכן אמרו "לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות". (91) בשעת איסור הבמות, שאף על פי שציוותה להקריב קרבנות בפנים (במקדש) הזהירות שלא יוסיף לבנות במה ולהקריב בחוץ. וגם הנודר רוצה לאסור על עצמו דברים אסורים נוסף על מה שאסרתו תורה. ומשום שהנודר רגיל להתפיס בקרבן, אומרים לו שאין קרבנו רצוי והריהו כבונה במה ומקריב בחוץ. וכן אמרו בירושלמי: "לא דיך מה שאסרה לך התורה אלא שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים". (92) על ידי חכם שיתירו.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שני י"ז ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קיא

מתוך מהדורת וגשל

18 שְׁנָאָמַר: גִּדְל פְּרַע שְׁעָר רֵאשׁוּ. וְאִם גִּלַּח בְּיָמַי נִזְרוּ -
19 עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה⁵, שְׁנָאָמַר: תַּעֲר לֹא יַעֲבֹר עַל רֵאשׁוּ.
20 וְכֵן אֲסוּר לְהַטְמִיא לְמַתִּים⁶ אוֹ לְאָכַל דְּבָרִים שְׁאֲסָרָן
21 הַכְּתוּב עֲלֵיו מִגִּפְןִי הַיַּיִן? כֹּל יָמַי נִזְרוּ.
22 ב. עֹבֵר וְגִלַּח אוֹ נִטְמָא אוֹ אֲכַל מִגִּפְןִי הַיַּיִן - הָרִי זֶה
23 לּוֹקֵה שְׁתִּימִים⁸; אַחַת - מִשּׁוּם לֹא יַחַל דְּבָרוֹ, שְׁפֹלֵל כֹּל
24 הַנְּדָרִים⁹; וְאַחַת - מִשּׁוּם דְּבָר שְׁעֹבֵר עֲלָיו מִדְּבָרִים
25 שְׁאֲסוּרִין אֲסוּר מִיַּחַד עַל הַנְּזִיר¹⁰.
26 ג. נָדַר בְּנִזִיר וְקִיָּם נִדְרוֹ כְּמִצְוֹתוֹ - הָרִי זֶה עוֹשֶׂה שְׁלֹשׁ
27 מִצְוֹת עֲשֵׂה: הַאֲחַת - כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה, וְהָרִי
28 עֲשֵׂה; וְהַשְּׁנִיָּה - גִּדְל פְּרַע שְׁעָר רֵאשׁוּ, וְהָרִי גִדְל;
29 וְהַשְּׁלִישִׁית - תְּגַלְּחֶתָּ עִם הַבָּאֵת קְרַבְנוֹתֶיךָ¹¹, שְׁנָאָמַר:
30 וְגִלַּח הַנְּזִיר פִּתַּח אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹמְרִי¹².
31 ד. הָאוֹמֵר: לֹא אֶפְטָר¹³ מִן הָעוֹלָם עַד שְׁאֵהִיָּה נִזִיר -
32 הָרִי זֶה נִזִיר¹⁴ מִזֵּד, שְׁמָא יָמוֹת עֲתָה¹⁵. וְאִם אַחֵר
33 נִזִירוֹתוֹ¹⁶ - הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּכָל תְּאַחֵר לְשִׁלְמוֹ¹⁷. וְאִין
34 לּוֹקִין עַל לְאוֹ זֶה¹⁸.
35 ה. אִין אוֹמְרִין בְּנִזִירוֹת: עַד שְׁיִזְצִיא בְּשִׁפְתָיו דְּבָר
36 שְׁמִשְׁמַעוּ אֲצַל כֹּל הָעָם כְּעִנְיָן שְׁבָלְבוּ; אֶלֶּא כִיּוֹן שְׁגָמַר

1 מְכַשׁוֹל לְפָנָיו. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּנִדְרֵי אֲסוּרִים⁹; אֲכַל
2 נִדְרֵי הַקֹּדֶשׁ⁴ - מִצְוָה לְקַיְמָן, וְלֹא יִשְׁאֵל עֲלֵיהֶן אֶלֶּא
3 מִדְּחִק⁵; שְׁנָאָמַר: נִדְרֵי לֵה' אֲשִׁלְּמֶם⁶.
4 סְלִיקוּ לֵהוּ הַלְכוֹת נִדְרִים בְּסִיעֵתָא דְשְׁמַיָא

הִלְכוֹת נִזִירוֹת

6 יֵשׁ בְּכֻלָּן עֲשׂוֹר מִצְוֹת. שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשִׁמְנָה מִצְוֹת
7 לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטָן (א) שְׁיִגְדֵל הַנְּזִיר פְּרַע. (ב)
8 שְׁלֹא יִגְלַח שְׁעָרוֹ כֹּל יָמַי נִזְרוּ. (ג) שְׁלֹא יִשְׁתֶּה הַנְּזִיר
9 יַיִן וְלֹא תַעֲרַכֶת יַיִן וְאֶפְלוּ חֲמִץ שְׁלֶהֶם. (ד) שְׁלֹא יֵאכַל
10 עֲנָבִים לַחִים. (ה) שְׁלֹא יֵאכַל צְמוּקִים. (ו) שְׁלֹא יֵאכַל
11 חֲרָצִינִים. (ז) שְׁלֹא יֵאכַל זֶגִין. (ח) שְׁלֹא יִכְנַס לְאֹהֶל הַמֶּת.
12 ט) שְׁלֹא יִטְמָא לְמַתִּים. י) שְׁיִגְלַח עַל הַקְּרַבְנוֹת
13 כְּשִׁישְׁלִים נִזִירוֹתוֹ אוֹ כְּשִׁיטְמָא.
14 וּבְאוּר מִצְוֹת אֵלוֹ בְּפָרְקִים אֵלוֹ:

פְּרָק רֵאשׁוֹן

16 א. הַנְּזִירוֹת הוּא נָדַר מְכַלְל נִדְרֵי אֲסוּר², שְׁנָאָמַר: כִּי יִדְרֶה
17 נָדַר נִזִיר וְגוֹמַר. וּמִצְוֹת עֲשֵׂה שְׁיִגְדֵל שְׁעָר רֵאשׁוּ⁴,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

93 שאוסר על עצמו דברים המותרים. (94) שנודר לטובת ההקדש או לצדקה, ובמדרש בראשית רבה פרשה ע אמרו: וידר יעקב נדר לאמור - לאמור לדורות, שיהיו נודרים בעת צרתם. (95) בקושי, כשרואה שאינו יכול לקיימם. (96) ובשולחן ערוך יורה דעה סימן רג, סעיף ד פסק: "צריך להיזהר שלא ידור שום דבר ואפילו צדקה אין טוב לידור, אלא אם ישנו בידו, יתן מיד, ואם לאו לא ידור עד שיהיה לו, ואם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עמהם יאמר: "בלא נדר". (1) דברים האסורים על הנזיר ועונש העובר עליהם, ידות נזירות וכינויי נזירות כיצד, המתנה על מה שכתוב בתורה בקבלת הנזירות, דין האומר הרי ידי נזירה או ראשי נזיר. (2) שאוסר על עצמו בדרך נדר דבר המותר, בניגוד לאומר: הרי עלי להביא קרבן, שאף הוא נקרא נדר, אבל לא "נדר איסור" אלא "נדר הקדש", כלשון רבינו לעיל הל' נדרים פ"א, ה"א.ב. ואע"פ שגם הנזיר מביא קרבנות במלאת ימי נזרו, עיקר הנזירות הוא נדר איסור, כמבואר בסמוך. (3) בכ"י התימנים: כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה', כנוסח הכתוב בתורה. (4) כל ימי נזרו. (5) ראה לקמן פ"ה, ה"א דיני איסור גילוחו. (6) לנגוע במת, או להכנס לאהל שהמת בו, ראה לקמן פ"ז דיני טומאת נזיר. (7) (שם, ד) והם מבוארים לקמן פ"ה, ה"א.י. והקדים רבינו מצות גידול שער נזיר וגילוחו, למצוות הטומאה והיוצא מן הגפן, בעוד שבתורה נכתבו תחילה דיני אכילת מיני הגפן, - מפני שבגילוח שיער נזיר יש מצות-עשה ולא-תעשה, בעוד שבאכילת מיני הגפן אין אלא מצות לא-תעשה בלבד, ובכל זאת, הקדים הכתוב איסור שתיית היין, כדי להסמיך פרשת נזיר לפרשת סוטה שלמעלה ממנה, כמאמרם ז"ל (סוטה ב.) "כל הרואה סוטה בקלוקלה, יזיר עצמו מן היין" (ע"פ הרדב"ז). (8) שתי פעמים, שבכל אחת מהן שלשים ותשע מלקות. (9) ראה לעיל הל' נדרים פ"א, ה"ה. (10) שכל העובר עבירה שיש בה לאוין חלוקים, לוקה כמנין הלאוין שבה. ומובן, שאם גילח, ונטמא ושתי יין - לוקה ארבע (רדב"ז). (11) במלאת ימי נזרו, ככתוב (במדבר ו, ג), והן תלויות זו בזו, כמבואר לקמן פ"ה, ה"א.ד. וכתב רבינו במורה-נבוכים ח"ג, פמ"ח: "וטעם הנזירות מבואר מאד, והוא הפרישות מן היין, אשר הפסיד מן הראשונים והאחרונים, רבים ועצומים כל הווגיו, ו"גם אלה ביין שגו" (לשון הכתוב ישעיה כח, ז)... כי הנשמר ממנו נקרא קדוש, והושם במדרגת כהן גדול בקדושה, עד שלא יטמא אפילו לאביו ולאמו כמוהו, זאת הגדולה מפני שפירש מן היין". והשווה לקמן פ"י, ה"י: "ושקלו הכתוב כנביא, שנאמר (עמוס ב, יא) ואקים מבניכם לנביאים, ומבחוריהם לנזירים". וכתב ה"אבן עזרא" (במדבר ו, ז) "ויש אומרים כי מלת נזיר מגזרת נזר (= כתר), והעד: "כי נזר אלקיו על ראשו". ודע, כי כל בני האדם עבדי תאות העולם, והמלך באמת, שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו, כל מי שהוא חפשי מן התאוות". (12) ראה לקמן פ"ח, ה"ג: "ואינו מגלח עד שיהיה פתח העזרה פתוח, שנאמר: פתח אהל מועד, לא שיגלח כנגד הפתח, שזה בזיון מקדש הוא". (13) לא אצא. (14) חייב לקבל עליו נזירות (רא"ש לנדרים ג:). וכן לשון רבינו לקמן הל' ערכין פ"ו, הל"ג: "ואע"פ שעדיין לא נדר בניזיר, הואיל ואמר: שידור בניזיר, חייב להנזור". (15) ונמצא שלא קיים את נדרו, והשווה הל' תרומות פ"ט ה"א, ולקמן פ"ד ה"י. (16) קבלת נזירותו. (17) נדרים ג: (18) שאין לוקים על לאו שאין בו מעשה (הל' סנהדרין פ"ח, ה"ב) ואיחור נזירותו אין בו מעשה. והוא-הדין אם קבע זמן לנזירותו ואיחר, ולא קיבל עליו נזירותו, אינו לוקה, כנ"ל (רדב"ז).

- 1 בלבד¹⁹ והוציא בשפתיו דברים שענינם²⁰ שיהיה נזיר, אף על פי שהן ענינות רחוקות, ואף על פי שאין במשמען לשון נזירות - הרי הוא נזיר²¹.
- 2 ו. כיצד? הרי שיהיה נזיר עובר לפניו ואמר: אהיה - הרי זה נזיר, הואיל ובלבו היה שיהיה כמו זה, ואף על פי שלא פירש ואמר אהיה כמו²² זה. וכן אם אָחז בשערו ואמר: אהיה נאה²³, או אהא מכלכל²⁴, או אהא מסלסל; או שאמר: הריני מסלסל, או הריני מכלכל²⁵, או הרי עלי לשלח פרע²⁶ - הרי זה נזיר²⁷. והוא שייגמר בלבד להזיר²⁸.
- 3 ז. אמר: הרי עלי צפרים²⁹, אף על פי שיהיה נזיר עובר לפניו ואף על פי שיהיה בלבד להזיר - אינו נזיר³⁰, והרי זה כמי שלא הוציא בשפתיו כלום³¹.
- 4 ח. כל פנתי³² נזירות - פנזירות. כיצד? מקומות העלגים שמשנין את הדבור³³ ואמר שם: הריני נזיק, נזיח, פזיח³⁴ - הרי זה נזיר³⁵.
- 5 ט. האומר: הריני נזיר מן החרצנים³⁶ בלבד או מן הנזגים³⁷ בלבד, או הריני נזיר מן התגלחת, או הריני

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- 19 לקבל עליו נזירות. (20 תכנס ומובנם. 21 נזיר ב: שמחשבת לבו מגלה (=משלימה) את משמעות דיבורו (תוספות שם). (22 נזיר שם. והשווה לקמן פ"ב, ה"ד. 23) ובכת"י התימנים: אהא נאוה. כלומר, אהיה נאה במצוה התלויה בשיער, כגון נזירות (תוספות שם). וכאן אפילו לא עבר נזיר לפניו - הרי זה נזיר (תוספות שם, דיבור-המתחיל הריני כזה). וכל אלו נקראו בגמרא שם ב. "ידות נזירות", שלא גמר דיבורו, והרי זה מועיל כאילו גמרו, כאדם האוחז בבית יד של כלי ומגביהו בכך, כאילו אחז בכלי עצמו (תוספות שם דיבור-המתחיל האומר). והשווה לעיל הל' נדרים פ"א, הכ"ג ובביאורנו. 24) מסדר שערות ראשי בצורה הראויה, ולשון משנה היא בניזיר שם, וכן בשבת ע"כ: "כדי לעשות כלכל" (הערוך). ויש מפרשים: כלכל - לשון גידול שיער (תוספות לנדה נב:). ולדבריהם כך גירסת הגמרא בניזיר ג. "כלכול - לשון גידול שער הוא". (25) ומדובר, כשתפס שיער ראשו, אמר כך (פירוש המשנה לרבינו, נזיר שם). (26) לגדל שער, מלשון הכתוב (במדבר ו, ה) "גדל פרע שער ראשו", והנביא אומר (יחזקאל מד, כ) "ופרע לא ישלחו". (27) משנה נזיר ב. (28) נזיר ב: וכמבואר בהלכה הקודמת. (29) שתי תורים או שני בני יונה, והן קרבן נזיר שנטמא, ככתוב במדבר ו, י. (30) משנה נזיר ב. וכדעת חכמים. (31) כי שמה נתכוין להביא ציפרים, כקרבן נובה, וספק נזירות להקל (נזר ג:). וכתב רבינו בפירוש המשנה שם: "ואמנם חייב להביא שתי תורים בלבד, ויקריב אותן נדבה". (32) שמות לואי. (33) "מפסידים את הלשון, ומכנים על דבר בדבר אחר" (הל' נדרים פ"א, ה"טז). (34) משנה נזיר ב. ומפרש רש"י: "לשון אומות הן, כשתמחוק רגל הקוף של נזיק, ודופן החיית של נזיח, וגגו של פ"א דפזיח, ודופן חיית שלו, עשיתו: נזיר. (35) ורבינו בפירוש המשנה, אומר: "שהעלגים מן האומות המשתתפין לישראל, היו משבשים לשון נזיר על צד שינוי לשונם, אח"כ נעתק זה אל ההמון ונפסד הלשון לפי דיבורם". והשווה הל' שבועות פ"ב, ה"ה והל' נדרים פ"א, ה"טז. ובביאורנו שם. (36) הגרענים הפנימיים מהענבים שזורעים אותם. (37) והם הקליפה החיצונה של הענבים, לשון רבינו לקמן פ"ה, ה"ב. (38) שלא להטמא למתים. (39) וחייב להתנהג בכל דיני נזירות, כאילו אמר הריני נזיר סתם (משנה נזיר ג:). (40) שנאמר (במדבר ו, ג) "מיין ושכר יזיר" - אפילו לא נדר אלא מיין בלבד, הרי זה נזיר מכולם (גמרא שם). (41) תאנים מיובשות, ונזיר מותר בהן, שאינן פירות הגפן. (42) תאנים מיובשות דרוסות יחד עד שנעשו גוש אחד, ונזירות במקרא, שמואל-א, ל, יב ועוד. (43) מפירות שאינם פרי הגפן, ומותרים לנזיר, ראה לקמן פ"ה, ה"א. (44) כאילו נדר מן הגורגורות, שהיו אסורים עליו כקרבן, שאף בגמר דבריו אדם נתפס. (45) שלא נדר כדרך הנוזרים, שאין נזירות מן הגורגורות ומן הדבילה (משנה נזיר ט). וכדעת רבי נתן שם בגמרא ע"ב, ב, ע"פ בית הלל: נדור, ואינו נזיר. וגורס רבינו שם: "מתניתין כרבי נתן" (כסף-משנה). (46) מן היין שבכוס. (47) וכל דקדוקי נזירות עליו (משנה נזיר יא). ואין זה גרוע מהאומר: "הריני נזיר מהחרצנים בלבד" שהוא נזיר בכל, כמבואר לעיל ה"ט. (48) מצוקתו וחלאתו, מלשון הכתוב (משלי לא, וז) "ויין למרי נפש, ישתה וישכח רישו, ועמלו לא יזכר עוד". (49) שאסר עליו כוס זה כקרבן, ונתכוין לסלק את המפצייים בו לשתות, כי אם לא יאמר: נזיר אני, ירא הוא שיביאו לו כוס אחר. וכל הקטע הזה אין לו מקור בתלמודים. (50) להשקותו לרויה, שכן דרך בני אדם להפציר בשיכור שיוסיף לשתות. (51) ואילו אמר: כוס זה עלי כקרבן, הוא מתיירא, שמה יביאו לו כוס אחר (נזיר יא). (52) אבדה לו דעתו לגמרי, ראה בראשית יט, לג. (53) אין נדרו נדר, ואפילו באותו כוס מותר. (54) עירובין סה. והשווה הל' מכירה פכ"ט, ה"ח "הגיע לשכרותו של לוט, והוא השיכור שעושה

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שני י"ז ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קיג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יג. האומר: הריני נזיר על מנת שאֶהֱיָה שוֹתֵה יַיִן או
 2 מטמא לַמֵּתִים או מַגְלַח שְׁעָרָי⁵⁵ - הרי זה נזיר ואֶסוּר
 3 בְּכֶלֶם; מִפְּנֵי שֶׁהִתְנַה עַל מַה שֶּׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה⁵⁶, וְכֵל
 4 הַמִּתְנַה עַל הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה - תָּנָאוּ בְּטָל⁵⁷.
 5 יד. נדר בְּנֵזִיר, וְאָמַר: לֹא הֵייתִי יוֹדֵעַ שֶׁהַנֵּזִיר אֶסוּר בַּיַּיִן
 6 או בְּטַמְאָה או בַּתְּגַלְחַת, וְאֵלּוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ כֵּן לֹא הֵייתִי
 7 נוֹדֵר - הרי זה נזיר וְחַיֵּב בְּכֶלֶם⁵⁸; שֶׁהָרִי הוּא הֵיָה יוֹדֵעַ
 8 שְׁאֶסֶר עֲצֻמוֹ בְּאֶחָד מִשְׁלֹשָׁה מִיַּיִן, וְכִבֵּר בְּאֶרְנוֹ⁵⁹,
 9 שְׁאֶפְלוּ לֹא נָדַר אֶלָּא מֵאֶחָד מֵהֶם - אֶסוּר בְּכֶלֶן⁶⁰.
 10 טו. אָמַר: יוֹדֵעַ הֵייתִי שֶׁהַנֵּזִיר אֶסוּר בְּכֵל אֵלּוּ, אֶבֶל
 11 הֵיָה בְּדַעְתִּי⁶¹ שֶׁמֵּתַר לִי לִשְׁתוֹת אֲנִי⁶² הֵיִן מִפְּנֵי שְׁאִינִי
 12 יָכוֹל לְחַיֹּת בְּלֹא יַיִן⁶³, או מִפְּנֵי שְׁאִינִי קוֹבֵר אֶת
 13 הַמֵּתִים⁶⁴ - הרי זה אִינוֹ נֵזִיר⁶⁵; מִפְּנֵי שְׁאֵלּוּ בְּכֵלֵל נִדְרֵי
 14 שְׁגָגוֹת⁶⁶, שְׁאִינִם צָרִיכִין שְׁאֵלָה לְחַכֵּם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ⁶⁷.
 15 טז. האומר: הרי ידי נזירה, הרי רגלי נזירה - לא אָמַר
 16 כְּלוּם⁶⁸. הרי ראשי נזיר, כְּבָדֵי נִזְיָה - הרי זה נזיר. זה
 17 הַכֵּלֵל: כֵּל אֵיבָר, שְׁאֵם יִטַּל מִן הַחַי - יָמוּת, אִם אָמַר
 18 הָרִי הוּא נֵזִיר - הָרִי זֶה נֵזִיר⁶⁹.
 19 יז. האומר: הריני נזיר כְּשִׁיְהֵיָה לִי בֵן, אִם נוֹלַד לוֹ בֵּן
 20 זָכָר - הָרִי זֶה נֵזִיר; אֶבֶל אִם נוֹלַדָּה לוֹ בַּת או טַמְטוּם⁷⁰

פָּרָק שְׁנִי

- 26 א. הַנּוֹדֵר בְּנֵזִיר בְּשׂוּגָה או בְּאִנּוּס או שְׁנֵדַר לְזָרוּ חֵבְרוּ
 27 או דָּרָף חֵבְאִי - הָרִי זֶה פְּטוּר, בְּשָׂאָר נְדָרִים. וְיָמִי שְׁנֵדַר
 28 בְּנֵזִיר וְנָחַם עַל נְדָרוֹ - הָרִי זֶה נִשְׁאָל לְחַכֵּם וּמְתִיר לוֹ
 29 נִזְרֹתוֹ, כְּדָרָף שְׁמַתִּירִין שְׂאָר הַנְּדָרִים.
 30 ב. מִי שְׁנֵדַר בְּנֵזִיר, וְהֵלֵף לְהַכִּיָּא קְרַבְנֹתָיו שְׁנֵדַר עַל
 31 דַּעַת שְׂכִיבֵיאָם בְּמֵלֵאת יָמֵי נְזוּרוֹ, מְצָאָן שְׁנֵגְנָבוּ או נִגְנָבָה
 32 בְּהֵמָה מִקֵּחַ אִם עַד שְׁלֹא נִגְנָבָה בְּהֵמָה נֵזֵר - הָרִי זֶה
 33 נֵזִיר; וְאִם אַחַר שְׁנֵגְנָבָה או שְׂאֶבְדָּה או שְׁמַתָּה נֵזֵר -
 34 אִינוֹ נֵזִיר, שְׁנָה נֵזֵר בְּטַעוֹת.
 35 ג. הַמִּתְפִּיס בְּנֵזִירוֹת - הָרִי זֶה נֵזִיר, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ בְּדִין
 36 כֵּל הַמִּתְפִּיס בְּנֵדָר.
 37 ד. הֵיָה נֵזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו וְאָמַר: הָרִינִי כְּזֶה - הָרִי זֶה
 38 נֵזִיר. נָדַר חֵבְרוּ בְּנֵזִיר, וְאָמַר הוּא: פִּי כְּפִיו מִיַּיִן, או
 39 שְׂאָמַר: שְׁעָרֵי כְּשִׁעְרוֹ מִלְּהַגְזוֹ - הָרִי זֶה נֵזִיר. וְכֵן אִם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ואינו יודע מה עושה... הרי הוא כשוטה או כקטן פחות מבן שש" (55) וקיבל עליו רק חלק מן הנזירות. (56) כשאמר הריני נזיר, נאסר בכולם, וכשהוא מטיל תנאי בדיני נזירותו, הרי זה מתנגד לדיני התורה, ואין בדבריו כלום (נזיא יא. ובתוספות שם). (57) שכל תנאי המועיל לבטל את המעשה, אנו למדים מתנאי בני גד ובני ראובן (במדבר לב, כט-ל), ושם לא היה התנאי נגד הכתוב בתורה (תוספות כתובות נו. דיבור-המתחיל הרי זו). והשווה הל' אישות פ"ו, ה"ט-י. (58) משנה נזיר יא. (59) לעיל ה"ט. (60) והראב"ד מעיר, שאם יבוא לפני חכם להשאל על נזירותו דרך חרטה זו, אין פתח (=חרטה) לנזרו גדול מזה, והרי זה מותר, כמבואר לקמן פ"ב, ה"א. ומה שאמרו במשנה: "הרי זה אסור" לא נתכוונו אלא כשהוא חושב להתיר לעצמו בלא שאלת חכם. ויתכן שגם רבינו יודה בזה (רדב"ז, ובמעשה רוקח). (61) בדפוס רומי, ובכ"י תימן: בדעתי. (62) בדפ' ויניציאה, תיבה זו איננה. (63) ששונה יין לרפואתו. (64) וצריך להטמאות להם ולטפל בהם בשכירי, מחמת דוחקי, ולכך לא היה בדעתי לאסור עלי, שאין קוברים באותו מקום אלא הוא. (65) ומותר בכל (שם). (66) שהיה סבור. שהחכמים יתירו לשותות או להטמא. נדרי שגגות - כגון שאמר: ככר זה אסור עלי כקרבן אם אכלתי היום, ושכח שאכל היום, ראה לעיל הל' שבועות פ"ג, ה"ו, ובתוספות נזיר יא: דיבור-המתחיל נדרי שגגות. (67) לעיל הל' נדרים פ"ד, ה"א. הראב"ד מעיר, שבגמרא שם (נזיר יא:): אמרו, שהם "נדרי אונסים", אלא שרבינו מפרש כרש"י שם, בלשון השני, שלמעשה הרי זה נדר בשגגה, וקראוהו "אונס" מפני שלבו אנסו (= הטעו), שסבר שיתירו לו חכמים לשותות, וכן אמרו (שבועות כו). "לבך אנסך". והכוונה, שהיה שוגג בדבר (כסף-משנה). ויש לציין שבפירוש המשנה (שם) כותב רבינו: "מפני שהוא נדרי אונסין בלא ספק". (68) נזיר כא: (69) שם, "זה הכלל, דבר שהנשמה תלויה בו, הרי זה נזיר" ורבינו שינה וכתב: "שאם יבטל מן החי ימות", בהתאם לשיטתו בהל' שחיטה פ"ח, ה"טז, שהכבד אם הוא חסר מתחילת בריאתו - הבהמה כשרה, אבל אם ניטל מהבהמה הרי היא טריפה (שם כא). ולפיכך דדק לכתוב: "שאם ינטל מן החי ימות" לכלול את הכבד, שחסרונו - כשר, ונטילתו - טריפה (אור שמח). והשווה לקמן הל' ערכין פ"ב, ה"א. (70) "שאיין לו לא זכרות ולא נקבות אלא אטום". (71) "שיש לו אבר זכרות ואבר נקבות" (הל' אישות פ"ב, הכ"ד, כה), ושניהם יש להם דין ספק זכר ספק נקבה, כמבואר שם. (72) משנה נזיר יב: שבלשון בני אדם אינו נקרא בן אלא זכר, ולא בת וכל אלו (רע"ב שם). (73) שם, שגם הטומטום נקרא ולד. ואין אומרים, לולד חשוב נתכוון (גמרא שם יג.). (74) שמא לא היה ולד של קיימא, ולא נולד לתשעה חדשים גמורים, ואין זה ולד. וספק נזירות להקל (רש"י שם). (75) שם במשנה "חזרה וילדה, הרי זה נזיר". ופירשו התוספות, ילדה מהריון אחר. וכתב הרדב"ז: ואין צורך לומר אם חזרה וילדה מאותו הריון, שהרי זה נזיר, ומעשים בכל יום שאשה מפילה, ויולדת ולד של קיימא מאותו הריון, שטיפה אחת היא ונחלקת לשתיים, וכמבואר בתוספות שם דיבור-המתחיל והפילה אשתו. (1) קבלת נזירות באונס או בשוגג, דין המתפיס בנזירות, ספיקות שונים בקבלת נזירות, שהולכים בהם להקל, שהאיש מדיר את בנו הקטן בנזירות ולא האשה, דיני נשים ועבדים בנזירות, הפרתן וכפיית העבדים בכיטול נזירותם, נזירות שלא בפני הבית ובחויף-לארץ.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי י"ח ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קטו

מתוך מהדורת וגשל

27 ד. האומר: הריני נזיר שעה אחת - הרי זה נזיר שלשים
28 יום³. אמר: הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת - הרי
29 זה נזיר אחד ושלשים יום; שאין נזירין שעות⁴.
30 ה. האומר: הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני, אם לא
31 החזיק בדרך⁵ - הרי זה נזיר שלשים יום בלבד; שלא
32 נתפנן זה אלא לנזירות גדולה, והרי לא פירש זמן⁶. ואם
33 החזיק בדרך⁷: אם היה מהלך פחות משלשים יום -
34 הרי זה נזיר שלשים יום⁸; ואם היה יותר משלשים יום
35 - הרי זה נזיר נזירות אחת כמנין הימים⁹.
36 ו. מי שאמר: הריני נזיר שתי נזירות או שלש או ארבע
37 - הרי זה נזיר כמנין שאמר, כל נזירות מהן שלשים
38 יום. ובסוף כל שלשים ושלשים¹⁰ מגלח ומביא
39 קרבנותיו ומתחיל למנות נזירות שניה. אפלו אמר:
40 הריני נזיר מאה אלה נזירות, שאי אפשר שיחיה בזמן
41 הזה - הרי זה מונה אחת אחר אחת עד שימות¹¹ או
42 עד שישלים מנין נזירותיו¹².
43 ז. האומר: הריני נזיר כמנין ימות השנה - מונה
44 נזירותיו כמנין ימות השנה¹³. אם פירש שנות החמה -
45 מונה שלש מאות וששים וחמש נזירות, כל אחת מהן
46 שלשים יום¹⁴; ואם פירש שנת הלבנה - מונה שלש
47 מאות וארבע וחמשים נזירות; ואם סתם - מונה שלש
48 מאות וארבע וחמשים נזירות. שהרי בארנו, שכל
49 הנדרים הולכין אחר לשון בני אדם, ורב שני החמה
50 שלש מאות וחמשה וששים יום מונין לה¹⁵, ורב שני
51 הלבנה שלש מאות וארבעה וחמשים יום מונין לה¹⁶,
52 ואין קורין כל העם שנה סתם אלא לשנת הלבנה¹⁷.
53 ח. האומר: הריני נזיר אחת ומחצה - הרי זה נזיר שתי
54 נזירות¹⁸. אמר: הריני נזיר ויום אחד, או שאמר: הריני

1 מי שגדר בנזיר בזמן הזה - הרי זה נזיר לעולם, שאין
2 לנו בית כדי שיביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו.
3 כא. אין הנזירות נוהגות אלא בארץ ישראל. ומי שגדר
4 בחוצה לארץ - קונסין אותו ומחביבין אותו לעלות
5 לארץ ישראל ולהיות נזיר בארץ ישראל כמנין הימים
6 שגדר. לפיכך, מי שגדר בזמן הזה בחוצה לארץ - כופין
7 אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נוהג שם נזירות עד
8 שימות או עד שיבנה המקדש ויביא קרבנותיו במלאת
9 ימי נזרו.
10 כב. וכל זמן שהוא בחוצה לארץ הרי זה אסור לשנות
11 זין ולהטמא למתים ולגלח, וכל דקדוקי נזירות עליו,
12 ואף על פי שאין ימים אלו עולין לו. ואם עבר ושתה
13 או גלח או נגע במת וכיוצא בנגיעה - לוקה.

יום שלישי י"ח ניסן ה'תשע"ה

פרק שלישי

16 א. סתם נזירות - שלשים יום. כיצד? מי שאמר: הריני
17 נזיר - אין פחות משלשים יום. ואפלו אמר: הריני נזיר
18 נזירות גדולה עד מאד הרבה - הרי זה נזיר שלשים
19 יום, שהרי לא פירש זמן.
20 ב. פירש זמן פחות משלשים, כגון שאמר: הריני נזיר
21 יום אחד, או עשרה ימים, או עשרים יום - הרי זה נזיר
22 שלשים יום; שאין נזירות פחותה משלשים יום. ודבר
23 זה הלכה מפי הקבלה².
24 ג. פירש זמן יותר משלשים יום, כגון שאמר: אחד
25 ושלשים או ארבעים או מאה יום, או מאה שנה - הרי
26 זה נזיר כמנין שפירש, לא פחות ולא יותר.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1 זמן סתם נזירות, ודין האומר: הריני נזיר כמנין ימות השנה, ההבדלים בין נזיר עולם לנזיר לזמן קצוב, נזירות שמשון
ונזירות שמואל הרמתי, המקבל נזירות כשער ראשו או כעפר הארץ. (2) "מפי הקבלה - אין לו סמך בתורה ולא רמז
והוא מה שאמרו (בגמרא שם) הלכה היא בניזיר". אמנם בניזיר ה, אמרו: "קדוש יהיה - יהיה בגימטריה שלושים". אבל
רבינו בפירושו למשנה שם כותב, שהיה להם דבר זה בקבלה, אלא, שסמכו על הפסוק דרך סימן בלבד, "כי אין לנו לסמוך
על גימטריא". וראה בניזיר ו: שדרשו: "קדוש יהיה גדל פרע - אין גדול פרע פחות משלושים יום". שדרך בני אדם לגדל
שער שלושים יום ועד אז אין בו כובד. (3) כיוון שאין נודרים שעות, שנאמר "ימי נזרו" - מלמד שאין נזירות לשעות,
ואין נזירות פחותה משלושים יום, הרי זה נתכוון לנזירות שלימה. (4) והרי זה כאילו אמר: הריני נזיר אחד ושלשים
יום. (5) שלא יצא ללכת לשם. (6) והרי זה כאילו אמר ארוכה לי נזירות זו כמכאן ועד מקום פלוני. (7) שהתחיל ללכת
בדרך המוליכה למקום פלוני. (8) שאין נזירות פחותה משלושים יום. (9) שמכאן ועד אותו מקום. ופירושה בגמרא שם
ז. "כשהחזיק בדרך". שהדעת מוכיחה, שנתכוון להיות נזיר כל זמן שיהיה בדרך. והתוספות שם פירשו: שבוודאי מפני
אונסי הדרך קיבל עליו נזירות להינצל מסכנת הדרך למספר מהלך ימים עד מקום פלוני. (10) ביום שלשים ואחד.
(11) ומגלח בכל שלושים יום כנ"ל. (12) ואין לו דין של נזיר עולם, אלא מגלח בסוף כל שלושים ומביא קרבנותיו.
(13) נזירות של שלושים יום כנגד כל יום מימי השנה. (14) נמצא שהוא נוהג נזירות שלושים שנה. (15) ובהלכות קידוש
החודש פרק ט הלכה א כותב רבינו: "שנת החמה יש מחכמי ישראל שאומרים שהיא שס"ה יום ורביע יום שהוא שש
שעות; ויש מהם שאומרים: שהיא פחות מרביע היום". (16) ורבינו שם פרק ו, הלכה ד כותב: "שנה של לבנה ... שלוש
מאות יום וארבעה וחמשים יום, ושמונה שעות, ושמונה מאות וששה ושבעים חלקים" וכו'. (17) ולפיכך אם נדר כמנין
ימות השנה סתם הרי זה מונה נזירותו כמנין ימי שנת הלבנה. (18) כיוון שאמר: הריני נזיר, חלה עליו נזירות אחת.
וכשהוסיף ואמר: ומחצה, קיבל עליו נזירות שנייה, כאילו אמר: ועוד מחצה, והואיל ואין נזירות פחותה משלושים יום,
הרי זה נזיר שתי נזירות.

קטז שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי י"ח ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 נזיר וְשָׁעָה אַחַת - הָרִי זֶה נְזִיר שְׁתֵּי נְזִירוֹת¹⁹. אָמַר:
- 2 הָרִינִי נְזִיר וְאֶחַת - הָרִי זֶה נְזִיר שְׁתֵּים²⁰. הָרִינִי נְזִיר
- 3 וְאֶחַת וְעוֹד - הָרִי זֶה נְזִיר שְׁלֹשׁ נְזִירוֹת. הָרִינִי נְזִיר וְאֶחַת
- 4 וְעוֹד וְשׁוֹב - הָרִי זֶה נְזִיר אַרְבַּע נְזִירוֹת. הָרִינִי נְזִיר
- 5 שְׁלֹשִׁים יוֹם וְיוֹם אֶחָד - הָרִי זֶה נְזִיר נְזִירוֹת אַחַת שָׁל
- 6 שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד יוֹם²¹.
- 7 ט. מִי שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי פְתִיחַי²² עֲדִים מְעִידִין אוֹתוֹ, אֵלּוּ מְעִידִין
- 8 שְׁנֹר שְׁתֵּים, וְאֵלּוּ מְעִידִין שְׁנֹר חֲמֵשׁ²³ - הָרִי זֶה נְזִיר
- 9 שְׁתֵּים; שֶׁבְּכֹל חֲמֵשׁ שְׁתֵּים, וְהָרִי כֹּל מְעִידִים
- 10 בְּשְׁתֵּים²⁴.
- 11 י. מִי שְׁנֹר שְׁתֵּי נְזִירוֹת, בֵּין שְׁנֹר שְׁתֵּיהֶן כִּבַּת אַחַת²⁵
- 12 בֵּין שְׁנֹר זו אַחַר זו, כִּגוֹן שָׁאֵמַר: הָרִינִי נְזִיר יוֹם, הָרִינִי
- 13 נְזִיר יוֹם, וּמִנָּה אֵת הָרֵאוּשׁוֹנָה וְהַפְּרִישׁ קֶרֶבֶן²⁶, וְאֶחָד כֶּף
- 14 נִשְׁאָל²⁷ עַל הָרֵאוּשׁוֹנָה וְהַתִּיר נִדְרוֹ - עֲלֵתָה לוֹ רֵאוּשׁוֹנָה
- 15 בְּשִׁנְיָה²⁸, וּמִבֵּיא זֶה הַקֶּרֶבֶן וְנִפְטָר. וְאִפְלוּ הִבִּיא
- 16 כִּפְרָתוֹ²⁹, וְאִפְלוּ גִלַח שְׁעָרוֹ³⁰, וְאֶחָד כֶּף נִשְׁאָל עָלֶיהָ -
- 17 עֲלֵתָה לוֹ רֵאוּשׁוֹנָה בְּשִׁנְיָה. שֶׁהָרִי אֵין הַשְּׁנִיָּה חֵלָה אֲלָא
- 18 לְאַחַר הָרֵאוּשׁוֹנָה³¹, וְהָרֵאוּשׁוֹנָה בֵּין שֶׁהַתִּירָה כְּאֵלוּ אֵינָה
- 19 מְעַקְרָה³².
- 10 יא. מִי שָׁאֵמַר: הָרִינִי נְזִיר לְעוֹלָם, אוֹ הָרִינִי נְזִיר כֹּל
- 21 יָמֵי חַיָּי - הָרִי זֶה נְזִיר לְעוֹלָם. וְאִם אָמַר: הָרִינִי נְזִיר
- 22 אֶלְף שָׁנָה - הָרִי זֶה נְזִיר לְזִמָּן קְצוּב, וְאִם עַל פִּי שְׂאִי
- 23 אֶפְשָׁר שְׂחִיזָה הָאָדָם אֶלְף שָׁנָה.
- 24 יב. וַיֵּמָר בֵּין נְזִיר עוֹלָם לְנְזִיר לְזִמָּן קְצוּב? שֶׁהַנְּזִיר לְזִמָּן
- 25 - אֲסוּר לְגַלַּח עַד סוֹף יָמֵי נְדָרוֹ; שְׁנֵאָמַר: כֹּל יָמֵי נְדָר
- 26 נְדָרוֹ תֵּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֵאוּשׁוֹ עַד מְלֵאת הַיָּמִים. וְנְזִיר
- 27 עוֹלָם, אִם הַכְּבִיד שְׁעָרוֹ - מִקְּלָס³³ בְּתֵעַר מְשִׁנִּים עֶשֶׂר
- 28 חֲדָשׁ עַד שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ, וּמִבֵּיא קֶרֶבֶן שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת³⁴
- 29 כְּשִׁיגַלַּח; שְׁנֵאָמַר: וַיְהִי³⁵ מִקֵּץ יָמִים לְיָמִים אֲשֶׁר יִגַּלַּח,
- 30 כִּי כִבֵּד עָלָיו וְגַלַּח³⁶. וְאִבְשָׁלוּם נְזִיר עוֹלָם הִיָּה³⁷. וְדָבָר
- 31 זֶה³⁸ הַלֵּכָה הִיא מִפִּי הַקְּבֵלָה³⁹. וְנְזִיר עוֹלָם שְׁנֵטְמָא -
- 32 הָרִי זֶה מִבֵּיא קֶרֶבֶן טְמֵאָה וּמִגַּלַּח תְּגַלַּחַת טְמֵאָה, כְּמוֹ
- 33 נְזִיר לְזִמָּן קְצוּב⁴⁰.
- 34 יג. שְׁמִשׁוֹן⁴¹ לֹא הִיָּה נְזִיר גְּמוּר, שֶׁהָרִי לֹא נִדָּר בְּנְזִירוֹ⁴²,
- 35 אֲלָא הַמְּלֵאךְ הַפְּרִישׁוֹ מִן הַטְּמֵאָה⁴³. וְכִיצַד הִיָּה דִינוֹ?
- 36 הִיָּה אֲסוּר בֵּינָן וְאֲסוּר בְּתִגְלַחַת, וַיִּמְתָּר לְהַטְמֵא לְמַתִּים.
- 37 וְדָבָר זֶה הַלֵּכָה מִפִּי הַקְּבֵלָה⁴⁴.
- 38 יד. לְפִיכָף, מִי שָׁאֵמַר: הָרִינִי נְזִיר כְּשִׁמְשׁוֹן - הָרִי זֶה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

19 שהאומר: הריני נזיר שעה אחת, הרי זה נזיר שלושים יום. (20 כשאמר: ואחת, נתכוון להוסיף נזירות שנייה. (21 כאן הפסיק בתיבת: "שלושים" בין הריני נזיר לתיבת: ויום אחד, נמצא שלא נתכוון זה לקבל עליו נזירות נוספת, אלא למנות ימי נזירותו כמה יהיו, והרי זה כאילו אמר: הריני נזיר שלושים ואחד יום, שהכול מצטרף למניין אחד. אלא, שבגמרא שם אמר רב: אין הדברים אמורים, אלא כשאמר הריני נזיר שלושים ואחד יום, אבל אמר: הריני נזיר שלושים יום ויום אחד - נזיר שתיים. מכיוון שהוסיף תיבת יום, נתכוון לנדור שתיים, ומטעם זה החליט בעל ה"לחם משנה" שיש כאן טעות סופר, וצריך להיות בדברי רבינו: "הריני נזיר שלושים ואחד יום" וכן נראה גם מדברי ה"כסף משנה", אלא שבכל הדפוסים הקדומים וכן בכתב יד התימנים, כתוב: "שלושים יום ויום אחד", ולפיכך נראה שסמך רבינו על הירושלמי האומר: ברייתא חולקת על רב, שהרי שנינו: "לא נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא על האומר: הריני נזיר שלושים יום ויום אחד שאינו נזיר אלא אחת" וכו'. וזה שלא כרב, ולפיכך פסק רבינו כמותה. (22 וזוגות. (23 והוא אומר שלא נדר כלל, או שאומר איני יודע. (24 כבית הלל. ובית שמאי אומרים: "נחלקה העדות (הואיל ומכחישות זו את זו) ואין כאן נזירות". וראוי להעיר, שבגמרא אמרו: "לא נחלקו בית שמאי ובית הלל, על שתי כיתי עדים ... שיש בכלל חמש שתיים. על מה נחלקו על כת אחת, אחד (=עד אחד) אומר שתיים ואחד אומר חמש, שבית שמאי אומרים נחלקה עדותם ובית הלל אומרים יש בכלל חמש שתיים". וב"לחם משנה" אפילו אמר האחד מנה הלווה והשני אומר מאתיים חייב לשלם מנה, שבכלל מאתיים מנה". (25 שאמר: הרי עלי שתי נזירות. (26 לתגלחתו. (27 לחכם, שיתיר לו את נדר נזירותו. (28 המניין שמנה לראשונה יעלו לשם הנזירות השנייה, ולא יצטרך לשמור עוד נזירות שנייה. (29 הקריב קרבנותיו. (30 על הראשונה. (31 כי מי גם לשנייה, שלא תחול תחילה להיות מניין הראשון שלה, ראשונה הייתה מעכבתה. (32 שהחכם עוקר את הנדר מעיקרו, ונמצא המניין למפרע של שנייה". (33 ולא מגלח לגמרי, כאבשלום, שלא גילח לגמרי, שהרי נתלה בשערו. ומעשה תלייתו סמוך לגילוחו היה. (34 לעולה ולחטאת ולשלמים, כדין תגלחת הטהרה. (35 צריך להיות: והיה, כלשון הכתוב, וכן בכתב יד התימנים. (36 לסוף שנים עשר חודש. (37 שקיבל עליו להיות נזיר כל ימי חייו. (38 שאבשלום היה נזיר. (39 למשה מסיני. ואף על פי שהכתוב אומר: "כי כבד עליו וגילחו", אין זה מוכרח לומר שהיה נזיר, כי אולי מסיבות אחרות גידל שערו, אלא שקבלה הייתה בידי חכמינו. (40 כל זה במשנה: "נזיר עולם הכביד שערו מקל בתער ואם נטמא מביא קרבן טומאה". וסובר רבינו ש"הכביד שערו" - הכוונה לשנים עשר חודש, וכמו שמצינו באבשלום וכדעת רבי שם עמוד ב, אבל הנזיר לזמן קצוב אינו מגלח כלל, שהרי נזיר נזירות ארוכה. וכמבואר שם ז. שכל נזירות שיש לה קצבה, הרי היא נזירות אחת וארוכה, ואינו מגלח כלל, אלא אם נטמא, כשאר נזירים. (41 בן מנוח, שנאמר בו: "כי נזיר אלוקים יהיה הנער". (42 הוא עצמו לא נדר וגם אביו מנוח לא הדרו. (43 באמרו לאמו "ואל תאכלי כל טמא". (44 למשה מסיני. ושם עמוד ב' בגמרא, סיכמו, ששמשון הרג את הפלשתים וגם נגע בהם במותם ונטמא בהם, וזה על פי הקבלה. כמבואר שם.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי י"ח ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קיז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 נזיר מן התגלחת ומן היין לעולם, ואינו מגלח כל שנים
2 עשר חדש כשאר נזירי עולם⁴⁵, ומתיר להטמא למתים⁴⁶.
3 ואם אמר: לא נתפונתי אלא לאיש אחר ששמו
4 שמשון⁴⁷ - אינו נזיר. ומי שגדר נזיר כשמשון - אינו
5 יכול להשאול⁴⁸ על נדרו; שגזירות שמשון לעולם
6 היתה⁴⁹.
7 טו. האומר: הריני כשמשון כבן מנוח⁵⁰, כבעל דלילה,
8 כמי שעקר דלתות עזה, כמי שנקרו פלשתים את עיניו
9 - הרי זה נזיר כנזירות שמשון, ואף על פי שאפשר
10 ששעשו מעשים אלו לאיש אחר⁵¹.
11 טז. שמואל הרמתי⁵² נזיר עולם היה⁵³. לפיכך, האומר:
12 הריני כשמואל הרמתי, כבן חנה, כבן אלקנה, כמי
13 ששפה⁵⁴ את אגג בגלגל, וכיצא באלו - הרי זה נזיר
14 עולם⁵⁵. ואין אומרים: שמה לאיש אחר ששעשו כאלה
15 נתפון.
16 יז. האומר: הריני נזיר מלא הבית או מלא הקפה⁵⁶ -
17 בודקין אותו. אם אמר: לא היה בדעתי שאהיה נזיר כל
18 ימי, ולא נתפונתי אלא להאריך זמן הנזירות זמן מרבה
19 - הרי זה נזיר שלשים יום בלבד⁵⁷; ואם אמר: סתם

- נדתי⁵⁸ - רואים את הקפה כאלו היא מלאה חרדל⁵⁹,
ויהיה נזיר כל ימי⁶⁰. ויש לו לגלח משנים עשר חדש
לשנים עשר חדש, ויביא קרבנותיו, כשאר נזירי עולם⁶¹.
יח. האומר: הריני נזיר כשער ראשי, או כשער הארץ,
או כחול היים - הרי זה כמי שאמר: הרי נזירות עלי
כמנין שער ראשי, או כמנין עפר הארץ, או כמנין חול
היים⁶². לפיכך⁶³ יגלח כל שלשים יום, ויתחיל למנות
נזירות שניה שלשים יום ויגלח, וכן עד שימות⁶⁴. ובכל
תגלחת ותגלחת אינו שותה יין ולא מטמא למתים⁶⁵.
ואם שתה או נטמא, אפלו ביום התגלחת - הרי זה
לוקה⁶⁶.
יט. האומר: הריני נזיר אם אכל כפר זו, הריני נזיר אם
אכלנה, הריני נזיר אם אכלנה, ואכלה - הרי זה חייב
בנזירות כמנין שאמר⁶⁷. ומזנה אחת אחר אחת, כל
אחת מהן שלשים, ומגלח בסוף כל שלשים ומביא
קרבנו.
פרק רביעי
א. האומר: הריני נזיר - הרי זה מגלח תגלחת טהרה²

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

45 שלא מצינו בשמשון שיגלה שערו בכל שנים עשר חודש כאבשלום, אלא מצינו שאמר "מורה לא עלה על ראשי כי נזיר אלקים אני מבטן אמי אם גילחתי וסר ממני כוחי". 46 כשמשון. ואף על פי שאין מתפיסים אלא בדבר הנדור ולא בדבר האסור, ואיך אפשר להתפיס נזירות בשמשון שלא היה נדור, אלא נאסר ביין ובתגלחת על פי המלאך? כבר השיב ר"י בן לב, שבנזיר נאמר: נזיר להזיר לה', לרבות נזיר שמשון, שאף על פי שהוא נזיר על פי ה' מתפיסים בו. 47 והוא לא היה נזיר כלל. 48 לחכם להתירו. 49 ולא הייתה ניתרת בשאלה, שעל ידי מלאך נזיר, ואין שאלה "לציווי שלמעלה". 50 ולפי זה צריך שידגיש הריני נזיר, וגם להזכיר: שמשון בן מנוח, אבל אם יזכיר כשמשון בלבד אינו נזיר, שלשמשון אחר נתכוון. ולדעת ה"כסף משנה" הגירסה הנכונה היא כנוסח שלפנינו, שאפילו לא יאמר אלא: הריני כשמשון, הרי זה נזיר, וכן בכולם. שכל אחד מחמשת השמות האלה מספיק להתפיס בו נזירות, ולפיכך משמיעתנו המשנה את כולם, שאל נטעה לומר אם אמר: כשמשון, או: כבן מנוח נתכוון לאיש אחר ששמו כך. 51 אין אומרים, שמה נתכוון לאיש אחר, אבל אם יאמר בפירושו: לא נתכוונתי אלא לאיש אחר ששמו שמשון, - אינו נזיר. 52 בן אלקנה וחנה. 53 שהדירתו אמו בנזירות (=בהסכמת אביו) שנאמר בו "ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו", ונאמר בשמשון: "ומורה לא יעלה על ראשו, מה "מורה" האמורה בשמשון - נזיר אף "מורה" האמורה בשמואל - נזיר. 54 ביקע. 55 מיקל שערו בכל י"ב חודש, ואינו מטמא למתים. 56 סל. 57 שכל שלא פירש זמן הרי הוא בכלל סתם נזיר, שאינו נזיר אלא שלשים יום. ומה שאמר: נתכוונתי להאריך זמן הנזירות, לא נתכוון אלא לומר, ארוכה עלי נזירות זו כמלוא הבית. 58 ולא היה בליבי אלא כפי שיפרשו החכמים את לשון נדרי. 59 גרעיני זרע חרדל, שהם קטנים מאוד. 60 נזירות אחת ארוכה עד סוף ימיו. 61 ואין אומרים, שמה לקופה מליאה קישואים נתכוון ויהיה נזיר כמניין הקישואים שסל זה ראוי להכיל ולא יותר. מאחר שנודר זה ירד לתורת נזירות, לקבל עליו נזירות ארוכה, והדבר ספק לאיזה מין מילוי הקופה נתכוון, על כרחו לא יוכל להביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו למניין הקישואים. כי שמה לחרדל נתכוון, נמצא שעדיין לא מלאו ימי נזרו ואסור לו להביא חולין לעזרה. ולפיכך לעולם לא יעלה זה מקבלת נזירותו. 62 הואיל וכל אלה גופים חלוקים הם ומובדלים זה מזה. 63 הואיל וקיבל עליו הרבה נזירות נפרדות זו מזו. 64 ששערות ראשו מרובות משני חייו. 65 שהרי עם גמר הנזירות הראשונה מתחלת השנייה ואין שום פרק זמן מבדיל ביניהן. 66 משום חילול הנזירות החדשה שהוא עומד בה. 67 שהנזירות חלה על נזירות. והוא הדין אם אמר: הריני נזיר היום הריני נזיר היום - חייב שתיים. וכבר פסק רבינו לעיל בהלכות נדרים פרק ג, הלכות א"ב, שנדר חל על נדר, בניגוד לשבועה שאינה חלה על שבועה. 1 זמן תגלחת טהרה עם מלאת ימי נזרו, שאין בין תגלחת לתגלחת פחות משלשים יום, דין האומר: הריני נזיר יום אחד לפני מיתתי, או ביום שכן דוד בא, שלמו ימי נזירותו ולא גילח, כל דקדוק נזירות עליו, נזיר שנזר ודימה שאינו נדר ונהג היתר בנזירותו, ונודע לו שנדרו נדר, מאימתי הוא מונה ימי נזירותו, שהבעל מפיר נזירות אשתו בתגלחת הטומאה ולא לפני תגלחת טהרה. 2 שהיא במלאת ימי נזרו, כנגוד לנזיר שנטמא, שהוא סותר את מנין נזירותו, ומגלח תגלחת טומאה ביום השביעי לטומאתו, כמבואר לקמן פ"ו, ה"א.

ק"ח שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי י"ח ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יום אָחַד וּשְׁלֹשִׁים³, וְאִם גָּלַח בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים - יֵצֵא.⁴
 - 2 אָמַר: הֲרִינִי נֹזֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם - אִינוּ מְגַלַּח אֶלָּא בְּיוֹם
 - 3 אָחַד וּשְׁלֹשִׁים⁵.
 - 4 ב. מִי שֶׁנֶּזֶר שְׁתֵּי נְזִירֻת - מְגַלַּח אֶת הָרֵאשׁוֹנָה בְּיוֹם
 - 5 אָחַד וּשְׁלֹשִׁים, וְאֶת הַשְּׂנִיָּה בְּיוֹם אָחַד וּשְׁשִׁים⁶. וְאִם
 - 6 גָּלַח אֶת הָרֵאשׁוֹנָה יוֹם שְׁלֹשִׁים - מְגַלַּח אֶת הַשְּׂנִיָּה יוֹם
 - 7 שְׁשִׁים⁷, וְאִם גָּלַח יוֹם תְּשֻׁעָה וְחֲמִשִּׁים - יֵצֵא; שְׁיֹם
 - 8 שְׁלֹשִׁים עוֹלָה לוֹ אִף לְמַנְיַן נְזִירוֹת שְׂנִיָּה⁸.
 - 9 ג. הָאוֹמֵר: הֲרִינִי נֹזֵר, וְנֹזֵר כְּשִׁיְהִיָּה לִי בֵּן⁹, וְהִתְחִיל
 - 10 נְזִירוֹת שְׁלוֹ וְאַחֵר כֶּף נוֹלַד לוֹ בֵּן - מְשָׁלִים אֶת שְׁלוֹ¹⁰
 - 11 וְאַחֵר כֶּף מוֹנֶה אֶת שְׁלֹ בְּנֹו¹¹. אָמַר: הֲרִינִי נֹזֵר כְּשִׁיְהִיָּה
 - 12 לִי בֵּן, וְהֲרִינִי נֹזֵר כֶּף וְכֶף יוֹם¹², וְהִתְחִיל בְּנְזִירוֹת שְׁלוֹ
 - 13 וְאַחֵר כֶּף נוֹלַד לוֹ בֵּן¹³ - פּוֹסֵק נְזִירוֹת שְׁלוֹ וּמוֹנֶה אֶת
 - 14 שְׁלֹ בְּנֹו¹⁴, וְאַחֵר כֶּף חוֹזֵר וּמְשָׁלִים אֶת שְׁלוֹ¹⁵, וְהֲרִי
 - 15 שְׁתִּיָּהּ כְּנְזִירוֹת אַחַת¹⁶. לְפִיכָף¹⁷, אִם נִטְמָא בְּתוֹךְ נְזִירוֹת
 - 16 שְׁלֹ בְּנֹו - סוֹתֵר הַפְּלִי¹⁸; נִטְמָא אַחֵר נְזִירוֹת בְּנֹו,
 - 17 כְּשֶׁהִתְחִיל לְהִשְׁלִים נְזִירוֹתוֹ - אִינוּ סוֹתֵר אֶלָּא עַד נְזִירוֹת
 - 18 בְּנֹו¹⁹. וּבְכַמָּה יָמִים מְשָׁלִים אֶת שְׁלוֹ? אִם נִשְׂאָר
- 19 מְנִזִירוֹתוֹ כְּשֶׁנּוֹלַד הֵבֵן שְׁלֹשִׁים אוֹ יוֹתֵר²⁰ - מוֹנֶה נְזִירוֹת
- 20 בְּנֹו וּמְשָׁלִים הַיָּמִים שֶׁנִּשְׂאָרוּ מְנִזִירוֹתוֹ²¹; וְאִם נִשְׂאָרוּ
- 21 מְנִזִירוֹתוֹ פְּחוֹת מְשָׁלִים²² - מוֹנֶה שְׁלֹשִׁים אַחֵר נְזִירוֹת
- 22 בְּנֹו; שְׂאִין בֵּין תְּגַלְחַת לְתְּגַלְחַת פְּחוֹת מְשָׁלִים יוֹם²³.
- 23 ד. כִּיצַד? הָאוֹמֵר: הֲרִינִי נֹזֵר כְּשִׁיְהִיָּה לִי בֵּן, וְהֲרִינִי
- 24 נֹזֵר מֵאָה יוֹם, וְהִתְחִיל בְּנְזִירוֹת שְׁלוֹ וְנוֹלַד לוֹ בֵּן²⁴: אִם
- 25 נִשְׂאָר מִן הַמֵּאָה שֶׁנֶּזֶר שְׁלֹשִׁים יוֹם²⁵ אוֹ יָתֵר כְּשֶׁנּוֹלַד
- 26 הֵבֵן - לֹא הַפְּסִיד כְּלוּם, שְׁהָרִי פּוֹסֵק נְזִירוֹת שְׁלוֹ
- 27 וּמִתְחִיל וּמוֹנֶה שְׁלֹ בְּנֹו, וּמְגַלַּח וּמְבִיא קָרְבָּנוֹתָיו,
- 28 וּמְשָׁלִים הַשְּׁלֹשִׁים אוֹ יָתֵר שֶׁנִּשְׂאָרוּ מְנִזִירוֹתוֹ, וּמְגַלַּח
- 29 לְנְזִירוֹתוֹ; וְאִם נִשְׂאָר מִן הַמֵּאָה פְּחוֹת מְשָׁלִים - סוֹתֵר
- 30 עַד שְׁבַעֲעִים²⁶.
- 31 ה. כִּיצַד? נוֹלַד הֵבֵן בְּיוֹם שְׁמוֹנִים - מוֹנֶה שְׁלֹ בְּנֹו²⁷
- 32 וּמְשָׁלִים אֶת שְׁלֹ בְּנֹו וּמְגַלַּח, וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת מֵאַחֵר
- 33 הַתְּגַלְחַת שְׁלֹשִׁים יוֹם²⁸. וְנִמְצָא מִפְּסִיד מִקֶּדֶם הַנּוֹלַד
- 34 עֲשָׂרָה יָמִים, שֶׁהֵם מִיּוֹם שְׁבַעֲעִים עַד הַנּוֹלַד. וְכֵן כֹּל
- 35 כִּיִּיצָא בְּנֹו²⁹.
- 36 ו. הָאוֹמֵר: הֲרִינִי נֹזֵר לְאַחֵר עֲשָׂרִים יוֹם³⁰, וְחוֹזֵר וְאָמַר:

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

3) סתם נזירות שלשים יום, והוא מתגלח לאחר מלאת ימי נזרו (משנה בניזיר טז., וכן בגמרא שם ה: על-פי רב מתנה).
 4) שם, שמקצת היום ככולו, ונעשה כאילו גילח ביום שלשים ואחד (נזיר ה: וברש"י). 5) הואיל ופירש: שלשים יום, נעשה כאילו אמר שלשים יום שלמים, ואין אומרים בו מקצת היום ככולו (שם), ובתוספות דיבור-המתחיל: תנן, הריני נזיר). וכתב רבינו בפירושו למשנה נזיר פ"ג, מ"א: "כשתשמע לשון גילוח, הבן ממנו הבאת הקרבנות (=הקודמת לגילוח) בלשון התורה". 6) שכשגילח את הראשונה ביום שלשים ואחד נגמרה הנזירות, ומתחלת נזירות שניה בו ביום, כאדם המקבל נזירות בחצי יום, שעולה לו אותו חצי יום ליום שלם, נמצא שביום ששים כלתה הנזירות השניה, ומגלח למחרתו כדין (תוספות לנזיר ה:). 7) שהוא יום שלשים ואחד לנזירותו השניה. 8) נמצאו שלשים יום של הנזירות השניה, כלו ביום חמשים ותשעה, וכבר אמרנו בהלכה הקודמת, "אם גילח ביום שלשים - יצא" (משנה נזיר טז.). 9) שקיבל עליו נזירות נוספת לכשיוולד לו בן. 10) תחילה, ומגלח ומביא את קרבנותיו. 11) ומגלח בסופה (משנה נזיר יג:). וכתב הרדב"ז: כל זה כשכבר התחיל למנות את שלו, אבל אם לא התחיל למנות את שלו עד שנולד לו בנו, מקדים איזו מהן שירצה. 12) כאן הקדים נזירות של בנו לנזירות שלו. 13) ולא הספיק לגמור את שלו. 14) ומגלח ומביא קרבנותיו. 15) ומגלח, ואם לא נשארו לו שלשים יום, עליו למנות שלשים יום, כמבואר בסוף ההלכה. 16) שהרי פוסק בניזירות שלו ומונה את של בנו, כאילו היה הכל נזירות אחת (משנה שם יג:). ולדעת התוספות שם יג: דיבור-המתחיל הריני נזיר כשיהיה לי בן, אחר שהשלים את של בנו, אינו מגלח אלא משלים נזירות שלו ואח"כ הוא מגלח פעם אחת על שתיהן, ומביא שתי מערכות קרבנות, אחת לשל בנו ואחת לשלו. אבל אינו מגלח תיכף אחר שהשלים נזירות בנו, שאם כן לא יוכל לגלח על שלו, שלא נשארו לו שלשים יום, ו"אין בין תגלחת לתגלחת פחות משלשים יום". 17) הואיל והן נזירות אחת. 18) גם את שלו (שם יד. כרבי יוחנן). 19) שהרי כבר השלים את נזירות בנו וגילח עליה. וממילא אינו סותר גם את מה שמנה בתחילה לשלו, שכיון שאינו סותר מה שלפניו, אינו סותר מה שלפני פניו (רדב"ז) וראה לקמן בבאורנו אות כב. והראב"ד חולק, ולדעתו הרי הוא סותר את כל מה שמנה לנזירות שלו, אפילו מה שהתחיל למנות לפני נזירות בנו. 20) כגון שנזירות שלו היתה נזירות מרובה. 21) ומגלח. 22) כגון שנדר נזירות סתם, והתחיל למנות עשרה ימים ונולד לו בנו. 23) שאין גידול שיער פחות משלשים יום. וכלשון המשנה שם טו. "שאין תגלחת פחות משלשים יום". ובה יבנו דברי רבינו לעיל: "שאינו סותר אלא עד נזירות בנו", מכיון שעליו למנות אחרי נזירות בנו שלשים יום, הרי זו חשובה נזירות בפני עצמה, ודי לו אם יסתור הימים שאחרי נזירות בנו, ולא את הימים שמנה לפניו (רדב"ז). 24) והרי עליו להפסיק נזירותו שלו, ולמנות תחילה של בנו. 25) כגון שנולד הבן ביום השבעים למנין נזירות שלו. 26) ומונה שלשים יום ומשלים עד מאה (משנה נזיר טו.). ושם הנוסח: "סותר עד שבעים". וכבר העירו התוספות שם יג: שזוהי גירסא משובשת. ויתכן, שרבינו גורס שם: "סותר עד שבעים" (תוספות יו"ט שם). 27) שלשים יום, שהם ימי סתם נזירות. 28) שאין בין תגלחת לתגלחת פחות משלשים יום. 29) כמו שאמרנו בירושלמי (נזיר פ"ב, ה"י) "נולד ביום שמונים, סותר עשרה. נולד ביום תשעים, סותר עשרים". והכוונה שהוא מפסיד כל מה שמנה לאחר שבעים יום. 30) סתם נזירות, שהיא שלשים יום.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי י"ח ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קיט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 הַרְיֵנִי נְזִיר מֵעֵתָה מָאָה יוֹם³¹ - מוֹנֵה עֶשְׂרִים יוֹם³²
 2 וּפּוֹסֵק³³, וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת שְׁלֹשִׁים, שֶׁהִיא הַנְּזִירוֹת שֶׁנֶּדֶר
 3 לְאַחַר עֶשְׂרִים, וְאַחַר הַשְּׁלֹשִׁים מְגַלַּח תְּגַלַּחַת טְהוֹרָה
 4 וּמֵבִיא קָרְבָּנוֹתָיו, וְחוֹזֵר וּמוֹנֵה שְׁמוֹנִים יוֹם כְּרִי לְהַשְׁלִים
 5 הַמָּאָה שֶׁנֶּדֶר בְּסוֹף, וּמְגַלַּח וּמֵבִיא קָרְבָּנוֹתָיו³⁴.
 6 ז. אָמַר: הַרְיֵנִי נְזִיר לְאַחַר עֶשְׂרִים יוֹם, וְהַרְיֵנִי נְזִיר
 7 מֵעֵתָה³⁵ - מוֹנֵה שְׁלֹשִׁים יוֹם³⁶ וּמְגַלַּח תְּגַלַּחַת טְהוֹרָה,
 8 וְחוֹזֵר וּמוֹנֵה שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחֲרֵים, וְהִיא הַנְּזִירוֹת שֶׁנֶּדֶר
 9 לְאַחַר עֶשְׂרִים. שֶׁאִם תֵּאמַר: מוֹנֵה עֶשְׂרִים וּפּוֹסֵק, מוֹנֵה
 10 שְׁלֹשִׁים וּמְגַלַּח - נִשְׁאַרוּ מִנְּזִירוֹת שֶׁהִתְחִיל בָּהֶן עֲשָׂרָה
 11 יוֹם בְּלִבְדוּ, וְאֵין בֵּין תְּגַלַּחַת טְהוֹרָה לְתְּגַלַּחַת טְהוֹרָה
 12 לְעוֹלָם פְּחוֹת מִשְׁלֹשִׁים יוֹם³⁷.
 13 ח. אָמַר: הַרְיֵנִי נְזִיר לְאַחַר עֶשְׂרִים יוֹם³⁸, וְחוֹזֵר וְאָמַר:

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(31) נמצא שקיבל עליו שתי נזירויות, אחת של מאה - והיא הראשונה שחלה עליו מעכשיו, והשניה שהיא של שלשים, העומדת לחול עליו מיד לאחר עשרים יום. (32) לנזירות המאה. (33) ואינו מגלח. (34) נזיר יד. בברייתא. (35) נמצא קיבל עליו שתי נזירויות, כל אחת של שלשים יום. (36) מעכשיו. (37) שפחות משלשים יום אין בהם כדי "גידול שער" לקיים בו מצות תגלחת, כמבואר שם מד. וכן שנינו שם טו. "שאינ תגלחת פחות משלשים יום" (נזיר יד.). וסובר רבינו, הואיל ולא נשארו מהנזירות הראשונה אלא עשרה ימים שאינם ראויים לתגלחת, על-כרחו מונה שלשים ימים רצופים מעכשיו וחוזר ומונה הנזירות שנדר לאחר עשרים. אבל התוספות שם יג: דיבור-המתחיל חדא, סיכמו שהואיל ועשרה ימים האחרונים אינם ראויים להצטרף עם העשרים הראשונים, ודאי נודר זה נתכוון להניח עשרים יום הראשונים פנויים, להיות מותר בהם ביין ובתגלחת ולהטמא למתים, ולאחר עשרים יום להתחיל בנזירות הראשונה שקיבל עליו לאחר עשרים יום, ואחרי שימנה שלשים יום רצופים, יגלח, ויחזור וימנה נזירות שניה שלשים יום רצופים. ומה שנדר: "והריני נזיר מעתה", כאילו אמר: אני מקבל מעכשיו עוד נזירות, שתתחיל לאחר גמר הנזירות הראשונה, כמבואר בתוספות שם, דיבור-המתחיל בעי רבא. (38) סתם נזירות, שהיא שלשים יום. (39) ונזיר עולם אינו מגלח בסוף שלשים, אלא אם הכביד שערו מקל בתער משנים-עשר חודש לשנים-עשר חודש, כמבואר לעיל פ"ג, ה"ב. נמצא שלא יוכל לנהוג נזירותו שלאחר עשרים יום, שהרי אסור הוא בגילוח במלאת שלשים ימי נזרו, מחמת נדר נזירותו לעולם. (40) שמיד חלה עליו נזירותו השניה והרי הוא נזיר עולם, ושוב לא יוכל לנהוג נזירותו שנדר בראשונה, שהרי אסור הוא בגילוח כאמור, ואין אומרים לא תחול עליו נזירות עולם עד אשר יגמור נזירותו הראשונה, כי הואיל ונזירות ישנה בשאלה לחכם, אנו רואים את הנזירות שלאחר עשרים יום כאילו אינה, וכשאמר: הריני נזיר עולם מעתה, היה בדעתו שתחול מיד, ועל נזירות שלאחר עשרים, ילך אצל חכם ויתירנו, והרי היא כאילו אינה קיימת, ומכיון שהתחילה נזירותו השניה לחול בעשרים יום הראשונים - שוב אין לה הספק, והראשונה אינה יכולה לחול עוד (נזיר יד. בעיה שנפשטה בדרך "אם תמצא לומר", וכפירוש הכסף-משנה). (41) ונזיר שמשון אינו מתגלח לעולם, ואינו שותה יין כל ימיו, ומותר להטמא למתים (לעיל פ"ג, ה"ד). (42) סתם נזירות, שהיא שלשים יום. (43) אבל אסור הוא לשתות יין, וכל חומרי נזיר עליו בעשרים ימים הראשונים, אלא שאינו מגלח בסוף נזירותו שנדר באחרונה, כי לאחר עשרים יום חלה עליו נזירות שמשון, ונזיר שמשון אינו מגלח, ואין אומרים מכיון שחלה עליו נזירותו שנדר באחרונה, שוב לא תיפסק, ויגלח בסוף שלשים, ואחריה יתחיל בנזירות שמשון, כי נזירות שמשון אינה בשאלה (לעיל פ"ג, ה"ד), ומכיון ששלמו העשרים יום, מיד היא חלה ושוב אינו יכול לגלח (שם, בעיה שלא נפשטה), ופסק רבינו להחמיר. ואע"פ שהלכה היא: "ספק נזירות להקל" (לעיל פ"ב, ה"ז) - בנזירות שמשון, שאין בה שאלה לחכם, ספיקה להחמיר (כסף-משנה). וב'לחם משנה' נימק הטעם, שנזירות שמשון ספיקה להחמיר, כי כל הטעם ספק נזירות להקל הוא, מפני שאין אדם מכניס נפשו לספק נזירות, שספיקה חמור מוודאה, שוודאי נזיר מגלח ומביא קרבן, וספק נזיר אינו מגלח, שאינו ראוי להביא קרבנותיו, משום ספק חולין לעורה (ראה נדרים יט:), אבל נזירות שמשון, שגם בוודאה אינו מגלח לעולם, נמצא שאין ספיקה חמור מוודאה, וממילא הולכים בה להחמיר, כשם ש"סתם נדרים להחמיר" (שם יח:), ובה' נדרים פ"ב, ה"ז). וכן הדברים מוכחים בסוגיית הש"ס נדרים יט: (44) שמא ימות למחר ונמצא שהוא נזיר היום, וכל דקדוקי נזירות עליו. ודבר זה נלמד ממה שאמרו (נדרים ג:): האומר: לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר, הרי זה נזיר מיד, שמא ימות עתה (ראה לעיל פ"א, ה"ד), אף כאן יש לחוש שמא ימות למחר, אלא שבדין הקודם אינו חייב אלא נזירות אחת ואח"כ הוא מותר בכל, ואילו בדין שלפנינו הרי זה אסור לשתות יין וכו' לעולם, שמא ימות למחר (רדב"ז). וכתב ה"קרית ספר" שבדין שלפנינו, אינו אלא אסור לשתות יין, אבל אינו לוקה, שהרי זה התראת ספק, שמא יחיה למחר נמצא שלא עבר כלום, ואין לוקים על התראת ספק. (45) שמא היום יבוא משיח בן דוד. (46) משום איסור תחום בשבת, "שהיוצא חוץ לתחום המדינה (=העיר) בשבת - לוקה" (הל' שבת פכ"ז, ה"א) וספק הוא, אם יש איסור תחומין למעלה מעשרה טפחים, או אין איסור תחומין למעלה מעשרה (עירובין מג:). (47) שהוא שבת או יו"ט. (48) נזיר ח.

קכ שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי י"ח ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ואילך⁴⁹ חלה עליו נזירות⁵⁰, ושבת הבאה שהיא ספק⁵¹
 2 אינה מפקעת נזירות שחלה עליו⁵².
- 3 **יב.** נזיר ששאלמו ימי נזירותו ולא גלח תגלחת טהרה⁵³
 4 - הרי זה אסור לגלח ולשתות יין ולהטמא למתים
 5 כשהיה מקדם, וכל דקדוקי נזירות עליו. ואם גלח או
 6 שתה יין או נטמא - לוקה⁵⁴.
- 7 **יג.** מי שנדר בנזיר ודמה⁵⁵ שאינו נדר⁵⁶, והיה נוהג
 8 הטר בנדרו ושתה יין⁵⁷, ולאחר זמן שאל לחכם והורהו
 9 שהוא נדר ושהוא חייב בנזירות⁵⁸ - הרי זה מונה משעה
 10 שנדר⁵⁹. ומדברי סופרים⁶⁰, שינהג אסור כימים שנהג
 11 בהן הטר⁶¹.
- 12 **יד.** כיצד? הרי שנדר שלשים יום, ונהג הטר בנדרו
 13 עשרה ימים, ונהג אסור עשרים יום, ולאחר השלשים
 14 שאל לחכם ואסר לו - הרי זה מונה עשרה ימים מיום
 15 ששאל, כנגד העשרה שנהג בהן הטר. ואם שתה או
- 16 גלח או נטמא בעשרת ימים האלו - מפיין אותו מפת
 17 מדרות⁶².
- 18 **טו.** במה דברים אמורים⁶³? בנזירות מועטת⁶⁴; אבל
 19 בנזירות מרובה - דיו שינהג שלשים יום בנזירות⁶⁵, אף
 20 על פי שעבר על נזירותו המרובה כל ימיו⁶⁶. ואם לא
 21 נהג אסור בעצמו - אין נזקקין לו כלל⁶⁷.
- 22 **טז.** כל בית דין שנוקקין לזה⁶⁸ וכיצא בו⁶⁹, ומודיעין
 23 לאלו שמוזלזלין בנדרים שאין חייבין מן התורה⁷⁰, או
 24 שיורו להן להקל⁷¹, או שיפתחו להן פתח⁷² - מנדיין
 25 אותו⁷³ בית דין ההדיוט⁷⁴.
- 26 **יז.** האשה שנדרה בנזירות, ושאלמו ימי הנזירות והביאה
 27 קרבנותיה, ונשחטה אחת מן הבמות⁷⁵ ונזרק דמה,
 28 ואחר כך שמע בעלה, אף על פי שעדיין לא גלחה - אינו
 29 יכול להפר⁷⁶. ואם קדם זריקה - הרי זה נפר⁷⁷. במה
 30 דברים אמורים⁷⁸? בתגלחת טהרה⁷⁹; אבל בתגלחת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(49 בימי החול. 50) ואע"פ שגם בימי החול אינו אלא ספק אם יבוא, בכל זאת אין אומרים בזה: ספק נזירות להקל, כי "ביום שבן-דוד בא" - משמעו ביום שהוא ראוי לבוא מצד הדין, כפירוש 'רבינו תם' בתוספות לעירובין מג: ד"ה ואסור לשתות (מעשה רוקח). (51) אם יבוא או לא יבוא. (52) עירובין מג: שלא אמרו: ספק נזירות להקל אלא בתחילת תחולת הנזירות. אבל אם כבר חלה עליו, אינה נפקעת מספק, כמבואר בנזיר ח. ולעיל פ"ג, ה"י בענין "הריני נזיר מלוא הקופה", ובביאורו שם אות עט. וכתב ה"קרית ספר" שגם בדין זה אינו אלא אסור לשתות יין אבל אינו לוקה, שאם לא בא עדיין בן דוד, הוברר הדבר למפרע, שלא עבר כלום. (53) שלא הביא עדיין קרבנותיו, שעליהם הוא מגלח, אבל כל שהביא קרבנותיו ולא גילח ראשו, אין תגלחתו מעכבת, כמבואר לקמן פ"ח, ה"ה (לחם-משנה). (54) נזיר טו. שנאמר (במדבר ו, ו) "כל ימי הזיזור לה", על נפש מת לא יבא" - לרבות ימים שאחר מלאת, כימים שלפני מלאת. וכן לענין יין ולענין גילוח - בכלום נאמר: "כל ימיו" - לרבות ימים שלאחר מלאת כימים שלפני מלאת (שם י:ד). (55) וחשב. (56) שנדמה לו, שאותה לשון שקיבל עליו נזירות - אינה לשון נזירות. (57) דקדק רבינו לנקוט: ושתה יין, שאינה סותרת את נזירותו (ראה לקמן פ"ו, ה"א), אבל אם גלח, גילוחו סותר שלשים יום, ואפילו גילוחו באונס, כמבואר שם, וכן אם נטמא אפילו באונס - סותר הכל (שם ה"ג). (58) שיש בלשון קבלתו, לשון נזירות. (59) כל הימים שעבר בהם עולים לו לימי נזירותו (משנה בנזיר לא:), שהרי אונס היה, שחשב שאינו נזיר, וכל זה מדין תורה. (60) החכמים, שהיו נקראים סופרים על שם שהיו סופרים כל האותיות שבתורה (קידושין ל). ובירושלמי שקלים (פ"ה, ה"א) אמרו: "מה תלמוד-לומר סופרים (דברי הימים-א, ב, נה)? אלא שעשו את התורה ספורות ספורות" מנין ומספר לכל הלכה, כגון: חמשה לא יתרומו: חמשה דברים חייבים בחלה. ועזרא הכהן היה נקרא סופר (עזרא ז, ו) "כשם שהיה סופר בדברי תורה (=מנה אותיותיה), כך היה סופר בדברי חכמים" (ירוש' שם), למנות ההלכות כנ"ל. (61) ברייתא נזיר לב. (62) על שמרד ועבר על דברי חכמים, אבל אינו לוקה מלקות ארבעים. שמן התורה, כבר הושלמה נזירותו והותר בכל. והשווה פירוש המשנה לרבינו, בנזיר שם: "לפי שהיה באותו הזמן (שנהג היתר) טועה, והיה סבור שלא חל עליו הנדר". (63) שינהג אסור כמנין הימים שנהג בהם היתר. (64) שהיא בת שלשים יום. (65) נדרים כ. וכן בתוספתא שם פ"א, מ"א. (66) כגון שנזיר מאה יום, וזילול בכלום, דיו שינהג אסור שלשים יום בלבד. (67) אין החכמים נענים לו, להתיר לו את נדרו, אפילו אם מצא הנזיר פתח חרטה להתיר לו (נדרים כ.). (68) להתיר לו נדרו. (69) שנדר נדר גמור ונהג בו היתר (ראה ר"ן לנדרים שם, דיבור-המתחיל ולענין הלכה). (70) שמודיע שאין נדרו חמור, ואינו אלא מדברי חכמים, כגון אלה המנויים בהל' נדרים פ"ב, ה"ב-יג. (71) שאומר לו: אין זה נדר ומותר לך, במקום לומר לו שלא ינהג מנהג זה בנדרים ולגעור בו, כמבואר שם. (72) חרטה, וע"י כך הם מתכוונים לעשות את נדרו "נדר בטעות" ולהתיר לו. (73) מרחיקים אותם מן הקהל, ואומרים, שהם בשמתא, ראה הל' תלמוד-תורה פ"ז, ה"ב. (74) נדרים כ. ובכתי' התימנים: מנדים את אותו בית-דין ההדיוט. (75) שעליה להביא שלש בהמות, כמבואר לקמן פ"ח, ה"א. (76) את נדר נזירותה, ועליה להביא את שאר קרבנותיה ולהתגלח כדין. ואין אומרים יפר את נדרה משום עינוי נפש, כי לאחר שנזרק הדם יכולה היא לשתות יין (לקמן פ"ח, ה"ה) ואין כאן שום עינוי נפש. (77) שעדיין אסורה היא בשתיית יין, ומיפר אדם נדרי אשתו משום עינוי נפש (משנה נזיר כח.). ולקמן פ"ט, ה"ט יתבאר מה תעשה בקרבנותיה שהפרישה לפני ההפרה. (78) שאין הבעל יכול להפר אחרי זריקת דם הקרבן. (79) שהיא מתגלחת אחרי נזירות שמנתה בטרה.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי י"ח ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קכא

מתוך מהדורת וגשל

40 - הרי זה אסור מדברי סופרים, כמו שבארנו בהלכות
 41 מאכלות אסורות, ומפני אותו אם אכל מפת מרדות.
 42 ח. נזיר שאכל פזית ענבים וכו' חרצן וכו' ונג וכו' וכו'
 43 צמוקים ושתה רביעית זין, ואפלו סחט אשכול ושתה
 44 ממנו רביעית - הרי זה לוקה חמש מלקיות, שכל אחד
 45 מהן בלאו אחד הוא. ולוקה מלקות ששית משום לא
 46 יחל דברו, שהוא שנה בכל הנדרים. וכן אם אכל פזית
 47 זג או פזית ענבים - לוקה שמים: אחת - משום זג או
 48 משום ענבים, ואחת - משום לא יחל דברו. והוא הדין
 49 לנזיר שגלח או נטמא - שהוא לוקה שמים: אחת - על
 50 האסור המיוחד בו, ואחת - על האסור השנה בכל
 51 הנדרים, שהוא לא יחל דברו.
 52 ט. נזיר ששתה רביעית זין ורביעית חמץ - אינו לוקה
 53 אלא אחת; שאינו חייב על זין בפני עצמו ועל החמץ
 54 בפני עצמו. שאין כתוב: זין לא ישתה וחמץ לא ישתה,
 55 אלא פה: חמץ זין וחמץ שכר לא ישתה. כלומר: לא
 56 ישתה זין ולא דבר שנתערב בו הזין, והוא השכר,
 57 ואפלו החמיצו. והואיל ולא כפל אלא החמץ, שהוא
 58 שם אחד - אינו לוקה על זה בפני עצמו ועל זה בפני
 59 עצמו.
 60 י. נזיר שהיה שותה בזין כל היום פלו, אף על פי
 61 שהוא חייב לשמים על כל רביעית ורביעית - אינו לוקה
 62 אלא אחת משום זין ואחת דלא יחל דברו, כמו
 63 שבארנו. ואם התרו בו על כל רביעית ורביעית ואמרו
 64 לו: אל תשתה, אל תשתה, והוא שותה - חייב על כל
 65 אחד ואחד. מדברי סופרים, שאסור לנזיר לעמד במושב
 66 שותי זין ויתרחק ממנו הרבה, שהרי מכשול לפניו.
 67 אמרו חכמים: סביב לכרם לא יקרב.
 68 יא. נזיר שגלח שערה אחת - לוקה, בין בתער בין
 69 בזוג. והוא שקצצה מעקרה פצין תער. וכן אם תלשה
 70 בירו - לוקה. אחד המגלח ואחד המתגלח; שנאמר:
 71 תער לא יעבר על ראשו. ואם הניח ממנו כדי לכף
 72 ראשה לעקרה - אינו לוקה, שאין זה פצין תער.
 73 יב. העביר על ראשו סם שמשיר את השער והשיר את
 74 השער - אינו לוקה, אלא בשל מצות עשה, שנאמר:
 75 גדל פרע שער ראשו.
 76 יג. נזיר שגלח כל ראשו - אינו לוקה משום התגלחת
 77 אלא אחת. ואם התרו בו על כל שער ושער ואמרו לו:
 78 אל תגלח, אל תגלח, והוא מגלח - לוקה על כל אחת
 79 ואחת.

1 טמאה⁸⁰ - גפר אף על פי שקרבו הקרבנות של התגלחת
 2 טמאה, מפני שהיא עדין צריכה למנות נזירות אחרת⁸¹.
 3 פרק חמישי
 4 א. שלשה מינין אסורין לנזיר: הטמאה, והתגלחת,
 5 והיוצא מן הגפן, בין פרי בין פסלת פרי. אבל השכר
 6 של תמרים או של גרוגרות וכו' יוצא בהן - מתר לנזיר.
 7 ושכר זה שנאסר עליו בתורה, הוא השכר של תערכת
 8 הזין.
 9 ב. היוצא מן הגפן ביצד? נזיר שאכל פזית מן הפרי,
 10 שהוא ענבים, לחים או יבשים או בסר, או שאכל פזית
 11 מפסלת הפרי, שהיא הזגין, והם הקלפה החיצונה, או
 12 התרצנים, והם הזגין הפנימין שזורעים אותן - הרי זה
 13 לוקה. וכן אם שתה רביעית זין או אכל פזית מיין
 14 קרוש, שהוא הפרי, או שתה רביעית חמץ, שהוא פסלת
 15 הפרי - הרי זה לוקה. אבל העלין והלולבים ומי גפנים
 16 והסמדר - הרי אלו מתרין לנזיר; שאינן לא פרי ולא
 17 פסלת פרי, אלא מן העץ הן נחשבין.
 18 ג. כל אסורי גפן מצטרפין זה עם זה. ביצד? הרי
 19 שארף ענבים לחים עם יבשים או עם בסר וחרצן וזג,
 20 ואכל מן התערכת פזית - לוקה. וכן אם אכלם זה אחר
 21 זה עד שאכל מן הכל פזית - לוקה. וכן אם שתה
 22 רביעית תערכת זין וחמץ - לוקה.
 23 ד. דבר המתר אינו מצטרף לדבר האסור בנזיר. ביצד?
 24 זין שנתערב בדבש, אף על פי שטעם הכל טעם זין,
 25 ושתה מן התערכת, וכן הצמוקין שדרכן עם הגרוגרות,
 26 וטעם הכל טעם צמוקין, ואכל מן התערכת - אינו
 27 לוקה; עד שיהיה מדבר האסור בתערכת פזית בכדי
 28 שלש ביצים ואכל פשול ביצים, כשאר האסורין
 29 השוים בכל אדם, כמו שבארנו בהלכות מאכלות
 30 אסורות.
 31 ה. וכן אם שרה פתו בזין, והיה הרביעית זין בכדי פרס
 32 מן הפת, ואכל כדי פרס, שנמצא שאכל רביעית זין -
 33 הרי זה לוקה. ועל זה וכיוצא בו נאמר בתורה: וכל
 34 משרת ענבים - לאסור דבר שנתערב בו הזין וטעמו
 35 כטעם הזין. והוא שיהיה טעמו וממשו, כשאר אסורי
 36 מאכלות.
 37 ו. נתערב זין וכיוצא בו בדבש ואין שם טעם זין - הרי
 38 זה מתר לנזיר. לא יהיה זה חמור מחלב ודם.
 39 ז. היה בו טעם זין ואין שם רביעית בכדי אכילת פרס

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(80) שנטמאה וסתרה את כל מנין נזירותה, ועליה להתגלח ולהקריב קרבנותיה, ולהתחיל למנות נזירות חדשה. ראה לקמן פ"ו, ה"ג. (81) ויכול בעלה לומר: "אי-אפשי באשה מנוולת" כלומר, מעונה ומנועה משתיית זין (משנה שם). (1) מיני הגפן האסורים על הנזיר, שלוקה שש מלקיות על התראה אחת, נזיר שהעביר על ראשו סם המשיר את השיער ביטל מצות "גדל פרע", נזיר שנטמא למת פעמים הרבה אימתי אינו לוקה אלא אחת, המטמא את הנזיר מי מהם לוקה, כמה מלקיות לוקה הנזיר שטימא עצמו.

קכב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי י"ט ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות

מתוך מהדורת וגשל

33 לפי שְׁנֵאַמְר: וְטָמֵא אֶת ראש נְזֵרוֹ - אֵינוֹ לֹקֵה עַד
34 שְׂטֵמָה עֲצָמוֹ מִדַּעְתּוֹ.
35 **כא.** נְזִיר טְהוֹר שְׂטֵמָה עֲצָמוֹ - לֹקֵה אִף מִשׁוּם לֹא
36 תֵּאָחֵר לְשִׁלְמוֹ, שֶׁהָרִי אַחֵר נְזִירוֹת טְהוֹרָה וְעֵשָׂה מִעֲשָׂה.
37 וְכֵן אִם נָדַר בְּבֵית הַקְּבָרוֹת - לֹקֵה אִף מִשׁוּם לֹא תֵּאָחֵר.
38 הָא לְמִדְתָּ, שֶׁהַנְּזִיר שְׂטֵמָה עֲצָמוֹ - לֹקֵה אַרְבַּע מְלָקוּיֹת:
39 מִשׁוּם לֹא יִטְמָא, וּמִשׁוּם לֹא יַחַל דְּבָרוֹ, וּמִשׁוּם לֹא
40 תֵּאָחֵר לְשִׁלְמוֹ, וּמִשׁוּם לֹא יָבוֹא, אִם הִיְתָה בִּיאָה
41 וְטֵמְאָה כְּאַחַת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

יום רביעי י"ט ניסן ה'תשע"ה

פָּרָק שְׂשִׁי

44 **א.** נְזִיר שֶׁשָּׁתָּה יַיִן וְאָכַל יוֹצֵא מִן הַגָּפֶן אֶפְלוֹ יָמִים רַבִּים
45 - אֵינוֹ סוֹתֵר מִיָּמֵי נְזִירוֹתוֹ אֶפְלוֹ יוֹם אֶחָד.² וְכֵן אִם גִּלַּח
46 מֵעוֹט שְׁעָר רֵאשׁוֹ, בֵּין בְּשׁוּגְגָ בֵּין בְּמִזִּיד.³ נִתְגַּלַּח רַב
47 רֵאשׁוֹ, בֵּין בְּתַעַר בֵּין כְּעֵין תַּעַר,⁴ וְלֹא נִשְׂאָר מִן הַשְּׁעָרוֹת
48 כְּדֵי לְכַף רֵאשׁוֹן לְעַקְרָו,⁵ בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה, אֶפְלוֹ
49 גִּלְחוּהוּ לְסֻטִּים⁶ בְּאַנְס - הָרִי זֶה סוֹתֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד
50 שִׁיְהִיָּה לוֹ פְּרֵעַ,⁷ וְאַחֵר כִּף מִתְחִיל לְמִנּוֹת.⁸
51 **ב.** כִּיצַד? נְדַר נְזִירוֹת מֵאָה יוֹם, וְלֵאחֵר עֶשְׂרִים יוֹם
52 נִתְגַּלַּח רַב רֵאשׁוֹ - הָרִי זֶה שׁוֹקֵה שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד
53 שִׁיְרֻבָּה שְׁעָר רֵאשׁוֹ, וְאַחֵר הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם מוֹנֵה שְׁמוֹנִים
54 יוֹם תְּשֻׁלוּם יָמֵי נְזִירוֹתוֹ. וְכֵל אוֹתָן הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל
55 דְּקִדְּוִקֵי נְזִירוֹת עֲלִיוֹ, אֲלֵא שְׂאִין עוֹלִין לוֹ מִן הַמִּנְיָן.¹⁰
56 **ג.** נְזִיר שֶׁנִּטְמָא, בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה, וְאֶפְלוֹ טְמֵאוּהוּ
57 עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת בְּאַנְס¹¹ - סֵתֵר הַכֹּלֵל,¹² וּמְגַלַּח
58 תְּגַלַּחַת טְמֵאָה¹³, וּמִבִּיא קְרִבּוֹת טְמֵאָה¹⁴, וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת
59 יָמֵי נְזִירוֹת; שְׁנֵאַמְר: וְהֵימָיִם הָרֵאשִׁינִים יִפְלוּ. וְאֶפְלוֹ
60 נְטֵמָא כְּיוֹם מֵלֵאת יָמֵי נְזִירוֹ¹⁵ בְּסוֹף הַיּוֹם - סֵתֵר הַכֹּלֵל.¹⁶
61 **ד.** נְטֵמָא אַחֵר יוֹם מֵלֵאת¹⁷, שֶׁהוּא יוֹם הַקְּבָאוֹת קְרִבּוֹת
62 טְהוֹרָה אֵלּוֹ לֹא נְטֵמָא - סוֹתֵר שְׁלֹשִׁים בְּלִבְד¹⁸. וְכִיצַד?

1 **יד.** נְזִיר חוֹפֵף עַל שְׁעָרוֹ בִּידּוֹ וְחוֹכֵף בְּצַפְרָנָיו, וְאִם נָפַל
2 שְׁעָר - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, שֶׁהָרִי אֵין כְּוֹנֵנוֹ לְהַשִּׁיר וְאֶפְשָׁר
3 שְׁלֹא יִשְׁרִי. אָבָל לֹא יִסְרֵק בְּמִסְרֵק וְלֹא יַחֵף בְּאַדְמָה,
4 מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁרַת אֶת הַשְּׁעָר וְדָאֵי. וְאִם עֵשָׂה כֵן - אֵינוֹ
5 לֹקֵה.
6 **טו.** נְזִיר שֶׁנִּטְמָא לְמַת טְמֵאת שְׁבָעָה, בֵּין בְּטֵמְאוֹת
7 שֶׁהוּא מְגַלַּח עֲלֵיהֶן, כְּמוֹ שִׁיְתַבְּאָר, בֵּין בְּטֵמְאוֹת שְׂאִינוֹ
8 מְגַלַּח עֲלֵיהֶן - הָרִי זֶה לֹקֵה.
9 **טז.** נְטֵמָא לְמַת פְּעֻמִּים הִרְבָּה, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא חִיב
10 מְלָקוּת עַל כָּל אַחַת וְאַחַת לְשָׁמַיִם - אֵין בֵּית דִּין מְלָקִין
11 אוֹתוֹ אֲלֵא אַחַת. וְאִם הִתְרוּ בוֹ עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם, וְהוּא
12 מְטֵמָא - לֹקֵה עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
13 **יז.** בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּשִׁנְטֵמָא וּפְרָשׁ, וְחִזּוֹר וּנְגַע
14 אוֹ נִשָּׂא אוֹ הֶאֱהִיל; אָבָל אִם הָיָה נוֹגַע בְּמַת, וְעַדִּין הֵמַת
15 בִּידּוֹ, וּנְגַע בְּמַת אַחֵר - אֵינוֹ חִיב אֲלֵא אַחַת, אִף עַל פִּי
16 שֶׁהִתְרוּ בוֹ עַל כָּל נְגִיעָה וּנְגִיעָה, שֶׁהָרִי מִחְלָל וְעוֹמֵד.
17 **יח.** נְזִיר שֶׁנִּכְנַס לְבֵית וְשָׁהָה שָׁם עַד שְׁמַת שָׁם הֵמַת,
18 אוֹ שֶׁנִּכְנַס לְאֵהָל הֵמַת בְּשָׁדָה תְּכָה וּמְגַדֵּל וּבֵא חֲבָרוֹ
19 וּפְרַע גַּג הַתְּכָה מְעֲלִיו מִדַּעְתּוֹ - הָרִי זֶה לֹקֵה שְׁתַּיִם:
20 אַחַת - מִשׁוּם לֹא יָבוֹא, וְאַחַת - מִשׁוּם לֹא יִטְמָא; שֶׁהָרִי
21 טְמָאָה וּבִיאָה בְּאֵין כְּאַחַת. אָבָל אִם נִכְנַס כְּדָרְכוֹ -
22 טְמָאוֹ קוֹדֶמֶת לְבִיאָתוֹ; שְׁמַעַת שִׁיְכַנִּיס חֻטְמוֹ אוֹ
23 אֶצְבְּעוֹת רַגְלָיו נְטֵמָא, וְאֵינוֹ חִיב מִשׁוּם בִּיאָה עַד שִׁיְבוֹא
24 כָּלוּ.
25 **יט.** נִכְנַס לְאֵהָל הֵמַת אוֹ לְבֵית הַקְּבָרוֹת בְּשִׁגְגָה, וְאַחֵר
26 שְׁנוֹדַע לוֹ הִתְרוּ בוֹ, וְלֹא קָפַץ וְיָצָא אֲלֵא עֲמַד שָׁם -
27 הָרִי זֶה לֹקֵה. וְהוּא שִׁיְשָׁהָא שָׁם כְּדֵי הַשְׁתַּחֲוֶיָה, כְּמוֹ
28 טְמָא שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ.
29 **כ.** הַמְטֵמָא אֶת הַנְּזִיר: אִם הָיָה הַנְּזִיר מְזִיד - הַנְּזִיר
30 לֹקֵה, וְזֶה שְׂטֵמָאוֹ עוֹבֵר מִשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן
31 מְכָשֵׁל; וְאִם הָיָה הַנְּזִיר שׁוֹגֵג, וְזֶה שְׂטֵמָאוֹ מְזִיד - אֵין
32 אַחַד מֵהֶם לֹקֵה. וְלִמָּה לֹא יִלְקֶה הַמְטֵמָא אֶת הַנְּזִיר?

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) נזיר שגילח שערו הריהו סותר שלשים יום מימי נזרו, נזיר שנטמא סותר הכל, נדר בנזיר והוא טמא מת או שהוא בבית הקברות, סדר תגלחת טומאה, נזיר שגילח תגלחת טהרה ונודע לו שנטמא טומאת התהום. 2) שנאמר "והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו" - טומאה סותרת ואין היין סותר. 3) "לסתור אינו סותר אלא ברוב ראשו" וכתבו התוספות שם דיבור המתחיל לסתור, שזוהי הלכה (=למשה מסיני) בנזיר, שלא מצינו בה טעם. 4) כגון מספריים הגוזזים את השיער סמוך לעיקרו. 5) כי אם נשאר מהם כדי לכוף ראשם לעיקרם אינו סותר. 6) גזלנים. 7) גידול שיער בן שלושים יום. 8) ממקום שפסק, בין בנזירות מועטת (שהיא של שלושים יום) בין בנזירות מרובה. 9) שאסור לו לשתות יין ולהיטמא למת. 10) ועליו להשלים נזירותו ממקום שפסק. 11) וכן אמרו נזיר שנטמא מביא קרבנות על הזדון כשוגג, שנאמר "וכי ימות מת עליו בפתע פתאום" - פתע, זה שוגג וכן הוא אומר: ואם בפתע בלא איבה הדפו, פתאום - זה אונס. 12) ואפילו מה שמנה קודם בטל. 13) כשיטהר. 14) ביום השמיני לטומאתו. 15) ביום השלושים לנזירות סתם, או ביום האחרון לנזירות מרובה. 16) משנה בנזיר טז. "הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה סותר את הכל" ולא כרבי אליעזר האומר שם: אינו סותר אלא שלושים. 17) ביום הראשון שלאחר מלאת ימי נזרו. 18) ואפילו נדר מאה יום ונטמא ביום מאה ואחד אינו סותר אלא שלושים יום. שגזרו יום מאה ואחד שהוא יום תגלחת והבאת קרבנותיו משום יום מאה. ומכל מקום לא החמירו עליו לעשותו כיום מאה, שהוא סותר את הכל, וגזרו שיסתור סתם נזירות, שהיא שלושים יום בלבד.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי י"ט ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קכג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יעשה? מביא קרבנות טמאה כשיטהר, ומגלח תגלחת
 2 טמאה¹⁹, ומתחיל למנות נזירות שלשים יום, ומגלח
 3 תגלחת טהרה, ומביא קרבנות טהרה. ואם נטמא אחר
 4 שנגזר עליו אחד מן הדמים²⁰ - אינו סותר פלוס²¹, אלא
 5 יביא שאר קרבנות טהרה שלו כשיטהר²².
 6 ה. נטמא ביום שקל אחריו²³, שהוא יום שראוי לגדל
 7 שער, או גלח אחר מלאת - הרי זה אינו סותר פלוס²⁴,
 8 אף על פי שעדין לא גלח, שחרי שלמה הנזירות וכל
 9 שנטפל לה²⁵.
 10 ו. נטמא ביום שנגזר או בשני - אינו סותר, אלא
 11 משלים עליהם אחר שביא קרבנו²⁶; שגאמר: והימים
 12 הראשונים יפלו - עד שיהיו שם שני ימים ראשונים²⁷.
 13 לפיכך²⁸, אם נטמא משלישי והלאה - סותר כל
 14 הקודמין²⁹.
 15 ז. נדר בנזיר והוא טמא מת³⁰ - חלה עליו נזירות³¹; ואם
 16 נטמא פעם אחרת³² או שנה יין או גלח³³ - לוקה³⁴. ואם
 17 שנה בטמאתו פמה ימים - אין עולין לו³⁵, עד ששנה³⁶
- 18 שלישי ושביעי ויטבל בשביעי³⁷. יום שביעי שלו עולה
 19 לו ממנין נזירות לזה שנגזר והוא טמא³⁸. אבל נזיר טהור
 20 שנטמא³⁹ - אינו מתחיל למנות⁴⁰ אלא מיום השמיני
 21 והלאה⁴¹.
 22 ח. מי שנגזר והוא בבית הקברות - נזירות חלה עליו⁴².
 23 ואפלו שנה שם פמה ימים - אין עולין לו⁴³. ולוקה על
 24 שהיתו שם⁴⁴. ואם התרו בו שלא נזיר שם - אינו
 25 מגלח⁴⁵ שערו כשיצא משם. ואם נטמא שם בבית
 26 הקברות באחת מן הטמאות שהנזיר מגלח עליהן⁴⁶ -
 27 אינו מגלח ואינו מביא קרבן טמאה⁴⁷.
 28 ט. נכנס לשם בשנה תבה ומגדל⁴⁸, ובא חברו ופרע
 29 עליו את המעזיבה⁴⁹ ונטמא, אף על פי ששנה שם -
 30 אינו לוקה⁵⁰, אבל מכין אותו מפת מדרות⁵¹ אם שנה.
 31 י. יצא⁵² מבית הקברות ושנה ימים⁵³ וחזר ונכנס - אין
 32 אותן הימים עולין לו⁵⁴. יצא והזה וטבל⁵⁵ וטהר, ומנה
 33 ימים מנזירותו⁵⁶, וחזר לבית הקברות - אותן הימים
 34 שמה עולין לו⁵⁷. ואפלו נכנס ביום שמיני שלו⁵⁸ - הרי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(19) ויש להעיר, שלקמן הלכה י"א כותב רבינו, שמגלח שער ראשו בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני, הרי שתגלחתו קודמת להבאת קרבנותיו. (20) מקרבנותיו. (21) ובגמרא אמרו: "ואחר ישתה הנזיר יין - אחר מעשה יחידיו", אחר זריקת דם קרבן אחד מקרבנותיו, נמצא שקודם שנטמא היה מותר כבר באיסורי נזיר, וכאילו שלמה נזירותו. (22) ואותו קרבן שהביא בטהרה לא יחזור ויביאנו. (23) אחרי יום הבאת קרבנותיו, כגון ביום שלשים ושניים לנזירות סתם, או ביום מאה ושניים כשקיבל עליו נזירות מאה יום. (24) נזיר יד: "נטמא ביום גידול שער רב אמר אינו סותר" ומפרש רבינו: יום גידול שער יום שאחרי יום הבאת קרבנותיו. (25) הוא יום הבאת קרבנותיו, שהוא יום אחרי מלאת. (26) כשיטהר מטומאתו, ביום השמיני לטומאתו. (27) "הריני נזיר מאה יום ונטמא בתחילת מאה, יכול יהא סותר? תלמוד לומר: והימים הראשונים יפלו, עד שיהיו לו ימים ראשונים וזה אין לו ראשונים". ולדעת התוספות: כשנטמא ביום ראשון אינו מביא קרבן טומאה כלל, אלא מונה שבעה ימים, וביום השמיני הוא חוזר ומונה להשלים ימי נזירותו. (28) הואיל ולא הקפיד הכתוב אלא על שני ימים הראשונים. (29) ואחרי שיטהר מתחיל למנות מניין חדש. ואפילו אם נטמא בסוף ימי נזירותו הרי זה סותר, ואין אומרים: והימים הראשונים יפלו - מכלל שיש אחרונים, וזה אין לו אחרונים. אלא הלכה כחכמים בזה, שאפילו נטמא ביום מלאת סותר הכל ואין צורך ב"ימים אחרונים". (30) לפני קבלת נזירותו. (31) וכשיטהר מטומאתו עליו לנהוג נזירות בטהרה, ללא קבלת נזירות פעם שנייה. (32) בהיותו טמא. (33) בימי טומאתו. (34) הואיל וחלה עליו נזירותו. (35) למניין נזירות טהרה שיתחיל אחר כך. (36) במי אפר פרה אדומה. (37) לטומאתו, כדין כל טמא מת הטעון הזאה וטבילה. (38) שמתחיל למנות נזירותו מיום שביעי אחרי שהיה וטבל, לפי שאינו מביא שום קרבן על טומאתו אין לו לחכות ליום השמיני, יום הבאת הקרבנות. (39) אחרי שמנה שני ימים לנזירותו. (40) נזירות הטהרה. (41) שבו הוא מביא קרבנותיו על טומאתו, ואינו מתחיל למנות נזירותו אלא אחרי הבאת קרבן טמאה. והטעם, שטמא שנזר אינו מביא קרבן על טומאתו, מפורש שם שנאמר "וכי ימות מת עליו ... וטמא ראש נזרו" - בטהור שנטמא הכתוב מדבר, ולא בטמא שנזר. (42) אף על פי שהוא טמא. (43) למניין נזירותו. (44) אם שהה כדי שיעור השתחויה. ובוודאי כשהתרו בו: אל תשהה, שאם אין התראה אין מלקות. (45) תגלחת טמאה, הואיל ואינו מביא קרבן טמאה. (46) אבל על טומאת בית הקברות אינו מגלח. (47) הואיל ונטמא טרם שנזר אינו מביא קרבן טמאה, וכל שאינו מביא קרבן טמאה אינו מגלח תגלחת טמאה. (48) והם מפסיקים בינו לבין הטומאה, ונזר שם. (49) הגג. ושלא מדעתו. (50) ואפילו התרו בו, הואיל וכשקיבל עליו הנזירות, בהיתר הייתה, שהרי השידה הייתה סגורה, יתכן, שאפילו שהה אינו לוקה ואין לדרמות שהיית חוץ (=בנזיר), לפני (=נטמא במקדש ושהה שם), שהוא חייב, כי אולי אין ללמוד חוץ מפנים. (51) שאפילו אם מלקות מן התורה אין כאן, אבל איסור מדרבנן יש כאן, ששהה בטמאה, ולוקה על שמרד בדברי חכמים. (52) זה שנזר בנזיר בהיותו בבית הקברות. (53) ולא היה וטבל. (54) כיוון שלא טהר בינתיים הכול טומאה אחת היא, ואפילו יטמא אחרי כן בטומאה שהנזיר מגלח עליה, אינו מגלח ואינו מביא קרבן הואיל ולא טהר בינתיים. (55) כדין כל טמא הטעון הזאה וטבילה. (56) לשם נזירות טהרה, לקיים נדרו שנזר בבית הקברות. (57) כי טומאת בית הקברות אף על פי שהיא מטמאה את הנזיר שבעה ימים, אין היא סותרת את הימים הקודמים, והם עולים לו מן המניין, לכשיצא מבית הקברות ויטהר וישלים עליהם. אבל זה ברור, שימי טומאתו בהיותו בבית הקברות אינם עולים לו. (58) לצאתו מבית הקברות והתחיל להיטהר.

24 וְטַעֲוֵן קְבוּרָה⁷³, וְאִפְרֹי⁷⁴ אֲסוּר כְּאִפְרֹי כָּל הַנִּקְבְּרִים.
 25 וְהַמְגַלַּח בַּמִּקְדָּשׁ, אִם הִשְׁלִיכֵן תַּחַת דֹּד הָאֵשׁ - יִצְאָה⁷⁵.
 26 טו. נְזִיר שֶׁנִּשְׁטַמָּא טַמְאוֹת הַרְבֵּה, בֵּין שֶׁהִתְרוּ בוֹ עַל כָּל
 27 אַחַת וְאַחַת וּבֵין שְׁלֹא הִתְרוּ בוֹ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת -
 28 אִינוֹ מְבִיא עַל טַמְאוֹתָיו אֶלָּא קֶרְבַּן אֶחָד⁷⁶. בְּמַה דְּבָרִים
 29 אֲמוּרִים? שֶׁנִּשְׁטַמָּא פַּעַם שְׁנֵיהֶם קִדְּם שְׂבִיבָא קֶרְבָּנוֹת
 30 טַמְאָה הֵרָאוּ שׁוֹנֵה⁷⁷. וְאִף עַל פִּי שְׁנַתְּאֲחֵר כְּמָה יָמִים אַחֵר
 31 טְהַרְתּוּ קִדְּם הִבָּאת חֲטָאוֹת⁷⁸, וְנִשְׁטַמָּא בְּאוֹתָן הַיָּמִים⁷⁹ -
 32 אִינוֹ מְבִיא אֶלָּא קֶרְבַּן אֶחָד⁸⁰. אָבָל אִם נִשְׁטַמָּא וְטַהַר⁸¹
 33 וְהִבִּיא חֲטָאוֹת⁸², וְנִשְׁטַמָּא פַּעַם שְׁנֵיהֶם אַחֵר שְׂבִיבָא
 34 חֲטָאוֹת, אִף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא הִבִּיא אֲשָׁמוֹ וְעוֹלָתוֹ -
 35 חֵיב בְּקֶרְבָּנוֹת אַחֲרוֹת⁸³.
 36 טז. נְזִיר שֶׁגִּלַּח תְּגַלַּחַת טְהוֹרָה, וְאַחֵר כֶּף נֹדַע שְׁטַמָּא
 37 הֵיךְ בְּתוֹךְ יָמֵי נְזוּר: אִם בְּטַמְאָה יְדוּעָה⁸⁴ נִשְׁטַמָּא - סֹתֵר
 38 הַכֹּל, וּמְבִיא קֶרְבָּנוֹת טַמְאָה, וּמְגַלַּח תְּגַלַּחַת טַמְאָה,
 39 וּמוֹנֵה נְזִירוֹת אַחֲרָת, וּמְבִיא קֶרְבָּנוֹת טְהוֹרָה; וְאִם
 40 בְּטַמְאָת הַתְּהוֹם נִשְׁטַמָּא⁸⁵ - אִינוֹ סוֹתֵר. וְדָבָר זֶה הִלְכָה
 41 מִפִּי הַקְּבִלָּה⁸⁶.
 42 יז. וְאִם עַד שְׁלֹא נִזְרַק עָלָיו אֶחָד מִן הַדְּמַיִם⁸⁷ נֹדַע
 43 שֶׁהוּא טַמָּא, בֵּין בְּטַמְאָה יְדוּעָה בֵּין בְּטַמְאָת הַתְּהוֹם -
 44 סוֹתֵר הַכֹּל⁸⁸. נֹדַע לוֹ אַחֵר שֶׁנִּזְרַק אֶחָד מִן הַדְּמַיִם⁸⁹,
 45 אִף עַל פִּי שְׁלֹא גִלַּח, הוֹאִיל וְטַמְאָה שְׂאִינָה יְדוּעָה הִיא
 46 - אִינוֹ סוֹתֵר⁹⁰.

1 הַשְּׂבִיעִי שְׁלוֹ עוֹלָה לוֹ מִן הַמִּנְחָן⁵⁹. וְאִם נִשְׁטַמָּא שָׁם אַחֵר
 2 שֶׁנִּכְנַס בְּאַחַת מִן הַטַּמְאוֹת שֶׁהִנְזִיר מְגַלַּח עָלֵיהֶן - מְבִיא
 3 קֶרְבַּן טַמְאָה⁶⁰, וְסוֹתֵר הַיָּמִים הַקּוֹדְמִין⁶¹, וּמְגַלַּח תְּגַלַּחַת
 4 טַמְאָה⁶².
 5 יא. תְּגַלַּחַת טַמְאָה כִּיצַד הִיא? הַנְּזִיר שֶׁנִּשְׁטַמָּא בְּאַחַת מִן
 6 הַטַּמְאוֹת שֶׁהוּא מְגַלַּח עָלֵיהֶן - הָרִי זֶה מִזֶּה עָלָיו
 7 בְּשִׁלְשִׁי וּבְשִׁבְעִי, וּמְגַלַּח שְׁעַר רֹאשׁוֹ בְּשִׁבְעִי, וְטוֹבֵל
 8 בְּשִׁבְעִי אַחֵר הַהֲנִיחַ כְּדָרְךְ כָּל טַמְאֵי מֵת⁶³, וּמַעֲרִיב
 9 שְׁמִשׁוֹ⁶⁴ וּמְבִיא קֶרְבָּנוֹתָיו בְּשִׁמְנֵי, וְהֵן שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ
 10 שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה, אֶחָד לְעוֹלָה וְאֶחָד לְחֲטָאת, וְכִבֵּשׁ בֵּן
 11 שְׁנַתּוֹ לְאֵשׁ, וְסוֹתֵר כָּל הַיָּמִים הַקּוֹדְמִין וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת
 12 נְזִירוֹתוֹ⁶⁵. וְאִם גִּלַּח בְּשִׁמְנֵי - מְבִיא קֶרְבָּנוֹתָיו בוֹ
 13 בַּיּוֹם⁶⁶.
 14 יב. מֵאֵימֵתִי מִתְחִיל לְמִנּוֹת? מֵשִׁבְיָא חֲטָאוֹ. אָבָל
 15 עוֹלָתוֹ וְאֲשָׁמוֹ אֵין מַעֲכָבִין אוֹתוֹ מִלְּמִנּוֹת⁶⁷.
 16 יג. הָרִי שֶׁהֵנָּה בְּשִׁלְשִׁי וּבְשִׁבְעִי וְלֹא טַבֵּל⁶⁸, וְנִתְאַחֵר
 17 כְּמָה יָמִים - כִּשְׁשִׁיטְבֵל יַעֲרִיב שְׁמִשׁוֹ וְיָבִיא קֶרְבָּנוֹתָיו לְמִחְרָ.
 18 טַבֵּל וְהַעֲרִיב שְׁמִשׁוֹ וְאַחֵר קֶרְבָּנוֹתָיו - אִינוֹ מִתְחִיל לְמִנּוֹת
 19 עַד שְׂבִיבָא חֲטָאוֹ; אָבָל עוֹלָתוֹ וְאֲשָׁמוֹ אֵין מַעֲכָבִין אוֹתוֹ,
 20 כְּמוֹ שְׂבִיבָנוֹ.
 21 יד. כִּשְׁמִגְלַח הַנְּזִיר תְּגַלַּחַת טַמְאָה - אִינוֹ צָרִיךְ לְגַלַּח
 22 עַל פְּתַח הַמִּקְדָּשׁ⁶⁹ וְלֹא לְהִשְׁלִיךְ שְׁעָרוֹ עַל הָאֵשׁ⁷⁰. וּבֵין
 23 שֶׁגִּלַּח בְּמִדְּיָנָה⁷¹ אוֹ בַּמִּקְדָּשׁ - שְׁעָרוֹ אֲסוּר בְּהִנְאָה⁷²,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

59) וכשיטהר לא יצטרך להשלים אלא עשרים ותשעה יום, נוסף על יום השביעי, שנחשב כיום אחד למניינו. בניגוד לנזיר טהור שנשטמא, שאינו מתחיל למנות מניינו אלא מיום השמיני והלאה. ואף על פי שניזיר זה טהור שנשטמא הוא, שהרי מנה מקצת ימים אחרי שנטהר, ונטמא אחר כך, - הואיל ועיקר נזירותו קיבל בטומאה, נקרא: טמא שטהר, שדינו להתחיל מניינו מיום השביעי. (60) והחידוש הוא: אף שקדמה לו טומאת בית הקברות, והרי הוא מחולל ועומד, בכל זאת חלה עליו הטומאה השנייה, החמורה לחייבו קרבן ותגלחת, הואיל והספיק כבר להתחיל נזירות בטהרה. (61) על כרחנו שהספיק כבר למנות שני ימים בטהרה ונכנס לבית הקברות בתשיעי, כי אם נכנס בשמיני אין לו אלא יום אחד טהור, וכבר פסק רבינו לעיל הלכה ו, שאם נטמא ביום השני למניינו, אינו סותר כלל. (62) שכל אלו שלושה כאחד הם, ודין אחד להם. (63) הטעונים טבילה לאחר ההזאה. (64) אחרי הטבילה, שטבילתו היא לפני שקיעת החמה. (65) מיום השמיני והלאה. (66) ואין הנזיר טעון טבילה אחר גילווחו ביום השמיני, שטבילתו ביום השביעי עלתה לו. בניגוד למצורע שגילח בשמיני, שטעון טבילה לאחר גילווחו, וממילא הוא טעון הערב שמש, ומביא קרבנו ביום התשיעי. (67) שעולה דורון היא, ואינה מעכבת, ואשם - נאמר בו: "והזיר לה" את ימי נזרו - והביא כבש בן שנתו לאשם" הקדים "והזיר" ל"והביא" לומר לך שאין אשמו מעכבו. אבל החטאת, נאמר בה "וכיפר עליו ... וקידש את ראשו" מתחילה יכפר, ואחרי כן יקדש. (68) אחר ההזאה. (69) כדרך שניזיר טהור מגלח. (70) שתחת דוד האשם. (71) בירושלים. וידוע פירושו של רבינו שכל ערי ישראל נקראות: מדינה. (72) שנאמר "וקידש את ראשו" - הרי הוא כקדש ואסור בהנאה. (73) שלא יהנו ממנו. (74) אם שרפוהו. (75) ובתוספתא נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר בלכתחילה, אבל בדיעבד, אם השליכו תחת הדוד, הכול מודים, שיצא, ולכתחילה אין צורך לשורפו תחת הדוד כי אם לקברו כנ"ל. בניגוד לנזיר טהור שמצוה לכתחילה להשליך שערו תחת דוד השלמים. (76) והדבר ברור, שאין התראה מועילה כלום. (77) שהם חטאת ועולה ואשם. (78) שהוא ביום השמיני. (79) טרם שהביא חטאתו. (80) שכל עוד שלא הביא חטאתו אינו מתחיל למנות נזירות טהרה. נמצאו כל טומאותיו כאילו הן טומאה אחת ארוכה, הואיל ועדיין לא יצא לשעה הראוייה למניין נזירות טהרה. (81) הזה וטבל. (82) אחרי שהעריב שמשו. (83) שמשבהיא חטאתו, חלה עליו נזירות טהרה, וכשנטמא אז הרי היא טומאה חדשה אחרי שנטהר. (84) שאפשר שהייתה ידועה לאדם אחר בשעה שנשטמא. (85) שבמקום שעבר היה קבר התהום, ולא הכיר בו אדם מעולם. (86) "אין זה לקוח מהסברא, ואין לו ראייה. אלא הלכה למשה מסיני". (87) מן הקרבנות. (88) שכל שלא נזרק עליו אחד מן הדמים עדיין כל דקדוקי נזירות עליו והרי זה כאילו נטמא בתוך מלאת ימי נזרו. (89) ואז הותר לשותת ביין ולהיטמא למתים ואפילו לא גילה עדיין. (90) שאפילו נטמא באותה שעה אינו סותר. זה הכלל: נודע לו

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

19 א. יש טמאות מן המֵת שְׁאִין הַנִּזְיֵר מְגַלַּח עֲלֵיהֶן וְלֹא
 20 סוֹתֵר אֶת הַקּוֹדֶמִין², וְאִם עַל פִּי שְׁנַטְמָא בְּהֵן טְמֵאָת
 21 שְׁבָעָה³. לְפִי שְׁלֹא נֹאמַר בּוֹ: וְכִי יִטְמָא לְנַפְשׁ, אֲלֵא: וְכִי
 22 יָמוּת מֵת עֲלָיו - עַד שִׁיטְמָא מִטְמֵאוֹת שֶׁהֵן מַעֲצָמוֹ שֶׁל
 23 מֵת⁴, וְאַחַר כֵּן⁵ יָבִיא קְרִבְנוֹת טְמֵאָה, וַיְגַלַּח תְּגַלַּחַת
 24 טְמֵאָה, וַיִּפְלוּ כָּל הַיָּמִים הַרְאִשׁוֹנִים.
 25 ב. וְאֵלוֹ טְמֵאוֹת מִן הַמֵּת שֶׁהַנִּזְיֵר מְגַלַּח עֲלֵיהֶן: עַל
 26 הַנֶּפֶל, וְאִפְלוּ לֹא נִתְקַשְׁרוּ אַבְרָיו בְּגִידֵין⁶. וְעַל כְּזֵית
 27 מִבְּשֵׁר הַמֵּת, וְעַל כְּזֵית נֶצֶל⁷. וְעַל עֲצָמוֹת שֶׁהֵן רַב מִנֵּן
 28 הָעֲצָמוֹת⁸, אִם עַל פִּי שְׁאִין בְּהֵן רַבֵּעַ הַקָּב⁹. וְעַל עֲצָמוֹת
 29 שֶׁהֵן רַב בְּנִינוּ שֶׁל מֵת¹⁰, וְאִם עַל פִּי שְׁאִין בְּהֵן רַבֵּעַ
 30 הַקָּב. וְעַל חֲצִי קָב עֲצָמוֹת¹¹, אִם עַל פִּי שְׁאִין בְּהֵן לֹא
 31 רַב בְּנִינוּ וְלֹא רַב מִנֵּנוּ. וְכָל הָעֲצָמוֹת יִהְיוּ מִשְׁלַח מֵת
 32 אֶחָד, וְלֹא מִשְׁנֵי מֵתִים¹². וְעַל הַשְּׂדֵרָה¹³ הַבָּאָה מִמֵּת
 33 אֶחָד. וְעַל הַגְּלִגְלַת שֶׁל מֵת אֶחָד¹⁴. וְעַל אֶבֶר מִן הַמֵּת

1 יח. אִי זֶה הֵיא טְמֵאָת הַתְּהוֹם? כָּל שְׁאִין אָדָם מִבְּיָרָה
 2 אִפְלוּ בְּסוֹף הָעוֹלָם⁹¹. וְלֹא אָמְרוּ טְמֵאָת הַתְּהוֹם אֲלֵא
 3 לְמֵת בְּלִבָּד⁹²; אֲבָל הַרוּג - לֹא, שֶׁהָרִי יוֹדֵעַ בּוֹ זֶה
 4 שֶׁהָרִי⁹³.
 5 יט. נִמְצָא הַמֵּת גְּלוּי⁹⁴ - אִין זֶה טְמֵאָת הַתְּהוֹם⁹⁵. נִמְצָא
 6 מִשְׁקַע בְּקִרְקָעוֹת מְעָרָה וְהַמַּיִם עַל גְּבִיּוֹ⁹⁶ - הָרִי זֶה
 7 טְמֵאָת הַתְּהוֹם, שְׁאִינָה יְדוּעָה⁹⁷. הִיָּה טְמוֹן בְּתֵבָן אוֹ
 8 בְּצִרוּרוֹת⁹⁸ - הָרִי זֶה טְמֵאָת הַתְּהוֹם; בְּמַיִם, בְּאִפְלָה
 9 וּבְנִיקְיֵי הַסְּלָעִים⁹⁹ - אִינָה טְמֵאָת הַתְּהוֹם¹⁰⁰.
 10 כ. נִזְיֵר שְׁנַטְמָא בְּמֵת, וַיִּרְדַּ וְטַבְל¹⁰¹ בְּמְעָרָה, וְהִבִּיא
 11 קְרִבְנוֹת טְמֵאָה, וּמִנָּה נִזְיֵרוֹת וְגַלַּח תְּגַלַּחַת טְהוֹרָה, וְאַחַר
 12 כֵּן נוֹדַע שְׁמֵת הִיָּה מִשְׁקַע בְּקִרְקָעוֹת הַמְעָרָה כְּשִׁירַד
 13 לְטַבֵּל, אִם עַל פִּי שֶׁהִיא טְמֵאָה שְׁאִינָה יְדוּעָה - סֵתֵר
 14 הַכֵּל; מִפְּנֵי שֶׁחֻזַּק לְטְמֵאָה¹⁰², וְחֻזַּק הַטְּמָא טְמָא עַד
 15 שִׁיטְרָה וְדֵא¹⁰³. יֵרַד לְהִקְרָה¹⁰⁴ - הָרִי זֶה טְהוֹר, עַד שִׁדְעַע
 16 שְׁנַנְעָה¹⁰⁵. נִמְצָא הַמֵּת צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם¹⁰⁶ - הָרִי זֶה
 17 בְּחֻזַּק טְמָא¹⁰⁷; שֶׁחֻזַּקוֹ שְׁנַנְעַע בְּזֶה שֶׁהוּא צָף¹⁰⁸.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לפני הדבר המעכבו סותר, לאחר הדבר המעכבו אינו סותר אלא בטומאה ידועה. כי כך נתקבלה ההלכה מסיני. (91) כשהוא הזו שהיא עמוקה ונעלמה מאיתנו עד אין שיעור. (92) שנמצא טמון בקרקע, ואפשר שאף אחד לא הרגיש במוטו, או שנפל לקבר ומת. ואין אחד יודע. (93) הרוצח. וכל שהכיר בה אחד, הרי זו טומאה ידועה. וכתב הרדב"ז: צריך שיהא ניכר, שהוא הרוג בידי אדם, אבל אם היה הרוג מיד חיה רעה או שהכישו נחש ומת, הרי לא הכיר בו אדם, והרי זו טומאת התהום. (94) כגון שהיה הנזיר במערה, ונמצא מת צף על פי המערה, ספק נטמא בו, ספק לא נטמא, כגון שהייתה המערה פתוחה מלמעלה ואינו מאהיל עליה. (95) הואיל ונמצא במקום, שאפשר שיראוהו בני אדם. (96) וירד הנזיר לטבול שם מטומאה אחרת, שאינה טומאת מת. (97) אף על פי שבוודאי נטמא, לא הייתה הטומאה ידועה לשום אדם. (98) אפשר שלא הכיר בו אדם מעולם, שהרי תכן יכול להתגלגל עליו על ידי רוח, וצרורות עשויים להתגלגל ממקום למקום. (99) סדקים, חגוים. (100) הואיל והם חלולים יכול אדם להציץ בהם ואינה מכוסה, שאפשר שאדם הסתכל והכיר בו. (101) ביום השביעי לטומאתו. (102) כשירד למערה היה טמא וודאי. (103) ולא אמרו טומאת התהום טהורה בנזיר, אלא כשהיה הנזיר בחזקת טהור. (104) שלא היה טמא למת כלל אלא ירד להצטנן מחומו. (105) ואם נודע שנגע, הרי זה טמא מת, אלא שאינו סותר ימי נזירותו הואיל ונודע לו לאחר שנזרק אחד מן הדמים, וטומאת התהום היא. (106) וספק נטמא בו ספק לא נטמא. (107) ספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא ואפילו ירד להקר הרי זה טמא. ואין זו טומאת התהום, שהרי נמצאה במקום שאפשר שיראוהו בני אדם, והואיל ו"טומאה ידועה" היא, אפילו נודע לו לאחר זריקת הדמים, סתר הכול. (108) ספק טומאה צפה על פני המים טהורה לענין שרץ. ובהלכות אבות הטומאות פרק י"ד, הלכה ג' כותב רבינו: "ולא אמרו ספק טומאה צפה טהור אלא לשרץ בלבד". (1) טומאות מן המת, שאין הנזיר מגלח עליהן ואינו סותר את נזרו, נזיר שנצטרע אם ימי הסגרו עולים לו מן המנין, שהנזיר מיטמא למת מצוה ואינו שותה יין מצוה, שהנזיר מותר להתגלח תגלחת מצוה למרות שיש בו עשה ולא-תעשה. (2) ראה לעיל פ"ו, ה"א. (3) שדינו להיות טמא על ידן שבעה ימים, וכמבואר להלן ה"ז. (4) כגון בשרו או עצמותיו, המנויות להלן ה"ב, ולא ארץ העמים, או גולל ודופק, או נוגע בכלים הנגועים במת, המנויות להלן ה"ה. והשווה 'תוספות' נזיר נד. דיבור-המתחיל וכלים. (5) כלומר, רק אז. (6) שכל אבריו נוצרים, ועדיין אין עליו כוית בשר (נזיר נ). וברש"י לחולין פט: והשווה הל' טומאת מת פ"ב, ה"א: "שנאמר הנוגע במת לכל נפש אדם". (7) ליחה סרוחה היוצאת מבשר המת שנימוח. נצל - לשון הפרשה, כמו (בראשית לא, ט) "ויצל אלוקים את מקנה אביכם" (רש"י לנזיר נ). (8) של אברי האדם, והם: קכ"ה איברים, שהם הרוב של רמ"ח איבריו. (9) אבל אם אין בהם רוב מנין העצמות, אינן מטמאות באהל עד שיהיה בהן רובע הקב, כמבואר בהל' טומאת מת פ"ב, ה"ט, ובכל זאת אין הנזיר מגלח עליהן עד שיהא בהן חצי קב, כמבואר להלן ה"ו. (10) כגון שתי שוקיים וירך אחת (נזיר נ). (11) משנה נזיר מט: (12) אהלות פ"ב, מ"ו, וכחכמים. וראה נזיר נב. (13) מערכת חליות העוברות לאורך הגב שבאדם. (14) משנה נזיר מט: "על השדרה ועל הגולגולת", אלא שבגמרא שם נב. נסתפקו אם כוונת המשנה לשדרה וגולגולת יחד, או כל אחת מהן מטמאה, ורבינו סובר, מכיון ששמאי אמר (שם עמ' ב) "עצם אחד מן השדרה או מן הגולגולת", הרי שאין צורך בשתייהן. ואע"פ שהגמרא שם דוחה: "שונה שמאי שמחמיר" - מכיון שאין אנו מוצאים שום מחלוקת מפורשת בו, עלינו לומר, שזוהי דיעה מוסכמת על הכל (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס, בהל' טומאת מת פ"ב, ה"ח). וכתב רבינו בפירושו למשנה, אהלות פ"ב, מ"א, שדרה וגולגולת אע"פ שאין בהן בשר מטמאות

- 1 הַבָּא מִמֵּת אֶחָד¹⁵, וְעַל אֶבֶר מִן הַחַי מֵאָדָם אֶחָד, שִׁישׁ
2 עָלֶיהָ בְּשֵׁר שְׂרָאוֹי לְעֹלוֹת בּוֹ אֲרוּכָה בַח¹⁶. וְעַל חֲצִי
3 לַגֵּד דָּם הַבָּא מִמֵּת אֶחָד¹⁸. וְעַל מְלֵא חֲפְנִים רֶקֶב
4 הַמֵּת¹⁹. אִי זֶהוּ נִצָּל? זֶה בְּשֵׁר הַמֵּת שְׁנֵמוֹחַ וְנִעְשָׂה לַחַה
5 סְרוּחָה²⁰.
- 6 ג. וְאִין רֶקֶב הַמֵּת מְטָמָא עַד שִׁיקְבֵר עָרִם בְּאֵרוֹן שֶׁל
7 שִׁישׁ²¹, וְיִהְיֶה כְּלוֹ שְׁלָם²². חֶסֶר מִמֵּנוּ אֶבֶר, אוֹ שְׁנִקְבֵר
8 בְּכִסּוּת²³ אוֹ בְּאֵרוֹן שֶׁל עֵץ²⁴ אוֹ בְּשֵׁל מִתְּכַת²⁵ - אִין
9 לוֹ רֶקֶב. וְלֹא אֶמְרוּ רֶקֶב אֵלָא לְמַת בְּלִבָּד, לְהוֹצִיא הַרוּג,
10 שִׁהְרִי חֶסֶר דְּמוּ²⁶.
- 11 ד. קָבְרוּ שְׁנֵי מֵתִים בְּאֶחָד²⁷, אוֹ שְׁגָזוּ שְׁעָרוֹ אוֹ צִפְרָנְיוֹ
12 וְקָבְרוּם עִמּוֹ²⁸, אוֹ אִשָּׁה עֲבָרָה שְׁמֵתָה וְנִקְבְּרָה וְעֲבָרָה
13 בְּמַעֲיָה - אִין הֶרֶקֶב שֶׁלָּהֶם מְטָמָא²⁹. וְכֵן אִם טָחַן הַמֵּת
14 עַד שְׁנִעְשָׂה רֶקֶב - אִינוּ מְטָמָא³⁰, עַד שִׁירְקִיב מְאֵלֵיו.
15 טָחַן אֶת הַמֵּת וְהֵנִיחַ עֲפָרוֹ עַד שִׁהְרְקִיב כְּלוֹ³¹, אוֹ
- 16 [שִׁהְרְקִיב] מִקְצָתוֹ כְּשֶׁהוּא חַי וְיִמַת וְהֶרְקִיב הַכֹּל - הֲרִי
17 זֶה סִפְקָא³²; וְאִם נִטְמָא לְרֶקֶב זֶה - הֲרִי זֶה סִפְקָא טְמָא³³.
18 וְכֵן אִם נִטְמָא בְּרִבְעָה³⁴ עֲצָמוֹת הַבָּאִין מִהַשְׂרָה אוֹ מִן
19 הַגְּלָגֶלֶת בְּאֶהֱלָן³⁵ - הֲרִי זֶה סִפְקָא טְמָא³⁶.
20 ה. כָּל אֵלוֹ הַשְּׁתִּים עֲשָׂרָה טְמָאוֹת שְׁמִינִירוֹ³⁷, אִם נִגַע
21 נְזִיר בְּאַחַת מֵהֶן אוֹ נִשְׂאָה, אוֹ הֶאֱהִיל³⁸ הַנְּזִיר עָלֶיהָ אוֹ
22 הֶאֱהִיל³⁹ הַטְּמָאָה עַל הַנְּזִיר⁴⁰, אוֹ הִיא הַנְּזִיר וְאַחַת
23 מִטְּמָאוֹת אֵלוֹ בְּאֶהֱלָ אֶחָד⁴¹ - הֲרִי זֶה מְגִלַח תְּגִלַחַת
24 טְמָאָה, וְיִמְכִיא קְרִבָן טְמָאָה, וְסוֹתֵר אֶת הַכֹּל⁴². חוּץ מִן
25 הֶרֶקֶב, שְׂאִינוּ מְטָמָא בְּמַנְעַ; שְׂאִי אֶפְשֵׁר שִׁינַע בְּכֹלוֹ,
26 שִׁהְרִי אִינוּ גּוֹף אֶחָד⁴³. אֲבָל אִם נִשְׂאוֹ אוֹ נִטְמָא בְּאֶהֱלוֹ
27 - מְגִלַח.
- 28 ו. וְכֵן נְזִיר שְׁנִיגַע בְּעֵצִים הַמֵּת, אֶפְלוּ עֵצִים כְּשֶׁעוֹרָה, אוֹ
29 נִשְׂאוֹ - הֲרִי זֶה מְגִלַח עָלָיו, וְיִמְכִיא קְרִבְנוֹת טְמָאָה,
30 וְסוֹתֵר אֶת הַקּוֹדְמִים⁴⁴. וְאִין עֵצִים כְּשֶׁעוֹרָה מְטָמָא

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

באהל, לפי שצורת אדם ניכרת בהן, ככתוב: "בעצם אדם" עצם שניכר בו, שהוא של אדם. (15) ולא משני מתים, כגון הזרוע או השוק, שיש בה שתי עצמות, והאחת ממת אחד, והאחת ממת שני, ונקראות אבר אחד (רש"י נזיר נב.). (16) כל שאילו היה האבר מחובר באדם חי, היה יכול לעלות ארוכה (=רפואה) ע"י אותו בשר, והוא פחות מכזית (משנה נזיר מט:). ובגמרא שם נג: דרשו: "בחלל חרב או במת" (במדבר יט, טז) - אבר שהבדילתו החרב מן החי, הרי הוא כמת. (17) שתי רביעיות, ואע"פ שגם רביעית אחת מטמאה באהל, הלכה למשה מסיני, שאין הנזיר מגלח אלא על חצי לוג (שם מט: ובתוספות). (18) שם נב. וכחכמים. (19) גופו של מת, שכלה לחותו ונעשה כמין עפר, משנה שם מט: "תרווד (=כף) רקב" ובגמרא שם נ: אמר רבי יוחנן, מלוא חפניו. (20) נזיר נ, ובהל' טומאת מת פ"ב, ה"א כותב רבינו: "וזהו שתקרוש אותה הליחה, שאם קרשה בידוע שהיא מבשרו, ואם לא קרשה אינה מטמאה, שמא כיחו וניעו (רוק הפה וליחת הגרון) הוא" וזה ע"פ הגמרא בנזיר שם. (21) שאינו נשחק ואינו נרקב, וכל הרקב הוא מגופו של מת בלבד (נזיר נא.). (22) שם עמ' ב. (23) לפי שכסותו נרקבת עמו, נעשית לו תערובת. והלכה למשה מסיני, שאין רקב המת מטמא, אלא הבא מן המת עצמו בלא כל תערובת (שם עמ' א.). (24) כנ"ל. (25) שדרכה להעלות חלודה, ותתערב עם המת (הל' טומאת מת ג, ד). ומתוך שאמרו שם נא. "בארון של שיש", למד רבינו למעט של מתכת, ובהל' טומאת מת שם, כותב רבינו: "בארון של שיש או של זכוכית וכיוצא בהן". (26) נדה כז: וכבר נתבאר, שלא אמרו רקב אלא למת שלם. (27) "נעשו גלגלים (=תערובת) זה לזה" (נזיר נא.). (28) הרי זה כמי שנקבר בכסותו, שרקבונם נעשה לו תערובת, ואין לו תורת רקב (שם). (29) בעיה שם, שנפשטה בדרך אם תמצא לומר, כיון שסוף העובר לצאת (אילו היתה חיה) הרי הוא כגוף פרוש ונבדל. וכבר נתבאר, שרקב שני מתים אינו מטמא. וכדאי להעיר, שבגמרא שם אמרו: שני מתים שנקברו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, והרקיבו ועמדו על מלוא תרווד רקב, ורקבם טמא (אף-על-פי שלא נשאר מכל אחד אלא חצי תרווד, כיון שכל אחד נקבר יחידי, יש להם דין רקב - תוספות שם), וזהו שהדגיש רבינו כאן: קברו שני מתים כאחד, שדווקא באופן זה אין הרקב מטמא. (30) שם עמ' ב. אין זה רקב אלא עפר שחינתו. (31) ספק, שמא צריך שירקב כברייתו, כמו שהיה ללא כל שינוי. (32) שם. ספק, אם מה שהרקיב כשהוא חי יש לו תורת רקב. או נאמר, הואיל והוא מת לפנינו, הרי זה כהרקיב כולו כשהוא מת. (33) ולא יכול להביא קרבן על טומאתו, כי שמא טהור הוא, ואסור לו להכניס חולין לעזרה. (34) רובע הקב, והקב ארבעה לוגין. (35) שהאיהל הנזיר עליהן, או שהיה הנזיר והן באהל אחד, כמבואר בסמוך ה"ה. (36) שם נב: כי אע"פ שבדרך כלל אין הנזיר מגלח, אלא על חצי קב עצמות - בשדרה וגולגולת, הואיל והן חמורות, שמתמאות כמו שהן, ראה לעיל ה"ב, אולי גם רובע עצמות מהן הנזיר מגלח עליהן. וכל זה לענין טומאת אהל, אבל לענין מגען ומשאן, אפילו על עצם כשעורה, הרי הוא מגלח, כמבואר בסמוך ה"ו. וראוי להעיר, שבגמרא שם נא. נשאר עוד הרבה בעיות בענינים אלו בתיקון, ורבינו השמיטן, מפני שאינן מצויות, ונדירות מאד (רדב"ז). וב"לחם משנה" הקשה למה לא הזכיר רבינו, שאין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידים ומן העצמות, כמבואר בנזיר נא. אבל רבינו כבר הזכיר (לעיל ה"ד) "ויהיה כולו שלם", וממילא יש בו בשר וגידים ועצמות (מרכבת-המשנה). (37) למעלה ה"ב. (38) סיכך בגופו עליה. (39) בדפ' רומי, וכן בכת"י התימנים: האהילה. (40) שהטומאה סיככה על הנזיר, כגון שהוא עמד תחתיה. (41) והגג מאהיל על שניהם. (42) משנה נזיר מט: (43) גוש אחד, וכן שנינו באהלות פ"ב, מ"ב "מלוא תרווד רקב שגבלו במים, אינו חיבור לטומאה". וכתב רבינו בפירושו שם: "לפי שחלקיו נבדלים קצתם מקצתם, והלישה לא תשימהו גוף אחד, כמו שאמרו (שבת יח:). אפר לאו בר גיבול הוא". (44) משנה נזיר מט:.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי י"ט ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קכו

מתוך מהדורת וגשל

1 באֶהֱלֵל⁴⁵. אֶבֶל נִטְמָא בְּאֶחָת מִשְׁנַיִם עֶשֶׂר דְּבָרִים הֶלְלוּ⁴⁶:
 2 בְּגוֹשׁ אֶרֶץ הָעוֹבְדֵי פוֹכְבִּים וּמְזוֹלוֹת⁴⁷, אוּ בְשָׂדֶה שְׁנַחֲרוֹשׁ
 3 קֶבֶר בְּתוֹכָהּ⁴⁸, שֶׁהֵן מְטַמְּאִין בְּמַגַּע וּבְמִשְׁאֵל⁴⁹; אוּ
 4 שֶׁהָאֵהִיל עָלָיו וְעַל⁵⁰ הַשְּׂרִיגִים⁵¹ הַיּוֹצְאִים מִן הָאֵילָנוֹת⁵²,
 5 אוּ הַפְּרָעוֹת הַיּוֹצְאוֹת מִן הַגְּדֵר⁵³, אוּ מִשָּׂה אוּ גְמֵל⁵⁴
 6 וְכִיּוֹצֵא בּוֹ; אוּ שְׁנִטְמָא בְּאֶהֱל רִבְעַ עֲצָמוֹת שְׂאִין בְּהֵן
 7 לֹא רַב בְּנִין⁵⁵ וְלֹא רַב מְנִין; אוּ שְׁנִטְמָא בְּרַב־עֵיִת דָּם מִן
 8 הַמֵּת, שֶׁהִיא מְטַמְּא בְּמַגַּע וּבְמִשְׁאֵל וּבְאֶהֱל⁵⁶; אוּ שְׁנִטְמָא
 9 בְּגוֹלֵל⁵⁷ אוּ בְדוֹפֵק⁵⁸, שֶׁהֵן מְטַמְּאִין בְּמַגַּע וּבְאֶהֱל⁵⁹; אוּ
 10 שְׁנִטְמָא בְּאֶבֶר מִן הַחַי אוּ בְּאֶבֶר מִן הַמֵּת שְׂאִין עָלֵיהֶן
 11 בְּשָׂר פְּרָאוּי⁶⁰ - הֵרִי זֶה אֵינוֹ סוֹתֵר.

ז. אֶף עַל פִּי שֶׁבְכָל אֱלוֹ הוּא טְמֵא טְמֵאת שְׂבַעָה וּמִזָּה
 בְּשְׂלִישֵׁי וּבְשִׁבְעֵי - אֵינוֹ מְגַלַּח תְּגַלְחַת טְמֵאָה וְלֹא
 מְבִיא קְרָבָנוֹת וְלֹא סוֹתֵר אֶת הַקּוֹדְמִין. אֶבֶל כָּל יְמֵי
 הַטְּמֵאָה אֵין עוֹלִין לוֹ מִמֶּנֶן יְמֵי נְזִירוֹתוֹ⁶¹.
 ח. נִגַּע בְּאֶהֱל הַמֵּת⁶² אוּ בְכָלִים הַנוֹגְעִים בְּמֵת⁶³ - אֵינוֹ
 מִזָּה בְּשְׂלִישֵׁי וּבְשִׁבְעֵי⁶⁴. וְיִרְאֶה לִי, שְׂדִין זֶה מִיָּחֵד
 בְּנִזְיֹר; אֶבֶל כָּל אֶדָם שְׁנִטְמָא בְּכָלִי⁶⁵ טְמֵאת שְׂבַעָה -
 יָזֶה בְּשְׂלִישֵׁי וּבְשִׁבְעֵי, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת טְמֵאת
 מֵת⁶⁶. וְכֵן יִרְאֶה לִי, שֶׁזֶה שְׂאִינֹ⁶⁷ מִזָּה בְּשְׂלִישֵׁי
 וּבְשִׁבְעֵי אִם נִגַּע בְּכָלִים, כְּדִי שְׂיַעֲלוּ לוֹ יְמֵי טְמֵאתוֹ
 בְּכָלִים מִמֶּנֶן יְמֵי נְזִירוֹתוֹ⁶⁸.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

45) אהלות פ"ב, מ"ג, שנאמר (במדבר יט, יד) "אדם כי ימות באהל" צריך שיהיה היכר בעצם, שהיא של אדם. וכן כל עצם שאין עליון דמיון אנושי (הכוונה לשדרה וגולגולת שחסרו. תוספות יו"ט שם), וכן הכתוב אומר (שם טז) "או בעצם אדם" (רע"ב שם ע"פ פירוש המשנה לרבינו שם פ"א, מ"ח). ובדפוס רומי, וכן בכת"י התימנים הנוסח: "ואין עצם אחד מטמא באהל", ובצדק, שהרי בהל' טומאת מת פ"ב, ה"י כתב רבינו: "היה עצם אחד אפילו יש בו רובע (=הקב) הרי זה מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל" וראה נזיר נג. בדברי שמאי שם. 46) המנויים להלן. 47) ובדפוסים קדומים: ארץ העמים. וכל חוץ לארץ נקראת כך, וגזרו טומאה על עפר הבא מחוץ לארץ, שיהא מטמא במגע ובמשא. וכתב רבינו בפירושו למשנה (אהלות פ"ב, מ"ג) "שהם להתרשלותם עם המתים, וקוברים אותם בכל מקום, שפטנו על ארצותם בזאת הטומאה - וזה בגזירה מדרבנן... לפי שאנו נאמר שיהיה בכל חלק מעפרה עצם כשעורה". 48) ונשברו עצמות המת ונידושו בכל השדה עד מאה אמה. 49) משנה שם, וכן בנזיר נד. 50) טעות סופר יש כאן, וצ"ל: "כשהאהילו עליו ועל כזית מן המת שריגים היוצאים" וכו', וכן בהל' טומאת מת פ"ט, ה"ו (מעשה רב, לרבי בצלאל הכהן מוילנה). 51) ענפים. 52) שהענפים רחוקים זה מזה, ואין בכל אחד מהם שיעור טפח להביא את הטומאה על ידו, ומן התורה טהור הוא, שאין זה אהל. וחכמים גזרו טומאה בהולך תחתיהם (נזיר נד: ובתוספות שם, וכן רבינו בהל' טומאת מת פ"ג, ה"ב). 53) אבנים או עצים בולטים ממנו. פרעות - לשון גדל פרע (רע"ב לאהלות פ"ח, מ"ב) וגם אלה אינם מביאים הטומאה, מפני שאין ברחבם טפח (תוספות יו"ט לאהלות שם, וראה בנדה נו. וסח:). 54) שתחת המיטה או הגמל, יש כזית מן המת והנזיר עמו (תוספתא אהלות פ"ט, מ"א) ואין כריסו של הגמל נידון כאהל, שאינו עשוי להגן, וכדברי רבינו בהל' טומאת מת פ"ט, ה"ו "שכל אלו ההלכות האמורות בטומאת אהלים הנעשים מן האדם או מן הבהמה או מן הכלים הכל מדברי סופרים... ולפיכך אין הנזיר מגלח עליהם". ובירושלמי נזיר פ"ז, ה"ג מונה מיטה וגמל בין אלה, שאינם נעשים אהל ואין הנזיר מגלח עליהם, וראה סוכה כא. "אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל". 55) ראה לעיל ה"ב, ובביאורנו אות ט. 56) אבל אין הנזיר מגלח עליה, הלכה למשה מסיני (משנה בנזיר נד. ובתוספות שם מט: דיבור-המתחיל ועל חצי לוג). 57) כיסוי ארון המת. 58) צדי הארון, שהכיסוי דופק עליו. 59) אהלות פ"ב, מ"ד, שנאמר: וכל אשר יגע על פני השדה - לרבות גולל ודופק, אשר יגע - משום מגע הוא מטמא ולא משום משא (רע"ב שם). וכתב רבינו שם: ויקראו צדי הקבר "דופקים" להיותם דוחקים המת (לשון "ודפקום יום אחד", בראשית לג, יג) ויקרא כיסוי הקבר גולל, להיותו אצלו מאבן מתגלגלת על פי הקבר. 60) כדי להעלות ארוכה (נזיר נג:). כרבי יוחנן. ועל-כרחי שאין בו עצם כשעורה, שאם יש בו עצם כשעורה הרי הנזיר מגלח לפחות על מגעו ועל משאו (תוספות שם). וראה לעיל ה"ב, ובביאורנו אות יד. 61) משנה בנזיר נד: "ומתחיל ומונה מיד", הרי שימי טומאתו לא עלו לו למנין. 62) שם נד. "ואהל", ומפרש רבינו שם: שנגע באהל המת. 63) שהם מטמאים כמת עצמו, והנוגע בהם טמא טומאת שבעה, שנאמר (במדבר יט, טז) "בחלל חרב או במת", חרב הרי זה כחלל (נזיר נג:). וכתב רבינו בהל' טומאת מת פ"ה, ה"ג: "מפי השמועה למדו, שהחרב כמת, והוא-הדין לשאר כלים בין כלי מתכות, בין כלי שטף ובגדים, הרי הוא אומר (שם לא, יט) "כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תחטאו ביום השלישי וביום השביעי" וכי תעלה על דעתך, שזה ירה חץ והרג, או זרק אבן והרג, נטמא שבעת ימים? אלא הורג נפש בחרב וכיוצא בה, מפני שנטמא בנגיעתו בכלי שהרג בו, שהרי נגע הכלי במת". 64) אבל הוא טמא שבעה ימים. 65) שנגעו במת. 66) פ"ה, ה"ג. ולדעת הראב"ד שם, אין זה אלא בכלי מתכות או בחיבורין ואפילו בשאר כלים. חיבורים - שנגע האדם בכלים, בשעה שהכלים היו מחוברים למת. 67) בדפוסים קדומים: שזה שאינו. 68) שאילו היה צריך הזאה, לא היו ימי טומאתו עולים לו למנין נזירותו. והמקור לדברי רבינו, שאין הנזיר מזה על כלים שנגעו במת, הוא לשון סוגיית הש"ס בנזיר נד: שהתפלאו שם, כלים הנוגעים במת, הנוגע בהם בר הזאה הוא? ועל-כרחי שזה דין מיוחד בנזיר, כי בשאר כל אדם, ודאי שטעון הזאה, וכשיטת רבינו בהל' טומאת מת כנ"ל. והראב"ד סובר, שאין משם ראייה, כי המשנה עוסקת בכלי עץ ושלא בחיבורין, וכשנגעו במת אינם כמת, אלא אב הטומאה בלבד, והנוגע בהם אינו טמא שבעה ואינו טעון הזאה, בין נזיר בין שאר כל אדם, ולפיכך מתפלאה הגמרא שם: "כלים בני הזאה הם?" (לחם-משנה).

- 1 **ט.** נזיר שֶׁנִצְטָרַע וְהִחֲלֵט⁶⁹ - כָּל יְמֵי חִלּוּטוֹ⁷⁰ וְשָׁבַעַת יְמֵי סְפִירוֹ שֶׁסּוֹפָר אַחַר שְׂיִטְהָר לְצַרְעָתוֹ⁷¹ בֵּין תְּגַלְחַת
- 2 רֵאשׁוֹנָה⁷² לְשָׁנָה⁷³ אֵין עוֹלִין לוֹ מִיְמֵי נְזִירוֹתוֹ⁷⁴. אֲבָל
- 3 יְמֵי הַסֶּגֶר⁷⁵ - עוֹלִין לוֹ⁷⁶. וְכֵן אִם זָב בְּשָׂרוֹ, בֵּין אִישׁ
- 4 בֵּין אִשָּׁה - כָּל יְמֵי זִבְתָּן⁷⁷ עוֹלִין לָהֶן, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן
- 5 טְמֵאִין⁷⁸. וְדָבָר זֶה הִלְכָה לְמִשְׁנֵי הַמִּסֵּינֵי הוּא⁷⁹.
- 6 **י.** אֵין צָרִיף לֹמֵר, שְׂאִם נִטְמָא הַנְּזִיר בְּשָׂאָר טְמֵאוֹת⁸⁰
- 7 - שְׂמֵי טְמֵאָתוֹ עוֹלִין לוֹ, וְאֵינוֹ סוֹתֵר כְּלוּם⁸¹. נִטְמָא
- 8 בְּמַת בְּתוֹף יְמֵי צַרְעָתוֹ⁸² - סוֹתֵר אֶת כָּל הַקּוֹדְמִין, שֶׁהָרִי
- 9 בְּנְזִירוֹתוֹ עוֹמֵד⁸³ וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא טְמֵא⁸⁴.
- 10 **יא.** הַנְּזִיר מִתֵּר בְּטְמֵאָת מֵת מִצְוָה⁸⁵ וּבְתַגְלַחַת מִצְוָה⁸⁶,
- 11 וְאִסוּר בְּיַיִן הַמִּצְוָה בְּיַיִן הָרְשׁוּת. בְּיֵצֵד? מִי שֶׁנִּשְׁבַּע
- 12 שְׂיִשְׁתֶּה הַיּוֹם יַיִן, שֶׁהָרִי מִצְוָה עָלָיו לְשִׁתּוֹת⁸⁷, וְאִחֵר כִּף
- 13 נָדַר בְּנְזִיר - חָלָה נְזִירוֹת עַל הַשְּׂבוּעָה וְאִסוּר בְּיַיִן⁸⁸. וְאֵין
- 14 צָרִיף לֹמֵר שֶׁהוּא אִסוּר בְּיַיִן קְדוֹשׁ וְהַבְּדֵלָה, שְׂאֵינוֹ
- 15 אֲלָא מַדְבָּרֵי סוֹפְרִים⁸⁹.
- 16

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- 69 שנגמר דינו שהוא טמא, "וטמאו הכהן" (ויקרא יג, יא) מתרגם יונתן "ויחלטינה כהנא". (70 שהוא טמא בהחלט. 71 כשנרפא נגע הצרעת. 72 שהיא ביום טהרתו, שנאמר בו (ויקרא יד, ח) "וגלח את כל שערו". 73 שהיא ביום השביעי לטהרתו, ככתוב שם ט. 74 משנה בנזיר נד: "ומתחיל ומונה מיד". משמע מזה, שימי חלוטו וספרו אינם מן המנין, אבל אינם סותרים את הקודמים. ולאחר שהשלים ימי ספרו, משלים נזירותו על מנין הימים, שמנה קודם טומאתו (שם). 75 בתחילה כשהכהן ראה את הנגע, ועדיין לא החליט לטמאו מסגירו לשבעת ימים, לראות אם יפשה הנגע, ככתוב שם יג, ד"ח. 76 למנין נזירותו (משנה שם). ובגמרא שם נו: אמרו - הלכה היא למשה מסיני, כמבואר בירושלמי שם פ"ז, ה"ג. 77 שהם טמאים, ככתוב שם טו, ב, כה. 78 הואיל ואינם טעונים תגלחת. וכנ"ל. 79 משנה שם נד: "באמת אמרו, ימי הזב והזבה וכו'". וכל "באמת אמרו" - הלכה היא למשה מסיני, כמבואר בירושלמי שם פ"ז ה"ג. 80 כגון נבילה או שרץ. שהן קלות מטומאת זיבה, ואין טומאתו שבעה ימים אלא טומאת ערב בלבד. 81 שאין איסור לנזיר להטמא אלא למת בלבד, כמו שאמרו (נזיר מג.) "לא יטמא להם כמותם (במדבר ו, ז) - כמותם אינו מיטמא, אבל מיטמא בנגיעתם ובזיבתם", והשווה הל' טומאת אוכלין פט"ז, ה"ט. 82 היה נזיר ונצטרע, וכימי צרעתו נטמא למת. 83 שכשיתרפא מצרעתו, עליו להשלים נזירותו על הימים שמנה מקודם, כמבואר לעיל ה"ט ובביאורו אות עב. 84 לצרעתו, לא היה סותר את הקודמים בגלל צרעתו בלבד, נזיר יד: כרבי יוחנן, אבל ריש לקיש אומר שם: "אינו סותר (=את הקודמים), צרעת לחוד ונזירות לחוד", הואיל ואין ימי צרעתו עולים לו למנין נזירותו, דינו משונה מסתם נזיר, ואין טומאתו כמות סותרת כלום. וראה לקמן פ"י, ה"ב-ג. 85 מבואר להלן ה"ב. 86 מבואר להלן ה"ט"ו. 87 מחמת שבעתו. 88 נזיר ד. שנאמר (שם, ג) "מיין ושכר יזיר", והוא מיותר, שהלא נאמר מכל אשר יעשה מגפן היין - לרבות יין מצוה כיין הרשות, וכפירוש התוספות שם, וכן שם מד. 89 שאע"פ שאמרו (פסחים קו.) "זכור את יום השבת לקדשו - זכרהו על היין" - אין זה אלא אסמכתא בלבד, שקידוש היום כשלעצמו הוא מן התורה, והיין אינו אלא מדברי חכמים (תוספות נזיר ד. דיבור-המתחיל מאי היא, וכן בפסחים שם) והשווה הל' שבת פרק כט ה"א, ה"ו. 90 מותר לו להטמא, אבל בכל זאת הוא סותר נזירותו ומביא קרבן טומאה (קריית ספר). 91 משנה בנזיר מז, ובגמרא שם מת. דרשו: לאביו ולאמו... לא יטמא (במדבר ו, ז) מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר (שם ו) "על נפש מת לא יבוא" - אלא לאביו ולאמו אינו מיטמא, אבל מיטמא הוא למת מצוה, וזהו מה שכתב רבינו: "דברי קבלה", כלומר, שכך בא מדרש זה בקבלה, כדברי רבינו בפירושו שם פ"ו, מ"ה, וראה בתוספות-יו"ט שם. 92 הנזיר. 93 למשך ימי נזירותו בלבד. 94 שאמר: הריני נזיר לעולם (ראה לעיל פ"ג, ה"א), בכל זאת סתם נזירות אינה אלא שלשים יום (תוספות לנזיר מז). ולדעת ה"לחם משנה" כוונת רבינו, שהנזיר, נזר בחייו אחרי שנולד, ואין קדושתו קדושת עולם - בעוד שהכהן קדושתו מיום שנולד. 95 משעה שנולד ועד יום מותו (משנה בנזיר מז). ועוד הבדל יש ביניהם, שהנזיר ישנו בשאלה, וקדושתו ניתרת ע"י שאלה לחכם (ראה לעיל פ"ב, ה"א) וקדושתו כהן אינה בטלה עולמית (לחם-משנה). 96 שקדושתו מועטת מקדושת נזיר מאה (ירושלמי נזיר פ"ג, סוף ה"א). 97 אפילו לאלף שנה (ראה לעיל פ"ג, ה"א). 98 ירושלמי שם, שנזיר עולם אם הכביד שערו, מיקל בתער בכל שנים-עשר חודש ומביא קרבנו, וזוהי קדושתו, בעוד שנזיר לזמן קצוב אינו מגלח עד סוף ימי נזרו, ואינו מביא איפוא שום קרבן טהרה תוך ימי קצבת נזירותו, ראה לעיל פ"ג, ה"ב. וגם סתם נזירות קצובה, אינה לכל ימי חייו, שלרוב היא לזמן קצר בלבד, ולפיכך קדושתה קלה מנזיר עולם (רדב"ן). 99 לצרעתו. 100 שאחת היא בסתירה לשניה, כגון לעשות ציצית מחוטי צמר בטלית של פשתן, שהציצית מצות-עשה, והשעטני הוא איסור לא-תעשה. 101 כגון חוטי צמר בטלית של צמר, הרי אפשר לו לקיים את שתיהן, וכן חוטי פשתן בטלית פשתן.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי י"ט ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קכט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 - מוטב, ואם לא¹⁰² - יבוא עשה וידחה את לא תעשה.
 2 והלוא נזיר שגלח בימי נזרו עבר על לא תעשה ועשה,
 3 שנגמר: קדש יהיה גדל פרע שער ראשו¹⁰³, ובכל מקום
 4 אין עשה דוחה לא תעשה ועשה¹⁰⁴, ולמה דוחה עשה
 5 של תגלחת הנגע לנזירות? מפני שכבר נטמא הנזיר
 6 בצרעת, וימי חלוטו אין עולין לו כמו שבארנו¹⁰⁵, והרי
 7 אינו קדוש¹⁰⁶ בהן, ובטל העשה מאליו, ולא נשאר אלא
 8 לא תעשה, שהיא: תער לא יעבר על ראשו, ולפיכך בא
 9 עשה של תגלחת הצרעת ודחה אותה¹⁰⁷.
- 10 **פרק שמיני**
- 11 א. תגלחת הטהרה כיצד היא? כשיגמר הנזיר ימי
 12 נזירותו מביא שלש בהמות: כבש לעולה, וכבשה
 13 לחטאת, ואיל לשלמים. הביא שלשתן ולא פרוש -
 14 הראויה לחטאת תקרב חטאת, והראויה לשלמים -
 15 שלמים, והראויה לעולה - עולה. ומביא עם איל
 16 השלמים ששה עשרונות ושני שלישי עשרון סלת.
 17 אופה מהן עשרים חלה: עשר חלות מצות, ועשרה
 18 רקיקי מצות. ומושח העשרים ברביעית שמן. ושעור זה
 19 תלכה למשה מסיני. ומביא העשרים בכלי אהרן.
 20 ב. ושוחט החטאת תחלה, ואחר כך העולה, ואחר כך
 21 השלמים, ואחר כך מגלח. ואם גלח אחר ששחט
 22 החטאת או העולה - יצא. ומבשל השלמים או שולקן.
 23 ולוקח מן הרטב של זבחי השלמים ונותן על השער,
 24 ואחר כך משליכו לאש תחת דוד השלמים. ואם
 25 השליכו תחת החטאת - יצא.
- 26 ג. והיכן מגלח שער? בעזרת הנשים, בלשפת הנזירים
 27 שהיתה שם בקרן מזרחית דרומית, ושם מבשלין את
 28 שלמיהן ומשליכין שערן לאש. ואם גלח במדינה -
 29 יצא. ובין שגלח במדינה ובין שגלח במקדש - תחת
 30 הדוד הוא משליף שערו. ואינו מגלח עד שיהיה פתח
- 31 העזרה פתוח, שנגמר: פתח אהל מועד. לא שגלח
 32 כנגד הפתח, שזה בין מקדש הוא.
 33 ד. ואחר כך נוטל הפתח את הנזיר בשלה מן האיל,
 34 וחלת מצה אחת מן הסל, ורקיק אהרן, ונותנו על פני
 35 הנזיר או הנזירה ומניפן. ואחר כך תער הנזיר לשמות
 36 יין ולהטמא למתים.
 37 ה. נזיר ממרט אינו צריך להעביר תער. ואף על פי
 38 שאין לו שער או שאין לו פנים - הרי זה מקריב
 39 קרבנותיו וישתה ויטמא. ואם הביא קרבנותיו ולא גלח
 40 ראשו - אין התגלחת מעכבת, אלא שותה ומטמא
 41 לערב. שמשירק עליו אהרן מן הדמים התר, אף על פי
 42 שלא נתן על פפיו ולא הניף; שכל דברים אלו - למצוה
 43 ולא לעכב.
 44 ו. אף על פי שאין התגלחת מעכב עליו, מצוה לגלח
 45 אפלו לאחר זמן מרבה. ונזיר שגלח בלא תער, או
 46 שגלח ושיר שתי שערות - לא עשה כלום ולא קיים
 47 מצות גלוה. בין נזיר טהור בין נזיר טמא.
 48 ז. גלח והניח שתי שערות, וצמח ראשו בלו, וחזר וגלחו
 49 עם אותן שתי השערות, או שגלח אחת ונשרה אחת - הרי
 50 זה קיים מצות גלוה. נשרה אחת וגלח אחת - אין כאן
 51 מצות גלוה.
 52 ח. גלח על השלמים ונמצא פסול - תגלחתו פסולה,
 53 וזבחי לא עלו לו. גלח על החטאת ונמצאת שלא
 54 נשחטה לשם חטאת, ואחר כך הביא השלמים והעולה
 55 והקריבן כמצותן - תגלחתו פסולה וזבחי לא עלו לו.
 56 ט. גלח על העולה ועל השלמים ונשחטו שלא לשמן,
 57 ואחר כך הביא קרבנות אחרות להקריבן לשמן -
 58 תגלחתו פסולה וזבחי לא עלו לו.
 59 י. גלח על שלשתן ונמצא אחד מהם פשוט - תגלחתו
 60 כשירה, וביא שאר הזבחים וקריבו בהלכתן.
 61 יא. כל מקום שאמרנו תגלחתו פסולה - הרי הוא כמי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

102) כגון שיש לו טלית פשתן, וחייב להטיל בה חוטי תכלת, שהם מצמר, תבוא מצות תכלת ותדחה איסור שעטנז (מנחות מ. וכן בהל' ציצית פ"ג, ה"ו), וגם כאן העשה של תגלחת מצורע דוחה את הלא-תעשה של איסור גילוח הנזיר, שנאמר בו: "תער לא יעבור על ראשו" (נזיר נח.). (103) והרי זו מצות-עשה, כמבואר לעיל פ"א, ה"א. (104) כגון יבמה אלמנה מן הנישואין, אסורה להתייבם לכהן גדול, שאין 'עשה' של מצות יבום דוחה 'לא-תעשה' (של אלמנה לכהן גדול) ו'עשה', שמוזהר על הבעולה, ככתוב: "והוא אשה בבתוליה יקח" (יבמות כא. ובהל' יבום פ"ו, ה"א). (105) לעיל ה"ט. (106) ראה לקמן פ"י ה"ב: "ששער נזיר שנצטרע, מותר בהנייה" הרי שאין בו כל קדושה. (107) ולדעת הראב"ד, אין זה עיקר הטעם, אלא מפני שהלאו וה'עשה' של נזיר קלים מאד, שניירות ישנה בשאלה לחכם, והיא ניתרת, ולפיכך 'עשה' של תגלחת מצורע דוחה אותם, כמבואר ביבמות ה. ורבינו סובר, מאחר שבמסכת נזיר מא: ונת. מודגש בפירושו, שתגלחת מצורע דוחה 'לא-תעשה' שבנזיר, ולא הזכירו שם את ה'עשה' שבנזיר, אין אנו מניחים גמרא מפורשת במקומה, ונמשכים אחרי סוגיא ביבמות, שהיא שלא במקומה. וגם טעמו של הראב"ד, לא יספיק לתגלחת מצורע שהוא נזיר, נזירות שמשון, שאין לו שאלה, ראה לעיל פ"ג, ה"ד, ולפיכך טעמו של רבינו מקיף וכולל יותר (רדב"ז). (1) תגלחת טהרה וסדר הבאת קרבנות הנזיר, דין נזיר ממורט, ותגלחת פסולה כיצד יעשה, תגלחת הבן על קרבנות אביו הנזיר, הריני נזיר ועלי לגלח נזיר ושמע חברו ואמר ואני ועלי לגלח נזיר, כיצד יעשו.

- 1 שנתגלח בתוך ימי נזירותו, שהוא שולשים יום,
2 כמו שבאנו. ונמצא מונה שלשים יום אחר התגלחת
3 הפסולה, ויביא קרבנותיו.
4 יב. שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן - פשרים, ואין
5 עולים לבצלים לשם חובה. ונאכלין ליום אחד, ואין
6 טעונין לחם ולא מתנות ולא זרוע.
7 יג. שלש בהמות אלו והלחם הבא עמם - הכל מן
8 החלין, כשאר נדרי הקדש, כמו שיתבאר במקומו.
9 יד. האומר: הריני נזיר על מנת שאגלח ממעות מעשר
10 שני - הרי זה נזיר, ואינו מביא קרבנותיו מן המעשר,
11 אלא מן החלין.
12 טו. האיש שגדר בנזיר - יש לו להביא קרבנות אביו
13 לעצמו ומגלח עליהם; ואין האשה מגלחת על קרבנות
14 אביה. ודבר זה הלכה מפי הקבלה הוא. כיצד? מי
15 שהיה אביו נזיר, והפריש מעות לקנות בהן קרבנותיו,
16 ומת והניח המעות סתומין, ואמר אחרי מות אביו:
17 הריני נזיר על מנת שאביא קרבנותי ממעות שהפריש
18 אבי לקרבנותיו - הרי זה מביא מהן קרבנותיו. וכן אם
19 היה הוא ואביו נזירים, והפריש אביו מעות סתומין,
20 ומת האב, ואמר הבן אחר מות אביו: הריני מגלח על
21 מעות אבי - הרי זה מביא קרבנותיו מהן. אבל אם לא
22 אמר - יפלו המעות לנדבה. מת האב והניח בנים רבים
23 - חולקים המעות הסתומים, מפני שהיא ירשה להן,
24 ויש לכל אחד מהן לגלח על חלקו, והבכור נוטל בהן
25 פי שנים.
26 טז. בין שהיה האב נזיר עולם והבן נזיר זמן קצוב,
27 בין שהיה האב נזיר זמן קצוב והבן נזיר עולם - הרי
28 זה מגלח ומביא קרבנותיו ממעות נזירות אביו.
29 יז. הפריש האב מעות להביא בהן קרבנות טמאה ומת
30 - אין הבן מביא בהן קרבנות טהרה. וכן אם הפרישן
31 האב לקרבן טהרה - אין הבן מגלח עליהן התגלחת
32 טמאה. שדברים אלו הן ספק. ואם הביא זבחי - לא
33 עלו לו.
34 יח. האומר: הרי עלי לגלח נזיר - חזב להביא קרבנות
35 תגלחת טהרה, ומקריבן על יד איזה נזיר שירצה. אמר

יום חמישי כ' ניסן ה'תשע"ה

פרק תשיעי

- א. הפריש מעות שיקריב מהן קרבנות נזירים²,
והקריב מהן והותרו - יביאו במותרן קרבנות נזירים
אחרים³; שמותר נזירים - לנזירים. הפריש מעות
סתומין לנזירותו⁴ והותרו⁵ - יפלו המותרות לנדבה⁶.
ב. הפריש מעות מפרשין⁷ לנזירותו והותרו - מותר
מעות העולה יבואו עולה, ומותר החטאת יוליכם לים
המלח⁸, ומותר דמי השלמים יבואו שלמים. ואין
טעונין לחם⁹, ונאכלין ליום אחד¹⁰.
ג. הפריש מעות לנזירותו ומת: אם היו סתומין -
יפלו לנדבה¹¹; היו מפרשין - דמי עולה [יבואו עולה],
דמי חטאת ילכו לים המלח¹², דמי שלמים יבואו
שלמים. ונאכלין ליום אחד, ואין טעונין לחם¹³.
ד. כיצד הם המעות הסתומין? כגון שהפריש מעות
להביא מהן קרבנותיו ולא אמר פלום. אבל אם אמר:

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) מותר מעות נזירות וההבדל בין מעות מפורשות למעות סתומות, נדרה בניזיר והפרי לה בעלה מה ייעשה בקרבנות שהפרישה, שני נזירים שנטמא אחד מהם ואינו ידוע מיהו כיצד יביאו קרבנותיהם, עד אחד בניזירות והנזיר מכחישו.
(2) אחרים, שהם עניים. (3) עניים, ואפילו לא יהיה במותר כדי שיעור קרבן, יצרפו למעות נזירים אחרים, ולא יפול לעולת נדבה. (4) שהפריש מעות לקרבנות נזירות עצמו, ולא אמר כלום. (5) אחרי שקנה מהן כל קרבנותיו, נשאר לו עודף.
(6) לשופרות (=קופות) נדבה שבמקדש, להקריב מהן עולות נדבה לצבור, כשהמזבח עומד בטל. (7) שפירש: אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי. (8) שאין ספינה עוברת שם, ואין אנשים מצויים שם ליהנות מהן, כי דמי חטאת אלו אסורים בהנאה, כדין כל חטאת שנתכפרו בעליה, שהיא למיתה. (9) חלות נזיר. (10) לא כשלמי נדבה הנאכלים לשני ימים ולילה אחד, אלא כחומר שלמי נזיר. (11) ואף על פי שדמי חטאת מעורבים בהן, יפלו לנדבה, כי כן נתקבלה ההלכה בניזיר. (12) כדין חטאת שמתו בעליה, שהיא למיתה. (13) ומפריש מהן דמי חטאת ומוליכם לים המלח, והיתר לעולה ולשלמים.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי כ' ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קלא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 אלו לחובתי - הרי אלו כמפרישין. ואין צריך לומר, אם
 2 אמר: אלו לעולתי ולחטאתי ולשלמי - שהן
 3 כמפרישין¹⁴.
- 4 ה. המפריש בהמה בעלת מום¹⁵ - הרי היא כמעו
 5 סתומין¹⁶. וכן המפריש לשון של כסף ושל זהב או
 6 כלי¹⁷, אף על פי שאמר: זה לחטאתי ולעולתי ולשלמי
 7 - הרי הוא כמעו סתומין¹⁸.
- 8 ו. האומר: אלו לחטאתי והשאיר לנזירותי, ומת, או
 9 שהיתה אשה¹⁹ והפר לה בעלה²⁰ - דמי חטאת ילכו לים
 10 המלח, והשאיר יבואו בחצצן עולה ובחצצן שלמים²¹.
 11 ז. אמר: אלו לעולתי והשאיר לנזירותי - דמי עולה
 12 יבואו עולה, והשאיר יפלו לנדבה²².
- 13 ח. מי שדמה שהוא חייב בנזירות והפריש קרבנותיו,
 14 ואחר כך שאל לחכם והורהו שאין זה נדר ואינו חייב
 15 בנזירות - מה יעשה בקרבנות שהפריש? יצאו וירעו
 16 בעדר²³. שניה הקדש טעות²⁴, שאינו הקדש, כמו
 17 שיתבאר במקומו²⁵.
- 18 ט. האשה שנדרה בנזיר, והפרישה קרבנותיה, ואחר כך
 19 הפר לה בעלה: אם שולו היתה בהמה²⁶ - תצא ותרעה
 20 בעדר, שאין אדם מקדיש דבר שאינו של²⁷; ואם היו
 21 הקרבנות משלה ואין לבעלה בהן כלום, כגון שנתנו
 22 לה במתנה על מנת שלא יהיה לבעל בהן רשות²⁸ אלא
- 23 מה שתירצה תעשה בהן - החטאת תמות²⁹, והעולה
 24 תקרב עולה, והשלמים יקרבו שלמים. ונאכלין ליום
 25 אחד, ואינן טעונין לחם.
- 26 י. הפרישה מעו סתומין לקרבנותיה - יפלו לנדבה.
 27 היו מפרישין - דמי חטאת ילכו לים המלח, ודמי עולה
 28 יבואו עולה, ודמי שלמים יבואו שלמים. ונאכלין ליום
 29 אחד, ואינן טעונין לחם.
- 30 יא. האשה שנדרה בנזיר, ונטמאת³⁰ בתוך ימי נזירות,
 31 ואחר כך שמע בעלה והפר לה - הרי זו מביאה קרבן
 32 טמאה³¹.
- 33 יב. האיש שהדיר את בנו³² בנזיר והפריש עליו
 34 קרבנותיו, ולא רצה הבן בנזירות זו ומחה הוא או
 35 קרוביו, או שגלח הוא או שגלחוהו קרוביו - החטאת
 36 תמות³³, והעולה תקרב עולה, והשלמים יקרבו שלמים.
 37 ונאכלין ליום אחד, ואינן טעונין לחם. הפריש לו מעו
 38 סתומים - הרי אלו יפלו לנדבה. היו מעו מפרישין -
 39 דמי חטאת ילכו לים המלח, דמי עולה יבואו עולה,
 40 דמי שלמים יבואו שלמים. ואינן טעונין לחם, ונאכלין
 41 ליום אחד.
- 42 יג. האומר: הריני נזיר כשהיתה לי בן, והפריש קרבן³⁴,
 43 והפילה אשתו³⁵ וחרצה וילדה³⁶ - הרי הקרבנות ספק³⁷,
 44 ואסורין בגזה ובעבודה³⁸.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

14 כאילו אמר: אלו לחטאתי, ואלו לעולתי, ואלו לשלמי. 15) שאינה ראוייה למזבח, אלא להימכר, ודמיה קדושים לקרבנות נזירות. 16) ואם מת, יפלו לנדבה. 17) הואיל וראויים הם להימכר מיד, ללא כל שהייה, דינם כמעו. 18) ואין זה דומה ממש למעו, שאם אמר עליהן: "הרי אלו לעולתי ולחטאתי וכו'" שהן כמפורשין". כי המעו הן מחולקות, ויכול להפריש מהן דמי חטאת, ודמי עולה, הכול בפני עצמו. אבל לשון של כסף או כלי הם גוף אחד, ואפילו אמר עליו: הרי זה לחטאתי ולעולתי וכו' אין זה כמפורש. ולפי זה אם הפריש: שלוש בהמות בעלות מום, או שלוש לשונות של כסף או שלושה כלים ואמר: הרי אלו לחטאתי ולעולתי וכו' הרי הם כמעו מפורשות. 19) שנדרה בנזיר. 20) ודין מעוטיה לאחר ההפרה, כדין מפריש מעו לנזירותו ומת. 21) שדינם כמפורשים. ולא נתקבלה הלכה בנזיר: "סתומים יפלו לנדבה" אלא כשדמי חטאת מעורבים בהם. 22) כל שדמי חטאת מעורבים בהם, הרי הם כסתומים. 23) הרי הם חולין גמורים. 24) שבתחילה בטעות הקדישן, שחשב שהוא חייב בנזירות. 25) ודין זה גרוע יותר מהקדש טעות, המתואר שם. שבוזא אפילו בית שמאי (האומרים: הקדש טעות הקדש) יודו שהם חולין. והרי זה, כאדם שאינו מחוייב חטאת, וסבר שהוא חייב ואמר בהמה זו לחטאתי, שלא אמר כלום אפילו לבית שמאי. 26) שהקנה לה בהמתו לפני נזירותה, ואמר לה: אם תצטרכי לקרבנות קחי מבהמותי, כי אם נתן לה בהמתו אחר נזירותה, הרי קיים לה נדרה ושוב אינו יכול להפר. 27) ולא הקנה לה בעלה אלא דבר הצריך לה. 28) כי אם לא התנו כן, כל מה שקנתה (=זכתה) אשה, קנה בעלה. 29) ממתינים לה עד שתמות, שהרי זו כחטאת שמתו בעליה. ואפילו אם נאמר, בעל עוקר (בהפרתו) את נדר אשתו מעיקרו, אין אומרים, תצא בהמה זו לחולין - הואיל ואשה זו הייתה צריכה כפרה על שנדרה בנזיר וציערה עצמה מן היין, ועכשיו אינה צריכה עוד, בגלל הפרתו, הרי זו כחטאת שמתו בעליה. ולדעת הרא"ש שם, הרי זו כחטאת שכיפרו בעליה, שהיא למיתה. 30) למת. 31) שאין הבעל עוקר הנדר מעיקרו אלא מפירו מכאן ולהבא. ולפיכך, עליה להביא כל קרבנות טומאתה, חטאת ועולה ואשם. ולדעת רש"י שם, אינה מביאה אשם, שאין אשם בא אלא כשעומד להתחיל נזירות טהרה, וזו אינה מונה נזירות טהרה, שהרי בעלה הפר לה. אבל אם נטמאת ונשאלה לחכם והתיר לה, אינה מביאה קרבנות טומאה, שהחכם עוקר הנדר מעיקרו ועושהו טעות, ואפילו הפרישה בהמתה תצא ותרעה בעדר. 32) קטן, שהגיע לעונת נדרים. 33) הרי זו כחטאת שמתו בעליה, שהיא למיתה. 34) כשאשתו מעוברת. 35) ואינו נזיר, כי שמה לא היה וולד של קיימא. 36) וולד של קיימא, והרי זה נזיר, שהרי נולד לו בן ואפילו בהריון אחר. 37) אם הם קדושים בהפרשתו זו. וטעם הספק הוא, הואיל והפרישם קודם שהפילה, מהסתם הייתה דעתו כשתלד בן זה שהיא מעוברת בו, והואיל והפילה, מהריון זה לא נתקיים תנאו, ואין קרבנו קדוש אפילו כשיולד לו אחרי כן בן מעיבור אחר. אבל זה וודאי, אילו היה מפריש קרבנו לאחר שהפילה, הרי הוא קדוש, שכוונתו הייתה לבן שיולד לו אחר כך. 38) כשאר

קלב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי כ' ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יד. שְׁנֵי נְזִירִים שֶׁנִּטְמָא אֶחָד מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ מִי הוּא -
 2 פִּיּוּד מִבִּיאֵין קְרִבְנוּתֵיהֶן?³⁹ מִבִּיאֵין קְרִבֵּן טַמְאָה⁴⁰
 3 וְקְרִבֵּן טְהָרָה⁴¹ בְּמֵלֶאֱת יְמֵי נְזִירוּתָם⁴², וְאוֹמֵר אֶחָד
 4 מֵהֶם: אִם אָנִי הוּא הַטְּמֵא - קְרִבֵּן טַמְאָה שְׁלִי וְקְרִבֵּן
 5 טְהָרָה שְׁלִי, וְאִם אָנִי הוּא הַטְּהוֹר - קְרִבֵּן טְהָרָה שְׁלִי
 6 וְקְרִבֵּן טַמְאָה שְׁלִי⁴³; וְסוֹפְרִים יְמֵי נְזִירוּת אַחֲרַת גְּמוּרָה
 7 מֵאַחַר קְרִבְנוּת אֱלוֹהִי⁴⁴, וְחוֹזְרִין וּמִבִּיאֵין⁴⁵ קְרִבֵּן טְהָרָה⁴⁶,
 8 וְאוֹמֵר אֶחָד מֵהֶן: אִם אָנִי הוּא שְׁהִיִּיתִי טַמְא - קְרִבֵּן
 9 טַמְאָה שְׁלִי וְקְרִבֵּן טְהָרָה שְׁלִי וְזֶה קְרִבֵּן טְהָרָתִי, אִם
 10 אָנִי הוּא הַטְּהוֹר - קְרִבֵּן טְהָרָה שְׁלִי וְקְרִבֵּן טַמְאָה שְׁלִי
 11 וְזֶה קְרִבֵּן טְהָרָתִי. נִמְצְאוּ שְׁלֵא הִפְסִידוּ בְּקְרִבְנוּתֵיהֶן
 12 כְּלוּם⁴⁷.
 13 טו. מֵת אֶחָד מֵהֶן - הָרִי זֶה מִבִּיא חֲטָאת הָעוֹף⁴⁸ וְעוֹלֹת
 14 בַּהֲמָה⁴⁹, וְיֹאמֵר: אִם טַמְא הִיִּיתִי - הַחֲטָאת מִחוּבְתִי
 15 וְהָעוֹלָה נְדָבָה⁵⁰, וְאִם טְהוֹר הִיִּיתִי - הָעוֹלָה מִחוּבְתִי⁵¹
 16 וְחֲטָאת הָעוֹף סֶפֶק; וְסוֹפֵר יְמֵי נְזִירוּת אַחֲרַת, וּמִבִּיא
 17 קְרִבֵּן טְהָרָה⁵², וְאוֹמֵר: אִם טַמְא הִיִּיתִי - הָעוֹלָה
 18 הָרְאוּשׁוֹנָה נְדָבָה⁵³ וְזוֹ⁵⁴ חוּבָה, וְאִם טְהוֹר הִיִּיתִי -
 19 הָעוֹלָה הָרְאוּשׁוֹנָה חוּבָה וְזוֹ נְדָבָה וְזוֹ⁵⁵ שְׁאָר קְרִבְנֵי.
- 10 יז. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים⁶³? כְּשֶׁשָּׁתְקוּ הַנְּזִירִים שְׁנֵיהֶם
 11 אוֹ נִסְתַּפֵּק לָהֶן הַדְּבָר⁶⁴; אֲבָל אִם אָמַר אֶחָד מֵהֶן: אָנִי
 12 לֹא נִטְמַאתִי, אֲפֹלוּ שְׁנֵי עֲדִים מְעִידִים עָלָיו שֶׁנִּטְמָא -
 13 אֵינוֹ מִבִּיא קְרִבֵּן עַל פִּיהֶם. שְׁזָה שְׁאָמַר: לֹא נִטְמַאתִי -
 14 כְּאוֹמֵר: אֵינִי מִבִּיא כְּטַמְאָה, שְׁכֹבֵר נִשְׁאַלְתִּי⁶⁵ עַל
 15 נְזִירוּתִי⁶⁶; וְנִמְצָא שְׁאֵינוֹ מִכְחִישׁ אֶת הָעֲדִים⁶⁷, וְאָדָם
 16 נֶאֱמָן עַל יְדֵי עֲצֻמוֹ⁶⁸. אֲבָל אִם שָׁתַק אוֹ נִסְתַּפֵּק לוֹ -
 17 הָרִי זֶה מִבִּיא קְרִבֵּן אֲפֹלוּ עַל פִּי עַד אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 18

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הקדשים שאסור לגזום ולעבוד בהם, ככתוב בתורה. כי שמא כשהפרישם לפני ההפלה, הייתה דעתו אפילו לבן אחר שיוולד לו מהריון שני שלאחר ההפלה, והואיל וזו בעיניו שלא נפשטה שם, הרי הם אסורים בגיזה ועבודה, כדין כל ספק איסור תורה, שהוא להחמיר. (39) שהרי כל אחד ספק טמא ספק טהור הוא, ואם טמא הוא, אינו יכול להביא קרבנות טהרה, שאין חטאת בהמה באה נדבה, ואם טהור הוא, אינו יכול להביא קרבן אשם טמא, שאין אשם בא נדבה. (40) כל שלושת הקרבנות: חטאת ועולה ואשם. (41) חטאת עולה ושלמים. (42) כגון שקיבלו נזירותם ביחד, וזמן הבאת קרבנותיהם שווה הוא. (43) ועדיין אסורים הם לשתות יין, לפי שכל אחד מהם, שמא טמא הוא, וסתר את מניין נזירותו. ועליו להתחיל נזירות אחרת כדי לקיים את נדרו, ועם מלאת ימי נזירותו השנייה יתפר בין ובגילות. (44) לאחר שהביאו קרבנותיהם אלו. (45) עם מלאת ימי הנזירות השנייה. (46) כל שלוש הבהמות, שהן: כבשה לחטאת וכבש לעולה ואיל לשלמים. (47) אלא חצי קרבן טומאה, ואילו היה לבדו ונולד לו ספק טומאה, היה צריך להביא קרבן טומאה לעצמו. (48) לספק טומאתו, וחטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת. אבל עולתו ואשמו אינם מעכבים. (49) לנזירותו, אם טהור הוא, כדי שיוכל לגלח עליה שערו, שאם לא יביא עולה לנזירותו לא יוכל לגלח לטומאתו, כי שמא טהור הוא ונזיר טהור אסור לו לגלח עד שיזרקו עליו אחד מן הדמים. ועדיין אסור לו לשתות יין, כי שמא טמא הוא וסתר נזירותו ועליו למנות נזירות שנייה בטהרה. (50) שאין נזיר טמא מביא עולת בהמה לטומאתו. (51) אבל איל לשלמים אינו מביא, כי שלמים כאלו הטעונים לחם וזרוע - אינם באים נדבה. (52) שלוש בהמות: חטאת, עולה ושלמים. (53) שאין נזיר טמא מביא עולת בהמה. (54) עולת בהמה. (55) החטאת והשלמים. (56) במלאת ימי נזירותם הראשונה. (57) שאינם מזהירים על איסור הקפת הראש. (58) האנשים המבוגרים. (59) שתגלחת הטומאה היא קודם הקרבת הקרבנות וגילוח זה אינו מועיל לנזיר טהור, שדינו להתגלח אחרי הבאת קרבנותיו. נמצא אם נזיר טהור היה, עבר על: "לא תקיפו פאת ראשכם". ולדעת הרשב"ש שם, לפיכך לא יגלח תגלחת טומאה, כי לא יוכל לגלח שנית ביום הבאת קרבן טהרתו, כי שמא לא נטמא וכבר גילח גילוח טהרה, ואם כן יצא, שמי שנטמא וגילח, לא יגלח אחרי כן תגלחת טהרה, ולפיכך עדיף שלא יגלחו עכשיו תגלחת טומאה כי הגילוח אינו מעכב, ולבסוף כשיביאו קרבן טהרה יגלחו, ותגלחת זו תעלה גם לטומאתו וגם לטהרתו כאחד. (60) שהרי סוטה שנסתרה, אף על פי שהדבר ספק (אם נטמאה) הרי היא טמאה לבעל עד שתשתה. (61) שאין הסוטה נאסרת אלא במקום סתירה, שאין שם אלא היא ובעלה. (62) "שהרי הצבור עושים פסח בטומאה ... והרי, אם טומאה וודאית נדחית מפניהם, קל וחומר לספק טומאה". ולדעת הראב"ד אין ספק טומאה בשלושה אנשים - טהור, אלא אם כל השלושה עמדו בחצר במעמד אחד, שהספק נופל על כולם כאחד, אבל אם אין שלושתם במעמד אחד, אלא האחד עמד מרחוק, ואינו זקוק להם, והספק נפל על השניים, שניהם טמאים. אפילו כשהשלישי עמד באותה חצר, הואיל ועמד מרחוק, ואינו בכלל הספק. (63) שהנזירים מביאים קרבן טומאה על פי דברי עד אחד. (64) שנאמר "או הודע אליו חטאתו - מכל מקום", שלשון "הודע", משמע שנודע לו גם על ידי אחר, ואפילו על ידי עד אחד. (65) לחכם. (66) והתיר לי את נדר נזירותי. (67) שהריהו כאומר: לא נטמאתי בעודי בנדרי. (68) "בדברים שיש בהם כפרה, אינו נמנע להביא חטאת להתכפר נגד קונו".

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

17 א. אין אדם מגלח תגלחת אחת ועולה לו לנזרו
 18 ולצרעתו.²⁴ ותגלחת הצרעת בזמן שהוא ספק מצרע³
 19 אינה דוחה את הנזירות.⁴ לפיכך, מי שנזר שנה אחת,⁵
 20 והיה בכל השנה הזאת ספק מצרע וספק טמא מת, או
 21 שהיה בה ספק מצרע ובסוף השנה⁶ נטמא בספק - הרי
 22 זה מונה שבועה⁷ מים,⁸ ומזכה⁸ בשלישי ושביעי,⁹ ואינו
 23 מגלח בשביעי¹⁰, ואינו יכול לשתות ביין ולהטמא למת
 24 אלא לאחר ארבע שנים¹¹, ואוכל בקדשים¹² לאחר שתי
 25 שנים¹³. מפני שהוא צריך לגלח¹⁴ ארבע תגלחות¹⁵:
 26 תגלחת טהרה, ותגלחת טמאה מספק, ושתי תגלחות
 27 שמגלח המצרע¹⁶, שהרי הוא ספק מצרע¹⁷.
 28 ב. תגלחת ראשונה מגלח אותה אחר שנה ראשונה,
 29 ומגלח בה ראשו וזקנו וגבות עיניו, ומטהר בעץ ארז
 30 ואזוב וצפרים, כשאר מצרעים¹⁸. אם אינו טמא מת ולא

1 וכן עד שאמר לאחד: בפני נדרת בניזירות, אם הכחישו
 2 - אינו חזב כלום⁶⁹, ואם לא הכחישו - נהג נזירות על
 3 פיו. אפלו אמר לשנים: ראיתי אחד מכם שנזר ואיני
 4 יודע מי הוא - הואיל ואין מכחישין אותו, נוהגין
 5 נזירות על פיו⁷⁰. נהג נזירות על פי עד אחד⁷¹, ושקה
 6 יין או נטמא⁷², והתרו בו [שנים⁷³] - לוקה, אף על פי
 7 שעקר הנזירות בעד אחד⁷⁴.
 8 יח. מת שהיה משכב⁷⁵ לרחב הדרך, אף על פי שאין
 9 שם מקום לעבר אלא עליו⁷⁶ או נוגע בצדו, ואף על פי
 10 שהיא טמאה ידועה⁷⁷, ועבר שם נזיר - הרי זה טהור,
 11 הואיל וספק ברשות הרבים טהור⁷⁸.
 12 יט. במה דברים אמורים⁷⁹? במהלך ברגליו⁸⁰; אבל אם
 13 היה רוכב או טעון משא - הרי זה טמא. שהמהלך
 14 ברגליו - אפשר שלא יגע או שלא יאהיל או שלא
 15 יסיט⁸¹; אבל טעון או רוכב - אי אפשר שלא יגע ושא
 16 יאהיל או שלא יסיט⁸², שהרי המת לרחב הדרך⁸³.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

69) שעד אחד נגד הכחשת הנידון, אינו כלום. (70) מספק. (71) שאמר לו: בפני נדרת בניזירות ולא הכחישו. (72) והוא הדין אם גילח. (73) בכתב יד התימנים תיבה זו איננה, ובצדק. שאין צורך שיתרו בו שניים. אלא אפילו אחד מן השניים התרה בו הרי זו התראה. (74) והטעם, הואיל ונהג זהירות על פי עד זה, משמע שהודה לו או שנסתפק לו, והרי זה כאילו קיבל עליו נזירות מעצמו. (75) בגלוי, ולא טמון בקרע. (76) נמצא שהוא מאהיל עליו וטמא. (77) לאדם אחד, ואפילו הוא בסוף העולם. (78) וגם כאן הוא ספק, כי שמא נטה הנזיר מן הדרך בעניין שלא נגע ולא האהיל. והשווה הלכות אבות הטומאה פרק י"ח, הלכה ב: "זה הכלל כל ספק ברשות הרבים טהור עד שיאמר נטמאתי בוודאי". ובכל זאת אינו טהור אלא הנזיר, שבנזיר הקילו, אבל לעניין אוכלי תרומה, הרי זה טמא, כמו שכתב רבינו: "הרי זה טמא לתרומה, שחזקתו שנגע ... שאין זה כשאר הספקות אלא חזקתו שנגע", כלומר, אין זה ספק השקול, אלא קרוב לוודאי שנגע, אלא שבנזיר הקילו אפילו בספק רחוק כזה. (79) שהוא טהור. (80) יכול להיות שנטה מן הדרך ולא נגע. (81) יזיז עצם מן המת וינדודו, שהמת מטמא בהיסט. (82) שבוודאי בדרך המלך הלך ולא היטה לצדדים. (83) כל שתי הלכות אלו מקורן בנזיר סג: ואף על פי שבגמרא שם מחלקים בין טומאת התהום לטומאה ידועה, סובר רבינו שאין זה אלא כשנודע לו דבר הטומאה לאחר שנזרק עליו דם קרבנותיו, אבל לפני זריקת הדמים, אין חילוק בין טומאת התהום לטומאה ידועה. אלא הכל הולך לפי הכלל: ספק טומאה ברשות הרבים טהור, ואין לנו אלא לקבוע מהות הספק. ולהראב"ד שיטה אחרת בזה, שהכל תלוי אם זו טומאה ידועה או טומאת התהום, שטומאת התהום הותרה בנזיר, וטומאה ידועה טמאה בנזיר, ואינו מחלק בין נודע לו קודם הזריקה או לאחריה. (1) שאין תגלחת אחת עולה לנזיר ולמצרע כאחד, ספיקות הרבה במנין הנזירות כיצד יעשה. בגלל הספיקות, יתכן שהנזיר יגלח ארבע פעמים בסוף כל עשר שנים ולא ישתה יין אלא לסוף ארבעים שנה, טמא מת ומצרע ודאי כיצד יגלח וימנה ויביא קרבנותיו, עד מלאת ימי נזרו, מעלת הנזיר נזירות לה' דרך קדושה ופרישות. (2) אפילו כשהן חלות בזמן אחד, שתגלחת נזיר, היא להעביר שיער, שאינו צריך עוד לגדל שיער לשם מצוה, ותגלחת ראשונה של מצרע, היא לגדל שיער לגלחו שנית ביום השביעי, לפני יום הבאת קרבנות, ככתוב בתורה ויקרא יד, ה. וכן תגלחת שניה של מצרע אינה עולה לנזרו, שתגלחת מצרע היא לפני זריקת דמים, ואילו הנזיר אינו מגלח אלא לאחר שזרקו עליו אחד מן הדמים (נזיר ס:); וראה לקמן הי"ב. (3) ספק נגע צרעת וטמא, או בוהק וטהור. (4) כי שמא אינו מצרע ואסור לו לגלח שערו משום נזירותו, שנאמר בה (במדבר ו, ה) "וער לא יעבור על ראשו". וכשהוא ודאי מצרע, הוא דוחה נזירותו, כמבואר לעיל פ"ז, ה"ז. (5) שקיבל עליו נזירות לשנה אחת. (6) שבעה ימים לפני גמר שנת נזירותו, וכפי שיתבאר להלן אות כב. (7) לטומאתו, כדן כל טמא מת. (8) מאפר הפרה. (9) וגם טובל אחר ההזאה, שאינה עולה מטומאתו על שיטבול, וכמבואר לעיל פ"ו, ה"א. (10) כל עוד לא מלאה שנה לנזירותו, כי שמא לא נטמא ולא נצטרע והרי הוא נזיר טהור, ואסור לו לגלח שערו. (11) שאז יצא מכל ספק, ונשלמה נזירותו על-כל-פנים, כמבואר בסמוך ה"ב. (12) בקרבנות המקדש. (13) בגלל צרעתו, שהמצרע אסור לאכול מן הקדשים עד שיביא קרבנותיו לאחר תגלחתו השניה, וזה אינו מגלח בשניה עד סוף השנה השניה, כמבואר בסמוך ה"ב, אבל משום טומאת מת היה מותר לאכול מן הקדשים לאחר שהזה וטבל, שאין איסור מחוסר כפרה (קרבנות) בקדשים, אלא למי שטומאתו יוצאת מגופו (רע"ב לנזיר פ"ח, מ"ב). (14) זה מוסב גם על שתיית יין והיטמאות למת. (15) עד שיגמור נזירותו בטהרה. (16) הראשונה כשנרפא מצרעתו, והשניה ביום השביעי לימי ספירו, כמבואר לעיל אות א. (17) כל זה מקורו במשנה נזיר נט: ובגמרא שם ס. (18) ככתוב בתורה ויקרא יד, ד"ח.

קלד שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי כ' ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מצרע - הרי היא תגלחת טהרה של נזירותו¹⁹; ואם הוא
 2 מצרע ודאי בשנה ראשונה - הרי היא תגלחת ראשונה
 3 של מצרע. ושוהה שנה אחרת פמנן ימי הנזירות, ואחר
 4 כן מגלח תגלחת שניה של מצרע²⁰. שאינו יכול לגלח
 5 אחר שבועה פשאר מצרעין, שפא אינו מצרע, אלא
 6 טמא מת ודאי הנה²¹, ושנה שניה זו הרי הוא בה נזיר²²
 7 שאסור לגלח²³. ומאחר שגלח שתי תגלחות אלו -
 8 שלמה טהרת הצרעת ומתו לאכל בקדשים²⁴. ושוהה
 9 שנה שלישית, ואחר כן מגלח תגלחת שלישית. שפא
 10 מצרע ודאי הנה בשנה ראשונה ולא הנה טמא מת,
 11 ושנה ראשונה לא עלתה לו²⁵ מפני שהיא ימי חלוט²⁶,
 12 ושנה שניה לא עלתה לו מפני שהיא ימי ספירו של
 13 מצרע שפין תגלחת ראשונה ושניה, לפיכך צריך
 14 לשהות שנה שלישית בנזירותו, ומגלח תגלחת שלישית
 15 לנזירותו, והיא תגלחת טהרה. או שפא טמא מת ודאי
- 16 הנה ומצרע ודאי, ואין תגלחת אחת עולה לנזירותו²⁷
 17 ולצרעתו, ונמצאת תגלחת ראשונה ושניה תגלחת
 18 צרעת, ותגלחת שלישית תגלחת טמאה, ואין אחת
 19 משלש שנים עולה²⁸, שהרי השלישית תגלחת טמאה,
 20 לפיכך צריך לשהות שנה רביעית בנזירות, ומגלח
 21 תגלחת רביעית²⁹. ושערו בכל תגלחת ספק אסור בהנה
 22 מספק³⁰, ששער נזיר שנצטרע מתו בהנה³¹.
- 23 ג. וכן אם נדר עשר שנים נזירות, והנה בהן ספק
 24 מצרע, ונולד לו ספק טמאה³² בסופן³³ - הרי זה אינו
 25 שותה ביין עד ארבעים שנה³⁴, ומגלח ארבע תגלחות,
 26 אחת בסוף כל עשר שנים. תגלחת ראשונה - לספק ימי
 27 צרעת³⁵; שניה - לספק ימי ספירו של מצרע³⁶;
 28 שלישית - לספק טמאות³⁷; רביעית - תגלחת טהרה³⁸.
- 29 ד. וכיצד מביא זה קרבנותיו³⁹? אם הנה עשירי⁴⁰ -
 30 כותב נכסיו לאחרים⁴¹; שמצרע עשירי שהביא קרבן עני

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

19) ואע"פ שהנזיר אסור בגילוח הזקן, ונמצא שהוא מגלח שלא במקום מצוה, כאן מדובר באישים שאין אסור גילוח נהג בהם, כמבואר להלן ה"ט. (20) הנקראת תגלחת ימי ספירו, על שם הימים שהוא סופר בין תגלחתו הראשונה לשניה. (21) וסתר את כל ימי נזרו הקודמים. (22) נזיר טהור, שהתחיל למנות אחרי תגלחת טומאתו. (23) ועליו לשהות עד סוף השנה השניה. וכתב הראב"ד: כל זה צודק, אם נטמא עד שבעה ימים לתום שנתו הראשונה, אבל אם נטמא ששה או חמשה ימים לפני גמר השנה הראשונה, נמצא כשגילח בסוף השנה הראשונה לא גילח לטומאתו, שעדיין לא מלאו שבעה ימים לטומאתו, וממילא לא חלה עליו נזירות טהרה, כי כל עוד שלא גילח לטומאתו, אין הנזירות של טהרה חלה עליו, וממילא יהיה מותר לו לגלח תגלחת שניה לצרעתו בסוף שבעה ימים לתגלחתו הראשונה, ולא יצטרך להזהר בנזירותו אלא שלש שנים ושבעה ימים, שאפילו נצטרע, הרי גילח תגלחתו השניה שבעה ימים אחרי מלאת השנה הראשונה. ומונה שנה לטומאתו, ושנה לנזירותו, כמבואר בסמוך. (24) ובנוגע לקרבנותיו, ראה להלן ה"ד. (25) לנזירותו. (26) וכבר נתבאר לעיל פ"ז, ה"ט שימי חלוטו (שהוחלט עליו, שהוא מצורע טמא) וימי ספירו "אינם עולים לו מימי נזירותו". (27) נזירות טומאתו, כי נזיר טמא מגלח לאחר טבילתו, ככתוב (במדבר ו, ט) "וגלח ראשו ביום טהרתו" = לאחר טהרתו, אבל המצורע מגלח לפני טבילתו במים, ככתוב (ויקרא יד, ט) "והיה ביום השביעי יגלח... ורחץ את בשרו במים וטהר" (נזיר ס:). (28) למנין נזירותו. (29) שם ס. ואז יצא מכל הספיקות, והותר ביין וכו'. (30) שמא נזיר טהור הוא, ושער נזיר טהור אסור בהנאה. כמבואר לעיל פ"ח, ה"ב, שהוא טעון שרפיה, והשווה ה"ל פסולי המוקדשין פ"ט, ה"י, ואפילו נזיר טמא, שערו אסור בהנאה וטעון קבורה, כמבואר לעיל פ"ו, ה"ד. (31) רבינו לשיטתו לעיל פ"ז, ה"ט, שנזיר מצורע בטלה קדושת שערו, הואיל וימי צרעתו אינם עולים לו, ואין בו מצות-עשה של: "קדוש יהיה גדל פרע" המוסבה על קדושת השער, כמבואר בקידושין נו: "גידולו יהיה קדוש". ובירושלמי נזיר פ"ח, ה"ב נחלקו בזה רבי יוחנן וריש לקיש. לדעת רבי יוחנן מצורע שנזיר טהור, ולדעת ריש לקיש שערו מותר. וראה ב"מראה הפנים" שם, שבנזיר ספק מצורע, דברי הכל שערו אסור בהנאה מספק, ומשם המקור לדברי רבינו. (32) טומאת מת. (33) ראה בבבא אורנו לעיל אות כב. (34) כי עד אז הוא בספק נזירות. (35) שאינו יכול לגלח כל עשר שנים, שמא אינו מצורע והוא נזיר ואסור בגילוח. (36) ואינו יכול לגלח בסוף שבעה ימים לתגלחתו הראשונה, שמא טמא מת הוא, ותגלחתו הראשונה היתה לספק טומאתו, וחלה עליו נזירות טהרה ואסור לגלח כל עשר שנים הבאות. (37) שמא מצורע היה ושתי תגלחותיו היו לצרעתו וזו לטומאתו, ואינו יכול לגלח שבעה ימים אחרי תגלחתו השניה, כי שמא לא נטמא למת, והרי הוא נזיר טהור ואסור בגילוח כל עשר השנים, שימי חלוטו וספירו לא עלו למנין, ועל-כרחו שוהה עד גמר שלשים שנה. (38) שמא טמא מת היה, ותגלחתו השלישית היתה לטומאתו, ולאחריה חלה עליו נזירות טהרה, הכל מבואר לעיל ה"ב. (39) ראוי להקדים כאן סדר קרבנות המצורע, נזיר טמא ונזיר טהור, כדי שיובנו הדברים יפה. המצורע מביא ביום טהרתו, כשנרפא נגע צרעתו, שתי צפרים (ויקרא יד, ד"ז), וביום השביעי לימי ספירו מתגלח שנית, ומביא למחרתו כבש לאשם, כבשה לחטאת וכבש לעולה, ואם דל הוא מביא כבש לאשם, ושתי תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה (שם י"ב), נזיר טמא מביא: שתי תורים או שני בני יונה, אחד לחטאת ואחד לעולה וכבש לאשם (במדבר ו, י"ב) ונזיר טהור - כבש לעולה לחטאת ואיל לשלמים (שם, יד). (40) וקרבתו מצורע עשירי - חטאת בהמה, שאינה באה על הספק. (41) כדי שיהיה עני, ויוכל להביא חטאת העוף על הספק, שחטאת העוף הלכה היא שבאה גם על הספק, כמבואר בנזיר כט.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי כ' ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות קלה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 - לא יצא⁴². וְאָחַר כָּךְ מְבִיא חֲטָאת הָעוֹף⁴³ וְעוֹלֹת
- 2 בַּהֶמְהָה⁴⁴ בְּתַגְלַחַת רֵאשׁוֹנָה וְשִׁנְיָה וְשְׁלִישִׁית. וְכָל חֲטָאת
- 3 עוֹף מִהֵן לֹא תֹאכַל, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סֶפֶק⁴⁵. וּמְבִיא בְּתַגְלַחַת
- 4 רְבִיעִית קֶרֶבֶן נִזִיר טָהוֹר, שֶׁהוּא שֶׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת, כְּמוֹ
- 5 שֶׁבָּאֲרֵנוּ⁴⁶.
- 6 ה. שֶׁלֹשׁ חֲטָאוֹת הָעוֹף שֶׁמְבִיא בְּשֶׁלֹשׁ הַתַּגְלָחוֹת:
- 7 חֲטָאת רֵאשׁוֹנָה - לְסֶפֶק טְמֵאָתוֹ⁴⁷; שִׁנְיָה - לְסֶפֶק
- 8 צְרַעְתּוֹ, שְׁאִין הַמְצָרַע מְבִיא קֶרֶבֶן אֶלָּא לְאַחַר תַּגְלַחַת
- 9 שִׁנְיָה⁴⁸; וְכֵן חֲטָאת שְׁלִישִׁית - לְסֶפֶק טְמֵאָתוֹ. שְׁאִין
- 10 תַּגְלַחַת אַחַת עוֹלָה לְנִזְרוֹ⁴⁹ וְלִצְרַעְתּוֹ⁵⁰, וְשִׁמָּא מְצָרַע
- 11 וְדַאי וְטָמֵא מֵת וְדַאי הִזָּה, שֶׁהַתַּגְלַחַת הָרֵאשׁוֹנָה וְהַשִּׁנְיָה
- 12 לְצְרַעְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרֵנוּ⁵¹, וְתַגְלַחַת שְׁלִישִׁית תַּגְלַחַת
- 13 טְמֵאָה, וְלִפְיֶכָף צְרִיף לְהִבִּיא קֶרֶבֶן טְמֵאָה בְּשְׁלִישִׁית⁵².

- 14 ו. שֶׁלֹשׁ עוֹלוֹת בְּהֵמָה שֶׁמְבִיא עִמָּהֶן, עַל הָרֵאשׁוֹנָה הוּא
- 15 מִתְּנָה וְאוֹמֵר: אִם טָהוֹר אָנִי - זֶה מִחוּבַת־י⁵³, וְאִם טָמֵא
- 16 אָנִי - הֲרִי הִיא נְדָבָה⁵⁴. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּשִׁנְיָה⁵⁵
- 17 וּבְשְׁלִישִׁית⁵⁶.
- 18 ז. וּמְבִיא קֶרֶבֶן טְהָרָה⁵⁷ בְּתַגְלַחַת רְבִיעִית, וּמִתְּנָה⁵⁸
- 19 וְאוֹמֵר: אִם טָמֵא הִייתִי - רֵאשׁוֹנָה נְדָבָה⁵⁹, וְזֶה חוּבָה⁶⁰;
- 20 וְאִם מְחֻלָּט⁶¹ הִייתִי - רֵאשׁוֹנָה חוּבַת מְצָרַע⁶², וְזֶה חוּבַת
- 21 נְזִירוֹת, וְשִׁפְטִים הָאֲמֻצָּעוֹת נְדָבָה⁶³; וְאִם טָהוֹר מִטְּמֵאָת
- 22 מֵת הִייתִי וּמְצָרַע - עוֹלָה הָרֵאשׁוֹנָה חוּבָה וְכֵן הַשִּׁנְיָה,
- 23 אַחַת לְחוּבַת מְצָרַע⁶⁴ וְאַחַת לְחוּבַת נְזִירוֹת⁶⁵, וְשְׁלִישִׁית
- 24 וְרְבִיעִית נְדָבָה, וְהַשְּׂאָר⁶⁶ קֶרֶבֶן טְהָרָתִי⁶⁷; וְאִם טָמֵא
- 25 הִייתִי וּמְצָרַע - עוֹלָה רֵאשׁוֹנָה חוּבַת צְרַעַת, וְשִׁנְיָה
- 26 וְשְׁלִישִׁית נְדָבָה⁶⁸, וְזֶה קֶרֶבֶן תַּגְלַחַת טְהָרָה⁶⁹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(42) ולפיכך אין לו תקנה עד שיעני (תוספתא נזיר פ"ו ה"א). והוא הדין שיוכל להפקיר נכסיו ויהיה עני, כמבואר בתוספות נזיר נה: דיבור-המתחיל אוכל בקדשים. ויש להעיר, שכל הפרט הזה אינו נוגע לנו בתגלחת הראשונה, שאין המצורע מביא בה שום קרבן, כמבואר בסמוך ה"ה, אלא שרבינו מסדר כאן כללות המעשים שצריך לעשות בדרך כלל (כסף-משנה). (43) יתבאר בסמוך ה"ה, לשם מה היא באה בכל שלש התגלחות. (44) לנזירות טהרתו כדי שיוכל לגלח עליה, שמא נזיר טהור הוא, וכמבואר להלן ה"ו. (45) לטומאתו או לצרעתו, וחטאת העוף הבאה על הספק אינה ראויה להאכל, כי שמא בהל' פסולי המוקדשין פ"ט, ה"י. (46) לעיל פ"ח, ה"א. ולא הזכיר רבינו שעליו להביא צפרים בתגלחת הראשונה (ראה לעיל ה"ב), למרות שנישנו בברייתא בניזיר ס., כי אין רבינו עוסק כאן אלא בקרבנות הנעשים בפנים העזרה. ואלו הצפרים נעשות מחוץ לעזרה, כמבואר בגמרא שם, כי יש לחוש שמא אינו מצורע ואסור להביא חולין לעזרה, ולפיכך אינן נחשבות כקרבן (רדב"ז). (47) שמא נזיר טמא הוא וחייב בחטאת. (48) ולפיכך אין הראשונה אלא לטומאתו, והשניה אינה אלא לצרעתו, כי אם נזיר טמא היה, כבר הביא חטאתו בתגלחת הראשונה. (49) לספק טומאתו. (50) כמבואר לעיל בבאורנו אות כו. (51) לעיל ה"ב. (52) כל זה בניזיר ס. (53) שנזיר טהור אינו מגלח אלא עד שיזרקו עליו אחד מן הדמים. (54) שנזיר טמא אינו מביא עולת בהמה, אבל חטאתו אינה באה נדבה. וכן אינו מביא שלמיו, שהם טעונים לחמי נזיר, ואין שלמים כאלו באים נדבה (תוספות לנדה ע. דיבור-המתחיל למחרת). וכבר נתבאר לעיל פ"ח, ה"ב, שאם גילח על העולה יצא. (55) אם נזיר טהור אני שלא נצטרעתי, והייתי נזיר טמא בלבד, וכבר הבאתי קרבן טומאתי בתגלחת הראשונה, הרי זו לחובתי, ושאר קרבנותי אביא בתגלחת הרביעית. (56) שאם נזיר טהור אני עתה, ולא הייתי נזיר טמא כלל, ושתי תגלחותי הראשונות היו לצרעתי, נמצא שקרבני זה הוא לחובת נזירות טהרתי (מרכבת המשנה). ואע"פ שמאחר יתר קרבנות נזירותו, אין בכך כלום, שהרי אנוס הוא, כמבואר בסמוך ה"ז (רדב"ז). (57) הכולל עולה חטאת ושלמים, כלעיל ה"ד. (58) בכת"י התימנים: ומתנה ואומר. (59) שאין נזיר טמא מביא עולת בהמה. (60) לטהרת נזירותו. ואין אומרים, העולה שהקריב בתגלחתו השניה היתה לחובת נזירותו, כי יש לחוש שמא טמא ומוחלט היה, נמצאו שתי תגלחותיו הראשונות לצרעתו, והשלישית לטומאתו, וזו הרביעית לחובתו (כסף-משנה). (61) מצורע מוחלט, ראה פירושו לעיל פ"ז, ה"ט. (62) אע"פ שכתב רבנו לעיל ה"ה: "שאינן המצורע מביא קרבנו אלא לאחר תגלחת שניה" לא הקפיד אלא על חטאת העוף, שהיא עיקר קרבנו. אבל עולה, שאינה אלא דורון, אף אם יביאנה לפני תגלחתו השניה היא כשרה, וכן כתב בהל' מעשה הקרבנות פ"ח, ה"ט: "אבל אם שחטו עולותיהם בחוץ (חוץ למקדש) בתוך ימי הספירה (שבין תגלחת ראשונה לשניה) חייבים (- משום איסור שחוטין חוץ) שהעולה דורון היא, והחטאת והאשם היא עיקר הכפרה" (כסף-משנה ולחם-משנה). (63) כי שמא היה גם טמא למת, נמצא שבתגלחת השניה, היתה עולתו נדבה, שכבר הביא עולה לצרעתו בתגלחתו הראשונה, ותגלחתו השלישית היא לטומאתו, וגם זו נדבה, שאין הטמא מביא עולת בהמה. (64) כאמור באות סא. (65) נזירות טהרתי. ואע"פ שהתגלחת השניה היא של ימי ספירו, בכל זאת אם הקריב עולתו לנזירותו עלתה לו, אע"פ שהקריבה קודם זמנו, כמבואר בהל' מעשה הקרבנות פ"ח, ה"ט (לחם-משנה). (66) הכבשה לחטאת והאיל לשלמים. (67) שאני מקריב כעת לתשלום קרבן נזירותי, וכבר שנינו (נזיר נט:): שהנזיר מביא קרבנותיו לחצאין. (68) שהשניה היא לצרעתו, וכבר הביא עולתו בתגלחת הראשונה, והשלישית היא לטומאתו, ואין נזיר טמא מביא עולת בהמה. (69) שכך הסדר: שתי תגלחות הראשונות לצרעתו, השלישית לטומאתו, הרביעית לנזירותו, וכבר נתבאר לעיל ה"ו מדוע הוא מביא עולתו בתגלחת השניה, כי שמא לא נטמא לצרעתו ואינו אלא טמא מת, נמצאת הראשונה לטומאתו והשניה לנזירותו, וכן מביא בשלישית, שמא נצטרע ולא נטמא למת כלל. נמצאת השלישית לנזירותו, וכמבואר לעיל אות נה (ע"פ הסוגיא נזיר ס.).

קלו שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי כ' ניסן – ספר הפלאה – הלכות נזירות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ח. אָבֵל הָאֵשֶׁם וְהַעֹלָה⁷⁰ אֵינָן מְעַבְבִּין לֹא בְתַגְלַחַת
2 טְמֵאָה וְלֹא בְצָרְעַת⁷¹. נִמְצְאָתָּ⁷² אוֹמֵר: אִם הוּא מְצָרַע
3 וְדַאי וְלֹא נִטְמָא בְּמַת - הָרִי טְהַר בְּצַפְרִין, וְחִטָּאת הָעוֹף
4 הִיא חִטָּאתוֹ⁷³, וְלֹא תֵאָכֵל מִפְּנֵי שְׂהִיָּא סַפְקָא⁷⁴, וְעוֹלַת
5 בְּהֵמָה שְׂעֵמָה - מִקְרָבֵן תַּגְלַחַת טְהַרָּה, כְּדִי שְׂיִגְלַח עַל
6 הַבְּהֵמָה⁷⁵. וְאִם טְמָא מֵת הוּא - הָרִי עוֹלַת בְּהֵמָה
7 נְדֻבָּה⁷⁶. וְאִם אֵינִי מְצָרַע וְטְמָא מֵת הוּא - חִטָּאת הָעוֹף
8 קָרְבֵן נִזִּיר שְׁנִטְמָא, וְעוֹלַת בְּהֵמָה נְדֻבָּה⁷⁷, וְהָרִי הִבִּיא
9 קָרְבֵן טְהַרָּה בְּאַחְרוֹנָה⁷⁸. וְאִם אֵינִי טְמָא מֵת וְלֹא מְצָרַע
10 - עוֹלַת בְּהֵמָה שְׂהִיָּא בְּתַגְלַחַת הָרֵאשׁוֹנָה הִיא מְחֻבַּת
11 תַּגְלַחַת, וְחִטָּאת הָעוֹף בָּאָה עַל סַפְקָא⁷⁹, וְהָרִי לֹא
12 נֶאֱכַלְתָּ⁸⁰.
- 13 ט. בְּמָה דְּכָרִים אָמורִים שְׂהוּא מְגַלַח אַרְבַּע תַּגְלַחֹת?

- 14 כְּשֶׂהִיָּה קָטָן⁸¹ אוֹ אִשָּׁה⁸²; אָבֵל הָאִישׁ - אֵינִי מְגַלַח
15 מִסַּפְקָא⁸³ לֹא תַגְלַחַת טְמֵאָה וְלֹא תַגְלַחַת צָרַעַת, שְׂמָא
16 טְהוֹר הוּא וְנִמְצָא מִקִּיף פָּאֵת רֵאשׁוֹ שְׂלֵא בְּמָקוֹם מְצֻנָּה.
17 לְפִיכֵךְ אֵינִי מְגַלַח אֶלָּא תַגְלַחַת טְהַרָּה בְּלִבְדָּא⁸⁴. שְׂאִין
18 אַרְבַּע תַּגְלַחֹת אֵלֹו לְעַכְב, אֶלָּא לְמַצְנָה⁸⁵.
19 י. נִזִּיר שְׁנִצְטָרַע וְדַאי וְנִטְמָא בְּסַפְקָ - כִּיִּצַד הוּא עוֹשֶׂה?
20 אַחַר שְׂיִטְהַר⁸⁶ מְצָרְעָתוֹ מְזָה בְּשְׂלִישֵׁי וּבְשַׁבְעֵי⁸⁷,
21 וּמְגַלַח תַּגְלַחַת טְמֵאָה⁸⁸, וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת נְזִירוֹתוֹ בְּלָה⁸⁹,
22 שְׂהָרִי נְפָלוּ הַיָּמִים הָרֵאשׁוֹנִים בְּסַפְקָ טְמֵאָה שְׁנִטְמָא,
23 וּמִבִּיא קָרְבֵן טְהַרָּה וְשׁוֹתָה בִּינִין⁹⁰. וּמֵאַחַר שְׂיִבִיא קָרְבֵן
24 צָרַעַת⁹¹ אוֹכַל בְּקָדָשִׁים⁹².
25 יא. נִטְמָא וְדַאי וְהִיָּה מְצָרַע בְּסַפְקָ⁹³, וְטְהַר⁹⁴ מִסַּפְקָ
26 צָרַעַתוֹ - מוֹנָה יָמֵי נְזִירוֹתוֹ שְׂלָמָה, וְאַחַר כֵּךְ מְגַלַח

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

70) שנזיר טמא ומצורע מביאים כשהם ודאי, ראה לעיל אות לח. 71) כדברי רבינו לעיל פ"ו, הי"ב: "אבל עולתו ואשמו (של נזיר טמא) אין מעכבים אותו מלמנות", וכן בהל' מחוסרי כפרה פ"א, ה"ה: "וכל זמן שלא הקריבו חטאתם, אסורים לאכול בקדשים. אבל העולה והאשם (= של מצורע) אינם מעכבים" וראה נזיר ס. 72) בדפוסים קדומים, וכן בכת"י התימנים, מתחילה כאן ההלכה. והתיבות: "אבל האשם" וכו', שייכות להלכה הקודמת. 73) כבר נתבאר לעיל ה"ה, שאין המצורע מביא קרבנו אלא לאחר תגלחת שניה (וראה בביאורנו לעיל אות סא), ולא נתכוון רבינו על חטאתו זו שהיא לצרעתו, אלא לספק טומאתו, כי הואיל ויש לחוש שהוא גם טמא למת, הרי בהכרח להביא כבר בתגלחת ראשונה קרבן חטאתו, כדי שיוכל להתחיל למנות אח"כ נזירות טהרתו, שהרי כל עוד שלא יביא חטאתו לא יוכל למנות נזירותו, שחטאתו מעכבתו, ראה לעיל פ"ו, הי"ב, והואיל ובסוף השנה השניה יצטרך להביא עולתו לנזירותו, עליו איפוא להקריב חטאתו לטומאתו בסוף השנה הראשונה כדי שלא יצטרך לעבור על "בל תאחר" על קרבן טהרתו, כי אם לא יביא חטאתו בראשונה לא יוכל להביא עולתו בשניה, ויעבור על "בל תאחר" (מרכבת המשנה). 74) שמא לא נטמא כלל. 75) שאם לא יביא קרבן נזירותו, לא יוכל להתגלח כלל, שמא נזיר טהור הוא, ואין נזיר טהור מגלח בלא קרבן. 76) כי אין נזיר טמא מביא עולת בהמה לחובתו. 77) ומגלח עליה. 78) בתגלחת הרביעית שהיא לנזירותו. 79) שמא טמא למת שחייב חטאת העוף. 80) כמבואר לעיל ה"ד, ובביאורנו אות מד. 81) גדול בשנים. אלא שלא הביא שתי שערות שאינו בר עונשין ונדרו נדר, כמבואר בהל' נדרים פ"א, ה"ג ולעיל פ"ב, הי"ג. 82) שאינה מוזהרת על איסור הקפת הראש, הואיל ואינה באיסור השחתת הזקן, השווה לעיל פ"ט, ה"טו. 83) כל שלש התגלחות הראשונות, שהן ספק (נזיר נז): 84) שהיא האחרונה, וחייב להתגלח על-כל-פנים, בתורת נזיר טהור. 85) כמבואר בנזיר נז: שאפילו מצורע אין תגלחתו מעכבתו, ששאלו שם: והלא עושה השחתת זקן? (כגירסת רש"י ותוספות שם) ותירצו: באשה וקטן. ומשמע מזה, שבגדול אינו משחית (=מגלח) זקנו כלל, למרות שהוא ספק מצורע (לחם-משנה), וראה לעיל פ"ח, ה"ה, ובהל' צרעת פ"א, ה"ד: "תגלחת המצורע וטבילתו והזאתו אינן מעכבות זו את זו". 86) שירפא מצרעתו. 87) להטהר מטומאת מת, כי כל עוד שיהיה טמא מת, לא יוכל לשלוח קרבנות צרעתו, שהלכה היא (הל' ביאת מקדש פ"ב, הי"ב) "טמא מת, אין מקריבים עליו קרבן כלל עד שיטהר". ואע"פ שעדיין טמא הוא לצרעתו, אפשר להזות עליו מאפר הפרה, כמבואר בהל' פרה פ"א, ה"ג: "כל המטמאין מקבלין הזאה" וכו'. 88) לאחר שישלמו ימי נזירותו, כי שמא לא נטמא, ואסור לו להתגלח עד שישלם ימי נזירות טהרתו, וכגון שנרפא מצרעתו ביום יא לנזירותו, ונטמא טומאת ספק בו ביום, הרי זה מגלח תגלחת ראשונה לצרעתו בו ביום, וביום יז לנזירותו מגלח תגלחת שניה לצרעתו, ומשלים עוד עשרים יום לנזירותו (שימי חלוטו וספירו לא סתרו ולא עלו למנין נזירותו - לעיל פ"ז, ה"ט), נמצא שביום לח לנזירותו, הרי הוא מגלח ממה-נפשך, אם נזיר טהור הוא, הרי שלמה נזירותו (אחרי נכיון שבעת ימי צרעתו), ואם נטמא למת, הרי מצוה עליו לגלח תגלחת טומאה ביום השביעי לטהרתו (מרכבת המשנה). 89) נזירות טהרה. 90) נמצא שאם קיבל עליו נזירות סתם, שהיא שלשים יום, הרי זה שותה יין ומיטמא למתים אחרי ששים ושבעה יום לנזירותו. ששבעה ימים עלו לו לימי ספירת צרעתו, ושלשים יום לגמר נזירותו (שמא לא נטמא, ואסור לו לגלח עד שישלם נזירות טהרתו), ועוד שלשים יום שהוא מונה אחרי תגלחת טומאתו, שמא נטמא וסתר את כל ימי נזירותו הקודמת (נזיר ס:). 91) ביום השמיני להרפאו מצרעתו, ואחרי שהזו עליו ביום השלישי וביום השביעי, כאמור לעיל אות פו. 92) שכבר נתבאר לעיל ה"א, שכל טמא טומאה היוצאה מגופו, אינו זכאי לאכול מקרבנות המקדש, עד אשר יטהר ויביא קרבנותיו, וצרעת היא טומאה יוצאה מגופו (נזיר שם). כל הלכה זו נתפרשה על-פי מרכבת המשנה, ורבינו מפרש את הסוגיא בנזיר שם שלא כרש"י ותוספות. 93) ספק נגע, ספק בוהק שהוא טהור. 94) ונרפא.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי כ' ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין קלז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 תגלחת הנגע⁹⁵; שאין תגלחת ספק נגעו דוחה נזירות⁹⁶.
2 ואחר כך מונה שבעת ימים⁹⁷ שבין תגלחת מצרע
3 הראשונה לתגלחת שנייה, ומגלח ומביא קרבנותיו
4 ואוכל בקדשים. ומנה בשלישי ושביעי⁹⁸. ואחר כך
5 מונה שבעה אחרים לטמאת מת⁹⁹, ומגלח תגלחת
6 טמאה, ואחר כך מונה נזירותו¹⁰⁰ כלה¹⁰¹.
7 יב. וכן אם היה טמא ומצרע בודאי - לאחר שיטהרה¹⁰²
8 מצרעתו מגלח תגלחת צרעת הראשונה, ומנה בשלישי
9 ובשביעי¹⁰³, ומגלח ראשו וזקנו בשביעי, והיא תגלחת
10 שנייה של צרעת, ומביא קרבנותיו בשמיני ואוכל
11 בקדשים, וסופר שבעה¹⁰⁴ ומגלח תגלחת טמאה, ואחר
12 כך סופר ימי נזירות שלמה¹⁰⁵, ומביא קרבן טהרה
13 ושותה ביין¹⁰⁶.
14 יג. למה סופר שבעה¹⁰⁷? שאין שבעת ימי הטמאה
15 עולין בשבעת ימי ספירה שבין תגלחת ותגלחת של
16 מצרע¹⁰⁸.
- 17 יד. האומר: הריני נזיר אם אעשה פך וכך או אם
18 לא אעשה וכיוצא בזה - הרי זה רשע. ונזירות פזו
19 מנדרי רשעים היא¹⁰⁹. אבל הנודר לה' דרך קדשה¹¹⁰
20 - הרי זה נאה ומשבח, ועל זה נאמר: נזיר אלהיו על
21 ראשו, קדש הוא לה'¹¹¹. ושקלו הפתוב כנביא,
22 (שנאמר): ואקים מבניכם לנביאים ומבחווריקם
23 לנזירים¹¹².
24 סליקו להו הלכות נזירות בסיעתא דשמיא
25 **הלכות ערכין וחרמין**
26 יש בכללן שבע מצות. חמש מצות עשה, ושתיים מצות
27 לא תעשה, וזה הוא פרטין (א) לדון בערכי אדם פאשר
28 מפרש בתורה, וזהו דין ערכי אדם. (ב) דין ערכי
29 בהמה. (ג) דין ערכי בתיים. (ד) דין ערכי שדות. (ה) דין
30 מחרים נכסיו. (ו) שלא ימכר חרם. (ז) שלא יגאל חרם.
31 ובאור מצות אלו בפריקים אלו:

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

95 שאי אפשר לו למנות שבעה ימים לטומאת מת ולהתגלח תגלחת טומאה, שמא מצורע הוא, ומצורע אינו משלח קרבנותיו עד שיטהר, כמבואר בהל' ביאת מקדש פ"ב, ה"א, וגם לצרעתו אסור לו לגלח, שמא אינו מצורע, ונזיר שנטמא אסור לו - לדעת רבינו - לגלח גילוח רשות, עד אשר ימנה ימי נזירות כפי שנדר (מרכבת המשנה, בהבנת דברי רבינו). 96 שנאמר בה: "תער לא יעבור על ראשו", ואפילו נטמא, שסותר הכל, אינו מותר אלא בתגלחת טומאה מיד, או בתגלחת רשות לאחר שלשים יום (מרכבת המשנה). 97 כדי להטהר מצרעתו. 98 באלה שבעת הימים שבין תגלחת ראשונה לשנייה, כדי שיוכל להביא קרבנות צרעתו, ולא יהיה טמא מת, שטמא מת אין מקריבים עליו קרבן, וכאמור לעיל אות פו. ובדפוסים קדומים וכן בכת"י התימנים: "אם הזה בשלישי ובשביעי", כלומר, אינו מביא קרבנותיו לצרעתו עד אשר יזו עליו בשלישי ובשביעי, כאמור. 99 אחרי שכבר נטהר מצרעתו יכול הוא להביא קרבן טומאת מת. וראה בסמוך ה"ג. 100 אחרי שגילח תגלחת טומאה והביא חטאתו, מיד חלה עליו נזירות טהרה. 101 נמצא, שאם נזר סתם נזירות שהיא שלשים יום, ונטמא ודאי והוחלט מספק, אוכל בקדשים לאחר שלשים ושבעה ימים, ואינו שותה יין עד אחר שבעים וארבעה יום, שהרי מונה תחילה שלושים ימי נזירותו, ושבעה ימים שבין תגלחת לתגלחת, ושוב שבעה ימים לטומאת מת, הרי ארבעים וארבעה, הוסף עליהם שלושים יום שהוא מונה בסוף נזירותו, הרי שבעים וארבעה (נזיר ס:). ולא כפירוש רש"י ותוספות שם. 102 שירפא מנגעו. 103 שירפא מנגעו. 104 לטומאתו, שאין ימי ספירו לצרעתו עולים לו לימי טומאתו, כמבואר בסמוך ה"ג. 105 נזירות טהרה החלה עליו עם הקרבת קרבן חטאת טומאתו, כמבואר לעיל פ"ו, ה"ב. 106 נמצא זה שותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה יום לקבלת נזירותו הסתמית שהיא בת שלושים יום (נזיר ס:). "זה הכלל אי אפשר לעשות דין נזירות טומאה ולא נזירות טהרה עד תום ימי חלוטו" (תוספות שם ע"א, דיבור המתחיל ספק), כי כל עוד שהוא טמא טומאת מצורע, אין מקריבים עליו שום קרבן, ואינו נטהר מצרעתו עד שיגלח ויביא קרבנותיו (מרכבת המשנה). 107 שבעת ימי טומאה, אחרי שכבר ספר שבעה ימים לתגלחתו וגם הזה ושנה? 108 שתגלחת מצורע היא לפני ביאת מים (=טבילת גופו), ככתוב (ויקרא יד, ט) "ואת כל שערו יגלח... ורחץ את בשרו במים וטהר". ונזיר שנטמא למת, כתוב בו (במדבר ו, ט) "וגלח ראשו ביום שרתו" גילוחו לאחר טהרתו במים (נזיר ס:). והואיל ואין תגלחת צרעתו עולה לטומאתו, על-כרחו מונה שבעת ימים אחרים, עד שיהיה שערו כדי לכופ ראשו לעיקרו, הוא שיעור הראוי לתגלחת, כמבואר בנזיר לט: ולעיל פ"ו, ה"א (לחם-משנה). 109 משנה בנדרים ט. שאין זו נזירות לה'. ולא לכונן דעותיו או לתקן מעשיו (ראה לעיל הל' נדרים פ"ג, ה"ג). 110 כגון שהיה מתגאה בפינו ונדר בנזיר, כדי לכופ יצרו, כמבואר בהל' נדרים ובביאורנו שם. 111 נדרים ט: כדברי שמעון הצדיק, שאמר לנזיר כזה: "כמוך ירבו בישראל, עליך הכתוב אומר איש כי יפליא... נזיר להזיר לה". וראה לעיל פ"א, אות ט. ובמד"ר נשא י, יא: אמר הקב"ה, הריהו חשוב לפני ככהן גדול. מה כהן גדול נאמר בו: נזר שמן משחת אלהיו עליו, אף בנזיר: נזר אלהיו וגו'. 112 ספרי זוטא נשא ו, ח. והרד"ק בפירושו לעמוס שם: "אפילו הבחורים, שדרכם ללכת אחרי תאות הבשר והיין, נתתי בהם רוח טהרה שינזרו מן היין... כי היין הוא המביא האדם לרדוף אחרי תאות הבשר... הפרשתי אתכם, כדי שתהיו קדושים".

פרק ראשון

41 או גדם ויש בו כל מום - נותן לפי שניו כמו שכתוב
42 בתורה.
43 ט. הדמים אינן בערכין. כיצד? האומר: דמי עלי, או
44 דמי זה עלי, או דמי פלוני עלי, אפלו היה אותו פלוני
45 קטן בן יומא או טמטום ואנדורוגינוס או עובד כוכבים
46 ומזלות - נותן מה שהוא שנה, דינר או אלה, כאלו הוא
47 עבד הנמכר בשוק.
48 י. והערכים בלן והדמים - הכל סתמן לבדק הבית.
49 ויפלו הכל ללשכה שהיתה במקדש מוכנת לקדשי בדק
50 הבית.
51 יא. עובד כוכבים ומזלות שאמר: דמי עלי, או דמי
52 פלוני עלי - נותן כפי נדרו. ואינו נופל ללשכה, שאין
53 מקבלין מן העובדי כוכבים ומזלות נדבה או נדר לחזק
54 את בדק הבית או בדק ירושלים; שאמר: לא לכם ולנו
55 לבנות בית וגומר; ונאמר: ולכם אין חלק וצדקה וזכרון
56 בירושלים.
57 יב. ומה יעשה בהן? יבדק העובד כוכבים ומזלות על
58 דעת מי נדר. אם נדר על דעת ישראל - יוציאנהו בית
59 דין כמה שיראה להם חוץ מבדק הבית ובדק ירושלים;
60 ואם אמר: לשמים נדרתי - יגנוז.
61 יג. הגוסס - אין לו לא ערף ולא דמים. הואיל ורב
62 הגוססין למיתה, הרי הוא כמת. וכן מי שנגמר דינו
63 בבית דין של ישראל להרגו על עברה שעבר, והעריכו
64 אחר או שהעריף עצמו, או שאמר דמי עלי, או שאמר
65 אחר דמי זה עלי - אינו חיב כלום; שזה כמת הוא,
66 והמת אין לו ערף ולא דמים. ועל זה נאמר: כל חרם
67 אשר יחרם מן האדם לא יפדה. כלומר: אין לו פדיון,
68 אלא הרי הוא כמת.
69 יד. זה היוצא להרג שהעריף אחרים או נדר דמיהם או
70 הזיק - חיב לשלם, וגובין הכל מנכסיו.
71 טו. פתנים ולוויים - מעריכין ונערכין פשאר ישראל.
72 וקטן שהגיע לעונת נדרים והעריף או נדר דמים - חיב
73 לשלם; שהרי נדריו קימים, כמו שבארנו בהלכות נדרים.
74 טז. הערכין הקצובין לפי השנים - הן שני הנעדר, ולא
75 שני המעריף. כיצד? בן עשרים שאמר לבן ששים:
76 ערפך עלי - נותן ערף בן ששים; ובן ששים שאמר לבן
77 עשרים: ערפך עלי - נותן ערף בן עשרים. וכן כל
78 פיוצא בזה.
79 יז. וצריך המעריף שיהא פיו ולבו שוין, פשאר
80 הנדרים. ונשאלין על הערכין ועל הדמים, כדרך
81 שנשאלין על שאר נדרים והקדשות.

1 **פרק ראשון**

2 א. הערכים הם נדר מכלל נדרי הקדש, שנאמר: איש
3 כי יפלא נדר בערפך נפשת לה. לפיכך חיבין עליהן
4 משום לא יחל דברו ולא תאחר לשלמו, ומשום ככל
5 היצא מפיו יעשה.
6 ב. מצות עשה לדון בדיני ערכין כאשר מפרש בתורה.
7 ואחד האומר ערפי עלי, או האומר ערף זה עלי, או
8 ערף פלוני עלי - נותן הערף לפי שני הנעדר. והוא
9 הדבר הקצוב שבתורה, לא פחות ולא יותר.
10 ג. וכמה הוא הערף? אם היה הנעדר בן שלשים יום
11 או פחות - אין לו ערף, והאומר עליו ערף זה עלי -
12 הרי זה כאומר ערף כלי זה עלי, ואינו חיב כלום. היה
13 מבין ארבעה ושלשים יום עד בן חמש שנים גמורות - ערף
14 הנדר חמשה שקלים, והנקה שלשה שקלים. משנכנס
15 בשנת שש יום אחד עד שישלם שנת עשרים - ערף
16 הנדר עשרים שקלים, והנקה עשרה שקלים. משנכנס
17 בשנת אחת ועשרים יום עד שישלם שנת ששים - ערף
18 הנדר חמשים שקלים, והנקה שלשים שקלים.
19 ומשנכנס בשנת אחת וששים יום עד יום מותו, אפלו
20 חיה כמה שנים - ערף הנדר חמשה עשר שקלים,
21 והנקה עשרה שקלים.
22 ד. כל השנים האלו - מצת לעת מיום הלכה. וכל
23 השקלים - בשקל הקדש. והוא משקל שלש מאות
24 ועשרים שעורה מכסף טהור. וכבר הוסיפו עליו ועשו
25 אותו סלע, כמו שבארנו בהלכות שקלים.
26 ה. טמטום ואנדורוגינוס - אין להם ערף; שלא קצבה
27 תורה ערף אלא לזכר ודאי או לנקה ודאית. לפיכך,
28 טמטום ואנדורוגינוס שאמר: ערפי עלי, או שהעריכו
29 אחר - אינו חיב כלום.
30 ו. העובד כוכבים ומזלות - נעדר, אבל אינו מעריף.
31 כיצד? עובד כוכבים ומזלות שאמר: ערפי עלי, או ערף
32 ישראל זה עלי - לא אמר כלום; וישראל שאמר: ערף
33 עובד כוכבים ומזלות זה עלי, או ערף פלוני העובד
34 כוכבים ומזלות עלי - נותן לפי שני העובד כוכבים
35 ומזלות הנעדר. וכן המעריף את התרש ואת השוטה -
36 חיב, ונותן לפי שניו.
37 ז. העבד - נעדר ועורף, פשאר ישראל. ואם פדה ויהיה
38 לו - יתן ערף שנדר.
39 ח. אחד המעריף את היפה הבריא, ואחד המעריף את
40 הפעור החולה. אפלו היה הנעדר מכה שחין או סומא

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שישי כ"א ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין קלט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יח. האומר: עֲרַף אֵלוֹ עָלַי - נוֹתֵן עֲרַף בְּלֵן, כֹּל אֶחָד
 2 וְאֶחָד לְפִי שְׁנָיִם. וְאִם הָיָה עֲנִי - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֹלָם עֲרַף
 3 אֶחָד עֲנִי. וְאִם הָיָה עֲשִׂיר - נוֹתֵן עַל יְדֵי כֹלָם עֲרַף עֲשִׂיר.
 4 יט. האומר: עֲרַפְי עָלַי, וְחֹדֵר וְאָמַר: עֲרַפְי עָלַי, וְכֵן אִם
 5 אָמַר אֶפְלוֹ כַּמָּה פְּעָמִים - חֵיֵב עַל כֹּל אַחַת וְאַחַת. אָמַר:
 6 שְׁנֵי עֲרָבִי עָלַי - נוֹתֵן שְׁנֵי עֲרָבִין. וְכֵן אִם אָמַר אַרְבָּעָה,
 7 אֶפְלוֹ אֶלְפֵי - נוֹתֵן כַּמֵּנֵן שְׁנַדְר.
 8 כ. אָמַר: הָרִי עָלַי עֲרַף, וְלֹא פָרַשׁ עֲרַף מִי, אֶלֶּא עֲרַף
 9 סֶתֶם - נוֹתֵן פְּחוֹת שְׁבַע עֲרָבִין, שֶׁהוּא שְׁלֹשֶׁת שְׁקָלִים.
 10 כא. האומר פא: עֲרַכְי עָלַי, וּמַת קָדָם שְׁעֵמֶד בְּדִין -
 11 אֵין הַיּוֹרְשִׁין חֵיבִין לָתֵן; שְׁנֹאֲמַר: וְהַעֲמִידוּ לְפָנַי הַכֹּהֵן
 12 וְהָעֲרִיף אֹתוֹ הַכֹּהֵן. עֵמֶד בְּדִין וּמַת - יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין.
 13 כב. אָבֵל הָאוֹמֵר: דְּמִי עָלַי, אָף עַל פִּי שְׁעֵמֶד בְּדִין וּמַת
 14 קָדָם שְׁקָצְצוּ דְמִיּוֹ וְיֹאמְרוּ הַדְּבִנִין כַּמָּה יִשְׁנֶה - אֵין
 15 הַיּוֹרְשִׁין חֵיבִין לָתֵן. וְאִם קָצְבוּ דְמִיּוֹ וְאַחַר כֶּף מַת -
 16 יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין.
 17 כג. ומה בין ערכין לדמים? שְׁעֵרְכִין קְצוּבִין מִן הַתּוֹרָה,
 18 וְהַדְּמִים אֵינֵן קְצוּבִין. וְכֵן הָאוֹמֵר: עֲרַף פְּלוֹנִי עָלַי, וּמַת
 19 הַעֲוֹף וְהַנְּעֲרָף אַחַר שְׁעֵמֶד הַנְּעֲרָף בְּדִין - חֵיבִין
 20 הַיּוֹרְשִׁין לָתֵן. מַת הַנְּעֲרָף קָדָם שְׁעֵמֶד בְּדִין, אָף עַל פִּי
 21 שְׁהַמְעִירָף קָם - הָרִי זֶה פְּטוּר; שְׁאֵין עֲרַף לְמַת, וְהַנְּעֲרָף
 22 צָרִיף עֲמִידָה בְּדִין. אָמַר: דְּמִי פְּלוֹנִי עָלַי, וְעֵמֶד בְּדִין,
 23 וּמַת קָדָם שְׁקָצְצוּ דְמִיּוֹ - הָרִי זֶה פְּטוּר; שְׁאֵין דְּמִים
 24 לְמַתִּים.
 25 יום שישי כ"א ניסן ה'תשע"ה
 26 פֶּרֶק שְׁנִי
 27 א. האומר: עֲרַף יָדִי אוֹ עֲרַף עֵינִי אוֹ רַגְלִי עָלַי, או

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) החילוק בין המעריך אבר רגיל למעריך אבר שיש בו נשמה, וההבדל בזה בין ערכין לדמים, האומר משקלי עלי ולא פירש מאיזה מין משקל נדר, לשכת חשאים ולשכת כלים שבמקדש מה היו משמשות, אם משנים מקדשי בדק הבית לקדשי מזבח או להיפך. 2) של אדם זה. 3) והטעם מפורש שם ד. שנאמר "בערכך" ולא נאמר "בערך", ללמדך ערך כולו הוא נותן ואינו נותן ערך אברים. 4) כל אלה הם אברים שהנשמה תלויה בהם והתורה אמרה: "בערכך נפשות" תלה הכתוב ב"נפש". 5) חצי גופי. 6) ואין זה גרוע מערך לבי או ערך כבדי. 7) הדמים - המשתלמים לפי שווי האדם ולא לפי שנותיו - אינם כערכים. 8) שלא יעשה בה מלאכה לרבו שני אלא לרבו ראשון. 9) אבל אין שמין אותו "אומד של נזקין", לומר כמה הוא יפה כשנקטעה ידו, וכמה היה שווה בשתי ידיו שלימות, שמי שנקטעה ידו אין שמים אותו אלא בזול, לפי שרואים אותו מזולזל, וזה שאמר: דמי ידי עלי, הרי לא נקטעה ידו, לפיכך, אין שמין אותו אלא כאמור לעיל. 10) ואין אומרים ימלא כלי מים ויכניס ידו בנחת ואחרי כן ישקול את המים שיצאו מהכלי, כי אין לדמות משקל מים כמשקל בשר ועצמות וגידים. 11) מרפק. 12) הברך, פרק הרגל שבין השוק והירך. 13) אבל בעניינים אחרים אין יד נקראת אלא עד הפרק, שהוא מקום חיבור כף היד והזרוע. 14) מקל. 15) מעצמו, שהוא עבה, כקומתו, שהיא ניצבת מעצמה ואינה נכפפת. 16) הואיל והוסיף תיבת: מלוא, לא נתכוון זה אלא להודיע, שאין דעתו אלא למידת גובה קומתו ולא לעובי. שעלינו לדייק בכל לשון יתירה ולפרשה כראוי. 17) בכל הדפוסים שלפנינו כתוב: "ונתכוון", לפיכך סובר ה"כסף משנה" לפרש כוונת רבינו לומר, שלא הממון עצמו קובע [=אם הוא אדם חשוב ועשיר או להיפך] אלא אופיו ונדבת ליבו. שאם הוא קמצן, אפילו הוא עשיר לא נתכוון למתנה מרובה, ודינו כדין עני, אלא עלינו לאמוד את דעתו, שאם הוא נדיב, וודאי נתכוון למתנה מרובה. וזה שדקדק רבינו "ונתכוון למתנה מרובה" שיודעים אנו כי לכך

- 1 - נותן משקלו או משקל ידו מדברים שדרךן להשקל
 2 באותו מקום, אפלו פרות¹⁸. וכן נותן שרביט מלא
 3 קומתו אפלו של עץ¹⁹. הכל לפי ממונו ודעתו²⁰.
 4 ח. האומר: עמדי עלי, ושיבתי עלי, או מקום ושיבתי
 5 עלי, או רחבי עלי, עבוי עלי, הקפי עלי - כל אלו ספק,
 6 ומביא לפי ממונו, עד שיאמר: לא כף נתפונתי²¹. ואם
 7 מת - יתנו היורשים פחות שבלשונות²².
 8 ט. האומר: הרי עלי מטבע כסף - לא יפחת מדינר
 9 כסף²³. מטבע נחשת - לא יפחת ממעה כסף²⁴. הרי עלי
 10 ברזל - לא יפחת מאמה על אמה לכלה עורב²⁵ שהיה
 11 למעלה בגג ההיכל²⁶, כמו שיתבאר במקומו²⁷.
 12 י. האומר: הרי עלי כסף או זהב, ולא הזכיר מטבע -
 13 יביא לשון²⁸ של כסף או של זהב. יהיה משקלה עד
 14 שיאמר: לא לכף נתפונתי. וכן אם פרש המשקל ושכח
 15 כמה פרש - יביא עד שיאמר: לא לכף נתפונתי²⁹.
 16 יא. אָחַד האומר: דמי עלי או דמי פלוני עלי, או
 17 האומר: הרי עלי מנה או חמשים או כסף או זהב -
 18 הכל הן הנקראים חייבי דמים. והדמים והערכין - לברך
 19 הבית, כמו שבארנו.
 20 יב. שתי לשכות³⁰ היו במקדש: אחת - לשכת חשאים,
 21 ואחת - לשכת הפלים. לשכת חשאים - יראי חטא
 22 נותנין לתוכן בַּחֲשָׂאֵי³¹, ועניים בני טובים³² מתפרנסים

פָּרֶק שְׁלִישִׁי

- א. המעריך את הפחות מִבְּנֵי עֲשָׂרִים², ולא עמד בדין³
 עד שהיה יתר על עשרים⁴ - אינו נותן אלא ערך פחות
 מִבְּנֵי עֲשָׂרִים; שאין הערך אלא בזמן הערך, לא בזמן
 ההעמדה בדין⁵.
 ב. כל הערכין הקצויבין בתורה הן שנותן המעריך אם
 היה עשיר; אבל אם היה עני ואין ידו משגת - נותן כל
 הנמצא בידו, אפלו סלע⁶ אחד, ונפטר⁷; שְׁנֵאֲמַר: ואם
 קָם הוא מערכך, על פי אָשֶׁר תְּשִׁיג יד הַגֹּדֵר.
 ג. ומניין שהוא נותן אפלו סלע אחד אם אין לו אלא
 סלע אחד? שְׁנֵאֲמַר: וְכָל עֶרְכְּךָ יְהִי בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ⁸. הא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

נתכוון. (18) ואפילו בצלים. (19) נלמד מדין משקלי עלי. (20) רוחב לבו ונדיבותו. (21) שיהיה כל כך רב עד שידע בוודאי שלא לכך נתכוון. (22) כי ביחס אל הנודר עצמו יש כאן שאלת איסור, שלא יעבור על "לא יחל דברו" וכבר אמרנו "סתם נדרים להחמיר". אבל לגבי היורשים אין שאלת איסור, שהרי הם לא נדרו, אלא שאלת ממון בלבד, וספק ממון להקל. (23) ודווקא כשהזכיר מטבע. (24) יביא נחושת בשווי מעה כסף. (25) טס של ברזל חד כמין סייף, גבהו אמה היה מתוח על גבי מעקה ההיכל סביב כדי שלא ינחו עליו העופות ויטנפוהו. "כלה עורב" - שמכלה העורבים משם. (26) שבמקדש. (27) ולא ביאר רבינו דין האומר: הרי עלי מטבע זהב, בעוד שהמשנה במנחות אומרת: "לא יפחות מדינר זהב"? ואולי סמך רבינו על מה שכותב בהלכות מלווה ולווה פרק כד הלכה יז: "כתב בו (בשטר) מטבע זהב אין פחות מדינר זהב" ואם בשטר שיד בעל השטר על התחתונה הדין כן, בהקדש שיפה כוחו לא כל שכן. (28) רצועה ארוכה בדמות לשון. (29) יביא כל כך עד שידוע בעצמו שלעולם לא לכך נתכוון. (30) חדרים. (31) בסתר, "קול דממה דקה" מתרגם יונתן: קל דמשבחין בחשאי. (32) נכבדים ומיוחסים. (33) "שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו ... הנותן צדקה לעניים ולא ידע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח, שהרי זו מצוה לשמה כגון לשכת חשאים שהייתה במקדש". (34) להקריב קרבנות על המזבח. (35) כסף השקלים שבלשכה, הנועד מתחילה לקניית קרבנות. (36) מתרומת הלשכה המיועדת לקדשי מזבח. והראב"ד חולק, ולדעתו שלוש לשכות היו שם, אחת לשכת בדיק הבית, ששם היו נותנים הכסף לצרכי בדיק הבית, ומכסף זה אסור היה לקחת לקדשי מזבח, כמו ששינונו: "אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדיק הבית אין משנים אותם מקדושה לקדושה" ואחת - לשכת התרומה, שהייתה מיועדת לקדשי מזבח, ואין מוציאים ממנה לקדשי בדיק הבית. ואחת - "לשכת הכלים" משותפת לשניהם, שכל כלי הראוי למזבח היו נוטלים ממנה ושאר הכלים שהיו בלשכה זו היו נועדים לברך הבית. וכך הייתה עשויה על תנאי זה מתחילתה, ומתוך שרוב כליה היה מיוחדים לצרכי בדיק הבית הייתה נקראת: לשכת בדיק הבית. ורבינו מפרש דברי המשנה בתמורה לב. שקדשי בדיק הבית אין משנים אותם מקדושה לקדושה, הכוונה, "שאם הקדיש דבר לבדיק ההיכל אין משנים אותו לבדיק המזבח". (1) קביעת סכום הערך לפי זמן הערך לא לפי שעת ההעמדה בדין, תנאי הישג יד בערכין, המפרש סכום הערך אם נידון בהישג יד, המפרש ערכו או דמיו ונגנבו, כיצד ממשכנים חייבי ערכים ודמים ומה משאירים להם, שאין להקדש אלא מקומו ושעתו. (2) שערכו הוא עשרים שקל. (3) שכל נערך צריך לעמוד לפני הכהן המעריך אותו, כמבואר לעיל פ"א, הכ"א-כג. (4) וערכו חמישים שקל. (5) משנה בערכין יח. ובגמרא שם למדוה מ"כערכך יקום" (ויקרא כז, יז) "אינו נותן אלא בזמן הערך". וראה בתוספות-יו"ט שם. (6) שקל, ואם אין בידו אפילו סלע, דינו יחבאר בסמוך ה"ד. (7) ואפילו יעשיר אח"כ אינו חייב כלום, כמבואר בסמוך ה"ז. (8) "כל ערכין שאתה מעריך, לא יהו פחותים משקל" (ערכין ז.) ועל-כרחך בעני, שאין ידו משגת, הכתוב

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שישי כ"א ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין קמא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 למדת, שאין בערכין פחות מסלע, ולא יותר על
 2 חמשים⁹.
- 3 ד. הרי שלא נמצא בידו אפלו סלע - אין לוקחין ממנו
 4 פחות מסלע¹⁰, אלא ישאר הכל עליו חוב, ואם מצאה
 5 ידו והעשיר - יתן ערך שלם הקצוב בתורה.
 6 ה. עשיר שהעריך והעני¹¹, או שהעריך כשהוא עני
 7 והעשיר¹² - הרי זה חייב בערך עשיר¹³. אבל אם העריך
 8 כשהוא עני והעשיר וחסר והעני¹⁴ - נותן ערך עני¹⁵.
- 9 ו. עשיר שאמר: ערפי עלי, או ערך פלוני¹⁶, ושמע
 10 העני ואמר: מה שאמר זה עלי - הרי העני חייב בערך
 11 עשיר, שהוא ערך שלם¹⁷. אבל עני שהעריך את העשיר
 12 ואמר: ערך זה עלי - אינו חייב אלא בערך עני, שהוא
 13 כפי אשר תשיג ידו¹⁸.
- 14 ז. מה בין החייב בערך עני להחייב בערך עשיר, שהוא
 15 הערך הקצוב פלוני¹⁹? שהחייב בערך עני שלקחו ממנו
- 16 כל מה שידו משגת, אפלו סלע אחד, ואחר כך העשיר
 17 - אינו חייב לשלם²⁰; ואם היה חייב בערך עשיר - ישאר
 18 שאר הערך עליו עד שיעשיר וישלים הערך שעליו.
 19 ח. המפרש את הערך ואמר: ערפי עלי חמשים סלעים,
 20 או ערך פלוני עלי שלשים סלעים - אינו נדון בהשג
 21 יד²¹, אלא לוקחין כל הנמצא בידו, והשאיר עליו חוב
 22 עד שיעשיר ויתן.
 23 ט. וכן האומר: דמי עלי²², או דמי פלוני עלי - אינו נדון
 24 בהשג יד²³. שחייבי דמים²⁴ הרי פרושו נדרין²⁵, והרי הן
 25 כמי שאמר: מנה עלי הקדש, שהוא חייב לתן מנה גמורה²⁶.
 26 י. האומר 'הרי עלי ערך' סתם, ולא פרוש - אינו כמפרש
 27 שלשת שקלים²⁷, אלא נדון בהשג יד כשאור
 28 המעריכין²⁸.
- 29 יא. האומר: ערפי עלי, וחסר ואמר: ערפי עלי, והיו
 30 בידו עשר סלעים, ונתן תשע לשניה²⁹ וסלע לראשונה³⁰

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מדבר. (9) כמפורש בתורה בערך הזכר, מבין עשרים שנה ועד בין ששים שנה (ויקרא כז, ג). (10) משנה ערכין ז: "אין נערכין פחות מסלע", ומפרש רש"י: "שאפילו עני הנידון בהישג יד, לא יתן פחות מסלע" וכמבואר לעיל אות ז. (11) קודם שיעריכנו הכהן. (12) כשעמד לפני הכהן להערכה הריהו עשיר, וכפירוש רש"י לבבא מציעא קיד. וכן בתוספות י"ט שם. (13) משנה ערכין יז: "ובגמרא שם: עני והעשיר - שנאמר: "אשר תשיג יד הנודר", והרי ידו משגת. עשיר והעני - "על-פי אשר תשיג יד הנודר" משמע אחרי אמירת פה אנו הולכים, והיא שעת הנדר (רבינו גרשום שם), נמצא עני זה נותן מה שיש בידו, והשאר יהיה עליו חוב עד שיעשיר וישלים, כמבואר להלן ה"ז. (14) בשעת הערכת הכהן. (15) שם, שהרי גם בשעת הנדר וגם בשעת ההערכה עני הוא, ואין אומרים: "ואם מך הוא" - עד שיהא בכוחו (בעניותו) מתחילתו ועד סופו (שם). (16) בכת"י התימנים: ערך פלוני עלי. (17) משנה ערכין יז. שאין זה ערך אלא נדר ואינו נידון בהישג יד, כמבואר להלן ה"ט. והראב"ד חולק, ולדעתו אין זו אלא דעת רבי במשנה שם, וחכמים חולקים עליו, שאינו נותן אלא ערך אני, וכדברי הראב"ד מפורש גם בתוספות שם, דיבור-המתחיל הישג יד. שיש בזה מחלוקת בין רבי וחכמים, אבל כבר כתב רבינו בפירושו למשנה שם: אין בין רבי וחכמים מחלוקת, כי דברי רבי שם הם מוכרחים מעצמם, כיון שאמר העני "מה שאמר זה עלי" אין זה ערך אלא נדר, ואינו נידון בהישג יד (רדב"ז וכוס"מ). (18) משנה שם: "הישג יד בנודר", וכמבואר בגמרא שם: שנאמר, כאשר תשיג יד הנודר - בנודר תלה הכתוב (ולא בנידר = הנערך). (19) והלא עני הוא, ומה נרויח אם נחייבו בערך עשיר? ושאלה זו מוסבה על תחילת ההלכה הקודמת. (20) תוספתא ערכין פ"א, מ"ג "היה בידו סלע (ערך עני) ונתן הימנו שלשה דינרים (הסלע = ארבעה דינרים) ולא הספיק ליתן דינר האחרון עד שהעשיר, מגלגלים עליו את הכל, שאילו מתחילה נתנו פטור". והרי זה דומה לעני שהביא קרבנו בדלות (ראה ויקרא ה, ז) ונתעשר אחר-כך, שאין מחייבים אותו להביא שנית קרבן עשיר (רדב"ז). (21) כיון שפירש סכום אין זה ערך, והרי זה כאילו נדר כך וכך דמים עלי, שאינו נידון בהישג יד, כמבואר בסמוך (ערכין ד:). (22) שיווי דמי שראוי אני להמכר כעבד בשוק, אני מקדיש לבדק הבית. (23) שם כ. "חומר בנדרים מבערכין. שהנדרים חלים על בהמה חיה ועוף (אם אמר דמי בהמתי עלי) ואין נדונים בהישג יד", ומפרש רש"י: שאם אמר דמי עלי, ואין ידו משגת - יתן הכל לכשיוכל. (24) ראה לעיל פ"ב, ה"א. (25) כאילו אומר כל דמיו של פלוני, שהוא שוה להמכר בשוק - עלי, בעוד שהערך הוא סתום, שאין הכל יודעים שנתיו של פלוני ודמי ערכו. (26) ואינו בהישג יד. ובתוספות שם כ. דיבור-המתחיל ואין נדונים, פירושו, שזה שכתבה תורה (ויקרא כז, ח) "יעריכנו הכהן" - משמע מיעוט - יעריכנו - לזה ולא לאחר. כלומר, זה נערך לפי הישג יד ולא לאחר ה"נודר דמים". והראב"ד מסביר, שחייב תשלומי ערכין נראה כעין קנס, שהרי אחד המעריך את הבריא ואחד המעריך את החולה, נותן אותו המחיר לפי שניו, כעין תשלומי שלשים שקלים של עבד, הניתנים לאדונו (ראה שמות כא, לב), שגם כן אין חילוק בהם בין עבד לעבד, וזה קנס, ומתוך שזה קנס, חסה התורה עליו לדונו בהישג יד, אבל בדמים אינו משלם משום קנס, ואינו בחסיון. סובר הראב"ד, שגם "חייבי דמים" אינם כמפרש, שהרי לא ידוע עדיין כמה הם דמי פלוני, ומחוסר שומה הוא, ואין להשוותם עם האומר: "מנה עלי הקדש" שסכום נדרו מפורש היטב (מרכבת המשנה). (27) אע"פ שדינו לתת פחות שבערכין, שהוא שלשת שקלים כמבואר לעיל פ"א, ה"כ - אינו כמפרש, שאינו נידון בהישג יד. (28) ערכין ד: שנאמר: "בערךך נפשות", ולא נאמר: בערך נפשות, ייתור הכ"ף בא לרבות ערך סתום להישג יד (שם). ולפיכך אם אין לו אלא סלע אחד - נותנו ונפטר. (29) שהעריכו הכהן על ערכו השני תחילה, וזה היה כל מה שהשיגה ידו, שלא היה יכול ליתן גם את הסלע העשירי שבידו, כי משעובד הוא לתשלום ערכו הראשון. (30) שאחר-כך העריכו הכהן על ערכו הראשון, והרי אין בידו אלא סלע אחד.

קמב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שישי כ"א ניסן - ספר הפלאה - הלכות ערכין

מתוך מהדורת וגשל

- 1 - יצא ידי שתיקה³¹. שהערכין לאו פחובות הן³². שאף
 2 על פי שכל מה שבקדו משעבד לראשונה, הקדש מאחר
 3 שגבה - גבה³³. אבל אם נתן תשע לראשונה³⁴ ואחת
 4 לשניה - ידי שניה יצא, שהרי פשנתן הסלע לא נשאר
 5 בקדו פלום והרי אין ידו משגת; ידי ראשונה לא יצא,
 6 שהרי כל מה שהיה בקדו משעבד לראשונה, וכשנתן
 7 התשע נשאר לו סלע, והרי לא נתן כל מה שידו משגת.
 8 לפיכך ישאר עליו³⁵ שאר ערף ראשון עד שיעשיר
 9 וישלים³⁶.
- 10 יב. האומר: שני ערכי עלי³⁷, ולא היה בקדו אלא פחות
 11 מקדי שני ערכין - הרי הדבר ספק אם נתפס³⁸ לשניה
 12 ונתן חצי מה שיש לו לערף אחד וחצי לערף השני
 13 ויפטר³⁹; או יתן ערף אחד מהן שלם, או כל הנמצא⁴⁰
 14 בקדו באחד מהן, וישאר הערף האחר עליו חוב עד
 15 שיתן אותו בעניות או בעשירות כפי השג ידו⁴¹.
- יג. המפריש ערבו⁴² או דמיו ונגנבו או אבדו, אף על
 16 פי שלא אמר 'עלי'⁴³ - חייב באחריותו⁴⁴ עד שיגיעו ליד
 17 הגזבר; שנגמר: ונתן את הערף ביום ההוא קדש לה'
 18 - הרי הן חלין אף על פי שהפרישן עד שיגיעו לידי
 19 הגזבר⁴⁵.
- יד. חייבי ערכין ודמים - ממשפנין אותן⁴⁶, ולוקחין
 21 מהן בעל כרחן מה שנגדו⁴⁷. ואינן חייבין להחזיר להם
 22 המשכון ביום או בלילה⁴⁸. ומוכרין כל הנמצא להם מן
 23 הקרקע ומן המטלטלין, מקסות וכלי תשמיש הבית
 24 ועבדים ובהמה, ונפרעין מן הכל. ואין מוכרין לא פסות
 25 אשתו ולא פסות בניה, ולא בגדים שצבצו לשמן⁴⁹, ולא
 26 סנדלים חדשים שלקחן לשמן⁵⁰. וכן המקדיש כל נכסיו
 27 - לא הקדיש את אלו⁵¹.
- טו. ונותנין לו מקל נכסיו, לזה שיש עליו ערכין או
 28 דמים או שהקדיש מנה לבדק הבית⁵² ואין לו - נותנין
 29

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

31 שם ז: והוא הדין אם נתן סלע אחד לשניה ותשעה סלעים לראשונה, יצא ידי שתיקה. שלכל אחת נתן כדי הישג ידו (תוספות לכתובות ז. דיבור המתחיל שמעמינה). 32 שדינם: כל שקדם חובו גובה תחילה, ואם קדם האחרון וגבה - מוציאים מידו (הל' מלוה פ"כ, ה"א). 33 חילק רבינו בין הקדש לבעל חוב, ולכאורה זה סותר את דברי הגמרא בערכין שם, שנימקו את הדין הזה מפני ש"בעל חוב מאוחר שקדם וגבה, מה שגבה גבה" - הרי שלא חילקו ביניהם, ולדעת ה"לחם משנה" יש להגיה בגמרא שם: "הקדש מאוחר" ולא: בעל חוב מאוחר, אולם דברי רבינו הם דברי רב שרירא גאון (הובאו ברי"ף לכתובות זד). האומר בקשר לגמרא שבכרכין הניל, במה דברים אמורים בהקדש, שאין הקדש מוציא מידי הקדש (שהכל רשות אחת היא, ולפיכך מה שגבה הגזבר עבור הערך המאוחר - גבה), אבל הדיט מוציא מידי הדיט (כלומר, שתי רשויות הן), ולפיכך מה שגבה לא גבה (מעשה רב, בשם אחי ר' שלמה הכהן מוילנה). וב"מרכבת המשנה" מכון את דברי רבינו לומר, ש"הערכין אינם כחובות". שבחוב, אפילו אם נאמר "מה שגבה - גבה", בכל זאת לא נפטר הלוה מלשלם לבעל חובו הראשון, ונשאר חייב ככתחילה. אבל בערכין כשלא נשאר בידו אלא סלע אחד לערוך הראשון, ונתנו לגזבר, נפטר בזה ואינו חייב לשלם עוד אפילו כשיעשיר, כדין כל המשלמים לפי הישג ידם שפקע חובם ונפטרו לגמרי, כמבואר לעיל ה"ו. 34 שהעריכו הכהן על הראשונה תחילה. 35 חוב. 36 ערכין ח. וכן ברש"י שם. 37 בכת אחת, ודינו לתת שני ערכין, כמבואר לעיל פ"א, הי"ט. 38 הכסף שבידו. 39 בהתאם להישג ידו, ואפילו אם יעשיר אחר-כך, לא יהיה חייב כלום. 40 אם אינו מגיע אפילו לכדי ערך אחד שלם. 41 ערכין שם, בעיה שלא נפטרה, ופסק הרדב"ז אם תפס הגזבר, לוקח הכל לערך אחד, ונשאר הערך השני חוב. ואם לא תפס, נותן חצי לערך אחד, וחצי לערך שני ונפטר, כשאר כל ספק מן ש"המוציא מחברו עליו הראיה". וראה לעיל פ"ב, ה"ח, שכתב רבינו: "ואם מת יתנו היורשים פחות שבלשונות" וכאן לא הודיע כלום, ואפשר שסמך על מה שכתב למעלה. ולפי"ז גם בנידון שלפנינו לא ישלמו היורשים אלא כדי ערך אחד לשניהם (לחם משנה, לעיל שם). ולדברי ה"אור שמח" יש חילוק גדול בין שני דינים אלו, שבדיננו נתחייב שני ערכים בוודאי, והפרעון הוא ספק, והרי זה כאומר: מנה לי בידך בוודאי, והנתבע טוען איני יודע אם פרעתין, שחייב לשלם, כמבואר בהל' טוען ונטען פ"א, ה"ט. אבל לעיל ישנו ספק בעצם החיוב, והרי זה כאומר: מנה לי בידך, והלה טוען איני יודע אם הליתני, שנשבע ונפטר, כמבואר שם ה"ח, ולפיכך אין היורשים משלמים אלא פחות שבלשונות. 42 כסף ערכו, לאחר שהעריכו הכהן. 43 אלא אמר: הריני בערכי, או הריני בערך פלוני, ובכת"י התימנים: "אע"פ שלא אמר עלי חיוב אחריותו". 44 אע"פ שבשאר נדר אינו חייב באחריותו עד שיאמר: הרי עלי, כמבואר לעיל הל' נדרים פ"א, ה"ב, שכל שאמר עלי, הרי הוא כהתחייב להרכיבה על כתפיו ולהביאה להקדש (רש"י לחולין קלט.). 45 תלה הכתוב קדושתם בנתינתו לגזבר, ולא בהפרשתם ועודם ברשותו (חולין קלט:). ואע"פ שפסוק זה מדבר במקדיש שדה אחרותו, שבא לפדותה מידי ההקדש, אולם מתוך שכתב הפסוק: "ונתן את הערכך" ולא "ונתנו", לימד ש"נתינה" זו מדברת במעריך (רש"י שם). 46 גזבר נכנס לבתיהם ליטול משכון כנגד המגיע מהם (משנה בערכין כג: וברש"י). ובתוספתא שם פ"ג מ"ח "והערכין והדמים ממשכנים". 47 לאחר שנישמו, וידוע הסכום המגיע מהם, אבל לפני השומה אין ממשכנים (יד איתן). 48 כדין מלוה הממשכן את הלוה, שנאמר בו (דברים כד, יג) "השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש". והטעם שאין חייבים להחזירו בערכין, כי במחזיר משכון נאמר (שם): "ולך תהיה צדקה", ודרשו חכמינו (בבא מציעא קיד). "מי שצריך צדקה (=הדיוט), יצא הקדש שאין צריך צדקה". 49 שילבשום, אע"פ שעדיין לא לבשום. 50 ולא נעלום עדיין, הרי הם בחזקתם בשעת לקיחה (ערכין פ"ו, מ"ה, וברע"ב שם). 51 שם, ובבא קמא קב: אמרו בקשר לזה: "כל המקדיש נכסיו, נעשה כמי שהקנה להם (=לאשתו ובניו) כסות אשתו ובניו מתחילה" ואין אלו נכסיו שלו. והשווה הל' מלוה פ"א, ה"ה. 52 דוקא כשהקדיש מנה, אבל המקדיש כל נכסיו,

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שישי כ"א ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין קמג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 לו תפלין של ראש ושל יד, וסנדליו, וכסא לישב עליו, ו
 2 ומטה ומצעע⁵³ הראויין לו לישן עליהם⁵⁴. ואם היה עני⁵⁵
 3 - נותנין לו מטה ומפץ⁵⁶ לישן עליו. ונותנין לו מזון
 4 שלשים יום⁵⁷, וכסות שנים עשר חדש⁵⁸. לו לבדו, אבל
 5 לא לאשתו ובניו⁵⁹, אף על פי שהוא חייב במזונותיהם
 6 ובכסותם⁶⁰. ואין נותנין לו אלא כסות הראויה לו.
 7 טז. היו עליו פלי משי ובגדים מזהבין - מעבירין אותן
 8 מעליו, ונותנין לו כסות הראויה לאיש כמותו⁶¹. להל,
 9 אבל לא לשבתות וימים טובים⁶².
 10 יז. ואם היה אמן - נותנין לו שני פלי אפנות מכל מין
 11 ומין. כיצד? אם היה חרש⁶³ - נותנין לו שני מצעדים⁶⁴
 12 ושתים מגרות⁶⁵. היו לו פלים מרבין ממין אחד
 13 ומועטין⁶⁶ ממין שני - אין מוכרין מן המרבה ולוקחין
 14 לו מן המועט⁶⁷, אלא נותנין לו שני פלים מן המרבין
 15 וכל שיש לו מן המועט⁶⁸.
 16 יח. היה חמר או אפר⁶⁹ - אין נותנין לו בהמתו⁷⁰, אף
- 17 על פי שאין לו מזונות אלא ממנה⁷¹. היה ספן - אין
 18 נותנין לו ספינתו, אלא ימכר הכל⁷².
 19 יט. היו בנכסים בהמה ועבדים ומרגליות, ואמרו
 20 התגרים⁷³: אם ילקח לעבד זה כסות בשלשים⁷⁴,
 21 משבחת⁷⁵ הוא מאה; ופרה זאת, אם ימתינו בה
 22 לאטלס⁷⁶, משבחת עשרה; ומרגלית זו, אם מעלין
 23 אותה למקום פלוני, תשוה כמו רב, וכאן אינה שוה
 24 אלא מעט - אין שומעין להן⁷⁷. אלא כיצד עושין?
 25 מוכרין הכל במקומו ובשעתו כמה שהוא. שגאמר:
 26 ונתן את הערפך ביום ההוא קדש לה' - לרבות כל דבר
 27 של הקדש שאין מפרקסין⁷⁸ אותו ואין ממתינין בו
 28 לשוק ולא מוליכין אותו ממקום למקום. אין להקדש
 29 אלא מקומו ושעתו⁷⁹.
 30 כ. כמה דברים אומרים⁸⁰? במטלטלין ועבדים⁸¹; אבל
 31 הקרקעות⁸² - מכרזין עליהם ששים יום רצופים בבקר
 32 ובקרב⁸³ ואחר כך מוכרין אותם⁸⁴.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אף תפיליו בכלל, ודינו יתבאר לקמן פ"ו, ה"ג. 53) כלי מיטה, כגון מזון סדין וכו'. 54) ואם אין לו, משיירים לו כסף לקנות את כל אלה (ערכין פ"ו, מ"ג וברע"ב שם). 55) שאינו רגיל במצעות. 56) מצע גס, כעין מחצלת של קנים. 57) כל אחד לפי הרגלו (בבא מציעא ק"ג): לענין סידור בעל חוב, והוא הדין לענין ערכין, כמבואר שם. והשווה ה' מלוח פ"ג, ה"ו. 58) ואם אין לו, משאירים לו מעות כדי לקנותם (תפארת-ישראל למשנה ערכין שם) ובגמרא שם כד. אמרו: "ואם מך הוא מערכך - החייהו מערכך". כלומר, תן לי חיותו מדמי ערכך. 59) אין צורך להשאיר להם מזונות וכסות, שנאמר: "הוא מערכך" - ולא אשתו ובניו מערכך (שם), אבל מה שכבר ייחד להם, אין לוקחים מהם (תפארת-ישראל שם). 60) ראה ה' אישות פ"ב, ה"ב, וה"ד. ופי"ג, ה"ו. 61) בבא מציעא ק"ג: לענין סידור בעל חוב, והוא הדין לענין ערכין, וכחכמים שם, ולא כרבי ישמעאל ורבי עקיבא האומרים: "כל ישראל ראויים לאותה איצטלה". 62) ע"פ הירושלמי קידושין פ"א, ה"ד. והשווה ה' מלוח פ"א, ה"ז. 63) חרש-עץ, נגר. 64) מקצועות להקצעת קרשים ולהחלקתם, ככתוב (ירמיה י, ג) "מעשה ידי חרש במצעד". 65) משור לנסר עצים, ככתוב (דברי הימים-א, כ, ג) "וישר במגרה". 66) כלי אחד. 67) להשלים לו שני כלים למין המועט. 68) כשם שהספיק לו כלי יחידי זה עד כה, כן יספיק לו להבא (משנה בערכין כג:), ואין אומרים עד עכשיו היו לו כלים מרובים ממין אחד, והיה משאילם לאחרים, ותמורת זה היו משאילים לו מהמין המועט, ועכשיו הגזבר יקח ממנו את הכלים העודפים ממין המרובה, ממילא לא ישאילו לו מן המין המועט, ויקנו לו כלי שני להשלים את המועט, אלא מניחים אותו כפי שהורגל עד כה (גמרא שם כד.). 69) עובד אדמה, חקלאי. 70) צמדו. 71) כי אין אלו כלי אומנותו, אלא נכסיו (שם), כחכמים החולקים על רבי אליעזר, האומר: אכר - נותנים לו את צמדו, חמר - נותנים לו את חמורו. 72) שם יח. שלדעת החכמים דין ספינה כדין צמד וחמור, שאינם כלי אומנות אלא נכסיו הם, ונמכרים. ולדעת רבי אליעזר שם, דין ספינתו כדין צמדו, שפרנסתו הם, ואינם נמכרים. 73) הסוחרים, "מדינים סוחרים" (בראשית לו, כח) מתרגם אונקלוס: מדינאי תגרי. 74) דינר. 75) בכת"י התימנים: משביח, וכן בלשון המשנה ערכין פ"ו, מ"ה. כלומר, הבגד היפה, משבחו ומעלה את דמיו מאה דינר על הדמים, שהוא שוה עכשיו (ערכין כד. וברש"י). 76) ובכת"י התימנים: אם תמתינו בה לאטלס, אטלס - יום השוק. ורש"י לחולין צא: מפרש: שוק שמוכרים בו בשר. 77) להשהות את מכירתם. 78) מייפים ומקשטים. 79) ערכין כד. כי אם תשהה את מכירתם כדי להשביחם, לפעמים אתה גורם לידי הפסד, שיזולו או יגנבו, כמו שאמרו (שקלים פ"ד, מ"ג) "אין משתכרים בשל הקדש". וזהו מאותו הטעם, כמבואר בירושלמי שם ה"ב (ע"פ פירוש המשנה לרבינו בערכין שם). וראוי להעיר, שרש"י מפרש שם, אין להקדש אלא מקומו ושעתו - שאם אדם עני העריך עצמו, ויש לו מרגלית, לא ישנהה הגזבר לומר: העלה אותה לכרך ולפי אותם הדמים תן, אלא לפי מה ששוה כאן שמים, וזה (העני) משהה אותה וימכרנה כמו שירצה, ולפי השומה הקודמת יתן, שהרי בזמן שהעריכו כהן לא היה לו יותר, ורבינו נמשך כנראה אחרי פירוש רבינו גרשום שם. 80) שאין מהשים את מכירתם. 81) שיש חשש שהמטלטלין יגנבו והעבדים יברחו, ויגיע הפסד להקדש, כמבואר בכתובות ק: והשווה ה' מלוח פ"ב, ה"א. 82) שאין בהם חשש של גניבה והברחה. 83) שעת כניסת הפועלים לעבודתם ושעת יציאתם, כמבואר לקמן פ"ד, הכ"ז. 84) משנה בערכין כאן: "שום ההקדש ששים יום" ומדברי הגמרא שם כב, שאמרו: "שום היתומים שלשים יום (רצופים, כמסקנת רב חסדא שם) ושום ההקדש ששים יום" מוכרח, שששים יום של הכרות הקדש - רצופים הם (לחם-משנה). והשווה תוספות ערכין כד, דיבור-המתחיל אין להקדש, שגם הם מחלקים בין מכירת מטלטלין של הקדש למכירת קרקעות. וראה עוד הבדלים בין שומת מטלטלין לשומת קרקעות, לקמן פ"ח, ה"ב.

פרק רביעי

41 - נותן חמש. וכן לפי חשבון זה סלע ופונדיון לְכָל
 42 שְׁנָה. ואינו נותן שְׁנָה בְּשָׁנָה, אֲלֵא נֹתֵן הַכֹּל כְּאַחַד.
 43 ז. נִשְׁאָר בֵּינוּ וּבֵין הַיּוֹבֵל שְׁנָה - אִינוּ יָכוֹל לָתֵן סֶלַע
 44 וּפּוֹנְדִיּוֹן לְפָדוּתָהּ; שְׁנֵאַמֵּר: וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן עַל פִּי
 45 הַשָּׁנִים הַנּוֹתְרוֹת - אֵינָה נִפְדֵּית בְּגֵרְעוֹן כֶּסֶף אֲלָא קִדְּם
 46 לַיּוֹבֵל בְּשָׁתֵי שָׁנִים אוֹ יוֹתֵר.
 47 ח. נִשְׁאָר בֵּינוּ וּבֵין הַיּוֹבֵל שְׁנָה וְחֻדָּשִׁים, אִם רָצָה
 48 הַגּוֹזֵר לְחָשַׁב הַחֻדָּשִׁים שְׁנָה וְיָתֵן שָׁנִים שְׁקָלִים וְשָׁנִים
 49 פּוֹנְדִיּוֹנִים לְכָל זֶרַע חֹמֶר - הָרִי זֶה מִתֵּר. לְפִי שְׁאִין
 50 מִחֻשְׁבֵּין חֻדָּשִׁים לְהַקְדֵּשׁ; שְׁנֵאַמֵּר: עַל פִּי הַשָּׁנִים
 51 הַנּוֹתְרוֹת - שָׁנִים אֲתָה מִחֻשְׁבֵּין לְהַקְדֵּשׁ, וְאִי אֲתָה מִחֻשְׁבֵּין
 52 חֻדָּשִׁים.
 53 ט. לְפִיכֹף אֵין רְאוּי לְאָדָם לְהַקְדִּישׁ שְׁדָהוּ לְפָנֵי הַיּוֹבֵל
 54 בְּפָחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים. וְאִם הַקְדִּישָׁה - הָרִי זוֹ מְקַדְּשָׁת.
 55 וְאֵינָה נִפְדֵּית בְּגֵרְעוֹן כֶּסֶף; אֲלֵא אִם רָצָה הַפּוֹדֵה לָתֵן
 56 חֻמְשִׁים שְׁקָל לְכָל חֹמֶר - פּוֹדֵה אֹתָהּ. וְאִם לֹא פָדָאָהּ
 57 - הָרִי זוֹ יוֹצֵאָהּ לְכַהֲנִים בַּיּוֹבֵל, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.
 58 י. הַקְדִּישׁ שְׁדָהוּ בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל עֲצָמָה - אֵינָה מְקַדְּשָׁת.
 59 וְכֵהֵן וְלוֹי שֶׁהַקְדִּישׁוֹ בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל עֲצָמָה - הָרִי זוֹ
 60 מְקַדְּשָׁת.
 61 יא. כֶּשֶׁם שֶׁגּוֹאֲלִין לְעוֹלָם, כֶּף מְקַדִּישִׁין לְעוֹלָם.
 62 יב. הַמְקַדִּישׁ אֶת שְׁדָהוּ אַחֵר הַיּוֹבֵל - אֵינָה נִפְדֵּית
 63 בְּגֵרְעוֹן כֶּסֶף עַד שֶׁיִּגְמַר שְׁנָה אַחֵר הַיּוֹבֵל, לְפִי שְׁאִין
 64 מִחֻשְׁבֵּין חֻדָּשִׁים לְהַקְדֵּשׁ. לְפִיכֹף, אִם רָצָה הַפּוֹדֵה לָתֵן
 65 חֻמְשִׁים שְׁקָל לְכָל זֶרַע חֹמֶר - הָרִי זֶה פּוֹדֵה אֶפְלוּ בַּיּוֹם
 66 שֶׁאַחֵר הַיּוֹבֵל, וְאִינוּ גּוֹרַע כְּלוֹם.
 67 יג. כְּשִׁמוּדְדִין - אֵין מוֹדְדִין אֲלָא מְקוּמוֹת הָרְאוּיִין
 68 לְזִרְיעָה. הֵיוּ שָׁם סְלָעִים גְּבוּהִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ
 69 נְקָעִים מְלֵאִים מֵיָם עֲמָקִים עֲשָׂרָה טְפָחִים - אֵין נִמְדְדִין
 70 עֲמָה; פָּחוֹת מִכָּאן - נִמְדְדִין עֲמָה.
 71 יד. הֵיוּ כֹּה מְקוּמוֹת נְמוּכוֹת עֲשָׂרָה אוֹ יוֹתֵר וְאֵין בֵּהֵן
 72 מֵיָם - נִמְדְדִין בְּפָנֵי עֲצָמָן, וּמִחֻשְׁבֵּין לָהֶם מֵה שְׁרָאוּי
 73 לָהֶם.
 74 טו. הֵיטָה מְלֵאָה אֵילָנוֹת, אֶף עַל פִּי שְׁלֵא פָרֵשׁ - הָרִי
 75 הַקְדִּישׁ גַּם הָאֵילָנוֹת; שְׁכָל הַמְקַדִּישׁ - בְּעֵין יָפָה הוּא
 76 מְקַדִּישׁ. וּמִחֻשְׁבֵּין אֶת הָאֵילָנוֹת בְּשׁוּיָהֶן, וְהַקְרָקַע
 77 מוֹדְדִין אֹתָהּ וְיִהְיֶה עֲרָכָה סֶלַע וּפּוֹנְדִיּוֹן לְכָל שְׁנָה וּלְכָל
 78 זֶרַע חֹמֶר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
 79 טז. הַמְקַדִּישׁ אֶת הַשְּׂדֵה שְׁאֵינָה רְאוּיָה לְזִרְיעָה, וְהִיא
 80 הַנְּקֵרָאת טְרָשִׁין - פּוֹדִין אֹתָהּ בְּשׁוּיָהּ. וְכֵן הַמְקַדִּישׁ אֶת
 81 הָאֵילָנוֹת בְּלֶבֶד - פּוֹדִין אוֹתָן בְּשׁוּיָהֶיהֶן.

1 א. שְׂדֵה שְׁיִרְשָׁה אֲדָם מִמּוֹרִישָׁיו - הִיא הַנְּקֵרָאת שְׂדֵה
 2 אַחְזָה. וְשְׂדֵה שְׁלֻקְחָה אוֹ זָכָה בָּהּ - הִיא הַנְּקֵרָאת שְׂדֵה
 3 מְקָנָה. וְהַמְקַדִּישׁ שְׂדֵה אַחְזָתוֹ - מוֹדְדִין אוֹתָהּ, וְעֲרָכָה
 4 הוּא הָעֲרָף הַקְּצוּב בַּתּוֹרָה.
 5 ב. וְכִמָּה הוּא? כָּל מְקוֹם שְׂרָאוּי לְזֶרַע בוֹ חֹמֶר שְׁעוּרִים,
 6 וְזוֹרְעָנוּ בְּיַד וְלֹא יִקְרַב זִרְיעָתוֹ וְלֹא יִרְחַק אוֹתָהּ - עֲרָכוּ
 7 חֻמְשִׁים שְׁקָלִים לְכָל שְׁנֵי יוֹבֵל. וְאֵין שְׁנַת יוֹבֵל מִן
 8 הַמַּגֵּן. וְאַחַד הַמְקַדִּישׁ שְׂדֵה טוֹבָה שְׁאִין בְּכָל אֶרֶץ
 9 יִשְׂרָאֵל כְּמוֹתָהּ, אוֹ שְׂדֵה רָעָה שְׁאִין כְּמוֹהָ לְרַע - כְּזֶה
 10 מְעִרְכִין אוֹתָהּ.
 11 ג. כְּבָר בְּאַרְנוֹ בְּהַלְכוֹת שְׁקָלִים, שֶׁהַשְּׁקָל הָאָמוּר בַּתּוֹרָה
 12 הוּא הַנְּקֵרָא סֶלַע בְּלִשׁוֹן חֻכְמִים. וְהַגְּרָה הָאָמוּרָה בַּתּוֹרָה
 13 - הִיא הַמְעָה בְּדַבְרֵי חֻכְמִים. וְהוֹסִיפוּ עַל הַשְּׁקָל וְעָשׂוּ
 14 אוֹתוֹ סֶלַע. וְהַסֶּלַע אֲרַבְעָה דִּינָרִין. וְהַדִּינָר שֵׁשׁ מְצִין.
 15 וְהַמְעָה שְׁנֵי פּוֹנְדִיּוֹנִין. נִמְצָא לְכָל שְׁנָה סֶלַע וּפּוֹנְדִיּוֹן.
 16 שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהַסֶּלַע שְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים פּוֹנְדִיּוֹנִין, כְּשִׁיתֵן
 17 פּוֹנְדִיּוֹנוֹת לְקַח סֶלַע מִן הַשְּׁלַחְנֵי - נֹתֵן תְּשַׁעָּה
 18 וְאַרְבָּעִים.
 19 ד. הַחֹמֶר הוּא הַכֹּר, וְהוּא שְׁנֵי לְתַכִּין. וְהַלְתָּף חֻמְשׁ
 20 עֲשָׂרָה סָאִין. נִמְצָא הַחֹמֶר שְׁלֹשִׁים סָאָה, שֶׁהֵן עֲשָׂר
 21 אֵיפוֹת. כָּל שְׁלֹשׁ סָאִין - אֵיפָה. וְכָבֵר בְּאַרְנוֹ בְּהַלְכוֹת
 22 שְׂבָת, שֶׁהַמְקוֹם שְׁיֵשׁ בְּשִׁבוּרוֹ חֻמְשִׁים אֲמָה עַל חֻמְשִׁים
 23 אֲמָה הוּא בֵּית סָאָה, וְהוּא מְזֹרַע סָאָה. נִמְצָאָתָּ לְמֵד,
 24 שֶׁהַמְקוֹם שְׁיֵשׁ בְּשִׁבוּרוֹ חֻמְשָׁה וְשִׁבְעִים אֲלָף אֲמָה,
 25 שְׂהוּא כְּרַבּוּעַ מֵאָתִים אַרְבַּע וְשִׁבְעִים אֲמוֹת עַל מֵאָתִים
 26 אַרְבַּע וְשִׁבְעִים אֲמוֹת בְּקְרוּב, הוּא בֵּית כּוֹר, וְהוּא זֶרַע
 27 חֹמֶר שְׁעוּרִים.
 28 ה. כִּיצַד דֶּרֶךְ הַחֻשְׁבוֹן בְּעֲרָכֵי שְׂדוֹת? הָרִי שֶׁהַקְדִּישׁ
 29 שְׂדֵה אַחְזָתוֹ, וְנִשְׁאָר לַיּוֹבֵל שְׁמוֹנָה שָׁנִים, חוּץ מִשְׁנַת
 30 הַיּוֹבֵל שְׁאֵינָה בְּחֻשְׁבוֹן כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, כָּל הַרוֹצֵה
 31 לְפָדוּתָהּ מִיַּד הַקְדֵּשׁ - נֹתֵן לְכָל זֶרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים
 32 שְׁמוֹנָה סְלָעִים וְשְׁמוֹנָה פּוֹנְדִיּוֹנוֹת. וְאִם רָצוּ הַבְּעָלִים
 33 לְפָדוּתָהּ - נוֹחֲגִין עֲשָׂר סְלָעִים וְעֲשָׂרָה פּוֹנְדִיּוֹנוֹת, לְפִי
 34 שֶׁהֵן מוֹסִיפִין חֻמְשׁ. וְכֵן כָּל חֻמְשׁ הָאָמוּר בַּתּוֹרָה, צִרִיף
 35 שִׁיְהָא הַקֶּרֶן עִם הַתּוֹסֶפֶת חֻמְשָׁה, נִמְצָא שֶׁהוֹסִיף רַבִּיעַ
 36 הַקֶּרֶן. וְכֵן אִם פָּדָתָה אֲשֶׁתוֹ שֶׁל מְקַדִּישׁ אוֹ אַחַד
 37 מִיּוֹרְשָׁיו - הָרִי אֵלוֹ מוֹסִיפִין חֻמְשׁ.
 38 ו. נִשְׁאָר לַיּוֹבֵל אַרְבַּע שָׁנִים - נֹתֵן הַפּוֹדֵה אַרְבַּע סְלָעִים
 39 וְאַרְבָּעָה פּוֹנְדִיּוֹנוֹת לְכָל חֹמֶר. וְאִם הַבְּעָלִים פָּדוּ אוֹתָהּ

(1) שדה אחוזה כיצד מעריכים אותה בפדיונה, דין המקדיש שדהו בשנת היובל, מקומות שאינם ראויים לזריעה איך הם נמדדים, אילנות שהוקדשו כיצד הם נפדים, שדה שהוקדשה ולא נפדית ביובל למי היא שייכת, המקדיש שדה מקנתו כיצד פודים אותה, ומה דינה כשמגיע היובל, ימי ההכרזה על שומת מכירת שדה ההקדש.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ש"ק כ"ב ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין קמה

מתוך מהדורת וגשל

39 כד. כשמצא השדה לפהנים ביוכל - תנתן לפהנים
40 שבמשמר שפגע בו היובל. ואם היה ראש השנה של
41 יובל בשבת, שהרי משמר יוצא ומשמר נכנס - תנתן
42 למשמר היוצא.
43 כה. המקדיש את האילנות, והגיע היובל ולא פרו
44 אותם - אינן יוצאין לפהנים; שגאמר: והיה השדה
45 בצאתו ביובל, ואין אלו שדה. אבל המקדיש את
46 הטרשים, והגיע יובל ולא פרו אותן הבעלים - הרי אלו
47 יוצאין לפהנים; שגאמר: והיה השדה, וזו נקראת שדה.
48 כו. כיצד דין מקדיש שדה מקנתו? שמין אותה
49 בדמיה, ורואין במה היא שנה עד היובל, ופודה אותה
50 כל מי שירצה. ואם פדה אותה המקדיש - אינו מוסיף
51 חמש. ופדיונה לבדק הבית, כשאר ערכין ודמים.
52 וכשיגיע היובל - תחזור לבעלים הראשונים שמכרוה.
53 בין שנפדית מיד הגזבר והרי היא יוצאה מיד אחר, בין
54 שלא נפדית והרי היא יוצאה מיד ההקדש - הרי זו
55 חוזרת למוכר, ואינה יוצאה לפהנים; שאין אדם מקדיש
56 דבר שאינו שלו.
57 כז. כל שדה ששמין אותה להקדש למכר אותה
58 בדמיה, מכריזין עליה ששים יום רצופין בבקר בשעת
59 הכנסת פועלים ובערב בשעת הוצאת פועלים. ומסימין
60 מצריה ואומרים: כך היא יפה ובכך היא שומה, כל
61 הרוצה לקח - יבוא ויקח.
62 כח. הלוקח שדה מאביו או משאר המורישין אותו
63 והקדישה, בין שהקדישה אחר מות אביו או מורישו
64 ובין שהקדישה בחי אביו או שאר מורישיו ואחר כך
65 מת אביו - הרי זו כשדה אחרת; שגאמר: ואם את שדה
66 מקנתו אשר לא משדה אחרתו - שדה שאינה ראויה
67 להיות שדה אחרת, יצאת זו שראויה לו לירשה.

יום ש"ק כ"ב ניסן ה'תשע"ה

פרק חמישי

70 א. המקדיש שדה אחרת² - מצוה עליו לפדותה הוא,
71 שהאדון קודם³. ואם לא רצה - אין כופין אותו. במה
72 דברים אמורים⁴? בזמן שמצות יובל נהגת, שאם יגיע
73 יובל ולא יגאלנה - תצא לפהנים, כמו שבארנו⁵; אבל
74 בזמן שבטלו היובלות⁶, שהרי אינה יוצאת לפהנים,

1 יז. היו האילנות שלשה אילנות לתוך בית סאה, ולא
2 פרש שהאילנות בלבד הוא שהקדיש - הרי זה הקדיש
3 את הקרקע ואת האילנות שביניהן. אבל אם היו
4 האילנות נטועים כל שלשה אילנות בבתר מבית סאה
5 או בפחות, או שהקדישן זה אחר זה - הרי זה לא
6 הקדיש את הקרקע ולא את האילנות שביניהם.
7 יח. הקדיש האילנות ואחר כך הקדיש את הקרקע -
8 פודה את האילנות בשוניהן, ואת הקרקע על פי מדתה.
9 יט. המקדיש שדה אחרתו והגיע היובל ולא נפדית,
10 אלא הרי היא תחת יד הקדש - הפהנים נוהגין את
11 דמיה ותהיה אחרת להם; שאין הקדש יוצא בלא פדיון.
12 ואותן הדמים יפלו להקדש בדרך הבית.
13 כ. גאלה המקדיש קדם שיגיע היובל - הרי זו חוזרת
14 לבעליה, והערך שנתן לפל לבדק הבית, כמו שבארנו.
15 וכן אם גאלה בנו של מקדיש - הרי זו חוזרת לאביו
16 ביוכל. אבל אם גאלה אותה בתו או שאר קרוביו או
17 נכרי מיד ההקדש: אם חזר המקדיש וגאלה מידן -
18 חוזרת לו לעולם; ואם לא גאלה מידן, אלא הגיע
19 היובל והיא תחת יד הבת או שאר קרובים או נכרי -
20 הרי זו יוצאה להקדש, ואינה חוזרת לבעלים לעולם,
21 אלא תהיה אחרת לפהנים; שגאמר: והיה השדה בצאתו
22 ביובל לפהן וגומר. ואין הפהנים צריכין לתן דמים,
23 שכבר נפדית מיד ההקדש ולקח ערקה מאחר, אלא
24 תחזור לפהנים כאלו הם בעליה.
25 כא. במה דברים אמורים? בישראל; אבל אם היה
26 המקדיש פהן או לוי - הרי זה גואל לעולם. ואפלו עבר
27 עליה היובל ולא נפדית מן ההקדש - פודה אותה אחר
28 היובל; שגאמר: גאלת עולם תהיה ללוים.
29 כב. האשה שהקדישה שדה אחרתה, וגאלה בעלה מיד
30 ההקדש, והגיע היובל והיא תחת יד הבעל - הרי הדבר
31 ספק אם תחזור לאשה או תצא לפהנים. לפיכך, קדמה
32 האשה והחזיקה בה אחר היובל - אין הפהנים יכולין
33 להוציא מידה. וכן אם קדמו הפהנים והחזיקו בה -
34 אינה יכולה להוציא מידם.
35 כג. המקדיש שדהו ופדה אותה פהן מיד ההקדש,
36 והגיע היובל והיא תחת יד הפהן - לא יאמר: הואיל
37 והרי היא יוצאה לפהנים, הרי היא תחת ידי וזכיתי בה;
38 אלא יוצאה לכל אחיו הפהנים.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) שמצוה על הבעלים לפדות שדה אחוזתם, ובזמן שאין היובל נוהג כופים אותם על פדיונה, חומר בהדיוט מבהקדש בתנאי הפדייה, המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הבית כיצד פודים אותה. הקדיש נכסיו סתם והיו בהם דברים הראויים למזבח מה ייעשה בהם, דין פדיון בהמה תמימה שהוקדשה למזבח והוממה, המקדיש דמי בהמה למזבח, הקדיש ערכו למזבח אם נידון בהישג יד, הקדיש שדה אחוזה למזבח לפי איזה ערך פודים אותה. (2) שירשה ממורישיו. (3) שנאמר במתפיס בהמה טמאה "ואם לא יגאל ונמכר בערכך" מכאן שמצוות גאולה באדון תחילה והוא הדין למקדיש שדה אחוזה. (4) שאין כופים אותו. (5) נמצא שאין צורך לכפותו, שהרי כפוי ועומד הוא, שאם לא יגאלנה תצא לכהנים. וגם ההקדש לא יפסיד בזה, שהרי הכהנים נותנים את דמיה. (6) "משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה (בסוף ימי הבית

- 1 אלא סופה להפדות לעולם - כופין את האדון לפתח
 2 בה תחלה⁷. והיא נפדית בשויה⁸, פשאר הקדשות. אם
 3 נמצא מי שמוסיף עליו וגואל אותה - יגאל; ואם לאו
 4 - אומרין לו: הגיעתך⁹, ויתן מה שצמח. ואינו פותח
 5 בפחות מארבע פרוטות, כדי שיהא החמש שמוסיף
 6 פרוטה¹⁰.
- 7 ב. רצה האדון למכר שדות אחרות משדותיו או
 8 ללוות¹¹ כדי לפדות שדה זו שהקדיש - הרשות בידו.
 9 בין בזמן שהיוכל נוהג בין בזמן שאין היוכל נוהג.
 10 והוא קודם לכל אדם. וכן אם רצה לגאל חצינה -
 11 גואל¹². מה שאין בן במוכר להדיוט. זה חמר בהדיוט
 12 מבהקדש.
- 13 ג. המקדיש את ביתו או את בהמה טמאה שלו או שאר
 14 מטלטלין¹³ - הרי אלו נצרכין בשויה¹⁴, בין טוב ובין
 15 רע¹⁴. ואם פדה אותן המקדיש או אשתו או יורשו -
 16 מוסיף חמש¹⁵. וכופין את הבעלים לפתח ראשון¹⁶.
 17 והדמים לבדק הבית¹⁷. בין שהיה הבית מבתי ערי
 18 חומה¹⁸ בין שהיה מבתי החצרים¹⁹ - הרי זה נגאל
 19 לעולם²⁰.
- 20 ד. גאלו אחר מיד ההקדש: אם היה בית ערי חומה, וקם
 21 ביד הגואל שנים עשר חדש - נחלט²¹; ואם היה בית

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

הראשון) בטלו היובלות, שנאמר "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה" - "בזמן שכל יושביה עליה" (7 מפני החומש, שהבעלים מוסיפים ואפילו בזמן שאין היובל נוהג. וגם הואיל והיא חביבה עליו, יוסיף בפדיונה. (8 ולא בשכר קצוב חמישים שקלים לבית כור. (9 הרי היא שלך. (10 שכבר נתבאר שהחומש הוא רביע הקרן, ואין פודים בדבר שאין בחומשו פרוטה. וכדאי להעיר, שכל הלכה זו אינה נוהגת אלא בזמן הבית, אבל המקדיש שדה אחוזה בזמן הזה שאין בית המקדש, מותר לו לפדותה אפילו בפרוטה אחת ומשליכה לים המלח. (11 כסף. (12 וכשתשיג ידו יגאל את כולה. (13 הקדשם - אינו מפרש בתורה. אבל בירושלמי אמרו: "ואיש כי יקדיש את ביתו" - במה אנו קיימים? אם בבית דירה - כבר כתוב: ואם המקדיש יגאל את ביתו, אלא במקדיש נכסיו, מכאן - שסתם הקדשות לבדק הבית. (14 לפי טיבם או רעתם, ולא לפי שכר קצוב, שאינו מבחין בין טוב לרע, כי לא נאמרו ערכים קבועים בתורה אלא בערכי אדם ובשדה אחוזה. (15 "ואם גאול יגאלנה - לרבות את האשה ואת היורש". והטעם, שהבעלים מוסיפים חומש, כי נוח להם לשלם יותר, כדי שישאר חפצו אצלו, על פי הכלל "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו". (16 להציע מחירו קודם לאחרים, בגלל החומש. (17 בדק הבית - תיקון בית המקדש ושיכולו. (18 ערים המוקפות חומה. (19 עיירות פתוחות מאין חומה. (20 אפילו עבר היובל ולא גאלו עדיין יכול לגאלו מן ההקדש, בניגוד למוכר בית לחבירו. (21 נשאר לו לצמיתות, ואפילו ביובל אינו יוצא. אבל נשאר ביד הקדש גואלו לעולם, שאין להקדש דורות, שאין פריה ורביה כלפי שמים. נחלט - נחרץ, נפסק הדבר ונגמר. (22 כדין המוכר בית כזה לחבירו הדיוט. אבל אילו היה נשאר ברשות ההקדש עד היובל לא היה חוזר לבעליו עד שיפדהו, שאין הקדש יוצא בלא פדיון. (23 שאמר בפירושו שהוא מקדישה לטובת בדק הבית. (24 בניגוד למקדיש בהמה תמימה למזבח, שאינה נפדית אלא כשתומם. שבקדושת בדק הבית, שאינה קדושת הגוף אלא קדושת דמים, אין לחלק בפדיונה בין תמימה לבעלת מום. (25 אם הוא זכר לעולה ולאשם ואם היא נקבה לחטאת ולשלמים. (26 "המתפיש תמימים לבדק הבית כשהם נפדים אינם נפדים אלא למזבח" ומכאן, שנפדים אפילו כשהם תמימים, שהרי בעלי מומין אינם ראויים למזבח. (27 אלו הם בעלי מומים: שרוע - אבר אחד גדול מחבירו, קלוט - שפרסותיו קלוטות (אינן סדוקות) כשל חמור. (28 מתורה שבעל פה, שנתפרשה למשה מסיני. (29 לדמי קדשי בדק הבית. (30 שנאמר "ואשה לא תתנו מהם (מבעלי מומים) על המזבח לה". (31 אותו בעל מום. (32 ואף על פי שרבי יהודה אומר שם: שעובר בלא תעשה, שנאמר: "אל משה לאמר" "לא - אמור" בדברים, כלומר, אמור לישראל, שיש כאן איסור לאו, אולם ב"תורת כהנים" לפסוק זה, אמרו בפירושו: "וחכמים אומרים אינו בלא תעשה" ופסק רבינו כחכמים (תורה תמימה). וכבר קדמו ה"משנה למלך" בזה. (33 ולא פירשם אם לקדשי מזבח או לקדשי בדק הבית הקדיש. (34 ליחיד הרוצה להביא קרבן עולה. (35 שאינן ראויות לעולה, שהיא מן הזכרים. (36 הבאים גם מן הזכרים וגם מן הנקבות.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ש"ק כ"ב ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין קמז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שְׁלֵמִים, וְהֵדְמִים יִפְלוּ לְבִדָּק הַבֵּית³⁷; שְׁסֵתָם הַקְּדָשׁוֹת
 2 - לְבִדָּק הַבֵּית. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: וְאִם בִּהְמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבו
 3 מִמֶּנּוּ קֶרֶבֶן לֹה', כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לֹה' יִהְיֶה קֶדֶשׁ.
 4 כְּלוּמַר: כֹּל הַרְאוּי לְקֶרֶבֶן עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ יִקְרָב³⁸.
 5 ח. הַקְּדִישׁ נִכְסָיו סֵתָם, וְהָיוּ בֵּהֶן יֵינֹת וְשִׁמְנִים
 6 וְסִלְתוֹת³⁹ וְעוֹפוֹת הַרְאוּיִן לְקָרֵב עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ⁴⁰ -
 7 יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי אוֹתוֹ הַמִּין וְיִקְרִיבוּ אוֹתָן, וְהֵדְמִים יִלְקַח
 8 בֵּהֶן זְכָרִים וְיִקְרָבוּ עוֹלוֹת.
 9 ט. וּמִפְּנֵי מָה יִקְרָבוּ דְמֵי אֵלוֹ עוֹלוֹת⁴¹, וְדְמֵי הַבְּהֵמָה
 10 הַתְּמִימָה יִפְלוּ לְבִדָּק הַבֵּית? לְפִי שֶׁהַבְּהֵמָה הַקְּדוּשָׁה
 11 לְמִזְבֵּחַ, אִם נִפְלָה בָּהּ מוּם - יֵשׁ לָהּ פְּדִיּוֹן, כְּמוֹ
 12 שְׁיִתְבָּאָר⁴²; וְהַסֵּלֶת וְהַיִּין וְהַשֶּׁמֶן וְהָעוֹפוֹת שֶׁנִּפְסְלוּ⁴³
 13 - אֵין לָהֶן פְּדִיּוֹן. שְׁנֵאמַר: וְהֵעֲמִיד אֶת הַבְּהֵמָה⁴⁴
 14 וְגוּמַר; כֹּל שֶׁיִּשְׁנֶנּוּ בְּכֹלל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה - יֵשׁ לָהּ
 15 פְּדִיּוֹן, וְכֹל שֶׁאֵינֶנּוּ בְּכֹלל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה - אֵין לָהּ
 16 פְּדִיּוֹן⁴⁵.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(37) וכרבי אליעזר, האומר סתם הקדש לבדק הבית, אפילו בדבר הראוי למזבח. (38) כמשמעות הכתוב: "יהיה קדש". דרשה זו לא נמצאת בשום מקום, אולם הנצי"ב בפירושו לתורה "העמק דבר" לפסוק זה מוכיח, שכן הוא פשוטו של מקרא, שהרי כל הפרשה מדברת בקדשי בדק הבית, ומדוע כתוב בפסוק שאחרי זה: "לא יחליפנו ולא ימיר אותו" והלא דין תמורה אינו נוהג אלא בקדשי מזבח? אלא על כורחך כוונת הכתוב, שאפילו הקדשי לבדק הבית, הואיל והם תמימים, אינם יוצאים מידי מזבח לעולם. וראה בתוספות לזבחים נט. דיבור המתחיל עד שלא נבנה, שכל הדין הזה אינו אלא מדרבנן. (39) והם דברים הראויים למזבח, למנחות ונסכים. (40) תורים ובני יונה. (41) ואינם נופלים לבדק הבית. (42) ודברים שיש להם פדיון חלה קדושתם על פדיונם ונעשית בהם מצוותם. (43) שנטמאו, והעופות - נחסר מהם אבר, או שנוולדה בהם אחת מן הטריופות, אבל המומים אינם פוסלים בהם. (44) "לא נאמר פדיון אלא בבהמה". (45) "כל שישנו בהעמדה - נערך, ואלו (הסולת והיין והשמן) אינם בכלל העמדה לפיכך אינם נפדים לעולם". ומתוך שאין להם פדיון, אין הקדושה חלה על דמיהם, ואפילו יפלו לבדק הבית לא נעשית בהם מצוותם ולפיכך יביא בדמיהם עולות, ובירושלמי אמרו: "נאמר "לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעולה" - הכול קרב עולה (כל מה שנודרים מדברים הנקרבים לה' אפילו יינות ושמינים יהיו לעולה), יכול אפילו עופות? (יקריב בדמיהם, או אם הקדיש עוף יקריבונו עולה) תלמוד לומר בבקר בכשבים וגו' אינו מקריב אלא בהמה בלבד, ועיקר הטעם, מפני שאין אלו בני פדיון, אין קדושתם חלה על צרכי בדק הבית. (46) העוסקים בפיתום (מיווג הסממנים) הקטורת. (47) שכר עבודתם. (48) הגזברים. (49) מכסף התרומה החדשה שבלשכה. (50) שכך היו עושים הגזברים במותר הקטורת, שנשארה בכל שנה, כדי להקטירה לשנה הבאה. שאין לך שנה, שאין בה מותר, שהקטורת הייתה נעשית שס"ח מנים. שס"ה - כנגד ימי החמה, מנה ליום, ושלושה מנים יתירים שמהם כהן גדול מכניס מלוא חפניו ביום הכיפורים ולא היו נכנסים כולם בחפניו ונשאר המותר. ועוד, בכל שנה פשוטה היה מותר, שאין מספר ימיה אלא שני"ד, ואותו מותר לא היה ראוי לשנה הבאה מניסן ואילך, שהרי צריך לחדש ולהביא קרבן וקטורת מתרומה חדשה, היו מפרישים מן הלשכה שקלים לצורך שכר האומנים, והרי הם חולין. ואחרי שזכו הגזברים בשקלים לצורך האומנים, היו מחללים הקטורת על אותם השקלים, והיו נותנים הקטורת לאומנים בשכרם, נמצאת הקטורת חולין בידם, ואחרי כן היו חוזרים וקונים אותה מהאומנים בכסף התרומה החדשה. (51) הקטורת, שהייתה בידי אומן הקטורת, שהקדיש נכסיו, ונמצאת בנכסיו קטורת שקיבל בשכרו. (52) בכל מותר הקטורת שבכל שנה. שאי אפשר למכרה ליחיד ולהביא בדמיה עולות, או שיפלו לבדק הבית, כי אין היחיד מתנדב קטורת, נמצא, מוכרים אותה לציבור לצרכי קטורת ונותנים אתה לאומנים בשכרם וחוזרים וקונים אותה מהתרומה החדשה להקטירה לשנה הבאה. (53) שאינו מקטורת מפותמת שבמקדש, אלא סממן פרטי חילוני משלו, נותנים אותו לאומני הקטורת בשכרם וחוזרים ולוקחים אותו מידם מכסף התרומה החדשה ומשתמשים בו לפיתום הקטורת. (54) להקרבה, שאין בעל מום קרב על המזבח. (55) על ידי כהן. (56) מוכרים אותה ויוצאת לחולין. (57) שאין הכתוב מדבר בבהמה טמאה ממש, שהרי אמורה היא במקום אחר: "ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך" על כורחך בבהמה טהורה שהוממה ונפסלה הכתוב מדבר, וקוראה הכתוב: טמאה. ומכאן, הלשון: "ירעו עד שיסתאבו" המצוי בתלמוד במקום: עד שיוממו. (58) לאחר שהקדישה למזבח. (59) והקדישה לדמיה. (60) ואינה ראוייה עוד להעמדה. (61) ואפילו הועמדה והוערכה, אלא שלא הספיקו לפדותה עד שמתה. (62) ואפילו נשחטה.

קמח שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ש"ק כ"ב ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין

מתוך מהדורת וגשל

- 1 תַּקְבְּרֵי. 63. אָבֵל אִם הִקְדִּישׁ שְׁחוּטָה אוּ נְבִלָה לְבָדֵק
- 2 הַבֵּיתָ44 - הָרִי זוּ תִפְדֶּה כְּשֶׁאֵר מִשְׁלֹטְלִין.65
- 3 יִג. שְׁחַט בַּהּ שְׁנַיִם66 אוּ רֵב שְׁנַיִם67 וְעֵדִין הִיא
- 4 מִפְרָפְסֶת68 - הָרִי הִיא כְּפִתָּה לְכָל דְּבָרֶיהָ69 וְנִעְרַכְתָּ. וְהָרִי
- 5 הִיא בְּכָלֵל וְהַעֲמִיד וְהַעֲרִיד עַד שְׁתַּמוּת.
- 6 יֵד. הַמְקַדֵּשׁ בְּהֵמָה תְּמִימָה לְדָמֶיהָ - הָרִי זוּ נִתְקַדֵּשׁ
- 7 גּוֹפָה. כִּיצַד? הָאוֹמֵר: דָּמֵי בְּהֵמָה זוּ הִקְדַּשׁ לְמִזְבֵּחַ70 -
- 8 הִיא עֲצָמָה תַּקְרֵב71. הִקְדִּישׁ אֶחָד מֵאֲבָרֶיהָ לְדָמִיו,
- 9 וְאָמַר: דָּמֵי רְגֵלָה שֶׁל פָּרָה זוּ הִקְדַּשׁ לְמִזְבֵּחַ - הָרִי זוּ
- 10 סִפֵּק אִם פְּשֻׁטָה קִדְּשָׁה בְּכָלָה אוּ לֹא פְּשֻׁטָה72. וְלִפְיֵקֶף
- 11 תַּקְרֵב73 וְלֹא תִפְדֶּה.
- 12 טו. וְכִיצַד עוֹשִׂין74? מוֹכְרִין אוֹתָהּ פֶּלֶא לְמֵי שִׁיקְרִיב

- 13 אוֹתָהּ75, וְדָמֶיהָ חֲלִין76 חוּץ מִדָּמֵי אוֹתוֹ אֲבָר77. וְאִם הָיָה
- 14 אֲבָר שֶׁהִנְשָׂמָה תְּלוּיָה בּוֹ78 - פְּשֻׁטָה קִדְּשָׁה בְּכָלָה79.
- 15 טז. הִיָּתָה בְּהֵמָה בְּעֵלֶת מוֹם שְׂאִינָה רְאוּיָה לְקָרֵב80,
- 16 וְהִקְדִּישׁ אֲבָר מֵאֲבָרֶיהָ לְדָמִיו81, בֵּין שֶׁהִנְשָׂמָה תְּלוּיָה בּוֹ
- 17 בֵּין שֶׁהִנְשָׂמָה אֵין תְּלוּיָה בּוֹ - לֹא נִתְקַדֵּשׁ אֶלָּא דָּמֵי
- 18 אוֹתוֹ אֲבָר בְּלִבְדּוֹ82. כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁאָמַר: דָּמֵי רְגֵל פָּרָה
- 19 זוּ אוּ דָּמֵי לְבָה הִקְדַּשׁ לְמִזְבֵּחַ - הוּא וְהִקְדַּשׁ שְׁתַּפְּיִן
- 20 בַּהּ83.
- 21 יז. וְכֵן הָאוֹמֵר: רֹאשׁ עֶבֶד זֶה אוּ לֵב חֲמוֹר זֶה הִקְדַּשׁ
- 22 לְמִזְבֵּחַ84, אוּ שֶׁאָמַר: רֹאשֵׁי הִקְדַּשׁ לְמִזְבֵּחַ - אֵינּוּ חֵיב
- 23 אֶלָּא בְּדָמֵי רֹאשׁוֹ85. וְרֹאשֵׁין כְּפָה יִשְׁנֶה אוֹתוֹ אֲבָר אֵלּוּ
- 24 הָיָה נִמְכָּר86, וְיָבִיא בְּדָמֵיו קָרְבָּן.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

63) "והעמיד - והעריך - את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה". (64) שדמיהם יפלו לבדק הבית. (65) שחלה עליהם קדושת בדיק הבית ונפדים ללא עמדה. והראב"ד מעיר שאפילו אם הקדישם למזבח (=לדמיהם) ואפילו הקדישם כשהם חיים, כל שקדם מומם להקדישם - ייפדו ללא עמדה, שכלל הוא "בעלי מומים מעיקרם (=מתחילתם) לא היו בכלל העמדה והערכה" שהרי זה כמקדיש עצים ואבנים, שאינם ראויים למזבח ונפדים ללא עמדה. ומרן הכסף משנה מיישב דברי רבינו, שנקט בלשונו: "לבדק הבית", שכן זהו המנהג, להקדיש מינים אלו רק לבדק הבית, ואין דרך העולם להקדיש שחוטה או נבילה למזבח. אבל וודאי יודה רבינו שאם הקדישם למזבח ייפדו, שכן כתב: "ואם מתה קודם שתיפדה נפדית אחר שתמות, שהרי לא חלה קדושה גמורה על גופה (של בעלת מום מתחילתה - שהוקדשה למזבח), אלא על דמיה, מפני שהייתה בעלת מום קבוע" הרי כל שקדם מומה להקדישה שלא הייתה ראוייה כלל למזבח, כשתמות, נפדית היא ללא העמדה. אמנם כשתיפדה בחייה תצטרך העמדה והערכה. (66) שני סימני השחיטה הושט והגרגרת. (67) שהשחיטה כשרה גם בחיתוך רוב הסימנים. (68) מפרפרת בדיה וברגליה. (69) "בהמה או חיה טמאה שנשחטה אינה מטמאה משום נבילה כל זמן שהיא מפרסת עד שיתיו את ראשה". וראוי להעיר, שדעת התוספות בבבא קמא עו. דיבור המתחיל שחיטה, שכל שנשחטה כהלכתה על ידי ישראל, אינה נערכת ואינה נפדית, והרי היא כמתה ממש, ולא אמרו: "מפרסת כחיה" אלא בשחיטת בהמה טמאה, או בטהורה ונשחטה על ידי גוי, שאינה שחיטה כשרה המתרת לאכילה, ולפיכך כל שלא מתה הרי היא כחיה. (70) שאמכרנה ואביא בדמיה עולה. (71) מתוך שירדה עליה קדושת דמים, ירדה עליה גם קדושת הגוף, והואיל והיא עצמה ראוייה להיקרב אינה יוצאה מידי מזבח. אבל אם הייתה בעלת מום, תימכר ויביא בדמיה עולה. (72) ספק אם אומרים: מתוך שנתקדשה מקצתה, פשטה קדושה בכלה, ומתוך שנתקדשה קדושת דמים, נתקדשה גם קדושת הגוף, או שמא "מתוך" (=מיגו) אחד - מועיל, שני "מתוך" לא מועילים, שהרי אתה צריך לומר: מתוך שחלה קדושה על הרגל פשטה קדושה בכלה, ומתוך שקדשה לדמיה, קדשה גם קדושת הגוף. (73) היא עצמה, שמא פשטה קדושה בכלה, ואינה יוצאה לחולין על ידי פדיון, ככל קדושת הגוף שאינה נפדית כשהיא תמימה. וה"אור שמח" גורס בדברי רבינו כאן: "ספק אם פשטה קדושה בגופה או לא" כלומר, זה וודאי שאומרים מתוך שנתקדשה מקצתה נתקדשה כולה לדמיה, רק הספק הוא אם אומרים את ה"מתוך" השני, מתוך שנתקדשה לדמיה נתקדשה לגופה, כי אולי אין אומרים "מתוך" שתי פעמים. (74) שהרי אין למכרה ולהוציאה לחולין, שמא פשטה קדושת הגוף בכלה, וגם אין לחייבו להקריבה כולה כמות שהיא, שמא לא קדשה אלא רגלה בלבד ואין לו להפסיד כל בהמתו. (75) שנדר להביא עולה. (76) אין הדמים נתפסים בקדושת עולה, שאפילו "המוכר עולתו (ממש) לא עשה כלום ודין תורה שיחזרו המעות חולין", כל שכן זו, שהיא רק ספק עולה, ומוכרה להקריבה עולה, אין הדמים נתפסים בקדושת עולה. (77) שהוא קדוש ואינו יכול למכרו. ושאלו: הלא הקונה עולה זו מקריב בהמה מחוסרת אבר, שאותו אבר לחובת המוכר הוא קרב, והלוקח נדר להביא עולה שלימה? ובירושלמי הובא ברש"י שם, מתרצים: כגון שנדר הקונה להביא שווה זוז מבהמה לעולה, והרי יש בבהמה זו כדי כמה זוזים. (78) כגון לב או כבד. (79) כיוון שאין הבהמה יכולה לחיות בלי אבר זה, הרי זה כאילו הקדישה כולה. (80) על המזבח. (81) שיימכר ויביאו בדמיו עולה. (82) כיוון שאינו ראוי לעלות על המזבח מחמת מומו, אין לומר בו פשטה קדושה בכלו. (83) לא שותפות לחצאין, אלא כל אחד זוכה בשלו. (84) דמיו יהיו קודש להקריבם עולה. (85) מכיוון שאינם ראויים להקרבה, אין לך מום גדול מזה, ולא נתקדשו אלא דמי אותו אבר בלבד. (86) הראב"ד שואל: מה ישווה אדם כאשר יוסר ראשו ואפילו לכלבים אינו ראוי שהרי אסור ליהנות מן המת, אכן, כונת רבינו שימכרו את העבד לאחר, הגוף - לקונה, והראש יישאר למוכר, שאם הוא תורגמן או זמר או צופה למרחוק יהיה למוכר, ומה שישתכר בשאר אברי הגוף יהיה לקונה. וכן כתבו התוספות "שישומו אותו אבר שמכר לאיזו מלאכה הוא ראוי" והכוונה, כשהוא חכם, וממציא המצאות, ויכולים ליהנות ממנו עצה, שיש בה תועלת, כמו שישנם כמה שרים יועצים ואינם ראויים לעשות מלאכה אחרת, אלא זו שבראש. ולדעת הרדב"ז בהבנת דברי רבינו, הכוונה שהמקדיש

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ש"ק כ"ב ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין קמט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יח. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים⁸⁷? בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ⁸⁸; אֲבָל
 2 בְּקִדְשֵׁי בֵּדֶק הַבַּיִת, הָאוֹמֵר: דְּמִי רֹאשׁ חֲמוֹר זֶה אוֹ כְּבֹדוֹ
 3 הֶקְדָּשׁ⁸⁹, אוֹ דְּמִי רֹאשׁ עֶבֶד זֶה אוֹ כְּבֹדוֹ הֶקְדָּשׁ, הוֹאִיל
 4 וְהוּא דָּבָר שֶׁהַנֶּשְׁמָה תְלוּיָהּ בּוֹ - הֲרִי זֶה חַיֵּב בְּדָמִי
 5 כְּלוּמוֹ⁹⁰. שֶׁכֵּל הֶקְדָּשׁ בְּדֶק הַבַּיִת קִדְשֵׁת דָּמִים הוּא⁹¹.
 6 יט. הָאוֹמֵר: עֲרֵכִי עָלַי לְמִזְבֵּחַ⁹² - מֵבִיא בְּעַרְכוֹ קֶרֶבֶן.
 7 וְאִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת לְעֶרְףְּ שְׁלָם⁹³ - הֲרִי זֶה דָּבָר סֶפֶק אִם
 8 נִדּוֹן בְּהֶשֶׁג יָד⁹⁴, הוֹאִיל וְהוֹצִיאֹ בְּלִשׁוֹן עֶרְףְּ, אוֹ אֵינוֹ
 9 נִדּוֹן בְּהֶשֶׁג יָד, הוֹאִיל וְלִמְזִבֵּחַ נִדְרָ⁹⁵. וְכֵן הַמְקַדֵּשׁ שָׂדֵה
 10 אֲחֻזָּתוֹ לְמִזְבֵּחַ⁹⁶ - הֲרִי זֶה נִפְדֵּית, וְהַדְּמִים יִבְיֵאוּ בְּהֵן
 11 עוֹלוֹת לְמִזְבֵּחַ. וְיֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק, אִם פּוֹדֵין אוֹתָהּ בְּעֶרְףְּ
 12 הַקְּצוּב בְּהָ⁹⁷ אוֹ פּוֹדֵין אוֹתָהּ בְּשׂוּיָהּ, הוֹאִיל וְלִמְזִבֵּחַ
 13 הֶקְדָּשׁ⁹⁸. וְדָנִין בְּכָל אֱלוֹ וְיִבְיֵאָא בְּהֵן לְהַחְמִיר⁹⁹.
 14 **פֶּרֶק שְׁעִי**
 15 א. אָחֵד הָאוֹמֵר: הֲרִי זֶה הֶקְדָּשׁ לְבֶדֶק הַבַּיִת², אוֹ חֶרֶם³
- 16 לְבֶדֶק הַבַּיִת, אוֹ חֶרֶם לְשָׁמַיִם⁴; וְכֵן בְּכָל נֶכְסָיו, אִם אָמַר
 17 כָּל נֶכְסָיו הֶקְדָּשׁ⁵ אוֹ חֶרֶם לְבֶדֶק הַבַּיִת אוֹ חֶרֶם לְשָׁמַיִם
 18 - הֲרִי אֵלּוֹ יָפְלוּ לְבֶדֶק הַבַּיִת⁶. אֲבָל אִם אָמַר חֶרֶם סֶתֶם⁷
 19 - הֲרִי אֵלּוֹ לִפְנֵינִים⁸. שֶׁסֶתֶם חֶרְמִים - לִפְנֵינִים⁹; שֶׁנֶּאֱמַר:
 20 כָּל חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה¹⁰.
 21 ב. מַחְרִים אָדָם מִן בְּקָרוֹ¹¹ וּמִצִּאֲנוֹ וּמִעֶבְדָּיו
 22 וּמִשְׁפָּחוֹתָיו הַכְּנֻעִים¹² וּמִשְׁדֵּה אֲחֻזָּתוֹ. אֲבָל לֹא יַחְרִים
 23 כָּל בְּהֵמָתוֹ, וְלֹא כָּל עֶבְדָּיו, וְלֹא כָּל שְׂדוֹתָיו, וְלֹא כָּל
 24 מִין שֵׁישׁ לוֹ מִשְׁאֵר הַמַּטְלָטְלִין; שֶׁנֶּאֱמַר: מִכָּל אֲשֶׁר
 25 לוֹ¹³. וְאִם הַחֲרִים אֶת הַכֹּל, אֲפִלּוֹ הַחֲרִים כָּל נֶכְסָיו -
 26 הֲרִי אֵלּוֹ מַחְרָמִין¹⁴. בֵּין שֶׁחֲרִים לִפְנֵינִים בֵּין שֶׁחֲרִים
 27 לְבֶדֶק הַבַּיִת.
 28 ג. וְכָל מִי שֶׁחֲרִים אוֹ הֶקְדִּישׁ כָּל נֶכְסָיו - לוֹקְחִין כָּל
 29 מֵה שֵׁישׁ לוֹ, וְאֲפִלּוֹ תַּפְלִין שֶׁבְּרֵאשׁוֹ¹⁵, וְאֵין צָרִיף לוֹמַר
 30 כָּלִי אֲמָנוֹתוֹ וּבִגְדָיו; שֶׁהַכֹּל הֶקְדָּשׁ אוֹ חֶרֶם¹⁶.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

וההקדש שותפים הם לחצאים ממש, מכיוון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו, ואי אפשר להתקיים זה בלא זה, על כורחך חולקים הם בשווה. ומה שכתב רבינו: "אינו חייב אלא בדמי ראשו" לא התכוון לומר, אלא שאינו חייב בכלול כשם "שהוא חייב בכלול" בהלכה הבאה. וראייה לדבריו, דברי רבינו בהלכות מכירה פרק כז הלכה ח "האומר לחבירו ראש עבד זה או ראש חמור זה אני מוכר לך הרי זה מוכר חציו, וכן הדין בכל אבר שהנשמה תלויה בו. (87) שאינו חייב אלא בדמי האבר שהקדישו לדמיו. (88) שהקדישו, לדמיו, לצרכי עולות למזבח, ולפיכך אפילו הקדיש אבר שהנשמה תלויה בו לא נתקדש אלא אותו אבר בלבד שלא מצינו בתורה דין זה שיהא הגוף נידון אחרי אבר שנפשו תלויה בו, בקדשים כאלו. (89) וסתם הקדש לבדק הבית. (90) שנאמר "בערכך נפשות" לומר שערך כל הגוף נמשך אחרי ערך אבר שהנפש תלויה בו, שאם אמר ערך לבי עלי נותן ערך כולו. (91) לדעת הרדב"ז נתכוון רבינו, כיוון שהקדיש לבדק הבית, הקדיש את דמיו, וכיוון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו הרי זה ממילא כאילו הקדישו כולו, שהרי כל דמיו תלויים באבר זה, טול ממנו אבר זה אין לו דמים ושיווי כלל. (92) שכסף ערכי יהא קרבן למזבח. (93) הקצוב בתורה. (94) לפי יכולתו הכספית, שאם אין לו את כל הסכום, נותן מה שבידו ונפטר. (95) ולא מצינו פדיון בקרבן מזבח אלא לפי שוויו. (96) שכסף שדהו יהא קרבן למזבח. (97) חמישים שקל לזרע בית כור. (98) ולא מצינו בקרבנות מזבח שהוממו, שיפדו פחות משווים. (99) שבהקדש אומרים "יד הקדש על העליונה". ואם טובת ההקדש, שלא ישלם לפי שכר קצוב, אלא לפי דמי השדה וטיבה, הרי זה משלם כפי דמיה העולים על השכר הקצוב בתורה. והוא הדין להיפך. (1) איזה חרם הוא לבדק הבית ואיזה חרם ניתן לכהנים, מה בין חרמי כהנים לחרמי שמים, שהקדש בדק הבית חל על קדשי מזבח ולא להיפך, דין המקדיש עבדו ושפחתו הכנענים, ומשפט המקדיש את עצמו, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ואינו ברשותו, אעפ"י שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אם נדר להקדישו – חייב להקדישו כשיבוא לעולם משום נדרו, ראייה לדבר מיעקב אבינו, הקדש בטעות אינו הקדש, והמתפיס בטעות הרי זה מותפס וקדוש. (2) לצרכי תיקון בנין בית המקדש ושכלולו, מלשון הכתוב (מלכים ב, יב, ו) "והם יחזקו את בדק הבית". (3) הקדש. חרם - הבדלה והפרשה, הסרת הדבר ממציאיותו לענין אחר, אם מחול לקדוש, ככתוב (מיכה ד, יג) "והחרמתי לה' בצעם": אם מחיים למות, ככתוב (יהושע י, מ) "ואת כל הנשמה החרים" (הכתוב והקבלה, ויקרא כז, כט). (4) לה', השוכן בשמים. (5) אע"פ שאינו רשאי להקדיש כל נכסיו, כמבואר להלן ה"ב. (6) שאם "סתם הקדש לבדק הבית", כמבואר לעיל פ"ה, ה"ז, ובביאורו שם, כל-שכן כאן, שפירש ואמר לבדק הבית או "לשמים". (7) ולא פירש למי. (8) ניתנים מתנה לכהנים שבאותו משמר, כמבואר בסמוך ה"ה, ולהלן ה"ד יתבארו ההבדלים בין חרמי שמים לחרמי כהנים. (9) משנה בערכין כח: כחכמים. ואע"פ שנאמר (ויקרא כז, כח) "כל חרם קודש קדשים הוא לה'"? נתכוון הכתוב לומר, שהחרם חל על קדשי קדשים, כמבואר להלן ה"א (שם). (10) אמנם במשנה שם, דרשו זה מפסוק אחר (ויקרא כז, כא) "והיה השדה... כשדה החרם לכהן", אבל כדברי רבינו נמצא בספרי זוטא במדבר, לפסוק זה, "מניין שאם החרים אדם כל נכסיו... כל חרם בישראל לך יהיה - מלמד, שסתם חרמים לכהנים". (11) מקצת בקרו. (12) הקנויים לו קנין הגוף, אבל לא העברים, "שאין אדם מקדיש דבר שאין גופו שלו", להלן הכ"א. (13) "ולא כל אשר לו" (ערכין כח). ושם אמרו: מכל אשר לו - ולא כל אשר לו (כל המטלטלין = רש"י). מאדם - ולא כל אדם (= עבדיו הכנענים). משדה אחוזה - ולא כל שדה אחוזה. והשווה לקמן פ"ה, ה"ג. (14) תוספתא ערכין פ"ד, מ"י, וכן מפורש במשנה ערכין כג: המקדיש נכסיו מעלין לו תפיליו (מרכבת המשנה). (15) משנה שם, וילווה מעות ויפדה אותן מן ההקדש (רש"י לבבא קמא קב:), שהמקדיש נכסיו, סובר מצוה הוא עושה, ודעתו גם על תפיליו (בבא קמא שם). (16) שאפילו בחייבי ערכין לוקחים אותם מהם, כמבואר לעיל פ"ג, ה"ט"ז אע"פ שמשאירים

- 1 ד. מה בין חרמי פהנים¹⁷ לחרמי שמים? שחרמי שמים
 2 - הקדש¹⁸, ונפדין¹⁹ בשווייהן, ויפלו הדמים לבדק
 3 הפית²⁰, ויצאו הנכסים לחלין; וחרמי פהנים - אין להן
 4 פדיון לעולם²¹, אלא נתנין לפהנים פתומה²². ועל חרם
 5 פהנים הוא אומר: לא ימכר ולא יגאל - לא ימכר
 6 לאחר, ולא יגאל לבעלים²³.
- 7 ה. ואחד המחרים קרקע או מטלטלין - הרי אלו
 8 נתנין לפהן שבאותו משמר²⁴ בשעה שחרים²⁵.
 9 חרמי פהנים, כל זמן שהן בבית הבעלים²⁶ - הרי
 10 הן הקדש לכל דבריהם²⁷; שגאמר: כל חרם קדש
 11 קדשים הוא לה. נתנו לפהן - הרי הן בחלין
 12 לכל דבריהם²⁸; שגאמר: כל חרם בישראל לך
 13 יהיה²⁹.
- 14 ו. פהן שהיתה לו שדה חרם³⁰ שזכה³¹ בה אחר היובל
 15 והחרימה³² - הרי זו מחרמת, ויוצאה לאחיו הפהנים³³.
 16 שגאמר: לפהן תהיה אחזתו - מלמד, ששדה חרמו לו

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לו תפיליו, כמבואר שם הט"ו. (17) שהחרים נכסיו כדי לתתם לכהן. (18) ואסור ליהנות מהם בלא פדיון, בניגוד לחרמים שהגיעו ליד כהן, הרי הם כחולין, כשאר ממונו של כהן. (19) מידי הגזבר, ע"י הבעלים או ע"י אחרים. (20) שעל דעת כן החרים, שדמיהם יהיו לחיזוק בדק הבית. (21) כל עוד שלא נתנם לכהן אינו יכול לפדותם. אבל משהגיעו ליד כהן, יכול הכהן למכרם לכל מי שירצה (רש"י לבכורות לב). וכן בתוספתא ערכין פ"ד, מ"א. (22) שאינה נפדית (משנה בערכין כח:). אבל אינם אסורים לזרים כתרומה ביד כהן, אלא מיד שהגיעו לרשות כהן, הרי הם מותרים בהנאה לזרים (רדב"ז) וכמבואר בסמוך ה"ה. (23) 'תורת כהנים' לפסוק זה, וכגירסת הגר"א שם. ועל-כרחן בחרמי כהנים הכתוב מדבר, שחרמי בדק הבית ודאי נפדים הם לעשות מהם צרכי בדק הבית (תוספות לערכין כח: דיבור-המתחיל חרמי). (24) מבואר לעיל פ"ד, הכ"ד. (25) אבל אינו נותנם לכל כהן שירצה, שנאמר "כשדה החרם לכהן", ונאמר בגזל הגר (במדבר ה, ח) "האשם המושב לה' לכהן". מה שם, קנאו ה' ונתנו לכהן שבאותו משמר (= שנאמר בו: מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו" - הכהן המכפר בו, לו יהיה הקרן והחומש), אף כאן נותנם לכהן שבאותו משמר (ערכין כח:). וגם מטלטלין הושוו לקרקעות בענין זה, כמבואר להלן ה"ז, ולפיכך ניתנים אף הם לכהני אותו משמר (גמרא שם). (26) טרם שהגיעו ליד הכהן. (27) אסורים בהנאה ומועלים בהם. (28) כשאר ממונו, ומוכרם לכל מי שירצה, אפילו לזרים. (29) ערכין כט. וכן בבכורות לב. וברש"י שם. (30) שהחרימה ישראל והגיעה לחלקו. (31) יש להגיה כאן: או שזכה בה, וכן הנוסח בקרית ספר למבי"ט. והכוונה לשדה אחוזה שהקדישה ישראל לפני היובל, וגאלה אחד מיד ההקדש, והגיע היובל ולא גאלוה בעלים, שיוצאה לכהנים ביובל, כמבואר לעיל פ"ד, ה"כ. (32) חרם סתם, שהוא לכהנים. (33) שלא יאמר: הואיל ויוצאת לכהנים, והרי היא תחת ידי, תהא שלי. (34) וסדר הכתוב: "והיה השדה בצאתו ביובל... כשדה החרם לכהן תהיה אחזתו", הרי זה בא ללמד ונמצא למד, להשוות שדה חרם שזכה בה כהן, לשדה אחוזה של ישראל (ערכין כט.). (35) שזכה מידי ישראל האחרים, או שזכה בה אחר היובל, כבהלכה הקודמת. (36) ובדפוס רומי ובכת"י התימנים: זו. והכוונה לשדה, שלקחה לוקח זה. (37) שלא זכה בה ממורישיו, אלא לקחה מאחר. (38) כמבואר לעיל פ"ד, הכ"ו, שכשיגיע היובל הרי זו חוזרת למוכר, ואינה יוצאה לכהנים, "שאינ אדם מקדיש דבר שאינו שלו", ואף כאן שדה זו הרי היא לכהן כשדה אחוזתו (ערכין כו.). (39) שזכו בקרקע ממורשיהם, וכן מטלטליהן שקנו לעצמן. (40) טעות סופר, וצ"ל: להם, כלשון הכתוב. וכן הוא בדפוסים קדומים. ואע"פ שפסוק זה מדבר בשדה הלויים, הוא-הדין לכהנים (לחם-משנה). ולשון המשנה בערכין כח. שממנה מקור הלכה זו: "הכהנים היו מחרימים, שהחרמים שלהם". ומפרש רש"י: שנאמר בהם: כל חרם בישראל לך יהיה, וכיון שהיא שלו, מה הנאה בכך, אם יחרימה, הוא עצמו יזכה בה. ורבינו פסק כדעת רבי יהודה שם, שבין כהנים ובין לויים אינם מחרימים, וראה בתוספות שם עמ' ב דיבור-המתחיל כמאן. שעיקר הטעם הוא מהכתוב, "אחוזת עולם היא להם". ואע"פ שכתוב בלויים, הוא-הדין לכהנים. (41) הושוו. (42) אלו מטלטלין (שם כח:). (43) שאין קדושת המזבח נפקת ממנה כל עוד שהיא תמימה, ולא בא הקדש בדק הבית אלא להוסיף עליה קדושת דמים (משנה בתמורה לב:). "ומקדישין אותם הקדש עליו". והכוונה לבדק הבית, כמפורש בברייתא בגמרא שם, וכתב ה"קרית ספר": הרי זה כאילו אמר: הרי עלי מנה לבדק הבית, שחייב, כי אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. (44) ברייתא שם. (45) חרמי כהנים. (46) שקדושת מזבח או חרמי כהנים אינם התחייבות דרך נדר, אלא קדושת הגוף חלה על הבהמה עצמה. תדע, שהרי אין קדשי מזבח נפדים כשהם תמימים, וגם חרמי כהנים אינם נפדים לעולם, כמבואר לעיל ה"ד, ומתוך שהבהמה כבר הוקדשה לבדק הבית אינה שלו, ואין קדושה נוספת יכולה לחול עליה. אבל קדושת בדק הבית היא כמו

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ש"ק כ"ב ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין קנא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ט. האומר: שור זה הקדש⁴⁷ לאחר שלשים יום, ושחטו
 2 בתוך שלשים יום - הרי זה מתר בהנאה⁴⁸. הקדש
 3 למזבח - הרי זה הקדש למזבח⁴⁹. אבל אם אמר: הרי
 4 זה הקדש מעכשיו לאחר שלשים יום⁵⁰, ושחטו בתוך
 5 שלשים יום - הרי זה אסור בהנאה⁵¹. ואם הקדשו
 6 בתוך השלשים למזבח - אינו מקדש⁵².
 7 י. המקדש עולה לבדק הבית - אין בה אלא עכוב
 8 גזברין בלבד⁵³. ומדברי סופרים, שלא תשחט עד
 9 שתפדה⁵⁴. לפיכך⁵⁵, אם עבר ושחטה - הרי זה
 10 כשורה⁵⁶.
 11 יא. מחרים אדם בין קדשי קדשים⁵⁷ בין קדשים
 12 קלים⁵⁸, בין חרמי פהנים בין חרמי בידק הבית⁵⁹. ואם
 13 היו קדשים שהוא חייב באחריותם⁶⁰ - נותן את דמיהן
- 14 בין לפהנים בין לבדק הבית, ויקרבו אותן הקדשים
 15 אחר שיפדו למה שהיה⁶¹.
 16 יב. היו נדבה⁶² והחרמן - כיצד פודין אותן? אומרים
 17 פמה אדם רוצה לתן בבהמה זו להעלותה עולה שאינו
 18 חייב בה⁶³, וכל הנותן אותו שעור⁶⁴ - יקריב בהמה זו
 19 נדבה כמו שהיתה.
 20 יג. ישראל שהחרימ את בכור בהמה לשמים, בין
 21 שהיה תמים בין שהיה בעל מום⁶⁵ - הרי זה מחרם⁶⁶.
 22 ואין צריך לומר שהחרימו הפהן לשמים אחר שפא
 23 לידו⁶⁷.
 24 יד. וכיצד פודין אותם⁶⁸? אומדין פמה אדם רוצה לתן
 25 בכור זה כדי שהיה לו ותהיה הרשות בידו לתנו לכל
 26 פהן שינצה, לקרבו⁶⁹ או לרעו⁷⁰, וכל הנותן אותו

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

נדר, ולפיכך חלה היא על קדושת מזבח, כאמור בכיארנו לעיל אות מ. וראה ב'תוספות' תמורה לב. דיבור-המתחיל מקדשין, טעם אחר כזה: "שבקדשי מזבח יש שם הבעלים לפדותם, כשהוממו (=שהרי רוצה הוא להקריב בהמה אחרת במקומה), אבל בקדשי בדק הבית אין לבעלים עליהם יותר משאר אדם (=שהוא כבר מסר את שלו לגבוה) לפיכך אין בידו להתפס". (47) לבדק הבית, שסתם הקדשות לבדק הבית, לעיל פ"ה, ה"ז. (48) שעדיין לא חל ההקדש מעכשיו (תוספתא תמורה פ"ג, מ"א). אלא שם כתוב "מותר באכילה", וכתב ה"אור שמח", הואיל ומקדש זה לוקה משום "לא יחל", שחילל נדרו, הריהו מומר לעבירה כמו גנב, וצריך ישראל כשר לבדוק את הסכין, ואח"כ יתננה למומר זה לשחוט בה, מפני שחזקתו שאינו טורח לבדוק, כלשון רבינו בהל' שחיטה פ"ד, ה"ד, ולפיכך אם לא נבדקה סכינו - אסור לאכול משחיתו, ואין השור מותר אלא בהנאה. (49) תוספתא שם, מהטעם האמור, שעדיין לא חלה עליו קדושת בדק הבית. (50) שאם יעברו השלשים יום ולא ימות, יחול עליו ההקדש למפרע. (51) שקדשי בדק הבית שנשחטו אינם ראויים עוד לפדיון, שאינם בני העמדה (לעיל פ"ה, ה"ב) ואין להם תקנה אלא קבורה (לחם-משנה). (52) תוספתא שם, שאין אדם מקדש דבר שאינו שלו, כמבואר בהלכה הקודמת. ואע"פ שבהל' גירושין פ"ט, ה"ד כתב רבינו: "אמר הרי זה גיטך מעכשיו או מהיום לאחר מיתתי ומת הרי זה ספק מגורשת, שמה אחר שאמר "מעכשיו" חזר בו מלשון "מעכשיו", וסמכה דעתו על לאחר מיתה", בכל זאת פסק רבינו כאן, שאם הקדשו בתוך שלשים אינו מוקדש, שבהקדש אפילו אם נאמר: "חזר בו מלשון מעכשיו" אין חזרתו מועילה, כדברי רבינו בהל' מעשה הקרבנות פט"ו, ה"א: "שאין חזרה בהקדש, ואפילו תוך כדי דבור" (הגהות מחנה אפרים). (53) הגזברים מעכבים את שחיטתה עד שישמיה ויעריכוה כמה היא שוה, כדי לחייב את המקדש בדמיה, אבל אין מעכבים את שחיטתה עד שיפדוה בעלים, כי אין זה אלא חוב על המקדש, והוא ישלם לאחר שחיטתה, וזהו דין תורה (תמורה לב: ו'תוספות' שם דיבור-המתחיל גופא). (54) שההקדש נתפס על גוף העולה. (55) הואיל ואין זה אלא מדברי חכמים. (56) והוא ישלם דמי שומתה לאחר זמן (תמורה שם). (57) כגון עולה. (58) כגון שלמים ותודה. (59) כלומר, מתפס את הקדשים האלה לחרמים, שהם: או חרמי כהנים או חרמי בדק הבית (משנה בערכין כח:), שנאמר: כל חרם, קודש קדשים הוא לה'. על הכל חל חרם, אפילו על קדשי קדשים (שם וברש"י לתמורה לב:). (60) כגון שנדר הרי עלי עולה, והפריש בהמה לנדרו, ואח"כ החרימה, הואיל ואם מתה או נגנבה, הוא חייב להביא אחרת לנדרו, נמצאת שלו היא. (61) שאין משנים אותה לקדושה אחרת, כמבואר בתמורה לב. ולא חל החרם אלא על דמיה. (62) שאמר הרי אלו עולות, ואינו חייב באחריותם אם מתו, נמצאו אינם שלו, ואיך יחול החרם עליהם? (63) אדם שאינו חייב עולה, אם ימצא בהמה בזול נוטלה להקריבה דורון לקונו, שגם מקדש זה אחר שהפריש לנדרתו יצא ידי חובתו, ואם תמות אינו חייב להביא אחרת במקומה, ולא הפסיד אלא שלא הקריב דורון לקונו, וזוהי "טובת ההנאה" שיש לו עדיין בנדרתו. (64) כלומר, אין כופים את המקדש לפדותה בדמים הללו ולהקריבה, כיון שאינה אלא נדבה וכבר נפטר מחיובו, אלא כל שיתן דמיה לכהנים או לבדק הבית יקריבנה. אבל בהלכה הקודמת המדברת ב"נדר" שחייב באחריותה, כופים את המתפס שיפדנה ויקריבנה, כדי לקיים נדרו. ורש"י בערכין כח: מפרש, שהמקדש עצמו יתן דמיה, כדי טובת הנאה שיש לו בה, שיקריב דורון לקונו. ואמנם, אם לא ירצה לפדותה, וידה רש"י לרבינו, שגם אדם אחר יכול לפדותה ויקריבנה (משנה-למלך). והדמים יפלו לכהנים או לבדק הבית. (65) ששניהם מתנה הם לכהן, אלא שאם היה תמים - מקריבים את דמו ואימוריו למזבח. (66) ופדיותו מבוארת להלן ה"ד. (67) שהוא שלו, וכשנפל בו מום הרי הוא כשאר נכסיו, ה' בכורות פ"א, ה"ג. (68) כשישראל החרימו, והרי אינו שלו, אלא של כהן, נמצא שגופו אינו מוחרם. (69) לבן בתו כהן או לבן אחותו. (70) אבל הכהן עצמו, אסור לו ליתן כסף לישראל שיתן לו או לחברו הכהן בכור זה, שזה נראה ככהן המסייע בגורן לדוש ולזרות כדי שיתנו לו התרומות בשכרו, ואסור, כמבואר בהל' תרומות פ"ב, ה"ח והל' בכורות פ"א, ה"ד.

קנב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ש"ק כ"ב ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שיעור - יקח הבכור ויתננו לכל כהן שירצה. ויפלו
2 הדמים לבדק הבית⁷¹.
- 3 טו. המקדשים את המעשר⁷² - הרי זה כמקדשים שלמי
4 נדבה, לפי שאינו חיב באחריותו⁷³.
- 5 טז. המקדש שקלו⁷⁴ לבדק הבית - הרי זה⁷⁵ קדש⁷⁶.
6 הקדש בפורים לבדק הבית - אינן קדש⁷⁷. אבל אם
7 הקדישן הפהן אחר שבאו לידו - הרי אלו קדש⁷⁸.
- 8 יז. המקדשים⁷⁹ חצי עבדו ושפחתו - הוא והפנהנים
9 שתפין בו⁸⁰. אבל אם הקדיש או הקדשים לשמים⁸¹ חצי
10 עבדו - פלו קדש, כמו שבארנו⁸². וכל המקדש עבדו
11 ושפחתו הפנענים⁸³, או המקדש פל נכסיו והיו כהן
12 עבדים - הרי גופן קדש⁸⁴. לפיכך אסורים להנות כהן
13 עד שיפדו⁸⁵.
- 14 יח. ואין הגזברין רשאין לקח דמיהן מאחרים ולהוציא
- 15 אותן לחרות⁸⁶; אלא מוכרין אותן לאחרים, ואחרים
16 מוציאים אותן לחרות אם רצו⁸⁷.
- 17 יט. המקדש ידי עבדו - כל היתר על פרנסתו⁸⁸ קדש.
18 וכיצד הוא מתפרנס עבד זה⁸⁹? לונה ואוכל, ועושה⁹⁰
19 ופרע. והוא שיעשה פחות פחות משה פרוטה⁹¹
20 ויפרע; שאם עשה בפרוטה - ראשון ראשון קנה
21 הקדש⁹².
- 22 כ. המקדש את עצמו - לא הקדש אלא דמיו⁹³, והרי
23 הוא חיב בדמי עצמו. ומתרו לו לעשות ולאכל⁹⁴, שהרי
24 לא נתקדש גופו כעבד⁹⁵.
- 25 כא. אין אדם מקדש דבר שאינו שלו⁹⁶. כיצד? כגון
26 שהקדש בנז ובתו ועבדו ושפחתו העבדים או שדה
27 מקנתו⁹⁷ - הרי אלו אינן מתקדשין; שאין אדם מקדש
28 דבר שאין גופו שלו⁹⁸.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(71) משנה בערכין כח: ורש"י מפרש שם: שאותה טובת הנאה, שהישראל בעל הבכור יכול לקבל מאחר, יתן בעל הבכור לכהן בשביל החרם. עוד חילוק ישנו, שרש"י מפרשה לענין חרמי כהנים, ורבינו מסבירה לענין חרמי שמים, שהם לבדק הבית. (72) מעשר בהמה, ודינו כשלמים, שנאכל לבעלים, ואין לכהנים בו כלום, אלא כולו לבעלים כפסח (הל' בכורות פ"ו, ה"ד). (73) שאם ימות, אינו חייב להקריב אחר במקומו, ולפיכך אומדים כמה אדם רוצה ליתן בהמה זו להקריבה שלמים, והדמים יפלו לבדק הבית (רדב"ז). (74) שהוא חייב באחריותו עד שיגיע ליד גזבר ההקדש, כמבואר בשקלים פ"ב, מ"א. (75) בכת"י תימן: הרי זה. (76) שקלים פ"ח, מ"ח וכפירוש רבינו שם, שהשקל הוא לתרומת הלשכה לצרכי קרבנות, וכבר נתבאר לעיל ה"ח שקדושת בדק הבית חלה על קדושת מזבח. (77) שם, שהבכורים לכהנים הם, ואין אדם מקדש דבר שאינו שלו (תוספות י"ט שם), וראה בביאורנו לעיל אות מג. (78) שהם נכסיו, וממון שלו, כמבואר בהל' בכורים פ"ד, ה"ד. (79) חרמי כהנים. (80) תוספתא ערכין פ"ד, ה"א. ובטעות נכתב שם "המקדש" במקום "המחרים" (אור שמח). (81) שהוא לבדק הבית. (82) לעיל פ"ה, ה"ח שבהקדש בדק הבית, נאמר: "בערכך נפשות", לומר שיהא "נידון בכבודו", הואיל והקדיש אבר שהנשמה תלויה בו, הרי זה חייב בדמי כולו, וכמבואר בביאורנו שם. (83) שגופם קנוי לו. (84) גיטין לח: (85) שימכרו לאחרים, ודמיהם יפלו לבדק הבית. וראה לקמן פ"ח, ה"ט. (86) וכל שכן, שאין הגזברים רשאים להוציאם לחרות, כמבואר בגיטין שם, והטעם, שלא יאמרו שהם מזלזלים בנכסי הקדש, אבל דרך מכירה הכל יודעים שמוכרים אותם בשוים (תוספות שם דיבור-המתחיל אין הגזברים). (87) גיטין שם. והשווה דברי רבינו הל' נחלות פ"א, ה"ח: "אין האפטרופין רשאים להוציא עבדים לחירות אפילו ליקח מן העבד דמים שיצא לחרות, אבל מוכרים אותם לאחרים... ואותם האחרים הם שמשחררים אותם", וגם שם הטעם כדי שלא יזלו בנכסי היתומים, שלפעמים לא ידקדקו עמו בדמיו, כמבואר ב'מגיד משנה' שם, וראה במוספיו "תשובות רבינו" מה שהשיב לחכמי לוניל בזה. (88) כל מה שהוא משתכר בעבודתו יותר מצרכי פרנסתו. ואע"פ שמעשי ידיו עדיין לא באו לעולם, אבל מתוך שידיו ישנו, נעשה כאילו אמר יקדשו ידי עבדי לעושיהם (רדב"ז). (89) שרבו אינו חייב במזונותיו, ומעשה ידיו הקדש לשמים. (90) שאם יעשה תחילה, הרי הפרוטה הראשונה תיקדש ותיאסר לו (גיטין יב. וברש"י שם ע"ב ב). (91) ואין הקדש חל על פחות משה פרוטה (רש"י שם). ולדעת ה'תוספות' שם דיבור-המתחיל פחות, כל הקדש חל אפילו על פחות משה פרוטה, אלא שאין ברעת המקדש, שיחול על פחות משה פרוטה. (92) ונאסרה עליו (שם). וכל זה רק כדי פרנסתו, אבל כל היתר על פרנסתו קודש הוא, ואפילו יעשה פחות מפרוטה, לא יועיל לו, כי לא תיקנו היתר זה אלא כדי פרנסתו, לטובת העבד, וגם משום טובת ההקדש, שנח לו שעבד זה יתפרנס ממעשה ידיו וישיב (שם). (93) מה שהוא שוה כעבד הנמכר בשוק, כמבואר לעיל פ"א, ה"ט, והדמים יפלו לבדק הבית. (94) שאין מעשה ידיו הקדש, ואפילו מה שמרויח יותר מכדי מזונותיו, אין להקדש בו כלום (גיטין לט). אבל אם יאמר יקדשו ידי לעושיהם, העדפתו על צרכי מזונותיו - הקדש, ואינו חייב בדמי עצמו, כי לא הקדיש אלא מעשה ידיו (רדב"ז). (95) שהוא קדוש כשאר נכסיו, ואסור ליהנות ממנו, כמבואר לעיל ה"ז. וראוי להעיר, שגם בעבד אין מועלים בו, מפני שאין מעילה בקרקעות, ועבד הוקש לקרקעות (הל' מעילה פ"ה, ה"י ע"פ הש"ס גיטין לט). (96) בבא קמא סח: שנאמר (ויקרא כז, יד) "ואיש כי יקדיש את ביתו קודש לה" - מה ביתו שלו, אף כל שלו. (97) שעתידיה לחזור ביובל למוכר, כלעיל פ"ד, ה"כ. (98) ואלו אע"פ שהם שלו, אין גופם קנוי לו, כעבדים הכנענים (משנה בערכין כח). ובגמרא שם דרשו את הפסוק (ויקרא כז, כח) "אך כל חרם אשר יחרים... מאדם ובהמה וגו'" - מה בהמה יש לו רשות למכרה (לפיכך יכול להחרימה), אף כל שיש לו רשות למכרה. יצאו בנו ובתו ועבדו העברים, שאין לו רשות למכרם, כי אפילו אביה אינו יכול למכרה אלא עד ימי נעוריה.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ש"ק כ"ב ניסן – ספר הפלאה – הלכות ערכין קנג

מתוך מהדורת וגשל

- 20 **כב.** אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו⁹⁹. ביצד?
 21 הִיָּה לוֹ פְּקֻדוֹן בְּיַד אַחֵר, וְכִפֵּר בּוֹ זֶה שֶׁהוּא אֲצֵלוֹ - אֵין
 22 הַבְּעָלִים יְכוּלִין לְהַקְדִּישׁוֹ¹⁰⁰. אָבֵל אִם לֹא פָּפַר בּוֹ - הָרִי
 23 הוּא בְּרִשׁוֹת בְּעָלָיו בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא¹⁰¹.
 24 **כג.** בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים¹⁰²? בַּמְטָלְטֵלִין; אָבֵל קָרַקַע
 25 שְׁגֻזָּלָה אַחֵר וְכִפֵּר בָּהּ, אִם יְכוּל לְהוֹצִיאָהּ בְּדִינָהּ¹⁰³ -
 26 הָרִי זֶה יְכוּל לְהַקְדִּישָׁהּ, וְאִף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא הוֹצִיאָהּ;
 27 שֶׁהַקָּרַקַע עֲצָמָה הָרִי הִיא בְּרִשׁוֹת בְּעָלֶיהָ¹⁰⁴.
 28 **כד.** הַגֻּזֵל אֶת חֲבֵרוֹ וְלֹא נִתְיָאָשׁוּ הַבְּעָלִים¹⁰⁵ - שְׁנִיָּהֶם
 29 אֵינָן יְכוּלִין לְהַקְדִּישׁ; זֶה - לְפִי שְׁאִינוֹ שָׁלוֹ, וְזֶה - לְפִי
 30 שְׁאִינוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ¹⁰⁶. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּנָה.
 31 **כה.** מִי שֶׁהִיָּה מוֹכֵר דְּלוּעִין¹⁰⁷ אוֹ בִּיּוֹצֵא וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן,
 32 וְבָא לְלוֹקֵחַ וְנִטַּל אַחֲתָהּ¹⁰⁸ וְהֵלֵךְ לוֹ: אִם הָיוּ דְּמֵי כָּל אַחֲת
 33 וְאַחֲת¹⁰⁹ קָצוּבִין¹¹⁰ - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁפָּסְקוּ¹¹¹, וְאֵין הַמוֹכֵר
 34 יְכוּל לְהַקְדִּישׁ דְּלַעַת זֶה, שֶׁהָרִי אֵינָהּ בְּרִשׁוֹתוֹ; וְאִם אֵין
 35 הַדְּמִים קָצוּבִין וְהַקְדִּישָׁהּ¹¹² - מְקַדְּשָׁתָּהּ; שְׁעָדִין בְּרִשׁוֹתוֹ
 36 הִיא, שְׁנֵה שְׁלֵקָתָהּ לֹא לְקַחָהּ דְּרַף גְּזֵלָה¹¹³. וְכֵן כָּל
 37 פִּיּוּצָא בְּנָה.
 38 **כו.** אֵין אָדָם מְקַדֵּשׁ דְּבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם¹¹⁴. בִּיצַד?

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

99 בבא קמא סט: שנאמר, ואיש כי יקדיש את ביתו - מה ביתו ברשותו, אף כל ברשותו. 100 בבא מציעא ז. בעובדא של מרחץ שרבו עליה שני אנשים. וכן בשו"ע י"ד רנח, סעיף ז ובביאור הגר"א שם. 101 בבא בתרא פח. בעובדא של מוכר דלועין, המובאת בסמוך הכ"ה, וכן הוכיחו ה'תוספות' בבבא קמא ע. דיבור-המתחיל לא כתבין. 102 שאין הבעלים יכולים להקדיש פקדון שכפר בו חברו ואינו ברשותם. 103 ע"י ראיות מספיקות. 104 שקרקע אינה נגזלת (בבא מציעא ז.). והשווה לעיל הל' שבועות פ"ז, ה"ד. 105 שעדיין מצפים הם להצילה מידי הגולן. 106 בבא מציעא ז. ואם הקדיש לאחר שנתיאשו הבעלים, ראה דינו בהל' איסורי מזבח פ"ה, ה"ז. 107 ריבוי של דלעת, והיא פרי גדול וצהוב של צמח מקשה. 108 על-מנת לשלם לו. 109 בדפוסים קדומים: ואחת. 110 קבועים. 111 המוכר, את המחיר עם הלוקח וקנה הלוקח. 112 המוכר. 113 אלא לקנותה, וכיון שאין דמיה קצובים, לא סמכה דעת הלוקח, שמה ידרוש מחיר גבוה ויחזירנה לו (בבא בתרא פח.). ומכאן הוציא רבינו את דינו לעיל הכ"ב, "שאם לא כפר בו, הרי הוא ברשות בעליו בכל מקום". 114 נדרים פה: וכן בכתובות נט. והטעם, לפי שאין זה ברשותו, ואי אפשר להקדישו (קרית ספר להמב"ט). 115 לכהנים. 116 בכת"י התימנים: מוקדשת. 117 בכת"י התימנים: לא באת לרשותו. כלומר, כיון שמכרה, שוב אינה ברשותו ולא יכול היה להקדישה, מעתה גם תנאו להקדישה לאחר שיקחנה, אינו מועיל, שאי-אפשר להקדיש דבר שאינו שלו (כתובות נט.). 118 כלומר אין מעשה ידיה קדוש על פיו, שעדיין לא בא לעולם, ולפיכך מותר לה לאכול ממעשה ידיה (משנה בכתובות נח:.) וכרבי יוחנן הסנדלר. 119 העודף על צרכי פרנסתו. רש"י שם פירש: המותר - הקדיש את מותר מעשה ידי אשתו מה שהיא עושה לו יותר על הראוי שפסקו לו חכמים, ראה במשנה שם סד: ובהלכות אישות פכ"א, ה"ב. 120 להקדוש-ברוך-הוא שעשאן. 121 לעשות מלאכתו, ומעשי ידיה הם שלו, כמבואר בהל' אישות פ"ב, ה"ג. 122 שהידיים ישנן בעולם, וגם העודף על שיעור מעשי ידיה הראוי לו, שייך לו, תמורת מאה כסף שנותן לה בכל שבוע, נוסף על מזונותיה, כמבואר בכתובות נט. 123 הואיל והאילן ישנו בעולם, והשווה לעיל הל' נדרים פ"ג, ה"א, ופ"ב, ה"י. 124 בכת"י התימנים: מוקדשת. 125 טרם שמכרה. 126 מועיל תנאו גם על לעתיד (כתובות נט.). 127 כנגד הלוואתך. 128 כשאחזיר לך חובך. 129 וכל שבידו, אינו כמחוסר מעשה (ר"ן לנדרים פו.). 130 וכל אותו זמן לא יוכל לפדותה, אפילו כשירצה לשלם חובו. 131 ומחוסר זמן אינו כמחוסר מעשה (כתובות נט. ונדרים פו.). 132 ערכין כא. ואע"פ שהבית משועבד לשוכר, ההקדש מפקיע מידי השעבוד, כדלקמן פ"ז, ה"ד. ואע"פ שהממשכן שדה אצל המלוה, אין הממשכן יכול להקדיש שדהו כל עוד שהיא ממושכנת, כמבואר בהלכה הקודמת? שכירות עדיפה, כיון שהבית חוזר למשכיר עם תום זמן השכירות, ללא כל תשלום, הרי הוא ברשותו, בניגוד לממשכן שדה שאינה חוזרת לו בלא דמים (רדב"ז). ויש להעיר שבתוספתא בבא מציעא פ"ט, מ"ב שנינו: "עמד בעל הבית והקדישה, אינה מקודשת עד שתחזור לרשותו", אולם ה'תוספות' בערכין כא. תירצו, שהתוספתא מדברת כשהשוכר הקדים ונתן למשכיר את כל שכרו, ואילו הגמרא בערכין האומרת, שהמשכיר יכול להקדיש, עוסקת כשלא הקדים לתת לו שכרו. וכן בירושלמי פסחים פ"ד, ה"ט. ומדברי רבינו נראה שאין חילוק בזה ואפילו הקדים השוכר ליתן את שכרו יכול המקדיש להשכיר, כסתימת הגמרא בערכין, ודברי התלמוד-בבלי הם העיקר (רדב"ז). וראה ר"ן לנדרים מו: דיבור-המתחיל היכי דמי. 133 חייב קרבן מעילה, ככל הנהנה מן הקדש, ככתוב בויקרא ה, טו. ויש להעיר, שרבינו

22 שְׁתַּעֲלֶה בְּיַד רֵאשׁוֹנֵי הַקֹּדֶשׁ, וְעָלָה¹⁴⁴ שָׁל שְׁמֹן, בֵּין
23 שְׁהֵינָן יָקָר מִן הַשְּׁמֹן בְּאוֹתוֹ מְקוֹם¹⁴⁵ אוֹ הַשְּׁמֹן יָקָר מִן
24 הַיֵּין - אֵינּוּ הַקֹּדֶשׁ¹⁴⁶. הַתְּפִיס בָּהּ אַחֲרַת וְאָמַר: זֶה כְּזוֹ
25 - הָרֵי הַשְּׁנִיָּה הַקֹּדֶשׁ¹⁴⁷. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

פָּרֶק שְׁבִיעִי

27 א. הַהֲקֹדְשוֹת אֵין פּוֹדִין אוֹתָן לֹא בְּקִרְקַע, וְלֹא
28 בְּעֶבְדִים, שֶׁהָרֵי הַקֹּדֶשׁ לְקִרְקַעוֹת, וְלֹא בְּשִׁטְרוֹת (מִפְּנֵי),
29 שְׂאִין גּוֹפֵן מְמוֹן. שְׁנָאֲמַר: וְנָתַן אֶת הַכֶּסֶף - אֶחָד הַכֶּסֶף
30 וְאֶחָד שְׂאָר הַמִּטְלָטְלִין שְׁשׂוּיִן כֶּסֶף, וְאֶפְלוּ סְבִין.
31 ב. כָּל הַפּוֹדָה קֹדְשֵׁי - מוֹסִיף חֲמִשׁ. וְאֶחָד הַמִּקְדִּישׁ
32 עֲצָמוֹ אוֹ אֶשְׁתּוֹ אוֹ הַיּוֹרֵשׁ - מוֹסִיפִים חֲמִשׁ, כְּמוֹ
33 שְׁבִאֲרָנוּ. וְאֵף חֲמִשׁ לֹא יִהְיֶה אֲלֵא מִן הַמִּטְלָטְלִין.
34 וְהַחֲמִשׁ שְׁמוֹסִיף - הָרֵי הוּא כְּהַקֹּדֶשׁ עֲצָמוֹ, וְדִין אֶחָד
35 לָהֶם.
36 ג. הַפּוֹדָה קֹדְשֵׁי - אֵין הַחֲמִשׁ מֵעַכְב, אֲלֵא מֵאַחַר שְׁנַתָּן
37 אֶת הַקֶּנֶן יִצָּא הַקֹּדֶשׁ לְחִלִּין וְיִמְתָּר לְהַנּוֹת בּוֹ. וּמִדְּבָרֵי
38 סוֹפְרִים, שְׂאִסוּר לֹא לְהַנּוֹת עַד שְׁיִתֵּן הַחֲמִשׁ, שְׂמָא יִפְשַׁע
39 וְלֹא יִתֵּן. אֲבָל בְּשִׁבְתָּ, מִפְּנֵי עֲגָג שְׁבִתָּ, הַתִּירוֹ לֹא לְאָכַל
40 וְאֵף עַל פִּי שְׂעֵדִין לֹא נָתַן אֶת הַחֲמִשׁ, וְהָרֵי הַגְּזוּבְרִין
41 תּוֹבְעִין אוֹתוֹ.

1 לא. יְרָאָה לִי, שְׂאָף עַל פִּי שְׂאִין אָדָם מִקְדִּישׁ דְּבָר שְׂאֵל
2 בָּא לְעוֹלָם, אִם אָמַר: הָרֵי עָלֵי לְהַקְדִּישׁוֹ - הָרֵי זֶה חֵיב
3 לְהַקְדִּישׁוֹ כְּשִׁבּוֹא לְעוֹלָם מִשׁוּם נְדָרוֹ. וְאִם לֹא הַקְדִּישׁ
4 - הָרֵי זֶה עוֹבֵר מִשׁוּם כָּל תְּאַחַר וְלֹא יַחַל דְּבָרוֹ, וּמִשׁוּם
5 כָּל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה, כְּשֶׂאָר הַנְּדָרִים¹³⁴.
6 לב. בִּיצֵד? הָאוֹמֵר: הָרֵי עָלֵי לְהַקְדִּישׁ כָּל שְׁתַּעֲלֶה
7 מִצּוֹדְתֵי מִן הַיָּם, הָרֵי עָלֵי לְתֵן לְעֵנִים פְּרוֹת שְׁתּוֹצִיא
8 שְׂדֵה זוֹ, הָרֵי עָלֵי לְהַחֲרִים אוֹ לְתֵן לְשִׁבּוּיִים כָּל
9 שְׂאֵשְׁתֵּר בְּשִׁנָּה זוֹ, וְכָל פְּיוּצָא בְּמֵאֲמָרִים אֵלוֹ - הָרֵי זֶה
10 חֵיב לְתֵן וְלַעֲשׂוֹת בְּהֵן מֵה שְׂאֲמַר כְּשִׁבּוֹא לְיָדוֹ. וְזֶה
11 וְכִיּוּצָא בּוֹ בְּכָלֵל נְדָרִים הוּא, לֹא בְּכָלֵל הַקֹּדֶשׁוֹת¹³⁵.
12 לג. רָאָה לְדָבָר זֶה, מֵה שְׂאֲמַר יַעֲקֹב אֲכִינוּ: וְכָל אֲשֶׁר
13 תִּתֵּן לִי עֲשֶׂר אֲעֲשֶׂרְנּוּ לָךְ. וְנֹאֲמַר: אֲשֶׁר נְדָרְתָּ לִי שֶׁם
14 נְדָר¹³⁶. וְהָרֵי הָאוֹמֵר¹³⁷: לֹא אֶפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד
15 שְׂאֵהִיָּה נְזִיר - חֵיב לְהַגִּיב בְּנִירוֹת¹³⁸ וְאֵף עַל פִּי שְׂעֵדִין
16 לֹא נְדָר בְּנִירוֹת¹³⁹; הַזֹּאֵל וְאָמַר שְׂיִדָּר בְּנִירוֹת - חֵיב
17 לְהַנְדוֹר¹⁴⁰. וְזֶה פְּיוּצָא בּוֹ. וְכִזָּה רְאוּי לְדוּן.
18 לד. הַקֹּדֶשׁ טְעוֹת - אֵינוֹ הַקֹּדֶשׁ¹⁴¹. בִּיצֵד? הָאוֹמֵר: שׁוֹר
19 שְׁחוֹר שְׂיִצָּא מִבֵּית רֵאשׁוֹן הָרֵי הוּא הַקֹּדֶשׁ, וְיִצָּא לְכָן -
20 אֵינוֹ הַקֹּדֶשׁ¹⁴². דִּינָר וְזָבֵב שְׂיַעֲלֶה בְּיַד רֵאשׁוֹן הָרֵי הוּא
21 הַקֹּדֶשׁ, וְעָלָה שָׁל כֶּסֶף - אֵינוֹ הַקֹּדֶשׁ¹⁴³. חֵבִית שָׁל יֵין

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

כותב בה' מעילה פ"ה, ה"ה: "אין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע, אבל הנהנה מן הקרקע או מן המחובר לה לא מעל... וכן המקדיש בית בנוי, הדר בו לא מעל", וצריך-עיון (לח"מ ומשנה-למלך). (134) ראה לעיל פ"א, ה"א. (135) השווה דברי רבינו בהל' מכירה פכ"ב, ה"טו' דין ההקדש ודין העניים ודין הנדרים אינו כדין ההדיוט בקנייתו (= שאינו קונה דבר שלא בא עדיין לעולם), שאילו אמר כל מה שתלד בהמתי יהיה הקדש לבדק הבית, או יהי אסור עלי או אתננו לצדקה, אע"פ שאינו מתקדש לפי שאינו בעולם, הרי זה חייב לקיים דברו, שנאמר ככל היוצא מפיו יעשה". והראב"ד שם מגדיר ואומר: שאין הדברים אמורים אלא כשהיבב עצמו בכך, שאמר: אתן לעניים כך וכך, מן הפירות שיצאו בכרם שלי (= וזה דוקא כשהנודר חי), אבל אם אמר: יתן לעניים כך וכך מפירות שלא באו לעולם לא קנו עניים, שהרי לא חייב עצמו ואין כאן שום נדר. וכן אם מת הנודר לא קנו עניים כלום, שאין היורשים חייבים לקיים נדר מורישם. ובשו"ע חושן-משפט סימן ריב, סעיף ז בהגהות הרמ"א פסק, שכן ראוי להורות. (136) אע"פ שבשעה שיעקב הקדיש את עישור נכסיו לא היה לו נכסים כלל, התחייב בדיבורו מחמת נדרו. (137) ושם תדחה ראה זו, לומר שהדיבור: אשר נדרת לי, אינו מוסב על המעשר, אלא על הצהרתו: "והיה ה' לי לאלוקים" שנדר באותה שעה, ככתוב (שם כא), לפיכך מביא רבינו ראה שניה (רדב"ז). (138) מיד, "שמא ימות עתה", כמבואר לעיל הלכות נזירות פ"א, ה"ד. (139) להיות נזיר מעכשיו. (140) מיד, ולקבל עליו נזירות, כדי שלא יבוא לידי חילול נדרו, הרי שאע"פ שלא קיבל עליו לנהוג נזירות מעכשיו, חייב להנזיר מחמת נדרו (מעשה רוקח). (141) כשם שנדר בטעות אינו נדר (לעיל הל' נדרים פ"ח, ה"ג). (142) ואין אומרים מקדיש זה נתכוון בעיקר לשור שיצא ראשון לכל השוורים שיצאו מביתו, וזה שהזכיר "שחור" לאו דוקא, כי סבור היה שיצא שחור ראשון (משנה בנזיר ל: ובתוספות שם). (143) שם, התיאור הראשון - בקדושת הגוף, וזה - בקדושת דמים (רבינו בפיורשו שם). (144) בכת"י התימנים: ועלת. (145) נמצא שעלה בידו פחות מדמים שנדר, אין אומרים שנוה לו בפחות. (146) שם במשנה, ובגמרא שם לא: (147) הדבר תמוה, אם הראשונה אינה קדושה, איך יתפס בה אחרת, ובמה תתקדש? ולפיכך מגיה ה"לחם משנה" "התפס באחרת". כלומר, שלא אמר שור שחור שיצא ראשון יהיה הקדש, אלא יהיה מתפס בקדושה כשור זה שהוא קדוש, נמצא שהשור שיצא מביטו הוא כמו תמורת הקדשים. שנאמר בה (ויקרא כז, לג) "והיה הוא ותמורתו יהיה קדש", והלכה היא (נזיר לא.), שתמורה בטעות היא קודש. וכמו שאמרו (תמורה ז.) "יהיה קודש - לרבות שוגג כמזיד... כסבור לומר שור שחור ואמר לבן, הרי זו תמורה", וראה לעיל הל' נדרים פ"ד, ה"ז "ואין נשאלין על התמורה" ובביאורנו שם. וב"קריית ספר" מקיים את הנוסח שלפנינו, כי אילו היה יודע שהראשונה אינה קודש, היה מתפס השניה בבהמה אחרת קדושה, או שהיה מקדישה, היא עצמה, בלא התפסה, ולפיכך הקדש השניה אינו הקדש טעות. (1) במה פודים את ההקדשות ומי מוסיף חומש על הקרן, שאין הקדש שני טעון חומש בפדיונו, דין הקדש שוה מאה דינר שחללו על שוה פרוטה, לעולם יד הקדש על העליונה בין כשפדה בכסף בין כשפדה במשיכה, שהקדש מפקיע מידי שיעבוד, החילוק בין בריא לחולה לענין קנוניא על ההקדש, שאין הקול מועיל בהקדש ובהפקר.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ש"ק כ"ב ניסן - ספר הפלאה - הלכות ערכין קנה

מתוך מהדורת וגשל

טלית זו של הקדש - הקדשו פדוי, ונד הקדש על
העליונה: אם היתה השניה יפה מן הראשונה ביותר -
לוקחין אותה הגזברין ושותקין; ואם אינה יפה -
משלם את הדמים, כמו שבארנו, ומוסיף חמש. אבל
אם אמר: טלית זו בעשר סלעים תחת טלית של הקדש,
ופרה זו בעשר סלעים תחת פרה זו של הקדש, אפלו
היתה של הקדש שוה חמש ושלו עשר - הרי זה מוסיף
חמש ונותן שתי סלעים ומחצה, שהרי בדמים קצובים
פדה. ושניה אינה טעונה חמש, כמו שבארנו.
יב. הפודה מיד ההקדש, משוף במנה ולא הספיק לתן
הדמים עד שעמד במאתים - נותן מאתיים; שנאמר:
ונתן את הכסף וקם לו - בנתינת הכסף הוא שלו. משכו
במאתים ולא הספיק לתן את הדמים עד שעמד במנה
- נותן מאתיים; לא יאה פח הדיוט חמור מכת הקדש,
והרי קנה במשיכה ונתחייב בדמים.
יג. פדה במאתים ונתן הדמים, ולא הספיק למשכו עד
שעמד במנה - בכר קנה בנתינת הכסף ומושוף את שלו,
ווכה הקדש במאתים. פדהו במנה ונתן הדמים, ולא
הספיק למשכו עד שעמד במאתים - מה שפדה פדוי,
ואינו נותן אלא המנה שפכר נתן. ואין אומרין כאן: לא
יאה פח הדיוט חמור מכת הקדש; שאפלו הדיוט אינו
יכול לחזר בו עד שיקבל מי שפרע, כמו שיתבאר
במקומו, ואין הקדש ראוי לקבל מי שפרע.
יד. המקדיש כל נכסיו והיתה עליו כתבת אשה או
שטרי בעלי חובות - אין האשה יכולה לגבות כתבתה
מן ההקדש ולא בעל חוב את חובו; שההקדש מפקיע
השעבוד שקדם. אבל כשימכר ההקדש הנרקע שלו
ותצא השדה לחלין - יש לבעל חוב ולאשה לגבות מן
הפודה, שהרי שעבודה עומד על קרקע זו.
טו. הא למה זה דומה? לשני לקוחות, שכתבה
לראשון: דין ודברים אין לי עמך, ומכר לשני - שהיא
טורפת מן השני.
טז. וכיצד פודין קרקע זה? משביעין את האשה או
בעל חוב תחלה, כדרך כל הבא לפרע מנכסים
משעבדים, ואחר כך מכריזין עליהם ששים יום בבקר
ובערב, כמו שבארנו, ואומדין כמה אדם רוצה לתן
בשדה על מנת לתן לאשה כתבתה ולבעל חוב את
חובו. ואחר שפודין אותה ולוקח אותה הלוקח אפלו
בדינר, כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון, חוזר
הפודה ומגבה לאשה כתבתה או לבעל חוב את חובו.
אפלו היה החוב מאה והשדה שוה תשעים - על מנת
כך פודה אותה הרוצה לפדותה. אבל אם היה החוב
שנים בדמי השדה, כגון שהיתה שוה מאה ויש עליו
חוב וכתבת אשה מאתיים - אין פודין אותה על מנת
לתן החוב או הפתבה, אלא פודין אותה סתם; שאם
התנו לתן - אינה נפדית כלל.

ד. קדשי מזבח שנפל בהן מום ונפדו, אם פדה
המקדיש עצמו - מוסיף חמש כשאר ההקדשות.
והמקדיש שפדה לעצמו הוא שמוסיף חמש, לא
המתכפר בה שפדאה. והקדש ראשון הוא שחיב
בתוספת חמש, אבל הקדש שני אינו מוסיף עליו חמש;
שנאמר: ואם המקדיש יגאל את ביתו ונסף חמישית -
המקדיש ולא המתפס.
ה. לפיכך, אם חלל בהמה על בהמה שניה, בין בקדשי
בדק הבית בין בקדשי מזבח שנפל בהם מום, או
שהמיר בקדשי מזבח, כשהוא פודה את השניה שחלל
עליה או את התמורה לעצמו - אינו מוסיף חמש.
ו. המפריש אשם להתכפר בו ונפל בו מום, והוסיף
עליו חמש וחללו על בהמה אחרת, ונתכפר באשם
אחר, ונתקה הבהמה שחלל עליה לרעה, כמו שיתבאר
במקומו - הרי הוא ספק אם מוסיף עליה חמש, הואיל
והוא קרבן עולה ודמי הוא גוף אחר וקדשה אחרת, או
אינו מוסיף עליה חמש, מפני שהיא באה מכת הקדש
ראשון שפכר הוסיף עליו חמש.
ז. קדשי בדק הבית - אין עושין תמורה, שלא דנה
תורה בתמורה אלא בקדשי מזבח. כיצד? היו לפניו
בהמת חלין ובהמת קדשי בדק הבית, ואמר: זו תלופת
זו, או זו תמורת זו - לא אמר פלוס. אבל אם אמר:
הרי זו תחת זו, הרי זו מחללת על זו - דבריו קניין,
ויצאתה הבהמה הראשונה לחלין, ונתפסה השניה.
ח. אחד קדשי בדק הבית ואחד קדשי מזבח שנפל בהן
מום - אין פודין אותן לכתחלה אלא בשוניהן. ואם עבר
וחלל על פחות משוניהן, אפלו הקדש שוה מאה דינר
שחללו על שוה פרוטה - הרי זה פדוי, ויצא לחלין,
ומתיר להנות בו. ומדברי סופרים, שהיא צריך חקירת
דמים, וחיב להשלים את דמיו.
ט. כיצד? היתה לו בהמת קדשי מזבח שנפל בה מום,
והרי היא שוה עשרה, ובהמת חלין ששוה חמשה,
ואמר: הרי זו מחללת על זו - הרי זו נפדית, ויוצאת
לחלין, אבל צריך להשלים החמשה. וכן אם היתה
הבהמה הראשונה קדשי בדק הבית - הרי זו יוצאת
לחלין להגזו ולהעבד, ותכנס השניה תחתיה, דין תורה.
אבל מדבריהם צריך חקירת דמים, אם היתה זו שחלל
עליה שוה או ישרים דמיה.
י. שמו אותה שלשה ואמרו שזו בדמיה, אפלו באו
אחר פן מאה ואמרו: של קדש היתה יפה - אינו חוזר.
הואיל וחקירת הדמים מדבריהם, לא החמירו בה. אבל
אם שמו אותה שנים, ובאו שלשה ואמרו שהונה
ההקדש בכל שהוא - חוזר.
יא. אין פודין את ההקדש אכסרה, אלא בחקירת
דמים, כמו שבארנו. ואם פדה - יד הקדש על העליונה.
כיצד? פרה זו תחת פרה זו של הקדש, טלית זו תחת

קנו שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון שני ט"ז ניסן - ספר זמנים - הלכות שבת

מתוך מהדורת חזק

14 מיתתו וחוטא לאחרים, שיהי הוא הולך למות. לפיכך,
 15 אם אמר: תנו אותה לו - נוטל בלא שבועה. ואם לא
 16 אמר 'תנו' - אין נותנין; אלא אם כן היה בידו שטר
 17 מקיים - הרי זה נוטל מן ההקדש מפני הצנאה. ואם
 18 אחר שהקדיש אמר 'תנו' - אין שומעין לו, אלא הרי
 19 הוא כשאר בעלי חובות: אם נתקיים שטרו - נשבע
 20 וגובה מן הפודה ולא מן ההקדש.
 21 כ. מי שצא עליו קול שהפקיר את נכסיו או הקדישן
 22 או התרימן - אין חוששין לו, עד שתהיה שם ראיה
 23 ברורה.

1 יז. המקדיש כל נכסיו ואחר כך גרש את אשתו, וגבתה
 2 כתבתה מן הפודה מן ההקדש - אינה גובה עד
 3 שידירנה הנאה, שמא קנוניא עשו על ההקדש. ואין
 4 אומרים: אלו רצה, היה אומר: בטעות הקדשתי, וישאל
 5 על הקדשו לחכם ויחזר לו.
 6 יח. וכן אין נאמן לומר אחר שהקדיש: מנה לפלוני
 7 חוב עלי, או כלי זה של פלוני הוא, שמא יעשו קנוניא
 8 על ההקדש. ואפלו היה שטר ביד בעל חוב - אינו גובה
 9 על פי זה אלא כדרך שגובין כל בעלי חובות, כמו
 10 שבארנו.
 11 יט. במה דברים אמורים? בקריא; אבל חולה שהקדיש
 12 כל נכסיו ואמר בשעה שהקדיש: מנה לפלוני בדי -
 13 נאמן; שאין אדם עושה ערמה על ההקדש בשעת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ט"ז כ"ב ניסן ה'תשע"ה

51 של אש, ונמצא חותה [גורף] בגחלים; לפיכך, אסרו
 52 להטמין דבר חם בשבת, ואפלו בדבר שאינו מוסיף.
 53 ד. ספק חשכה ספק לא חשכה [בין השמשות], מתר
 54 לטמן את דבר חם. ומתר לטמן דבר הצונן בשבת,
 55 בדבר שאינו מוסיף, שלא יצטנן ביותר, או כדי שתפוג
 56 [תחלש] צנתו. חמין שטמנן מערב שבת, ונתגלו בשבת
 57 - מתר לכסותו, שהרי אינו מוסיף; ומתר להחליף
 58 הכסוי בשבת. ביצד? נוטל כסות ומניח כפני יונה, או
 59 נוטל כפני יונה ומניח הכסות.
 60 ה. פנה התבשיל או המים החמין, מפלי לכלי אחר -
 61 מתר להטמין הכלי האחר בשבת בדבר שאינו מוסיף,
 62 כמו הדבר הצונן; שלא אסרו להטמין בשבת, אלא דבר
 63 חם שהוא בכלי ראשון שנתבשל בו; אבל אם פנה,
 64 מתר.
 65 ו. מניחין מחם [דוד מים] על גבי מחם בשבת, וקדרה
 66 על גבי קדרה, וקדרה על גבי מחם, ומחם על גבי קדרה
 67 - וטח [סותם] פיהם בכצק; לא בשביל שיוחמו, אלא
 68 בשביל שיעמדו על חמם; שלא אסרו אלא להטמין
 69 בשבת, אבל להניח כלי חם על גבי כלי חם, כדי שיהיו
 70 עומדין בתמימותן - מתר. אבל אין מניחין כלי שיש
 71 בו דבר צונן על גבי כלי חם בשבת, שהרי מוליד בו
 72 חם בשבת; ואם הניחו [בעוד יום] מבוערב - מתר,
 73 ואינו כטומן בדבר המוסיף.

יום שני י"ז ניסן ה'תשע"ה

פָּרָק ה

76 א. הדלקת גר בשבת אינה רשות, אם רצה מדליק ואם
 77 רצה אינו מדליק; ולא מצוה שאינו חיב לרדף אחריה

יום ראשון ט"ז ניסן ה'תשע"ה

הַלְכוֹת שֶׁבֶת

פָּרָק ד

24 א. יש דברים, שאם טמן בהן התבשיל - הוא מתחמם,
 25 ומוסיפין בבשולו כעין האש, כגון: גפת [פסולת זיתים],
 26 וקבל [שדות], ומלח, וסיד, וחל, או זוגין [קליפות ענבים]
 27 ומוכין [אגודות צמר] ועשבים בזמן ששולשין
 28 [האחרונים] לחין מחמת עצמן; ודברים אלו, נקראין
 29 'דבר המוסיף'. ויש דברים, שאם טמן בהן התבשיל -
 30 ישאר בתמימותו בלבד, ואינן מוסיפין לו בשול, אלא
 31 מונעין אותו מלהצטנן, כגון: זוגין ומוכין ועשבים
 32 יבשים, וכסות, ופרות, וכנפי [נוצות] יונה, ונערת [פירורין]
 33 הפשתן, ונסרת חרשים [נגרים], ושלחין [עור
 34 בהמה בשערותיה], וגוי צמר; ודברים אלו, נקראין 'דבר
 35 שאינו מוסיף'.
 36 ב. מן הדין היה, שטומנין בדבר המוסיף מבעוד יום,
 37 וישאר התבשיל טמון בשבת, שהרי משהין על גבי
 38 האש בשבת; אבל אסרו חכמים להטמין בדבר
 39 המוסיף, מבעוד יום, גזרה שמא תרתח הקדרה בשבת,
 40 ויצטרף לגלותה עד שתגות הרתיחה, ויחזר ויכסה
 41 בשבת, ונמצא טומן בדבר המוסיף בשבת, שהוא אסור.
 42 לפיכך, מתר להטמין בדבר המוסיף, בין השמשות
 43 [ספק יום ספק לילה] - שסתם קדרות בין השמשות, כבר
 44 רתחו ונחו מבפוען, וכיון שנחו, שוב אינן רותחין.
 45 ג. וכן מן הדין היה, לטמן התבשיל בדבר שאינו
 46 מוסיף, בשבת עצמה; אבל אסרו חכמים דבר זה -
 47 גזרה שמא יטמין ברמץ [אפר חם], ויהיה בו ניצוצות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"ז ניסן - ספר זמנים - הלכות שבת קנז

מתוך מהדורת חזק

47 הפתילה; אָבַל שְׁמַנֵּי שָׂאִין נִמְשָׁכִין אַחַר הַפְּתִילָה -
 48 כְּגוֹן זָפֶת, וְשַׁעוּה, וְשֶׁמֶן קֵיק [מעט הקיין], וְאַלְיָה [זַנב
 49 הַכַּבֵּשׁ], וְחֶלֶב - אֵין מְדַלֵּיקִין בְּהֵן. וּמִפְּנֵי זֶה אֵין
 50 מְדַלֵּיקִין בַּפְּתִילוֹת שָׂאִין הָאוֹר נִתְּלִית בְּהֵן, וְלֹא בַּשְּׁמָנִים
 51 שָׂאִין נִמְשָׁכִים אַחַר הַפְּתִילָה - גְּזֵרָה, שְׁמָא יִהְיֶה אוֹר
 52 הַנֵּר אֶפֶל [חלש], וְיִטָּה אוֹתָהּ בַּשַּׁעוּה שִׁישְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ.
 53 ט. חֶלֶב שֶׁהֵיכֹה, וְקֶרֶבֵי דָגִים שְׁנִמּוּחוּ - נוֹתֵן לְתוֹכֵן
 54 שֶׁמֶן כֹּל שֶׁהוּא, וּמְדַלֵּיק; אָבַל שְׁמַנֵּי שָׂאִין מְדַלֵּיקִין
 55 בְּהֵן - אֶפְלוּ עֲרָבִין בַּשְּׁמָנִים שֶׁמְדַלֵּיקִין בְּהֵן - לֹא דְלִיק,
 56 מִפְּנֵי שָׂאִין [השמן] הֵלֵא דְלִיקִים [נִמְשָׁכִין] [אֶחָד
 57 הַפְּתִילָה].
 58 י. אֵין מְדַלֵּיקִין בַּעֲטָרָן [פסולת הזפת], מִפְּנֵי שְׁרִיחוּ רַע
 59 - שְׁמָא יִנְיַחְנוּ וְיִצֵּא, וְחוּבָה עֲלֵיו לִישָׁב לְאוֹר הַנֵּר. וְלֹא
 60 בְּצָרִי [שרף עץ], מִפְּנֵי שְׁרִיחוּ טוֹב - שְׁמָא יִקַּח מִמֶּנּוּ מִן
 61 הַנֵּר; וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף [באוויר ויכול לגרום דליקה].
 62 וְלֹא בַּנְּפֹט לְבָן, וְאֶפְלוּ בַּחֹל - מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף, וְיָבוֹא
 63 לִידֵי סַפְּגָה.
 64 יא. מִתֵּר לְהַדְלִיק לְכַתְּחֵלָה בַּשָּׂאֵר שְׁמָנִים - כְּגוֹן שֶׁמֶן
 65 צָנוֹן, וְשֶׁמֶשְׁמִין, וְלֶפֶת, וְכֹל כִּיּוֹצֵא בְּהֵן; אֵין אֶסּוֹר אֲלֵא
 66 אֵלוּ שְׁמָנֵי חֲכָמִים בְּלָבָד.
 67 יב. לֹא יִתֵּן אָדָם פְּלִי מִגְּנָב מְלֵא שֶׁמֶן עַל פִּי הַנֵּר,
 68 בְּשִׁבִיל שִׁיחָא מְנַטֵּף, וְלֹא יִמְלֵא קַעֲרָה שֶׁמֶן וְיִתְּנָהּ בְּצַד
 69 הַנֵּר וְיִתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה לְתוֹכָהּ, בְּשִׁבִיל שֶׁתְּהֵא שׁוֹאֶבֶת
 70 - גְּזֵרָה, שְׁמָא יִקַּח מִן הַשֶּׁמֶן שֶׁבְּפִלִי, שֶׁהָרִי לֹא נִמְאַס
 71 בְּנֵר, וְאֶסּוֹר לְהַנּוֹת בַּשֶּׁבֶת מִן הַשֶּׁמֶן שֶׁהִדְלַק בּוֹ, וְאֶפְלוּ
 72 כְּבֵתָה הַנֵּר, וְאֶפְלוּ נֶטֶף מִן הַנֵּר - מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצֵּה
 73 מִחֲמַת אֶסּוֹר [- מיעוד ומיוחד למלאכת איסור]. וְאֵם חֶבֶר
 74 הַפְּלִי שִׁישׁ בּוֹ הַשֶּׁמֶן אֵל הַנֵּר בְּסִיד וּבְחֶרְשִׁית וּכְיֹצֵא
 75 בְּהֵן - מִתֵּר.
 76 יג. אֵין נוֹתְנִין פְּלִי תַחַת הַנֵּר לְקַבֵּל בּוֹ שֶׁמֶן בַּשֶּׁבֶת,
 77 שֶׁהָרִי מְבַטֵּל הַפְּלִי מִהֲכַנּוּ [ממח שריה מוכן להעשות בו];
 78 וְאֵם נִתְּנוּ מִבְּעוֹד יוֹם, מִתֵּר. וְנוֹתְנִין פְּלִי תַחַת הַנֵּר
 79 בַּשֶּׁבֶת לְקַבֵּל יַצְוֹצוֹת [המיתות] מִהָאֵשׁ - מִפְּנֵי שָׂאִין
 80 בְּהֵן מִמֶּשׁ, וְהָרִי לֹא בְּטָלוּ מִלְּטָטְלוּ; וְאֶסּוֹר לְתַן לְתוֹכוֹ
 81 מַיִם, וְאֶפְלוּ מֵעֶרֶב שֶׁבֶת - מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַרֵּב אֶת כְּבוֹי
 82 הַנִּיצוּצוֹת.
 83 יד. אֵין פּוֹלִין [בדיקת בגד מכינים] לְאוֹר הַנֵּר, וְלֹא
 84 קוֹרִין לְאוֹר הַנֵּר, וְאֶפְלוּ גְבוּהַ שְׁתֵּי קוֹמוֹת; וְאֶפְלוּ עֲשָׂרָה
 85 בָּתַיִם זֶה עַל גֵּב זֶה, וְהַנֵּר בְּעֵלְיוֹנָה - לֹא יִקְרָא וְלֹא יִפְלֵה
 86 לְאוֹרוֹ בַּתְּחִלָּתָהּ, שְׁמָא יִשְׁפַח וְיִטָּה. וְאֵם הָיוּ שְׁנַיִם
 87 קוֹרִין בְּעֵנָן אֶחָד - מִתְּרִין לְקִרְוֹת לִפְנֵי הַנֵּר; שְׁפָל אֶחָד
 88 מִהֵן מְזַכֵּיר חֲבֵרוֹ אִם שָׂכַח; אָבַל לֹא בַּשְּׁנַיִם עֵנְיָנוֹת, שְׁפָל
 89 אֶחָד מִהֵן טְרוֹד בְּעֵנָנוּ.
 90 טו. הַתִּינוּקוֹת - קוֹרִין לִפְנֵי רֶבֶן לְאוֹר הַנֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהָרֵב
 91 מְשַׁמְּרָן; אָבַל הוּא לֹא יִקְרָא, מִפְּנֵי שָׂאִין אֵימָתָן עֲלָיו.
 92 וְיֵשׁ לוֹ לְרֵאוֹת בְּסִפֵּר לְאוֹר הַנֵּר, עַד שִׁירָאָה רֹאשׁ

1 עַד שִׁיעֵשְׁנָה, כְּגוֹן עֲרוֹבֵי חֲצֵרוֹת אוֹ נְטִילַת יָדַיִם
 2 לְאַכִּילָה; אֲלֵא חוּבָה. וְאֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים, חֲיָבִין
 3 לְהִיּוֹת בְּבִתְיָהֶן גֵּר דְּלוּק בַּשֶּׁבֶת. אֶפְלוּ אֵין לוֹ מַה יֵּאָכַל
 4 - שׁוֹאֵל עַל הַפְּתִיחִים, וְלוֹקַח שֶׁמֶן וּמְדַלֵּיק אֶת הַנֵּר;
 5 שְׁנֵה בְּכָלֵל עֲנָג שֶׁבֶת. וְחֵיב לְבָרֵךְ קֹדֶם הַדְּלָקָה: 'בְּרוּךְ
 6 אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
 7 וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק גֵּר שֵׁל שֶׁבֶת' - כְּדָרֵךְ שֶׁמְבָרֵךְ עַל כָּל
 8 הַדְּבָרִים שֶׁהוּא חֵיב בָּהֶם מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים.
 9 ב. מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְנֵר הַשֶּׁבֶת [באור], וְהוּא שְׁלֵא יִהְיֶה
 10 הַדְּבָר צָרִיף עֵינָי הַרְפָּה; אָבַל דְּבָר שֶׁצָּרִיף לְדָקֵק
 11 בְּרֵאוֹתָו, אֶסּוֹר לְהַכְחִינּוּ לְאוֹר הַנֵּר - גְּזֵרָה שְׁמָא יִטָּה
 12 [הנר לקרב השמן לפתילה].
 13 ג. הַמְדַלֵּיק צָרִיף לְהַדְלִיק מִבְּעוֹד יוֹם, קֹדֶם שֶׁקִּיעַת
 14 הַחֲמָה. וְנָשִׁים מְצוּוֹת עַל דְּבָר זֶה יוֹתֵר מִן הָאֲנָשִׁים, לְפִי
 15 שֶׁהֵן מְצוּיּוֹת בַּבַּיִת, וְהֵן הַעֲסוּקוֹת בְּמִלְּאֲכַת הַבַּיִת;
 16 וְאֵף עַל פִּי כֵן, צָרִיף הָאִישׁ לְהַזְהִירָן וְלְבַדֵּק אוֹתָן עַל
 17 כָּף, וְלוֹמַר לְאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ עֲרֵב שֶׁבֶת קֹדֶם שֶׁתְּחַשֵּׁף:
 18 'הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר'. סִפֵּק חֲשַׁכָּה וְנִכְנַס הַשֶּׁבֶת, סִפֵּק לֹא
 19 נִכְנַס - אֵין מְדַלֵּיקִין.
 20 ד. מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה עַד שִׁירָאוּ שֶׁלְּשָׁה כּוֹכְבִים בִּינּוּנִיִּים
 21 - הוּא הַזְּמַן הַנִּקְרָא 'בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת' בְּכָל מְקוֹם, וְהוּא
 22 סִפֵּק מִן הַיּוֹם, סִפֵּק מִן הַלַּיְלָה; וְדָנִין בּוֹ לְהַחְמִיר בְּכָל
 23 מְקוֹם. וּלְפִיכֵף אֵין מְדַלֵּיקִין בּוֹ, וְהַעוֹשֶׂה מְלֵאכָה בֵּין
 24 הַשְּׁמָשׁוֹת עֲרֵב שֶׁבֶת וּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת,
 25 בְּשׁוּגָג - חֵיב חֲטָאָת מְכָל מְקוֹם. וְכוֹכְבִים אֵלוּ - לֹא
 26 גְּדוּלִים הַנִּרְאִים בַּיּוֹם, וְלֹא קְטַנִּים שֶׁאֵינָן נִרְאִין אֲלֵא
 27 בַּלַּיְלָה; וּמִשִּׁירָאוּ שֶׁלְּשָׁה כּוֹכְבִים אֵלוּ הַבִּינּוּנִיִּים, הָרִי
 28 זֶה לַיְלָה וְדָאֵי.
 29 ה. פְּתִילָה שֶׁמְדַלֵּיקִין בָּהּ לְשֶׁבֶת, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ
 30 מְדַבְּר שֶׁהָאוֹר מִסְכָּסְכַת [קופצת] בּוֹ - כְּגוֹן צָמֵר, וְשַׁעֲר,
 31 וּמְשִׁי, וְצָמֵר הָאֲרוֹז, וּפְשֶׁתָן שְׁלֵא נִפְץ [נוקה], וְסִיב שֵׁל
 32 דְּקָל, וּמִינֵי הָעֵץ הַרְכִּים, וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן; אֲלֵא מְדַבְּר
 33 שֶׁהָאוֹר נִתְּלִית בּוֹ - כְּגוֹן פְּשֶׁתָה נְפוּצָה [נקיחה], וּבְגָדֵי
 34 שֵׁשׁ, וְצָמֵר גָּפֶן, וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן מְדַבְּר שֶׁהָאוֹר נִתְּלִית בּוֹ.
 35 וְהַמְדַלֵּיק - צָרִיף שִׁדְּלִיק בְּרֵב הַיּוֹצֵא מִן הַפְּתִילָה.
 36 ו. הַכוֹרֵף דְּבָר שֶׁמְדַלֵּיקִין בּוֹ עַל דְּבָר שָׂאִין מְדַלֵּיקִין בּוֹ
 37 - אִם לְהַעֲבֹת הַפְּתִילָה כְּדִי לְהוֹסִיף אוֹרָהּ, אֶסּוֹר; וְאִם
 38 לְהַקְשׁוֹת הַפְּתִילָה כְּדִי שֶׁתְּהֵא עוֹמְדָת וְלֹא תִשְׁתַּלְּשַׁל
 39 [תיפול] לְמַטָּה, מִתֵּר.
 40 ז. נוֹתְנִין גְּרָגֵר שֵׁל מֶלַח וְגֵרִים [גרגר] שֵׁל פּוֹל עַל פִּי
 41 הַנֵּר בְּעֶרֶב שֶׁבֶת, כְּדִי שִׁיחָא דוֹלַק [זמן רב] בְּלִילֵי שֶׁבֶת.
 42 וְכֹל הַפְּתִילוֹת שָׂאִין מְדַלֵּיקִין בְּהֵן, עוֹשִׂין מִהֵן מְדוּרָה -
 43 בֵּין לְהַתְּחַמֵּם כְּנֻגָדָה, בֵּין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ, בֵּין עַל גְּבִי
 44 מְנוּרָה, בֵּין עַל גְּבִי קֶרְקַע; וְלֹא אֶסּוֹר אֲלֵא לְעִשׂוֹתָן
 45 פְּתִילָה לְנֵר, בְּלָבָד.
 46 ח. שֶׁמֶן שֶׁמְדַלֵּיקִין בּוֹ לְשֶׁבֶת, צָרִיף שִׁיחָא נִמְשָׁף אַחַר

45 לו מקדם השבת, ואף על פי שאינו צריך לאותה
 46 מלאכה אלא לאחר השבת; ודבר זה - אסורו מדברי
 47 סופרים, כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהן, ויבואו
 48 לעשות בעצמן.
 49 ב. גוי שעשה מלאכה מעצמו בשבת - אם בשביל
 50 ישראל עשה אותה - אסור להנות באותה מלאכה עד
 51 מוצאי שבת, וימתין בכדי שתעשה [שיעור זמן שיוכל
 52 לעשות המלאכה]; והוא שלא יהא הדבר בפרהסיא, עד
 53 שידעו בו רבים שדבר זה בשביל פלוני הוא נעשה
 54 בשבת. ואם בשביל עצמו בלבד עשה, מתר להנות בה
 55 בשבת.
 56 ג. כיצד? גוי שהדליק את הנר, משתמש לאורו ישראל;
 57 ואם בשביל ישראל, אסור. עשה כבש לירד בו מן
 58 הספינה, ירד אתריו ישראל; ואם בשביל ישראל, אסור.
 59 מלא מים להשקות בהמתו, משקה אתריו ישראל; לקט
 60 עשבים להאכיל לבהמתו, מניח ישראל בהמתו לאכל
 61 מהן; והוא, שלא יהא אותו הגוי מפיר לאותו ישראל
 62 - שמא ירבה במלאכתו בשבילו, ונמצא עושה בשביל
 63 ישראל. וכן כל דבר שאפשר להרבות בו - לא ינהה בו
 64 בשבת, אלא אם כן אינו מכיר.
 65 ד. אבל דבר שאין בו להרבות ולמעט, כגון גר וכבש
 66 - הואיל ועשה בשביל עצמו, נהנה אתריו ישראל
 67 בשבת, ואף על פי שהוא מפירו. גר הדלוק במסכה
 68 בשבת - אם רב ישראל, אסור להשתמש לאורה;
 69 שהמדליק, על דעת הרב מדליק. ואם רב גוים, מתר
 70 להשתמש לאורה. מחצה למחצה, אסור. נפלה דלקה
 71 בשבת, ובא גוי לכבות - אין אומרין לו 'בבה' ו'אל
 72 תכבה', מפני שאין שבידתו עלינו; וכן כל פיוצא בזה.
 73 ה. מת [יהודי] שעשה לו גוים ארון, וחרפו לו קבר
 74 בשבת, או הביאו לו חלילין לספד בהן - אם בצנעה -
 75 ימתין בכדי שיעשו למוצאי שבת, ויקבר בו. ואם היה
 76 הקבר בסרטא [רחוב] גדולה, והארון על גביו, וכל
 77 העוברים והשבים אומרים שזה שהגוים עושין עכשו
 78 בשבת, לפלוני הוא - הרי זה לא יקבר בו אותו ישראל
 79 עולמית, מפני שהוא בפרהסיא. ומתר לקבר בו ישראל
 80 אחר - והוא, שימתין בכדי שיעשה. וכן כל פיוצא בזה.
 81 ו. גוי שהביא חלילין בשבת למת - אף על פי שהביאן
 82 מצד החומה - ימתין למוצאי שבת בכדי שיבואו
 83 ממקום קרוב, ואחר כך יספד בהן; שמא בלילה
 84 הביאום ממקום אחר עד החומה, ובבקר נכנסו בהן.
 85 ואם ידע בודאי שממקום פלוני הביאום בשבת, ימתין
 86 כדי שיבואו מאותו מקום אחר השבת - והוא שלא
 87 יהיה הדבר בפרהסיא גדולה, כמו שאמרנו.
 88 ז. עיר שישאל גוים דרין בתוכה, והיתה בה מרחץ
 89 המרחצת בשבת - אם רב גוים, מתר לרחץ בה למוצאי
 90 שבת מיד; ואם רב ישראל, ימתין בכדי שיחמו תמין;

1 הפרשה שהוא צריך להקרותו, ואחר כך נותן הספר
 2 בגון, והן קוראין לפניו.
 3 טז. פלים הדומין זה לזה, ואינן נפרין אלא בעיון הרבה
 4 - אסור להקריבן לאור הנר ולהבחין ביניהן; שמא
 5 ישבח, וישא. לפיכך, שמש שאינו קבוע - אסור לו
 6 לבדק כוסות וקערות לאור הנר, מפני שאינו מכירן, בין
 7 בגר של שמן, בין בגר של גפס שאורו רב; אבל שמש
 8 קבוע - מתר לו לבדק לאור הנר כוסות וקערות, מפני
 9 שאינו צריך עיון הרבה. ואם היה נר של שמן זית -
 10 אין מורין לו לבדק, ואף על פי שהוא מתר; וגוה, שמא
 11 יסתפק [יקח] ממנו.
 12 יז. גר שאחרי הדלת - אסור לפתח הדלת ולנעל
 13 כדרכו, מפני שהוא מכבהו; אלא יזהר בשעה שפותח
 14 ובשעה שנועל. ואסור לפתח את הדלת כנגד המדרה
 15 בשבת כדי שתהא הרוח מנשבת בה, ואף על פי שאין
 16 שם אלא רוח מצויה. ומניחין הנר של שבת על גבי
 17 אילן המחבר לקרקע, ואינו חושש.
 18 יח. כל מדינות ועירות של ישראל, תוקעין בהן שש
 19 תקיעות בערב שבת; ובמקום גבוה היו תוקעין, כדי
 20 להשמיע כל אנשי המדינה [העיר] וכל אנשי המגרש
 21 שלה [סביבותיה].
 22 יט. תקיעה ראשונה - נמנעו העומדים בשדות מלחרש
 23 ומלעדר ומלעשות מלאכה שבשדה; ואין הקרובין
 24 [לעיר] רשאים לכנס לעיר, עד שיבואו רחוקים ויכנסו
 25 פלם בבת אחת; ועדין התניות פתוחות, והתריסין
 26 [המשמשים גם כדוכן] מנחין. התחיל לתקע שניה -
 27 נסתלקו התריסין, וננעלו התניות; ועדין החמין
 28 והקדרות מנחות על גבי כירה. התחיל לתקע תקיעה
 29 שלישית - סלק המסלק [את הקדרות מהכירה] והטמין
 30 המטמין, והדליקו את הנרות. ושוקה כדי לצלות דג,
 31 או כדי להדביק [להכניס] פת בתנור, ותוקע ומריע
 32 ותוקע, ושוכת.
 33 כ. תקיעה ראשונה, תוקע אותה במנחה; והשלישית,
 34 קדם לשקיעת החמה. וכן תוקעין במוצאי שבת אחר
 35 צאת הכוכבים, להתיר העם למעשיהן.
 36 כא. יום הכפורים שחל להיות בערב שבת, לא היו
 37 תוקעין; חל להיות במוצאי שבת, לא תוקעין ולא
 38 מבדילין. יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין ולא
 39 מבדילין; חל להיות לאחר השבת, מבדילין ולא
 40 תוקעין.

יום שלישי י"ח ניסן ה'תשע"ה

פרק ו

41 א. אסור לנו לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת -
 42 אף על פי שאינו מצוה על השבת, ואף על פי שאמר

46 להניחו לעשות בשבת, מפני הרואים שאינם יודעים
 47 שפסק; ואם היתה המלאכה חוץ לתחום - מתר, שאין
 48 שם ישראל שיראה את הפועלין כשהן עושין בשבת.
 49 טו. וכן מתר לאדם להשפיר פרמו או שדהו לגוי, אף
 50 על פי שהוא זורען ונוטען בשבת; שהרואה יודע
 51 ששכורין הן, או באריסות ירד להן [לעבוד תמורת יבול].
 52 ודבר ששם ישראל בעליו קרוי עליו, ואין דרך רב אנשי
 53 אותו המקום להשפירו או לתנו באריסות - אסור
 54 להשפירו לגוי; מפני שהגוי עושה באותו המקום
 55 מלאכה בשבת, והוא נקרא על שם הישראלי בעליו.
 56 טז. מתר להשאיל בלים ולהשפירן לגוי, ואף על פי
 57 שהוא עושה בהן מלאכה בשבת - מפני שאין אנו
 58 מצויים על שביתת הכלים; אבל בהמתו ועבדו [של
 59 יהודי] - אסור, מפני שאנו מצוין על שביתת בהמה
 60 ועבד.
 61 יז. המשתתף עם הגוי במלאכה, או בסחורה, או בננות
 62 - אם התנו בתחלה שיהיה שכר השבת לגוי לבדו אם
 63 מעט ואם הרבה, ושכר יום אחר פנגד יום השבת
 64 לישראל לבדו - מתר. ואם לא התנו מבתחלה -
 65 כשיבואו לחלק, נוטל הגוי שכר השבתות כלן לבדו,
 66 והשאר חולקין אותו; ואינו מוציא לו כלום פנגד יום
 67 השבת, אלא אם פן התנה בתחלה. וכן אם קבלו שדה
 68 בשתפות, דין אחד הוא.
 69 יח. ואם לא התנו, וכא לחלק השכר, ולא היה שכר
 70 שבת ידוע - יראה לי שהגוי נוטל לבדו שביע השכר,
 71 והשאר חולקין. הנותן מעות לגוי להתעסק בהן [לעשות
 72 בהם עסק] - אף על פי שהגוי נושא נותן בשבת, חולק
 73 עמו שכר בשנה; וכן הורו כל הגאונים.
 74 יט. לא יתן אדם בערב שבת בלים לאמן גוי לעשותו,
 75 אף על פי שפסק עמו [מראש] - אלא בכדי [- שיעור
 76 זמן] שיצא בהן [הגוי] מביתו [של היהודי] קדם
 77 שחשכה; וכן לא ימכר אדם חפצו לגוי, ולא ישאלנו,
 78 ולא ילנו, ולא ימשכנו, ולא יתן לו במתנה - אלא
 79 בכדי שיצא באותו חפץ מפתח ביתו, קדם השבת; שכל
 80 זמן שהוא בביתו, אין אדם יודע אימתי נתן לו, וכשיצא
 81 הגוי מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו, יראה פמי
 82 שהלוהו לגוי או משכנו או פסק עמו או מכר לו בשבת.
 83 כ. הנותן אגרת לגוי להוליכה לעיר אחרת - אם קצץ
 84 עמו [מראש] שכר הולכה - מתר, ואפלו נתנה לו ערב
 85 שבת עם חשכה; והוא שיצא בה מפתח ביתו קדם
 86 השבת. ואם לא קצץ - אם יש במדינה אדם קבוע
 87 שהוא מקבץ האגרות ושולח אותן לכל מדינה ומדינה
 88 עם שלוחיו, מתר לתן לגוי האגרת; והוא שיהיה שהות
 89 ביום כרי שיגיע לבית הסמוך לחומה קדם השבת -
 90 שמה זה שמקבץ האגרות ושולחן, ביתו סמוך לחומה

1 שבשביל הרב הוחמו. מחצה למחצה, ימתין בכדי
 2 שיחמו חמין. וכן כל פיוצא בזה.
 3 ח. ישראל שאמר לגוי לעשות לו מלאכה זו בשבת -
 4 אף על פי שעבר ומפין אותו מפת מרדות [מלקות
 5 מדרבנן] - מתר לו להנות באותה מלאכה לערב
 6 [במוצ"ש], אחר שימתין בכדי שתעשה. ולא אסרו בכל
 7 מקום עד שימתין בכדי שיעשו, אלא מפני דבר זה,
 8 שאם תאמר והא מתר מיד - שמה יאמר לגוי לעשות
 9 לו, וימצא הדבר מוכן מיד; וכיין שאסרו עד שימתין
 10 בכדי שיעשו, לא יאמר לגוי לעשות לו, שהרי אינו
 11 משתכר [מרווח] כלום, מפני שהוא מתעכב לערב בכדי
 12 שיעשה דבר זה שיעשה בשבת.
 13 ט. דבר שאינו מלאכה, ואין אסור לעשותו בשבת אלא
 14 משום שבות [איסור מדרבנן להרבות השביתת] - מתר
 15 לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם
 16 מקצת חלי, או יהיה צריך לדבר צרך הרבה, או מפני
 17 מצוה.
 18 י. ביצד? אומר ישראל לגוי לעלות באילן בשבת או
 19 לשוט על פני המים, כדי להביא לו שופר, או ספין
 20 למילה; או מביא לו מחצר לחצר שאין ביניהן ערוב,
 21 מים חמין להרחיץ בהם קטן או [אדם] מצטער. וכן כל
 22 פיוצא בזה.
 23 יא. הלוקח [קונה] בית בארץ ישראל, מתר לו לומר
 24 לגוי לכתב לו השטר בשבת - שאמירה לגוי אסורה
 25 מדברי סופרים, ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו
 26 בדבר זה. וכן הלוקח מהן בית בסוויא, שסוויא בארץ
 27 ישראל לדבר זה.
 28 יב. פוסק [מסכם] אדם עם הגוי על המלאכה וקוצץ [-
 29 קוצב] דמים, והגוי עושה לעצמו; ואף על פי שהוא
 30 עושה בשבת, מתר. וכן השוכר את הגוי לזמנים הרבה
 31 - מתר, אף על פי שהוא עושה בשבת. ביצד? כגון
 32 ששכר הגוי לשנה או לשנים, שיכתב לו [ספר] או
 33 שיארג לו [בגד] - הרי זה כותב ואורג בשבת, ומתו,
 34 כאלו קצץ עמו שיכתב לו ספר או שיארג לו בגד,
 35 שהוא עושה בכל עת שירצה. והוא שלא יחשב [יחשבון]
 36 עמו יום יום.
 37 יג. במה דברים אמורים? בצנעה, שאין הכל מכירין
 38 שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא; אבל אם
 39 היתה ידועה וגלויה ומפורסמת - אסורה; שהרואה את
 40 הגוי עושה, אינו יודע שקצץ [קצב דמיו מראש], ואומר
 41 שפלוני שכר הגוי לעשות לו בשבת.
 42 יד. לפיכך, הפוסק עם הגוי לבנות לו חצרו, או פתלו,
 43 או לקצר את שדהו, או ששכרו שנה או שנים לבנות
 44 לו חצר, או לטע לו פרום - אם היתה המלאכה במדינה
 45 [בעיר], או בתוך התחום [אלפיים אמה] - אסור לו

מתוך מהדורת חזק

45 לטילוק הפסולת], והבְּרִירָה, והשְׁחִינָה, והמְרַקְדָּה
 46 [בנפה], והלִישָׁה, והָאֵפֶיָה, והַגְּזִיזָה, והלְבוּן [ניקוי
 47 הצמר], והנְפוּץ [סירוק וניעור הצמר], והַצְּבִיעָה, והַטְּוִיָּה,
 48 ועֲשִׂית הַנִּירִין [פריסת חוטי השתי], והַנְּסַכַת הַמַּסְכָּה
 49 [העמדת מסרק האריגה], והָאֲרִיגָה, והַבְּצִיעָה [התרת
 50 אריג], והַקְּשִׁירָה, והַהֲתָרָה, והַתְּפִירָה, והַקְּרִיעָה, והַבְּנִינָה,
 51 והַסְּתִירָה, והַהֲכִיָּה בַּפְּטִישׁ [=כל מעשה של גמר מלאכה],
 52 והַצִּידָה, והַשְּׁחִיטָה, והַהֲפָשְׁטָה [עור מבעל חי],
 53 והַהַעֲבָדָה [עיבוד עורות], ומְחִיקַת [החלקת] הָעוֹר,
 54 וְחֻתּוּכּוֹ, וְהַתְּיָבָה, והַמְּחִיקָה, והַשְּׂרָטוּט, והַהַבְּעָרָה,
 55 והַכְּבוּי, והַהוֹצָאָה מֵרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת.
ב. כָּל אֵלוֹ הַמְּלָאכּוֹת וְכֹל שֶׁהוּא מְעַנְנֵן [הדומה להם],
 57 הֵן הַנְּקֵרְאִין 'אֲבוֹת מְלָאכּוֹת'. כִּי־צַד הוּא עֹנֵנָּךְ? אֶחָד
 58 הַחוֹרֵשׁ, אוֹ הַחוֹפֵר, אוֹ הָעוֹשֶׂה חֲרִיץ - הֲרִי זֶה אָב
 59 מְלָאכָה; שֶׁכֵּל אַחַת וְאַחַת מֵהֵן - חֲפִירָה בַּקֶּרֶע, וְעֵנֵן
 60 אֶחָד הוּא.
ג. וְכֵן אֶחָד הַזּוֹרֵעַ זְרָעִים, אוֹ הַנוֹטֵעַ אֵילָנוֹת, אוֹ
 62 הַמְּבַרְיָן אֵילָנוֹת [מכופף ענף ומכסהו באדמה], אוֹ
 63 הַמְּרַכִּיב [אילו באילו], אוֹ הַזּוֹמֵר - כָּל אֵלוֹ אָב אֶחָד הֵן
 64 מֵאֲבוֹת מְלָאכּוֹת, וְעֵנֵן אֶחָד הוּא; שֶׁכֵּל אַחַת מֵהֵן -
 65 לְצַמַּח דְּבַר הוּא מְחַבֵּן.
ד. וְכֵן אֶחָד הַקּוֹצֵר תְּבוּאָה אוֹ קִטְנִית, אוֹ הַבּוֹצֵר
 67 עֲנָבִים, אוֹ הַגּוֹדֵר תְּמָרִים, אוֹ הַמוֹסֵק זֵיתִים, אוֹ הָאוֹרֵה
 68 [קוטף] תְּאֵנִים - כָּל אֵלוֹ אָב מְלָאכָה אַחַת הֵן; שֶׁכֵּל
 69 אַחַת מֵהֵן - לְעַקֵּר דְּבַר מַגְדִּילוֹ מִתְּפִיחָה. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה,
 70 שָׂאֵר הָאֲבוֹת.
ה. הַתּוֹלְדָה, הִיא הַמְּלָאכָה הַדּוֹמָה לָאָב מֵאֵלוֹ הָאֲבוֹת.
 72 כִּי־צַד? הַמְּחַתֵּף אֶת הַיֵּרֶק מֵעֵט מֵעַט [דק דק] לְבִשְׁלוֹ,
 73 הֲרִי זֶה חֵיב - שֶׁזֶה הַמְּלָאכָה תּוֹלְדַת טְחִינָה, שֶׁהִטּוֹחַן
 74 לּוֹקַח גּוֹף אֶחָד וּמְחַלְקוֹ לְגוֹפִים הַרְבֵּה; וְכֵן הָעוֹשֶׂה
 75 דְּבַר הַדּוֹמָה לָזֶה, הֲרִי זֶה תּוֹלְדַת טוֹחֵן. וְכֵן הַלּוֹקַח לְשׁוֹן
 76 שֶׁל מַתְּכָת, וְשֶׁף [שייף] אוֹתוֹ כְּדִי לְקַח מֵעַפְרוֹ כְּדֶרֶךְ
 77 שְׁעוֹשִׂין צוֹרְפֵי הָזֶהָב - הֲרִי זֶה תּוֹלְדַת טְחִינָה.
ו. וְכֵן הַלּוֹקַח חֲלָב, וְנָתַן בּוֹ קֵבָה כְּדִי לְחַבְצוֹ [לעשותו
 79 חמאה] - הֲרִי זֶה חֵיב מִשׁוּם תּוֹלְדַת בּוֹרֵר, שֶׁהֲרִי הַפְּרִישׁ
 80 הַקּוֹס [החמוץ] מִן הַחֲלָב; וְאִם גָּבְנוּ וְעָשְׂהוּ גְבִינָה, חֵיב
 81 מִשׁוּם בּוֹנֵה - שֶׁכֵּל הַמְּקַבֵּץ חֲלָק אֶל חֲלָק וְדַבֵּק הַפֶּל
 82 עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה גּוֹף אֶחָד, הֲרִי זֶה דּוֹמָה לְבִנְיָן. וְכֵן לְכָל
 83 מְלָאכָה וּמְלָאכָה מֵאֵלוֹ הָאֲבוֹת, יֵשׁ לָהֶן תּוֹלְדוֹת עַל דֶּרֶךְ
 84 זֶה שְׁאֵמְרָנוּ; וּמִגּוֹף הַמְּלָאכָה הַנַּעֲשִׂית בְּשַׁבַּת, תֵּדַע מַעֲשֵׂין
 85 אֵיזָה אָב הִיא, וְתּוֹלְדַת אֵיזָה אָב הִיא.
ז. אֶחָד הָעוֹשֶׂה אָב מֵאֲבוֹת מְלָאכּוֹת, אוֹ תּוֹלְדָה מִן
 87 הַתּוֹלְדוֹת - בְּמִזְיד, חֵיב פְּרַת, וְאִם כָּאוֹ עֲדִים, נִסְקָל;
 88 בְּשׁוֹגֵג, חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה [בין עני בין עשיר חייב בקרבן
 89 בהמה]. אִם כֵּן, מָה הַפְּרִשׁ יֵשׁ בֵּין הָאֲבוֹת וְהַתּוֹלְדוֹת?
 90 אֵין בִּינֵיהֶן הַפְּרִשׁ, אֲלָא לְעֵנֵן הַקֶּרֶן בְּלִבָּר - שֶׁהָעוֹשֶׂה

1 הוּא. וְאִם אֵין שֵׁם אָדָם קְבוּעַ לְכָף, אֲלָא הַגּוֹי שְׁנוֹתְנִין
 2 לוֹ הַאֲגָרַת, הוּא שְׁמוּלִיכָה לְעִיר אַחֲרַת - אָסוּר לְשַׁלַּח
 3 בְּיַד גּוֹי הַאֲגָרַת לְעוֹלָם, אֲלָא אִם כֵּן קִצֵּץ לוֹ דְּמִים.
כא. גּוֹי שֶׁהִבִּיא חֲפְצָיו בְּשַׁבַּת, וְהִכְנִיסוֹן לְבֵית יִשְׂרָאֵל -
 5 מֵתָר; וְאִפְלוֹ אָמַר לוֹ: 'הַנִּיחֵן בְּזוּיַת זֶה', הֲרִי זֶה מֵתָר.
 6 וּמְזַמֵּן אֶת הַגּוֹי בְּשַׁבַּת, וְנוֹתְנִין לְפָנָיו מְזוּנוֹת לְאָכְלוֹ;
 7 וְאִם נָטְלָן וְיָצָא - אֵין נִזְקָקִין לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׂבִיתָתוֹ
 8 עָלֵינוּ. וְכֵן נּוֹתְנִין מְזוּנוֹת לְפָנָיו הַכֹּלֵב בְּחֶצֶר; וְאִם נָטְלָן
 9 וְיָצָא, אֵין נִזְקָקִין לוֹ.
כב. מִי שֶׁהָיָה כָּא בְּדֶרֶךְ, וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם, וְהָיָה עִמּוֹ
 11 מְעוֹת - נּוֹתֵן כִּיסוֹ לְנִכְרֵי הַהוֹלִיכּוֹ לוֹ, וְלִמּוֹצָאֵי שַׁבַּת
 12 לוֹקְחוֹ מִמֶּנּוּ. וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹא נָתַן לוֹ שְׂכָר עַל זֶה, וְאִף
 13 עַל פִּי שֶׁנָּתַנוּ לוֹ מִשְׁחָשְׁכָה - מֵתָר; מִפְּנֵי שֶׁאָדָם בְּהוֹל
 14 עַל מְמוֹנוֹ, וְאֵי אֶפְשֶׁר שִׁישְׁלִיכוֹ; וְאִם לֹא תִתִּיר לוֹ דְּבַר
 15 זֶה שֶׁאֵין אָסוּרוֹ אֲלָא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים - יְבוֹא לְהַבְּיֵאוֹ
 16 בְּדוֹ, וְעוֹבֵר עַל מְלָאכָה שֶׁל תּוֹרָה. בְּמָה דְּבָרִים
 17 אָמוּרִים? בְּכִיסוֹ; אֲבָל מְצִיאָה, לֹא יִתֵּן לְנִכְרֵי, אֲלָא
 18 מוּלִיכָה פְּחוֹת פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמוֹת.
כג. יִשְׂרָאֵל שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה בְּשַׁבַּת - אִם עָבַר וְעָשָׂה
 20 בְּזִדּוֹן, אָסוּר לוֹ לְהַנּוֹת בְּאוֹתָהּ מְלָאכָה לְעוֹלָם; וְשָׂאֵר
 21 יִשְׂרָאֵל, מֵתָר לָהֶם לְהַנּוֹת בָּהּ לְמוֹצָאֵי שַׁבַּת מִיָּד,
 22 שְׁנֵאמַר: 'וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבַּת, כִּי קָדַשׁ הוּא' - הִיא
 23 קָדַשׁ, וְאֵין מְעִשִׂיָּה קָדַשׁ - אִסוּרִין. כִּי־צַד? יִשְׂרָאֵל
 24 שֶׁבִשַׁל בְּשַׁבַּת בְּמִזְיד, לְמוֹצָאֵי שַׁבַּת יֵאָכֵל לְאַחֲרִים;
 25 אֲבָל לוֹ, לֹא יֵאָכֵל עוֹלָמִית. וְאִם בִּשַׁל בְּשִׁגְגָה - לְמוֹצָאֵי
 26 שַׁבַּת יֵאָכֵל בֵּין הוּא בֵּין אַחֲרִים מִיָּד. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.
כד. פְּרוֹת שִׁצְיָאוֹ חוּץ לְתַחֲוּם וְחוּצוֹ - בְּשׁוֹגֵג, יֵאָכֵלוּ
 28 בְּשַׁבַּת, שֶׁהֲרִי לֹא נַעֲשָׂה בְּגוֹפֵן מְעִשָׂה, וְלֹא נִשְׁתַּנּוּ;
 29 בְּמִזְיד, לֹא יֵאָכֵלוּ עַד מוֹצָאֵי שַׁבַּת.
כה. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְשֹׁמֵר לוֹ אֶת הַפְּרָה וְאֶת
 31 הַתִּינוּק, לֹא יִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ שֶׁל שַׁבַּת - לְפִיכָף אֵין אַחֲרִיּוֹת
 32 [הַפְּרָה וְהַתִּינוּק ב-] שַׁבַּת עָלָיו; וְאִם הָיָה הַשְּׂכִיר שְׂכִיר
 33 שַׁבַּת [שבוע] אוֹ שְׂכִיר שָׁנָה, נּוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ מִשְׁלָם -
 34 לְפִיכָף אַחֲרִיּוֹת שַׁבַּת עָלָיו. וְלֹא יֹאמַר לוֹ: 'יִתֵּן לִי שְׂכָרִי
 35 שֶׁל שַׁבַּת', אֲלָא אוֹמַר לוֹ: 'יִתֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל שָׁנָה', אוֹ
 36 'שֶׁל עֶשְׂרֵה יָמִים'.

יום רביעי י"ט ניסן ה'תשע"ה

פְּרָק ז

39 א. מְלָאכּוֹת שֶׁחֵיבִין עָלֵיהֶן סְקִילָה וְכָרַת בְּמִזְיד, אוֹ
 40 קָרְפֵן חֲטָאת בְּשִׁגְגָה - מֵהֵן [אלו שהיו במלאכת המשכן]
 41 אֲבוֹת [=ראשי קבוצות], וּמֵהֵן תּוֹלְדוֹת [הדומות לאבות];
 42 וּמִזֵּן כָּל אֲבוֹת מְלָאכּוֹת - אַרְבָּעִים חֶסֶר אַחַת. וְאֵלוֹ הֵן:
 43 הַתְּרִישָׁה, וְהַזְּרִיעָה, וְהַקְּצִירָה, וְהַעֲמוּר [איסוף תבואה],
 44 וְהַדִּישָׁה [הפרדת קליפה בגידולי הקרקע], וְהַזְּרִיָּה [זריקה

45 משום זרע. תאנים שייבשו באביהן [- בעודו על העץ],
 46 וכן אילן שייבשו פרוטיו בו - התולש מהן בשבת חייב,
 47 אף על פי שהן פקוקין לענין קבלת טמאה.
 48 ה. התולש עלשים [מין צמח], והמזרז ורדין [ענפים
 49 לחים] - אם לאכילה, שעורו פגרוגרת; ואם לבהמה,
 50 שעורו כמלא פי גדי; ואם להסקה, שעורו כדי לבשל
 51 ביצה. המעמר [אוס] אכלין, שעורו פגרוגרת; ואם
 52 עמר לבהמה, שעורו כמלא פי גדי; ואם להסקה, שעורו
 53 כדי לבשל ביצה. וביצה האמורה בכל מקום, היא ביצה
 54 בינונית של תרנגולין; וכל מקום שנגמר 'כדי לבשל'
 55 ביצה, הוא כדי לבשל פגרוגרת מביצה; ופגרוגרת, אחד
 56 משלשה בביצה. ואין עמור, אלא בגדולי קרקע.
 57 ו. המקבץ דבלה [תאנים יבשות] ועשה ממנה עגול
 58 [גוש], או שנקב תאנים והקניס החבל בהן עד שנתקבצו
 59 גוף אחד - הרי זה תולדת מעמר, וחייב. וכן כל פיוצא
 60 בזה.

61 ז. הדיש [מפריד קליפת גידולי קרקע] פגרוגרת, חייב; ואין
 62 דישה, אלא בגדולי קרקע. והמפרק [דגן משבלין], הרי
 63 הוא תולדת הדיש. החולב את הבהמה - חייב, מפני
 64 שהוא מפרק. וכן החולב בתי שיש לו עור, חייב משום
 65 מפרק - והוא, שיהיה צריך לדם שיצא מן החבורה;
 66 אבל אם נתפון להזיק בלבד - פטור, מפני שהוא
 67 מקלקל. ואינו חייב, עד שיהיה בדם או בחלב שהוציא,
 68 פגרוגרת.

69 ח. במה דברים אמורים? בחולב בבהמה ותיק וכיוצא
 70 בהן. אבל החולב בחבור - אף על פי שנתפון להזיק -
 71 חייב, מפני נחת רוחו; שהרי נתקררה [נתייבשה] דעתו
 72 ושכחה חמתו, והרי הוא כמתקן; ואף על פי שאינו
 73 צריך לדם שהוציא ממנו, חייב.

74 ט. שמונה שרצים האמורים בתורה, הן שיש להן עורות
 75 [שנוקם בלתי הפיר] [לענין [לדיני] שבת כמו תיה ובהמה
 76 ועוף. אבל שאר שרצים ורמשים, אין להן עור; לפיכך,
 77 החולב בהן - פטור. ואחד החולב בבהמה תיה ועוף,
 78 או בשמונה שרצים, ועשה חבורה ויצא דם, או שנצטר
 79 [נאסף] הדם [תחת העור] אף על פי שלא יצא - חייב.

80 י. הסוחט את הפרות, חייב משום מפרק; ואינו חייב, עד
 81 שיהיה במשקין שסחט פגרוגרת. ואין חייבים מן התורה,
 82 אלא על דריכת זיתים [סחיטת] וענבים בלבד. ומתוך
 83 לסחט אשכול של ענבים לתוף האכל, שמשקה הבא
 84 לאכל - אכל הוא, ונמצא כמפרק אכל מאכל; אבל אם
 85 סחט לכלי שאין בו אכל - הרי זה דורף, וחייב. והחולב
 86 לתוף האכל, או היונק בפיו - פטור, ואינו חייב עד
 87 שיחלב לתוף הכלי.

88 יא. הזורה או הבורר פגרוגרת, חייב; והמחבץ [עושה
 89 חמאה], הרי הוא תולדת הבורר. וכן הממתה [מוציא]
 90 שמרים מתוף המשקין - הרי זה תולדת בורר או תולדת

1 בשוגג - אם עשה אבות הרבה בהעלם [בשוגג] אחד,
 2 חייב חטאת על כל אב ואב; ואם עשה אב ותולדותיו
 3 בהעלם אחד, אינו חייב אלא חטאת אחת.
 4 ח. ביצד? הרי שחרש, וזרע, וקצר בשבת בהעלם אחד
 5 - חייב שלש חטאות; ואפלו עשה הארבעים חסר אחת
 6 בשגגה, כגון ששכח שאלו המלאכות אסורות לעשות
 7 בשבת - חייב על כל מלאכה ומלאכה חטאת אחת. אבל
 8 אם טחן, וחתף הירק, וישף לשון של מתכת בהעלם
 9 אחד - אינו חייב אלא חטאת אחת, שהרי לא עשה אלא
 10 אב אחד ותולדותיו. וכן כל פיוצא בזה.
 11 ט. העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם
 12 אחד, אינו חייב אלא חטאת אחת. ביצד? הרי שזרע,
 13 ונטע, והכריף, והרכיב, וזמר בהעלם אחד - אינו חייב
 14 אלא חטאת אחת, שכלן אב אחד הן. וכן כל פיוצא
 15 בזה.

יום חמישי כ' ניסן ה'תשע"ה

פרק ח

18 א. החורש כל שהוא, חייב. המנכש [עוקר עשבים
 19 שוטים] בעקרי [סמוך לשורש] האילנות, והמקרסם
 20 [כורת] עשבים, או המזרז [חותך] את השריגים [של
 21 הגפן], כדי ליפות הקרקע - הרי זה תולדת חורש;
 22 ומשיעשה כל שהוא, חייב. וכן המשנה פני השדה -
 23 כגון שהשפיל התל ורדדו [השווהו לפני הקרקע], או
 24 מלא הגיא [גומא] - חייב משום חורש; ושעורן, כל
 25 שהוא. וכן כל המשנה גמות, שעורו כל שהוא.
 26 ב. הזורע כל שהוא, חייב. הזומר את האילן כדי שיצמח
 27 - הרי זה מעין זרע. אבל המשקה צמחין ואילנות
 28 בשבת - הרי זה תולדת זרע, וחייב בכל שהוא; וכן
 29 השורה חטין ושעורין וכיוצא בהן במים - הרי זה
 30 תולדת זרע, וחייב. ג. הקוצר פגרוגרת [- כשליש
 31 ביצה], חייב. והתולש, תולדת קוצר הוא; וכל העוקר
 32 דבר מגדוליו, חייב משום קוצר. לפיכך, צרור [רגב
 33 אדמה] שעלו בו עשבים, וכשות [מין עשב] שעלה בסנה,
 34 ועשבים שצמחו על גב החבית - התולש מהן, חייב;
 35 שזה הוא מקום גדולו. אבל התולש מעציץ שאינו נקוב
 36 - פטור, מפני שאין זה מקום גדולו. ועציץ נקוב בכדי
 37 שרש קטן, הרי הוא פאריך; והתולש ממנו, חייב.
 38 ד. כל זרע שקצירתו מצמחת אותו ומגדלתו, כגון
 39 אספסתא [חציר] וסלקא [סלק] - הקוצרו בשגגה, חייב
 40 שתי חטאות: אחת מפני שהוא קוצר, ואחת מפני שהוא
 41 נטע. וכן הזומר, והוא צריך לעצים - חייב משום קוצר,
 42 ומשום נטע. גבשושית של עפר שעלו בה עשבים -
 43 הגביהה מעל הארץ והניחה על גבי יתדות, חייב משום
 44 תולש; היתה על גבי יתדות והניחה על הארץ, חייב

46 את הפת, או המבשל את המאכל או את הסמנין [צבע],
 47 או המחמם את המים - הכל מעין [ענין] אחד הוא.
 48 שעור המחמם את המים, כדי לרחץ בהן אבר קטן;
 49 ושעור מבשל סמנין, כדי שיהיו ראויין לדבר שמבשלין
 50 אותן לו.
 51 ב. הנותן ביצה בצד המחם [וד] בשביל שתתגלגל
 52 [תחבשל מעט], ונתגלגלה - חביב; שהמבשל בתולדת
 53 האור, כמבשל באור עצמה. וכן המדיח בחמין [ג]ת
 54 מליח הישן [שנמלח לפני שנה], או קוליס האספון והוא
 55 דג דק ורף ביותר - הרי זה חביב; שהדחתו בחמין, זה
 56 הוא גמר בשולן. וכן כל פיוצא בהן.
 57 ג. המפקיע [שובר] את הביצה בכגד חם, או בחול
 58 ובאבק דרכים שהן חמין מפני השמש - אף על פי
 59 שנצלת, פטור; שתולדות חמה אינן כתולדות האש,
 60 אבל גזרו עליהן מפני תולדות האור. וכן המבשל בחמי
 61 טבריה וכיוצא בהן, פטור. המבשל על האור דבר
 62 שהיה מבשל כל צרכו, או דבר שאינו צריך בשול כלל
 63 - פטור.
 64 ד. אחד נתן את האור, ואחד נתן את העצים, ואחד נתן
 65 את הקדרה, ואחד נתן את המים, ואחד נתן את הבשר,
 66 ואחד נתן את התבלין, ובא אחד והגיס [ערבב] - כלם
 67 חביבים משום מבשל; שכל העושה דבר מצרכי הבשול,
 68 הרי זה מבשל. אבל אם שפת [הניח] אחד את הקדרה
 69 תחלה, ובא אחר ונתן את המים, ובא אחר ונתן את
 70 הבשר, ובא אחר ונתן את התבלין, ובא אחר ונתן את
 71 האור, ובא אחר ונתן עצים על האור, ובא אחר והגיס
 72 - שנים האחרונים בלבד חביבין משום מבשל.
 73 ה. הניח בשר על גבי גתלים - אם נצלה בו כגרוגרת,
 74 אפלו בשנים ושלשה מקומות - חביב; לא נצלה בו
 75 כגרוגרת, אבל נתבשל בלו חצי בשול - חביב. נתבשל
 76 חצי בשול מצד אחד - פטור, עד שהתפך בו ויתבשל
 77 חצי בשול משני צדדין. שכח והדביק [הניח] פת בתנור
 78 בשבת, ונזכר - מתר לו לרדותה [להוציאה], קדם
 79 שתאפה ויבוא לידי מלאכה.
 80 ו. המתיר [ממיט] אחד ממיני מתכות כל שהוא, או
 81 המחמם את המתכת עד שתעשה גחלת - הרי זה
 82 תולדת מבשל. וכן הממסמס את הדונג [שעוה], או את
 83 החלב, או את הנפת, והכפר [מעין זפת], והגפרית [חומר
 84 דליק מעמקי האדמה], וכיוצא בהם - הרי זה תולדת
 85 מבשל. וכן המבשל כלי אדמה עד שייעשו חרש, חביב
 86 משום מבשל. כללו של דבר: בין שרפה גוף קשה
 87 באש, או שהקשה גוף רך - הרי זה חביב משום מבשל.
 88 ז. הגוזף צמר או שער - בין מן הבמה בין מן החיה,
 89 בין מן החי בין מן המת, אפלו מן השלח שלהן [עור
 90 שנפושט מהם] - חביב. כמה שעורו? כדי לטוות ממנו חוט
 91 שארכו כרחב הסיט [שם מדה] כפול; וכמה רחב
 92 הסיט? כדי למתח מן בהן של יד עד האצבע הראשונה,

1 מרקד, וחביב; שהזורה והבורר והמרקד, דומין עניניהם
 2 זה לזה; ומפני מה מנו אותן בשלשה? מפני שכל
 3 מלאכה שהיתה במשפן, מונין אותה בפני עצמה.
 4 יב. הבורר אכל מתוך פסלת, או שהיו לפניו שני מיני
 5 אכלין וברר מין ממין אחר - בנפה ובכברה [נפה
 6 גדולה], חביב; כגון [צינור המשמש לברירה] ובתמחוי
 7 [קערה גדולה], פטור; ואם ברר בידו לאכל לאלתר,
 8 מתר.
 9 יג. והבורר פסלת מתוך האכל, אפלו בגדיו - חביב.
 10 והבורר תורמוסין [מין קטניות] מתוך פסלת שלהן - חביב,
 11 מפני שהפסלת שלהן ממתקת אותן כשישלקו [יתבשלו]
 12 עמה, ונמצא כבורר פסלת מתוך אכל, וחביב. הבורר
 13 אכל מתוך פסלת בידו להניחו [לאחר זמן], אפלו לבו
 14 ביום - נעשה כבורר לאוצר [לאחסון], וחביב. היו לפניו
 15 שני מיני אכלין מערבין - בורר אחד מאחד, ומניח
 16 לאכל מיד; ואם ברר והניח לאחר זמן, אפלו לבו ביום
 17 - כגון שברר בשחרית לאכל בין הערבים - חביב.
 18 יד. המשמר [מסנון] זין או שמן או מים [משמרים], וכן
 19 שאר המשקין, במשמרת [מסוננת] שלהן - חביב; והוא,
 20 שישמר כגרוגרת. אבל מסנני זין שאין בו שמרים, או
 21 מים צוללין, בסודרין ובכפיפה מצרית [סל], כדי שיהא
 22 צלול ביותר. ונותנין מים על גבי שמרים [שבמסוננת]
 23 בשביל שיצלו [יהיו צלולים ונקיים]. ונותנין ביצה טרופה
 24 [מעורבת] למסננת של [גרעין] חרדל כדי שיציל
 25 [החרדל]; וחרדל שלשו מערב שבת - למחר ממחו
 26 [עושהו נחל], בין ביד בין בכלי. וכן זין מגתו, כל זמן
 27 שהוא תוסס - טורף [מעורבב] חבית בשמריה, ונותן לתוף
 28 הסודרין; שעדין לא נפרשו השמרים מן הזין יפה יפה,
 29 וכל הזין כגוף אחד הוא. וכן החרדל, וכל פיוצא בו.
 30 טו. הטוחן כגרוגרת, חביב. וכל השוחק [כותש] תבלין
 31 וסמנין במכתשת - הרי זה טוחן, וחביב. המחמף גרק [נדק
 32 דק] תלוש, הרי זה תולדת טוחן. וכן הנוסר עצים להנות
 33 בנסרת שלהן, או ששף [גרד] לשון של מתכת - חביב
 34 משישוף כל שהוא; אבל המחמף עצים, אינו חביב עד
 35 שידבק [יחתור דק] מהן כדי לבשל כגרוגרת מביצה.
 36 טז. והמרקד [מנפה] כגרוגרת, חביב. הלש כגרוגרת,
 37 חביב. והמגבל [מעורבב] את העפר, הרי זה תולדת לש;
 38 וכמה שעורו? כדי לעשות פי [שפת] פור של צורפי
 39 זהב. ואין גבול באפר, ולא בחול הגס, ולא במרקן
 40 [קליפות תבואה עבות], ולא בכיוצא בהן. והנותן זרע
 41 שמשמין או זרע פשתן וכיוצא בהן במים - חביב משום
 42 לש, מפני שהן מתערבין ונתלין [נדבקיין] זה בזה.

יום שישי כ"א ניסן ה'תשע"ה

פרק ט

א. האופה כגרוגרת [כשליש ביצה], חביב. אחד האופה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שבת קודש כ"ב ניסן - ספר זמנים - הלכות שבת קסג

מתוך מהדורת חזק

48 אָחַד הַטּוֹהָה אֶת הַצָּמֶר, או אֶת הַפִּשְׁתָּן, או אֶת הַשֶּׁעָר,
 49 או אֶת הַנוּצָה, או אֶת הַגִּידִין, וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בָהֶן.
 50 הָעוֹשֶׂה אֶת הַלֵּבָד [בגד עשוי מכבישת צמר ללא אריגה]
 51 - הָרִי זֶה תוֹלְדֵת טוֹהָה, וְחֵיב; וְהוּא, שְׁלֵבֶד דָּבָר
 52 שְׂאֵפֶשֶׁר לַטּוֹת מִמֶּנּוּ אַרְבַּעַה טְפָחִים בְּעֵבִי בִּינוּנֵי.
 53 טז. הָעוֹשֶׂה שְׁנֵי כְּתִי נִירִין [מכניס חוטי השתי למקומם
 54 במכשיר האריגה], חֵיב. הָעוֹשֶׂה נֶפֶה, או כְּבָרָה, או סל,
 55 או סִכְכָּה [כיסוי לראש], או שְׂפָרַג מִטָּה בְּתַכְלִים - הָרִי
 56 זֶה תוֹלְדֵת עוֹשֶׂה נִירִין; וּמִשְׁעֵשֶׂה שְׁנֵי כְּתִים [- שתי
 57 וערב] בְּאֶחָד מִכָּל אֵלוֹ, חֵיב. וְכֵן כָּל הָעוֹשֶׂה שְׁנֵי כְּתִים
 58 בְּדָבָר שְׂעוֹשִׂין אוֹתוֹ כְּתִים כְּתִים כְּגוֹן אֵלוֹ, חֵיב.
 59 יז. הָרִף הָאוֹרְגִין, שְׂמוֹתֵיהֶן הַחוּטִין תַּחֲלָה בְּאַרְבַּע
 60 הַיְרִיעָה וּבְרַחֲבָה, וְשֵׁנִים אוֹתֵיהֶן זֶה מִכָּאן וְזֶה מִכָּאן,
 61 וְאֶחָד שׁוֹבֵט בְּשֵׁבֶט עַל הַחוּטִין [מפריד ומותח באמצעות
 62 מקל] וּמִתְקֵן אוֹתָן זֶה בְּצַד זֶה, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה כְּלָה שְׁתֵּי
 63 בְּלֵא עָרֵב. וּמִתִּיחַת הַחוּטִין כְּדָרְךְ הָאוֹרְגִין, הִיא הַנְּסַכַת
 64 הַמַּסְכָּה; וְזֶה הַמוֹתֵחַ, נִקְרָא 'מִסָּף'. וְכִשְׁפּוֹפְלִין אוֹתָהּ
 65 וּמִתְחִיל לְהַכְנִיס הָעָרֵב בְּשֵׁתִי, נִקְרָא 'אוֹרָג'.
 66 יח. הַמִּסָּף חֵיב, וְהִיא מְלֹאכָה מְאֻבֹּת מְלֹאכּוֹת.
 67 וְהַשׁוֹבֵט [- מותח] עַל הַחוּטִין עַד שֶׁיִּתְפָּרְקוּ [מסבכיחם]
 68 וַיִּתְקַנְסוּ, הָרִי זֶה תוֹלְדֵת מִסָּף. וְכַמָּה שְׂעוֹרִין? מִשְׁתִּיתְקֵן
 69 רַחֵב שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת. וְכֵן הָאוֹרָג שְׁנֵי חוּטִין בְּרַחֵב שְׁתֵּי
 70 אֶצְבָּעוֹת, חֵיב. בֵּין שְׂאָרְגֵן בְּתַחֲלָה, בֵּין שְׁהִיָּה מִקְצַת
 71 הַבְּגָד אֲרוּג וְאָרָג עַל הָאָרֶג - שְׂעוֹרוֹ שְׁנֵי חוּטִין; וְאִם
 72 אָרָג חוּט אֶחָד, וְהַשְּׁלִים [סיים] בּוֹ [מלאכת] הַבְּגָד -
 73 חֵיב. אָרָג בְּשֵׁפֶת הַיְרִיעָה שְׁנֵי חוּטִין בְּרַחֵב שְׁלֹשָׁה כְּתִי
 74 נִירִין - חֵיב; הֵא לְמָה זֶה דּוּמָה? לְאוֹרָג צִלְצוּל קֹטֵן [-
 75 חגורה] בְּרַחֵב שְׁלֹשָׁה כְּתִי נִירִין.
 76 יט. הַמְדַקְדֵּק [משווה ומחליק] אֶת הַחוּטִין וְהַמְפְרִידֵן
 77 בְּעַת הָאָרִיגָה - הָרִי זֶה תוֹלְדֵת אוֹרָג. וְכֵן הַקּוֹלֵעַ [- קליעה]
 78 אֶת הַנִּימִין [חוטים הבולטים מן הבגד], הָרִי זֶה תוֹלְדֵת
 79 אוֹרָג; וְשְׂעוֹרוֹ, מִשְׁעֵשֶׂה קְלִיעָה בְּאַרְבַּע שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת.
 80 כ. הַבּוֹצֵעַ [פורס] שְׁנֵי חוּטִין, חֵיב; וּבּוֹצֵעַ, הוּא
 81 הַמְפְרִיד [סותר] אֶת [שאריית] הָאָרִיג [- שבמכונת
 82 האריגה]. בֵּין שְׂהוֹצֵיא הָעָרֵב מִן הַשְּׁתִי, או שְׂהַעֲבִיר
 83 הַשְּׁתִי מֵעַל הָעָרֵב, הָרִי זֶה בּוֹצֵעַ וְחֵיב; וְהוּא, שְׁלֵא
 84 יִהְיֶה מְקַלְקֵל, אֶלֶּא יִתְפַּנֵּן לַחֲסָן, כְּדָרְךְ שְׂעוֹשִׂין אֵלוֹ
 85 שְׂמָאֲחִין [תופרים] אֶת הַבְּגָדִים הַקְּלִים בִּיּוֹתֵר -
 86 שְׂבוֹצְעִין, וְאַחַר כֵּן מְאַחִין, וְחוֹזְרִין וְאוֹרְגִין חוּטִין
 87 שְׂבָצְעוֹ, עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ שְׁנֵי הַבְּגָדִים או שְׁנֵי הַקְּרָעִים אֶחָד.
 88 וְהַסּוֹתֵר אֶת הַקְּלִיעָה לַחֲסָן, הָרִי זֶה תוֹלְדֵת בּוֹצֵעַ;
 89 וְשְׂעוֹרוֹ, כְּשְׂעוֹר הַבּוֹצֵעַ.

יום שבת קודש כ"ב ניסן ה'תשע"ה

פְּרָק י

91
 92 א. הַקּוֹשֵׁר קֶשֶׁר שֶׁל קִמָּה, וְהוּא מַעֲשֶׂה אֲמֵן [- קשר

1 לְשִׁיפְתָּח בִּינְיָהֶן בְּכָל כַּחֲוֵי, וְהוּא קְרוּב לְשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי
 2 זֵרֵת. הַתּוֹלֵשׁ כִּנְף מִן הָעוֹף, הָרִי זֶה תוֹלְדֵת גּוֹזוֹ. הַטּוֹהָה
 3 אֶת הַצָּמֶר מִן [- על] הַחֵי - פֶּטוּר, שְׂאֵין דְּרָף גְּזִיָּה בְּכָף,
 4 וְאֵין דְּרָף נְפוּץ [סירוק] בְּכָף, וְאֵין דְּרָף טוֹיָה בְּכָף.
 5 ח. הַנוֹטֵל צְפָרְנִין, או שְׂעוֹר, או שְׂפָמוֹ, או זָקְנוֹ - הָרִי
 6 זֶה תוֹלְדֵת גּוֹזוֹ, וְחֵיב; וְהוּא, שְׂיִטֵּל בְּכָלִי; אֲבָל אִם נָטֵל
 7 בְּיָדוֹ, בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר - פֶּטוּר. וְכֵן הַחוֹתֵף יִבְלַת
 8 מִגּוּפוֹ, בֵּין בְּיַד בֵּין בְּכָלִי - פֶּטוּר, בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר.
 9 וּמִתֵּר לַחֲתוֹף יִבְלַת בְּמִקְדָּשׁ בְּיָדוֹ, אֲבָל לֹא בְּכָלִי; וְאִם
 10 הִיָּתָה יִבְשָׁה - חוֹתֵקָה אֵף בְּכָלִי, וְעוֹבֵד [עבודתו, הכהן].
 11 ט. הַנוֹטֵל [גוזר] שְׂעוֹר בְּכָלִי, כַּמָּה יִטֵּל וְיִהְיֶה חֵיב?
 12 שְׁתֵּי שְׂעוֹרוֹת; וְאִם לְקַט לְכַנּוֹת מִתּוֹף שְׁחֵרוֹת - אֲפִלוּ
 13 אַחַת, חֵיב. צְפָרֵן שְׂפָרַשׁ רַבָּה, וְצִיצִין שֶׁל עוֹר [- קילופי
 14 עור] שְׂפָרְשׁוֹ רַבָּן [וקרובים להיתלש] - אִם פָּרְשׁוּ כְּלָפִי
 15 מֵעֵלָה, וּמַצְעוֹרוֹת אוֹתוֹ - מִתֵּר לְטַל אוֹתָן בְּיָדוֹ, אֲבָל לֹא
 16 בְּכָלִי; וְאִם נָטֵל בְּכָלִי, פֶּטוּר. וְאִם אֵינֶן מַצְעוֹרוֹת אוֹתוֹ,
 17 אֲפִלוּ בְּיָדוֹ אִסוּר. וְאִם לֹא פָּרַשׁ רַבָּן - אֲפִלוּ מַצְעוֹרוֹת
 18 אוֹתוֹ, אִסוּר לְטָל בְּיָדוֹ; וְאִם נָטֵל בְּכָלִי, חֵיב.
 19 י. הַמְּלַבֵּן [מכבס] אֶת הַצָּמֶר, או אֶת הַפִּשְׁתָּן, או אֶת
 20 הַשְּׁנֵי [מלבנים אותו לפני צביעתו], וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בָהֶן
 21 מִמָּה שְׂדוֹרְכָן לְהַתְּלַבֵּן - חֵיב. וְכַמָּה שְׂעוֹרוֹ? כְּדֵי לַטּוֹת
 22 מִמֶּנּוּ חוּט אֶחָד, אֲרָכּוֹ כְּמֵלֵא רַחֵב הַסֵּיט כְּפוּל, שְׂהוּא
 23 אַרְבַּע אֶרְבָּעֵה טְפָחִים.
 24 יא. וְהַמְּכַבֵּס בְּגָדִים - הָרִי הוּא תוֹלְדֵת הַמְּלַבֵּן, וְחֵיב.
 25 וְהַסּוֹחֵט אֶת הַבְּגָד עַד שֶׁיּוֹצֵיא הַמַּיִם שָׁבוּ -
 26 הָרִי זֶה מְכַבֵּס, וְחֵיב; שֶׁהַסּוֹחֵט מְצָרְכִי כְּבוֹס הִיא,
 27 כְּמוֹ שֶׁהַגֵּסָה [ערבוב] מְצָרְכִי הַבְּשׂוּל. וְאֵין סְחִיטָה
 28 בְּשֶׁעָר; וְהוּא הַדִּין לְעוֹר, שְׂאֵין חֵיבִין עַל סְחִיטָתוֹ.
 29 יב. הַמְּנַפֵּץ [מסרק ומנער] אֶת הַצָּמֶר, או אֶת הַפִּשְׁתָּן,
 30 או אֶת הַשְּׁנֵי, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - חֵיב. וְכַמָּה שְׂעוֹרוֹ? כְּדֵי
 31 לַטּוֹת מִמֶּנּוּ חוּט אֶחָד, אֲרָכּוֹ אֶרְבָּעֵה טְפָחִים. וְהַמְּנַפֵּץ
 32 אֶת הַגִּידִים עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ כְּצָמֶר, כְּדֵי לַטּוֹת אוֹתָן - הָרִי
 33 זֶה תוֹלְדֵת מְנַפֵּץ, וְחֵיב.
 34 יג. הַצּוֹבֵעַ חוּט שְׂאָרְכּוֹ אֶרְבָּעֵה טְפָחִים, או דָּבָר
 35 שְׂאֵפֶשֶׁר לַטּוֹת מִמֶּנּוּ חוּט כְּזֶה [- כגון צמר] - חֵיב. וְאֵין
 36 הַצּוֹבֵעַ חֵיב, עַד שֶׁיִּהְיֶה צָבַע הַמִּתְקָם [בר קיימא]; אֲבָל
 37 צָבַע שְׂאֵינוֹ מִתְקָם כָּלֵל, כְּגוֹן שֶׁהַעֲבִיר סָרַק [צבע
 38 צהוב] או שֶׁשָּׁר [צבע אדום] עַל גְּבִי כְּרוֹל או נַחֲשֵׁת
 39 וְצָבַעוֹ - פֶּטוּר; שְׂהִרִי אֶתָּה מַעֲבִירוֹ לְשַׁעֲתוֹ, וְאֵינוֹ צוֹבֵעַ
 40 כְּלוֹם; וְכֹל שְׂאֵין מְלֹאכְתּוֹ מִתְקַיְמָת בְּשַׁבָּת, פֶּטוּר.
 41 יד. הָעוֹשֶׂה עֵין הַצָּבַע [- מראה של צבע] - הָרִי זֶה
 42 תוֹלְדֵת צוֹבֵעַ, וְחֵיב. כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁנִּתֵּן קְלַקְנָתוֹס לְתוֹף
 43 מִי עֲפָצָא [- מיני דיו], שֶׁנַּעֲשֶׂה הַכֵּל שָׁחַר; או שֶׁנִּתֵּן
 44 אִיסְטִיס לְתוֹף מִי כְּרָכִם [- מיני צבעים], שֶׁנַּעֲשֶׂה הַכֵּל
 45 יָרֵק; וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה. וְכַמָּה שְׂעוֹרוֹ? כְּדֵי לְצַבֵּעַ בּוֹ
 46 חוּט שְׂאָרְכּוֹ אֶרְבָּעֵה טְפָחִים.
 47 טו. הַטּוֹהָה אַרְבַּע אֶרְבָּעֵה טְפָחִים מִכָּל דָּבָר הַטּוֹהָה, חֵיב;

47 ז. כל קשר שחזבין על קשורו, כף חזבין על התרו; וכל
 48 קשר שהקושר אותו פטור, כף המתיר אותו פטור; וכל
 49 קשר שמתיר לקשרו, כף מתיר להתירו.
 50 ח. הפותל [שחר] חבליים מן ההוצין [עלי התמור], ומן
 51 החלף [מין צמח עשב], או מחוטי צמר, או מחוטי פשתן,
 52 או חוטי שער, וכיוצא בהן - הרי זה תולדת קושר,
 53 וחזב. ושעורו, כדי שיעמד החבל בפתלתו בלא קשירה
 54 - שנמצאת מלאכתו מתקיימת [בת-קיום]. וכן המפריד
 55 את הפתיל - הרי זה תולדת מתיר, וחזב; והוא, שלא
 56 יתפון לקלקל בלבד. ושעורו, כשעור הפותל.
 57 ט. התופר שתי תפירות, חזב; והוא, שקשר ראשי
 58 החוט מכאן ומכאן, כדי שתעמד התפירה ולא תשטט.
 59 אבל אם תפר יתר על שתי תפירות - אף על פי שלא
 60 קשר, חזב; שהרי מתקיימת התפירה. והמותח חוט של
 61 תפירה בשבת - חזב, מפני שהוא מצרכי התפירה.
 62 י. הקורע כדי [שיעור קריעה שאפשר ממנה] לתפר שתי
 63 תפירות על מנת לתפר שתי תפירות - חזב; אבל הקורע
 64 להפסידה - פטור, מפני שהוא מקלקל. הקורע בתחתו
 65 [בכעס], או על מת שהוא חזב לקרע עליו - חזב; מפני
 66 שמיישב את דעתו בדבר זה, וניחם יצרו, והואיל ותחתו
 67 שוככת בדבר זה, הרי הוא כמתקן, וחזב. והפותח בית
 68 הצואר בשבת, חזב.
 69 יא. המדבק גירות או עורות בקולן [דבק] של סופרים
 70 וכיוצא בו - הרי זה תולדת תופר, וחזב. וכן המפרק
 71 גירות דבוקין או עורות דבוקין, ולא נתפון לקלקל
 72 בלבד - הרי זה תולדת קורע.
 73 יב. הבונה כל שהוא, חזב. המשונה פני הקרקע בבית,
 74 כגון שהשפיל התל, או מלא גיא [גומא] - הרי זה בונה,
 75 וחזב. אחד נמן את האבן, ואחד נמן את הטיט - הנותן
 76 את הטיט חזב; ובנדבך [שורת אבנים] העליון, אפלו
 77 העלה את האבן והניחה על גבי הטיט - חזב, שהרי
 78 אין מניחין עליה טיט. והבונה על גבי בלים, פטור.
 79 יג. העושה אהל קבוע - הרי זה תולדת בונה, וחזב.
 80 וכן העושה פלי אדמה, כגון תנור וחבית קדם שישרפו
 81 [בכבשן לטיוס מלאכתן] - הרי זה תולדת בונה, וחזב.
 82 וכן המגבן את הגבינה, הרי זה תולדת בונה; ואינו
 83 חזב, עד שיגבן כגורגרת. המכניס יד [קת] הקרדס
 84 [הגרזן] בתוך העין [החור] שלו, הרי זה תולדת בונה;
 85 וכן כל כיוצא בו. וכן כל התוקע עץ בעץ - בין שתקע
 86 במסמר, בין שתקע בעץ עצמו [חתיכת עץ בחברתה] עד
 87 שנתאחד - הרי זה תולדת בונה, וחזב.
 88 יד. העושה נקב כל שהוא בלול של תרנגולין, כדי
 89 שיכנס להם האור - חזב משום בונה. המחזיר דלת של
 90 בור, ושל דות [בור הבנוי מעל הקרקע], ושל יציע [חדרון
 91 שלפני הבית] - חזב משום בונה.
 92 טו. הסותר כל שהוא, חזב; והוא, שישתר על מנת

1 חזק] - חזב; כגון קשר הצמליון, וקשר הספגין, וקשרי
 2 רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצוענין בשעת עשייתן,
 3 וכן כל כיוצא בזה. אבל הקושר קשר של קימה, ואינו
 4 מעשה אמן - פטור; וקשר שאינו של קימה, ואינו
 5 מעשה אמן - מתיר לקשרו לכתחלה.
 6 ב. כיצד? נפסקה [נקרעה] לו רצועה [של נעלו] וקשרה,
 7 נפסק החבל וקשרו, או שקשר חבל בדלי, או שקשר
 8 רסן בהמה - הרי זה פטור; וכן כל כיוצא באלו
 9 הקשרים, שהן מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותן
 10 לקימה. וכל קשר שאינו של קימה - אם קשרו קשר
 11 אמן, הרי זה אסור.
 12 ג. קושרת אשה מפתחי החלוק, אף על פי שיש לו שני
 13 פתחים [ויכולה לפושטה בהתרת קשר אחד]; וחזב
 14 סבכה [כפיפה עבה], אף על פי שהוא רפוי [אינו צמוד
 15 וניתן להסירו ללא התרת הקשר]; ורצועות מנעל וסנדל
 16 שקושרין אותן על הרגל בשעת מלבוש; ונודות יין
 17 ושמן, אף על פי שיש לו שתי אוננים [פתחי יציאת
 18 המשקה]; וקדרה של בשר, אף על פי שיכולה להוציא
 19 הבשר ולא תתיר הקשר. וקושרין דלי במקשיה [חבל
 20 דק] או באבנט וכיוצא בו - אבל לא בחבל [עבה].
 21 וקושרין לפני הבהמה או ברגלה, בשביל שלא תצא,
 22 אף על פי שיש לה שני אסרות [קשרים]. וחבל שהיה
 23 קשור בפרה, קושרו באבוס [כלי להאכלת הבהמה]; הנה
 24 קשור באבוס, קושרו בפרה. אבל לא יביא חבל מתוף
 25 ביתו, ויקשר בפרה ובאבוס; ואם היה חבל גרדי -
 26 אורג] שמתיר לטלטלו, הרי זה מביא וקושר בפרה
 27 ובאבוס. מפני שכל אלו הקשרים, מעשה הדיוט הן,
 28 ואינן לקימה, אלא פעם קושר ופעם מתיר, ולפיכך מתיר
 29 לקשר אותן לכתחלה. חותלות [סלים] של תמרים ושל
 30 גורגרות [תאנים יבשים] - מתיר [קשירת הסל], ומפקיע
 31 [קשרי התאנים], וחותר [התאנים], ונוטל ואוכל.
 32 ד. כל שראוי למאכל בהמה, מתיר לקשר אותו בשבת;
 33 לפיכך, אם נפסקה רצועות סנדלו בכרמלית [מקום
 34 שאינו רה"ר ואינו רה"י] - נוטל גמי לח הראוי למאכל
 35 בהמה, וכורף עליו וקושר הגמי. נשמטה לו רצועות
 36 מנעל וסנדל, או שנשמט רב הרגל [מהס] - מתיר
 37 להחזיר הרצועות למקומן, ובלבד שלא יקשר.
 38 ה. העניבה - מתרת, לפי שאינה מתחלפת בקשירה
 39 [ואין צורך לגזור עליה]; לפיכך, החבל שנפסק - מקבץ
 40 שני קצותיו, וכורף עליו משיחה [חבל דק], ועוגב
 41 עניבה.
 42 ו. מתיר לקשר קשר שאינו של קימה לדבר מצוה, כגון
 43 שיקשר למדד שעור משעורי התורה. נימת [מיתר] כנור
 44 שנפסקה - קושרין אותה במקדש, אבל לא במדינה
 45 [שאר המקומות]; ולא יקשר נימא לכתחלה, אפלו
 46 במקדש.

39 כ. כל מקום שאם ירוץ בו יגיע לחיה בשחיה [תנועה]
 40 אחת, או שהיו הפתלים קרובין זה לזה עד שיפל צל
 41 שניהם לאמצע פאחד - הרי זה מקום קטן; ואם הכריח
 42 העצי וכיוצא בו לתוכו, חיב. ומקום שהוא גדול מזה
 43 - הפכריח חיב לתוכו, פטור.
 44 כא. אחד שמונה שרצים האמורין בתורה, ואחד שאר
 45 שקצים ורמשים שיש למינם צידה - הצד אחד מפלג,
 46 בין לצרף בין שלא לצרף אלא לשחק בהם - חיב,
 47 הואיל ונתפנון לציד וצד; שמלאכה שאינה צריכה
 48 לגופה, חיב עליה. הצד את הישן ואת הסומה - חיב.
 49 כב. המשלח פלבים פדי שיצודו צבאים וארנבים
 50 וכיוצא בהן, וברח העצי מפני הפלב, והיה הוא רודף
 51 אחר העצי או שעמד בפניו והכהילו, עד שהגיע הפלב
 52 ותפש - הרי זה תולדת הצד, וחיב. וכן העושה פדרף
 53 הוה בעופות.
 54 כג. צבי שנכנס לבית, ונעל אחד בפניו - חיב. ונעלוהו
 55 שנים, פטורין; ואם אין אחד כול לנעל, ונעלוהו שנים
 56 - חיבין. יושב אחד על הפתח ולא מלהו - לא סתמו,
 57 וישב השני ומלהו - השני חיב; יושב הראשון ומלהו,
 58 ויבא השני וישב בצדו - אף על פי שעמד הראשון והלף
 59 לו, הראשון חיב; והשני לא עשה כלום, ומתו לו לישוב
 60 במקומו עד הערב ולקח העצי. למה זה דומה? לנועל
 61 ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו, שלא עשה
 62 כלום. נכנסה לו צפור פחת פנפיו - בגדו] - יושב
 63 ומשמרה עד שתחשוף, ומתו.
 64 כד. הצד צבי זקן, או חגר, או חולה, או קטן - פטור.
 65 המפרק בהמה חיה ועוף מן המצודה [מלכודת], פטור.
 66 הצד חיה ועוף שברשותו, כגון ארזין ומרגולין ויוני
 67 עליה - פטור. הצד דבר שאין במינו צידה, כגון חבבים
 68 [חזירין] [מיו דבורים] צורעין ויתושין ופרעושין וכיוצא
 69 באלו - הרי זה פטור.
 70 כה. רמשים המזיקין, כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן
 71 - אף על פי שאינן ממתין - הואיל ונושכין, מתו לצוד
 72 אותן בשבת; והוא, שיתפנון להנצל מנשיכתן. ביצד הוא
 73 עושה? כופה עליהן פלי, או מקיף עליהן [חוסס דרכם],
 74 או קושרן - פדי שלא יזיקו.

1 לבנות; אבל אם סתר דרף השחמה, פטור. הסותר אהל
 2 קבוע, או שפרק עץ תקוע - הרי זה תולדת סותר, וחיב;
 3 והוא, שיתפנון לתקן.
 4 טז. המכה בפטיש הפניה אחת, חיב. וכל העושה דבר
 5 שהוא גמר מלאכה - הרי זה תולדת מכה בפטיש, וחיב.
 6 כיצד? המנפח בכלי זכוכית, והצר בכלי צורה אפלו
 7 מקצת הצורה, והמגרד [מיישר הבליטות] כל שהוא,
 8 והעושה נקב כל שהוא בין בעץ בין בכנף בין במתכת
 9 בין בכלים - הרי זה תולדת מכה בפטיש, וחיב. וכל
 10 פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא, אין חיבין על
 11 עשיתו.
 12 יז. המפיש [מבקע] שחין [ובו מוגלה] בשבת פדי
 13 להרחיב פי המכה פדרף שהרופאין עושין, שהן
 14 מתפננין ברפואה להרחיב פי המכה - הרי זה חיב
 15 משום מכה בפטיש, שזו היא מלאכת הרופא; ואם
 16 הפישה להוציא ממנה הלחה שבה, הרי זה מתו.
 17 יח. המסתת את האבן כל שהוא, חיב משום מכה
 18 בפטיש. המצד [מסד] את האבן ביסוד הבגן, ותקנה
 19 בידו והושיכה במקום הראוי לה - חיב משום מכה
 20 בפטיש. הלוקח יבלת שעל הבגדים [נסורת עץ
 21 שנתערבה בבגד] בידו, כגון אלו היבולות שבכלי צמר
 22 - חיב משום מכה בפטיש; והוא, שיקפיד עליהן; אבל
 23 אם הסירן דרף עסק [בלי כוונה], הרי זה פטור. המנער
 24 טלית תדושה שחרה, פדי לנאותה ולהסיר הצהוב הלכן
 25 הנתלה בה, פדרף שהאמנין עושין - חיב טטאת; ואם
 26 אינו מקפיד, מתו.
 27 יט. הצד דבר שדרף מינו לצוד אותו - חיב, כגון חיה
 28 ועופות ודגים; והוא, שיצוד אותן למקום שאינו מחסר
 29 צידה. כיצד? כגון שדרף אחר צבי עד שהכניסו לבית
 30 או לגנה או לחצר, ונעל עליו, או שהפריח את העוף
 31 עד שהכניסו למגדל, ונעל עליו, או ששלה דג מן הים,
 32 בתוף ספל של מים - הרי זה חיב. אבל אם הפריח
 33 צפור לבית, ונעל עליו, או שהכריח דג ועקרו מן הים
 34 לברכה של מים, או שדרף אחר צבי עד שנכנס
 35 לטרקלין רחב, ונעל עליו - הרי זה פטור; שאין זו
 36 צידה גמורה - שאם יבוא לקחתו, צריף לרדף אחריו
 37 ולצוד אותו משם. לפיכך, הצד ארי - אינו חיב עד
 38 שיכניסנו לפסה [חדר קטן] שלו שהוא נאסר בה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ט"ז ניסן ה'תשע"ה

80 הענין בכל פעם שתשמעני מונה דין מן הדינין [מצוות]
 81 מסוימות כמו טומאה, שומרים ועוד), שאין זה בהכרח צווי
 82 לעשות דבר מסים, אלא המצוה היא שאנו מצוים לדון
 83 בענין שהוא פדין הנה. ואמנם שהפעל והאב מפרים, הרי
 84 פרושו הפתוח וקבע את-משפטיו. ובקבלה נמסר שגם

יום ראשון ט"ז ניסן ה'תשע"ה

75
 76 מצות עשה צה.
 77 המצוה הצ"ה — הצווי שנצטוינו בהפרת נדרים,
 78 כלומר: שהורנו שנתן לנו לדון באותם הדינים: אף אין
 79 הענין, שעל פלפנים חובה שגפר. והבן שנה בדיוק

מתוך מהדורת חזק

43 יין לא ישתה — הרחקה מן היין. ונתבאר בגמרא
44 נזירות (לו.), שאמרו "משרת ענבים", לאסור טעם (היין,
45 שחדר לתערובת —) בעקר (היין). והראיה שהן מצוה אחת
46 — היא: שאם שתה יין וחמץ — אינו לוקה שתיים, כמו
47 שנתבאר לקמן (לא תעשה רו — שיעור קטו): וכשישתה
48 הנזיר רביעית יין או חמץ — לוקה.

49 המצוה ה'ר"ג — האזהרה שהזהר הנזיר מלאכול
50 ענבים, והוא אמרו: "וענבים לחים וכו' לא יאכל" (שם),
51 ואם אכל מהם פזית — לוקה.

52 המצוה ה'ד"ר — האזהרה שהזהר הנזיר מלאכול
53 צמוקים, והוא אמרו: "ויבשים לא יאכל" (שם), ואם
54 אכל מהם פזית — לוקה.

יום רביעי י"ט ניסן ה'תשע"ה

55 מצות לא תעשה רה. רו. רח. רז.

56 המצוה ה'ר"ה — האזהרה שהזהר הנזיר מלאכול
57 זרע ענבים, והוא אמרו: "מחרצנים ועד-ג לא יאכל"
58 (במדבר ו, ג), ואם אכל מהם פזית — לוקה.
59

60 המצוה ה'ר"ו — האזהרה שהזהר הנזיר מלאכול
61 קלפי הענבים, והוא אמרו: "ועד-ג לא יאכל", ואם אכל
62 מהם פזית — לוקה. והראיה שחמשה אלו, כלומר: יין
63 וענבים וצמוקים וחרצן ונג פל-אחד מהם מצוה בפני
64 עצמה היא — שהיא לוקה על פל-אחד ואחד מהם
65 מלקות אחת. ולשון המשנה (נזיר לד:): "חבי על היין
66 בפני עצמו ועל הענבים בפני עצמן ועל הזגין בפני
67 עצמן ועל החרצנים בפני עצמן". ובפרוש אמרו בגמרא
68 נזירות (לח:): "אכל ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגין
69 וסחט אשכול של ענבים ושתה — לוקה חמש". וכאשר
70 חשבו שם (בגמרא) לקבץ שפנא זה תנא ושייר (השתנא
71 במשנה לא מנה את כל הלאוין שעובר, ושייר עוד) ושהוא
72 חבי מחמת שהוא נזיר, יותר מחמש מלקות אמרו
73 (בגמרא): והא שיר לאו דלא יחל ולא אמרו: והא שיר
74 חמץ? לפי שאינו חבי על היין ועל החמץ שתיים, כי
75 החמץ לא נאסר אלא מחמת עקרו שהוא היין, כמו
76 שבארנו (לא תעשה צב). וכאלו אמר שעקר אסורו לא
77 נסתלק ממנו בקלקולו. וממה שאמרה צריף לזעת,
78 שאסורי נזיר אלו מצטרפין פלן לפזית ולוקה על פזית
79 מכלן.

80 המצוה ה'ר"ח — האזהרה שהזהר הנזיר מלהטמא
81 באהל המת, והוא אמרו: "ועל נפש מת לא יבא" (שם),
82 ו. ובפרוש אמרו בגמרא (נזיר מב:): "קרא מלא דבר
83 הכתוב "לא-ישמא", קשהוא אומר "לא יבא" להזהיר על
84 השמאה ולהזהיר על הביאה". ושם נתבאר שאם נכנס

1 החכם תתיר הנזיר לכל וכן השבועה, והרמז על כך הוא
2 אמרו: "לא יחל דברו" (שם שם) — "הוא אינו מוחל
3 אכל אחרים מוחלין לו". ובכלל אין ראיה על כך מן
4 הכתוב, וכבר אמרו (חגיגה י:): "התר נדרים (מה שאמרו
5 חכמים שהחכם מתיר הנדר) פורחין באויר (אין יותר מאשר
6 מעטר רמו במקרא על-כך) ואין להם על מה-שיסמכו", אלא
7 הקבלה האמתית בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
8 במסכתא המיוחדת לכך, כלומר: מסכת נדרים.

יום שני י"ז ניסן ה'תשע"ה

9 מצות עשה צה. צב.

10 מצות לא תעשה רט.

המצוה הצ"ה נדפסה ביום הקודם.

11 המצוה הצ"ב — הצווי ששצטנה הנזיר לגדל שערו,
12 והוא אמרו ותעלה: "גדל פרע שער ראשו" (במדבר ו, ה),
13 ולשון המכלתא: "קדוש יהיה — גדול בקדשה, גדל
14 פרע — מצות עשה ומנזן בלא-תעשה? תלמוד לומר:
15 תער לא-יעבר על-ראשו". ושם נאמר: "הא מה שירתתי
16 מצות עשה (כלומר, כיון שהכל בכלל לאו, מה נאשר כלומר:
17 לצורך מה דרשנו במיוחד מהפסוקים לעבור עליו בעשה?),
18 החופף (ראשו) באדמה (המשירה שער), והנותן סמנין".
19 כלומר: שהנזיר, אם נתן על ראשו סם המשיר את-
20 השער, לא יא עובר על מצות לא-תעשה, שהרי לא
21 העביר (כלי, שהוא) פעין תער; אבל יא עובר על מצות
22 עשה, והוא אמרו: "גדל פרע" — וזה לא גדל; והרי
23 לאו הבא מכלל עשה — עשה הוא, לפי הכללים אצלנו.
24 וכבר נתבאר דיני מצוה זו במקומם במסכת נזירות
25 (לט).

26 המצוה ה'ר"ט — האזהרה שהזהר הנזיר מלגלח,
27 והוא אמרו ותעלה: "תער לא יעבר על-ראשו" (שם). וגם
28 המגלח ראש הנזיר — לוקה, לפי שמגלח כמתגלח.
29 ומשיגלח שערה אחת — לוקה. וכבר נתבאר כל-דיני
30 הנזיר במסכתא שחברה לכך.

יום שלישי י"ח ניסן ה'תשע"ה

31 מצות לא תעשה רב. רג. דר.

32 המצוה ה'ר"ב — האזהרה שהזהר הנזיר מלשתות
33 יין או מיגי השכר שיש בעקר תערבתם מי ענבים, והוא
34 אמרו ותעלה: "ונכל-משרת ענבים לא ישתה" (במדבר ו,
35 א). והפליג באזהרה על כך ואמר שאפלו החמץ היין או
36 השכר שיש בו תערבת יין — אסור לו לשתותו, והוא
37 אמרו: "חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה" (שם). ואין לאו
38 זה מצוה בפני עצמה, שאלו אמר: יין לא ישתה וחמץ
39 יין לא ישתה — פי אז היו שתי מצות; אלא אמר: חמץ

44 טמאה, והוא אמרו: "והעמיד את-הבהמה לפני הכהן
45 והעריך הכהן אותה" (ויקרא כז, יא-יב). וכבר נתבאר דיני
46 מצוה זו בכמה מקומות בתמורה (לב); ומעלה (יב).
47 המצוה הקט"ז — הצווי שנוצטוינו בערכי בתיים.
48 והוא אמרו: "ואיש כיי-קדיש את-ביתו קדש לה'
49 והעריכו הכהן" (שם, יג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
50 במסכת ערכים (לא).

51 המצוה הקי"ז — הצווי שנוצטוינו בערכי שדות,
52 והוא אמרו: "תעלה: "ואם משדה אהנתו וגו' (שם, טז);
53 ואם את-שדה מקנתו אשר לא משדה אהנתו וגו'" (שם,
54 כב). ודן בשדה אהנתו "והיה ערכך לפי זרעו וגו'"
55 ובשדה מקנתו "וחשבילו הכהן את מסכת הערפך".
56 וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו כלם בשלמות במסכת
57 ערכים (פרק ז ופרק ח). ואל יחשוב החושב, שארבעת סוגי
58 ערכים אלו יש ביניהם שתוף המתיב שימנו כמצוה אחת
59 — אלא הן ארבע מצוות: לכל-אחת מהן דין שאינו
60 באהרת, אבל שם 'ערך' כוללם על דרך שתוף השם. לכן
61 אין למנות מיני הערכים כלם כמצוה אחת, כמו שאין
62 אנו מונים מיני הקרפנות כלם כמצוה אחת (אף ששם
63 "קרבן" משותף לכולם). וזה ברור כשנתבונן.

יום שבת קודש כ"ב ניסן ה'תשע"ה

מצות עשה קמה.

מצות לא תעשה קי.

64 המצוה הקמ"ה — הצווי שנוצטוינו לדון בדיני
65 תרמים, הינו שמי שהחריס דבר מרכושו ואמר 'הרי זה
66 חרם' — תן אותו הדבר לכהן; אלא אם פרש לשם,
67 שאז הוא לבדק הבית. לפי שסתם תרמים לכהנים, והוא
68 אמרו: "תעלה: "אף כל-חרם אשר יחרים איש לה'
69 מכל-אשר-לו מאדם ובהמה" (ויקרא כז, כח). ורמז לנו על
70 כך שסתם תרמים לכהנים, באמרו: "תעלה: "כשדה
71 החרם לכהן תהיה אהנתו" (שם, כא). וכבר נתבאר דיני
72 מצוה זו בפסק ח' מערכים (כח). ובריש נדרים (פרק ב
73 משנה ד).

74 המצוה הק"י — האזהרה שהזהרנו מלמכר שדה
75 שהחרימו אותו בעליו, ואפלו לגזבר שהוא הממנה על
76 ההקדש, והוא אמרו: "תעלה: "כל-חרם וגו' לא ימכר"
77 (שם, כח). ולשון ספרא (פרשת בחוקותי): "לא ימכר
78 לגזבר". וחרם זה אינו אלא סתם תרמין (שלא פירש
79 לשמים וכדומה).

1 לאהל המת אחר שנטמא — אינו לוקה אלא אחת;
2 ושם ארעו לו טמאה וביאה כאחת — חייב שתיים, כגון
3 שנוכנס, לאהל שיש שם גוסס וישב שם עד שמת אותו
4 האדם שנמצא שנטמא וכא באהל המת כאחת. אבל אם
5 נכנס לאהל המת כבר קדמה הטמאה לביאה (כי מיד עם
6 הכנס חלק קטן ממנו, טרם שבא כולו — נטמא), כמו שנתבאר
7 שם לפי הפללים המבארים באהלות.
8 המצוה ה"ז — האזהרה שהזהר הנזיר מלהטמא
9 למת, והוא אמרו: "לאביו ולאמו וגו' לא-יטמא" (שם,
10 ז). ואם נטמא בטמאת מת, בין בטמאות שמגלח עליהן
11 בין בטמאות שאינו מגלח עליהן — לוקה.

יום חמישי כ' ניסן ה'תשע"ה

מצות עשה צג. קיד.

12 המצוה הצ"ג — הצווי שנוצטוה הנזיר בגלות ראשו
13 והבאת קרבנותיו פתם ימי הנזירות. ולשון ספרא (פרשת
14 מצורע, ויקרא ד, ט): "ש'לשה מגלחין ותגלחמן מצוה:
15 הנזיר והמצרע והלוים". אמנם תגלחת הלוים היתה
16 במדבר ואינה נוהגת לדורות, אף תגלחת נזיר ומצרע
17 נוהגת לדורות. וברור שיש לנזיר שתי תגלחות: תגלחת
18 טמאה, והוא אמרו: "וכי-ימות מת עליו וגו'" (במדבר ו,
19 ט) ותגלחת טהרה, והוא אמרו: "תעלה: "ביום מלאת ימי
20 נזרו" (שם), אבל אין למנות שתי תגלחות אלו כשתי
21 מצוות, לפי שתגלחת טמאה היא מהלכות מצוות נזירות,
22 לפי שמצוות עשה שלו היא: שירבה פרע (שיגדל שערו)
23 בקדשה, כמו שבארנו. אחר-כך המשיך הכתוב ופרט
24 ואמר: אם נטמא במת בימי הנזירות, יגלח ויביא קרבן
25 ואחר-כך ישוב לגדל פרע בקדשה מחדש, כנגד תקופת
26 ימי הנזירות שחייב עצמו בה, כמו שיש למצרע שתי
27 תגלחות והן מצוה אחת, כמו שאבאר במקומו (מצות
28 עשה קיא — שיעור ריא). גם אבאר לקמן את-הטעם
29 שמינינו תגלחת נזיר וקרבתיו מצוה אחת, ותגלחת
30 מצרע וקרבתיו שתי מצוות. וכבר נתבאר גם דיני מצוה
31 זו, כלומר: תגלחת נזיר, במקומם במסכת נזירות (מה).

32 המצוה הקי"ד — הצווי שנוצטוינו בדין ערכי אדם,
33 והוא: שהאומר 'ערכי עלי' או 'ערך פלוני עלי' — אם
34 הוא זכר נותן פך; ואם היא נקבה נותן פך; וגם לפי
35 הגיל, כמו שאמר הכתוב, ולפי מצב המעריך (כפי הישג
36 ידו), והוא אמרו: "תעלה: "איש פי יפלא נדר בערפך
37 נפשות וגו'" (ויקרא כז, ב). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
38 במסכת ערכים.

יום שישי כ"א ניסן ה'תשע"ה

מצות עשה קטו. קטז. קיז.

39 המצוה הקט"ו — הצווי שנוצטוינו בדין ערכי בהמה

נוהגים ללמוד בימי הספירה מס' סוטה נוסף על השיעורים הקבועים - דף ליום דף ליום

היום יום ד' אייר

משיחת ערב חג השבועות תשמ"ה

- 1 י. הוזכר לעיל (סעיף ח) על דבר המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו ללמוד
2 בימי הספירה מסכת סוטה (נוסף על השיעורים הקבועים) - דף ליום דף ליום, אשר בהתאם לכך, ה"סיום"
3 דמסכת סוטה הוא - בערב חג השבועות.
4 ובהקדם - "קלאץ-קשיא" בעניין זה שאין שמים לב. וזאת, למרות שרגילים לדייק בעניינים דקים
5 "כחוט השערה":
- 6 מקובל לחשוב שבמסכת סוטה ישנם מ"ט דפים - בהתאם למ"ט הימים דספירת העומר. דף ליום דף
7 ליום. אמנם, לאמיתו של דבר, יש במסכת סוטה מ"ח דפים בלבד, שכן, התחלת המסכת (כבכל
8 המסכתות) - בדף ב', ובמילא, ישנו יום אחד שבו חסר, לכאורה, הלימוד דמסכת סוטה, מה שאין כן
9 בנוגע לספירת העומר - אם יחסר ח"ו יום אחד ממ"ט ימי הספירה, אין זה "שבע¹ שבתות תמימות"!
10 ויש לומר - ש"דף-השער" דמסכת סוטה משלים את המנין דמ"ט הדפים המכוונים כנגד מ"ט ימי
11 הספירה.
- 12 והביאור בזה:
- 13 "דף-השער" הוא בבחינת "שומר" על המסכת כולה - בדוגמת שער העיר שעניינו לשמור שלא ייכנסו
14 דברים בלתי רצויים. וכפי שיודע ומבין גם פשוט שבפשוטים, ש"דף-השער" של "סידור", "תהילים"
15 וכיוצא-בזה, ובנדון דידן, מסכת סוטה - שומר על שאר הדפים שלא יתקטו, ופשיטא - שלא ייקרעו,
16 וכן שלא ייפול עליהם לכלוך וכיוצא-בזה. ומכיוון שכן, יש לו שייכות ל"פנים" הספר, ובנדון-דידן -
17 מסכת סוטה.
- 18 אמנם, ביאור זה אינו מספיק עדיין, שכן, יום ראשון דספירת-העומר הוא אחד מימי הספירה (ולא
19 רק הקדמה וכיוצא-בזה), ולא עוד, אלא שיש בו מעלה יתירה לגבי שאר ימי הספירה, שהרי כל ימי
20 הספירה אינם באים אלא מכוחו של יום ראשון, שבו הייתה הבאת והקרבת העומר. ואם-כן, כיצד ייתכן
21 שביום זה ילמדו את ה"שער" בלבד?
- 22 ולכן, יש לומר, ש"דף השער" אינו בבחינת שומר בלבד, דבר הטפל כו', אלא אדרבה - יש בו עליו
23 לגבי כל המסכת:
- 24 ב"דף-השער" נדפס גם שם המסכת - שם הכולל את המסכת כולה, ונפקא-מינה לדינא בנוגע למכירת
25 ספר (מסכת) על-ידי "שטר", שכאשר כותבים ב"שטר" את שם הספר, אזי עובר הספר מרשותו של המוכר
26 לרשותו של הלוקח. וכל זה - אפילו ב"שמות הסכמיים", ועל אחת כמה וכמה ב"שמו אשר יקראו לו
27 בלשון הקודש", אשר, כתורת הבעל שם טוב², מהווה מחייה ומקיים את הדבר הנקרא בשם זה.
- 28 ולהעיר מדברי השל"ה³: "אף מי שהוא עם הארץ גמור, ומצטער מאוד על מיעוט הבנתו ואינו מבין

(2) שעהיוה"א פ"א.
(3) יג, סע"א ואילך בהג"ה.

(1) אמור כג, טו. וראה טוש"ע ואדה"ז או"ח סתפ"ט ס"ח.
(סכ"ג-כד).

1 שום דבר, קורא בכל ליבו שמות של תורה שבכתב ותורה שבעל-פה . . ושמות כל המסכתות . . וקריאת
2 השמות תועיל להיות נחשב כאילו עיין ולמד כולם".

3 ומעלה מיוחדת בנוגע לשם דמסכת "סוטה" - להיותו מהמסכתות ששםם נזכר בגמרא⁴.

4 ונמצא, ש"דף-השער" אינו "שומר" בלבד, כלומר דבר הטפס לדפי המסכת עצמה, אלא אדרבה: מכיוון
5 שנדפס בו שמה של המסכת, כולל הוא ומהווה ומחזיק את כל דפי המסכת כולה.

6 וזוהי שייכותו של "דף-השער" ליום א' דספירת-העומר - שכל ימי הספירה באים מכוח הבאת
7 והקרבת העומר ביום זה:

8 בלימוד דף ליום דף ליום - הרי גם כאשר לומר על דרך הפשט, הדרוש, הרמז והסוד, אין לו אלא
9 העניינים השייכים לדף פרטי זה, על דרך ובדוגמת הספירה הפרטית דכל יום: מה שאין כן ביום א'
10 דספירת העומר שאז קורא ולומד שמה של המסכת ב"דף-השער" (ומחליט ומכריז שלמחרתו מתחיל
11 ללמוד דף ליום דף ליום) - יש לו את המסכת כולה (לא רק "בכוח" בלבד, אלא) באופן של "כלל",
12 ומזה נמשכים ה"פרטים" - דף ליום דף ליום, על דרך ובדוגמת שאר ימי הספירה הבאים מכוח הבאת
13 העומר ביום א'.

14 ועל פי זה יש לבאר את העניין ד"נעוץ סופן בתחילתן"⁵ - דלכאורה, מכיוון שב"סופן", לאחר שסיים
15 את כל דפי המסכת, יש לו את המסכת כולה, אם כן, מהו העילוי בכך ש"נעוץ סופן בתחילתן", "תחילתן"
16 ממש, לפני שהתחיל ללמוד את הדף הראשון (שהרי לאחר שכבר התחיל - שוב אינו אחז בהתחלה
17 ממש)?! והביאור - על פי האמור - שב"תחילתן", ב"דף-השער", ישנו כל העניין באופן של "כלל".

18 יא. על-פי האמור, יש להתעכב תחילה על ההוראה שלמדים משמה של המסכת - "סוטה".
19 ובהקדמה: אף שאין זה אלא שם (מסכת) בלבד, מכל מקום, מכיוון שגם זה עניין בתורה, ועד ששייך
20 הוא לתורה כולה, כדברי הרמב"ם⁶: "האומר שאין התורה מעם ה', אפילו פסוק אחד, אפילו תיבה אחת,
21 אם אמר משה אמרו מפי עצמו, הרי זה כופר בתורה (כולה), וכך הכופר בפירושה והוא תורה שבעל פה".
22 מובן, שגם בעניין זה יש הוראה ולימוד בעבודת ה', כדלקמן.

23 והעניין בזה:

24 הפירוש ד"סוטה" הוא - מלשון "שטות", כדרשת חכמינו ז"ל⁷ על הפסוק⁸ "איש כי תשטה אשתו",
25 "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות".

26 ולכאורה, בשלמא עצם העובדה ד"נכנס בו רוח שטות" - אפשרית היא מצד עניין הבחירה, אבל
27 כיצד ייתכן שעניין כזה ("סוטה") יהיה שם של חלק (מסכת) בתורה?!
28 ואף שהקב"ה הוא "כל יכול", מכל מקום, הרי נאמר⁹ "לא יהי' לך אלהים אחרים על פני", ואם כן,
29 נשאלת השאלה: איך ייתכן שבתורתו של הקב"ה - "על פני" - יהי' עניין של "רוח שטות" שעלול
30 להביא לעבירה על רצונו ית', שזהו עניין ד"אלהים אחרים"¹⁰?!
31 והביאור בזה:

32 ידוע הכלל דירידה צורך עלי', כלומר, כוונת הירידה היא - כדי שעל ידי זה יבוא האדם לעילוי גדול
33 יותר מכמו שהיה קודם הירידה, על דרך מעלת הבעל-תשובה לגבי צדיק¹¹, וזהו גם הדיוק בלשון "נכנס
34 בו רוח שטות" - שבעצם אין הדבר שייך אליו כלל, אלא ש"נכנס בו" ממקום אחר, באופן ד"נורא עלילה
35 על בני אדם"¹², וזאת, כדי שעל ידי זה יבוא לעילוי גדול יותר מכמו שהיה לפני הירידה.

(9) יתרו כ, ג. ואתחנן ה, ז.

(10) ראה תניא שם.

(11) ראה ברכות לד, ב. רמב"ם הלי' תשובה פ"ז ה"ד. ובכ"מ.

(12) תהלים סו, ה. וראה תנחומא וישב ד. תו"ח תולדות יג, א

ואילך. שעה"ת לאדהאמ"צ ח"א כ, ד ואילך.

(4) סוטה בתחילתה.

(5) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(6) הלי' תשובה פ"ג ה"ח.

(7) סוטה ג, א. וראה תניא פכ"ד.

(8) נשא ה, יב.

1 וכן הוא בנוגע לירידה ד"סוטה", שהכוונה בזה היא - שעל ידי זה יהי' העילוי ד"ונקתה ונזרעה זרע",
2 "אם הייתה עקרה נפקדת . . אם הייתה יולדת בצער יולדת בריווח, נקבות יולדת זכרים כו"13, וכמסופר
3 בגמרא¹⁴ בנוגע לחנה: "אם ראה תראה¹⁵ . . אמרה חנה לפני הקב"ה, אם ראה - מוטב, ואם לאו - אלך
4 ואסתתר בפני אלקנה בעלי, וכיוון דמסתתרנא משקו לי מי סוטה, ואי אתה עושה תורתך פלסתר, שנאמר
5 ונקתה ונזרעה זרע".

6 וולהעיר, שגם בהשקאת הסוטה מודגש העניין דירידה צורך עלי' - כמאמר רבותינו ז"ל¹⁶ "גדול
7 השלום שהשם [שם הוי', שם היותר נעלה מבין כל השמות שאין נמחקין, "שם המפורש"¹⁷] שנכתב
8 בקדושה, אמר הקב"ה, ימחה על המים שבביל להטיל שלום בין איש לאשתו", שבזה מודגש גדול העילוי
9 דעניין השלום, אשר לא זו בלבד ש"מזבח מוריד עליו דמעות"¹⁸, אלא יתירה מזה, שהקב"ה אומר
10 שבשביל עילוי זה מותר ש"ימחה שמי על המים", תכלית הירידה. ולא עוד, אלא שיש מצווה בדבר,
11 ובלבד שיהי' "שלום בין איש לאשתו".]

12 יב. ביאור העניין:

13 לכאורה, אינו מובן: כיצד אמרה חנה "אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי, וכיוון דמסתתרנא משקו לי
14 מי סוטה כו" - הרי השקאת הסוטה אינו אלא אם נסתרה לאחרי קינוי הבעל, ולאחרי קינוי הבעל אזי
15 הסתירה אטורה (גם בסתירה כזו שלולי קינוי הבעל אין בה איסור¹⁹), ואם כן, כיצד ייתכן שחנה תעבור
16 על הקינוי דאלקנה ותסתתר, בה בשעה שיש איסור בדבר!?

17 אפילו לולי האיסור, לא מסתבר שחנה תעבור על דבריו של אלקנה - כאשר יודעים אודות גדול
18 מעלתו של אלקנה. כמסופר במדרש²⁰ בנוגע לאופן עלייתו לרגל, שהי' מעלה עמו את כל אנשי העיר
19 שבדרך, ו"בדרך שהי' עולה שנה זו לא הי' עולה שנה אחרת, עד שהיו כולם עולים", כלומר, שזיכה
20 רבים מישראל בעניין ד"יראה כל זכורך אל פני האדון ה"²¹, "כדרך²² שבא לראות כך בא לראות!"
21 וכל זה, כאמור, מצד דבריו של אלקנה בלבד, וכל שכן וקל וחומר - כאשר יש איסור בדבר!

22 ואם מפני שעל ידי זה יהי' "ונקתה ונזרעה זרע" - הרי זה על־דרך ונדוגמת (אבל לא ממש) "האומר
23 אחטא ואשוב", ש"אין מספיקין בידו לעשות תשובה"²³ (אלא אם כן "דחק ונתחזק כו"²⁴)!

24 אמנם, בנוגע לפועל - בוודאי לא נסתרה כו', אלא רק "אמרה . . אלך ואסתתר כו'", אבל אף על פי
25 כן, השאלה היא: כיצד יכלה להעלות על דעתה ולומר שתעבור על דבר איסור!?

26 והביאור בזה:

27 מכיוון שכוונתה אינה אלא כדי שעל ידי זה יהי' העניין ד"ונקתה ונזרעה זרע" - הרי במקום
28 שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא²⁵, ובמילא, מצד פנימיות העניינים אין ב"סתירה" זו עניין של חטא
29 כלל;

30 ובנוגע לחיצוניות העניינים במעשה בפועל, אשר המעשה הוא העיקר, שישנו המעשה ד"סתירה" -
31 הנה לזה מועילה התשובה, שכן, כאשר "דחק ונתחזק כו' מקבלין תשובתו", וטעם הדבר - מכיוון שמצד
32 פנימיות העניינים לא הי' כאן עניין של חטא.

13 סוטה כו, א. הובא בפרש"י עה"ת נשא שם, כח.

14 ברכות לא, ב.

15 ש"א א, יא.

16 במדב"ר פי"א, ז. וש"נ. וראה שבת קטז, א. וש"נ. רמב"ם

הל' חנוכה בסופן.

17 רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב.

18 גיטין בסופה.

19 ראה צפע"נ הל' סוטה פ"א ה"ז. וראה לקר"ש ח"ח ע' 78. וש"נ.

61.

20 יל"ש ש"א רמז עז.

21 משפטים כג, יז.

22 חגיגה בתחלתה.

23 יומא פה, ב - במשנה. רמב"ם הל' תשובה רפ"ד.

24 ראה תניא פכ"ה. אגה"ת פי"א.

25 כש"ט הוספות סל"ח. וש"נ. וראה לקר"ש ח"כ ע' 426 הע'

78. וש"נ.

ויש להוסיף בזה - בעומק יותר:

אפילו כשהסתירה היא (לא כדי שיהי' "ונקתה ונזרעה זרע", אלא) מצד ה"רוח שטות", ויתירה מזה, אפילו לאחר שנתברר שהי' עניין של היפך הטרהרה כו' - הנה גם אז, הרי מצד פנימיות העניינים כפי שהם למעלה (אף שבמחשבת ורגש האדם אינו כן), תכלית הכוונה בזה היא - בשביל העלי' דתשובה, כלומר, כל הירידה אינה אלא כדי שסוף כל סוף יבוא לעילוי דתשובה, שהרי "בוודאי סופו לעשות תשובה, בגלגול זה או בגלגול אחר, כי לא ידח ממנו נדח"²⁶.

ולכן, גם אז הרי זה ("סוטה") שם דתורה - דמכיוון ש"בוודאי סופו לעשות תשובה", נמצא, שתכליתו של החטא (כמו שהוא מצד למעלה) הוא - העלי'²⁷.

ולא עוד, אלא אפילו כשהחטא הוא באופן ד"אחטא ואשוב", שאז "אין מספיקין בידו לעשות תשובה" - גם אז, הרי מצד פנימיות העניינים כפי שהם למעלה, הכוונה בזה היא - שיהי' "דחק ונתחזק", היינו, לעוררו לתשובה נעלית יותר²⁸.

יח. ובפשטות - שזוכים תיכף ומיד לגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁹, שלימות העם, ובאים לארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"³⁰, שלימות הארץ, ושם גופא - להר הקודש, ולבית המקדש השלישי, ומקבלים גם את התורה - "אוריין תליתאיי", שלימות התורה, ובצירוף כולם - שלימות המשולשת, "חוט המשולש"³¹,

וכל זה - תיכף ומיד, במהרה בימינו ממש.

(26) תניא ספלי"ט. וראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד סוס"ג.
 (27) ראה לקו"ש ח"ה ע' 65 ואילך. ח"ח ע' 236 הע' 14. חי"ח ע' 395. וש"נ.
 (28) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1153 הע' 16.

(29) בא י, ט.
 (30) עקב יא, יב.
 (31) ראה קהלת ד, יב.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שני לעומר עמ' ב

יותר מתקבלת תשובת חכמים שיש לחשוש שמתוך כעסו יאמר שקינא לה. מתרצת הגמרא, אלא אי איתמר הכי איתמר - כך נאמרו הדברים, אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן לדברי רבי יוסי פרקי יהודה ואף למשנתנו אין לדבר סוף, ואכן עיקר תשובת חכמים היא על שיטת רבי יוסי ברבי יהודה, וחיידו שאף למשנתנו יש תשובה לשיטת רבי אליעזר.

אמר רבי חנינא מסורא, לא לימא איניש לאיתתיה בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ולא ניתן להשקות את הסוטה, לא תיפתרי פהדי פלוני - אל תיחדי עם פלוני, ואפילו בינו לבניה בלא עדים לא יאמר כך לאשתו, משום דילמא קיימא לן ברבי יוסי ברבי יהודה - שמא הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה דאמר בשם רבי אליעזר קינוי על פי עצמו, ומיפתתרא - והאשה תיחד עם אותו פלוני בפני שנים, והרי היא סוטה ולימא האידינא מי סוטה למיבדקה - ואין בזמן הזה מי סוטה לבדקה, וקאמר לה עילויה איסורא דלעולם - ומספק תהיה אסורה עליו לעולם. לכן לא יקנא הבעל

לאשתו בזמן הזה, וממילא לא תיחשב סוטה להיאסר עליו. אמר ריש לקיש, מה לשון קינוי - מפני מה נקרא ציווי הבעל לאשתו קינוי, משום שהוא דבר המטיל קנאה ביניה לבין אחרים - הקינוי גורם שאחרים יכעסו עליה, וקינוי מלשון כעס. מדייקת הגמרא מדבריו, אלמא קסבר שקינוי על פי עצמו - שאין צריך לקנאות בפני עדים, וכולי עלמא לא ידעי דקני לה - ולכן האנשים לא ידעו שקינא לה, ואמרי מאי דקמא דקא בדה - ויאמרו מפני מה היא מתרחקת מהאנשים, ואתו למיעבד קנאה בדה - ויבוא לידי כעס ומריבה עמה. ורב ימר בר רבי שלמיה משמיה דאבוי אמר, נקרא קינוי משום שהוא דבר המטיל קנאה בינו לבניה - שבאה לידי כעס ומריבה עם בעלה על שחושד בה. מדייקת הגמרא אלמא קסבר במשנתנו שקינוי על פי שנים עדים, וממילא וכולי עלמא ידעי דקני לה ואינם באים עם האשה לידי כעס, ואתו הוא דאתי למיעבד קנאה בדה - ורק לבעל יגרם כעס ומריבה עם האשה.

ביאורים למסכת סוטה דף ב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

המקנא לאשתו - פרק ראשון

התורה. עונה הגמרא, סדר המסכתות בסדר נשים נקבע כך משום
 שאידי דתנא מאחר ששנה את מסכת פתובות ותנא בה את פרק
 המידר שעוסק בעניני נדרים, תנא סמוך לו את מסכת נדרים, ואידי
 דתנא את מסכת נדרים, תנא סמוך לו את מסכת נזיר משום דדמי
 לנדרים - שנויות חלה על ידי נדר שמקבל על עצמו. וקתני את
 מסכת סוטה סמוך למסכת נזיר, כדרך - ללמדך שכל הרואה סוטה
 בקילקולה זייר עצמו מן היין.
 מדייקת הגמרא מלשון התנא שאמר המקנא לאשתו, ולא אמר -
 רבי אליעזר ואמר מקנא אדם לאשתו על פי שנים, שדיעבד אין
 לבתחילה לא - לבתחילה אין ראוי שקנא בעל לאשתו, ופרשת
 סוטה נאמרה באופן שעבר על האיסור וקינא לה, שקסבר תנא דיין
 שאסור לקנאות - כיון שהקיני גורם לריב בין הבעל לאשה על
 שחושד בה.
 אמר רבי שמואל בר רב יצחק, כי הוה פתח ריש לקיש בסוטה
 - לדרוש בפרשת סוטה, אמר רבי, אין מווננין לו לאדם אשה אלא
 לפי מעשיו - צנועה לצדיק ופרוצה לרשע. שנאמר "כי לא ינוח
 שכמי הרשע על גזל הצדיקים למנוח לא ישלחו הצדיקים בעולתה
 ידיהם" הרי שמתאימים לאדם את סביבתו על פי מעשיו. אמר רב
 בר בר חנה אמר רבי יוחנן וקשין לווננין - איש לאשה בקריעת
 ים סוף אשר נשתנו בה סדרי בראשית, שנאמר "אלהים מושיב
 יחידים ביתה" - מושיב את האיש ואשה שחיו ביחידות בתוך אותו
 בית, ומוציא אסירים בבונשרות" - והוציא את ישראל שהיו אסורים
 במצרים, בזמן שכשר טוב ללכת, בחודש ניסן שהוא לא חם ולא קר,
 הרי שהוקש זיווג איש ואשה לקריעת ים סוף. מקשה הגמרא על ריש
 לקיש, איני, והא אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם
 יצירת הוולד הוכר, בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני,
 בית פלוני לפלוני, שדה פלוני לפלוני - ומבואר שאין הזיווג נקבע
 לפי מעשיהם, שהרי לא ניתן לדעת בשעת יצירת האדם האם יהיה
 צדיק או רשע. מתרצת הגמרא, לא קשין, הא - מה שאמר רבי
 יהודה בשם רב שארבעים יום קודם יצירת הוולד נקבע הזיווג
 משמים, זהו בוגג ראשון שהוא לפי מזל, והא - מה שאמר ריש
 לקיש שנקבע הזיווג צדיק לצנועה ורשע לפרוצה, זהו בוגג שני
 שהוא לפי מעשיהם.
 שנינו במשנה, רבי אליעזר אומר מקנא לה על פי שנים וכו' רבי
 יהושע אומר וכו'. מדייקת הגמרא, עד כאן לא פליגי רבי אליעזר
 ורבי יהושע אם צריך שני עדים או שדי בעד אחד, אלא בקינוי
 וקתיורא - שלדעת רבי אליעזר צריך להביא שני עדים רק על הקינוי,
 ולדעת רבי יהושע צריך להביא שני עדים גם על הסתירה, אבל
 בטרימאה - אם העידו שנים על הקינוי ועל הסתירה, ובא עד אחד
 והעיד שנבעלה לאותו פלוני כשהתייחדה עמו, כולם מודים שהעד
 אהד מהימן - ואין בודקים אותה במים המאריים, אלא יוצאת בלא
 כתובה ואסורה לבעל ולבועל, שהרי לא נחלקו בכך. ותנן נמי - וכן
 מפורש במשנה לקמן, עד אהד אומר אני ראיתי שניממאת -
 שנבעלה לאותו פלוני כשהתייחדה עמו, לא היתה שותה את המים
 המאריים, משום שמאמינים לעד שאכן זינתה. שואלת הגמרא,
 מדאורייתא מילן דמהימן עד אהד - מהו המקור בתורה שנאמן
 עד אחד לומר שזינתה. עונה הגמרא לפי מה ששנינו בברייתא דתנן
 רבנן נאמר לגבי אשה שקנא לה בעלה ונסתרה "היא נטמאה ועד
 אין בה" - ואף שנכתב "עד" בלשון יחיד, בשנים הקתוב מדרב -
 כוונת הפסוק שאין שני עדים שראו שנבעלה, או אינו אלא אפילו
 באהד - שמא נפרש שאין אפילו עד אחד שנבעלה, אין לומר כן,
 שתלמוד לומר - שהרי נאמר בתורה "לא יקום עד אהד פאיש לכל
 עון ולכל חטאת",

אשה שקינא לה בעלה, דהיינו שאמר לה אל תתייחדי עם פלוני,
 ונסתרה, דהיינו שעברה על ציוויו והתייחדה עמו - היא הנקראת
 סוטה, ואסורה לבעלה מן התורה כדן אשת איש שזינתה, אלא אם
 כן תיבדק בסדר הכתוב בפרשה ויוכח שלא נבעלה לאותו פלוני.
 סדר בדיקתה הוא, שמביאה בעלה לבית המקדש, ובית דין הגדול
 משקים אותה מים מאריים, אם מתייסרת באיסורים משונים ומתה -
 סימן הדבר שנבעלה לו, ואם לא היו מוזקים לה המים - סימן הדבר
 שטהורה היא ולא נבעלה לו, וחזרת לבעלה ואף הייתה מתברכת
 בבנים וזכרים. אם האשה מודה שנבעלה, אין משקים אותה, אלא
 מגרשה ומפסידה כתובתה כדן אשת איש שזינתה. וכן אם אמרה
 האשה שאינה רוצה להיבדק, או שאמר האיש שאינו רוצה
 שתיבדק, אינה שותה. ובמקרים אלו ודומיהם שאין משקים אותה,
 חייב הבעל לגרשה, ואף לאחר שתתגרש או ימות בעלה אסורה על
 הבועל, וכן אינה אוכלת בתרומה, כדן אשת איש שזינתה.
 משנה. בעל המקנא לאשתו ואומר לה אל תתייחדי עם איש פלוני,
 והיא עברה על ציוויו והתייחדה עמו מרצון, רבי אליעזר אומר אינה
 נאסרת על בעלה כדן סוטה וכן אינו משקה אותה את המים
 המאריים, אלא אם כן מקנא לה על פי שנים - ציווה עליה בפני
 שני עדים שהתייחדה עמו אותו פלוני, אלא ומשקה על פי עד אחד - אף
 אם העיד עד אחד שהתייחדה עמו או על פי עצמו - או שהבעל
 עצמו אומר שראה שהתייחדה עמו - הרי היא סוטה, שאסורה
 לבעלה ומשקים אותה את המים המאריים. רבי יהושע חולק
 ואומר שאינה נחשבת סוטה להיאסר על בעלה ולהשקותה את
 המים המאריים - אלא אם כן מקנא לה על פי שנים - שהעידו
 שנים שציווה עליה בפניהם שלא להתייחד עם אותו פלוני, ומשקה
 על פי שנים - וכן שהעידו שנים שהתייחדה עמו בפניהם.
 כאמור, אין האשה נחשבת סוטה אלא אם כן קינא לה בעלה ועברה
 על ציוויו. דנה המשנה בידי מקנא לה - מהו הציווי שמצווה עליה,
 אם אומר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני, אין זה נחשב
 קינוי, ואף שעברה על ציוויו ודברה עמו, ואפילו אם התייחדה עם
 אותו פלוני עדיין היא מותרת לביתה - לשמש עם בעלה, ומותרת
 לאכול בתרומה אם היא אשת כהן. אבל אם אמר לה אל תסתרי
 עם פלוני, והיא עברה על ציוויו ונכנסה עמו - עם אותו פלוני לבית
 הספר - מקום מסתור, ושהתה עמו באותו מקום כפי מומאה - זמן
 של העראה, אסורה לביתה - לשמש עם בעלה, ואסורה לאכול
 בתרומה אם בעלה כהן, כדן אשת איש שזינתה, כל זמן שלא
 השקה אותה והוכח שהיא טהורה. ואם לפני שהספיק להשקותה
 מת הבעל בלא בנים, שאסורה להינשא בלא יבום או חליצה,
 חולצת לאחי בעלה, אך ולא מתייבמת, ובגמרא יתבאר טעם
 הדבר.
 גמרא. שואלת הגמרא, מכרי תנא מנייר סליק - הרי התנא סיים
 לעסוק במסכת נזיר, מאי תנא דקא תנא סוטה - איזה דבר שנה
 התנא בנייר שדומה לסוטה שלכך הסמיך לה את מסכת סוטה. עונה
 הגמרא, כדרך - על פי דברי רבי, דתנא רבי אומר למה נמסכה
 בתורה פרשת נזיר לפרשת סוטה, כדי ללמדך ולומר לך שכל
 הרואה סוטה בקילקולה - בניוולה, זייר עצמו מן היין - יקבל על
 עצמו נזירות ויאסר בשתיית יין שמביא את האדם לידי קלות ראש,
 שקלות הראש היא אשר גרמה לסוטה לחטוא. ומטעם זה סמך גם
 התנא את מסכת סוטה למסכת נזיר. שואלת הגמרא, אם כן ולייתי
 תחילה מסכת סוטה וקדרי ליתני מסכת נזיר כפי סדר פרשיות

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ב עמוד א

רש"י

המקנא. אידי דתנא נדרים תנא נמי נזיר דדמיא לנדרים. תימה הוא בריש מסכת נזיר
(ף ג) אמר דלא תנא ליה אלא אנב סוטה כדריב וי"ל דלא קבעה בסדר נשים
אלא אנב סוטה ומשום דדמיא לנדרים קבעה בטר נדרים מ"ר. ותימה אמאי לא וקאמר דן
קבעה אנב נדרים דהא בפ"ד (ונו"ר) תנא משניות טובא דמירי בנרדי נשים ובהפרת בעל
ויש לומר דעריפא ליה למימר משום סוטה
דפרשיות נמי נסמכו ובריש מסכת שבועות (ף ג)
דייק נמי בכד"ג:

המקנא

דיעבד אין. וא"ת וכי לכ היכא דתני
ה"א בתחילתן לישן דיעבד הוא הוא
קתני בסוף אלו עוברין (פסחים דף מע.) החולך
לשחות את פסחו ובעבדה זרה פרק השוכר (ף
פט.) המנחח עובד כוכבים בחטונו דמסיק
בשמעתא קמייא דשחיטת חולין (ף ג.) דמירי
לכתחילה ובפרק ב' דשחיטת חולין (ף ט.) השוחט
את המסוכנת ובפרק קמא דביצה (ף ו.) השוחט
את התרנגולת ומנא בה ביצים מגורות ויש לומר
דכל היכא דאיכא למיתלי בלישנא דייק הכי כגון
הכא ובריש פ"ב דשחיטת חולין (ף ט.) והתם נמי
בפ' קמא (ף ט.) השוחט במגול יד ובפ' קמא
דביצה (ף ט.) השוחט ויעף חפור ברק ובפ'
חבית (פסח דף קמז.) הרוחץ במי מערה או במי
טבריא ותימה היכי דייק מהכא דאסור לקנאות
אמאי לא מתרץ המקנא שבא ולימלך בדמתיך
בפ' קמא דביצה (ף ט.) ועל כרחק אית לן למימר
דחכא ממשנה יתירא דייק בדפרש"י:

הא בוג ראשון הא בוג שני. תימה בפ' ואלו
מגולחין (מ"ק דף י"ח) דאמר שמואל מותר
לארס בחולו של מועד שמא יקדמו אחר קפריך
ליה מהכא ארבעים יום קודם יצירת הולד אמאי
לא מוקי התם מלתיה דשמואל בוג שני:
קודם יצירת הולד. נראה לרבי קודם יצירת
הזכר בין אם לא נולדה הנקיבה עדיין
בין אם נולדה:

אבל בטומאה עד אחד מהימן. תימה אדרבה
איכא למימר איפכא אבל בטומאה בעינן
בי תרי ומשום דאוסרתה איסור עולם ואי לאו
ממתני' דמייית מהיכא פשיטא ליה למימר הכי
וי"ל דעריפא ליה טומאה מקניו וסתירה אף על
גב דאוסרתה איסור עולם משום דרגלים דארי:
כל

ואומרת בת פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני. לא קשיא, הא בוג
ראשון הא בוג שני: רבי אליעזר אומר מקנא לה על פי שנים וכו': עד כאן לא פליגי
אלא בקינוי וסתירה אבל בטומאה עד אחד מהימן ותנן נמי עד אחד אומר אני ראיתי
שניטמאת לא היתה שותה. קדאוריייתא מנלן דמהימן עד אחד, דתנן רבנן "ועד אין בה"
בשנים הכתוב מדבר או אינו אלא אפילו באחד, תלמוד לומר לא יקום עד אחד באיש.

מבשמע

רשעו וכוונתו מכריון את זוגו, ואם תאמר הכל גלוי לפני, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כדאמר במסכת נדה (ף טז) מלאך הממונה על התרוין נוטל טפה ומביאה לפני המקום
ואומר לפני, טפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני. אבל צדיק ורשע לא קאמר ליה, דאין זה בידי שמים, זוג ראשון, לפי המזל: זוג שני, לפי מעשיו,
וקשה לזון לפי שאינה בת זוגו: עד כאן לא פליגי אלא בקינוי וסתירה. כלומר עד כאן לא שמענו מפלוגתיהו דבעינן שני עדים אלא בקינוי ל"א ובסתירה לר' יהושע: אבל בספיקא.
אם יש עדים בקינוי וסתירה יש עד אחד שקללה בסתירה נאמן ואינה שותה אלא יוצאה בלא כתבה ואסורה לבעול ולבועל ולתרומה: שפסקא. באותה סתירה: מנלן דמהימן עד
אחד. בטמאה של סתירה אחר קנוי: ועד אין בה בשנים הכתוב מדבר. וקאמר עדים שנים אין בטמאה זו אלא עד א' / וקרא בטמאה קמשמעו, ושכב איש אותה שכבת זרע, ועדים
שנים אין בה אלא א', והיא לא נתפשה לא נאנסה. וממילא שמעינן דמהימן מדכתבי והיא לא נתפשה. לחחמיר עליה כא הכתוב לדונה כפודיה, ומישיא דקרא נמי שמעית דמהימן
דקאמר ומעלה בו מעל ושכב איש אותה. ואין מעיד בדרך אלא זה. ולקמן (ף ג.) מפרש דהאי קרא בטר קניי כתיבי. דכתיבי בתיריה ועבר עליו רוח קנאה וגו' ודשינן ליה לקמן שבכר
עבר: או אינו אלא אחד. דקאמר קרא דאפלו עד אחד אין בה. ולקמן פריך אלא במאי מתפרסא דקאמר קרא והיא לא נתפשה, אלקא פשיטא דנטמאת מדמהדר בטר אנס ורצונו: ת"ל
לא יקום עד א' וגו'. מהאי קרא שמעינן דכל עד האומר בחורה שנים הם בדמפרש ואזיל:

מבשמע

המקנא לאשתו. לישן דקרא נקט, וקנא את אשתו (פסוקי טו.) ולקמן בגמ' מפרש מאי
לישן קנוי, וקמתיינין מפרש ביצע מקנא לה, אומר לה אל תסתרי עם איש
פלוני: מקנא לה ע"פ שנים: אם בא להשקותה צריך להביא שני עדים שאמר לה בפניהם
אל תסתרי עמו, ואם לא קנא לה בפני שנים אינה נאסרת עליו בסתירה ואינו משקה:
ומשקה ע"פ עד אחד או ע"פ עצמו. ואפלו אין
עדים שנסתרה, אלא עד אחד או הוא עצמו
אומר ראיתיך שנסתרה אחר שקנאתי לה,
נאסרת בסתירה עד שתשתה. ולקמן יליפין
מקראי שסתירה אסרתה עליו מספקי ר'
יהושע אוסר. צריך ב' עדים אף לסתירה:
ודברה עמו. שלא במקום סתר: עידן [היא]
מרת לביתה. לשלם עם בעלה. ומרת
בתורה, אם אשת כהן היא: כרי ספיקא. כד
הקרא: אסרה לביתה. מספק בדילפינן לקמן
(ף ט.) שלשה ונטמאה אמורים בפרשה. וקנא
את אשתו והיא נטמאה, ונסתרה והיא נטמאה,
תחת אישה ונטמאה, אחד שאסרה לבעל,
ואחד שאסרה לבעל אם ימות בעלה או
יגרשה, ואחד שאסרה לתרומה: ואם פת. קדם
שחוקה ואין לו בנים והיא וקנאה ל'כס: חוליקא.
לזשא לישן ולא מתיבמת. ובגמרא יליף לה
גמ' מדרי' תנא מניור קא סליק. כן סדר המשנה:
סוטה אחר נזיר: מאי קנא דתנא סוטה. מאי תנא
בניזות דדמי לסוטה דתנא סוטה בתרה:
בגלוקלה. בגולה ובקשה שמונחין אותה
בדקתני מתני' (מ"ק דף ט.) קושר חבל למעלה
מדריה: ויר עצמו מן תינו. שהינין מביא ליד
קלות ראש והוא גרם לה: וליתיני סוטה ותרד
נזיר. שכן היא סמיכת פרשתייה: ותנא הפריה.
פרק הוא בכבוד המזיר את אשתו, ואידי
דאידי בגדרים תנא נדרים אחר כבודו, ואידי
דתנא נדרים תנא נזיר בתרה, שאף הניזיות
באה ליד נזיר, והנדר תנא סוטה בתרה:
לכתחלה ליד נזיר, רבי אליעזר אומר
מקנא אדם לאשתו על פי שנים: אסור לקנאות.
שמכאי עצמו ליד תגר ואת אשתו ליד נוול
ואפי' היא סודרה: כי [היה] פתח. בשניה: בא
לדרוש בפרשת סוטה: מוויז אשה לפי מעשיו.
צנועה לצדיק ופזורה לרשע: כי לא ינוח שבט
הרשע על נוול הצדיקים. לא ידנוג ממשלת
הרשע בגורל צדיק וקשין. לפני המקום: לזונם.
הקר דלפי מעשיו: בקריעת ים סוף. שנשתנו
סדרי בראשית: מושיב יחידים ביתה, אדם ויוד
ואשה יחידה, והוא מוויזם יוד ומשיב מהם בית:
מוציא אסירים בבשורות. הוציא את ישראל
ממצרים בחדש כשר, לא חמה ולא צינה. מקיש
זוג יחידים ליציאת מצרים: איני. מי היה זוג לפי
רשע וכוונתו, והא מקדם יצירתם שאין נודע

לאשתו רבי אליעזר אומר מקנא לה על פי שנים
ומשקה על פי עד אחד או על פי עצמו, רבי יהושע
אומר מקנא לה על פי שנים ומשקה על פי שנים.
ביצע מקנא לה, אומר לה בפני שנים אל תדברי עם
איש פלוני ודברה עמו, עדיין היא מותרת לביתה
ומותרת לאכול בתרומה. נכנסה עמו לבית הפרה
ושתה עמו פדי טומאה, אסורה לביתה ואסורה
לאכול בתרומה, ואם מת חוליקא ולא מתיבמת:
גמרא מכרי תנא מניור סליק מאי תנא דקא תנא
סוטה, כדריב דתנא רבי אומר לה נכמכה פרשת
נזיר לפרשת סוטה לומר לה שכל הרואה סוטה
בגלוקלה ייר עצמו מן תינו. וליתיני סוטה ותרד ליתני
נזיר, אידי דתנא פתובות ותנא המזיר תנא נדרים,
ואידי דתנא נדרים תנא נזיר דדמי לנדרים וקתני
סוטה כדריב. המקנא דיעבד אין לכתחילה לא, קסבר
תנא דידן אסור לקנאות. אמר רבי שמואל בר רב
יצחק כי הוה פתח ריש לקיש בסוטה אומר הכי, אין
מוויזין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו שנאמר כי
לא ינוח שבט הרשע על נוול הצדיקים. אמר רבה
בר בר חנה אמר רבי יוחנן וקשין לזונג בקריעת
ים סוף שנאמר אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא
אסירים בבשורות. איני, והא אמר רב יהודה אמר
רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת
ואומרת בת פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני. לא קשיא, הא בוג
ראשון הא בוג שני: רבי אליעזר אומר מקנא לה על פי שנים וכו': עד כאן לא פליגי
אלא בקינוי וסתירה אבל בטומאה עד אחד מהימן ותנן נמי עד אחד אומר אני ראיתי
שניטמאת לא היתה שותה. קדאוריייתא מנלן דמהימן עד אחד, דתנן רבנן "ועד אין בה"
בשנים הכתוב מדבר או אינו אלא אפילו באחד, תלמוד לומר לא יקום עד אחד באיש.

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ב עמוד ב

תוספות

רש"י

1 כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים. ואחד דכתיב גבי ועד אחד לא יענה בנפש (במזכר לו)
2 מוקי לה בפרק אחד דיני ממונות (מגלוין דף לז) בדרישה מן התלמידים ולא יזמת על
3 פי עד אחד (הכ"ס יו) דרשין בפרק ראשון דמכות (קף א) לעדות מיוחדת לאפוקי אחד רואה
4 מחלוך זה ואחד רואה מחלוך זה אבל קשיא דגבי שבעות העדות כתיב הווא עד (ויקרא ט)
5 ומחייבין אפילו אחד כרתנן (שעטות דף אה) כפר
6 אחד והודה אחד הכופר חייב וי"ל דשבעות
7 העדות לא חייבה תורה אלא בתביעה כדילפינן
8 התם מקראי הילכך כל דיכא דמפסידו ממון
9 מייחבי דבהפסד ממון תליא מילתא:
10 מאי טעמא דר' יהושע. בירושלמי מפיק ליה
11 מהני קראי מאי טעמא דרבי יהושע כי
12 מצא בה עדות דבר ערוה זו הסתירה דבר זו
13 הקינוי וילפינן דבר דבר מה דבר האמור להלן על
14 פי שנים אף כגון ע"פ שנים תני רבי יוסי בר' יהודה
15 וכו' משקה ע"פ שנים נאמר כי מצא ואין מצאה
16 בכל מקום אלא על פי עדים מה מקיים רבי
17 אליעזר דבר דבר שהוא מוגרל לבא לידי ערוה
18 עוד בירושלמי כתיב ועבר עליו רוח קנאה וגו'
19 שלא יקנא לה מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש
20 ולא מתוך גאות אלא מתוך דבר של אימה עבר
21 וקנא לה מחמת הדברים הללו מה את אמרת
22 למצוה או לעיכוב אם תאמר מצוה קינוי קינוי
23 אם תאמר לעיכוב אין קינוי קינוי אמר רבי מנא
24 אתיא כהדא כל מקום שנאמר חוקה תורה מעכב:
25 רבי
26 דלא נתפשה קא משמע לן: רבי יהושע אומר מקנא לה על פי שנים וכו': מאי טעמא
27 דרבי יהושע, אומר קרא 'בה' בה ולא בקינוי, בה ולא בסתירה. ורבי אליעזר אומר, בה ולא
28 בקינוי. ואימא 'בה' ולא בסתירה, סתירה איתקש לטומאה דכתיב ונסתרה והיא נטמאה.
29 קינוי נמי איתקש לטומאה, דכתיב וקנא את אשתו והוא נטמאה, הא מיטע רחמנא בה.
30 ומה ראית, מסתברא סתירה עדיפא שכן אוסרתה לטומאה. אדרבה קינוי עדיף שכן עיקר
31 גרם לה, אי לאו סתירה קינוי מי איפא, ואי לאו קינוי, סתירה מאי אהני, אפילו הכי
32 סתירה עדיפא דאתתלתא דטומאה היא. מתניתין דלא פי האי תנא דתניא רבי יוסי ברבי
33 יהודה אומר משום רבי אליעזר, המקנא לאשתו, מקנא על פי עד אחד או על פי עצמו,
34 ומשקה לה על פי שנים. השיבו חכמים, לדברי רבי יוסי ברבי יהודה אין לדבר סוף. מאי
35 טעמא דרבי יוסי ברבי יהודה, אומר קרא 'בה' בה ולא בסתירה. ואימא 'בה' ולא בקינוי,
36 קינוי איתקש לטומאה דכתיב וקנא את אשתו והוא נטמאה. סתירה נמי איתקש לטומאה
37 דכתיב ונסתרה והיא נטמאה, ההוא לכמה שיעור סתירה כדי טומאה הוא דאתא. השיבו
38 חכמים, לדברי רבי יוסי ברבי יהודה אין לדבר סוף, מאי ניהו, דזקנין דלא קני ואמר קנאי.
39 הא למשנתניו יש לדבר סוף, וזקנין דלא איסתתרו ואמר איסתתרו, אומר רב יצחק בר יוסף
40 אומר רבי יוחנן אף לדברי רבי יוסי ברבי יהודה אין לדבר סוף. אף לדברי רבי יוסי ברבי
41 יהודה, ולא מיבעיא למשנתניו, אדרבה למשנתניו איפא עיקר התם ליפא עיקר, אלא אי
42 איתמר הכי איתמר אומר רבי יצחק בר יוסף אומר רבי יוחנן לדברי רבי יוסי ברבי יהודה
43 אף למשנתניו אין לדבר סוף. אומר רבי חנינא מפורא לא לימא איניש לאיתתיה בזמן הזה
44 לא תיפתרי בהדי פלוני דילמא קנימא לן פרבי יוסי ברבי יהודה דאמר קינוי על פי עצמו
45 ומיסתתרא וליפא האדינא מי סוקה למיגדקה וקאסר לה עליויה אספורא דלעולם. אומר ריש
46 לקיש מה לשון קינוי, דבר המטיל קנאה בינה לבין אחרים, אלמא קסבר קינוי על פי עצמו
47 וכו' אלמא לא ידעי דקני לה ואמרי מאי דקפא דקא בדה ואתו למיעבד קנאה בהדה.
48 ורב יומר בר רבי שלמיא משמיה דאבאי אומר, דבר המטיל קנאה בינו לבניה, אלמא קסבר
49 קינוי על פי שנים ערים וכו' אלמא ידעי דקני לה ואיהו הוא דאתי למיעבד קנאה בהדה
50 אלמא

ממשמע שנאמר עד. ולא נאמר עדים איני יודע דאחד קאמר, אלא מדאיצטריך למכתב
אחד שמע מנה דעך שנים משמע. דאינו אלא לשון עדות וסתם עדות שנים: ואמר רחמנא
תרי לית בה. לעיל קאי לפרשי מסקנא דמלתיה היכי מיירדש ועד איה: אלא מעמיא
כו' קושטא היא, כ'לומר טעמא דכתיב לא יקום עד אחד, דהוא מוכח לך דהאי ועד אין
בה בתרי קאמר, הא לאו הכי הנה אמינא עד
דכתיב הבא בטוסה חוד הוא וקאמרין אפלו
אחד אין בה: איצטריה. לא יקום עד אחד לגלוי
עליה דהאי ולאשמעין דחד מהיקום, דאי לאו
הכי הנה אמינא כל סתם עד אחד הוא ובטוסה
לא הנה אמינא דמתסרא ואפי בעד א וכל שכן
בלא עד. והכי הנה דרשין ליה ועד אין בה דקא
אמר רחמנא הכי קאמר ועד אחד אין נאמן בה
אלא שנים. ופריבין אין נאמן בה. בתמיה: אלא
מאי בעי. קרא עד דאיכא תרי בתמיה, אמאי
אתא קרא להאי לשחוק קרא מניה כו'. דבר דבר
מקמי. כתיב בגאפית פי מצא בה עדות דבר
(דקמיס מ) ובכתיב בדיני ממונות ע"פ שני עדים
יקום דבר (קס יט): איצטריה. לא יקום לגלוי
עליה דהאי עד דבשנים הכתוב קדמב, דאי לא
גלי עליה הנה אמינא עד חד משמע ואין נאמן
בה: קאתא קרא לאשמעין. ודקשיא לך למה
לי קרא. סלקא דעתך אמינא סוסה שאחר קני
וסתירה בא עד אחד והעדי שנטמאה באותה
סתירה שאני וראוי להאמינו כאן שהרי רגלים
לדבר: ופי' מצית אפתיה. דאי לא גלי רחמנא
דכל עד שנים הם דאנא ודוקחו אמינא דדאי עד
אין בה אין נאמן בה קאמר איב בא הכתוב
להקל עליה. והא מדכתיב והיא לא נתפשה
מכלל. דפשיטא לך דנטמאה, והיכי קאמר והיא
לא נתפשה אער אין בה. נהי דרישא דקרא
איכא למימר ע"י שנים עדים, וקשב איש אותה
בעדים ועד אחד אין נאמן בה, אלא והיא לא
נתפשה היכי קאי אאין נאמן בה. הא אמת
דלא מחזקי לה בנבעלות: בה. בטמאה קאי דהא
מנה סליק. והיא נטמאה ועד אין בה, ודרשין
אין בה תרי אלא חד: בה. עד אחד נאמן ולא
בקנוי סתירה עדיפא. לאתמורי בה: שכן
אוסרתה. על הבעל ועל הבעל מספק: כסמאה.
והיא כדדרשין לקמן מגיד לך הכתוב שעל
הספק אסורה, כפרק פשט שהפנים בודקין והו
כח: שכן עקר גרם לה. שעי' הקניו סתירתה
אוסרתה: מתני'. דקתני לר"א דקניו בשנים
וסתירה על פי עצמו: דלא כי האי תנא. דקתני
לר"א סתירה בשנים וקניו על פי עצמו: לדברי
ר"י בר' יהודה אין לדברי ר' אליעזר סוף. ולקמן
מפרש לה: מאי ניהו. אין לדבר סוף דקאמר. והוא
ואמר קנאי. כשפוטס עליה אומר קנאתי לה
מפלוגי ומביא עדים שנסתרה עמו סתירה כל
שהוא, דכיון דלא קנא לה לא נוקרה בו: הא
למשנתנו יש סוף. לדברי רבי אליעזר בתמיה:
והא זקנין דלא אסתתרו. ואומר ראיתיה
שנסתרה: ולא מיבעיא למשנתניו. בתמיה: איכא
עקר. שכבר התחיל בעדים שלא ע"י בעט: הכא
ליפא עקר. ולכשיבעט נקל לומר קנאתי והוא
ימצא לה סתירות הרבה: לא לימא איניש. אפלו
בינו לבניה: ונסתתרא. ונסתרת ונאסרת עליה:
קנאה. כעס כמו הם קנאוני בלא אל (דקמיס ט) כי
קנאה חמת גבר (ע"ג יט): מאי דקפא. מה יש לפנינו, מה אירע עכשיו שזו בודלת מן האנשים: וכלי' אלמא ידעי דקני לה. שהעדים מגלין דהרב ואין שונאין אותה: ואיהו דאי למיעבד
קנאה בהדה. שזו מקניטוה על שחושדה:

ביאורים למסכת סוטה דף ב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 מהדיקש שכשם שלגבי טומאה מועיל עד אחד, כך לגבי סתירה
 58 מועיל עד אחד. ושאלת הגמרא. הרי קינוי נמי איתקש לטומאה,
 59 דבתיב 'וקנא את אשתו והוא נטמאה', ומדוע בקינוי מודה רבי
 60 אליעזר צריך שני עדים. ומשיבה, הא מיעט רחמנא בה, שרק
 61 על עדות שנבעלה מספיק עד אחד, וממעטים שעל הקינוי צריך שני
 62 עדים. ושאלת הגמרא, ומה ראיית - הרי גם קינוי וגם סתירה הוקשו
 63 לטומאה, ומדוע העדיף רבי אליעזר למעט מ'בה' שבקינוי צריך שני
 64 עדים, וללמוד מהדיקש שבסתירה עד אחד נאמן, ולא להיפך.
 65 ומשיבה, מסתברא סתירה עדיף להחמיר בה שלא יצטרכו שני
 66 עדים שכן אוסרתה בטומאה - שהרי על ידי הסתירה נאסרת מספק
 67 כאילו ודאי נבעלה. ושאלת הגמרא, אדרבה, קינוי עדיף להחמיר
 68 בו שלא יצטרכו שני עדים, שכן עיקר גרם לה - שהרי הקינוי הוא
 69 הגורם לאיסור. ומשיבה, עדיף להחמיר בסתירה, משום שאי לאו
 70 סתירה קינוי מי איכא - שהרי אם לא נסתרה אינה נאסרת מחמת
 71 הקינוי. ושאלת הגמרא, ואי לאו קינוי, סתירה מאי אהני - הרי גם
 72 בסתירה לבד אינה נאסרת בלא קינוי, ואם כן מדוע עדיף להחמיר
 73 בסתירה יותר מבקינוי. מתרצת הגמרא, אפילו הכי סתירה עדיף
 74 להחמיר בה, משום דאתחלתא דטומאה היא - היחוד הוא התחלת
 75 הטומאה.
 76 שנינו במשנה, שלדעת רבי אליעזר קינוי בפני שני עדים וסתירה בפני
 77 עד אחד או בפני הבעל. אומרת הגמרא, מתניתין דלא בי האי תנא
 78 - אינה סוברת כתנא של הברייתא דלהלן. דתניא רבי יוסי ברבי
 79 יהודה אומר משום רבי אליעזר, המקנא לאשתו, מקנא על פי
 80 עד אחד או על פי עצמו, ומשקה לה על פי שנים - וזה להיפך
 81 ממה שמבואר במשנתנו בשם רבי אליעזר. המשך הברייתא, השיבו
 82 חכמים לדברי רבי יוסי ברבי יהודה, אם נחשב קינוי גם על פי עד
 83 אחד ועל פי עצמו אין לדבר סוף - שכל בעל יאמר שקינא לאשתו.
 84 ושאלת הגמרא, מאי טעמא דרבי יוסי ברבי יהודה בדעת רבי
 85 אליעזר, שלקנוי מספיק עד אחד ולסתירה צריך שני עדים. ומשיבה,
 86 אמר קרא בה, וממעטים בה - על טומאה נאמן עד אחד ולא
 87 בסתירה. ושאלת הגמרא, ואיכא - שידרוש גם בה, ולא בקינוי -
 88 ומדוע בקינוי מועיל עד אחד. ומשיבה הגמרא, קינוי איתקש
 89 לטומאה דבתיב 'וקנא את אשתו והוא נטמאה' - וכשם שלגבי
 90 טומאה מועיל עד אחד, גם לגבי קינוי מועיל עד אחד. ושאלת
 91 הגמרא, סתירה נמי איתקש לטומאה דבתיב 'ונסתרה והיא
 92 נטמאה'. ומשיבה, והוא לכמה שיעור סתירה פרי טומאה הוא
 93 דאתא - מהדיקש זה לומדים שזמן סתירה הוא זמן שיכולה לבוא בו
 94 לידי טומאה.
 95 שנינו בברייתא, השיבו חכמים, לדברי רבי יוסי ברבי יהודה אין
 96 לדבר סוף. ושאלת הגמרא, מאי ניהו - מדוע לדבריו אין לדבר
 97 סוף. ומשיבה דומנין דלא קני ואמר קנאי - פעמים שהבעל לא
 98 קינא לאשתו, ומתוך שיכעס עליה יאמר שקינא לה ויהיה נאמן.
 99 מקשה הגמרא, הא למשנתנו יש לדבר סוף - משמע מדברי
 100 חכמים שהקשו על רבי יוסי, שלשיטת משנתנו שבע רבי אליעזר
 101 שנאמן על הסתירה ולא על הקינוי, לא הוקשה שאין לדבר סוף. והרי
 102 זמנין דלא איתתר ואמר איתתר - פעמים שלא נסתרה האשה
 103 ומתוך שיכעס עליה הבעל יאמר שנסתרה ויהיה נאמן, ואם כן גם על
 104 שיטה זו היה לחכמים להשיב שאין לדבר סוף. מתרצת הגמרא, אמר
 105 רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן, אף לדברי רבי יוסי ברבי
 106 יהודה אין לדבר סוף, ואכן תשובת חכמים היא גם לשיטת רבי
 107 אליעזר במשנה. ושאלת הגמרא, מהלשון אף לדברי רבי יוסי ברבי
 108 יהודה, משמע שולא מיבעיא למשנתנו - על שיטת רבי אליעזר
 109 במשנה פשוט שיש להשיב, וחדושו שאף לשיטת רבי יוסי יש להשיב,
 110 והרי אדרבה - מסתבר להיפך, שלמשנתנו איכא עיקר - שקינא
 111 לה בפני עדים, ולכן מסתבר להאמין לו, אבל התם - לשיטת רבי
 112 יוסי ליכא עיקר - שלדעתו אין צריך לקנא לה בפני עדים, ולדבריו

1 ויש להקשות, הרי ממשמע שנאמר לא יקום עד באיש - בלשון
 2 יחיד, אינו יודע שהוא אחד, מה תלמוד לומר 'אחד' - לשם מה
 3 נאמר 'עד אחד', אלא זה בנה אב - התורה באה ללמדנו בזה שבכל
 4 מקום שנאמר בתורה 'עד' אין פירושו עד אחד, אלא הרי כאן
 5 שנים, עד שפירוש לך הכתוב אחד - אלא אם כן נאמר בפירוש
 6 'עד אחד'. מסימת הגמרא, מאחר ואמר רחמנא תרי לית בה -
 7 שהרי 'ועד אין בה' היינו שאין שני עדים שנבעלה אלא חד, ואף על
 8 פי כן נאמר 'והוא לא נתפשה' - שאם לא נאנסה אלא עשתה כן
 9 מרצון, אסורה לבעלה, ומכאן לומדים שעד אחד נאמן לומר
 10 שזינתה אם קינא לה ונסתרה.
 11 מקשה הגמרא על הברייתא, אלא טעמא - ההוכחה ש'ועד אין בה'
 12 היינו שאין שני עדים אך יש עד אחד שנבעלה, היא מדבתיב 'לא
 13 יקום עד אחד באיש', הא לאו הכי הוה אמנא עד דסוטה חד
 14 הוא - אך לולי כן היינו מפרשים שאין אפילו עד אחד שנבעלה.
 15 וקשה, שהרי ואי אפילו חד ליכא, אלא במאי מיתקרא - אם אין
 16 אפילו עד אחד שנבעלה מדוע נאסרת בוודאי על בעלה. אלא ודאי
 17 שאין שני עדים אלא עד אחד, ומדוע הוצרכה הברייתא להוכיח כן
 18 מהפסוק. מתרצת הגמרא, איצטריך - הברייתא הוצרכה ללמוד
 19 זאת מהפסוק, שלולי כן פלקא דעתך אמנא שהפסוק 'עד אין בה'
 20 בא ללמד שאם יש עד אחד שנבעלה - אין נאמן בה ואינה נאסרת
 21 על פיו. ושאלת הגמרא, כיצד היינו יכולים לפרש שבא הפסוק לומר
 22 שעד אחד אין נאמן בה לומר שנבעלה, ואלא מאי בעי עד דאיכא
 23 תרי - אלא צריך שני עדים, אם כן לישתוק קרא מנייה - והיינו
 24 יודעים זאת, משום דאתיא דיני עריות נלמדים בגזירה שווה ד'דבר'
 25 'דבר' ממנו, ואנא דענא צריך שני עדים מידי דהוה אכל
 26 עריות שבתורה - כשם שצריכים שני עדים לכל עדות בדני ערוה
 27 בתורה. מתרצת הגמרא, איצטריך - הוצרכה התורה להשמיענו
 28 דבר זה, משום שפלקא דעתך אמנא סוטה שאני - דין סוטה שונה
 29 משאר דיני ערוה, שאף שבכל דיני ערוה אין עד אחד נאמן, מכל
 30 מקום לגבי סוטה דרגלים לדבר - שיש סיבה לחשוש שאכן נבעלה,
 31 שהרי קינא לה ונסתרה, ולפיכך היינו סבורים שליתיהמן בה עד
 32 אחד - יהיה עד אחד נאמן לומר שנבעלה. לכן הוצרכה הברייתא
 33 ללמוד מהפסוק שבכל מקום 'עד' היינו שנים. חזורת הגמרא ומקשה,
 34 ומי מצית אמת דאין נאמן בה ושראי - האם ניתן לפרש את
 35 הפסוק שבא לומר שעד אחד אינו נאמן, וממילא מותרת לבעלה,
 36 והא מדבתיב בהמשך הפסוק 'והוא לא נתפשה' - שמחמירים
 37 עליה משום שלא נבעלה באונס אלא ברצון, מכלל דאסורה - מוכח
 38 שהפסוק בא לאוסרה ולא להתירה. מתרצת הגמרא, איצטריך -
 39 ללמוד מהפסוק 'לא יקום וגו' שעד' היינו שני עדים, שלולי כן
 40 פלקא דעתך אמנא לפרש את הפסוק כאמור, שעד אחד אין נאמן
 41 בה עד דאיכא תרי. ובתרי נמי היא דלא נתפשה - והמשך הפסוק
 42 'והיא לא נתפשה' בא לומר שגם כשיש שני עדים שנבעלה, אינה
 43 טמאה אלא אם הבעלה הייתה במזיד. קא ממשע לן מהפסוק 'לא
 44 יקום וגו' שכל מקום שנאמר 'עד' היינו שנים, וחדושה התורה שעד
 45 אחד נאמן לאוסרה.
 46 שנינו במשנה, רבי יהושע אומר מקנא לה על פי שנים וכו'.
 47 ושאלת הגמרא, מאי טעמא דרבי יהושע צריך שני עדים על
 48 הקינוי והסתירה. ומשיבה, אמר קרא 'ועד אין בה', ודרשה הגמרא
 49 מהפסוק שעד אחד נאמן להעיד שנבעלה, ומדייק רבי יהושע,
 50 שדוקא בה' - להעיד שנטמאה עד אחד נאמן ולא בקינוי, וכן בה'
 51 ולא בסתירה - אלא על הקינוי והסתירה צריך שני עדים כשאר
 52 עדויות שבתורה. מבאת הגמרא, ורבי אליעזר הסובר שלגבי
 53 הסתירה מועיל עד אחד, אומר שדורשים רק בה' ולא בקינוי.
 54 ושאלת הגמרא, ואיכא בה' ולא בסתירה ונצריך שני עדים גם
 55 שנסתרה. ומשיבה, סתירה איתקש לטומאה דבתיב 'ונסתרה
 56 והיא נטמאה' - התורה הסמיכה סתירה לטומאה, ולומדים

ביאורים למסכת סוטה דף ג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

77 רשות - מותר לו לקנא לה, דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא חולק
 78 ואומר, חובה על הבעל לקנא לאשתו אם חושד בה. מבארת הגמרא
 79 את הראיה מהברייתא, אי אמרת בשלמא שאדם מקנא משום
 80 שנכנסת בו רוח טהרה, שפיר - מובן שנחלקו האם חייב לקנאות או
 81 רשות בידו, אלא אי אמרת שאדם מקנא משום רוח טומאה
 82 שנכנסה בו, וכי שייך לומר רשות וחובה לעיולי לאיניש רוח
 83 טומאה בנפשיה - לשון של רשות או חובה שיכניס האדם לעצמו
 84 רוח טומאה, הרי ודאי שאסור לגרום לכך. אלא מוכח שמקנא על ידי
 85 שנכנס בו רוח טהרה.
 86 גופא, חזרת הגמרא לעצם דברי הברייתא. "קנא את אשתו"
 87 רשות - מותר לקנאות לאשתו אם חושש שתבוא לידי עבירה עם
 88 פלוני, דברי רבי ישמעאל. ורבי עקיבא אומר חובה - חייב הבעל
 89 לקנאות לה אם חושד בה. אומרת הגמרא שכיוצא בדבר נחלקו רבי
 90 ישמעאל ורבי עקיבא לגבי כהן שמיטמא לאחד מקרוביו שמתה,
 91 שכתוב בפסוק "ולאחותו הבתולה וגו' לה יטמא", אין כוונת התורה
 92 שחובה עליו להיטמא לקרוביו, אלא רשות - מותר לו להיטמא
 93 להם, דברי רבי ישמעאל. ורבי עקיבא חולק ואומר חובה - מצווה
 94 עליו להיטמא להם. וכן נחלקו לגבי עבד כנעני, שכתוב בפסוק
 95 "עלם בהם תעבדו", אין כוונת התורה שחובה לשעבדם לעולם,
 96 אלא רשות - מותר לשעבדם לעולם, דברי רבי ישמעאל. רבי
 97 עקיבא אומר חובה - מצווה עשה לשעבד עבד כנעני לעולם ולא
 98 לשחררו. ולהלן תבאר הגמרא את שלושת המחלוקות.
 99 מקשה הגמרא, אמר ליה רב פפא לאביי, ואמרי לה - ויש אומרים
 100 שהקשה כן רב משרשיא לרבא, לימא - האם נאמר שרבי ישמעאל
 101 ורבי עקיבא ככל התורה כולה הכי פליגי - חולקים לגבי כל
 102 מצוות עשה שבתורה, דמר אמר רשות ומר אמר חובה - שלרבי
 103 ישמעאל הרשות בידו לעשותם, ולדברי רבי ישמעאל עשה שהיא
 104 חובה, ולרבי עקיבא זהו חובה. משיבה הגמרא. אמר ליה אביי רבא
 105 בקראי פליגי - דוקא בשלשה פסוקים אלו חולק רבי ישמעאל
 106 וסובר שהם רשות, מפני שסובר שכך מוכח מהפסוקים, אך בכל
 107 מצוות עשה שבתורה מודה שהם חובה. ומארת הגמרא את
 108 מחלוקתם הראשונה, "קנא את אשתו" רשות דברי רבי ישמעאל,
 109 רבי עקיבא אומר חובה. שואלת הגמרא, מאי טעמא דרבי
 110 ישמעאל שבכל מצוות עשה שבתורה חייב לקיימם ואילו כאן דורש
 111 שאין זה אלא רשות. ומשיבה, קבר לה כי האי תנא - סובר רבי
 112 ישמעאל כתנא שלהלן, דתניא רבי אליעזר בן עקיבא אומר כלפי
 113 - מאחר שאמרה תורה "לא תשנא את אחיך בלבבך" ואסור
 114 לגרום לעצמו לבוא לידי שנאה, יכול - היינו יכולים לומר שגם כגון
 115 זו - שרואה את אשתו מתיחדת עם אחר, יהיה אסור לקנאות לה כדי
 116 שלא תשנא אותו. תלמוד לומר "ועבר עליו רוח קנאה וקנא את
 117 אשתו" - מותר לו לקנאות ואינו עובר על "לא תשנא". ולכן סובר
 118 רבי ישמעאל שאין ללמוד מהפסוק שחייב לקנאות, אלא שהוצרכה
 119 התורה לכתוב שמתר לקנאות ואינו עובר בזה על "לא תשנא", אבל
 120 בשאר מצוות עשה שבתורה ודאי שחובה לקיימם. שואלת הגמרא,
 121 ורבי עקיבא מניין לו שמצווה לקנאות, הרי צריך את הפסוק ללמוד
 122 שמתר לקנאות. ומשיבה, קינוי אחרינא בתיב - חזרה התורה
 123 וכתבה פעם נוספת "וקנא את אשתו ודאי לא נטמאה", ומכך שכפלה
 124 התורה, לומדים שאין זו רשות אלא חובה. שואלת הגמרא, ורבי
 125 ישמעאל מה ילמד מהכפילות, ומשיבה, אין ללמוד מהכפילות
 126 שחובה עליו לקנא, אלא אידי דבעי למיתבא - כיון שהוצרכה
 127 התורה לכתוב "והוא נטמאה" "והיא לא נטמאה" - ללמדנו שגם
 128 אם אין ידוע אם נבעלה או לא אסורה עליו מספק, בתיב נמי - חזרה
 129 וכתבה שוב "או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו", ודרך התורה
 130 לכפול כן לברתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל כל
 131 פרשה שנאמרה ונישנית שוב, לא נישנית אלא בשביל דבר
 132 שנתחדש בה - לא דורשים מכפילות זו, מפני שדרך התורה לחזור

1 אומרת הגמרא, אלא קפברי ריש לקיש ואביי דאסור לבעל
 2 לקנאות לאשתו - שהרי אמרו שקינוי גורם קנאה וכעס. שואלת
 3 הגמרא, ומאן דאמר שמתר לבעל לקנאות - וצריך לומר
 4 שלדבריו קינוי אינו מביא לידי קנאה וכעס, אם כן מהו לשון קינוי.
 5 משיבה הגמרא, אמר רב נחמן בר יצחק אין קינוי אלא לשון
 6 התרה - שמתרה באשתו ואומר לה אל תסתרי עם פלוני, וכן הוא
 7 אומר - מצינו קינוי מלשון התרה, שנאמר "וקנא ה' לארצו
 8 ויחמול על עמו" - שהתרה בחגבים שלא ישחיתו את הארץ.
 9 תניא, היה רבי מאיר אומר אדם עובר עבירה כפטר והקדוש
 10 ברוך הוא מכריז עליו ומתפרסם הדבר בגלוי, וכגון אשה פרוצה
 11 שמונה תחת בעלה בסתר, ונותן הקדוש ברוך הוא בלב בעלה
 12 לקנאות לה, ועל ידי כך מתפרסם הדבר בגלוי. שנאמר "ועבר עליו
 13 רוח קנאה וקנא את אשתו", ואין עבירה - אין מתפרש הלשון
 14 "ועבר" אלא לשון הקרה - שמשמים רוצים להכריז על מעשה
 15 ולכן נותנים בלב הבעל לקנאות לה. ומצינו ש"ועבר" הוא לשון
 16 הכרזה, שנאמר "ויצו משה ויעבירו קול במחנה" - והיינו על ידי
 17 הכרזת קול. ריש לקיש אומר אין אדם עובר עבירה אלא אם כן
 18 נכנס בו רוח שטות, שנאמר "איש איש כי תשטה אשתו", ומכך
 19 שתשטה פתיב ולא תסטה, דורשים שמקנא האדם לאשתו רק
 20 משום שנכנסה בו רוח שטות, וריש לקיש לשיטתו שסובר שאסור
 21 לקנאות.
 22 תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה האמינה תורה לעד אחד בסוטה
 23 - שאומר שנבעלה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונסתרה עמו,
 24 ולא הצריכה שני עדים כמו בכל התורה. משום שרגלים לדבר - יש
 25 לנו בסיס להאמין לעד שאומר נבעלה, שהרי שני עדים מעידים.
 26 שקינא לה ונסתרה, ומלבד זאת ועד אחד מעידה שהיא טמאה.
 27 מקשה הגמרא, אמר ליה רב פפא לאביי מניין לתנא שאין עד אחד
 28 נאמן לומר שנבעלה אלא אם כן קינא לה הבעל, והא כי בתיבה
 29 קינוי בתיב קתרה וטומאה הוא דבתיבה - הרי הפסוק בתורה
 30 שמדבר על קינוי - "ועבר עליו רוח קנאה", כתוב אחרי הפסוק "והיא
 31 נסתרה ועד אין בה" שממנו לומדים שעד אחד נאמן, ומשמע שנאמן
 32 העד אחד גם אם לא קינא הבעל תחילה. מתרצת הגמרא, אמר ליה
 33 "ועבר" ויכר עבר - הפסוק "ועבר עליו רוח קנאה" מתפרש בלשון
 34 עבר, שכבר עבר עליו רוח קנאה. שואלת הגמרא, אלא מעתה
 35 ש"ועבר" הוא מלשון שכבר עבר, האם את הפסוק "ועבר לקם כל
 36 חלוץ" הכי נמי נפרש שציווה עליהם לאחר שכבר עברו, והרי משה
 37 ציווה אותם לפני שעברו. משיבה הגמרא שבכל מקום מתפרשת
 38 המילה "ועבר" לפי הענין, הרי גם בני גד ובני ראובן מדביריב
 39 בהמשך "ונבשטה הארץ לפני ה' ואחר תשובו" - ו"תשובו" הוא
 40 לשון להבא, משמע שגם מה שנכתב לעיל "ועבר" הוא לשון דלהבא.
 41 אלא רבא - לגבי סוטה אי סלקא דעתך בדביריבי ש"ועבר" הוא
 42 מלשון להבא, ומתפרש הפסוק בתיב טומאה וקתרה שכבר נאסרה
 43 עליו, אם כן קשה קינוי למה לי - למה לו לקנאות, הרי כבר נאסרה
 44 עליו על ידי שהאמינו לעד אחד. אלא מוכח שהפסוק מתפרש בלשון
 45 עבר, כלומר, שאין עד אחד נאמן לומר שזינתה אלא באופן שכבר
 46 קינא לה הבעל.
 47 תנא דבי רבי ישמעאל, אין אדם מקנא לאשתו אלא אם כן
 48 נכנסה בו ממרום רוח לקנאות, שנאמר "ועבר עליו רוח קנאה
 49 וקנא את אשתו". מבארת הגמרא, מאי רוח - איזה רוח מביאה את
 50 האדם לידי קינוי. רבנן אמרי רוח טומאה - על ידי השטן הרוצה
 51 להחטיא, שקנא לאשתו ויבא לידי מריבה. רב אשי אמר רוח
 52 טהרה - ששונא את הפריצות ולכן מקנא. אומרת הגמרא,
 53 ומסתברא במאן דאמר רוח טהרה - מסתבר כדברי רב אשי,
 54 שפירש את דברי תנא דבי רבי ישמעאל שנכנסה בו רוח טהרה.
 55 משום דתניא - שנינו בברייתא, מה שנאמר "וקנא את אשתו" אין
 56 כוונת התורה שחובה על הבעל לקנא לאשתו אם חושד בה, אלא

1 רבי ישמעאל אומר רשות. תימה לרבי וכו' לית ליה הא דאמר בשלהי מסכת מכות וקף
 2 (כ): שש מאות ו"ג מצות נאמרו למשה מסיני וכו' לרבי ישמעאל דאמר רשות בער
 3 ליה או לר' עקיבא טפי ולו ונראה דבשאר מצות דמפיק ר' ישמעאל מקרא עביד ליה ר'
 4 עקיבא אסמכתא ודריש ליה לדרשה אחריתי בירושלמי אמרי' דר' אליעזר אמר חובה ואין
 5 להקשות הא אמרין לעיל המקנא דיעבד אין

אלמא קסברי דאסור לקנאות, ופאן דאמר מותר
 לקנאות, מהו לשון קינוי, אומר רב נחמן בר יצחק
 אין קינוי אלא לשון התראה, וכן הוא אומר 'ויקנא
 ה' לארצו'. תניא היה רבי מאיר אומר, אדם עובר
 עבירה פסחה והקדוש ברוך הוא מכריז עליו בגלוי,
 שנאמר 'ועבר עליו רוח קנאה' ואין עבירה אלא
 לשון הכרה, שנאמר 'ויצו משה ועבירו קול במחנה'.
 ריש לקיש אומר, אין אדם עובר עבירה אלא אם בן
 נכנס בו רוח שטות, שנאמר 'איש איש כי תשמה
 אשתו' תשמה פתיב. תנא דבי רבי ישמעאל, מפני
 מה האמינה תורה עד אחד בסוטה, שרגלים לדבר
 שהיו קנא לה ונסתרה ועד אחד מעידה שהיא טמאה.
 אמר ליה רב פפא לאבין והא כי פתיבה קינוי בתר
 סתירה וטומאה הוא דכתיבה, אומר ליה 'ועבר' וכבר
 עבר. אלא מעתה 'ועבר לכם כל חלוי' הכי נמי,
 התם מדכתיב 'ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר השבו'
 משמע דלהבא, אלא הכא אי סלקא דעתך דכתיבי,
 'ועבר' בתר טומאה וסתירה, קינוי למה לי. תנא דבי
 רבי ישמעאל, אין אדם מקנא לאשתו אלא אם בן
 נכנס בו רוח שנאמר 'ועבר עליו רוח קנאה וקנא
 את אשתו'. מאי רוח, רפגן אמרי רוח טומאה, רב
 אשי אמר רוח סתירה, ומסתברא פמאן דאמר רוח
 סתירה, דתניא 'קנא את אשתו' רשות, דכרי רבי
 ישמעאל. רבי עקיבא אומר, חובה. אי אמרת בשלמא
 רוח סתירה שפיר, אלא אי אמרת רוח טומאה, רשות
 וחובה לעיולי לאיניש רוח טומאה גנפשיה. גופא, 'קנא
 את אשתו' רשות, דכרי רבי ישמעאל. ורבי עקיבא
 אומר, חובה. 'לה יטמא' רשות, דכרי רבי ישמעאל.
 ורבי עקיבא אומר, חובה. 'לעלם בהם תעבדו' רשות,
 דכרי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, חובה. אמר
 ליה רב פפא לאבין, ואמרי ליה רב משרשיא לרבא,
 לימא רבי ישמעאל ורבי עקיבא ככל התורה פולח
 הכי פליגי, דמר אמר רשות ומר אמר חובה. אמר
 ליה, הכא פקראי פליגי, 'קנא את אשתו' רשות, דכרי
 רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, חובה. מאי טעמא דרבי ישמעאל, סבר לה כי האי תנא,
 דתניא רבי אליעזר בן עקב אומר, כלפי שאמרה תורה 'לא תשנא את אחיך בלבבך' יכול
 בגז' זו, תלמוד לומר 'ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו'. ורבי עקיבא, קינוי אחריו
 פתיב. ורבי ישמעאל, אידי דבעי למיכתב 'הוא נטמאה' 'הוא לא נטמאה' פתיב נמי
 'קנא את אשתו'. לכדתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה
 ונישנית, לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה. 'לה יטמא' רשות, דכרי רבי ישמעאל. מאי
 טעמא דרבי ישמעאל, אידי דכתיב 'אמר אל תפניהם בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא למיכתב 'לה
 יטמא'. ורבי עקיבא, כ"י אם לשאר' נפקא, 'לה יטמא' לי, לחובה. ורבי ישמעאל, 'לה יטמא' ואין מיטמא לאיברה.

ורבי

אלמא קסברי דאסור לקנאות. בין דאמרי לשון הקלל קנאה הוא אלמא אסור: ולמדי
 מחר לקנאות מאי לשון קנא: ו'קנא ה' לארצו'. התרה בילק וחסיל וקנן שלא ישחיתו עוד
 את ארצו, דבשלוח גובאי משתעי פרשה לעיל. לארצו על ארצו, כמו וישאלו אנשי
 המקום לאשתו (פ'למיט טו) על אשתו האתם תריבון לבבל (פ'קט"ו ו): אדם עובר עברה. בגז'
 אשה פרצה עוברת בסתר: ו'קנא' מכריז
 בגלוי. שנותן בלב בעלה לקנאות לה והדרי
 מהפרסם בגלוי: ואין עברה גרסין: לשון הכרה.
 הקב"ה מתחנן להעביר קול: ורגלים לדבר.
 שנטמאת: והא כי פתיב קנוי בתר סתירה
 ו'קנאה'. דאתהימין קנו עד אחד פתיב, ונסתרה
 והיא נטמאה ועד אין קנו וגו', וקמרי ליה ועבר
 עליו וגו', אלמא בלא קנוי נמי עד אחד מדימין
 בטמאה: ועבר לכם כל חלוי. בכני גז ובכני
 ראובן פתיב, שהיה משה מצוה אותם לעבור עם
 יהושע את הירדן. תשובה. מוכיח דלהבא הוא:
 נכנסה בו רוח. מפורסם, ולקמן מפרש רוח סתירה
 לא רוח טמאה ע"י ששן הבא להחטיאו להקניט
 את אשתו: רבגן. אב אשי אמרי רוח טמאה
 רוח סתירה. ששונא את השריצות: ומסתברא
 כמ"ד. דרוח דקאמר רבי ישמעאל סתירה היא:
 דתניא. דקאמר רבי ישמעאל רשות. פלוגתא
 דר' ישמעאל ור' עקיבא לקמן מפרש טעמייהו:
 שפיר. אי רשות אי חובה: ר' עקיבא אומר חובה.
 שאסור לשחרר עבדו: ככל התורה. בכל עשה
 שבתורה. א"כ אין לך מצות עשה לרבי
 ישמעאל חובה: דתניא. לא גרסינן. אלא תר
 ונקיט למלתייהו לפרושי כל קדא באפי נפשה
 כלפי. כמו אחרי שאמרה תורה שאסור להביא
 עצמו לידו שגאה ותגר: יכול את זה בן. שיהא
 את אשתו עוברת על דת יהודית נסתרת עם
 שבניה לא יקנא לה. כלפי לשון כנגד: תלמוד
 לומר וקנא. א"כ אין לך קנא הרשות בידו, ומשם
 דאי לא פתיב קרא היה אמיקא דאסור הוא,
 דא"ר ישמעאל הכא רשות אכל בכל מצות
 עשה שבתורה לא אמר הכי: קנוי אחריו פתיב.
 ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא
 נטמאה, חד לרשות וחד לחובה: ורבי ישמעאל.
 אמר לה. אידך דבעי למכתב והיא נטמאה והיא
 לא נטמאה. אשכח הוא קנא דתנינא ואפ"כ אסר
 התבות מספק. כותב נמי וקנא אחריו. ואף ע"ג
 דמצי למכתב הכי, ועבר עליו רוח קנאה וקנא
 את אשתו והיא נטמאה או לא נטמאה. אפלו
 הכי אחריו הקרא לחזור ולשנות את האמור
 מפני דבר אחר המתחדש בכפילתו: איצטרך
 למכתב לה יטמא. לומר שמתר לשמא לקרובים
 הללה: מבי אם לשאר' נפקא. לנפש לא יטמא
 בעמיה. כי אם לשאר' הקרוב אליו לאמו ולאביו
 וגו' ולאחוריו הבתולה, וממילא שמעינן דמטמא
 לאלה: לה יטמא. אם מתה, ואינו מטמא
 לאיברה. אם אחי מאלו מפה שחזן ואיבריו
 נופליו, אין מטמא לתו, דקיימא לן בהעור
 ודרטב (תלוי דף קכ"ה) אמר מן החי מטמא פאבר מן
 המת, ואצטרך לה למעטי איברה:
 אם

1 אלמא קסברי דאסור לקנאות. בין דאמרי לשון הקלל קנאה הוא אלמא אסור: ולמדי
 2 מחר לקנאות מאי לשון קנא: ו'קנא ה' לארצו'. התרה בילק וחסיל וקנן שלא ישחיתו עוד
 3 את ארצו, דבשלוח גובאי משתעי פרשה לעיל. לארצו על ארצו, כמו וישאלו אנשי
 4 המקום לאשתו (פ'למיט טו) על אשתו האתם תריבון לבבל (פ'קט"ו ו): אדם עובר עברה. בגז'
 5 אשה פרצה עוברת בסתר: ו'קנא' מכריז
 6 בגלוי. שנותן בלב בעלה לקנאות לה והדרי
 7 מהפרסם בגלוי: ואין עברה גרסין: לשון הכרה.
 8 הקב"ה מתחנן להעביר קול: ורגלים לדבר.
 9 שנטמאת: והא כי פתיב קנוי בתר סתירה
 10 ו'קנאה'. דאתהימין קנו עד אחד פתיב, ונסתרה
 11 והיא נטמאה ועד אין קנו וגו', וקמרי ליה ועבר
 12 עליו וגו', אלמא בלא קנוי נמי עד אחד מדימין
 13 בטמאה: ועבר לכם כל חלוי. בכני גז ובכני
 14 ראובן פתיב, שהיה משה מצוה אותם לעבור עם
 15 יהושע את הירדן. תשובה. מוכיח דלהבא הוא:
 16 נכנסה בו רוח. מפורסם, ולקמן מפרש רוח סתירה
 17 לא רוח טמאה ע"י ששן הבא להחטיאו להקניט
 18 את אשתו: רבגן. אב אשי אמרי רוח טמאה
 19 רוח סתירה. ששונא את השריצות: ומסתברא
 20 כמ"ד. דרוח דקאמר רבי ישמעאל סתירה היא:
 21 דתניא. דקאמר רבי ישמעאל רשות. פלוגתא
 22 דר' ישמעאל ור' עקיבא לקמן מפרש טעמייהו:
 23 שפיר. אי רשות אי חובה: ר' עקיבא אומר חובה.
 24 שאסור לשחרר עבדו: ככל התורה. בכל עשה
 25 שבתורה. א"כ אין לך מצות עשה לרבי
 26 ישמעאל חובה: דתניא. לא גרסינן. אלא תר
 27 ונקיט למלתייהו לפרושי כל קדא באפי נפשה
 28 כלפי. כמו אחרי שאמרה תורה שאסור להביא
 29 עצמו לידו שגאה ותגר: יכול את זה בן. שיהא
 30 את אשתו עוברת על דת יהודית נסתרת עם
 31 שבניה לא יקנא לה. כלפי לשון כנגד: תלמוד
 32 לומר וקנא. א"כ אין לך קנא הרשות בידו, ומשם
 33 דאי לא פתיב קרא היה אמיקא דאסור הוא,
 34 דא"ר ישמעאל הכא רשות אכל בכל מצות
 35 עשה שבתורה לא אמר הכי: קנוי אחריו פתיב.
 36 ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא
 37 נטמאה, חד לרשות וחד לחובה: ורבי ישמעאל.
 38 אמר לה. אידך דבעי למכתב והיא נטמאה והיא
 39 לא נטמאה. אשכח הוא קנא דתנינא ואפ"כ אסר
 40 התבות מספק. כותב נמי וקנא אחריו. ואף ע"ג
 41 דמצי למכתב הכי, ועבר עליו רוח קנאה וקנא
 42 את אשתו והיא נטמאה או לא נטמאה. אפלו
 43 הכי אחריו הקרא לחזור ולשנות את האמור
 44 מפני דבר אחר המתחדש בכפילתו: איצטרך
 45 למכתב לה יטמא. לומר שמתר לשמא לקרובים
 46 הללה: מבי אם לשאר' נפקא. לנפש לא יטמא
 47 בעמיה. כי אם לשאר' הקרוב אליו לאמו ולאביו
 48 וגו' ולאחוריו הבתולה, וממילא שמעינן דמטמא
 49 לאלה: לה יטמא. אם מתה, ואינו מטמא
 50 לאיברה. אם אחי מאלו מפה שחזן ואיבריו
 51 נופליו, אין מטמא לתו, דקיימא לן בהעור
 52 ודרטב (תלוי דף קכ"ה) אמר מן החי מטמא פאבר מן
 53 המת, ואצטרך לה למעטי איברה:
 אם

40 ונישנית, לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה. 'לה יטמא' רשות, דכרי רבי ישמעאל. מאי
 41 טעמא דרבי ישמעאל, אידי דכתיב 'אמר אל תפניהם בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא למיכתב 'לה
 42 יטמא'. ורבי עקיבא, כ"י אם לשאר' נפקא, 'לה יטמא' לי, לחובה. ורבי ישמעאל, 'לה יטמא' ואין מיטמא לאיברה.
 ורבי

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ג עמוד ב

תוספות

ורבי עקיבא א"כ לכתוב לה. תימה לרב חסדא דאמר בפרק שלשה מינין (מ"ק ק"ז ע"ג) לאביו
בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא לאיברים לדידה לא איצטרך לה לאיברים מאי
הי דריש בלה יטמא ויש לומר היה דריש לחובה כדרכי עקיבא ואידי דכתב יטמא כתב
לה

למשרי אחד מכל האמות. מהכא נפקא לן

דבאמות הלך אחר חוכר ולענין יחסין:

כתיב נמי (ובאחיכם) ויחכם לכדתנא דבי רבי ישמעאל. וא"ת הא אצטרך דרשינן בפרק איהו נשך (נ"ט ק"ז ע"ג) מנין אם ראיתו נוהג שלא כשורה שאתה ראשי להשתעבד בו וכו' וי"ל אסמכתא בעלמא הוא וקנס חכמים הוא כבי לייסורין.

מה עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם. תימה דמה מצי למפרך מה לעדות האחרונה שכן גרסיה לדבר שהרי קינא לה ונטרחה:

ת"ל ועד אין בה כל שיש בה. תימה כיון דהוא קינא לה ונטרחה והשתא אתי עד א' דטומאה מסתמא בעל שתיק ולא מבחיש ליה איכא מאי צריך קרא דעד אחד נאמן אפילו טומאה בעלמא בלא קניו וסתירה בכי האי גוונא דיה מהימן כדאיתא בפרק האומר (קומץ ק"ז ס"ג) אשתו ויזנה בעד אחד וכו' תינה לרבא דאמר התם הוה דבר שבערה אלא לאבי דאמר מהימן מאי איכא למימר אלא ע"כ אית לן למימר דלאבי לא איצטרך קרא אלא היכא דמבחיש אע"ג דקינא לה:

נאמר כאן דבר ונאמר לחלן דבר. תימה למה לי ג'ש אפילו בלא ג'ש מדיכא תייתי ליה ודליתמינן בה עד אחד מעדות אחרונה ליכא למילף דאיכא פירכא: כמה

ישמעאל, כל פרשה שצאמרה ונישנית, לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה. אמר

רב חסדא, ונתמא בבייתא פי קריא לשומשומא. ואמר רב חסדא, תוקפא בבייתא פי קריא

לשומשומא. אידי ואידי באיתתא אבל בגברא לית לן בה. ואמר רב חסדא, בתחילה קודם

שחטאו ישראל היתה שכניה שורה עם כל אחד ואחד שצאמר 'כי ה' אליהו מתהלך בקרב

מחנה', כיון שחטאו נסתלקה שכניה מהם, שצאמר 'ולא יראה כד ערות דבר ושכ מאחירי'.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל העושה מצוה אחת פעולם הוה מקדמתו

והולכת לפניו לעולם הבא, שצאמר 'הלך לפניך צדקך' וכל העובר עברה אחת פעולם הוה,

מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין, שצאמר 'לפתו ארחות דרפם ועלו בתהו ויאברו'. רבי

אליעזר אמר, קשורה בו ככלב שצאמר 'ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה', לשכב

אצלה' פעולם הוה, להיות עמה' לעולם הבא. תנן התם, שהיה בדיו ומה עדות הראשונה

שאין אוסרתה איסור עולם, אינה מתקיימת בפחות משנים. עדות האחרונה שאוסרתה איסור

עולם, אינו דין שלא התקיים בפחות משנים, תלמוד לומר 'ועד אין בה' כל שיש בה. וכל

וחומר לעדות הראשונה מעתה, ומה עדות האחרונה שאוסרתה איסור עולם מתקיימת בעד

אחד, עדות הראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינו דין שתתקיים בעד אחד, תלמוד

לומר 'פי מצא בה ערות דבר' ולהלן הוא אומר 'על פי שני עדים או על פי שלשה עדים

יקום דבר' מה 'דבר' האמור להלן על פי שנים עדים, אף פאן על פי שנים. האי, כיפי מצא

בה ערות דבר' נפקא, מ'בה' נפקא, 'בה' ולא בקינוי, 'בה' ולא בסתירה מיבעי ליה, הכי

נמו קאמר, תלמוד לומר 'בה' בה ולא בקינוי 'בה' ולא בסתירה, וטומאה בעלמא בלא קינוי

מנלן, נאמר פאן 'פי מצא בה ערות דבר' ונאמר להלן 'על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר' האמור

להלן עדים שנים אף פאן עדים שנים. תנו רבנן, אי זו היא עדות הראשונה, זו עדות סתירה. עדות אחרונה, זו עדות טומאה.

וכמה

רש"י

אם כן, דלא לחובה אתא אלא לך דרשא: לכתוב רחמנא לה ולשתוק. דמשמע לנפש
לא יטמא בעמיו פי אם לשארו וגו' ולאחותו הבתולה לה, כלומר לגופה שלם ולא
לאיבריה לא תהיה כל נשמה. בשבעה אמות פתיב. החתי והגרזשי והאמורי והכנעני
והפרזי והחיר והיבוסים: למישרי אחד מן האמות. משאר שבעים אמות: שבא על הכנענית.

כל ד' אמות נקראו על שם כנעני והוליד בן.

דהלך אחר האב ומתיר להחיותו לך לעבד.

דתניא. דלחכי אתא קרא: בעבד. גרסי בבית:

וגם טבני התושבים וגו'. לעיל מניה פתיב מאת

הגויים אשר טביבותיכם מזה תקנו עבד ואמה.

אשר טביבות ארצכם ולא מבני ארצכם בשבעה

אמות. וגם מבני התושבים, כל תושב היינו שבא

ממקום אחר ונתישב כאן, וקאמר קרא שמתיר

לקנות מבניהם אשר ידיו להם מבנות ארצה: מן

הנולדים בארצכם. בנים הנולדים בארצכם והם

בני התושבים, דהיינו אחרים שנשאו בארצכם

נשים אתה רשאי לקנות: ולא מן הנרים

בארצכם. ולא מן הנרים הנולדים לבני ארצכם

במקום אחר מבנות שאר אמות והביאות

לבניהם לגור שם: ולא באחיכם. עבודת עבד:

היא ורבי ישמעאל אידי דכתיב ובאחיכם פתיב

נמי בהם פתניא בו: קריא. תולעת של

שומשמן האוכלתן, כך הונת מחרבת את

הבית: תוקפא. כעס: אידי ואידי. תוקפא וזנתא

דאמרין דמחרבת את הבית: באיתא.

כשהאשה מונה או בעסנית, לפי שהאשה

מתעסקת בונניה ואינה עושה מלאכתה ולא

משמרת ביתה ומפקדת את של בעלה למנאפיו:

קדם שחטאו ישראל. בערות: עם כל אחד ואחד.

בביתו: נסתלקה מהם. מלכא לבייתא דאינו יכול

לראות בעבירות שבביתו: מקדמתו. לפני מיתתו

מקרות לפניו: מלפפתו. כדרכו: תנו היתם. כפי

מי שקנא (למן לה) אמאי דקתני אמר עד אחד

ראיתיה שנשטמא לא היתה שותה: שהיה בדיו.

שלא להאמינו אי לאו דכתיב קרא: הראשונה.

סתירה: אין אוסרתה איסור עולם. שאם תשתה

ותמצא טהורה מתרת לבעלה ולתרומה אין

מתקיימת בפחות משנים. בדקיעון למיגמר דבר

דבר ממקומו: החיובי. טמאה שריא אדר

הסתירה: כל שיש בה. כל עדות שיש בה נאמן

כדדרשינן לעיל ועד אין בה תרי אלא חד. וקא

אמר אסורה ואטמאה קאי דהא מנה סליק והיא

נטמאה ועד אין בה: קל וחומר. שתתקיים בעד

אחד: תלמוד לומר. באשה מקלקלת פי מצא בה

ערות דבר ולהלן בו: ופרקינן למה לי למכתב

למילפה בגורה שורה: בה ולא בקינוי בו: מיבעי

ליה. דכיון דכתיב בה מיעוטא הוא ולא גמרי

שאר עדות דאשה מנה וקמו להו במלתייהו

ככל עדות שבתורה: הכי נפי קאמר. וגורה שוה

למלקחא אתייתי נקט, ומנהיתין חסורי מיחוסא

והכי תנא ליה ת"ל בה ולא בקינוי וסתירה וגורה

שוה לשמא את אשר דקלקא שלא קנא לה בעלה

ובא עד אחד אמר אני ראיתיה שנטמאה דלא

מהימן והכא הוא דמהימן משום דרגלים לדבר:

כדי

וכמה

ביאורים למסכת סוטה דף ג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 אסור להעביד עבד עברי בעבודה כזו. שואלת הגמרא, ורבי עקיבא
58 שדרוש מהפסוק 'לעולם בהם תעבדו' שחובה לעבוד בו ואסור
59 לשחררו, מהיכן לומד שאסור לעבוד בעבד עברי כמו בכרי.
60 ומשיבה, באחיכם - דין זה שאסור לעבוד בעבד עברי כמו בכנעני,
61 מסיפא דקרא נפקא - נלמד מהמשך הפסוק של 'לעולם בהם
62 תעבדו', שכתוב 'ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו
63 בפרך' - הרי שאין להשתעבד בעבד עברי כמו בעבד נכרי. שואלת
64 הגמרא, אם כן ורבי ישמעאל - מדוע הוצרך ללמוד זאת מלעולם
65 בהם תעבדו. ומשיבה, אכן האיסור להעביד עבד עברי בעבודת
66 פרך נלמד מהפסוק 'ובאחיכם בני ישראל וגו''. ומכל מקום סובר רבי
67 ישמעאל שהפסוק 'לעולם בהם תעבדו' לא בא ללמדנו שחובה
68 להשתעבד בעבד כנעני, אלא שאידי דתיב ובאחיכם, תיב נמי
69 בהם - מאחר שכתבה התורה את הדין בעבד עברי 'ובאחיכם בני
70 ישראל וגו' - שאסור להעבידו עבודת פרך, חזרה וכתבה גם את
71 הדין של עבד כנעני 'לעולם בהם תעבדו' - שאותו מותר להעביד
72 עבודת פרך. לכתניא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל,
73 כל פרשה שנאמרה ונישנית, לא נישנית אלא בשביל דבר
74 שנתחדש בה - וכפי שהתבאר לעיל.
75 אמר רב חסדא, ונותא בביתא - זנות בבית, גורם להחרבת הבית
76 כי קריא לשומשומא - כמו שהתולעת אוכלת הורסת את
77 השמוש. ואמר רב חסדא תוקפא בביתא - גם כעס בבית גורם
78 להחרבת הבית כי קריא לשומשומא. ומבארת הגמרא, אידי ואידי
79 באיתתא - החרבת הבית אינה נגרמת אלא כאשר האשה מזנה או
80 כועסת. משום שמתעסקת בזנותה ואינה עושה את מלאכות הבית
81 ואינה שומרת עליו. אבל בגבירא לית לן בה - זנות וכעס של הבעל
82 אינם גורמים להחרבת הבית. ואמר רב חסדא בתחילה קודם
83 שכתנא ישראל באיסורי עריות היתה שכינה שורה עם כל אחד
84 ואחד - עם כל איש ואשה בביתם, כמו שנאמר 'כי ה' אלהיך
85 מתהלך בקרב מחנהך' - כלומר בתוך ביתך. כיון שחטאו בעריות
86 נסתלקה שכינה מהם, שנאמר 'ולא יראה כד ערות דבר ושב
87 מאחריך' - אם חוטאים בעריות ושב מאחריך, שמסתלקת השכינה.
88 אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל העושה מצוה
89 אחת בעולם הוה, אותה מצווה מקדמתו והולכת לפניו - מקדימה
90 ומכריזה עליו כשמגיע לעולם הבא, שנאמר 'והלך לפניך צדקך'.
91 וכל העובר עבירה אחת בעולם הוה, העבירה מלפפתו - נכרכת
92 סביבו והולכת לפניו ליום הדין להעיד עליו שעבר, כמו שנאמר
93 'לפתי ארחות דרךם יעלו בתהו ויאבדו' - שהעבירה תהיה
94 כרוכה בו ותלך עמו לגהינום שהוא מקום תהו. רבי אליעזר אומר
95 העבירה שעבר קשורה בו בכלל, כמו שנאמר אצל יוסף כאשר
96 אשת פוטיפר ניסתה לשכנעו לעבור איתה עבירה, 'ולא שמע אליה
97 לשכב אצלה להיות עמה', ודורשים, שלא רצה לשכב אצלה -
98 עמה בעולם הוה, כדי שלא יצטרך להיות עמה - עם העבירה
99 לעולם הבא.
100 הגמרא לעיל הביאה מהמשנה שעד אחד נאמן להעיד על אשה
101 שזינתה, לאחר שקינא לה הבעל ונסתרה. מביאה עכשיו הגמרא את
102 המשך המשנה שם.
103 תני תהם, שהיה ברין - היינו יכולים ללמוד בקל וחומר שלא יהיה
104 נאמן עד אחד להעיד שזינתה, שהרי ומה עדות הראשונה - להעיד
105 שנסתרה עם פלוני שקינא לה הבעל שלא תסתר עמו, שאין
106 אוסרתה איסור עולם - שהרי יש לה היתר לבעלה אם תיבדק במי
107 סוטה ותימצא כשרה, ומכל מקום אינה מתקיימת העדות בפחות
108 משנים - שאם אין שני עדים שנסתרה אינה נאסרת כלל על בעלה.
109 עדות האחרונה - להעיד שזינתה, שאוסרתה איסור עולם -
110 בעלה, אינו דין שלא תתקיים העדות בפחות משנים. אין הדין כן
111 משום שתלמוד לומר - אמרה התורה 'ועד אין פה' - ודורשים
112 שאין שני עדים שזינתה, אך כל שיש בה אפילו עד אחד נאמן. דנה

1 שואלת הגמרא ורבי עקיבא, מניין לו שמצוה על הכהן להיטמא
2 לקרוביו, הרי פסוק זה הוצרך ללמדנו שאין מיטמא לאברים.
3 ומשיבה, אם פן שבא ללמדנו רק דין זה שאינו מיטמא לאיברים,
4 ליכתוב רחמנא לה' ולישתוק - היתה התורה כותבת 'כי אם
5 לשארו וגו' ולאחותו הבתולה לה' והיינו לומדים דין זה, אך 'יטמא'
6 למה לי - למה הוסיפה התורה וכתבה 'לה יטמא', שמע מינה -
7 ללמדנו שאין זו רשות, אלא מצוה על הכהן להיטמא לקרוביו.
8 שואלת הגמרא, ורבי ישמעאל מה ידרוש מהיתור של 'יטמא'.
9 ומשיבה, סובר רבי ישמעאל שאין לדרוש מהפסוק 'יטמא' שחייב
10 להיטמא, אלא שאידי דכתב לה כתב נמי יטמא - מאחר שחזר
11 הכתוב וכתב 'לה' ללמדנו שאינו מיטמא לאברים - חזר וכתב גם
12 'יטמא', לכתני דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל, כל
13 פרשה שנאמרה ונישנית, לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש
14 בה - וכפי שהתבאר לעיל.
15 מבארת הגמרא את מחלוקתם השלישית של רבי עקיבא ורבנן.
16 'לעולם בהם תעבדו' רשות - מותר להשתעבד בעבד כנעני לעולם,
17 דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר חובה - חייב לעבוד בו
18 לעולם ואסור לשחררו. שואלת הגמרא, מאי טעמא דרבי ישמעאל
19 שבכל מצוות עשה שבתורה חייב לקיימם, ואילו כאן דורש שאין זו
20 אלא רשות. ומשיבה, שאין ללמוד מהפסוק שחובה להשתעבד בו
21 לעולם, אלא אידי דתיב לגבי שבעה אומות 'לא תחיה כל
22 נשמה' - שחובה להורגם, איצטרך נמי למיכתב 'לעולם בהם
23 תעבדו' כדי למישרי - להתיר אחד מכל האומות שבא על
24 הפגענות והוליד ממנה בן, שהיינו סבורים לומר שכיון שאמו של
25 הבן היא משבעה אומות, יהיה דינו כדין שבעה אומות ואסור
26 להחיותו, לכך הוצרך הפסוק 'לעולם בהם תעבדו', ללמדנו שאף
27 רשאי לקנותו כיוון שלגבי דין שבעה אומות הולכים אחר האב,
28 והאב אינו משבעה אומות.
29 מביאה הגמרא ברייתא שבידן שבעה אומות הולכים אחרי האב,
30 דתניא, מנין לאחד מן שאר האומות שבא על הפגענות והוליד
31 ממנה בן שאף רשאי לקנותו בעבד - לקנות את הבן לעבד,
32 תלמוד לומר 'ונם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו' -
33 כלומר, שגם בני אומות אחרות שבאו להתיישב בארץ ונשאו נשים
34 משבעה אומות והולידו בנים, מותר לקנות את הבנים לעבדים, כיון
35 שאביהם אינו משבעה אומות. ממשיכה הברייתא, וכול - שמה
36 נאמר שאף הפגעני שבא על אחת מן שאר האומות והוליד ממנה
37 בן שאף רשאי לקנותו בעבד כיון שאמו אינה משבעה אומות,
38 תלמוד לומר 'אשר הולידו בארצכם', שדווקא מן הנולדים
39 בארצכם - בנים שנולדו בארץ, כלומר, שאבותיהם הם משאר
40 האומות ונשאו נשים משבעה אומות בארץ, מותר לקיימם ולקחתם
41 לעבדים, ולא מן הגרים בארצכם - אך אסור לקנות בנים שנולדו
42 לאבות משבעה אומות שהלכו לארץ אחרת ונשאו שם נשים,
43 והביאו את בניהם לגור בארץ, שכיון שהולכים אחר האב ואביהם
44 משבעה אומות - אסור להחיותם.
45 חזרת הגמרא לבאר את מחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא
46 ושואלת, אם כן ורבי עקיבא כיצד למד מפסוק זה שחובה
47 להשתעבד בעבד כנעני לעולם ואסור לשחררו, והרי פסוק זה הוצרך
48 ללמדנו שמותר לקנות עבד שאמו כנענית ואביו משאר האומות.
49 ומשיבה, מ'מהם תקנו' נפקא - ההיתר לקנות עבד שאביו משאר
50 אומות נלמד מהפסוק 'מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו',
51 'לעולם בהם תעבדו' למה לי, על כורחך לחובה - ללמדנו שחייב
52 לעבוד בעבדו הנכרי ואסור לו לשחררו. שואלת הגמרא, כיון שברך
53 אם כן ורבי ישמעאל שסובר שאין זו חובה, מה דורש מהפסוק
54 'לעולם בהם תעבדו', והרי ההיתר לקנות עבד שאביו משאר אומות
55 נלמד מ'מהם תקנו', ומשיבה, שדורש 'בהם' - עבד כנעני מותר
56 להעבידו עבודת גנאי שניכר בה שהוא עבד, ולא באחיכם - אך

ביאורים למסכת סוטה דף ד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 רבי אליעזר ואמר שיעור אחר, ואילו **הָאָמֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** כדעת
58 רבי ישמעאל בברייתא הראשונה, שהשיעור הוא **כְּדִי חֹזֶרֶת דָּקְלָהּ**.
59 מתרצת הגמרא, **אָמֵר אַבְיָי**, הקפת דקל וחזרת דקל הם פעולות
60 שונות, מה שאמר רבי ישמעאל שהשיעור הוא כדי **תְּקַפֵּה** של דקל,
61 היינו זמן שנדרש לאדם כדי ללכת **בְּרַגְלָהּ** סביב הדקל, ונחלק עליו
62 רבי אליעזר שם. ומה שאמר רבי אליעזר בברייתא השנייה שהשיעור
63 הוא כדי **חֹזֶרֶת** של דקל, היינו **כְּרוּתָהּ** - כפי הזמן שחולף ממתי
64 שהרוח דוחפת ענף של דקל עד שחוזר למקומו. **בְּעֵי רַב אֲשֵׁי**, מזה
65 כוונת רבי אליעזר שהשיעור הוא כדי זמן של **חֹזֶרֶת** של הדקל
66 **כְּרוּתָהּ**, האם **בִּי הִיכִי דְאִוִּיל וְהָדָר אֲתִי** - כפי הזמן שנדרש הענף על
67 ידי הרוח וחוזר למקומו פעם אחת, שהוא זמן קצר. **אִו דִּילְמָא כִּי**
68 **הִיכִי דְאִוִּיל וְאֲתִי וְהָדָר קָאִי בְּדוּכְתֵיהּ** - כפי הזמן שחולף ממתי
69 שהרוח מתחילה לנענעו, עד שנח מהנענוע ונעמד במקומו. מסיקה
70 הגמרא, הִיכִי. ממשכה הגמרא להקשות, שהרי עדיין יש סתירה בין
71 הברייתות בדעת רבי אליעזר, שהרי **הָתָם** - בברייתא הראשונה,
72 **אָמֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** שהשיעור הוא **כְּדִי מְזִיגַת הַכּוֹס**, ואילו **הָאָמֵר** -
73 בברייתא השנייה, אמר שהשיעור הוא **כְּדִי חֹזֶרֶת דָּקְלָהּ**. מתרצת
74 הגמרא **אִידִי וְאִידִי חָד שִׁיעוּרָא הוּא** - מזיגת כוס וחזרת דקל הם
75 אותו שיעור של זמן.

76 מוסיפה הגמרא להקשות, שלכאורה בדעת שאר התנאים יש סתירה
77 בין הברייתות, שהרי **הָתָם** - בברייתא הראשונה, **אָמֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ**
78 שהשיעור הוא **כְּדִי לְשִׁתוּתוֹ** - זמן שנדרש כדי לשתות כוס של
79 רביעית יין, ואילו **הָאָמֵר** - בברייתא השנייה, **אָמֵר** שהשיעור הוא **כְּדִי**
80 **מְזִיגַת הַכּוֹס** - זמן שנדרש כדי למזוג כוס של רביעית יין במים.
81 מיישבת הגמרא, **אִימָא** - צריך לומר, שלדעת רבי ישמעאל השיעור
82 הוא **כְּדִי לְמִזוּג וְלְשִׁתוּת** - כפי הזמן שנדרש למזוג כוס רביעית יין
83 ולשתותה. שואלת הגמרא. מדוע הוצרכנו לתרץ כך. **וְלִמָּא** - נתרץ
84 שאין סתירה בין הברייתות בדעת רבי יהושע, משום **שִׁיעוּרֵי אִידִי**
85 **חָד שִׁיעוּרָא הוּא** - מזיגה ושתיה הם אותו שיעור של זמן. מיישבת
86 הגמרא, בהכרח צריך לבאר בדברי רבי יהושע שהשיעור הוא כדי
87 מזיגה ושתיה, משום **שִׁאֵם בֵּן** - שהשיעור הוא רק כדי מזיגה אלא
88 שהוא אותו שיעור זמן כמו שתיה, **הֵינֵנו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** - נמצא שאין
89 חילוק בין רבי יהושע לרבי אליעזר, שהרי גם לדעת רבי אליעזר
90 השיעור הוא כדי מזיגה, אלא ודאי שלדעת רבי יהושע השיעור הוא
91 כדי מזיגה ושתיה.

92 מקשה הגמרא סתירה בין הברייתות בדעת רבי בן עזאי, **הָתָם** -
93 בברייתא הראשונה, **אָמֵר בֵּן עֲזַאי** שהשיעור הוא **כְּדִי לְצִלּוֹת**
94 **בִּיצָה**, ואילו **הָאָמֵר** - בברייתא השנייה, **אָמֵר** שהשיעור הוא **כְּדִי**
95 **לְשִׁתוּתוֹ** - את הכוס של רביעית יין. מתרצת הגמרא, **אִידִי וְאִידִי חָד**
96 **שִׁיעוּרָא הוּא** - צליית ביצה ושתית כוס רביעית יין הם אותו שיעור
97 זמן.

98 מקשה הגמרא סתירה בין הברייתות בדעת רבי עקיבא, **הָתָם** -
99 בברייתא הראשונה, **אָמֵר רַבִּי עֲקִיבָא** שהשיעור הוא **כְּדִי לְגִזְמָעָה**
100 - את הביצה, ואילו **הָאָמֵר** - בברייתא השנייה, **אָמֵר** שהשיעור הוא
101 **כְּדִי לְצִלּוֹת בִּיצָה**. מתרצת הגמרא, **אִימָא** - צריך לומר בדעת רבי
102 עקיבא שהשיעור הוא **כְּדִי לְצִלּוֹת בִּיצָה וְלְגִזְמָעָה**. שואלת הגמרא,
103 מדוע הוצרכנו לתרץ כך. **וְלִמָּא** - נתרץ שאין סתירה בין הברייתות
104 בדעת רבי עקיבא, משום **שִׁיעוּרֵי אִידִי חָד שִׁיעוּרָא הוּא** - צליית
105 וגמיעת הביצה הם אותו שיעור של זמן. מיישבת הגמרא, בהכרח
106 צריך לבאר בדברי רבי עקיבא שהשיעור הוא כדי צליה וגמיעה,
107 משום **שִׁאֵם בֵּן** - שהשיעור הוא רק כדי צליה אלא שהוא אותו
108 שיעור זמן כמו גמיעה, **הֵינֵנו בֵּן עֲזַאי** - נמצא שאין חילוק בין רבי
109 עקיבא לבן עזאי, שהרי גם לדעת בן עזאי השיעור הוא כדי צליית
110 ביצה, אלא מוכח שכונת רבי עקיבא לשיעור של צליה וגמיעה.
111 מקשה הגמרא סתירה בין הברייתות בדעת רבי יהודה בן בתירא,
112 **הָתָם** - בברייתא הראשונה, **אָמֵר רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא** שהשיעור

1 שואלת הברייתא, **וְכַמָּה זמן הוא שִׁיעוּר סְתִירָה** - שאם התייחדה
2 האשה לזמן זה נאסרת על בעלה כדין סוטה. ומשיבה, **כְּדִי זמן**
3 שיכולה לבא בו לידי **זוּמָמָה**, כלומר זמן שיש בו **כְּדִי בִיאָה** - שיכול
4 לבוא עליה בזמן זה, והיינו **כְּדִי הַעֲרָאָה** - תחילת ביאה. מבארת
5 הברייתא כמה הוא זמן תחילת ביאה, **כְּדִי תְּקַפֵּה דָּקְלָהּ** - כפי הזמן
6 שנדרש להקיף בהליכה עץ דקל, **דְּבַרֵּי רַבִּי יְשֻׁעָא**. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר**
7 **אָמֵר כְּדִי מְזִיגַת הַכּוֹס** - כפי הזמן שנדרש למזוג כוס של רביעית
8 הלוג יין במים. **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמֵר** כפי הזמן שנדרש **כְּדִי לְשִׁתוּתוֹ** -
9 את הכוס של רביעית הלוג יין. **בֵּן עֲזַאי אָמֵר** כפי הזמן שנדרש **כְּדִי**
10 **לְצִלּוֹת בִּיצָה**. **רַבִּי עֲקִיבָא אָמֵר** כפי הזמן שנדרש **כְּדִי לְגִזְמָעָה** -
11 לשתות ביצה. **רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא אָמֵר** כפי הזמן שנדרש **כְּדִי**
12 **לְגִמּוּעַ שְׁלֹשׁ בִּיצִים זו אַחֵר זו**. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּן רִמְיָה אָמֵר** כפי
13 הזמן שנדרש **כְּדִי לְקַשׁוֹר נְרָדִי נִימָא** - שיקשור האורג חוטם
14 שיוצאים מהבד. **הֵנֵנו בֵּן פְּנִיחָם אָמֵר** כפי הזמן שנדרש **כְּדִי**
15 **שְׁתוּשִׁיט אִשָּׁה דְּהָא לְתוּךְ פִּיהָ לְיִטּוּל קִיסָם** הנמצא בין שיניה.
16 **פְּלִימוֹ אָמֵר** כפי הזמן שנדרש **כְּדִי שְׁתוּשִׁיט אִשָּׁה דְּהָא לְפִל לְיִטּוּל**
17 **מִמְנו כְּפָר, וְאָף עַל פִּי שְׂאֵין רֵאִיָּה מִן הַמְקָרָא לְדָבָר** זה, שהשיעור
18 הוא כדי שתיטול בכר מהסל, מכל מקום יש **וְכָר** - רמז לְדָבָר,
19 שנאמר **כִּי בְעַד אִשָּׁה זֹנָה עַד כְּפָר לְחֵם**, הרי שהוקשה אשה
20 זונה לכבר לחם.

21 מקשה הגמרא על התנא של הברייתא, **וְכָל הֵנִי לְמָה לִי** - מדוע
22 האריך בדבריו ואמר שזמן סתירה הוא כדי טומאה שהוא כדי ביאה,
23 שהוא כדי העראה, וביאר שהוא כדי הקפת דקל או כשאר
24 השיעורים. ולא אמר בקצרה שהשיעור הוא בכדי שתוכל לבוא לידי
25 טומאה, זמן זה הוא כפי הזמן שנדרש להקפת דקל או כשאר
26 השיעורים. מתרצת הגמרא, **צִרִיבִי** - הוצרך התנא לכתוב כך, משום
27 **דְּאִי תִנָּא רַק 'כְּדִי זוּמָמָה' הוּא אִימָנָא** שזמן סתירה הוא **כְּדִי**
28 **זוּמָמָה וְאִרְצוּתָהּ** - שהתייחדה עמו לזמן שהיה יכול גם לפתותה
29 בדברים וגם לבוא עליה, **קָא מְשַׁמַּע לָן** - לפיכך אמר התנא **'כְּדִי**
30 **בִיאָה'** - שאף אם לא התייחדה עמו אלא לזמן שהיה יכול לבוא
31 עליה, נחשב שנסתרה ונאסרת. **וְאִי תִנָּא רַק 'כְּדִי בִיאָה' הוּא**
32 **אִימָנָא** שהשיעור הוא **כְּדִי נִגְמַר בִּיאָה** - שהתייחדה עמו לזמן שהיה
33 יכול לבוא עליה ביאה גמורה, **קָא מְשַׁמַּע לָן** שזמן סתירה הוא אף
34 אם לא נתייחדה עמו אלא **כְּדִי הַעֲרָאָה** - דהיינו זמן שנדרש
35 לתחילת ביאה. **וְאִי אֲשַׁמְעִינוּ רַק 'כְּדִי הַעֲרָאָה' הוּא אִימָנָא**
36 שהשיעור הוא **כְּדִי הַעֲרָאָה וְאִרְצוּתָהּ** - שהתייחדה עמו לזמן שהיה
37 יכול גם לפתותה בדברים וגם לתחילת ביאה, **קָא מְשַׁמַּע לָן** - לפיכך
38 יכול התנא תחילה שהשיעור הוא **כְּדִי זוּמָמָה**, ללמדנו שמה
39 שאמר לצאת מביב **'כְּדִי בִיאָה'**, היינו שאף אם לא התייחדה עמו אלא
40 לזמן של ביאה עצמה בלא ריצוי - נחשב סתירה, שאם לא כן מדוע
41 הוסיף מילים אלו, והרי היינו יודעים כן ממה שאמר 'כדי טומאה'.

42 ומפרש התנא **וְכַמָּה זמן הוא כְּדִי הַעֲרָאָה**, **כְּדִי תְּקַפֵּה דָּקְלָהּ**.
43 **וְרַמְיָנָהּ** - הקשו בני הישיבה ממה שנינו בברייתא אחרת, נאמר
44 לגבי סוטה **וְנִסְתֶרָה**, **וְכַמָּה זמן הוא שִׁיעוּר סְתִירָה, לֹא שְׁמַעֲנוּ** -
45 לא ניתן להוכיח מהמילה ונסתרה. אך **כְּשֶׁהוּא** - הפסוק **אָמֵר**
46 **וְהָיָא נְטָמָאָה, הוּי אָמֵר** - אנו למדים ששיעור סתירה הוא **כְּדִי**
47 **זוּמָמָה**, והיינו **כְּדִי בִיאָה**, כלומר **כְּדִי הַעֲרָאָה**. זמן תחילת ביאה
48 הוא **כְּדִי חֹזֶרֶת דָּקְלָהּ דְּבַרֵּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר**. **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמֵר כְּדִי**
49 **מְזִיגַת הַכּוֹס, בֵּן עֲזַאי אָמֵר כְּדִי לְשִׁתוּתוֹ, רַבִּי עֲקִיבָא אָמֵר כְּדִי**
50 **לְצִלּוֹת בִּיצָה, רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָא אָמֵר כְּדִי לְגִזְמָעָה** - לשתות
51 את הביצה. מבארת הגמרא את הקושיא, **קָא סְלִקָא דְעֵתֵין** - רבנו
52 בתחילה שהיינו **תְּקַפֵּה דָּקְלָהּ הֵינֵנו חֹזֶרֶת דָּקְלָהּ** - מה שאמר רבי
53 ישמעאל בברייתא הראשונה 'כדי הקפת דקל', וזהי אותה פעולה
54 שאמר רבי אליעזר בברייתא השנייה 'כדי חזרת דקל', ואם כן קשה
55 שהרי **הָתָם** - בברייתא הראשונה, **אָמֵר רַבִּי יְשֻׁעָא** שהשיעור
56 הוא **כְּדִי תְּקַפֵּה דָּקְלָהּ וְפְלִיג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר עֲלֵיהּ** - ושם נחלק עליו

1 כמה שיעור סתירה. בירושלמי כל אלן שיעורין אחר והתרת סניג;
2 בן עזאי אומר. האי דמקדים בן עזאי לרבי עקיבא אע"ג דרבי עקיבא היה רבו כדאמר
3 בפרק הרואה (נכנס 35) בן עזאי עד כאן העות פניך ברבך משום דצלייה קודמת
4 לגמיעה האי דמקדים ליה באיך ברייתא משום דמסיק שיעורין דשיכי בכוס אבל
5 תימה אמאי מקדים רבי ישמעאל למילתיהו
6 דרבי אליעזר ורבי יזושע מיהו י"ל דסדר
7 אבילה וסתיה סמיך;

8 **אי** הכי היינו רבי אליעזר. בחזרת דקל לא קמבעי
9 לממר אי הכי היינו בן עזאי אלא
10 ברייתא קמייתא וקמייתא דברייתא נקט אי
11 יתיר בן עזאי כדי למוג ולשתותה.

12 **אם** כן היינו בן עזאי. היה דהוה מצי למימר
13 היינו רבי יהודה בן בתירא אלא ברייתא
14 קמייתא וקמייתא דברייתא נקט.

15 **דמרחק** או דמקרב. בחזרת דקל לא קמבעי
16 ליה בגדול או בקטן משום דידע
17 שיעוריה דהיינו כדי מוגת הכוס וכן בצליית
18 ביצה במדורה גדולה או קטנה משום דפי כבר
19 דהיינו כדי שתית הכוס אבל בהקפת דקל תימה
20 אמאי לא קמבעי ליה;

נעקר

ואי אשמעינן 'פדי העראה' הוה אמיןא
פדי העראה וארצותה. קא משמע לן 'פדי טומאה', וכמה פדי [העראה], פדי תקפת דקל.
ורמינהו, 'ונסתרה' וכמה שיעור סתירה, לא שמענו. בשהוא אומר 'והיא נטמאה', הוי אומר
פדי טומאה, פדי ביאה, פדי העראה, פדי חזרת דקל, דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר,
פדי מונית הכוס. בן עזאי אומר, פדי לשתותו. רבי עקיבא אומר, פדי לצלות ביצה. רבי
יהודה בן בתירא אומר, פדי לגומעה. קא סלקא דעתין היינו תקפת דקל היינו חזרת דקל,
התם אומר רבי ישמעאל פדי תקפת דקל ופליג רבי אליעזר עליה, הכא אומר רבי אליעזר
פדי חזרת דקל. אומר אפי', תקפה ברגל, חזרה ברוח. בעי רב אשי, חזרה ברוח, פי היכי
דאזיל והדר אתי או דילמא פי היכי דאזיל ואתי והדר קאי בדוכתיה, תיקו. התם אומר
רבי אליעזר פדי מונית הכוס, הכא פדי חזרת דקל, אידי ואידי חד שיעורא הוא. התם
אומר רבי יהושע פדי לשתותו, הכא אומר פדי מונית הכוס, אימא פדי למוג ולשתות.
ולמא אידי ואידי חד שיעורא הוא, אם בן היינו רבי אליעזר. התם אומר בן עזאי פדי
לצלות ביצה, הכא אומר פדי לשתותו, אידי ואידי חד שיעורא הוא. התם אומר רבי עקיבא
פדי לגומעה, הכא אומר פדי לצלות ביצה, אימא פדי לצלות ביצה ולגומעה. ולמא אידי
ואידי חד שיעורא הוא, אם בן היינו בן עזאי. התם אומר רבי יהודה בן בתירא פדי
לגומע שלש ביצים זו אחר זו, הכא אומר פדי לגומעה, לדרביו דרבי עקיבא קאמר, דקאמר
משערין בצליאה ובגמיעה. אימא שיעור גמיעה לחודה, פדי לגומע שלש ביצים זו אחר זו
דהיינו צליאה וגמיעה: רבי אליעזר בן ירמיה אומר פדי שיקשור גרדי נקא: בעי רב אשי,
דמרחק או דמקרב, תיקו: חנין בן פנחס אומר פדי שתושיט ידה לתוך פיה ליטול קיסם:
בעי רב אשי, דמהדק או דלא מהדק, תיקו: פלימו אומר פדי שתושיט ידה לפל ליטול
כפר: בעי רב אשי, דמהדק או דלא מהדק, בהדחתא או בעתיקא, בחמימא או בקרירא,
ברחבי

1 **פדי טמאה.** ומהו פדי טמאה פדי ביאה. ומהו פדי ביאה פדי העראה, דהיינו נשיקת אבר
2 באותו מקום, וכמה שיעוריה פדי תקפת דקל שיכול האדם לילך סביבות הדקל, ולקמן
3 מפרש למה לי למיניהו בלהו: פדי מונית כוס. למנוג במים, וסתם כוס רביעית. ולקמן
4 אמרו כל אהו ואתה מן החכמים הללו בעצמו שער כמה שהוא שוהה בהעראתו. ליטול
5 קיסם. מבין שניה: ואי ע"פ שאין ראיה. גמורה

6 לדבר, דקרא לאו הושתת יד לסל כתב ביה, יש
7 ובר ורמו מקצת דהקשה אשה וזנה לכפר להם:
8 וכל הני למה לי. למיניהו ברישא: ליתני שיעור
9 סתירה פדי טמאה פדי תקפת דקל: דאי תנא פדי
10 טמאה הוה אמיןא. בכל שיעור הציפור לבא ליד
11 פד דהיינו טמאה וארצותה, שיפתה אותה וידבר
12 על לבה עד שתתרחצה: קמ"ל. דמאי טמאה
13 ביאה לחודה, דאיכא למימר קדם הסתירה
14 בתרצתה: קמ"ל פדי העראה. דקיל בפרק
15 הרבא על יבמות (נ. העראה כגמר ביאה
16 לכל העריות: ואי תנא פדי העראה. ולא תנא
17 ברישא פדי טמאה, הוה אמיןא פדי העראה
18 וארצותה, ואפי' תנא פדי ביאה פדי העראה לא
19 הוה ממייעט ארצותה, דאנא אמיןא העראה
20 למעוטי גמר ביאה ומיהו ארצותה בעינן. דהכי
21 הוי משמע כמה שיעור סתירה פדי ביאה ואנא
22 אמיןא כל ערכי ביאה דהיינו ארצותה וגמר
23 ביאה, והדר מפרש מה היא ביאה העראה,
24 אפתי ארצותה לא אימעט, הלכך תנא ברישא
25 פדי טמאה דמשמע טמאה וארצותה והדר
26 פריש ומה היא טמאה פדי ביאה, ועל כרחיך
27 אימעט ארצותה דהא ביאה כלה גמר ביאה
28 משמע ולא מייעט אלא ארצותה, והדר תנא ומה
29 היא ביאה העראה למעוטי דלא בעינן גמר
30 ביאה, ובמילא מבעי' מנה נמי (דאי) לא תנא
31 פדי ביאה אפתי לא הוה ממעטא ארצותה,
32 דכדי טמאה גמר ביאה וארצותה משמע,
33 ותעראה דפריש בתרה לא ממעטא אלא גמר
34 ביאה, הלכך איצטריכו בלהו: וכמה. הוא שיעור
35 העראה לחודה. פדי תקפת דקל. והא ליכא
36 לאקשויי, והאיל וסוף טוף שיעורא פדי תקפת
37 דקל הוא ליתני כמה שיעור סתירה פדי תקפת
38 דקל, דאיבעי ליה לתנא לפרושי אסור סתירה
39 משום מאי או גמר ביאה או העראה. משום הכי
40 תנא פדי טמאה פדי ביאה דפרושי: פדי חזרת
41 דקל. קס"ד השתא דהיינו תקפת: פרוש. שהרח
42 דוחפתו להענין והוא חזר למקומו: קאי
43 בדוכתיה. נח מניענו: טוף אימא פדי למוג
44 ולשתות. והאי פדי לשתותו דקאמר לעיל,
45 אמזיגה דקאמר רבי אליעזר קא מוסיף ר' יהושע
46 ואמר שתיה נמי בעינן עם המזיגה, וכדי מזיגה
47 דתנא הכא בבתרייתא מזיגה ושתיה קאמר,
48 דסתם מזיגה למשתיה מין הוא, שאחר שפזנזו
49 מתקלקל אם משהה אותו: א"כ היינו רבי
50 אליעזר. והא ר' אליעזר בקמייתא פדי מזיגת הכוס קאמר וקא פליג ר' יהושע ואומר פדי לשתותו
51 מזיגה דקאמר ר' יהושע בתריה בלא שתיה קאמר, היינו רבי אליעזר: הכא אומר פדי לשתותו. לכוס:
52 לכוס, ואמר בן עזאי בתריה פדי לצלות ביצה דהוא פדי שתיה, לאו קושאין היא, דהא אוקימנא פדי לשתותו דר'
53 דהוא פדי שתיה לחודה: כוס: אימא פדי לצלות ולגמעה. גמיעה דקאמר ר' ע' בקמייתא אצליה דבן עזאי
54 ולגמע קאמר, דסתם צליה גמיעה בתרה, שמינו חם שלא יצטנף לדרביו דר"ע קאמר לה. דאמר לצלות ולגמוע,
55 בגמיעה דשלו דהוא בצליאה וגמיעה כחדא: דמרחק. שני ראשי הנמיא הנפסקות מרוחקות זה מזה.
56 הסל: כחדא או בעתיקא. סל יסן חלק הוא ונוח להשתמש מן החדש, שהחדש יוצא לתוכו ראשי קיסמין של ארונה:
57 להוציאם מבנת שוהה בודוצאתו:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ד עמוד ב

תוספות

רש"י

1 בדחפי או בדרשערי. של חסין חלק ונשמט יותר משל שעורים: רביבא. נשמט יותר
2 מאקושא: רביבא. שגזישה העסה רבד: כל אהר ויחנן. מן התנאים הללו: בעצמו שער.
3 כפה שהיה שוחה בביאתו: והאיבא בן עזאי דלא נסיב. כדאמר ביבמות (ף טז) אכל מה
4 אעשה שנפשי חשקה בתורה, אפשר לעולם שיתקום ע"י אחרים. בפרק הבא על יבמות:
5 כי בעד אשה וזנה וגו'. השתא דריש ליה

6 מספייה לרישיה, בשביל כבר לחם אדם מתחייב
7 בעגש של אשה וזנה: כפלתיה דרבא גרסי' בעד
8 כבר לחם עד אשה וזנה מבני ליה. דמשמע
9 בשביל כבר לחם רב העגש עד כדי עגש אשה
10 וזנה, וה"ה נמי אי הוה כתיב עד אשה וזנה בעד
11 כבר לחם לא הוה קשאי לרבא מיד, ונדאי
12 מספייה לרישיה מדריש קרא, אלא עד ובעד קא
13 קשאי ליה, דגבי כבר לחם הוה ליה למקתב
14 בעד וגבי אשה וזנה הוה ליה למקתב עד:
15 הפולול. שאכל תמיד בלא נטילת ידים: עקרי.

16 דעובר על דברי חכמים חייב מיתה דכתיב
17 ופורץ גדר ישכנו נחש (ויקרא יז ט) מים ראשונים.
18 שלפני המזון: שניבית דיו. ראשי אצבעותיו
19 שיהו המים משפיעין לצד זרועותיו. ולקמן
20 מפרש טעמא: שפא יצאו מים חוץ לפרק ויחורו
21 ויטמאו את הידים. בהרן במשכת ידים (פ"ג מ"ג)
22 שצריך לתן המים על ידיו שני פעמים.
23 הראשונים מטהרין את הידים והשניים מטהרין
24 את המים הטופחים על ידיו שנטמאו בתחלה
25 מטמת ידים, ותנן והם הידים טמאות. כלומר
26 ומטהרות עד הפרק, כלומר מן הפרק ולמטה
27 גזרו עליהן להיות שניות ופוסלות את התרומה
28 ומטהרות בנטילה עד הפרק, שעד הפרק צריך
29 נטילה. נטל את הראשונים ואת השניים עד
30 הפרק ויחורו ליד תהורים. שהרי טהרו השניים
31 את הראשונים. נטל את הראשונים חוץ לפרק
32 ואת השניים עד הפרק ויחורו ליד טמאה. כלומר
33 יצאו הראשונים חוץ לפרק ועל השניים לא
34 הקפיד לטול עד מקום שצא הראשונים אלא
35 עד הפרק במשקטם ויחורו הראשונים ליד
36 טמאה, שהרי נטמאו תחלה מחמת הידים
37 והשניים לא טהרו את היצאיים, הלכך צריך
38 שיגביה ראשי אצבעותיו למעלה שפא יצאו
39 מים הראשונים ויחורו ויטמאו את הידים:
40 אחרונים. של אחר הסעודה שחייבו חכמים
41 מפני שפולח סדומית יש שמסמא את העינים:
42 צריך לתשפיל דיו למטה. כדי שיתרד הזוהמא
43 של תבשיל שבנדיו, שהרי להעביר הזוהמא הן
44 כל האוכל בלי נגוב ידים. דבר מאוס הוא וחשוב
45 כטמאה שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את
46 לחמם טמא, אלמא דבר מאוס קרי טמאה: טאי
47 ואשת איש וגו'. סיפיה דקרא דלעיל הוא, כי
48 בעד אשה וזנה עד כבר לחם: לכוף נכישל
49 באשת איש. והכי קאמרי, בעד אשה וזנה עד
50 כבר לחם, ואשת איש וזנה נפש היקרה הגבוהה
51 היא תצטנה, ורודף אחריה וצד אותה ומגיעה:
52 היא תצוד מבני ליה. בין דמספייה לרישיה

53 קדרשת ליה, הכי איבעי ליה למכתב, ואשת איש נפש יקרה היא תצוד אותה, אבל השתא משמע שאשת איש צדה את הנפש היקרה: מהן גזירי. דאפילו ממזר תלמיד חכם קודם
54 לכהן עם הארץ לפתוח ראשון ולברך ראשון, ומהאי קרא ילפינן ליה בהוריות (ף יג) וים לנבד. מעלה אני עליך פאלו שכחתו: כי את כל התועבות. גבי עריות כתיב: כמה. עבודת
55 בוכבים: אשר נשמה פאפו. שמחזיק עצמו כבעל נפש, דהיינו גאווה. שהשוכה נפשו בעיניו: טאי יד ליד לא ינקת. סיפיה דקרא דאיירי ביה לעיל הוא, תועבת ה' כל גבה לב יד ליד
56 לא ינקת: ה"ג כל שיש בו נשות היות אפילו הקנהו בו, ול"ג כל הבא על אשת איש, דלא משתעי קרא אלא בגסי הרות: הקנהו לתקפה' בו' השליטו בשבחו על הכל, באברהם
57 שסרקהו קונה שמים וארץ, והיינו די ליד, אפילו דומה לאברהם שאמר הרמותי ידי קשאי לחו לרבי רבי שילא. אהך דרשה דרבי: הכי גרסינן, האי די ליד די לא ינקת מיבעי ליה:
58 אפילו הוא כמשה. שקבל מיד הקדוש ברוך הוא לידו תורה: יד מיד מיבעי ליה. דהא קרא במקבל ממוקמין ליה ולא בנותן, והוה ליה למקתב די מיד לא ינקת, די שקבל מיד אף הוא
59 לא ינקת:

נעקר מן העולם. תימה לרי' לפי רש"י דפי' דעובר על דברי חכמים חייב מיתה
מאי אריא נטילת ידים אפי' כל דברי חכמים נמי ועוד קשיא דאמר הבא
דעונשו מיתה ובפי' במה אשה יצאה (טכז קכז) אמרין דעונשו ענינו כדאמר שלשה
דברים מביאין את האדם לדידי עניות המולול בנטילת ידים ובפי' עושין פסין (שויטין
ף טז) מעשה רבבי עקיבא שהיה חבוש בבית

האסורים וכו' עד מה אעשה שחברי חייבו
עליה מיתה ונראה דלולל שמולול בה תמיד
ועונשו עקרה ע"י עניות דקשה ממיחה ע"י
נחש ונעקר מן העולם דאמר ובסוכה (ף טז) ו
סנהדרין (ף טז). כל המשתעף עם שמים חרב
אחר נעקר מן העולם ובפרק קנזין (ף טז) ו
טכז) כל המשתעף בכתרה של תורה נעקר מן
העולם לאו בחדא מחיתה נינהו דעניות אלא
מיתה חטופה או משונה. מ"ה:

היא תצודנו לדינה של גיהנם. ואמר נמי
בפי' החיגה (ף טז) כל הבא על
אשת איש ואסרה על בעלה נטרד מן העולם
וק"ק מפ' החוב (כ"ז ק"ז) ופי' ק"ק
אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעה"ב
ויל דהתם מיירי כשעשה תשובה והכי משמע
בפ' ג' דיבמות (ף טז) היבא דלא הוליד ממזר
דבר תשובה הוא ותשובה עם יסורין דוקא
דאמר בפרק חלק (טמ"גין ק"ק) אמר דוד כל
הכי נטרוד הווא גברא א"ל קבל עליך יסורים
חזק נמי כסורין דכל דמושמים מתוודין והאי
דאמר נטרד מן העולם פי מן העולם עם אותו
עון דכך הוא חמור אשת איש האסרה על
בעלה כמו על אחותו פניה והוליד ממנה
ממזר ריב"א. א"נ היבא דלא באו עליו יסורים
נטרד מן העולם:

כל אדם שיש בו גסות הרוח לבסוף נכשל באשת איש, שנאמר ואשת איש נפש יקרה
תצוד. אמר רבא, האי נפש יקרה, נפש גבוהה מיבעי ליה. ועוד, היא תצוד מיבעי ליה,
אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש, אפילו למד תורה דכתיב בה יקרה היא מפנינים'
מכהן גדול שנכנסם לפני ולפנים, היא תצודנו לדינה של גיהנם. אמר רבי יוחנן משום רבי
שמעון בן יוחי, כל אדם שיש בו גסות הרוח פאילו עובר עבודת בוכבים, כתיב הכא
'תועבת ה' כל גבה לב' וכתיב התם 'ולא תביא תועבה אל ביתך'. ורבי יוחנן דידיה אמר,
פאילו כבר בעיקר, שנאמר 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך וגו'. רבי חמא בר חנינא
אמר, פאילו בא על כל העריות, כתיב הכא 'תועבת ה' כל גבה לב', וכתיב התם 'פי את
כל התועבת האל וגו'. עיילא אמר, פאילו בנה במה, שנאמר 'חדלו לכם מן האדם אשר
נשמה באפו כי במה נחשב הוא' אל תיקרי במה אלא בקמה. מאי יד ליד לא ינקת' אמר
רב, כל הבא על אשת איש, אפילו הקנהו להקדוש ברוך הוא שמים וארץ פאברהם אבינו,
דכתיב ביה 'הרימותי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ' לא ינקת מדינה של גיהנם.
קשאי להו לרבי רבי שילא, האי יד ליד לא ינקת' ידי מיבעי ליה, אלא אמרי דבי רבי
שילא, אפילו קיבל תורה פמושה רבנו, דכתיב ביה 'מומינו אש דת למו' לא ינקת מדינה
של גיהנם. קשאי ליה לרבי יוחנן, האי יד ליד, יד מיד מיבעי ליה, אלא אמר רבי יוחנן,
אפילו

ביאורים למסכת סוטה דף ד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

49 יקרה תצוד' - ודורשים, שהנפש היקרה, כלומר הנפש הגבוהה
50 שמתגאה, תדרוך אחר אשת איש זונה. מקשה הגמרא, אמר רבא,
51 האי - הרי לשון הפסוק נפש יקרה' אינו מתפרש כפי שדרש רבי
52 יוחנן, שהרי לדבריו, נפש גבוהה - שהוא לשון גאוה מיבעי ליה -
53 היה צריך לכתוב, ועוד, היא תצוד מיבעי ליה - אם כוונת הפסוק,
54 שהנפש היקרה צדה את האשת איש, היה צריך לכתוב 'היא תצוד',
55 ואילו מלשון הפסוק שמע שהאשת איש צדה את הנפש היקרה.
56 אלא אמר רבא הפסוק נדרש כך, כל הנא על אשת איש ולא עשה
57 תשובה, אפילו אם למד תורה דכתיב בה 'יקרה היא מפנינים' -
58 ודורשים פסוק זה, שתלמיד חכם חשוב יותר מכהן גדול שנכנס
59 לפני ולפנים - לקדש הקודשים, אף על פי כן היא - העבירה שבא
60 על אשת איש תצודנו לדנייה של גיהנם - תביא אותו לגיהנום.
61 ומתפרש הפסוק כך, 'ואשת איש' - מי שבא על אשת איש, אפילו
62 שהוא נפש יקרה - שלמד תורה, עבירה זו 'תצוד' אותו לגיהנום.
63 אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל אדם שיש בו נשות
64 הרוח - בעל גאוה, נחשב כאילו שועבד עבודת כוכבים, ונלמד
65 ממנו שנקראו שניהם תועבה, שכתוב בהם - לגבי בעל גאוה
66 'תועבת ה' כל גבה לב', וכתוב בהם - לגבי עבודה זרה 'ולא
67 תביא תועבה אל ביתך'. ורבי יוחנן דרשה - בעצמו אמר, שבעל
68 גאוה נחשב כאילו שפך דמים, בד', שנאמר 'ודם לכתוב
69 ושפכת את ה' אלהיו וגו' - שעל ידי גאוה נחשב כאילו שחט את
70 ה' רבי חמא בר חנינא אמר בעל גאוה הרי הוא כאילו שחט על
71 כל העוונות, ונלמד ממנו שנקראו שניהם תועבה, שכתוב בהם -
72 לגבי בעל גאוה, 'תועבת ה' כל גבה לב', וכתוב בהם - לגבי
73 עריות, 'כי את כל התועבת האל וגו'. עולא אמר שבעל גאוה
74 הרי הוא כאילו פנה פמה - עבודה זרה, שנאמר 'חדלו לכם מן
75 האדם אשר נשמה באפו כי כמה נחשב הוא', ודורשים, אל
76 תיקרי את הפסוק כי כמה נחשב הוא, אלא כי כמה נחשב הוא,
77 דהיינו שהמתגאה להחשיב עצמו לבעל נפש - נחשב כאילו עבד
78 עבודה זרה בבמה.
79 שואלת הגמרא, מאי - מה דורשים מהפסוק 'יד ליד לא ינקה'.
80 עונה הגמרא, אמר רב יש לדרוש כך, כל הנא על אשת איש -
81 כל שיש בו גסות רוח, אפילו אם אותו אדם הקדושו להקדוש ברוך
82 הוא שמים וארץ - שיבא את הקדוש ברוך הוא, ועל ידי כך פרסמו
83 והשליטו על שמים וארץ באברהם איניו דכתיב ביה 'הרימתי ידי
84 אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ', אף על פי כן לא ינקה מדנייה
85 של גיהנם. מקשה הגמרא, קשיא להו לדבי - בני הישיבה של רבי
86 שיילא, האי - הרי לשון הפסוק 'יד ליד לא ינקה' לא מתפרש כמו
87 שדרש רב, שהרי לדבריו ידי מיבעי ליה - היה צריך להיות כתוב,
88 כמו שנכתב אצל אברהם איניו. אלא אמרי דבי רבי שיילא יש
89 לדרוש את הפסוק כך, אפילו אם הבעל גאוה קיבל תורה מידי
90 הקדוש ברוך הוא כמשה רבינו, דכתיב ביה - על קבלת התורה
91 'מימינו איש דת למו', אף על פי כן לא ינקה מדנייה של גיהנם.
92 קשיא ליה לרבי יוחנן, האי - הרי לשון הפסוק 'יד ליד' לא מתפרש
93 כמו שדרשו תלמידי רב שיילא, שהרי לדבריהם יד מיד מיבעיא ליה
94 - היה צריך להיות כתוב, שהרי קיבל לידי מידיו של הקדוש ברוך
95 הוא. אלא אמר רבי יוחנן

1 וכן יש להסתפק האם משערים בךמי או בךשערי - בכבר העשוי
2 מחטים שהוא חלק ונשמט מהיד, או בכבר העשוי משעורים שנדרש
3 פחות זמן להוציא. וכן יש להסתפק האם משערים ברכיבא או
4 באקושיא - בכבר שנילוש בעיסה רכה ומתוך שהוא רך נשמט מהיד,
5 או בעיסה קשה שנדרש פחות זמן להוציא. וכן מסיקה הגמרא על כל
6 הספיקות של רב אשי בדעת פלימו, תיקו.
7 אמר רבי יצחק בר (רב) יוסף אמר רבי יוחנן כל אחד ואחד
8 מהתנאים שהשווה את זמן תחילת ביאה, בעצמו שיער - שיער כפי
9 הזמן שהיה שוה בעצמו בתחילת ביאה. שואלת הגמרא, והאיכא
10 בן עזאי דלא נסיב - שלא נשא אשה, וכיצד ניתן לומר ששיער כפי
11 הזמן שהוא עצמו שוה בביאה. עונה הגמרא, איבעית אימא - אם
12 תרצה תשיב שנסייב ופירש הוה - נשא אשה ובה עליה, אלא
13 שלאחר מכן התגרש ופרש מהאשה. ואיבעית אימא, מריבא שמייע
14 ליה - אמנם הוא עצמו לא נשא אשה, אך קיבל מרבו כמה הוא זמן
15 הביאה. ואיבעית אימא, התקיים בו מה שנאמר 'סוד ה' ליראי' -
16 שידע כמה זמן היה שוהה אם היה נשוי.
17 דרש רב עוריא, ומנין אמר ליה - פעמים אמר דרשה זו משמיה
18 דרבי אמי ומנין אמר ליה משמיה דרבי אפי, כל האוכל לחם
19 בלא נמילת דים לפני האכילה, מענישים אותו כאילו בא על אשה
20 זונה, שנאמר 'כי בעד אשה זונה עד כפר לחם', ונדרש הפסוק
21 מסופו לתחילתו, שבשביל חטא שחטא בכבר לחם מתחייב האדם
22 בעונש כמי שבא על אשה זונה. שואלת הגמרא, אמר רבא האי -
23 הרי לשון הפסוק 'בעד אשה זונה עד כפר לחם' אינו מתפרש כפי
24 שדרש רב עוריא, שהרי לדבריו 'עד כפר לחם עד אשה זונה'
25 מיבעי ליה - צריך היה לכתוב, משום ש'עד' מתפרש על המעשה
26 שעשה, ו'עד' מתפרש על העונש שמקבל, ואילו רב עוריא דרש את
27 הפסוק להיפך. אלא אמר רבא יש לדרוש את הפסוק כך, כל הנא
28 על אשה זונה, לפיכך - סופו שמבקש כפר לחם, שמגיע לידי
29 עניות. אמר רבי זריקא אמר רבי אלעזר כל המזלול בנמילת
30 דים - שרגיל לאכול בלא לטיול את ידיו, סופו שמת ונעקר מן
31 העולם.
32 אמר רב חייא בר אשי אמר רב, כשנטול אדם מים ראשונים -
33 נטילת ידים שלפני הסעודה, צריך שישפיע ידיו בשעת הנטילה
34 למעלה, וכשנטול מים אחרונים - נטילת ידים שבסוף הסעודה,
35 צריך שישפיע ידיו למטה. תניא נמי הכי - וכן שנינו בברייתא,
36 הנטול ידיו צריך שישפיע ידיו למעלה, שאם לא יעשה כן, יש חשש
37 שמא יצאו המים שנטמאו בנטילה הראשונה חוץ לפרק - מחוץ
38 למקום החיבור שבין האצבעות לכף היד, ויחזרו לאצבעותיו
39 כשנטול פעם שנייה, ויטמאו את הידים. אמר רבי אבהו כל
40 האוכל פת בלא ניגוב ידים - שלא מנגב את ידיו לאחר הנטילה,
41 הרי זה דבר מאוס, ונחשב כאילו אוכל לחם טמא, שנאמר לאחר
42 שאמר ה' ליחזקאל לאפות לחם בצורה מאוסה כסימן שכך יהיה
43 לישראל בגלות, 'ויאמר ה' כפה יאכלו בני ישראל את לחמם
44 טמא וגו' - הרי שדבר מאוס נקרא טמא.
45 שואלת הגמרא, ומאי - מה דורשים מהמשך הפסוק 'ואשת איש
46 נפש יקרה תצוד'. עונה הגמרא, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי
47 יוחנן, יש לדרוש כך, כל אדם שיש בו נשות הרוח - גאוה, לבסוף
48 נכשל באשת איש - באיסור אשת איש, שנאמר 'ואשת איש נפש

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שביעי לעומר עמ' א

8 שעה מקשירתו לאחר שגילה את שעה, כדי לנוולה ויגרום לה
9 שתודד. רבי יהודה חולק ואמר, שאם היה לה נאה לא היה
10 מנלוהו, ואם היה שעה נאה לא היה סותר, כדי שלא יתגררו בה
11 הכהנים. אם היתה מתכפפת בלכתה - אם היתה לבושה בגדים
12 לבנים, מכפפת בשחורים - מלבישים לה בגדים שחורים כדי לנוולה.
13 וכן אם היתה עליה כלי זהב - תכשיטי זהב.

1 ששם הוא המקום שבו היו משקין את הפסולת, ומטהרין את
2 היולדות - שהיו עומדות שם היולדות בשעה שמקריבים את קרבן
3 טהרתם, ומטהרין את המצורעין - מיום את הדם על ידם ורגלם.
4 וכן אוחז בנגרית - בפתח הצואר, ומושך כלפי מטה, אם נקרעו
5 בגדיה מחמת המשיכה, נקרעו ואינו מקפיד על כך, ואם נפרמו -
6 ואף אם נפרמו לקרעים רבים, נפרמו, וכך מושך הכהן את בגדי עד
7 שהוא מגלה את לפה. וכן, וסותר את שעה - מתיר הכהן את

ביאורים למסכת סוטה דף ה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אפילו עושה אותו אדם צדקה בפתר - ויד ליד' הוא מלשון נתינה,
שנותן צדקה מידו ליד העני, דבתיב על כך "מתן בפתר יכפה אף
וגו", אף על פי כן לא ינקה מדינה של גיהנם.
שואלת הגמרא, אוהרה לנפי הרוח - שלא להתנאות, מנין.
ומשיבה, אמר רבא אמר יציר מהפסוק "שמעו והאנינו אל
תנבחו", הרי כאן אוהרה שלא להתנאות. רב נחמן בר יצחק אמר
מהכא - שהאוהרה היא מהפסוק "ורם לבבך ושבחתי את ה'
אלהיך", כלומר שהמתנאה בא לידי שכחת ה', וכתיב "השמך לך
פן תשכח את ה' אלהיך" - שמוחר האדם שלא לשכוח את ה',
וממילא יש כאן אוהרה שלא להתנאות, שהרי הגאווה מביאה
לשכחת ה'. וברבי אבין אמר רבי אילעא - מה שאמרנו שהלשון
'השמך פן תשכח' הוא לא תעשה, זה על פי דברי רבי אבין בשם רבי
אילעא, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא כל מקום שנאמר
בתורה לשון של השמך, פן, ואל, אינו אלא לומר שהעובר על ציווי
זה, הרי הוא עובר בלא תעשה.
דרש רב עורא, ומנין אמר לה - פעמים אמר דרשה זו משמיה
דרב אפי' ומנין אמר לה משמיה דרב אמי, כל אדם שיש בו
גסות הרוח, לפנה מתמעט - סופו שמתמעט מחשיבותו, שנאמר
"רומו מעט" - ודורשים שאם מתרומם ומתגאה סופו להתמעט.
ממשיכה הגמרא לבאר את המשך הפסוק, ושמה תאמר ישנו
בעולם - שחי ככל האדם, תלמוד לומר "ואנינו" - שמת קודם זמנו.
ואם חוזר בו ונעשה עניו, הרי הוא נאסף - מת בזמנו באברהם
אבינו והאבות, שנאמר "ההכנו ככל יקפצון" - ודורשים את
המילה 'והומכו', שאם נעשה עניו ומך, מתקיים בו 'ככל יקפצון' -
שימות מות ישרים באברהם יצחק ויעקב דבתיב בהו 'ככל' 'מכל'
'כל', והיינו 'ככל' יקפצון, כמו האבות שכתוב בהם 'כל'. ואם לאו -
אם לא נעשה עניו, מתקיים בו המשך הפסוק "וכראש שפלת מלו"
- שישבר ויפול כמו שיבולת, וכדלהלן.
שואלת הגמרא, מאי ובראש שפולת - מה כוונת הפסוק שבעל
גאווה יפול כמו שנופל ראש השיבולת. ומשיבה שנחלקו בזה רב
הונא ורב חסדא, חד אמר - אחד מהם אמר שיפול כי סאפא
דשיבולתא - כמו החלק העליון של השיבולת שנופל ונשבר מאיליו.
וחד אמר בשיבולת עצמה שנופלת בזמן הלקיטה. מקשה הגמרא,
כשלא למאן דאמר כי סאפא דשיבולתא - כראש השיבולת,
היינו דבתיב - מוכן מה שנכתב בפסוק שהמתנאה יפול 'וכראש
שפלת', אלא למאן דאמר כי שופלתא עצמה, קשה מאי 'וכראש
שפלת' - והרי הדימוי הוא אנפילת השיבולת עצמה. מתרצת
הגמרא, אמר רב אפי' וכן תנא דבי רבי ישמעאל, משל לאדם
שנכנס לתוך שדהו ללקט שיבולות, גבוהה גבוהה הוא מלקט -
דרכו להתחיל ללקט את השיבולים הגבוהים שבוטלים למעלה,
ומדמה הפסוק שיכרת בעל הגאווה כמו שכורתים ושוברים תחילה
את השיבולת שראשה גבוה.
מביאה הגמרא פסוק נוסף שמדבר על ענוה, "מרום וקדוש אשכון
ואת דבא ושפל רוח", נחלקו רב הונא ורב חסדא בביאור המילה
'ואת', חד אמר אתי דבא - ה' מגביה את הדבא ושפל רוח אליו
שישכנו עמו. וחד אמר אני את דבא - ה' מרכין את שכניתו לשכון
אתם. אומרת הגמרא, ומסתברא כמאן דאמר אני את דבא -
שמוריד שכניתו אליהם, שהרי מצינו במתן תורה שהקדוש ברוך
הוא הניח כל הרים ונבעות והשרה שכניתו על הר סיני הנמוך,
ולא גבה הר סיני למעלה, ולא הגביה ה' את הר סיני להתנאות
עליו את השכינה, הרי מצאנו שמוריד ה' את השכינה לעניו. אמר
רבי יוסף לעולם ולמד אדם מדעת קונו לאהוב את השפלות
והענוה, שהרי במתן תורה הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים
ונבעות והשרה שכניתו על הר סיני שהיה עניו. (והניח כל
אילות מובות והשרה שכניתו בפנה - באילן שלא נותן פירות).
אמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגיעו -
לשבור ולעקרו באשירה - כמו שצריך לשבור ולעקור מהשורש עץ
שעבדו אותו לעבודה זרה. ונלמד מכך שבשניהם נאמר לשון גדיעה,
פתיב הכא - לגבי בעל גאווה, ורמי תקומה גדועים, ובתיב התיב
- לגבי עבודה זרה, ואשיריהם תגדעו. ואמר רבי אלעזר כל אדם

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ה עמוד א

רש"י

אפילו עושה צדקה בסתר. שנתן מידו לידו של העני, והכי משמע יד הנותנת ליד אף הוא לא יקנה: דכתיב ביה מתן בסתר בו, לאו דשיקר האי קרא בקרא ולעיל, אלא רבותא היא שאע"פ שמכפה אף וחקמה אינו מכפר על גסות הרוח: אוקרה. שלא ידא וט רוח: ורם לנכד ושכחה. אלמא מגבה לב בא ליד שכחה ששוכח את בוראו, ובשכחה הוא מוקר השמר לך פן תשבת מתמעט. מחשיבותו: רופו מעט. כיון שרומו מתמעט: ושנו בעולם. מתקיים והסכו. ואם חור ונעשה עניו שממיר את עצמו: ככל. באותו שנאמר בהן כל: קפצו. מן העולם. ומתו מות ישרים. אברהם כתיב ביה וד' ברח את אברהם בכל, יצחק כתיב ביה ואוכל מכל, יעקב כתיב ביה פי חנוני אלהים וכי יש לי כל, והכי מפרש בהדיא בבראשית רבה (דבשאלמא בכל מכל וכל) רבותא הוא שנתקברו בכל, אבל

כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער. תימה אמאי לא חשיב האי במשנת חלק והא דאמר פרק בתרא דתובנות (קף קי"ח) מתיים שבו"ל אין חיים ותו גרסינן תחם ע"ה אין חיים אא"כ יהנו תלמידי חכמים ומלוי ובריביתו רביות מעיני באגדה שאינן חיים לעולם הבא. תוס' ר"י: אדם שאין בו אלא רביעית דם. פ"ח הוא דם הצלול שממנו משתית הלב אין בו אלא משקל כ"ה סלעים שהיא רביעית ה'גון:

אפילו עושה צדקה בסתר, דכתיב 'מתן בסתר יכפה אף וגו' לא יקנה מדיניה של גיהנום. אוקרה לגופי הרוח מנין, אמר רבא אמר ועיר, 'שמעו והאזינו אל הנבואה'. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא 'ורם לנכד ושכחה' וכתיב 'השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך' וכדרכי אבין אמר רבי אילעאי, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעאי, כל מקום שנאמר 'השמר פן ואל' אינו אלא בלא תעשה. דרש רב עזריא, זמנין אמר לה משמיה

ובל אשר תתן לו מלתא בעלמא הוא דקאמרא: כסאמא דשבלתא. גבהו של שבלת שקרוין וקו השבולת, והוא נשבר ונפיל מאליה: גבוהה גבוהה הוא מלכא. והיינו וכראש שבלת שראשה נראית למעלה מחברותיה: אתי דבא. אני מגביהו עד ששוכן אצלי, והיינו אשכונ את דבא: אני את דבא. אני מרביץ שכניתי אצלו ולמד אדם מדעת קונו, לאהוב את הנמיכות: כל הרים ונבעות. כגון תבור וזכרמל שבאו שם, כדכתיב לקוח תרצונו הרים ונבעות (ספ"ט): באשרת: יגדע וישער אתיה פאשרה שצריך גדיע אתיה דכתיב ואתיה את שמן (תלמי) וכו' ננער. מוקץ בתחת המותים: שכבי כעפר לא נאמר. דלשתמע על כל המותים: שכן לעפר. משפיל עצמו לעפר: מיללת. מקוננת: ובה ספקה: ידע. רשיה דקרא פי רם ה' ושלפ דבא, ובה - והגבה והמקום מקום שתבא עליו פורענות ימים רבים - ידע. שכניה מתאוננת ומשתברת עליו, כמו ידע אלמנותיה (ספ"ט) וידע דהם אנשי סבות (מאפיס ח) ידע כמביא למעלה (ספ"ט) לשון שבר: רואה את (השכל) (הגבה). לקרבו ולהשתדל עמו, וחסוב בעיניה כמו (והשט ט) ככבורה בתאנה בראשיתה ראייה את אבותיהם, נתיני עיני לקרבם ולהכבדם: ואיבא דתני לה אמספרי לשון הרע. משום רישא דקרא מלשני בסתר רעהו וגו': רוח קימעא עוכרתו. פורענות קלה טורפתו ומאבדתו: והרשעים. גפי הרוח: דקראי דלעיל משתעי בשפלים ונדבאים, להחיות רוח שפלים וגו' פי לא לעולם אריב עם אותן שפלים בעון כעו וגו' דכיו ראייתו וגו' בורא נוב שפתים וגו', אבל הרשעים שאינן שפלים ונדבאים כים נגרש, כים המגרש ומשליך רפש וטיט לשפתיו סביבה: כפה רביעיות. לוגי מים אנו רואים שרוח קימעא עוכרתו עוברת את מייניה: אדם שאין בו אלא רביעית אחת. שפרביעית דם הוא מתקיים. שיעור זה הלכה למשה מסיני שרביעית דם מת מטמא אהל, מפני שהיא נפש וקרינא ביה: כיה כל נפשות מת לא יבא: אחד משמונה בשמינית.

דרב אפי וזמנין אמר לה משמיה דרב אמי, כל אדם שיש בו גסות הרוח, לסוף מתמעט, שנאמר 'רופו מעט' ושמו תאמר ושנו בעולם, תלמוד לומר 'ואיננו'. ואם חזור בו, נאסף זמנינו פאברהם אבינו שנאמר 'המכו בכל' קפצו, פאברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו 'בכל מכל כל' ואם לאו 'וכראש שבלת יבולו'. מאי 'וכראש שבלת', רב הונא ורב חסדא, חד אמר פי סאסא דשיבולתא וחד אמר בשיבולת עצמה, בשלמא למאן דאמר פי סאסא דשיבולתא, היינו דכתיב 'וכראש שבלת'. אלא למאן דאמר 'פי שובולתא עצמה' מאי 'וכראש שבלת'. אמר רב אפי וכן תנא דבי רבי ישמעאל, משל לאדם שנכנס לתוך שדהו גבוהה גבוהה הוא מלכא: 'ואת דבא וישפל רוח' רב הונא ורב חסדא, חד אמר אתי דבא וחד אמר אני את דבא, ומסתפרא כמאן דאמר 'אני את דבא' שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים ונבעות והשרה שכניו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה. אמר רבי יוסף, לעולם ולמד אדם מדעת קונו שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים ונבעות והשרה שכניו על הר סיני (הניח כל אילנות טובות והשרה שכניו בסנה). אמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח, ראוי לגדעו באשריה, כתיב הכא 'ורמי תקומה גדועים' וכתיב תתם 'ואשיריהם תגדעו'. ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אין עפרו ננער, שנאמר 'הקצו ורננו שכני עפר' שכבי כעפר לא נאמר אלא שכני עפר, מי שנעשה שכן לעפר כתיבו. ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח שכניה מיללת עליו, שנאמר 'וגבה ממרחק ידע'. דרש רב עזריא ואיתימא רבי אלעזר, בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן, הוא גבוה רואה את השפל, שנאמר 'פי רם ה' וישפל יראה'. אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא 'כולין לדור בעולם שנאמר 'מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל' אל תקרי אותו אלא אותו לא אוכל. איבא דמתני לה אמספרי לשון הרע, שנאמר 'מלשני בסתר רעהו אותו אצמית'. אמר רבי אלפסנדר, כל אדם שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קימעא עוכרתו, אמר רבי יוחנן, אדם - א"פר ד"ם מ"רה, ב"ש"ר - ב"וישה ס"רוחה ר"מה, איבא דאמרי, שאלו דכתיב בשני. אמר רב אשי, כל אדם שיש בו גסות הרוח, לסוף נפחת, שנאמר

לפני, אבל גפי הרוח לא יבוא: בשר כתיב ביה ונרפא. ובשר פי ידעה בו בעורו שחן ונרפא. אדם פי ידעה בעור בשרו, נגע צרעת פי ידעה באדם, לא כתיב בחד מייניה ונרפא. לפי דרכך אתה למד, שמי שהוא רך ועניו כבשר קרוב להתרפאות מיסורין כבאין עליו, אבל מי שהוא קשה כבאדם אין רפואה למכותיו: אדם. לקח נקרא שמו אדם, שהוא אפר דם מרה. כלומר כלו הכל, לך אל ותגאה. מרה היא לחיולות מרה היוצאה מן המריה שכבדי ומתנגרת באדם הכל לפי החדשים ושנוי העתים ולפי המאכל שאוכל, ועל ידיה כאין חלקים ונגעים ומכאובות. יש שקורין בדברי הרופאים מריה שחורה ויש שקורין מריה אדמה: שאול. מקום שאול ביתו: נפחת. מתמעט מחשיבותו ונעשה פחות באנשים: ולשאת

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ה עמוד ב

תוספות

רש"י

הא גופא קשיא. תימה לרבי אמאי לא נטק הכא לישנא דריש מס' מכות (ף ג.) כיצד
העדים נעשים וזממין כיצד אין העדים נעשים וזממין מבעי ליה הכא נמי הוה ליה
למימר הכי כיצד מקנא לה כיצד אין מקנא לה מבעי ליה והתם מותרץ שפיר אבל הכא
אפילו לפי התירוץ דהה ליה למיתני כיצד אין מקנא לה נראה דלהכי לא פריך הכא משום
דמצי למימר אל תדברי דרישא פירושו סתירה
דהיינו קניי גמור ואתי שפיר לישנא דרישא כיצד מקנא
לה ולא קשיא מיד אלא רישא לסיפא וה"פ הכא
אלמא פירוש דמתני' דדיבור סתירה הוא מוקדמת
כיצד מקנא ולשון נקי הוא כותנתן בפרק קמא
דכתובות (ף ג.) ראה מדברת ומפרש בגמ' מאי
מדברת סתירה א"כ תיקשי סיפא דקתני ידברין
עדין מותרת לביתה ואי פירוש דדיבור דמתניתין
סתירה אמאי מותרת אלא דיבור ממש הוא ולפי
הירושלמי משמע דבעי לתרוצי דדיבור דרישא
סתירה אלא דנקט לשון נקי והכי איתא התם סוף
דבר שתרבר עמו הא אם נסתרה עמו ולא דברה
אין סתירה כלום פירוש פירוש כתיבה דברה אתא
מימר לך אפי' דברה עמו ולא נסתרה ידברין
מותרת לביתה לשון נקי הוא מתני' פי דיבור
דרישא לשון נקי מיהו דסיפא אית לן למימר על
כרוץ דיבור ממש:
לאחר ולא ליבם. אין להקשות מפרק האשה
שנפלו לה נכסים (מכות ק"ז פ"א)
בשמעתין דשומרת יבם דפריך התם והא בעינן
לכשתנשא לאחר תתלו מה שכתוב לבי אמר רב
אשי יבם כמו אחר דמי דלענין לשון תנאי ב"ד
שויה כאחר אבל באחר דקרא אין האח בכלל
דהכי נמי משמע בפרק אין מקדישין (פ"ק ק"ז ס"ג)
דקתני אם מכר את השדה לאיש אחר לאור ולא
לבן או אינו אלא לאור ולא לאח כשואו אומר
איש הרי את אמוך הא מה אני מקיים לאור
לאור ולא לבן דמשמע טעמא דכתיב איש הא
לאו הכי לא הוי אח בכלל אחר וכ"ש גבי יבם
דבא מבח נשואי אחיו דלאו אחר הוא והכי
אמרין נמי בפ"ק דקידושין (ף ג.) אמר קרא פן
ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה מתקף לה רב
שישא בריה דרב אידי אימא מאן אחר יבם ומשני
דיבם לא מקרי אחר אבל קשיא מפרק האומר
(קמ"ז ק"ז ס"ג) דנפקא לן מהכא בפרק האומר דלא
תפסי קדושין באחות אשה אימר דאיצטרך קרא
דוקא ליבם משום דרמיא עליה ליבומי כדאמר'
בשמעתין ואבתי אחות אשה מנול ועוד תקשה
דכא אע"ג דכתיב איש אחר ממעטינן יבם
ובערכין מרבינן יבם מאיש וממעטינן בן מאחר
וא"ת מאיש ממעטנודו ב' האומר (נ"ט קרובים
ומלאור יבם סוף ואיש אחר יקחנה מאי
דרשת ביה:
לאחר ולא ליבם. אי קשיא הוא האי קרא בסוטה ודאי ע"י עדים כתיב דלפינן דבר דבר
מממון בסוף מסכת גיטין (ף ג.) וסוטה ודאי אמר בפ"ק דייבמות (ף י"ג) דפטורה
בלא חליצה משום דכתיב בה טומאה בערות תריץ דלאור לא איצטרך למיכתב אלא
ליוצאת משום סתירה כיון דנפקא לן סוטה ודאית מטומאה דכתיב בה:
אילו איתיה לבעל מי לא בעיא גט. הקשה רבי בשם ר' אבהו בר מרדכי דל הא סוטה ודאית ואילונית היכא דהכי בה ואשת סריס דבעל היכא דאיתיה ואפי' פטורות
מיבם בלא חליצה ויש לתרץ סוטה ודאית לא דמיא להכא כיון דטומאה (כתיב בה) סתם הרי היא כערה גמורה דגויות הכתוב הוא דפטורות ואשת סריס ואילונית היכא דאיתיה
לבעל שרו ליה ואפי' אימעוט בפ"ק דייבמות מדין יבום דלא צריך בהו כלל אבל סוטה ספק לא אימעוט אלא גבי איסורא דבעל וקמשתע לן קרא כיון דבא מבח נשואי אחיו הרי הוא
במקום בעל דאסורה לו ליבם אבל חליצה בעיא.

ולשאת ולפפחת. על ידי שמונשא ועצמו בא לידי פסות, שאינו עקר באגשיו אלא נספח
ותפל: כפלה. דבר שאינו חשוב בעצמו אלא נספח באחרים: כפתיני נא. אספני נא. כנבואת
בית עלי משתעי קרא. אעמיד כהנים גדולים אחרים שיוציאו את פתני ויערן מנדלתם,
ויצטרכו לבקש מהם לאספם ולקלטם אצלם: אל אחת הבהנות. באחת מן המשמרות:
שכר עולה בידו. ולא שכר קרבן אחר. זכתי. כל
הזבחים במשמע: השם ארוחיו. מחשב הפסד
מזוה כנגד שכרה: (אמר לה בפני שנים אל
תדברי עם איש פלוני ודברה עמי. שלא ביהודי:
עדיין סתרת לביתה. לשמש. ביתה לשון
תשמש הוא: אסורה לביתה ואסורה לאכול
בתרומה. עד שתשתה. וילקחן עמי. בשם שהמים
בדוקין (ף ג.) ילוי מונטמאה ונטמאה שלש
פעמים, אחד לבעל ואחד לבעול ואחד
לתרומה: ואם מת בלא גנים. עד שלא השקה:
חולצת ולא סתתרת. בגמרא מפרש טעמא: הא
גופא קשיא אפרת כיצד מקנא לה אמר לה בפני
שנים בוי. ק"ס דאמר לה כו' היינו פרושא דכיצד
פרושא לה אמר לה בפני שנים בוי. ואשמעינן
דדור הקבוי: אלמא דיבור סתירה הוא. אפי'
מדברת עמו בשוק סתירה חשיב לה מדקאמר
זה הקבוי, דאי לאו דסתירה הוא ולא מיתקרא
בה מאי קבוי איכא ולקמה לי דמתרה בה: והדר
הני. דכי עברה על התרואתו ודברה עמו מתרת
לביתה: אמר אפי' הכי קאמר. אמר לה לאו
פרושא דכיצד מקנא לה הוא. אלא תרתי קתני
וה"ק, אמר לה אל תדברי ונסתרה או דברה
אע"פ שעברה על קבוי אצל דבור, או אם דברה
עמו אחר קבוי גמור דאל תסתי, עדיין באחת
משתי אלו מתרת לבעלה. אבל עברה על קבוי
אצל סתירה, כגון שאמר לה אל סתרי ונכנסה
עמו לבית הסתר בוי: ויצאה מבייתו. לעיל מניה
כתיב פי מצא בה ערות דבר וגו' ויצאה מבייתו
וגו' לאיש אחר. לקמה לי למכתב, אי למשרייה
לאנסובא על ידי גט כריתות לכתוב ויצאה
מבייתו וקתה לאיש, לקמה לי למכתב לאתר,
אלא למעוטי יבמה היכא דלא גרשה בעל אחר
שמצא בה ערות דבר, והכי משתמע קראי כי
מצא בה ערות דבר וגרשה בספר כריתות
ויצאה מבייתו, כלומר ובלא צד שמצא מבייתו בין
ע"י גירושין בין ע"י מיתה, אם באת לנשא,
לאיש אחר תנשא ולא ליקם, שאינו אחר אצל
נשואין של זו, שמכח נשואי ראשון היא נזקקת
לה. אי הכי חליצה גפי לא תביעי. דהא פטרה
רחמנא ושרייה לאיש אחר בכל ענין שתצא
מבייתו אחר שנמצא בה ערות דבר. אלו איתיה
לבעל. מי משתריא בלא גט, הא כתיב וכתב לה
ספר כריתות, אפי' מצא בה ערות דבר כריתות
בעיא, השתא נמי בעיא חליצה, דיקם במקום בעל קאי: אית דאמר. דהכי שני רב יוסף
לעיל, רחמנא אמר בו' צוה לבעלה לגרשה מבייתו כשמצא בה ערות דבר כי הכי דלא
הסתריה לביתה, כדאמר לעיל גנותא בביתא כי קרא לשומשומא:

כו

דלא לסתריה לביתה ואת אמרת תתיבם נמי יבומי. רבינו תנאל הטעים דבריו ופירש ורחמנא אמר אשר לא יבנה לבנות ולא לסתרו:

מ

ביאורים למסכת סוטה דף ה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

35 שהרי לא התייחדה עמו. נמצא שתחילה אמר התנא 'דיבור' והתכוון
36 ליחוד ובהמשך אמר 'דיבור' והתכוון לדיבור כפשוטו. מתרצת
37 הגמרא, אָמַר אֲבִי הָבִי קְאָמַר, אם אמר לה אל תדברי עם פלוני
38 ודברה עמו, או שאמר לה אל תדברי ונסתרה - התייחדה עמו,
39 (ולא פלוני), וכן אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני ודברה עמו
40 דיבור בעלמא אך לא התייחדה עמו, אינה נחשבת סוטה אלא עדיין
41 מותרת לביתה - לשמש עם בעלה, ומותרת לאכול בתרומה -
42 אם בעלה כהן. אבל אם אמר לה אל תסתרי, הרי זה קינוי, ואם עברה
43 על ציוויו ונכנסה עמו לבית הסתר ושתתה שם עמו כדי מומחה,
44 נחשבת סוטה, ודינה שאסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה.
45 שנינו במשנה, ואם מת בעלה של הסוטה ואין לו בנים, הסוטה
46 חולצת לאחיו ולא מתייבמת. שואלת הגמרא, אִמָּא יכולה רק
47 לחלוץ, תתייבם נמי יבומי - מדוע אינה מתייבמת. מתרצת הגמרא,
48 אָמַר רב יוסף דין זה נלמד ממה שאמר קרא לגבי אשה שגירשה
49 בעלה מפני שמצא בה ערוות דבר, 'ויצאה מביתו והלכה והיתה
50 לאיש אחר', ודורשים מהיתור של 'איש אחר', שאשה שנמצא בה
51 דבר ערוה יכולה להנשא רק לאיש אחר, אך ולא ליבם. מקשה
52 הגמרא, אָמַר ליה אבבי, אלא מעתה - שאמרה התורה שתלך
53 לאיש אחר, חליצה נמי לא תיפעי שהרי התיירה התורה למי
54 שנמצא בה דבר ערוה להנשא לאחר. מתרצת הגמרא, אָמַר ליה
55 רב יוסף אינה מותרת בלא חליצה, שהרי גם אילו איתיה לבצל -
56 אם בעלה היה בחיים, מי לא יפעי נט - האם לא הייתה צריכה גט
57 כדי להנשא לאחר, השתא נמי שמת ואחיו עומד במקומו, תיפעי
58 חליצה - היא צריכה חליצה כדי להיות מותרת לשוק להנשא.
59 ואית דאמרי אָמַר רב יוסף - יש אומרים שרב יוסף למד דין זה
60 שסוטה אינה מתייבמת, באופן אחר, רחמנא אָמַר - התורה ציותה
61 למי שמצא באשתו דבר ערוה 'ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש
62 אחר' - כלומר שיגרשנה כדי שלא לסיטתיה לביתה - שלא
63 תחריב את ביתו, ואָתָּא אָמַר תתייבם נמי יבומי - ודאי שאין לומר
64 שמצווה לאחיו לייבמה ולגרומם שתחריב את ביתו. שואלת הגמרא,
65 אָמַר ליה אבבי לרב יוסף אלא מעתה לא תישא - יהיה
66 אסור לאותה אשה שזינתה להינשא גם לאחר, כדי שלא תיסיטתיה
67 לביתה, ואילו התורה אמרה 'והייתה לאיש אחר'. אָמַר ליה רב
68 יוסף לאבבי,

1 "ולשאת ולספחת" ודורשים, ואין שאת אלא מלשון גבוה, כמו
2 שנאמר 'ועל [כל] ההרים הרמים ועל [כל] הנבעות הנשאות',
3 הרי ש'שאת' הוא לשון של התנשאות והתרומוות. ואין ספחת
4 אלא מלשון טפילה, כמו שנאמר 'ספחני נא אל אחת ממשמרות
5 הנהגות לאכל פת לחם', הרי ש'ספחת' הוא מלשון דבר הנטפל
6 ונספה, ויש ללמוד מכאן שכל המתנשא על אחרים סופו שלא יהיה
7 חשוב אלא נטפל לאחרים.
8 אָמַר רבי יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח -
9 השפלים והענוים לפני הקדוש ברוך הוא, שבשעה שביט המקדש
10 קיים, אדם שמקריב עולה, שבר של הקרבת קרבן עולה בידו, וכן
11 המקריב מנחה שבר של הקרבת קרבן מנחה בידו, אך אין להם
12 שבר יותר ממה שהקריבו בפועל. אבל מי שדעתו שפלה, מעלה
13 עליו הכתוב כאילו הקריב את כל הקרבנות בולם, שנאמר 'ובחי
14 אלהים רוח נשברה', ונדרש משום ש'ובחי' משמע הרבה זבחים.
15 ולא עוד אלא שאין תפילתו של מי שדעתו שפלה נמאסת לפני
16 ה', שנאמר 'לב נשבר ונדבה, אלהים לא תבזה' - שלא יבוזו
17 לתפילתו. ואמר רבי יהושע בן לוי כל השם אוחדותו בעולם הזה
18 - שמחשב את מעשיו, הפסד של מצווה כנגד שכרה אם יקיימה,
19 זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר 'ושם דרך
20 ארצנו בישע אלהים', אל תקרי 'ושם' אלא 'ושם דרך', שמחשב
21 את דרכיו.
22 שנינו במשנה. (ביצד מקנא לה בין) אמר לה בפני שנים אל תדברי
23 עם איש פלוני ודברה עמו עדיין היא מותרת וכו'. מקשה הגמרא, הא
24 נפא קשיא - גוף דברי המשנה סותרים, בתחילה אָמַר - אמר
25 התנא שקינוי היינו שאמר לה בעלה בפני שנים אל תדברי עם
26 איש פלוני זה, אָלְמָא - ממה שאמר שכן הוא לשון קינוי, משמע
27 שמה שאמר התנא שאסר עליה 'דיבור', סתירה הוא - שציווה עליה
28 לא להתיחד עם פלוני, אלא שהתנא דיבר בלשון נקיה וקרא ליחוד
29 דיבור. ואילו והדר תני - המשיך התנא ואמר שאם עברה האשה
30 על ציוויו זה ודברה עמו - עם אותו פלוני, עדיין מותרת לביתה
31 ומותרת לאכול בתרומה - שאינה נאסרת כדן סוטה, אָלְמָא -
32 משמע שדיבור' שדיבר עליה התנא אינו יחוד, שאם כן מדוע אינה
33 נאסרת כדן סוטה והרי קנא לה ונסתרה, אלא ודאי 'דיבור' לא
34 כלום הוא - שמתפרש כפשוטו מלשון דיבור, ולכן אינה נאסרת

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששי לעומר עמ' א

1 הים אין המים בודקים אותה, נמי נמצא אָתָּה מוציא שם רע על
2 הפהורות ששתו ולא ארע להן דבר משום שלא זנו, והן אומרים
3 מַמָּאוֹת הִיוּ - ויאמרו עליהן שבאמת זינו, אָלְמָא שיש להן עדים
4 בְּמִדְוֵינָא הִים - מה שלא ארע להן דבר, וזו משום שאין המים
5 מועילים לבדוק כיון שיש עדים שיודעים שזינו. אלא מוכח מדברי
6 רבי שמעון שהמים בודקים גם במקרה שיש עדים שיודעים שזינתה,
7 וקשה על רב ששת. מתרצת הגמרא, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן קְאָמַרְתָּ - וכי
8 מרבי שמעון אתה מוכיח שלא כדברי רב ששת, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן
9 מְדֻבְּבוֹת לֹא תִלְיָא עֲדִים נְמִי לֹא תִלְוּ - לדעת רבי שמעון הסובר
10 שאף אם יש בידה זכות מועילים המים לבדוקה, והוכיח דבריו, שאם
11 לא כן יצא לעז על נשים כשרות, אכן גם באופן שיש עדים שיודעים
12 שזינתה המים בודקים אותה. ורב ששת אמר את דינו לדעת רבי
13 ורבנן שלא חששו ללעז זה.
14 מקשה הגמרא על רב ששת, מְתִיב רב שנינו במשנה להלך, ואלו
15 שְׁמִנְחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת - אלו הן הנשים הסוטות ששורפים את
16 מנחותיהן, ולא ניתן לפדותן או להוציאן לחולץ.

1 זכות היא מתנוונת. ורב יוסף סבר, לְרַבִּי הוּיָא מְתִנְוֹנָה - רק לרבי
2 היא מכחישה והולכת, אך לְרַבִּינָא לֹא הוּיָא מְתִנְוֹנָה - אלא מפני
3 הזכות לא ניכר עליה דבר. וממילא אין להוכיח מהמשנה, שלעולם
4 יתכן שהמים בודקים אותה גם באופן שיש עדים, ומה שלא אירע לה
5 דבר הוא משום שהיתה לה זכות.
6 מקשה הגמרא על רב ששת, מְתִיב רב שימי בר אשי, שנינו במשנה
7 שם רבי שמעון אָמַר אין זכות תולה במים הפורים - חולק על
8 רבי ורבנן, וסובר שאין זכות של האשה מועילה ככלל למנוע ממנה
9 את העונש הראוי לזכות על ידי המים הפורים, ואם אָתָּה אָמַר זכות
10 תולה במים הפורים - אם תאמר שזכות מועילה שלא תענש, נמצא
11 מְדַרְקָה אָתָּה אֵת הַמִּים בְּפִנֵּי כָּל הַנְּשִׂים הַשּׁוֹתוֹת - הסוטות לא
12 יפחדו מלשתות את המים. ועוד, וְאָתָּה מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל
13 הַפְּהוּרוֹת שְׁשֵׁתוּ וְלֹא אִירַע לְהֶן דְּבַר מִשׁוּם שְׁלֹא זְנוּ, והן אומרים
14 מַמָּאוֹת הִיוּ - ויאמרו עליהן שבאמת זינו אלא שתלה להן זכות -
15 מה שלא ארע להן דבר וזו מומת זכות שבידם. וקשה, וְאִם אִתָּא
16 - אם נאמר כרב ששת, מחמת דין זה שאם יש לה עדים בְּמִדְוֵינָא

ביאורים למסכת סוטה דף ו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 לבודקה, שכיון שבא עליה באיסור אין המים בודקים אותה אם
58 זינתה.
59 נמרא. אמר רב עמרם, הא מילתא - הדין שלהלן אמר לן רב
60 ששת, ואנחה לן עינין מפתניתין - והאיר את עניינו בכך שהביא
61 ראייה לדבריו ממשנתנו. סופה שיש לה עדים בפרנית הים
62 שיודעים שזינתה עם מי שקינא לה בעלה, אף אם אותם עדים לא
63 מעידים על כך, אין המים בודקין אותה - אין שתיית המים מועילה
64 לבדוק אם זינתה. מבאר רב ששת, מאי מעמא שאין שתיית המים
65 מועילה לבודקה, משום דאמר קרא ונסתרה והיא נסתרה ועד
66 אין פה, ודורשים, שדוקא אם ועד אין בה, כלומר דליכא דינע
67 בה - שאין בשום מקום עדים שיודעים שזינתה, באופן זה נאמרה
68 הפרשה והביא האיש את אשתו אל הכהן וגו', ושנבדקת על ידי
69 המים המרים. לאפוקי הא - למעט מקרה כזה שיש עדים שזינתה,
70 דהא איכא דינע פה - שהרי יש מי שיודע שזינתה. ואנחה לן עינין
71 מפתניתין - והביא רב ששת ראייה לדינו ממשנתנו, דקתני ושפאו
72 לה עדים שהיא טמאה אסורה לאכול תרומה לעולם. והנה יש
73 לברר, דאתו עדים אימת - מתי באו העדים והעידו שזינתה, אי
74 נימא מקמי דתשתי - אם נאמר שבאו לפני ששתה הסוטה את
75 המים, מדוע הוצרכה המשנה לומר שאינה אוכלת בתרומה, אין בזה
76 חידוש כלל, שהרי זונה היא, וכבר אמרה המשנה שאם הודתה
77 האשה שזינתה אסורה לאכול לתרומה, וכל שכן אם באו עדים.
78 אלא בהכרח צריך לומר שבאו העדים לכתר דשתאי - אחרי שכבר
79 שתתה את המים המרים, וחידשה המשנה שאף על פי שלא אירע
80 לה דבר על ידי שתיית המים, נאמנים העדים לומר שזינתה. מבאר
81 רב ששת את ההוכחה מהמשנה, אי אמרת בשלמא שאם יש עדים
82 שיודעים שזינתה אין המים בודקין אותה, שפיר - מובן הדבר שאף
83 ששתתה ולא אירע לה דבר אין זו ראייה שלא זינתה, שכיון שהיו
84 עדים שידעו שזינתה, אין המים מועילים לבודקה. אלא אי אמרת
85 שהמים בודקין אותה גם באופן שיש עדים שיודעים שזינתה, אם
86 כן, כיון ששתתה והוכח שלא זינתה, תיגלי מילתא למפרע דסקרי
87 שקרי נינהו - יתברר שהעדים שמעידים שזינתה הם עדי שקר,
88 ומדוע נאסרת בתרומה. אלא מוכח, שבאופן שיש עדים שיודעים
89 שזינתה - אין המים בודקים אותה.
90 דוחה הגמרא את ראית רב ששת, אמר ליה רב יוסף, לעולם אימא
91 לך - ניתן לומר שגם אם יש עדים שיודעים שזינתה המים בודקין
92 אותה, וקא - ומה שמאמינים לעדים שזינתה אפילו אם כבר שתתה
93 ולא אירע לה דבר, הוא משום שאימור זכות תולדה לה - יתכן
94 שזכות מעשים טובים שבידה עמדה לה שלא אירע לה דבר,
95 וכדלהלן, ואין מכך הוכחה שלא זינתה והם עדי שקר.
96 שואלת הגמרא, במאי קמיפלגי רב ששת ורב יוסף, אם יש להוכיח
97 ממשנתנו שאין המים בודקים את האשה באופן שיש עדים שיודעים
98 שזינתה או לאו. ומשיבה, נחלקו במתנוונה דרבי, דתנן רבי אמר
99 זכות תולדה במים המרים - סוטה שזינתה אלא שיש לה זכות של
100 מעשים טובים, מועילה הזכות לענין שלא תהיה בטנה מתנפחת
101 וירכה נופלת בשעה ששותה את המים, אך אף שיש לה זכות ואינה
102 יולדת ואינה משפחת - אינה יולדת עוד ואינה מביאה ומתוקה,
103 אלא מתנוונה - מכחישה והולכת, ולסוף - סופה שהיא מתה
104 באותה מיתה שבאה על ידי שתיית המים, שבטנה צבה וירכה
105 נופלת. מבארת הגמרא את מחלוקתם, רב ששת סבר בין לרבי ובין
106 לרבינן שחולקים על רבי, הויא מתנוונה - הרי היא מכחישה
107 והולכת מומן שתיית המים, אלא שלרבי סופה שמתה באותה מיתה,
108 ולרבנן מתה במיתה רגילה. והנה במשנתנו לגבי סוטה שבאו עדים
109 שזינתה לאחר שכבר שתתה, לא מבואר שהאשה התנוונה לאחר
110 שתיית המים, ולכן הוכיח רב ששת שאם יש עדים שיודעים שזינתה
111 אין המים בודקים אותה, שאם המים בודקים אותה אלא שאשה זו
112 היתה לה זכות, מדוע לא התנוונה, שהרי התבאר שגם אם יש לה

1 סברא זו אינה שייכת אלא לגבי יבום, שכיון שאשה זו עלולה
2 להחריב את הבית לא מסתבר שתצווה התורה ליבמה, ווממילא היא
3 אסורה על היבם באיסור אשת אח. אך אין זו סברא לאסור אותה
4 להינשא לאחר, משום שמי קא רמינן לה עליה בעל פרתיה - וכי
5 אנו מכריחים את האחר לישא אותה, אם ירצה ישאנה.
6 ואיכא דאמרי אמר רב יוסף, הדין שאם מת בעל הסוטה בלא בנים
7 אינה מתיבמת נלמד מסברא, שהרי תפוזב קראו - למי שנשוא
8 אשה שמצא בה בעלה הראשון ערות דבר - אחר, כלומר, שאין
9 הבעל השני פן זונה של ראשון - שאינו דומה לו, משום שזה -
10 הראשון הוציא רשעה מביתו, וזה - ואילו השני הכניס רשעה
11 לתוך ביתו, ומפני שאינו דומה לראשון נקרא 'אחר'. ואת אמרת
12 תתיבם נמי ופומי, ודאי שאין שייך לצוות את היבם ליבמה, ויקרא
13 'אחר' משום שמכניס רשעה לתוך ביתו. שואלת הגמרא, אמר ליה
14 אבבי לרב יוסף, אלא מעתה - לדברין, גם אם הלכה אותה אשה
15 שמצא בה בעלה ערות דבר וגירשה ונשאת לאחר, ומה האחר
16 בלא בנים, לא תתיבם לאחיו של האחר, משום דתפוזב קראו -
17 אם ישא אשה רשעה זו אחר. מתרצת הגמרא, באופן זה יש דין
18 יבום, כיון שלגבייה דהאי - לגבי האח של הבעל השני מיהא בשם
19 מוזב הנה קנימא משום שלא זינתה תחת הבעל שהיה לפניו, ויש
20 לומר שאחורה בה ממעשיה הרעים, ואם יבמה לא יקרא 'אחר'.
21 רבא אמר הדין שאם מת בעל הסוטה בלא בנים אינה מתיבמת נלמד
22 מקל וחומר, שאם נאסרה מחמת שנעשתה סוטה במותרי לה -
23 לבעלה שהייתה מותרת לו, אם כן באסור לה - לאחיו שהייתה
24 אסורה עליו בחיי בעלה, לא כל שפן שתיאסר להתיבם לו מחמת
25 שנעשתה סוטה תחת אחיו, ולכן אין הסוטה מתיבמת. שואלת
26 הגמרא, אמר ליה אבבי לרבא אלא מעתה - לדברין, צריך להיות
27 הדין בכהן גדול שקידש את האלמנה שאסורה לו, ומה בלי בנים,
28 ויש לו אח כהן גדול שמותר באלמנה, שלא תתיבם לכהן הדיוט.
29 משום שיש לומר קל וחומר כעין זה, אם נאסרה כשהייתה נשואה
30 במותרי לה - לבעלה הכהן הגדול, אם כן באסור לה - לאחיו
31 שהייתה אסורה עליו בחיי בעלה לא כל שפן שתיאסר להתיבם לו.
32 דוחה הגמרא, אין נידון זה דומה לסוטה, שהסוטה היתה מותרת
33 לבעלה ונאסרה מחמת שנעשתה סוטה, אך באלמנה לכהן גדול, וכי
34 האלמנה נאסרה עליו, הא אסריה וקנימא - מעולם לא היתה
35 מותרת לו. וכן מה שאמרת שנאסרה במותרי לה, הרי הכהן גדול
36 אסור לה הוא, ולכן לא שייך בזה הקל וחומר. אלא כך הקשה אבבי
37 לרבא, לדברין צריך להיות הדין באשת כהן שנאנסה ונאסרה בזה
38 על בעלה, ומה בעלה בלי בנים, ויש לו אח חלל - שמותר לו לישא
39 אשה שפסולה לכהונה, שלא תתיבם לאח החלל, משום שיש לומר
40 את אותו קל וחומר, אם נאסרה מחמת שנאנסה במותרי לה -
41 לבעלה שהייתה מותר לו, אם כן באסור לה - לאחיו שהייתה אסורה
42 לו בחיי בעלה, לא כל שפן שתיאסר להתיבם לו מחמת שנאנסה
43 תחת אחיו. דוחה הגמרא, גם נידון זה אינו דומה לסוטה, שאיסור
44 סוטה נוהג גם באח, וגם אם היתה נעשית סוטה תחתיו היתה נאסרת
45 עליו, אך בנידון זה, הדין הוא שאונם פישאל מישרא שרי -
46 כלומר, שרק אשת כהן כשר שנאנסה אסרת לבעלה, אך אשת
47 ישראל וכן אשת כהן חלל שנאנסה מותרת, ונבי דהאי (מיהא)
48 ליקא איסורא - וכיוון שאם הייתה נאנסת תחתיו לא היתה נאסרת,
49 לא נאסרת להתיבם לו מחמת שנאנסה תחת אחיו.
50
51 משנה, ואלו הם הנשים הסוטות שנשואות לכהנים ואסורות
52 מלאכול בתרומה לעולם, משום שלא ניתן לבודקן על ידי המים
53 המרים. האומרת טמאה אני לך - שמודה האשה שזינתה תחתיו,
54 ושפאו עדים שמעידים עליה שהיא טמאה - שזינתה, והאומרת
55 אני שותה - שאינה רוצה לשתות את המים ולהיבדק, ושפעלה
56 אינו רוצה להשקותה את המים. ושפעלה בא עליה כשהיו בדרך

יום שישי כ"א ניסן - היום ששה ימים לעומר
 סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ו עמוד א

רש"י

קפט

תוספות

1 מי קא רמינן עליה בעל כרחיה. הכא הוה מצי למיפרך כדפריך לבסוף דאמר אלא מעתה
 2 נשאת לאחר ומת בלא בניס לא תתייבם ולא נותריה לבייתיה: **אשת** כחן שזאנסה.
 3 וא"ת אמאי לא תני לה בפרק יש מותרות (קמ"ט דף ע"ב) נבי אסורות לבעילין ומותרות לבעילין
 4 יש לומר הא תני ליה חיביי לאוין וכו' מחייביי לאוין וכו' חייביי בפרק הבא על יבמתו (ס"ז דף ע"ב) הכל
 5 היו בכלל אחרי אשר הוטמאה וגו' וזכוי מותרין
 6 התם דפריך מפצוע דבא אבל יש לתמוה אמאי לא
 7 פריך הכא ישראל שנשא כשרה ונעשה פצוע דבא
 8 ויש לו אח כשר דדמי לתמיני מאי הוי ליה לתרזגי:
 9 **האומר** תמאה אני לך. אי קשיא בשלהי
 10 מס' נדרים (ף דף ט"ז) דפליגי רבה ורב
 11 ששת באומרת תמאה אני לך דרב ששת אומר
 12 אוכלת בתרומה וכו' תריץ דהבא מיירי אחר קנינו
 13 וסתרי' דרגלים לדבר אפילו רב ששת מודה חבי
 14 מפרש לה בירושלמי:
 15 **ושבאו** לה עדים ואמרו שנטמאה. מספקא
 16 לרבי אי דוקא נקט עדים שנים אבל
 17 עד אחד לא מודהו דמוקמינן ליה בגמרא דמיררי
 18 לאחר ששתתה דדוקא קודם ששתתה האמינה
 19 תורה לעד אחד ורב ששת דאמר בגמרא סוטה
 20 שיש לה עדים במדינת הים דאין המים בודקין
 21 אותה דוקא עדים נקט ולא עד א' או דילמא כיון
 22 דהאמינה תורה לעד אחד אחר קנינו וסתירה
 23 ליכא חילוק בין אחד לשנים מיהו מסתברא דה"ה
 24 לעד אחד כדעולה דאמר בפרק מי שזמר ושקנא
 25 (קמ"ט דף ע"ב) כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי
 26 כן שנים:
 27 **אם** אתה אומר זכות תולה מדהא אתה את
 28 המים. וא"ת לרב ששת דאמר בין לרבי בין
 29 לרבנן מתנונה איכ אהיכא קאי ר"ש דאמר
 30 מדהא אתה והלא יראו דמתנונה והיא יוכלו
 31 להציגי שם רע על הטהורות ששתו כשלא
 32 יתנונו יש לומר הנשים העומדות ששתו יסור
 33 ולא יתא ניכר לאלתר כשעומדות בעורה נתנונה
 34 יוציאו שם רע ודוהובעל יגיד להם שקלקל עמה
 35 ולא ידעי שזו מתנונה אי נמי לא יתלו נוטוה
 36 במים המורים וכן הוה לא התלה במים המורים
 37 אלא בחולי' אחר:

1 **מי קא רמינן עליה**. למינסבה בעל כרחיה. דאלו ליבם אמרינן ליה מצות יבום קודמת
 2 למצות חליצה. אבל ביהא אסור למימר ליה. וממילא אשמועינן קרא דאסור ליבמה. דלא
 3 שרייה בה יבום. והריא באשת אח שלא במקום מצוה: התיוב קראו אחר. למי שגושא
 4 ואת אמרת תתייבם ותרמי עליה בעל כרחיה: נשאת לאחר. שגרשה ראשון שמקא
 5 ערות דבר וניסת בו לא תתייבם. והשתא נמי
 6 אחר הוא ואין ונהו כן וזוג של ראשון אם ישאגה.
 7 וקרימית לזה עליה במצות יבום: גביה דיחאי.
 8 אחר. אחיו של זה: בשם טוב הוה קניימא. ואיכא
 9 למימר הדרה בה. ואין קרוי אחר אלא הנושא
 10 מתוך אלמנות ואין גרושין על מי שקלקלה
 11 תחתיה **רבא אבא**. האי דקתני מתניתין ולא
 12 מתייבמת. ק"ו דאם נאסרת בסתיחה זו במותר
 13 לה. כבעלה שהיה מותר לה ונתקלקלו עבשיו
 14 והשואין לאיסור עליה באסור לה. דהיינו יבמה
 15 שהיא אסור לה בחי' בעלה. לא כל שכן
 16 שנאסרו נשואי הראשון שלא להתייבם מכח
 17 אותה אלקמיה: שקריש את האלקמיה. שהיא
 18 אסורה עליה. לא תתייבם. מכח ק"ו זה. אם
 19 נאסרה בו. ולקמן מפרש מאי נאסרה ומאי מותר
 20 לה הלא אסור היה מתחלתו: **אלא**. הכי פריך.
 21 אשת כהן שנאנסה ונאסרה עליה. דאשת כהן
 22 אסורה אפילו באנס אבל אשת ישראל מתרת
 23 כתביה (מקד' ט) והיא לא נתפשה הא נתפשה
 24 מתרת. ומדכתיב והיא מיטמא הוא ומשמע ויש
 25 אחרת שנאסרה נתפשה אסורה: **יש לו אחיו**.
 26 מאביו והוא חלל שגודל לאביו מן הגרושה
 27 ונתחלל מן הברכה. ומתר בגשים הפסולות
 28 לכהן כדכתיב בכהנים הנושאין פסולות ולא
 29 יחלל דעו (ויקרא ט"ז) אלמא דעו חלל: לא
 30 תתייבם. מק"ו זה אם נאסרה כבעלה זו לבעלה
 31 שהיה מותר לה. ביבמה אסור לה באותה שעה
 32 לא כ"ש שנאסרו עליה נשואי אחיו שלא ליבמה
 33 מכח נשואין: **ליכא אסורא**. ואצלו הוא התר
 34 גמור ואין זה ק"ו. אבל בזהוה כרצון שהבעל
 35 והיבם שיון באסור זה אם היתה תחתיו הוי ק"ו.
 36 שהרי מתמת נשואין הראשונים היא נוקטת
 37 ליבום. ואם על הבעל נתקלקלה ק"ו ליבם:
 38 מתייבם בתרומה. אם הוא כהן: ושבעלה את
 39 עליה ברה. דשבו אין המים בודקין אותה
 40 כדלקמן (ף דף ט"ז) ונקה האיש מעון. בזמן שהאיש
 41 מנקה שלא בא עליה מאחר שנאסרה עליה אז
 42 הקשה היתה תשא את ענה. אין האיש מנקה
 43 מעון אין המים בודקין את אשתו גמי ואנהר לן
 44 עיניו. הביא לנו ראיה לדבריו ממתניתין: סוטה
 45 שיש לה עדים במדינת הים. שראו שבטמאה
 46 מזה: ועד אין בה. אע"י דדרשתין לעיל לעד אחד
 47 נאמן בסוטה ולסוטה ודאית שלא תשתה עור.
 48 אין מקרא יוצא מדי' פשוטו ודרשתין ליה נמי
 49 הכי. ועד אין בה הוא דאמר ותיבי האיש את
 50 אשתו וכל הפרשה. האי יש בה עד אין המים
 51 בודקין אותה: ונאמרנהו לעיניו. משום דקרא
 52 לאו ראיה הוא כל כך דהא דרשיניה לסוטה
 53 ודאית שיש בה עד אחד לפנינו ולמדו שלא

38 **וזנה היא**, אלא לכתר דשתאי, אי אמרת בשלמא אין
 39 המים בודקין אותה, שפיר. אלא אי אמרת מים בודקין
 40 אותה, תיגילי מילתא למפרע דפיהדי שקרי ניהו. אמר ליה רב יוסף, לעולם אימא לך מים
 41 בודקין אותה, והא אימור זכות תולה לה. כמאי קמיפליגי במתנונה דרבי, דתנן רבי אומר
 42 זכות תולה במים המורים ואינה יולדת ואינה משפחת אלא מתנונה והולכת, לסוף שהיא
 43 מתה באותה מיתה. רב ששת סבר, בין לרבי ובין לרבנן הווי מתנונה, ורב יוסף סבר, לרבי
 44 הווי מתנונה, לרבנן לא הווי מתנונה. מתיב רב שמי בר אשי, רבי שמעון אומר אין זכות
 45 תולה בפמים המורים, ואם אתה אומר זכות תולה בפמים המורים, מדהא אתה את המים בפני
 46 כל הנשים השוות ואתה מוציא שם רע על הפהורות ששתו והן אומרים ממואת היו אלא
 47 שתלה להן זכות, ואם אימא, יש לה עדים במדינת הים נמי אתה מוציא שם רע על הפהורות
 48 ששתו והן אומרים ממואת היו אלא שיש להן עדים במדינת הים. לרבי שמעון קאמרת,
 49 לרבי שמעון כדזכות לא תליא, עדים נמי לא תלו. מתיב רב, ואלו שמנחותיהן נשפרות,
 50 האומר

51 תשתה: וזנה היא. ופשיטא דאסורה בתרומה דהא תנא ליה האומר תמאה אני: **אלא** לכתר דשתאי. ואיצטריך לאשמועינן דלא מוקמינן להו בשקרי על אשר לא בדיקה המים: שפיר.
 52 ומשום הכי לא מוקמינן להו בשקרי. דמשום דהוה ודעי בה לא בדקי לה מאן: זכות תליא לה. דאמר לקמן (ף דף ט"ז) זכות תולה במים המורים: וקמיפליגי. רב ששת ורב יוסף במתנונה.
 53 דקאמר לקמן (ף דף ט"ז) נבי אשה שתלה לה זכות: זכות תולה. שלא יצבה בטנה מדי. אבל אינה יולדת לעולם ואינה משפחת: אלא מתנונה והולכת. מכחשת והולכת: באותה מיתה.
 54 צבי בטנה ונפול ירד: רב ששת סבר. לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא שסוף שהיא מתה באותה מיתה לחוד, אבל במתנונה לא איפלוג דכל מי שזכות תולה לה מתנונה היא. וזו הואיל
 55 ולא נתנונה ולא תלה לה זכות אלא שאינה ראויה לבדק בכל משום עדים: ורב יוסף סבר. ראויה לבדק היא אלא זכות תולה לה, ואי משום דלא נתנונה הוא מני רבנן היא דאמר
 56 לקמן זכות תולה לה דקטברי לא הווי מתנונה כלל: מדהא את המים בפני הנשים. שלא ידו יצאות מהם להורות שהיא טמאה ולא יפקוה שם הקודש על המים: ואי אימא, דיש לה
 57 עדים זכות מידקה. השתא נמי על ידו נמי איכא לעו על הטהורות ששתו בו: מדוכות לא תליא. משום האי טעמא דחיש הוא ללעו על הטהורות. עדים נמי לא תלה: שפחותיהן
 58 נשפרות. מנחות נקאות שלה עשירית האיקפה קמח שעורים נשפרות למטה על בית הדשן, שאין ראיות לקרב ולא לפדות וליצא לחליץ.
 59
 60
 61

האומר

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ו עמוד ב

תוספות

רש"י

1 כ"י קדוש מעיקרא שפיר קדוש משום הכי נשרפת. קשיא כיון דהוא היה מביא מנחתו עליה
2 אמאי נשרפת מאי שנא מהא דתנן בפרק יד ובמסכת נזיר (דף ק"ג) האשה שנדרה בניזוי
3 והפרישה את בהמתה בניזוי והפיר לה בעלה אם שלו היתה הבתמה תצא ותריעה בעדר ואם
4 שלה היתה הבתמה תצא תמות ואע"ג דבשעת הקדש הות בת מקדש דק"ל דבעל מיגו
5 גזי ואפ"ה אמר כיון דמשלו היתה תצא ותריעה
6 בעדר נדפסא לחולין ותנן גמי החם בפרק בית
7 שמאי (ט"ז דף כ"ג) מי שנדר בניזוי וחלץ להביא
8 בהמתו אם עד שלא נגבה בהמה נדר היה ראי
9 נזיר ואם משנגבה בהמה נדר אינו נזיר והכי נמי
10 הו עדים בעולם קודם הקדש ולא אדעתא דהכי
11 הקדש ועוד אמאי נשרפת כיון דק"ל בבית הלל
12 דאמרי בפרק יש נחלין (כ"ג דף ק"ב) ובפרק ב"ש
13 במסכת נזיר (דף ק"ג) דיש שאלה להקדש למה אינו
14 נשאל עליה ותצא לחולין. דכ"י קדוש מעיקרא
15 בטעות קדוש. ואין להקשות הא אשם תלוי אע"ג
16 דכי קדוש מעיקרא טעות קדוש ולא חזי לכפר
17 מידי היכא דלא חטא ואפ"ה תנן בפרק בתרא
18 דכריתות (דף ק"ג) דמביא אשם תלוי ונדע שלא
19 חטא ירעה עד שיתאבד דהא מפרש התם טעמא
20 משום דלכו נוקפו גמר ומקדיש:
21 גזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחולין.
22 ואי תקשה כל הזי הנתן תצא ותריעה
23 בעדר נגזרו שמא יאמרו מוציאין מקדשות הגוף
24 לחולין תריץ התם לא מוכחא מילתא וליכא
25 היכרא בין קדושת פה לקדושת הגוף ואמר
26 קדושת הפה היה נודע לה אכא היכרא בין
27 קדושת הפה לקדושת כלי שרת וצ"ע בפרק שתי
28 מדות (מנחות דף ק"ג) ובפרק התורה (ט"ז דף ט"ט):
29 קרב הקומץ ולא הספיק כ"י. נראה דהוא הדין
30 אם קרב הקומץ ובאו עדים שנטמאה
31 דאמר נמי כיפרה ספיקה דהכי אמר בפרק בתרא
32 דכריתות (דף ט"ז) גבי חטאת העוף הבא על הספק
33 אם משמימה הפה חמו נודע לה אכא היכרא בין
34 בהנאה שעל הספק באת כיפרה ספיקה:
35 נמצאו עדים וזממין. נראה דאקדשה בכלי
36 קאי וקודם קמיצה דלאחר הקמיצה
37 איכא איסורא דרבנן ונשרפת דמוקמין נמי התם
38 הא דתנן משנמלקה נודע לה היה זו וקבר בנדע
39 לה שלא ילדה ובדין הוא דמותרת בהנאה ומאי
40 טעמא תקבר מדרבנן:
41 וטהורה ולא שתולה לה זכות. מדכא משמע
42 דבעלה מותרת בה לאלתר ולא אמרי'
43 ימתין עד שלש שנים שמו זכות תולה לה דאם היה אסור בה היכי הוה מצינו למיקרי בה
44 ונקתה ונדעה רוע וכן הראני רבי בירושלמי ונקא האיש מען אינה (אינו) חושש שמא תלה
45 זכות ואמאי כמ"ד הוכות תולה ואינה ניכרת:

1 האומרת טמאה אני. שהודתה לבית דין על קלקולה. שהיו מאמיני עליה בדתה מתני:
2 מקמי דתקדוש. בכלי שרת. תיפוק לחלין. בפדיון. שלא היה קדשת הגוף אלא קדשת פה
3 וכל המנחות נפדות כל זמן שלא קדשו בכלי: אלא לבתר דקדוש. דכלי שרת מקדשין את
4 הראוי להם שלא לצאת עוד לחלין בדתה כל הנוגע בהם קדוש. ולקרב אינה ראיה
5 שחרי אינה באה אלא להוכיח עונה של זו
6 שפוקד וצרי היא בדוקה ועומדת. ולנדרה נמי
7 לא חזיא להקריבה דמנחת שעורים אינה כשרה
8 אלא לטובה ולעמר: אי אמרת בשלמא מים
9 בודקין אותה. אם שתתה עד שלא באו עדים,
10 אלמא בשעה שנתנה בכלי ראיה היתה לכלי
11 שרת. דהויא שקתא בת מיקדשא ומקרב היא
12 מספק כשאר מנחת טוטה. הלכך פי קדיש בכלי
13 שפיר קדיש ומשום הכי פי אהו עדים איפסקא
14 מהקריבה מאן ולהאך ולא נפקא לחלין
15 ונשרפה: אלא אי אמרת אין הפים בודקין אותה.
16 הואיל ולא לבדק עומדת ולא ראיה היא
17 למנחה: תיגלי מלתא למפרעי. דלא היתה ראיה
18 לכלי. ואין כלי שרת מקדשין אלא הראוי להם
19 כדאמר בנזכים (דף ק"ג) ותיפוק לחלין. בלא
20 פדיון שקדשת פה שלה וקדשת כלי שלה הכל
21 בטעות. שהיינו סבורים שהיא טעונה מנחה
22 ואינו כן. והקדש טעות אינו הקדש שנתנה
23 בעורה. לאחר שקדשה בכלי. ועל נזות זה באו
24 העדים ולא על טמאה של סתירה ראשונה.
25 הלכך פי קדשה בכלי בת מקדש ומקרב וקאי
26 דלא הוה לה עדים: שגזרבה לנקבתי. והפיתוק
27 והלכה ונתתה: דאנו פריחי בהנה כפפה. של
28 ראשה תלויים לה שלא תשמש מקדש: לעולם
29 כדאמרינן מעיקרא. כדוהן סלקא דעמינה ברישא
30 שעל טמאת סתירה ראשונה באו. ואפלו הכי
31 לא קשיא לרב ששה. דהא דאמר דכיון דלא
32 חזיא לקדוש תיפוק לחלין. אין הכי נמי
33 מדאורייתא. צאת לחלין. ומדרבנן היא נשרפת
34 לפי שאין הכל בקיאין בהלכות לידע שבשביל
35 שהיו לה עדים לא היתה ראיה לקדש. ואתו
36 למימר מוציאין דבר שקדש בכלי שרת לחלין.
37 הרי היא ככל המנחות. שנטמא עד שלא קדשו
38 בכלי ותפדה ויביא בדמיה את המנחה: קדש
39 הקמינן. שקמיה ונתן הקמץ בכלי שרת קדש
40 בקדשת קמין. שהמנחה טעונה ארבע עבודות
41 כנגד ארבע עבודות של דם וזבחים. קמיצה מתוך
42 כלי שרת כנגד שחיטה. שהספין של כלי שרת
43 מקדש את הדם. ומתן כלי להקדיש הקמץ בכלי שרת שני כנגד קבלת דם. והלכה כנגד
44 הולכה. והקטרת הקמץ כנגד זריקת הדם: שפת הוא. ושוב אינה שותה. דאמאן בעינן
45 למשרייה: הרי היא ככל המנחות. שארע בהן פסול בין קמיצה להקטרה ותשרף למטה:
46 ולא הכפיץ. כהן לאכול את השירים: כפרה. מנחה זו את ספקה. האי כפרה לאו כפרת
47 שפוקד וצרי היא בדוקה ועומדת. ולנדרה נמי
48 דבהכשר קרבה שרייה נאכלין כל זמן שלא אירע בהן פסול בגופה: באו לה עדים שהיא טמאה. אמעיקרא קאי. קדם הקטרה: נמצאו עדיה וזממין. עדי סתירתה שעל ידיהם באה לבך:
49 מנחתה חלין. לא קדשת פה ולא קדשת כלי. ואין מוצעין בה דבטעות יהיה. אלמא לא אמרינן תשרף מדרבנן פי נמצאו עדיה וזממין שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחל. ושמי פי
50 קתני באו לה עדים שהיא טמאה מנחתה נשרפת מדאורייתא קאמר. דבת מקדש הוא: קלא אית להו. הכל יודעין שהקדשה טעות: כוונתיה דרב ששה. דאין הפים בודקין טוטה שיש
51 לה עדים: ולא טעמייה. ודע אין בה. דהואו לאו לספק טוטה מירדשי אלא לטוטה ודאית בעד אחר. אלא מקרא אחרניא נפקא: טהורה. ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה
52 ונדעה ודע. ויהוה ליה למכתב ואם לא נטמאה ונקתה וגו'. וטהורה היא לדרשה למדרש הכי. וטהורה נרעה ורע ולא שנוצלת מן הפנים מפני שהיו עדים בטמאתה: וטהורה. ר"י ותירא
53 למעטתי שתלתה לה זכות. דבא לא אמר קרא ונדעה ורע: היא. ולא הוצלת מן הפנים על ידי שהיה קלקלה מפרסם לכל. שבכר היו נושאות ונתנות בה לדרב בה: מוזרות בלבנה.
54 נשים טוות בלבנה: ופרקינן רבי שמעון. דאמר אין זכות תולה. נהי דר"י לא דריש מיהו יש לה עדים נפקא מקרא. קשיא דאמה מוציא שם רע על השתרותו ואמרו עדים היו להם:

ביאורים למסכת סוטה דף ו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 הקדוש יקנו מנחה אחרת. אבל אם נטמאה משקדשה בכלי - שחלה
 2 עליה קדושת הגוף שאינה ניתנת לפדיון, הרי היא בכלל המנחות
 3 שנטמאו לאחר שקדשו, ונתשרה. אם קדש הקומץ - הניח הכהן את
 4 הקומץ מהמנחה בתוך כלי שרת והתקדש הקומץ, ולא הספיק
 5 להקריבו - להקטיר את הקומץ, עד שמת הוא - הבעל, וממילא
 6 אין צורך להשקותה שהרי אין למי להתירה, או עד שמתה היא -
 7 הסוטה, הרי היא בכלל המנחות שאירע בהן פסול בין הקמיצה
 8 להקטרה, ונתשרה. אבל אם כבר קרב הקומץ - הקטירו את קומץ
 9 המנחה, ולא הספיק הכהן לאכול את השירים עד שמת הוא או
 10 עד שמתה היא, ולא ישקו אותה, הרי היא בכלל המנחות שנטמאו
 11 השייכים שלהם לאחר הקטרת הקומץ, ונתאכל המנחה לכהנים
 12 כדינה. והטעם שאם כבר הוקטר הקומץ נאכלים השייכים אף על פי
 13 שלא ישקו את האשה, הוא משום שעל הספק פאת מתחילה -
 14 שהרי מקריבים את המנחה מספק שמא זינתה האשה, בפרה
 15 ספקה והלכה לה - עשתה המנחה מה שהיה עליה לעשות,
 16 כלומר, שהוקרבה כדן והכשירה את האשה שיהיה ניתן להשקותה,
 17 ואף שלמעשה לא ישקו אותה מפני שמת הוא או מתה היא, מכל
 18 מקום כל קרבן שהוקרב כדינו, נאכלים השייכים לכהנים. ואם פאו
 19 לה עדים לפני שהוקטר הקומץ, והעידו שהיא זינתה - שזינתה,
 20 מנחתה נשרפת, ואם נמצאו עדיה - העדים שהעידו שנטמאה עם
 21 אותו פלוני שקינא לה בעלה שלא תסתר עמו זוממין - שהחזמו
 22 ונמצאו שקרנים, מנחתה חולין - המנחה יוצאת לחולין, כיון
 23 שמתברר שהקדושה חלה בטעות, משום שבטלה עדות העדי סתירה
 24 ואינה נחשבת לסוטה. וקשה על רב פפא שאמר שאף במקום
 25 שהתברר שהקדש חל בטעות שורפים את המנחה מדרבנן, שאם
 26 כן, מדוע באופן שנמצאו העדי סתירה זוממין חזרת המנחה להיות
 27 חולין ולא גוזרים מפני הרואים. מתרצת הגמרא, עדים זוממין
 28 קאמרת - אתה מקשה מעדים שנמצאו זוממים, עדים זוממין קלא
 29 אית להו - מתפרסם הדבר שהחזמו וממילא אינה סוטה כלל, ושוב
 30 לא יבאו לטעות ולומר שניתן להוציא לחולין מנחה שהוקדשה כדן.
 31 והגזירה היא רק באופן שבאו עדים שזינתה, כיון שאין האנשים
 32 בקיאים בדין של רב ששת, שאם יש עדים שיודעים שזינתה אין
 33 המים בודקים אותה, ולכן אינם יודעים שההקדש היה בטעות.
 34 תניא בותיה דרב ששת ולא מופעמייה - בברייתא מבואר כדינו
 35 של רב ששת אך לא מטעמו. שנאמר בפסוק "ואם לא נטמאה האשה
 36 וטהורה היא, ונקתה ונורעה זרע", והמילים 'וטהורה היא' מיותרות
 37 שהרי כבר כתוב שלא נטמאה, ודורשת מכך הברייתא, 'מהורה' -
 38 דווקא אם ניצלה מהמים משום שהיא טהורה, מתקיים בה המשך
 39 הפסוק 'ונקתה ונורעה זרע', ולא אם ניצלה משום שיש לה עדים
 40 במדינת הים. ומהורה' - מהיתור של האות וי' בתחילת המילה
 41 דורשים, שהיא מנוקה רק אם ניצלה משום שלא זינתה, ולא אם
 42 ניצלה משום שתלתה לה זכות. ומי היא דורשים, ולא שישא
 43 ויתנו בה מזוזות בלבנה - למעט סוטה שניצלה משום שהיה
 44 מפורסם ברבים שזינתה, ואף הנשים שטוות חוטים לאור הלבנה
 45 מספרות זאת האחת לחברתה.
 46 שואלת הגמרא, ורבי שמעון שזינתה שאלה, אלא
 47 אם זינתה אף אם יש לה זכות נעשת על ידי המים, נהי דני"ו - את
 48 הייתור של האות וי' במילה 'וטהורה' לא דריש - שאינו דורש את
 49 הייתור של האות וי', ולכן חולק על התנא של הברייתא וסובר שגם
 50 אם יש לה זכות המים בודקים אותה. אך קשה עליו והא איכא

1 האומרת ממאה אני - שהודתה שזינתה, ושכאן לה עדים שהיא
 2 ממאה - שהעידו שזינתה, שורפים את מנחתן, ויש לברר לגבי
 3 המקרה השני במשנה, דאנו עדים אימת - מתי באו העדים והעידו
 4 שזינתה, אילמא מקמי דתקדוש - לפני שהניח הכהן את המנחה
 5 בכלי שרת, אם כן מדוע שורפים את המנחה, תיפוק - תצא המנחה
 6 לחולין על ידי שיפדה אותה בדמים, וכמו כל דבר הקדוש בקדושת
 7 דמים שאפשר לפדותה. אלא ודאי שהעידו לבתר דקדוש - אחרי
 8 שהכין הניח את המנחה בכלי שרת, וחלה עליה קדושת הגוף שאי
 9 אפשר לפדותה. מבארת הגמרא את הקושיא על רב ששת, אי
 10 אמרת בשלמא מים בודקין אותה - את האשה שיש עדים
 11 שיודעים שזינתה, אלא את מקדש ומקרב היא - נמצא שמנחתה
 12 היא כמנחת שאר סוטות, וראויה להיות קדושה ולהקרבה על גבי
 13 המזבח, וכי קדוש מעיקרא - ולכן כשהונחה בכלי שרת לפני שבאו
 14 העדים, שפיר קדוש - חלה עליה קדושת הגוף כדן, ומשום הכי -
 15 ולפיכך כשבאו אחר כך עדים ולא ניתן להשקותה, מנחתה נשרפת
 16 כיון שלא ניתן להקריבה. אלא אי אמרת כרב ששת, שאם יש עדים
 17 שיודעים שזינתה אין המים בודקין אותה, אם כן, לאחר שבאו
 18 העדים לפני בית דין, הנילי מילתא למפרע דכי קדוש מעיקרא
 19 בטעות, שהרי כבר באותו זמן לא היה ניתן לבדוק את האשה על ידי
 20 המים, וממילא לא ניתן להקריב את המנחה, ותיפוק לחולין - ותצא
 21 המנחה לחולין, ומדוע אמרה המשנה שמנחתה נשרפת.
 22 מתרצת הגמרא, אמר רב יהודה מדיסקריתא, אין כוונת המשנה
 23 שהעידו שזינתה בזמן שנטמאה לראשונה עם אותו פלוני, אלא כגון
 24 שהעידו שזינתה בעורה לאחר שכבר הוקדשה מנחתה, דכי קדוש
 25 מעיקרא שפיר קדוש - שהקדושה שחלה עליה מתחילה חלה כדן,
 26 כיון שבאותו זמן היתה יכולה להיבדק על ידי המים וממילא ראויה
 27 להקריב מנחה, ולכן כאשר העידו שלאחר מכין זינתה בעורה
 28 ומעתה אין סיבה להשקותה, נשרפת המנחה. מקשה הגמרא, מתקוף
 29 לה רב משרשיא, כיצד יתכן שזינתה בעורה לאחר שהביאה
 30 מנחתה, והלא הדין הוא שפירחי בהונה מליין אותה משהגיעה
 31 לעורה, ודאי שהיו מונעים ממנה לזנות. מתרצת הגמרא, שמעידים
 32 העדים שזינתה מפירחי בהונה עצמן. רב אשי אמר לתרן, כגון
 33 שנצרכה לנקבית - ובאותו זמן אין הפרחי בהונה גלוים לה, דאמי
 34 פירחי בהונה בכיפה תלי לה - וכי הפרחי בהונה מחזיקים בכיפה
 35 שעל ראשה שלא תלך מהם, ובאותו זמן זינתה.
 36 תירוצ נוסף על קושיית רב, רב פפא אמר, לעולם דאמרינן
 37 מעיקרא - כפי שלמדנו מתחילה, שמעידים שזינתה בסתירה
 38 הראשונה שמחמתה נעשית סוטה, ודאמרת שלדעת רב ששת
 39 קשה מדוע נשרפת המנחה, והרי לאחר שבאו עדים התברר
 40 שהקדש היה בטעות, כיון שבזמן שהניחו בכלי שרת לא היתה
 41 ראויה להיבדק על ידי המים ולהביא מנחה, ואם כן תיפוק המנחה
 42 לחולין. דין זה מדרבנן הוא, שאמרו לשורפה גזירה שמהא יאמרו
 43 הרואים שהמנחה חזרת להיות חולין, שמוציאין מפלי שרת לחול
 44 - שניתן לפדות ולהוציא קרבן קדוש לחולין, והם אינם יודעים
 45 שהתברר שהמנחה לא היתה קדושה.
 46 מקשה הגמרא על רב פפא, מתיב רב מרי, שנינו בברייתא, אם
 47 נטמאת מנחתה של הסוטה עד שלא קדשה בכלי - לפני שהניחה
 48 בכלי שרת, שעדיין לא חלה עליה קדושה, הרי היא בכלל המנחות
 49 שנטמאו לפני שקדשו, ונתפרה המנחה בכסף ותצא לחולין, ובכסף

ביאורים למסכת סוטה דף ז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 על לא, לא המירא ליה ולא מהימן - אינו חמור בעיניו, ולכן אינו
58 נאמן שלא יבוא עליה, ואסור לו להתייחד עמה בלא שני עדים.
59 מקשה הגמרא על הברייתא שהביאה, ורבי יהודה מקל וחומר, והא רבי
60 מיייתי לה - וכי רבי יהודה למד שהבעל נאמן מקל וחומר, והא רבי
61 יהודה מקראי מיייתי לה - והרי מצאנו שלמד זאת מפסוק, דתניא
62 בברייתא אחרת, נאמר בפסוק לגבי סוטה "והביא האיש את אשתו
63 אל הכהן", מבואר שמן התורה האיש לבדו מביא את אשתו הסוטה
64 לבית דין הגדול, ואין צריך שנים שילווחו. אבל אמרו חכמים -
65 מדרבנן מוקרין לו שני תלמידי חכמים, משום שחוששים שפא יבא
66 עליה בדרך. רבי יוסי חולק ואומר, אף מדרבנן אין צריך שנים
67 שילווחו, אלא בעלה נאמן עליה שלא יבוא עליה, ולומד זאת מקל
68 וחומר, ומה נדה שהיא בכרת, בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא
69 בלאו, לא כל שבן שנאמן. אמרו לו חכמים לרבי יוסי, לא - אין
70 ללמוד מהקל וחומר משום שיש לפורכו, אם אמרת בנדה - מה
71 שמצינו לגבי נדה שבעלה נאמן הוא משום שבן יש לה היתר -
72 שתהיה מותרת לו לאחר זמן בשטובלת, ולכן לא חוששים שיבוא
73 עליה באיסור, תאמר בסוטה שאין לה היתר - אין ללמוד משם
74 שיהיה נאמן גם לגבי איסור סוטה, שהרי אם יתברר שזינתה היתה
75 אסורה עליו לעולם, ולכן יש יותר חשש שיבוא עליה בדרך. ואומר
76 - וכן לגבי סוטה יש יותר חשש, כפי שזכרנו הפסוק "מים נגזבים
77 ימתיקו וכו'", דהיינו, שיש מתיקות לאדם דווקא בדבר האסור לו,
78 ולכן אין הבעל נאמן שלא יבוא עליה. ממשכה בברייתא, רבי
79 יהודה אומר, מן התורה האיש לבדו מביא את אשתו אל הכהן,
80 שנאמר "והביא האיש את אשתו", ואם כן קשה, שבברייתא הזו
81 מבואר שרבי יהודה למד מפסוק שהבעל נאמן והולך לבדו, ואילו
82 בברייתא הראשונה מבואר שלמד כן מקל וחומר. מתרצת הגמרא,
83 אמר להו קל וחומר ברישא - בתחילה אמר להם רבי יהודה שהבעל
84 נאמן מקל וחומר, ופרכיה - ופרכו לו את הקל וחומר, והדר אמר
85 להו קרא - וחזר ודרש להם כן מהפסוק.
86 שואלת הגמרא על הברייתא השנייה, רבי יהודה היינו תנא קמא -
87 שניהם הרי לומדים מהפסוק שהבעל לא צריך עדים, ובמה הם
88 חולקים. מתרצת הגמרא, איבא בינייהו אבל אמרו - שתנא קמא
89 הוסיף אבל אמרו חכמים, שמדרבנן צריך שני שלוחים, ואילו רבי
90 יהודה לא סבר תקנה זו.
91 המשנה תבאר את סדר הדברים שהיו עושים לה בבית דין הגדול
92 ובבית המקדש קודם שהשקו אותה.
93 משנה. היו הבעל והשלוחים מעלין אותה - את האשה לבית דין
94 הגדול של שבעים ואחד דינים שביד השמים, ומאיימין עליה -
95 מפחדים אותה ממי הסוטה, כדי שאם נבעלה תודה בכך ולא
96 תצטרך להיבדק, בדרך שפאיימין על עדי נפשות - כמו שמצינו
97 שמפחדים עדים שעל פי עדותם הורגים אדם. ואומר לה הדין כדי
98 לפתוח בפניה דרך ההודות, בתי, יתכן שאכן זנית תחת בעלה,
99 שהרבה יין עושה - גורם לבא לידי עבירה, וכן הרבה שחוק עושה,
100 הרבה ילדות עושה, הרבה שבנים הרעים עושים. ואם אכן זנית, אל
101 תגרמי לעצמך מיתה מנוולת הבה על ידי שתיית המים, אלא תודי
102 בכך, וכן אמר לה, עשי - אם אכן זנית, תודי לשמו הגדול שנכתב
103 בקרושה - למען כבוד שם השם שנכתב על המגילה שלא ימחה על
104 המים - שכך היו עושים. כמו כן ואמר לפניה דברים שאינם כדי
105 לשומעין - שאין ראוי לה שתשמע אותם, על הצדיקים שחטאו והודו
106 כפי שיתבאר בגמרא, היא - משמעם בפניה וכל משפחת בית אביה
107 - ובפני משפחתה, בשביל שתודה. אם השתכנעה האשה להודות
108 ואמרה ממה אני - שזינתה תחת בעלה, הרי היא שוכרת בתובתה
109 - כותבת שובר שזינתה והפסידה את כתובתה, ויוצאת מבעלה בגט.
110 ואם אף לאחר כל מה שאמרו לה, עמדה על דבריה ואמרה מהורה
111 אני, היו מעלין אותה לשער המזרח - השער החיצוני של הר הבית,
112 שעל פתח שער קנפור - ומשם לשער העזרה הנקרא שער ינקנור,

1 - אך הרי נדרש מהמילה 'טהורה', שאם יש לה עדים בדינית היום
2 אין המים בודקים אותה, ולדבריו נמצא אתה מוציא שם רע על
3 הנשים הטהורות. מתרצת הגמרא, עדים שיודעים שזינתה ולא
4 העידו לא שביחא - אינו מצוי, ולכן אין לחשוש שיאמרו האנשים
5 שמפני כך לא אירע לה דבר.
6 משנה. אשה שקינא לה בעלה שלא תיסתר עם פלוני ונסתרה עמו,
7 אך אומרת שלא זינתה, ביצד עושה לה בעלה לבדוק אם זינתה,
8 מוליכה לבית דין שפאותו מקום - שנמצא בו, ומוקרין לו - הבית
9 דין לבעל שני תלמידי חכמים שישמרו אותו בדרך לירושלים, מפני
10 שחוששים שפא יבא עליה בדרך - והרי היא אסורה עליו משעה
11 שנסתרה. דעה חולקת, רבי יהודה אומר לא היו צריכים שנים
12 ללוותה, משום שבעלה נאמן שלא יבוא עליה, ובגמרא יתבאר טעם
13 מחלוקתם.
14 גמרא. מדייקת הגמרא, מבואר במשנה שביט דין מוסרים לבעל שני
15 תלמידי חכמים ללוותה, תרי ואיהו - שני השלוחים והבעל, הא
16 תלתא - נמצא ששלושה הולכים עם הסוטה לירושלים. ליקא
17 מסייע ליה לרב - נאמר שממשנתנו יש ראייה לדינו של רב לגבי
18 ייחוד, דאמר רב יהודה אמר רב, לא שנו שמוטר לאשה להתייחד
19 עם שני אנשים, אלא בעיר, אבל בדרך - מחוץ לעיר, אסורה
20 להתייחד עד דאיבא שולשה אנשים, משום שאם יהיו רק שנים, סוטה
21 לחשוש שפא יצטרף אחד מהן לנגביו ולך להתפנות ברחוק מקום
22 משום צניעות, ונמצא אחד מהן - השני מתייחד עם הערוה -
23 האשה שאסורה עליו, וממה שמבואר במשנה, ששלחו עם הבעל
24 והאשה שני שלוחים ולא די בשליח אחד, מוכח כדברי רב. דוחה
25 הגמרא, לא - אין ראייה מהמשנה לדברי רב, והכא - במשנה היינו
26 מעמא שלא מספיק שליח אחד, אין זה משום איסור ייחוד, אלא כי
27 חיבי דליהו עליה סהרי - שאם יבוא עליה בעלה בדרך, יעידו על
28 כך בבית דין הגדול ולא ישקו אותה את המים.
29 מדייקת הגמרא, תלמידי חכמים אין - שלחו בית דין דווקא לתלמידי
30 חכמים, אבל פולי עלמא - סתם אנשים, לא היו שולחים. ליקא
31 מסייע ליה לאידי דרב - נאמר שממשנתנו יש ראייה לדין אחר
32 שאמר רב לגבי ייחוד, דאמר רב יהודה אמר רב, לא שנו שמוטר
33 לאשה להתייחד עם שני אנשים, אלא בשרין - עם אנשים
34 שמוחזקים כשרים, אבל פרוצין - עם אנשים שפרוצים בעריות,
35 אפילו עם עשרה נמי לא - אסורה להתייחד, כיון שאינם מתביישים
36 אחד מהשני, וחוששים שיבואו לידי איסור. ואכן מעשה היה
37 והוציאוה עשרה במטה - עשרה אנשים פרוצים הוציאו אשת איש
38 מהעיר במיטה כדי לזנות עמה, הרי שאינם מתביישים בדבר. וממה
39 שמבואר במשנה ששלחו עם הבעל והאשה דווקא תלמידי חכמים,
40 מוכח כדברי רב. דוחה הגמרא, לא - אין ראייה מהמשנה לדברי רב
41 אלו, והכא - במשנה היינו מעמא ששלחו דווקא תלמידי חכמים,
42 משום דידעי לאתרוי ביה - שאם יראו שרוצה בעלה לבוא עליה
43 בדרך, ידעו לשכנעו ולומר לו שאם יבוא עליה לא ישקו אותה.
44 שנינו במשנה, רבי יהודה אומר בעלה וכו', אין מוסרים לו שלוחים
45 כיון שנאמן שלא יבוא עליה בדרך. תניא רבי יהודה אומר בעלה
46 נאמן, ולומד זאת מקל וחומר, ומה נדה שהיא בכרת - שאסורה על
47 בעלה באיסור חמור שעונשו כרת, אף על פי כן בעלה נאמן עליה -
48 שלא יבוא עליה בזמן שהיא נדה. סוטה שהיא בלאו - שאסורה על
49 הבעל באיסור לאו שהוא איסור יותר קל, לא כל שבן שיהיה הבעל
50 נאמן שלא יבוא עליה. שואלת הגמרא, ורבנן הסוברים שהבעל לא
51 נאמן וצריך שני שלוחים, מה ישיבו על הקל וחומר. משיבה הגמרא,
52 רבנן סוברים שהיא הותרת - החילוק שהבאת בין חומר האיסור
53 בנדה לחומר האיסור בסוטה, הוא הסיבה לומר שהדין כפי שאנו
54 אומרים, שנהך דכרת - כשהיא נדה שאם בא עליה עונשו כרת,
55 המירא ליה ומהימן - האיסור חמור בעיניו ולכן נאמן שלא יבוא
56 עליה. אך סוטה דלאו - כשהיא סוטה ואם יבוא עליה לא עבר אלא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ז עמוד א

רש"י

1 יש לה עדים במדינת הים לא שכחא. וה"ב עליה בעלה בדרך נמי לא שכחא: כי היכי
 2 ידיעה לאתרוי ביה. והכי אמרינן נמי בפ' אלו הן הגולין (מס"ק ק"ט): גבי גולין לעיר
 3 מקלט ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שחמא יחרגו בדרך ודייק בגמרא מאי לא דאתרו ביה
 4 דאי קטיל בר קטלא הוא אלמא גבי התראא בענין תלמידי חכמים: **גמרא** שהיא בברת
 5 בעלה נאמן עליה. תימה דמשמע בפרק אין
 6 מעמידין (פ"ג ק"ז) דידחד דעריית דאורייתא אם
 7 כן יחדו נדה מנלן דשרי ויש לומר דוקא יחדו
 8 דעריית דאין להו יחדו דומיא דבן עם אמו אסרה
 9 תורה אבל נדה לא:

10 **דיא** הנותנת. האי היא הנותנת לא דמי כלל
 11 לזהו דפרק קמא דעירובין (ק"ז): **אמר**
 12 להו ק"ו ופרוכה. יש לומר דוקא בפירכא שכן יש
 13 היתר לאיסורוהו פרכוהו אבל בהיא הנותנת לא
 14 פרכוהו ולכן הוצרכוהו לפירכא אחריתי
 15 דאשכחו ברובתי סגינא דחמירא להו לאינשי
 16 עבידה קלה ומסתפו מינה טפי מעבידה חמורה
 17 כגון בפ"ק דכתובות (ק"ז) דחמירא להו אבלות
 18 דלא הוי אלא מדרבנן מנדה שוזיא בברת ובפ'
 19 הנזקין (מ"ט ק"ז) באתריה דרבי יהודה חמירא
 20 להו שביעית דליכא אלא לאו משבת שהוא
 21 בסקילה ובריש פ"ק דביצה (ק"ט) אמר האי דקיל
 22 צריך הרחקה טפי דאמר מ"ש גבי שבת דסתם לן
 23 תנא כרבי שמעון וגבי יום טוב כרבי יהודה שבת
 24 דחמיר סתם לן כר"ש י"ט דקיל סתם לן כרבי
 25 יחודה אלמא זימנן בדילי מקילתא טפי מחמירתא
 26 חזיננן איפכא והשתא צריך ליישב הברייתא לפי
 27 הירושלמי והתוספתא דחכי מיתניא בתוספתא
 28 (פ"ט ר') יחודה אמר נאמן עליה בעלה מקל וחומר
 29 ומה נדה שחיבי על ביאתה ברת וכו' ר' יוסי אמר
 30 הכתוב האמינו שנא' והביא האיש את אשתו וגו'
 31 ובירושלמי מיתניא חכי רבי יחודה אמר בעלה
 32 נאמן וכו' אמרו לו לא אם אמרת בנדה שיש לה
 33 היתר וכו' אמר להם רבי יהודה גזירת הכתוב הוא
 34 הביא האיש את אשתו וגו' אמרו לו ובלבד
 35 בעדים והשתא אית לן למימר דבהאי תוספתא
 36 פרכוהו וחדר אמר להו קרא כהדיא דירושלמי
 37 אבל ובמדברי יוסי איכא לתמוה ולמימר איפכא
 38 דמעיקרא אמר להו קרא וחדר אמר להו קל
 39 מימם גבויים. **ראו** ר"א דחייא ואומר
 40 פירושו הכי כלומר מאי תלי בכי שאין היתר
 41 לאיסורה חדא דיערו תוקפו מאחר שאין היתר
 42 לאיסורה אין מתן דבר אלא לא עכשו אימתי
 43 וא"ת לא יתקפו יצרו על אשתו הואיל ובעלה
 44 כבר מימם גבויים יתקפו.

מה

1 על עדי נפשות ואומרים לה בתי, הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה הרבה ילדות
 2 עושה, הרבה שכנים הרעים עושין, עשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה שלא ימחה על
 3 הפנים. ואומר לפניה דברים שאינה פדאי לשומעו, היא וכל משפחת בית אביה. אם אמרה
 4 סמאך אני, שוברת פתובתה ויוצאת. ואם אמרה טהורה אני, מעלן אותה לשער המזרח
 5 שעל פתח שער נקנור ששם משקין את הסומות ומטהרין את היולדות ומטהרין את
 6 המצורעין, וכהן אוהו בבגדיה, אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את
 7 לבה וסותר את שערותיה. רבי יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו, ואם היה
 8 שערות נאה לא היה סותר, היתה מתפסה בלבוים מכסה בשחורים, היה עליה כלי זהב
 9 וקטילאות

10 פרימה גדולה מקריעה שנקרעה לקרעים הרבה דמינציי"ר בלעז' כמו האי דפרים סלקא (ק"ט ע"ג) עד
 11 שפגלה את לבה. ולקנן ליה לא מקרא: וסותר את שערותיה. מקטילתו, ולקנן ליה לא:

1 לא שכחא. ולא מסקי אינשי אדעתיהו למחשדיהו לטהורות בהכי. והא דשני לעיל לר'
 2 שמעון מדוכות לא תלה עדים נמי לא תלו, משום דאפתי לא הוה קיימא לן דרשא דהאי
 3 קרא: מתני' שפמא יבא עליה בדרך. שצריך להשקותה בירושלים בבי' הגדול פולקנו:
 4 נאמן עליה. שלא נבא: **גמ'** לא שנו. הא דתנן בקדושין אבא אשה מתניחת עם שני
 5 אנשים: שפמא יצטרך בו'. הקא נמי הואיל

6 ושניהם אסורין בה לא סגי בתרי, שפמא יצטרך
 7 הבעל או שליח ביד לנקבו בו' דליתו עליה
 8 קתרי. אם יבא עליה יעידו עליו ובלבד הגדול
 9 ולא יתקפו: ל"ש. דאשה מתחתת עם שני
 10 אנשים: והוציאה עשרה. לאשת איש חוץ לעיר
 11 במטה בנוקט מתה לקלקל עמה: דידעי לאתרוי
 12 ביה. ולומר לו מן התורה בשאין האיש מנקה
 13 מעון, שבא עליה משנאסרה עליו. אין המים
 14 בודקין את אשתו: בעלה נאמן עליה. ואין צריך
 15 להעמיד עדים אצלו: סוטה שהיא בלאי. דלא
 16 יוכל בעלה הראשון וגו'. דאמרינן ביבמות בפ"ק
 17 (ק"ז ע"ג) מה אני מקים אחרי אשר הטמאה לרבות
 18 סוטה שנתקרה: והיא הנותנת. המדה הזאת
 19 שהבאת ראה לדרך, היא הנותנת את הדין
 20 שאנו אומרים שצריך עדים: נדה שהיא בברת
 21 חמורה עליו ואינו בא עליה: שכן יש לה היתר.
 22 לכשתסור. לפיכך אין יצרו תוקפו שמכסח הוא
 23 לאחר זמן: שאין לה היתר. אם תמצא סמאך
 24 ולפיכך לבו רודף אתריה: גבויים. כלומר דבר
 25 האסור לו יצרו רודף אתריה: ופרכיה. כדאמר
 26 שכן יש לה היתר: היינו ת"ק. דבריה: אבל
 27 אמרו. לר' יהודה לית ליה: מתני' ונאמינן עליה.
 28 שתתא מודה: על עדי נפשות. כדאמרינן
 29 בסנהדרין, הווי יודעין שלא בריתי ממונות דיני
 30 נפשות בו', בפרק אחר דיני ממונות (ק"ז ע"ג) הרבה
 31 ילדות עושה. וגורם לנערה לקדש שתבא ליה
 32 לקולו, ושפמא אמת הדין, אל תביאי עצמך
 33 לידי מיתה מנולת זו: שכנים הרעים. יודעים
 34 לפתות ומצווין לה תמיד: שאינה פדאי לשמעון.
 35 אבה ראהו לה. שאומר לפניה דברי הודאות
 36 צדיקים הראשונים, אלא כדי שתודה על
 37 לקוליה כדאמרינן לקנן יהודה הודה ולא בוש:
 38 שוברת פתובתה. פותבת שובר על פתובתה, וזית
 39 ותפסדתי פתובתי, ונותנת ביד בעלה שלא
 40 תתבענו לאחר זמן. ואינה נהרגת, שלא התרו
 41 בה עדים בשעת מעשה: לשער פורה. שער
 42 הדיעון שבו כנסין לר' הבית, ומשם לשער
 43 נקנור הוא שער העליון שבחומה שבין עזרת
 44 ישראל לעזרת נשים: ששם משקין את הסומות.
 45 מפני שלא נתקדש בקדשת עזרה, עבי חלל אותו
 46 השער, מפני המצורעין שמכניסין ידיו
 47 לכהונת לתן מים האשם על בהן ידו, ומחסי
 48 כפורים שנכנס לעזרה בברת. לפיכך לא קדשה
 49 שיוכל לעמוד בחלל השער, שאם היה בתן
 50 מוציא את דם האשם חוץ לעזרה הרי הוא נפסל
 51 ביצא. לפיכך צריך להכניס ידו לתוך חלל
 52 העזרה, וביאת מקצת שרא רחוקא: נקנור. אדם
 53 גדול היה, ונביא דלתות נחשת מאלכסנדריא
 54 של מצרים לאותו שער ונעשו בו נסים ברתן
 55 בסדר יומא (ק"ז ע"ג) ונקראו על שמו: ששם משקין
 56 סומות. דבעין לפני ה' בדלילין לקנן: ומטהרין
 57 את היולדות. לקנן מפרש מאי היא: אוהו
 58 כבגדיה. בבית הנזאר שלה: אם נקרעו. אינו חושש: ואם נפרמו. אינו חושש.

10 פרימה גדולה מקריעה שנקרעה לקרעים הרבה דמינציי"ר בלעז' כמו האי דפרים סלקא (ק"ט ע"ג) עד
 11 שפגלה את לבה. ולקנן ליה לא מקרא: וסותר את שערותיה. מקטילתו, ולקנן ליה לא:

וקטילאות

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ז עמוד ב

תוספות

רש"י

1 וְקָמְלִיאוֹת. תְּכֵשֶׁת הַיָּד הַזֵּה עֲגוּל פְּתוּחָה, וְסוּגְרָתָהּ בּוֹ אֵת הַלְּוָקָה וּמִקִּיף אֵת גְּרוּנָהּ מִן
 2 הַצִּדָּדִים: הַכֵּל הַמְצָרִי. עֲשׂוּי מְצוּרֵי דָקֵל, מְסִיב הַגְּדֵל קְצִיב הַתְּקֵל וְרוֹרֵף עֲלָיו: וְקִישֵׁר
 3 לַמַּעֲלָה מְדֻרְיָה. כִּדֵּי שֶׁלֹּא יִשְׁמְטוּ בְּגָדֶיהָ לְאַרְצָהּ: שְׁלֵפָה גַם כֹּה. כְּשֶׁאָמַר רֹאשֶׁהּ בִּנְיָ בֵּיתוֹ
 4 דַּעַתוֹ מִתְנַפְּרֶת עֲלָיו וְלֹא תִירָא וְלֹא תוֹדָה, וְאָנּוּ מְבַקְשִׁין שְׂתוּדָה וְלֹא יִמְחָה שֵׁם הַקֹּדֶשׁ
 5 עַל הַמֵּיִם: וְכָל הַנְּשִׂיִם מְתָרֹת לְרֵאוֹתָהּ. לִקְנוֹן
 6 פְּרִיז וְהָא תְּנָא רִישָׁא כָּל הַרְצֵחָה לְרֵאוֹת כֹּה
 7 רֹאשֶׁהּ וְאֶפְסוּ אֲנָשִׁים: וְנִסְרֹו כָּל הַנְּשִׂיִם. מְקָרָא
 8 הוּא בִּיתוּקְאָל: גַּם מִנָּה הֵי מִלֵּי דְבַעֲיָא בִּיד
 9 הַגְּדוּל, נְהִי דְכִדְרִישׁוּלִים בְּעִנְיָן לְהַשְׁקִיחָה
 10 כְּדִכְתִּיב וְתַעֲמִיד הַכְּתוּב אֵת הַאֲשֵׁה לִפְנֵי ה', אָבָל
 11 בִּיד הַגְּדוּל דְּהֵינּוּ שְׁבַעִים וְאַחַד מִקְּלָן דְּלֹא
 12 נִתְבַּשְׂרוּ כֹּה אֶחָד מִשְׁנֵי בְּתֵי דִינֵין שְׁהוּי שֵׁם שֶׁל
 13 עֲשָׂרִים וְשָׁלֹשָׁה, אֶחָד יִשֵּׁב עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת
 14 וְאַחַד יִשֵּׁב עַל פֶּתַח הַעֲזָרָה כְּדֹאמְרָא בְּסִנְהֶדְרִין
 15 (דף פ"א: מ"ח) לְהֵלֹן בְּזֶקֶן מִמְרָא: כְּשֶׁבַעִים וְאַחַד.
 16 דְּכִתִּיב (דְּקָמִי י"ז) מִן הַמִּקְדָּשׁ הַזֶּה, מִקּוֹם מִיָּהָה,
 17 דְּהֵינּוּ לְשֵׁבֶת הַגּוֹיִת, שְׁאֶפְסוּ מִצָּאֵן אֲבִי פְּגִי
 18 וְהִמְרָה עֲלֶיהָ: לְפִינֵין מִיָּהָה דִּיאִין הַמְקָרָא
 19 הַמְקָרָא (פְּסָלְדִין דף י"ג: עֲפֹרֵי עַל בּוֹרִיָּה. הַסְּכֻבִי
 20 עַל נְקִיטוֹתָי: קֹדֶם שְׁנִמְחָקָה מִנְּהִלָּה. כִּדֵּי שֶׁלֹּא
 21 יִמְחָה הַשֵּׁם מֵאִמְיָן שֶׁלֹּא לְשִׁחוּת, וְלֹא אֶחָד
 22 שְׁנִמְחָקָה אוֹמְרִים לֵה דְבָרֵי תַחֲנוּמִין לְשִׁחוּת אִם
 23 נִקְדָּה הֵיא כִּדֵּי לְהַתִּירָה לְבַעֲלָהּ, שֶׁלֹּא תִירָא מִן
 24 הַמֵּיִם וְתֹאמַר שְׂמָאָה אֲנִי וְהֵיא סְתוּרָה וְתוֹצִיא
 25 לְעוֹ עַל עֲצֻמָּה וְעַל בְּנֵיהָ: בְּתוֹכֵיהֶם הַרְאֻשׁוֹנִים.
 26 בְּדָרְבָּיִם בְּתוֹכֵיהֶם בְּתוֹרָה שְׁנַעֲשׂוּ בְּיָמֵם
 27 הַרְאֻשׁוֹנִים, כְּגוֹן הַגְּדָה וְזוֹ דֹאשֵׁר חֲבָמִים יִגְדוּ
 28 וְיִזְדוּ עַל חֲטָאִים וְלֹא כְּחֹדֶם עֲצוּמֵם מֵאֲבוֹתֵיהֶם. וְמִי
 29 הֵם, רֵאוּבֵן בְּמַעֲשֵׂה בְלָהָה בְּדִלְקָמָה, וְיְהוּדָה
 30 בְּמַעֲשֵׂה תַמָּר צְדָקָה מִמֶּנִּי: לֵהֶם לְבָדֵם נִתְּנָה
 31 הָאֲרִיז: וְיְהוּדָה זָכָה לְמַלְכוּת בְּחוֹסְפָתָא וְכִרְבוֹת
 32 (פ"ח:), רֵאוּבֵן נָטַל חֶלֶק תַּחֲלָה בְּאַרְצָהּ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן:
 33 וְלֹא עֲבָר זֶר בְּתוֹכֵם, כְּדֵשׁ רֵבִי תַחֲנוּמָא, אִמְתִּי
 34 לֹא עֲבָר זֶר בְּתוֹכֵם, כְּשֶׁבֶקָה מִשָּׁה לְבָרְכָה: וְחֵי
 35 רֵאוּבֵן וְזֹאת לִיחֻדָּה. אִין לָךְ כְּבִרְכַת כָּל הַשְּׂבָעִים
 36 מִתְּחִלָּת וְזֹאת חוּץ מִזֶּה: עֲצוּמֵיהוֹן שֶׁל יְהוּדָה
 37 מִתְּנַלְגָּלִין בְּאַרְזוֹן, עֲצוּמֵתוֹן כָּל הַשְּׂבָעִים הַעֲלִי
 38 מִמְצָרִים, וְהוּא שְׂאֵמֶר יוֹסֵף וְהַעֲלִיתֶם אֵת
 39 עֲצוּמֵיהוֹן מִזֶּה אֲתֶכֶם (מִשׁוֹת י"ג) עַם עֲצוּמֵיהֶם, וְהָיוּ
 40 עֲצוּמֵתוֹן כָּל הַשְּׂבָעִים שֶׁלְּךָן קִימָתָה, וְיְהוּדָה
 41 אִיבְרִיזוּ מִתְּפָרְקִין וּמִתְּנַלְגָּלִין בְּאַרְזוֹן מִפְּנֵי עֲשָׂה
 42 אֵת עֲצוּמוֹת בְּעִרְבוּתוֹן שֶׁל בְּנֵימִין וְחֲסֻתִּי לָךְ כָּל
 43 הַיָּמִים (בְּלִמְשֵׁי מ"ג) אֲפִי לְעוֹלָם הַבָּא. וּמִהֲבָא
 44 נִפְקָא לָן (מִשׁוֹת דף י"ח) נְדִיז שֶׁל חֲכָם אֶפְסוּ עַל תְּנָא
 45 הוּא בֵּא: מִי גַרֵם לְרֵאוּבֵן שִׁינְדָה. בְּמַעֲשֵׂה יְצוּעֵי
 46 אֲבִי: יְהוּדָה, שְׂהוּדָה בְּמַעֲשֵׂה תַמָּר. וְכֵן הֵיא
 47 מִסוּרֵת בִּידֵיהֶם. וּמְדֻרָשׁ אֲגָדָה דְר' תַחֲנוּמָא.
 48 כְּשֶׁאָמַר יְהוּדָה צְדָקָה מִמֶּנִּי עֲמַד רֵאוּבֵן וְאָמַר
 49 בְּכַלְכְּלֵי יְצוּעֵי אֲבִי, וְעִבְשִׁיו יְחִי רֵאוּבֵן שְׁלֹדוֹ
 50 קִימָת כֹּאֲלוֹ הוּא ז'י, וְזֹאת לִיחֻדָּה שְׂהוּא
 51 מִתְּנַלְגָּלִי: לְשֶׁמָּא. לְמִקּוֹם שְׁנַתְקוּ מִשָּׁם, כְּמוֹ דִּשְׁךָ
 52 מִדִּוּכַתִּיהָ (דף י"ח: מ"א): לְמַתִּיבָתָא. לְשֶׁא וְלַתָּן עַם
 53 שְׂאָר הַחֲבָמִים: לְמִשְׁכָּל וְיִסְתַּר. לְשֶׁא וְלַתָּן יָרִיו
 54 רַב לִי. וְהָא לֹא נִתְּחַן לְרֵיב רֵיבֹו, וְהָא דְכִתִּיב יָרִיו
 55 לְשׁוֹן מִלְחָמָה הוּא מִלְחָמָתָה שֶׁל תוֹרָה: אֲלֵבָא

1 **מַה** להלן בשבעים ואחד. תימה אמאי לא תני להו לסוטה וקן ממרא בפ"ק דסנהדרין וף
 2 (3) כהדי הני דהוו בביד של שבעים ואחד וייל משום דגמר של סוטה וקן ממרא לא
 3 היה בבית דין של שבעים ואחד: **מַה** להלן בבית דין של שבעים ואחד. קשיא כיון דילפינן
 4 מזקן ממרא אית לך למימר גבי סוטה שהמקום גורם כמו גבי זקן ממרא ולכך היה מעלין
 5 אותה ללשכת הגזית א"כ פסקו הגמס המרים
 6 מיום שגלתה סנהדרין וישבה לה בתנות כדאמר
 7 בפרק היו בודקין (פסחים דף מ"ח) לפי שלא רצו
 8 לרוח דיני נפשות לפי שהמקום גורם ובפרק בתרא
 9 דמכילתין (קמ"ד דף מ"ח) אמרינן דרבין יוחנן בן זבאי
 10 הפסיקו וקודם גלות סנהדרין אומר בפרק היו
 11 בודקין (ס"ט מ"ח) דרבין יוחנן בן זבאי תלמיד יושב
 12 לפני רבו היה ולא מקרי רבן ונראה דאיס לא
 13 היה מעכב ואם לא היו מאימין כלל אעפ"כ
 14 היתה שותה הילכך היתה נוהגת אפי' לאחר
 15 גלות.

16 **לא** עבר זר בתוכם. פירש ר"י בשם רבי שמואל
 17 היינו בחלוקת חיזקאל שראובן ויהודה
 18 שכנים: **שמעת** מינה כותבין שובר. תימה והא
 19 הבא לא אפשר בלא שובר אהא היא אומרת אבדה
 20 תבובתי שובר יקרע הגת וכתוב בתבונה
 21 בשלמא לוח בעלמא מעכב הפרעון עד שיחזיר
 22 מלוח את השטר אבל כאן אין פרעון שהרי כאן
 23 אבדה תבובתה והבא ולא אפשר דברי הכל
 24 כותבין וי"ל שדיה יכול לעכב את הגט אצלו עד
 25 שתחזיר לו הכתובה אבל תמיה לפום מאי דמסיק
 26 במקום שאין כותבין כותבין כותבין שובר למא לי
 27 למיכתב שובר יקרע הגת וכתוב עליו גיטא דגן
 28 דקרענהו לא משום דגיטא פסולא הוא אלא
 29 דלא תהדר ותגבי ביה זימנא אחריתי כדאמרינן
 30 ב' הכותב (מסות דף פ"ג) ובפרק קמא דבבא
 31 מציעא (דף י"ח) וי"ל דהבא מיירי מן הסכנה ואילך
 32 דאמר בפרק הכותב (מסות דף פ"ג) הדובה בעדי
 33 גירושין אפילו בלא גט:

34 **אמר** רבא במקום שאין כותבין כותבין עסקינן.
 35 מקשים הא במקום שכותבין אין כותבין
 36 שובר ובגט פשוט (כ"ד ד' ע"ג) אמר ה"נ מסתברא
 37 דכותבין שובר דאי אין כותבין יאכל הלה חודי
 38 א"ל אביי אלא מאי כותבין אבד שובר יאכל
 39 הלה חודי א"ל רבא אין עבד לוח לאיש מלוח
 40 אלמא דקיבל אותה סברא דכותבין ונראה דרבא
 41 ס"ל כותבין אבל הבא דחיהי בעלמא הוא דליכא
 42 למשמע מהכא דכותבין שובר:

34 **אמר** רבא במקום שאין כותבין כותבין עסקינן.
 35 מקשים הא במקום שכותבין אין כותבין
 36 שובר ובגט פשוט (כ"ד ד' ע"ג) אמר ה"נ מסתברא
 37 דכותבין שובר דאי אין כותבין יאכל הלה חודי
 38 א"ל אביי אלא מאי כותבין אבד שובר יאכל
 39 הלה חודי א"ל רבא אין עבד לוח לאיש מלוח
 40 אלמא דקיבל אותה סברא דכותבין ונראה דרבא
 41 ס"ל כותבין אבל הבא דחיהי בעלמא הוא דליכא
 42 למשמע מהכא דכותבין שובר:

34 **אמר** רבא במקום שאין כותבין כותבין עסקינן.
 35 מקשים הא במקום שכותבין אין כותבין
 36 שובר ובגט פשוט (כ"ד ד' ע"ג) אמר ה"נ מסתברא
 37 דכותבין שובר דאי אין כותבין יאכל הלה חודי
 38 א"ל אביי אלא מאי כותבין אבד שובר יאכל
 39 הלה חודי א"ל רבא אין עבד לוח לאיש מלוח
 40 אלמא דקיבל אותה סברא דכותבין ונראה דרבא
 41 ס"ל כותבין אבל הבא דחיהי בעלמא הוא דליכא
 42 למשמע מהכא דכותבין שובר:

32 **שמעו ה'** קול יהודה, על איכריה לישפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא ואל
 33 עמו תביאנו, ולא הוה קא ידע משקל ומטרח בשמעתא כהדי רבנן רבנן רב לוי, לא הוה קא
 34 סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא ועור מצריו תהיה. בשלמא יהודה דאודי, פי היכי דלא
 35 תישורף תמור, אלא ראובן למה ליה דאודי, והאמר רב ששת חציף עלי (בר ישאל) דמפריט
 36 המאיה, פי היכי דלא ליחשרו אהויה: אם אמרה טמאה אני וכו': שמעת מינה כותבין שובר.
 37 אמר אביי, תני מקרעת. אמר ליה רבא, והא שוברת קתני, אלא אמר רבא, במקום שאין
 38 כותבין כתובה עסקינן: ואם אמרה סתורה אני מעלין אותה לשערי מזרח: מעלין אותה,

התם
 32 **שמעו ה'** קול יהודה, על איכריה לישפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא ואל
 33 עמו תביאנו, ולא הוה קא ידע משקל ומטרח בשמעתא כהדי רבנן רבנן רב לוי, לא הוה קא
 34 סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא ועור מצריו תהיה. בשלמא יהודה דאודי, פי היכי דלא
 35 תישורף תמור, אלא ראובן למה ליה דאודי, והאמר רב ששת חציף עלי (בר ישאל) דמפריט
 36 המאיה, פי היכי דלא ליחשרו אהויה: אם אמרה טמאה אני וכו': שמעת מינה כותבין שובר.
 37 אמר אביי, תני מקרעת. אמר ליה רבא, והא שוברת קתני, אלא אמר רבא, במקום שאין
 38 כותבין כתובה עסקינן: ואם אמרה סתורה אני מעלין אותה לשערי מזרח: מעלין אותה,

התם
 32 **שמעו ה'** קול יהודה, על איכריה לישפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא ואל
 33 עמו תביאנו, ולא הוה קא ידע משקל ומטרח בשמעתא כהדי רבנן רבנן רב לוי, לא הוה קא
 34 סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא ועור מצריו תהיה. בשלמא יהודה דאודי, פי היכי דלא
 35 תישורף תמור, אלא ראובן למה ליה דאודי, והאמר רב ששת חציף עלי (בר ישאל) דמפריט
 36 המאיה, פי היכי דלא ליחשרו אהויה: אם אמרה טמאה אני וכו': שמעת מינה כותבין שובר.
 37 אמר אביי, תני מקרעת. אמר ליה רבא, והא שוברת קתני, אלא אמר רבא, במקום שאין
 38 כותבין כתובה עסקינן: ואם אמרה סתורה אני מעלין אותה לשערי מזרח: מעלין אותה,

ביאורים למסכת סוטה דף ז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

53 דְּכַתִּיב כִּשְׁלַחַה אֵלָיו תֹּמַר אֶת הַסִּימָנִים "וַיִּבֶר יְהוָה וַיֹּאמֶר צְרָקָה
54 מִמֶּנִּי", הֲרֵי שְׁהוּדָה. אֵלֶּא רְאוּבֵן מְנַלֵּן דְּאוּרֵי - הֵיכֵן מִצְאָנוּ שְׁהוּדָה
55 מִעֲצָמוּ בִּמְעֵשָׂה בִּלְהָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר
56 נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מָאִי דְּכַתִּיב "הֵי רְאוּבֵן וְאֵל יִמָּת" "וְזוֹת
57 לַיהוָה" - מִפְּנֵי מַה שׁוֹנָה בְּרַכַּת יְהוּדָה וּמִתְחִילָה בְּזוֹת לַיהוּדָה,
58 לֹמַר לָךְ שְׂכָל אוֹתָן שְׁנַיִם שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר הָיוּ עֲצָמוּתָיו שְׁל
59 יְהוּדָה שְׁהֵעִלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם מְגוּלָּלִין בְּאֶרֶץ - מִתְגַּלְגֵּלִים
60 וּמִתְפָּרְקִים בְּאֶרֶץ, עַד שֶׁעָמַד מֹשֶׁה וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים לִפְנֵי הַקֹּבֶה
61 וַאֲמַר לְפָנָיו, רְבוּנוּ שְׁל עוֹלָם, מִי גָרַם לְרְאוּבֵן שְׁהוּדָה עַל מַעֲשֵׂה
62 בִּלְהָה, יְהוּדָה - שְׂכִינָה שְׂרָאָה אֶת יְהוּדָה מוֹדָה עַל מַעֲשֵׂה תִּמְר הוּדָה
63 הוּא עַל מַעֲשֵׂה בִּלְהָה, וְעַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה "וְזוֹת לַיהוָה" - שִׁיְהוּדָה
64 אֲבָרִיו מִפְּרוּקִים וְאֵילֵו רְאוּבֵן שְׁלָדוּ קִיָּים. מִיָּד "שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה"
65 - הַתְּקַבֵּלָה תְּפִילָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַל יְהוּדָה, וְעַל אִיכָרֵיהּ לְשִׁפָּא - וְחֹזֵרו
66 אֲבָרִיו לִמְקוֹם חִיבוּרָם. וְלֹא הוּוּ קָא מְעִילִין לִיה לְמִתְבַּתָּא דְּרַקִּיעָא
67 - אַךְ עֵדִיין לֹא הִכְנִיסוּ אֶת יְהוּדָה לִישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל
68 מֹשֶׁה וְאֵל עָמַד תְּבִיאֵנוּ, וְהִכְנִיסוּהוּ לִישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה. וְלֹא הוּוּ קָא
69 יָדַע מִשְׁקַל וּמִמֶּרֶת בְּשִׁמְעָתָא בְּהָרֵי רִבְּנָן - אַךְ עֵדִיין לֹא הִיָּה יוֹדַע
70 יְהוּדָה לְשִׂאת וּלְתַת דְּבַרְבְּרֵי תוֹרָה עִם הַחֲכָמִים, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה
71 יָדָיו רַב לוֹ - שִׁיְהִיָּה לוֹ כַּח לְנַצַּח בְּמַלְחַמְתָּה שֶׁל תוֹרָה, וְאַחַר
72 שֶׁהִתְפַּלֵּל כָּךְ, יָדַע לְשִׂאת וּלְתַת דְּבַרְבְּרֵי תוֹרָה. אַךְ לֹא הוּוּ קָא סְלִקָא
73 לִיה שְׁמַעְתָּא אֲלֵיבָא דְּהִלְכָתָא - עֵדִיין לֹא הִיָּה זוֹכֵה יְהוּדָה לֹמַר
74 דְּבָרִים שִׁיתְקַבְּלוּ לְהִלְכָה, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה וְעָזַר מִצְרֵי תַתְּיָה.
75 הֲרֵי מְפֹרֵשׁ שְׂרָאוּבֵן הוּדָה עַל חֲטָאוּ.
76 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, בְּשִׁלְמָא יְהוּדָה דְּאוּרֵי - מוּבֵן שְׁהוּדָה, כִּי תִיכִי דְּלֹא
77 תִּישְׁרָף תִּמְר - שְׁעַל יָדֵי הוּדָתוֹ נִמְנַעַה שְׂרִיפְתָּה, אֵלֶּא רְאוּבֵן לְמַה
78 לִיה דְּאוּרֵי - מִפְּנֵי מַה הוּדָה, וְהֲרֵי וְהָאָמַר רַב שֶׁשֶׁת חֲצִיף עָלֵי (בַּר
79 יִשְׂרָאֵל) דְּמִפְּרִישׁ חֲמָאִיה - הַמוּדָה בְּרַבִּים שְׁחָטָא הֲרֵי הוּא חֲצוּנָא,
80 שְׁמֵרָאָה שְׁלֹא מִתְבַּיֵּשׁ דְּבַרְבְּרֵי. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, שְׂרָאוּבֵן הוּדָה כִּי
81 תִּיכִי דְּלֹא לִיחְשְׁדוּ אַחֲוָהֵי - כְּדִי שְׁלֹא יִחְשׁוּד יַעֲקֹב בְּשֵׂאֵר אַחֲוָים
82 שֶׁהֵם חֲטָאוּ וּבִלְבָלוּ אֶת מִיִּטְתּוֹ.
83 שְׁנִינָו בִּמְשֻׁנָה, אִם אָמְרָה מְמַאֵה אֲנִי וְכוּ', כּוֹתֵבַת וְנוֹתֵנַת לְבַעַל שֹׁטֵר
84 שְׁכּוֹתָבוּ בִּזְנִיתִי וְהַפְּסֻדִיתִי אֶת כְּתוּבָתִי. שְׁמַעְתָּ מִיָּנָה - גִּלְמַד מִדְּבַרֵי
85 הַמְשֻׁנָה שְׁבוֹתְבִין שׁוּבֵר - וְלֹא כְּשִׂית רַבִּי יְהוּדָה בְּבָבָא בְּתֵרָא,
86 שִׁיכּוּל הַלוּוָה לֹמַר שְׁאִינוּ פּוֹרַע אֶת חוּבוֹ עַד שִׁיְחִירֵי לוֹ הַמְלוּוָה אֵל
87 שֹׁטֵר הַהֲלוּוָה כְּדִי שְׁלֹא יוּכַל לְתַבּוּעַ אוֹתוֹ שׁוּב, וְאִינוּ מִסְתַּפֵּק בְּכָךְ
88 שִׁיכְתוּב הַמְלוּוָה שׁוּבֵר שְׁפָרַע לוֹ הַלוּוָה אֶת הַחוּב, מִפְּנֵי שִׁיכּוּל לְטַעֵן
89 שְׁאִינוּ יוּכַל לְשַׁמּוֹר אֶת הַשֹּׁטֵר כֹּל יָמָיו שְׁלֹא יֵאכְלוּ אוֹתוֹ הַעֲכָבְרִים
90 וְכִדּוּמָה. וּמִמָּה שְׁמִבּוּאָר בִּמְשֻׁנָה שֶׁהֵאֵשָׁה כּוֹתֵבַת לְבַעַל שְׁאִינוּ חִיִּב
91 לָה כְּתוּבָה, וְלֹא מִצְרִיכִים אֶת הָאֵשָׁה לְהַחֲזִיר לְבַעַל אֶת כְּתוּבָתָה,
92 מִשְׁמַע כְּשִׂית רַבִּי יוֹסִי שְׁחוֹלַק שֵׁם. אָמַר אֲבִי אֵין רֵאִיָה מִהִמְשֻׁנָה
93 שְׁסוּבֵרַת כְּרַבִּי יוֹסִי, מִשׁוּם שֶׁתִּנֵּי מְקַרְעַת - נִיתָן לְשִׁנּוֹת בִּמְשֻׁנָה
94 מְקַרְעַת כְּתוּבָתָה, דְּהֵינּוּ שְׁצִרִיכָה לְקַרְוַע אֶת כְּתוּבָתָה וְאֵבֵן לֹא דִי
95 בְּכִתִּיבַת שׁוּבֵר. שׁוּאֵלַת הַגְּמָרָא, אָמַר לִיה רַבָּא לֵאבִי, וְהָא שׁוֹבְרַת
96 קְתָנֵי - הֲרֵי שְׁנִינָו בִּמְשֻׁנָה 'שׁוּבֵרַת כְּתוּבָתָה' וְלֹא נִיתָן לְשִׁנּוֹת
97 שְׁקוּרַעַת. אֵלֶּא אָמַר רַבָּא אֵין רֵאִיָה מִהִמְשֻׁנָה שְׁסוּבֵרַת כְּרַבִּי יוֹסִי,
98 מִשׁוּם שֶׁמְקוּם שְׁאֵין כְּתוּבָתָה בְּתוּבָה עֲסָקִינָן - הַמְשֻׁנָה דִּיבְרָה עַל
99 מְקוֹם שְׁנַהֲגוּ שְׁלֹא לְכַתּוּב כְּתוּבָה לְאֵשָׁה, אֵלֶּא סוּמְכִים עַל תְּקַנַּת
100 חֲכָמִים שְׁאֵם מִת הַבְּעַל אִו גִּירָשָׁה חִיִּב לָה כְּתוּבָה, וּבְמִקּוּם כּוּה שְׁאֵין
101 כְּתוּבָה לְקַרְוַע, גַּם לִפִּי רַבִּי יְהוּדָה תְּכַתּוּב לוֹ שׁוּבֵר
102 שְׁנִינָו בִּמְשֻׁנָה, וְאִם אָמְרָה טְהוּרָה אֲנִי מְעִלִין אוֹתָהּ לְשַׁעְרֵי מוֹרְתָה.
103 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, מְעִלִין אוֹתָהּ - וְכִי הִיא הֵייתָה מִחוּץ לְעוֹרָה שִׁישׁ
104 צוֹרֵךְ לְהַעֲלוֹתָה לְשֵׁם,

1 וְכַמְלִיאוֹת - תְּכַשִּׁיט הַמְקִיף אֶת הַצּוּאָר מִלְּפָנָיָה, נְיָמִים וּמְבַעֲוֹת,
2 מְעַבְרִין - מְסִירִים אוֹתָם מִמֶּנָּה כְּדִי לְנוֹלָה, בְּשִׁבִיל שְׁתוּדָה. וְאַחַר
3 כָּךְ - אַחַר שְׁקַרַע הַכּוּחַן אֶת בְּגָדָה עַד כְּנֶגֶד הַלֵּב, מְכִיָּא חֶבֶל מְצִיר -
4 הַעֲשׂוֹי מְסִיב הַגְּדֵל סְבִיב הַדְּקֵל, וְקוֹשְׁרֵי לְמַעְלָה מְדִירָה בְּשִׁבִיל שְׁלֹא
5 יִפְּלוּ בְּגָדֵיהָ עוֹד כְּלִפֵּי מַטָּה. וְכָל הַרוֹצֵחַ לְרֵאוֹת אֶת הַסוּטָה בְּבוֹינָה
6 וּבְבוֹשְׁתָה כָּא לְרֵאוֹת, חִוּין מְעַבְרִיהּ וּשְׁפִחוּתֵיהּ, שְׁמַפְנֵי שְׁלִבָּה גַם
7 כְּהֵן הִיא לֹא תוֹרָה בְּפִינָהּ. וְכָל הַנְּשִׂים מוֹתְרוֹת לְרֵאוֹתָהּ בְּשַׁעַת
8 נְיוּלוּהָ, שְׁנָאָמַר "וְנִסְרוּ כָּל הַנְּשִׂים וְלֹא תַעֲשִׂינָה בְּזִמְתְּכֵנָה" - עַל
9 יָדֵי שִׁירָאוּ הַנְּשִׂים מִהַ שְׁעוּשִׂים לְסוּטָה, יִשְׁמְרוּ עֲצָמָם שְׁלֹא לְבוּא
10 לְיָדֵי זִימָה הַנּוֹת.
11 גְּמָרָא. שְׁנִינָו בִּמְשֻׁנָה, שְׁהָיוּ מְבִיאִים אֶת הַסוּטָה לְבֵית דִּין הַגְּדוּל
12 בִּירוּשָׁלַיִם. שׁוּאֵלַת הַגְּמָרָא. מְנַהֲנֵי מִיָּלָ - שְׁלַגְבֵי סוּטָה צָרִיךְ בֵּית דִּין
13 שֶׁל שְׁבַעִים וְאַחַד דֵּינִים. וּמְשִׁיבָה, אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַּר גְּמָרָא אָמַר רַבִּי
14 יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, אֲתֵיָא - לְמוּדִים בְּגוּיְרָה שׁוּוּה 'תוֹרָה' 'תוֹרָה',
15 כְּתִיב הָכָא - לְגַבֵּי סוּטָה "וַעֲשֵׂה לָהּ חֶבֶן אֶת כָּל הַתּוֹרָה" וְכַתִּיב
16 הָתָם - לְגַבֵּי זָקֵן מְמָרָא "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵךְ", וְלּוּמְדִים מַה
17 לְהֵלֵךְ בְּשִׁבְעִים וְאַחַר - שׁוֹקֵן מְמָרָא חִיִּב דּוּקָא אִם הוּרָה כְּנֶגֶד בֵּית
18 דִּין הַגְּדוּל, אַף כָּאָן - הַשְּׁקָאֵת הַסוּטָה הִיא בְּשִׁבְעִים וְאַחַר.
19 שְׁנִינָו בִּמְשֻׁנָה, וּמֵאִימִין עָלֶיהָ וְכוּ' כְּדִי שְׁאֵם זִינְתָה תוֹדָה וְלֹא יִשְׁקוּ
20 אוֹתָהּ. מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, וְרַמְיָנָהּ, בְּדַרְךָ שְׁמֵאִימִין עָלֶיהָ שְׁלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה
21 כְּדִי מֵאִימִין עָלֶיהָ שֶׁתִּשְׁתַּחֲוֶה, שְׁאוּמְרִים לָהּ בְּתֵי, אִם כְּרוּר לָךְ הַדְּבָר
22 שְׁמַהוּרָה אֲתָּ וְלֹא נִבְעַלַת בְּסִתְרֵיהָ, עֲמָדִי עַל בּוֹרֵיָךְ - תְּסַמְכִי עַל כָּךְ
23 שְׂאֵת נְקִיָּה מַעוֹן, וְשִׁתִּי אֶת הַמִּים וְלֹא תִינּוֹקִי מֵהֵם, לְפִי שְׁאֵין מִים
24 הַמְרִים דוּמִין אֵלֶּא לְסַם יָבֵשׁ שְׁמוּנָה עַל כְּשֶׁר חֵי, אִם יֵשׁ שֵׁם מְכָה
25 וְהַבְּשֵׁר פְּתוּחַ, הֲרֵי הַסַם מְחַלְחֵל יוֹדֵד לְגוּף, אַךְ אִם אֵין שֵׁם מְכָה,
26 אֵינִי מוֹעִיל בְּלוּם - שְׁאִינוּ מִחַלְחֵל לְחוּךְ הַבְּשֵׁר, וְכִמוּ כֵן הַמִּים
27 הַמְרִים לֹא עוֹשִׂים דְּבַר לְאֵשָׁה שְׁלֹא זִינְתָה. וְקַשָּׁה שְׁהִיָּה בִּמְשֻׁנָה
28 מְבוּאָר שְׁמֵאִימִים עָלֶיהָ רַק כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, לֹא
29 קְשִׁיָא, כָּאָן - מַה שְׁמִבּוּאָר בִּמְשֻׁנָה שְׁמֵאִימִים עָלֶיהָ כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה,
30 הֵיָּו עוֹשִׂים כֵן קוֹדֵם שְׁנִמְחַקָּה הַמְגִילָה שְׁכּוּבוֹ בַּה שֵׁם הַשֵּׁם בְּתוֹךְ
31 הַמִּים, וְלִכֵּן הֵיָּו מֵאִימִים עָלֶיהָ שְׁלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה בְּשִׁבִיל לְמַנוּעַ אֶת מַחִיקַת
32 הַשֵּׁם. כָּאָן - מַה שְׁמִבּוּאָר בְּבִרְיִיתָא שְׁמֵאִימִים עָלֶיהָ גַם כְּדִי
33 שֶׁתִּשְׁתַּחֲוֶה, הֵיָּו עוֹשִׂים כֵן לְאַחַר שְׁנִמְחַקָּה הַמְגִילָה וְנִמְחַק כְּבַר שֵׁם
34 הַשֵּׁם, הֵיָּו אוֹמְרִים לָהּ דְּבַרֵי נַחֲמוּמִים, כְּדִי שְׁאֵם הִיא טְהוּרָה לֹא
35 תוֹדָה זִינְתָה שְׁחָמַזַת שֶׁתְּפַחֵד מִחֲמוּמִים.
36 שְׁנִינָו בִּמְשֻׁנָה, וְאוּמַר לְפָנֶיהָ דְּבָרִים שְׁאִינִם כְּדָאִי לְשׁוּמַעַן וְכוּ'. תְּנִי
37 רַבְּנָן מַה הֵם הַדְּבָרִים שְׁהִיָּה אוֹמֵר לְסוּטָה, אוּמַר לְפָנֶיהָ דְּבָרִים שְׁל
38 תְּנִי וּמְעִשִׂים שְׁאִירַעוּ וְכּוֹתוּבִים בְּפְתוּכִים - בְּתוֹרָה, אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ
39 בְּיָמֵים הָרִאשׁוֹנִים. כְּגוֹן, דְּבַרֵי הַגְּדָה עַל הַפְּסוּק "אֲשֶׁר חֲכָמִים יָגִידוּ
40 וְלֹא כְּהָדוּ מֵאֲבוֹתָם" - שֶׁהַחֲכָמִים סִפְרוּ אֶת חֲטָאֵם וְהוֹדוּ עָלָיו וְלֹא
41 הִסְתִּירוּ אוֹתָם. הַחֲכָמִים הֵם יְהוּדָה וְרְאוּבֵן, שִׁיְהוּדָה הוּדָה שְׁבָא עַל
42 תִּמְר וְלֹא בּוֹשׁ לְהוֹדוֹת, וְכָה הָיָה סוּפּוֹ, שׁוֹכֵה וְנָחַל חֵי הַעוֹלָם הָכָא.
43 וְרְאוּבֵן הוּדָה עַל מַעֲשֵׂה בִּלְהָה וְלֹא בּוֹשׁ לְהוֹדוֹת, וְכָה הָיָה סוּפּוֹ,
44 זָכָה וְנָחַל חֵי הַעוֹלָם הָכָא. וְכְּגוֹן אֵלוֹ הַדְּבָרִים הֵיָּו אוֹמְרִים לְסוּטָה,
45 כְּדִי לְשַׁכְנַעַה לְהוֹדוֹת אִם זִינְתָה. שׁוּאֵלַת הַבְּרִייתָא, וְכָה שְׁכָרְן - מַה
46 הַשְּׁכֵר שְׁקִיבְלוּ רְאוּבֵן וְיְהוּדָה עַל מַה שְׁהוּדוּ. מִפְּסִיקָה הַגְּמָרָא
47 וּמְקַשָּׁה עַל הַבְּרִייתָא, מַה שְׁכָרְן - מַה כּוֹוֹנַת הַבְּרִייתָא שְׁשֵׁאלָה מַה
48 שְׁכָר, כְּרַבָּא אֲמַרִינָן - הֲרֵי הַתְּבַאָר שְׁחָלּוּ חֵי הַעוֹלָם הָכָא.
49 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אֵלֶּא כּוֹוֹנַת הַבְּרִייתָא בְּשֵׁאלְתָהּ, מַה שְׁכָרְן שְׁקִיבְלוּ
50 בְּעוֹלָם הָתָּה. מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא, קִיבְלוּ שְׁכָרָם אִף בְּעוֹלָם הוּוּ, שְׁנֵאמַר
51 עֲלֵיהֶם "לָהֶם לְבָרְם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא עָבַר זָר בְּתוֹכָם".
52 שׁוּאֵלַת הַגְּמָרָא עַל הַבְּרִייתָא, בְּשִׁלְמָא בִּיהוּדָה אֲשַׁבְּתָן דְּאוּרֵי,

ישעיה ה זח

וּבְנֵיהֶם עַל הָרְעָה שֶׁהִבֵּאתִי עֲלֵיהֶם מִי סָרַח עַל מִי מָה
 הָיָה לִי לַעֲשׂוֹת עוֹד טוֹבָה לְכֹרְמִי וְלֹא עֲשִׂיתִי לוֹ אוֹדִיעַ
 נָא אַתְּכֶם גַּם אַתֶּם הַמְּכַעֲסִים אוֹתִי אֵת אֲשֶׁר הִגּוֹן בְּעֵינַי
 לַעֲשׂוֹת לְכֹרְמִי כִּכֵּל אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן הַסֹּר
 מִסּוֹכְתוֹ אֶסְלַק שְׂכִינְתִי מֵעֲלֵיהֶם הַמְּסוֹכְכִי עֲלֵיהֶם כִּמְהָ
 שְׁנָאֹמֵר (לְקַמֵּן ב) וַיִּגַּל אֵת מִסַּךְ יְהוּדָה: פְּרוּץ גְּדָרוֹ.
 אֲתוּץ חוֹמֹתָיו: וְאֲשִׂיתְהוּ בְּתֵהּ. וְאֲשׁוּיִנוֹן רְטִישֵׁינָּ: לֹא
 יִזְמַר וְלֹא יַעֲדֵר. לֹא אֶסְתַּעֲדוֹן וְלֹא יִסְתַּמְכּוֹן: וְעַלֵּה
 שְׁמִיר וְשִׂית. וְיִהְיֶה מִטְּלָטְלִין וְשִׁבְיָקִין דּוֹגְמַת שְׁמִיר
 וְשִׂית שֶׁל כֶּרֶם וְאֶצֶל הַכֶּרֶם מִמֶּשׁ בְּמִקּוֹם אַחֵר הוּא
 מִתּוֹרֵג הוֹבָאֵי וְכוּר: וְעַל הָעֵבִים אֲצוּהָ. וְעַל נְבִיאֵי
 אֶפְקֵד דְּלֹא יִתְנַבֵּן עֲלֵיהוֹן, הַנְּבוּאָה נִמְשְׁלָה לְמִטְרָה
 שֶׁהֵעֵבִים מִקְבְּלִין אוֹתָהּ מִן הַשָּׁמַיִם כִּי הַנְּבִיאִים מִקְבְּלִין
 הַנְּבוּאָה מִפִּי הַקְּדוּשָׁה: נִטְעַ שְׁעִשׂוּעִיו. כִּמוֹ נִטְעַ וְלִפִּי
 שֶׁהוּא דְבוּק נְקוּד (פְּתַח) כִּמוֹ בְּקֵר זִבְחַ הַשְּׁלָמִים (בְּמִדְבָר
 ז): וַיִּקֶן. שִׁיעֲשׂוּ מִשְׁפַּט וְהִנֵּה מִשְׁפַּח אֲסִיפִי חֲטָא עַל
 חֲטָא כִּמוֹ מִהֶסְתַּפַּח (שְׁמוּאֵל א כ), דְּבַר אַחֵר לִי נִגַּע וְלִפִּי
 שֶׁהוּא לְשׁוֹן נּוֹפֵל עַל הַלִּי בְּקִרְיָתוֹ דּוּמָה מִשְׁפַּט
 לְמִסְפַּח וְכֵן צַעֲקָה לְצַדִּיקָה נִפְלָ בּוֹ רוּחַ הַקְּדוּשָׁה בְּפִי
 הַנְּבִיא: (ח) הוּא מְגִיעֵי בֵּית בְּבִית. עֲשִׂירִים וְשָׁנִים אֲשֶׁרִי
 נֹאמַר בְּסִפְרֵ תְהִלִּים עַל מְקִימֵי הַתּוֹרָה וְעֲשִׂירִים וְשָׁנִים
 הוּא אֹמֵר יִשְׁעִיָה עַל הַרְשָׁעִים, הוּא לִי צַעֲקַת אֲנַחָה עַל
 פְּרוּעֵנוֹת הָעֵתִידָה לְבֹא: מְגִיעֵי בֵּית בְּבִית. מִקְרָבִים
 בְּתֵיהֶם זֶה אֶצֶל זֶה וּמִתּוֹךְ כֵּן גּוֹזְלִים קִרְקַע הַעֲנִיִּים
 הַחֲלָשִׁים שְׁבִין בִּי הַבְּתִים וְכֵן שְׂדֵה בְּשֵׂדֵה: יִקְרִיבוּ עַד
 אֶפְסֵ מְקוֹם. שְׂאִין מְקוֹם לְעֵנִי לִישֵׁב: וְהוֹשְׁבָתֶם
 לְבִדְכֶם בְּקֶרֶב הָאָרֶץ. כְּסִבּוּרִים אַתֶּם שְׂאִין חֶלֶק
 לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא לְעֲנִיִּים בְּאֶרֶץ חֶלְקוֹ בְּמַעֲשֵׂרוֹת
 אַתֶּם גּוֹזְלִים וְלְעֲנִיִּים אֵת אֶרֶצְם שֶׁתְּהִיוּ אַתֶּם לְבִדְכֶם
 יוֹשְׁבִים בָּהּ:

רש"י

(ו) וְאֲשִׂיתְהוּ בְּתֵהּ. לִי שְׁמָמָה וְרִיקְנוֹת הֵיא וְכֵן (לְקַמֵּן ז)
 בְּנַחֲלֵי הַבְּתוֹת: וְלֹא יַעֲדֵר. לִי חֲפִירַת כֶּרֶם הֵיא: וְעַלֵּה
 שְׁמִיר וְשִׂית. מִינֵי קוֹצִים פֶּתֶר בֵּהֶם מִנְחָם בֶּן סְרוּק וְאֵנִי
 אֹמֵר שְׁמִיר לִי תוֹלַעַת חֲזַק הוּא הַמְּבַקֵּעַ אֲבָנִים שְׁבוּ
 בְּנֵה שְׁלֵמָה אֵת בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ כְּעֵנִין שְׁנָאֹמֵר (יְחֻזְקָאֵל א)
 כְּשִׁמִּיר חֲזַק מְצוּר: שִׂית. לִי הַשֵּׂאת וְהַשְׁבֵּר (אֵיכָה ג) לִי
 תִּשְׂאָה שְׁמָמָה (לְקַמֵּן ו) צָדוּ מֵאֵין דּוֹרֵשׁ לִיכְנֵס בּוֹ וּמִתּוֹךְ
 כֵּן תַּעֲלֶה בּוֹ תוֹלַעַת: וְאֲשִׂיתְהוּ בְּתֵהּ. צָדוּ הוֹשְׁבֵתָיו,
 שֶׁלֹּא נִתְתִּי תּוֹרָה בִּימֵינוּ: לֹא יִזְמַר וְלֹא יַעֲדֵר. לֹא יִלְמְדוּ
 מִמֶּנּוּ לֹא זְכוּת וְלֹא מַעֲשֵׂה טוֹב: וְעַלֵּה שְׁמִיר וְשִׂית.
 שֶׁלֹּט בּוֹ יִצֵּר הָרַע וּבְדוֹרוֹתָיו אַחֲרָיו לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים
 מִקּוֹלְקָלִים: וְעַל הָעֵבִים אֲצוּהָ. צוֹיִתִּי עֲלֵיו שׁוֹמְרִים
 לְשִׁמּוֹר אֵת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: (ז) כִּי כֶּרֶם הִי צְבָאוֹת בֵּית
 יִשְׂרָאֵל. לְכֶרֶם זֶהָ אַתֶּם מְשׁוּלִים בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי כֹל מָה
 שֶׁעֲשִׂה לְכֶרֶם זֶהָ עֲשֵׂה לְיִשְׂרָאֵל, וְהַכֶּרֶם הוּא אָדָם
 הָרֵאשׁוֹן כִּי מְצִינוּ בְּמִ"א בְּמִקּוֹמוֹת הַרְבֵּה בְּתַנְחוּמָא
 וּבְבִרְאֵשִׁית רַבָּה שֶׁמִּקְרָאוֹת הִלְלוּ נְדַרְשִׁין עֲלֵיו לֹא נִטְרַד
 אָדָם הָרֵאשׁוֹן עַד שֶׁחִירַף וְגִידַף שְׁנָאֹמֵר וַיִּקּוּ לַעֲשׂוֹת
 עֲנָבִים וְגו' וּבְמִקּו' אַחֵר מְצִינוּ הוֹשִׁיב עֲלֵיו שׁוֹמְרִים
 שֶׁלֹּא יֵאָכַל מֵעֵץ הַחַיִּים שְׁנָאֹמֵר וְעַל הָעֵבִים אֲצוּהָ וְכֵן
 נְדַרְשָׁנוּ עֲלֵיו: כִּי כֶּרֶם הִי צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל. כִּי
 כְּאוֹתוֹ הַכֶּרֶם לִי בֵּית יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂרֶת הַשְּׁבֵטִים הֵם הִיוּ לִי
 כְּכֶרֶם יֵין כְּכֶרֶם זֵית כְּקֶרֶן שְׁמֵן בְּאֶרֶץ שְׁמִינָה שְׁמֵן כֶּהוֹנָה
 שְׁמֵן מְלֻכּוֹת שְׁמֵן מְנוֹרָה שְׁמֵן מְנַחֲתוֹת עֲזֻקְתִּים תַּחֲלָה
 בְּהִיקַף עֲנֵנִי כְבוֹד בְּמִדְבָר וְסִקְלָתִים וְנִקִּיתִים מְפּוֹשְׁעֵי
 הַדּוֹר נִטְעָתִים שׁוֹרֵק שֶׁשׁ מֵאוֹת וְשֶׁשׁ מֵצוֹת כְּמִנִּיין שׁוֹרֵק
 הוֹסַפְתִּי עֲלֵיהֶם, עַל שֶׁבַע מֵצוֹת נִשְׁצִטּוּ בְּנֵי נַח בְּנִיתִי
 מִגְּדַל בְּתוֹכּוֹ מִשְׁכְּנֵי וּמְקֻדְשֵׁי וְגַם יִקַּב הַמְּזַבַּח וְהַשִּׁיתִין:
 וַיַּעַשׂ בְּאוֹשִׁים. קִילְקְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם וְעַתָּה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם
 וְאִישׁ יְהוּדָה אֲשֶׁר לֹא גִלְתִּים עֲדִיין יִשְׁפְּטוּ נָא בִּינִי

מצודת דוד

(ו) וְאֲשִׂיתְהוּ. אֲשִׁים אוֹתוֹ שְׁמָמָה: לֹא יִזְמַר. לֹא יַחֲתִכוּ
 הַזְּמוֹרוֹת לְהַרְבוֹת עֲנָפִים כְּדֶרֶךְ שְׁעוּשִׁים לְכֹרְמִים: וְלֹא יַעֲדֵר. לֹא
 יַחֲפּוּר תַּחַת הָאֵילָנוֹת כְּדֶרֶךְ שְׁחוֹפְרִים כְּכֹרְמִים לְתַקֵּן הַגִּפְנִים:
 וְעַלֵּה שְׁמִיר וְשִׂית. יִגְדַל קוֹצִים כְּדֶרֶךְ הַשְּׂדֵה שְׂאִינוֹ נֶעְבֵּר:
 מִפְּרֵשׁ הַמֶּשֶׁל וְאֹמֵר שְׂבִית יִשְׂרָאֵל הֵם הַכֶּרֶם: נִטְעַ שְׁעִשׂוּעִיו.
 הַנְּטִיעָה שֶׁהוּא מִשְׁעֵשֶׁע וּמִשְׁמַח בּוֹ: וַיִּקּוּ. לְפִי מְרִבֵּית הַטּוֹבָה
 שֶׁעֲשֵׂה לָהֶם הֵיא מְקוֹם שִׁיעֲשׂוּ מִשְׁפַּט וְהִנֵּה לֹא כֵן הוּא כִּי אֶסְפֹּר
 חֲטָאִים רַבִּים אוֹ עֲשׂוּ מַעֲשִׂים מְגוֹנִים כְּנִגַּע צִרְעַת: לְצַדִּיקָה. הֵיא
 מְקוּהָ שִׁיעֲשׂוּ צַדִּיקָה וְהִנֵּה נִשְׁמַע צַעֲקַת עֲשׂוּקִים: (ח) הוּא. ר"ל

מצודת ציון

(ו) וְאֲשִׂיתְהוּ. אֲשִׁים אוֹתוֹ: בְּתֵהּ. עֵנִין שְׁמוּמֵן כִּמוֹ בְּנַחֲלֵי
 הַבְּתוֹת (לְקַמֵּן ו): יִזְמַר. כֵּן יִקְרָא קְצִיצַת עֲנָפֵי גִפֵּן כִּמוֹ
 וְכֹרְמֵךְ לֹא תִזְמַר (וַיִּקְרָא כה): יַעֲדֵר. עֵנִין חֲפִירָה כִּמוֹ וְכֹל
 הַהָרִים אֲשֶׁר בְּמַעֲדֵר יַעֲדֵרוֹן (לְקַמֵּן ז): שְׁמִיר וְשִׂית. שְׁמוֹת
 מִינֵי קוֹצִים: (ז) שְׁעִשׂוּעִיו. עֲנִינוֹ הַתַּעֲסָקוֹת בְּדַבָּר מָה
 לְשִׁמּוֹת בּוֹ: מִשְׁפַּח. ר"ל אֲסִיפַת חֲטָא כִּמוֹ וְנִסְפַּחוּ עַל בֵּית
 יַעֲקֹב (לְקַמֵּן יד) אוֹ הוּא מִל' סַפַּחַת הַצִּרְעַת וְלִפִּי שֶׁל מִשְׁפַּח
 נּוֹפֵל עַל לִי מִשְׁפַּט אֹמֵר כֵּן: (ח) אֶפְסֵ. הוּא כִּמֵּן אֵין:

יֵשׁ לְהַתְּאוֹנֵן עַל מָה שֶׁהִמָּה מְגִיעִים בֵּית בְּבִית כְּשֶׁאָדָם חָלַשׁ לּוֹ בֵּית בֵּין בְּתֵי אֲנָשִׁים חֲזִיקִים בְּעֵלֵי זְרוּעַ הֵיא חֲחֻק שְׁמַצֵּד
 זֶה מְגִיעַ בֵּיתוֹ בְּתוֹךְ גְּבוּל בֵּית הַחֲלָשׁ וְלִקַּח מִגְּבוּלוֹ וְכֵן זֶה שְׁמַצֵּד הַשְּׁנִי עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאֵר מְקוֹם לְהַחֲלֵשׁ שְׁבִינֵיהֶם: וְהוֹשְׁבָתֶם.
 אֹמֵר הַנְּבִיא לְבַעֲלֵי הַזְּרוּעַ וְכִי סִבּוּרִים אַתֶּם שֶׁרַק אַתֶּם לְבִדְכֶם תִּשְׁבּוּ וְתִתְקַיְּמוּ בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְאֵין לְהַחֲלֵשׁ מְקוֹם עִמְכֶם:

משלי ט א-טז

א חֲכָמוֹת בְּנֵתָה בִּיתָה חֲצֵבָה עֲמוּדֶיהָ שִׁבְעָה: ב טַבְּחָה טַבְּחָה מִסְכָּה יִינָה אֶף עֲרֻכָּה שְׁלַחְנָה: ג שְׁלַחָה נַעֲרֹתֶיהָ תִקְרָא עַל־צִפִּי מְרֹמֵי קָרְתָּ: ד מִי־פָתִי יִסֵּר הִנֵּה חֲסֵר־לֵב אֲמָרָה לוֹ: ה לָכוּ לַחֲמוּ בְּלַחְמֵי וְשִׁתּוֹ בֵּינָן מִסְכָּתֵי: ו עֲזָבוּ פְתָאִים וַחֲיוּ וְאֲשֵׁרוּ בְּדֶרֶךְ בֵּינָה: ז יִסֵּר | לֵץ לִקְחָ לֹא קָלוֹן וּמוֹכִיחַ לְרַשָּׁע מוֹמוֹ: ח אֶל־תּוֹכַח לֵץ פְּנֵי־שִׁנְאָךָ הוֹכַח לְחַכְמֵךָ וַיֵּאחָבְךָ: ט תֵּן לַחֲכָם וַיִּחַכְמֵךָ עוֹד הוֹדַע לְצַדִּיק וַיּוֹסֶף לִקְחָ: י תַּחֲלֵת חֲכָמָה יִרְאֵת יְהוָה וְדַעַת קְדוֹשִׁים בֵּינָה: יא פִּי־בִי יִרְבּוּ וַיִּמְיָךְ וַיּוֹסִיפוּ לָךְ שָׁנוֹת חַיִּים: יב אִם־חֲכָמָתְךָ חֲכָמָתְךָ לֵךְ וְלִצְתָּ לְבַדְךָ תִּשָּׂא: יג אִשֶּׁת פְּסִילוֹת הַמִּינָה פְתִיזוֹת וּבְלִי־דַעָה מָה: יד וַיִּשְׁבָּה לִפְתַּח בֵּיתָה עַל־כַּפָּא מְרֹמֵי קָרְתָּ: טו לִקְרָא לְעַבְרֵי־דְרֶךְ הַמַּיְשָׁרִים אֲרַחֲוֹתֵם: טז מִי־פָתִי יִסֵּר הִנֵּה וַחֲסֵר־לֵב וְאֲמָרָה לוֹ:

רש"י

מחרפו ואינו שומע לו זו היא אזהרה שאסור לדבר עם המסתים מדרך הישרה אפילו להוכיחם ולקרבים: (ט) תן לחכם ויחכם עוד. לתלמיד הגון (שנה) ומדרש אגדה נאמר לנח מכל הבהמה הטהורה וגו' (בראשית ו) וכשיצא ויקח מכל הבהמה וגו' (שם) אמר מה ראה הקב"ה להרבות באלו אלא שרצה שאקריב לו מהן: הודע לצדיק. חכמה: והוא יוסף לקח. מדעתו ועל שמועתו: (י) תחלת חכמה יראת ה', ודעת קדושים. היא עיקר הבינה: (יא) ויוסיפו לך שנות חיים. שנים של חיים הם של פרנסה ועושר: (טז) חסר לב, ואמרה לו. הדברים הללו, מה אמרה לו:

(א) חכמות בנתה ביתה. בחכמה בנה הקב"ה את העולם: חצבה עמודיה שבעה. שבעת ימי בראשית, ד"א ז' ספרים שיש בתורה, ויהי בנסוע הארון ספר לעצמו, במסכת שבת: (ב) טבחה טבחה מסכה יינה. מזגם במים כמו יין חזק שאינו ראוי לשתות ח"י: אף ערכה שלחנה. כל יצירת לח ויבש: (ג) שלחה נערותיה. אדם וחווה, ד"א משה ואהרן: (ד) מי פתי יסור הנה. וילמוד אותי ויחכם: (ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביינ מסכתי. ביינ שמוגתי: (ו) עזבו פתאים וחיו. את דרך הפתיות: ואשרו. לשון פעם כמו באשורו אחזה רגלי (איוב כג): (ז) ומוכיח לרשע מומו. מום הוא למוכיח שזה

מצודת ציון

(א) חצבה. ענין כרייה וחתוך הנופל באבנים: (ב) מסכה. ענין מזיגת היין במים כמו למסוך שכר (ישעיה ה): ערכה. ענין סדור: (ג) גפני. ענין כנף וברז'ל עד בין אגפים (חליל מ"ו) ור"ל במקום גבוה שהענף יפרח שם באגפיו: קרת. מל' קריה ועיר: (ד) לחמו. אכלו לחם ולתוספת ביאור אמר בלחמי וכן מסעף פארה (ישעיה י"ג): (ו) ואשרו. וצעדו כמו ואשר בדרך לבך (לקמן כ"א):

מצודת דוד

(א) חכמות. כל אחת מהחכמות בנתה בית לעצמה: חצבה. בנויה על הרבה עמודים וחצובים המה זה כזה בהשוואה גמורה והוא דבר הנחמד לעין הוראה: (ב) טבחה. שחטה זבחים ומזגה יינה ואף ערכה שלחנה להאכיל להקרואים: (ג) תקרא. כל אחת תקרא ע"י נערותיה על גבהי מרום העיר להשמיע הקול למרחוק: (ד) מי פתי. ותאמר מי פתי שאין בו תבונה להכין מאכל יסור ממקומו ויבוא הנה וכן תקרא לחסר לב מכל וכל ותאמר לו: (ה) לכו לחמו. אם אין לכם

משל עצמיכם בואו הנה ואכלו בלחמי ושתו היין אשר מזגתי אני והוא ענין מליצה לומר הלא חכמת התורה היא נחמדת מאירת עינים וחוננת דעת לההוגים בה וכאלו מכרזת ואומרת כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד ואם צפון לבו משכל אני אשכילו דעה: (ו) עזבו. לזאת אתם פתאים עזבו דרכיכם ותחיו וצעדו מעתה בדרך בינה: (ז) יוסר לץ. ר"ל אבל את הלץ ואת הרשע לא אוכיח כי המוכיח את הלץ לוקח לעצמו קלון כי יתלוצץ בו ויבוזהו והמוכיח לרשע מביא מום על עצמו כי ישיב לו אף אתה כמוני ויפגום בכבודו ולזה אין לי עסק עמהם: (ח) פן ישנאך. כי הוא חכם בעיניו ודרכו ישרה לפניו: ויאחבך. כי הוא חפץ בתקון מדותיו ולומד מכל אדם: (ט) תן לחכם. ר"ל אמור לו דברי חכמה ויחכם מדעתו עוד יותר: הודע לצדיק. משמרת הצדק: ויוסיף לקח. מדעתו יוסיף לימוד לעשות משמרת למשמרת: (י) תחלת. יראת ה' היא תחילת החכמה כי היראה מביאה לידי חכמה: ודעת קדושים. לקדש עצמו במותר לו מביא לידי בינה: (יא) כי בי. בעבור עסק התורה ירבו ימין והימים האלה יוסיפו לך שנות חיים כי ברבות הימים תרבה במעש'ט ויתוסף לך בזה שנות חיים בעוה"ב: (יב) חכמת לך. החכמה תהיה לך לתועלת: ולצת. ואם תתלוצץ באנשים אתה לבדך תשא עונש: (יג) אשת כסילות. הנה אשה סכלה תהמה בקולה והיא פתיות ואינה יודעת מאומה ותהמה בבלי דעת: (יד) לפתח ביתה. לראות העוברים דרך עליה: מרומי קרת. על כסאה עומדת במרום העיר להשמיע קולה למרחוק: (טו) לעוברי דרך. להעוברים שם דרך מהלכם ההולכים באורח מישור בדרכי ה' והיא ענין מליצה לומר שהנפש המתאוה תסית לעבירה ומראה ערבות ותענוג העבירה: (טז) מי פתי. מי הוא הפתי המחסר נפשו מטובה יסור ממקומו ויבא הנה אשכילו חכמה כי מניעת ערבות התורה תחשב בעיניה לכסילות: וחסר לב. מי הוא החסר לב המונע עצמו מטובה והוא כפל ענין ב"ש: ואמרה לו. וכן תאמר לו:

ה הוּי כְּלֵי גְלָלִים, כְּלֵי אֲבָנִים, כְּלֵי אֲדָמָה — הַכֵּל טְהוֹר. הִיָּה כְּלֵי טְהוֹר לְקֹדֶשׁ וְלַחֲטָאֹת — הַכֵּל טְהוֹר, שֶׁהַכֵּל נֶאֱמָר עַל הַחֲטָאֹת, מִפְּנֵי שֶׁהַכֵּל טְהוֹר וְכֵל חֵרֶם טְהוֹרִין, וּמִצִּילִין עִם דְּפָנוֹת אֱהָלִים.

ו פִּיצֵד? הַבּוֹר וְהַדּוֹת שֶׁבִּפְיָהּ נְתוּנָה עָלָיו — טְהוֹר. אִם הִיָּתָה בְּאֵר חֲלָקָה, אוֹ בְּנֵר פְּחוּתָה, וּכְפִישָׁה נְתוּנָה עָלֶיהָ — טָמֵא. אִם הִיָּה גִסְר חֲלָקָה, אוֹ סְרִידָה שְׂאִין לָהּ גְּפִים — טְהוֹר, שְׂאִין הַכֵּלִים מִצִּילִים עִם דְּפָנוֹת

פירוש ברטנורא

ה כלי גללים. של צפיעי בקר: כלי אבנים וכלי אדמה. כל הנך כלים, אפילו ביד עם הארץ טהורים. ואם מונחים על פי ארובה, מציילין על הכל אפילו על כלי שטף: היה כלי טהור לקודש ולחטאת. דהמניניהו רבנן לעמי הארצות על הקודש, כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה כמה לעצמו, הלכך הכלי הטהור לקודש מציל על הכל אפילו לבית שמאי. וכן הן נאמנין על החטאת של אפר פרה, דכתיב (במדבר י"ט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת, הכל נאמנים על שמירתה: מפני שהכלים טהורים. כגון כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה שהן טהורים מלבד טומאה. וכן כלי חרס שהן טהורין כשהן לקודש ולחטאת. אע"פ שהן של עם הארץ, נאמן, שעם הארץ נאמן לקודש ולחטאת כדאמרן. כל אלו מציילין עם דפנות אוהלים, כלומר חוצצין בפני הטומאה כשהם מונחים במקום שיש דפנות לאוהלים, והיא ארובה שבין בית לעליה כדפנות אוהלים חשיבא. אבל במקום שאין דפנות, אין מציילים, כדמפרש ואזיל: הבור והדות שבבית. והמת בבית וכלים בבור ובדות, ויש גובה מחיצות סביבותיהן. בור ודות שניהן בקרקע אלא שבור בחפירה ודות בבנין: וכפישא. סל גדול שכובשים בו היותם לכומרן והוא מחזק ארבעים סאה או יותר. ואינו מקבל טומאה ונתונה על פי הבור והדות: טהור. כל מה שבתוכן הואיל ויש עם מחיצות: באר חלקה. שפי הבאר שזה לקרקע הבית ואין לו מחיצה סביב, דהשתא ליכא דפנות: או כוורת פחותה. כגון כוורת גדולה שמתחזקת ארבעים סאה, שאינה מקבלת טומאה. ופחותה, שאינה פקוקה בקש: וכפישא נתונה עליה. על פי הבור או על פי הכוורת: טמא. דאין מציילים אלא עם דפנות אוהלים, ובבאר אין דפנות, ודפנות הכוורת לאו דפנות אוהלים הן: היה נסר חלק. דאין זה כלי: או סרידה שאין לה גפיים. שאין לה מחיצות, דלא חשיבא כלי: טהור. אם נתונים על באר חלקה או על גבי כוורת פחותה, מציילים וטהור, דרוקא כפישא שהיא כלי אינה מצלת אלא עם דפנות אוהלים, אבל נסר וסרידה שאין לה גפיים, דלאו כלים גינהו, מציילים בלא דפנות אוהלים. סרידה, כמין עריבה קטנה של עץ שהנתחם משתמש בה. גפיים, אוגנים

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ו

באור משנה ה

פיצד — כלים טהורים מציילים עם דפנות אוהלים? הבור והדות שבבית — בור היינו חפירה באדמה. בלא היקף בנין; דות היינו בור (כעין מרתף), שקירותיו סביב בניים אכן או מלט (ושב"ם בבא בתרא טז, א). ויש מפרשים: דות היינו מקום מוקף מחיצות על הקרקע (וש"י; רמב"ם: "תפארת ישראל"). וכפישא — כמין סל גדול, ואין היא מקבלת טומאה, שהיא מן הכלים הטהורים, נתונה עליו — כפיה על פי הבור או על פי הדות, טהור — כל מה שבבור או בדות, בזמן שיש מת בתוך הבית, שהואיל ויש מחיצות בולטות סביבות הבור והדות, לפיכך הכפישא מצלת עם דפנות הבור והדות הבולטות סביב לפיו, כלומר שהכפישא מצטרפת לדפנות הבור או הדות ונעשות כאוהל אחד המציל על מה שבתוכו. אם היתה באר חלקה — בבית, שפי הבאר שווה לקרקע הבית ואין דפנות בולטות סביב לפיו, או בנרת פחותה — שנפתח קצת מרפנותיה ובטל שם כלי מעליה ונראית כאוהל. ויש גורסים: כוורת פתוחה — כוורת שלמה הבאה במידה (היינו המחזקת ארבעים סאה בלח) שאינה מקבלת טומאה, והיא פתוחה למעלה, וכפישא נתונה עליה — על פי הבאר או על פי הכוורת, טמא — כל מה שבבאר או בכוורת מחמת המת שבבית, שאין הכלי מציל אלא עם דפנות אוהלים, ובבאר אין דפנות, ודפנות הכוורת אינן חשוכות כדפנות אוהל אלא כדפנות כלי. אם היתה נסר חלק — נתון על פי הבאר או על פי הכוורת, או סרידה — כמין עריבה; ויש מפרשים: רשת, ששאין לה גפיים — מחיצות מסביב; ויש מפרשים אוגנים ואזניים; והרי הנסר והסרידה אינם חשובים ככלים, טהור — מה שבתוך הבאר או בתוך הכוורת, שהנסר והסרידה אינם מקבלים טומאה, והואיל ואינם כלים, הלכך הם מציילים בכיסוי האוהל, אף על פי שאין לו דפנות, שאין הכלים מציילים עם דפנות אוהלים — כלומר מה ששינו שאין הכפישא מצלת על הבור אלא אם כן יש לו דפנות, אבל אם הוא מכוסה בנסר חלק הריהו מציל אפילו בלי דפנות אוהלים, הטעם הוא, לפי שאין הכלים מציילים אלא עם דפנות אוהלים, עד שיהא להן — לכלים או לאוהלים, דפנות — ממש; אבל כשאין לכלי דופן כלל, אף אם אין דפנות לאוהל, מועיל הכיסוי להציל מה שבתוך האוהל. וכפיה תהא הדופן — בכלי או בבור, כדי שהכלי יציל על הבור מפני הטומאה? טפח — אם בולטת מן הבור דופן טפח, או שיש בכלי הכפוי עליו דופן טפח, הרי הכלי מציל על הבור. היתה לה חצי טפח מפאן

היו — נתונים בארובה שבין הבית לעליה, כלי גללים — כלים שנעשו מגללי בקר, כלי אבנים, כלי אדמה — כלים שנעשו מטיט ולא נשרפו בכבשן, הכל — מה שבעליה, ואפילו כלים שיש להם טהרה במקוה, טהור — שכלי גללים וכו' אינם מקבלים טומאה, הלכך מציילים הם על הכל, ואפילו הם של עם הארץ. הנה — מונח בארובה, כלי טהור לקודש — כלי שבעליו יחדוהו שישמש לקדשי מזבח, כגון מנחות או נסכים או בשר קדשים, ולחטאת — או שיחדוהו שישמש לאפר פרה אדומה, ואפילו הוא כלי חרס, הכל טהור — כל מה שבעליה טהור, אף לדעת בית שמאי, ששהכל נאמנין על החטאת — שאפילו עמי הארץ נאמנים לומר, שכלים אלו טהורים מכל טומאה (עיי' חגיגה ד, א). משנתנו נקטה חטאת לרבותא, שאפילו על החטאת שאין לה שום קדושה נאמנים, וכל שאת על הקודש (מחירם: "תפארת ישראל"); ובתוספתא (חגיגה ג) מבואר הטעם: מפני מה הכל נאמנים על הקודש? שלא יהא כל אחד ואחד אומר: הריני בונה מזבח לעצמי. הריני שורף פרה לעצמי. כן מצאו על כך אסמכתא בכתוב, שנאמר בפרה אדומה (במדבר י"ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת" — הכל נאמנים על שמירתה; וענשו חזון התנא לבאר. שלפיכך אם היו כלי גללים וכו' או כלי טהור לקודש ולחטאת, הכל טהור, מפני שהכלים טהורין — כלים שאינם מקבלים טומאה, כגון כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה, וכלי חרס טהורין — כשהם מיוחדים לקודש או לחטאת, שאף על פי שהם של עם הארץ טהורים הם, כמו שבארנו לעיל, ומציילין — נוסח אחר: מציילין (בלי וא"י) — שני מיני כלים אלו מציילים על כל מה שבעליה, עם דפנות אוהלים — כלומר שחוצצים בפני הטומאה כשהם מונחים במקום שיש דפנות אוהלים, שמצטרפים עם דפנות אוהלים להחשב גם הם אוהל החוצץ בפני הטומאה, וארובה זו שבין בית לעליה נחשבת כדפנות אוהלים. אבל במקום שאין דפנות אוהלים אינם מציילים, כמבואר במשנה הבאה. ויש מפרשים לפי הגירסה "ומציילין": מפני שהכלים — היינו כלי גללים וכו', טהורים — הם, אפילו ביד עם הארץ, וכלי חרס — המיוחדים לקודש או לחטאת, טהורין — הם, אפילו ביד עם הארץ, כמבואר הטעם לעיל, הלכך הכל טהור: ומציילין עם דפנות אוהלים — פסקה זו היא ענין בפני עצמו, ובאה המשנה ללמדנו, שאם פיות הכלים דבוקים בדפנות הבית הם מציילים מחמת אוהל (רמב"ם; "סדרי טהרות").

אהלים, עד שיהא להן דפנות. וכמה תהא הדפן? טפה. הנה לה חצי טפה מכאן וחצי טפה מכאן — אינה דפן, עד שיהא לה טפה ממקום אחד.

ז פשם שמצילין מבפנים — כך מצילין מבחוץ. פיצד? כפישה שהיא נתונה על היתדות מבחוץ, טמאה תחתיה — פלים שבכפישה טהורים. אם היה כתל חצר, או כתל גנה — אינו מציל. קורה שהיתה נתונה מכתל לכתל, וקורה תלויה בה, טמאה תחתיה, פלים שבקורה — רבי עקיבא מטהר, וחכמים מטמאין.

פ ר ק ש ש י

א אדם וכלים נעשין אהלין לטמא, אבל לא לטהר. פיצד? ארבעה נושאין את הנדבך, טמאה תחתיו — פלים שעל גביו מטמאין; טמאה על גביו — פלים שתחתיו מטמאים; רבי אליעזר מטהר. נתון על ארבעה פלים, אפילו פלי גללים, פלי אבנים, פלי אדמה, טמאה תחתיו — פלים שעל גביו מטמאים; טמאה על גביו — פלים שתחתיו

פירוש ברטנורא

ואזונים: חצי טפה מכאן וחצי טפה מכאן. הא דאין כלי מציל בכאר חלקה היינו בכלי שאין לו דפנות טפה, אבל אם יש לכלי דפנות טפה מציל על הכור אע"פ שאין דפנותיו בולטים כלל, והשתא קאמר דחצי טפה דכלי וחצי טפה דדופני הכור אין מצטרפים. וכפישה דאמרן לעיל שאם היא נתונה על באר חלקה אינה מצלת מיירי שאין בה דפנות טפה:

ז כשם שמצילין מבפנים. עם דפנות אהלים כך מצילין מבחוץ עם דפנות אהלים כדמפרש ואיל: על יתדות מבחוץ. סמוך לכותל שלא תהא משוכה מן הכותל [מטח] ואז חשבה אוהל להפסיק בין טומאה שתחתיה לכלים שעל גבה. ודוקא בכותל בית שנעשה כותל זה לאוהל נחשבת הכפישה גם היא אוהל להפסיק, אבל בכותל חצר וגינה שלא נעשה לאוהל לא תחשב הכפישה אוהל להפסיק; וקדירה תלויה בה. מוכח בתוספתא שאם שפתי הקדירה משוכים משפת הקורה ולחוץ בפתח טפה כולי עלמא לא פליגי דאינה מצלת, וכלים שבקורה מטמאים, ואי פי הקורה מודבק בקורה, כולי עלמא לא פליגי דמצלת וטהורים. כי פליגי היכא דמשוכה מן הקורה וליכא פותח טפה. ר' עקיבא אומר מצלת וטהורים, וחכמים אומרים אינה מצלת וטמאים. והלכה כחכמים:

ו א אדם וכלים עשוין אהלים לטמא. אוהל הנסמך על ידי אדם או על ידי כלים נחשב אוהל לטמא כלים שתחתיו אפילו שלא כנגד הטומאה, כאילו נתונים באוהל המת: אבל לא לטהר. דאין נחשבים אוהל לחוץ בפני הטומאה: נדבך, אבן גדולה ורחבה. לשון נדבכין די אבן גלל: פלים שעל גביו מטמאין. שאינו חוצץ וכמאן דליתיה דמו, דאין עשוי אוהל לטהר: פלים שתחתיו מטמאים. דלטמא נעשים אהלים: ורבי אליעזר מטהר. בתרווייהו. דסבר נעשה אוהל לטהר וחוצץ בפני הטומאה. ואין הלכה כר' אליעזר: נתון על ארבעה פלים. אם היה הנדבך נתון על ארבעה כלים אפילו כלי גללים שאין מקבלים טומאה: על ארבעה אבנים. שאינן כלים, נחשב אוהל לחוץ בפני הטומאה: דבר שיש בו רוח חיים. חוץ מאדם:

משניות מבארות — קהתי

פותח טפה, הרי היא מביאה טומאה לכל מה שתחתיה: פלים שבקורה, רבי עקיבא מטהר, וחכמים מטמאין — בתוספתא מבואר, שאם פי הקדירה רחוק מהקורה טפה, הכל מודים שאינה מצלת, והכלים שבקורה מטמאים, ואם פי הקדירה מודבק לקורה הכל מודים שהקורה מצלת, והכלים שבתוכה טהורים, לא נחלקו רבי עקיבא וחכמים אלא בזמן שאין פי הקדירה רחוק מן הקורה טפה, שלדעת רבי עקיבא הקדירה מצלת על מה שבתוכה, כאילו היה פי הקדירה מודבק לקורה, וחכמים סוברים, שאין הקדירה מצלת אלא אם כן פיה מודבק ממש לקורה (ברטנורא).

ב א ו ר מ ש נ ה א

אדם וכלים נעשין אהלין לטמא — אם אדם או כלים אהילו על המת ודבר טהור, או שנשא את האוהל המאחיל על המת והטהור, נטמא הטהור, אבל לא לטהר — אינם נחשבים אוהל לחצוץ בפני הטומאה. פיצד — אוהל הנישא על ידי אדם וכלים אינו חוצץ? ארבעה — בני אדם, נושאין את הנדבך — אבן גדולה ורחבה (הר"ש; ברטנורא); ויש גורסים: הנדבך או הננווד. והוא כמין ארון הנישא על מוטות (עין מלאכת שלמה). טמאה תחתיו — תחת הנדבך, פלים שעל גביו מטמאין — שאינו חוצץ, הואיל ונישא על ידי בני אדם; טמאה על גביו — על גבי הנדבך, פלים שתחתיו מטמאים — שהואיל ואינו חוצץ, יורדת הטומאה תחתיו, ומשירדה הרי הוא נעשה אוהל לטמא כל מה שתחתיו; רבי אליעזר מטהר — את הכלים שעל גביו או שתחתיו, שלדעתו אוהל הנישא על ידי בני אדם חוצץ בפני הטומאה. ואין הלכה כרבי אליעזר. נתון על ארבעה פלים — אם היה הנדבך נתון על ארבעה כלים, אפילו פלי גללים, פלי אבנים, פלי אדמה — שאינם מקבלים טומאה, טמאה תחתיו, פלים שעל גביו מטמאים; טמאה על גביו, פלים שתחתיו מטמאים — שהואיל ונתמך על גבי כלים, אינו

וחצוץ טפה מכאן — כלומר היתה דופן הכלי חצי טפה, והדופן הבולט מן הכור היתה חצי טפה, אינה דפן — אינם מצטרפים לדופן של טפה, עד שיהא לה טפה ממקום אחד — או שדופן הכור תהא בולטת טפה, או שתהא דופן הכלי טפה (ברטנורא; תפארות ישראל). יש מפרשים, כי הסיפא "שאינן הכלים מצילים" וכו' אינה טעם למה ששינונו לעיל, אלא ענין חדש הוא ("שאינן" במקום "ואינן"). שאם הדביק את הכלי בדופן האוהל, אין הכלי מציל עד שיהא לכלי עצמו דופן טפה, אבל אם היה לכלי דופן חצי טפה, והיה יוצא מדופן האוהל חצי טפה, אינו מציל ("תוספות יום טוב"; עין תפארות ישראל, בועז).

ב א ו ר מ ש נ ה ז

פשם שמצילין — הכלים עם דפנות אהלים, מבפנים — בבית, כך מצילין — עם דפנות אהלים, מבחוץ — כמו שהמשנה מפרשת והולכת: פיצד? כפישה — שאינה מקבלת טומאה, שהיא נתונה על היתדות מבחוץ — סמוך לכותל הבית, והיתדות גבוהות טפה, ופי הכפישה פונה לכותל, ואין בין פיה לכותל אלא פחות מטפה, טמאה תחתיה — תחת הכפישה, בין היתדות, פלים שבכפישה טהורים — שהכפישה מצלת עליהם עם דופן האוהל, כלומר הואיל והיא סמוכה לכותל הבית, הרי דופן הכפישה כאילו היא תקרה בולטת מכותל הבית, שהיא חוצצת בין הטומאה שתחתיה לכלים שבתוכה ושעל גבה. אם היה כתל חצר, או כתל גנה — אם הכותל שהכפישה סמוכה לו הוא כותל חצר או כותל גינה, אינו מציל — שלא נעשה הכותל כדופן לאוהל, ולכן אף הכפישה אינה נחשבת אוהל, והכפישה בפני עצמה אינה מצלת, שאין כלי נעשה אוהל לחצוץ בפני הטומאה. קורה — שיש בה טפה על טפה, שהיתה נתונה מכתל לכתל — מכותל של בית אחד לכותל של בית אחר שכנגדו, וקורה תלויה בה — מתחתיה, ופי הקדירה כלפי פני הקורה, טמאה תחתיה — תחת הקורה; וכיון שיש בה

טמאים. נתון על ארבע אבנים או על דבר שיש בו רוח חיים, טמאה תחתיו – פלים שעל גביו טהורין; טמאה על גביו – פלים שתחתיו טהורין.

ב קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה, והניף אחד מהן את הדלת וסמכו במפתח, אם יכול הדלת לעמוד בפני עצמו – טהור; ואם לאו – טמא. וכן חבית של גרוגרות, או קפה של תבן, שהן נתונות בחלון, אם יכולין הגרוגרות והתבן לעמוד בפני עצמן – טהורין; ואם לאו – טמאין. בית שחצצו בקנקנים וטח בטיח: אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו – טהור; ואם לאו – טמא.

ג פתל המשמש את הבית – ידון מחצה למחצה. פיצד? פתל שהוא לאויר והטמאה בתוכו, מחציו ולפנים – הבית טמא, והעומד מלמעלן טהור; מחציו ולחוץ – הבית טהור, והעומד מלמעלן טמא; מחצה למחצה – הבית

פירוש ברטנורא

ב אחד מהן. מאותם המלוים את המת לקוברו ולא מנושאי המטה. והוא הדין אם הניף את הדלת אדם אחר, אלא אורחא דמלתא נקט: הניף את הדלת. כדי שלא תכנס הטומאה לבית בשעה שיעברו דרך אכסדרה שלפני הבית, דיש תקרה על גבה: אם יכולה דלת לעמוד. בלא סמיכת מפתח, הוה ליה מפתח כמאן דליתיה והדלת חוצץ בפני הטומאה: ואם לאו טמא. דכל דבר הנסמך בכלים אינו חוצץ בפני הטומאה, כדאמרן דאין אדם וכלים נעשים אהלים לטהר. והיינו טעמא דתבן, והיינו טעמא דגרוגרות, והיינו טעמא דטיח, משום דעמידתן על ידי כלים שהם חבית וקופה וקנקנים: שהן נתונים בחלון. שיש בו טפח על טפח שמכיא את הטומאה מבית לבית: אם יכולים הגרוגרות והתבן לעמוד בעצמן. בלא חבית וקופה: טהורים. שהכלים כמו שאינן, והגרוגרות והתבן מצילים. והוא שהיו הגרוגרות שהסריחו ואינן ראויות לאכילה, וכן התבן מוסרח ואינו ראוי לאכילה בהמה ומבטל להו ואין דעתו לפנותו, ומשום הכי חייצי, דכל היכא דאין התבן והגרוגרות סותמים הכל, כגון הכא דאיכא מקום קופה וחבית, אי לא מבטל להו לא חייצי: ואם לאו טמאין. ובלבד שתהא החבית אם היא של חרס פיה כנגד הטומאה ולפיכך אינה מצלת, שכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה. אבל אם גב החבית כנגד הטומאה, חוצצת בפני הטומאה, שאין כלי חרס מקבל טומאה מנבו: בית שחצצו בקנקנים. ופיהן כלפי הטומאה, דעכשו אין מצילים: וטח בטיח. בין מבפנים בין מבחוץ: אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו טהור. שהטיח חוצץ בפני הטומאה:

ג כותל שהוא לאויר. שצדו אחד אויר העולם, וצדו האחר משמש את הבית, כגון כותל שמפסיק בין בית לחצר או בין בית לגינה: וטומאה בתוכו. שנמדק הכותל ויש טומאה בחללו בתוך הסדק: מחציו ולפנים. אם הטומאה מן החצי של כותל לצד הבית: הבית טמא. כאילו היתה בתוך הבית, דההוא פלגא בתר בית שדינן ליה. והעומד בכותל למעלה אפילו עומד כנגד הטומאה טהור, דלאו כטומאה רצוצה חשיבה, ואינה בוקעת ועולה, דהא חשיבין לה כמנוחת באוהל: מחציו ולחוץ. לצד האויר, לא שדינן לה בתר בית, ולפיכך העומד מלמעלה טמא כיון דלאו כמנוחת באוהל היא הרי היא טומאה רצוצה

משניות מבוארות – קהתי

חוצץ. נתון על ארבע אבנים – היה הנדבך נתון על ארבע אבנים, שאינן כלים, או על דבר שיש בו רוח חיים – חוץ מן האדם, טמאה תחתיו, פלים שעל גביו טהורין; טמאה על גביו, פלים שתחתיו טהורין – שנחשב אוהל, וחוצץ בפני הטומאה.

ב אור משנה ב

קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה – בנין עמודים המקורה בתקרה, שהוא בנין לפני הבית, והניף אחד מהן את הדלת – אחד ממלווי המת נעל את הדלת של הבית, קודם שהכניסו את המת לאכסדרה, כדי שלא תיכנס הטומאה לתוך הבית, וסמכו במפתח – וסמך את הדלת במפתח, שלא תיפתח; ויש מפרשים: או סנכו במפתח. כלומר או שאדם אחז בדלת עד שיצאו נושאי המטה מהאכסדרה, או שסמך את הדלת במפתח, אם יכול הדלת לעמוד בפני עצמו – בלי סמיכת המפתח, או מבלי לאחוז בה, טהור – כל מה שבבית, שהדלת חוצצת בפני הטומאה; ואם לאו – שאין הדלת יכולה לעמוד בפני עצמה, טמא – הבית, שכל דבר הנסמך על ידי אדם או כלים אינו חוצץ בפני הטומאה, כשם שאוהל הנסמך על ידי אדם או כלים אינו נחשב אוהל לחצוץ מפני הטומאה.

כותל שהוא לאויר. וצדו האחר משמש את הבית, כגון כותל שמפסיק בין בית לחצר או בין בית לגינה: וטומאה בתוכו. שנמדק הכותל ויש טומאה בחללו בתוך הסדק: מחציו ולפנים. אם הטומאה מן החצי של כותל לצד הבית: הבית טמא. כאילו היתה בתוך הבית, דההוא פלגא בתר בית שדינן ליה. והעומד בכותל למעלה אפילו עומד כנגד הטומאה טהור, דלאו כטומאה רצוצה חשיבה, ואינה בוקעת ועולה, דהא חשיבין לה כמנוחת באוהל: מחציו ולחוץ. לצד האויר, לא שדינן לה בתר בית, ולפיכך העומד מלמעלה טמא כיון דלאו כמנוחת באוהל היא הרי היא טומאה רצוצה

חוצץ. נתון על ארבע אבנים – היה הנדבך נתון על ארבע אבנים, שאינן כלים, או על דבר שיש בו רוח חיים – חוץ מן האדם, טמאה תחתיו, פלים שעל גביו טהורין; טמאה על גביו, פלים שתחתיו טהורין – שנחשב אוהל, וחוצץ בפני הטומאה.

ב אור משנה ב

קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה – בנין עמודים המקורה בתקרה, שהוא בנין לפני הבית, והניף אחד מהן את הדלת – אחד ממלווי המת נעל את הדלת של הבית, קודם שהכניסו את המת לאכסדרה, כדי שלא תיכנס הטומאה לתוך הבית, וסמכו במפתח – וסמך את הדלת במפתח, שלא תיפתח; ויש מפרשים: או סנכו במפתח. כלומר או שאדם אחז בדלת עד שיצאו נושאי המטה מהאכסדרה, או שסמך את הדלת במפתח, אם יכול הדלת לעמוד בפני עצמו – בלי סמיכת המפתח, או מבלי לאחוז בה, טהור – כל מה שבבית, שהדלת חוצצת בפני הטומאה; ואם לאו – שאין הדלת יכולה לעמוד בפני עצמה, טמא – הבית, שכל דבר הנסמך על ידי אדם או כלים אינו חוצץ בפני הטומאה, כשם שאוהל הנסמך על ידי אדם או כלים אינו נחשב אוהל לחצוץ מפני הטומאה.

וכן חבית של גרוגרות, או קפה של תבן, שהן נתונות בחלון – של טפח על טפח, והוא פתוח בין אוהל המת לאוהל אחר, אם יכולין הגרוגרות והתבן לעמוד בפני עצמן – בלא החבית או הקופה, טהורין – כלומר חוצצים בפני הטומאה, שהחבית והקופה כאילו אינם, והגרוגרות והתבן מצילים; ומדובר כאן בגרוגרות סרוחות שאינן ראויות לאכילה, וכן בתבן סרוח שאינו ראוי לא למאכל בהמה ולא לטיט ולא להסקה, שבכגון זה הבעלים מבטלים אותם ואינן דעתם לפנותם משם, הלכך חוצצים (ומב"ם; ברטנורא, עיין חוטפות יום טוב); ואם לאו – שאין הגרוגרות והתבן יכולים לעמוד בפני עצמם, טמאין – אינם חוצצים בפני הטומאה. ודווקא אם החבית, שהיא של חרס, פיה כנגד הטומאה, שבכגון זה אין החבית

ב אור משנה ג

פתל המשמש את הבית – שנבנה לשם הבית, והוא מפסיק בין הבית לבין החצר, או בין הבית לרשות הרבים, ידון מחצה למחצה – חצי הכותל שלצד הבית דינו כבית, וחצי הכותל שלצד חוץ אינו כבית. פיצד? פתל שהוא לאויר – שצידו האחד כלפי חוץ, ואינו משמש כותל גם לבית אחר, והטמאה בתוכו – בתוך הכותל, והיא טומאה רצוצה, שאין לה חלל של טפח על טפח ברום טפח, מחציו ולפנים – אם הטומאה מונחת בחציו שלצד הבית, הבית טמא – כאילו המת בבית; והעומד מלמעלן – על הכותל, אפילו עומד כנגד הטומאה, טהור – שאין הטומאה נחשבת כטומאה רצוצה הבוקעת ועולה, משום שאנו רואים אותה כאילו היא מונחת בבית; מחציו ולחוץ – ואם הטומאה מונחת בחציו שלצד חוץ, הבית טהור – שאינה נחשבת כאילו מונחת בבית, והעומד מלמעלן – על הכותל, טמא – לפי שהטומאה רצוצה והיא בוקעת ועולה. כרם, אינה מתפשטת לצדין לטמא את הבית; מחצה למחצה – אם הטומאה מונחת באמצע הכותל, היינו מחציתה בחציו שלצד פנים ומחציתה בחציו שלצד חוץ, הבית טמא –

טמא, והעומד מלמעלה — רבי מאיר מטמא, וחכמים מטהרין. רבי יהודה אומר: כל הפתל לבית. ד פתל שבין שני בתים והטמאה בתוכו, בית הקרוב לטמאה — טמא; והקרוב לטהרה — טהור; מחצה למחצה — שניהם טמאין. טמאה באחד מהן וכלים פתל, מחציו וכלפי טמאה — טמאין; מחציו וכלפי טהרה — טהורין; מחצה למחצה — הרי הן טמאין. מעזיבה שבין הבית לעליה, טמאה בתוכה, מחציה ולמטה — הבית טמא, ועליה טהורה; מחציה ולמעלה — העליה טמאה, והבית טהור; מחצה למחצה — שניהן טמאין. טמאה באחד מהן וכלים במעזיבה, מחציה וכלפי טמאה — טמאין; מחציה וכלפי טהרה — טהורין; מחצה למחצה — הרי הן טמאין. רבי יהודה אומר: כל המעזיבה לעליה. ה טמאה בין הקורות ותחתיה פקלפת השום, אם יש שם פותח טפח — הכל טמא; אם אין שם פותח טפח — רואין את הטמאה פאלו היא אטם. היתה נראית בתוך הבית — בין כך ובין כך, הבית טמא.

פירוש ברטנורא

ובוקעת ועולה: מחצה למחצה. שהטמאה באמצע: רבי מאיר מטמא. שדינן ליה לכותל בטר בית ובתר אויר לחומרא: וחכמים מטהרים. דלגמרי שדינן ליה בטר בית. והלכה כחכמים: כל הכותל לבית. אפילו עומדת הטומאה בחצי של צד האויר הרי היא כאילו מונחת בתוך הבית: ד כותל שבין שני בתים. כותל המפסיק בין שני בתים: טמאה באחד מהן. באחד מן הבתים: מעזיבה. תקרה המפסקת בין בית לעליה: רבי יהודה אומר וכו'. ואין הלכה כר' יהודה:

ה טמאה בין הקורות. בין קורות התקרה שהנסרים עליהן והמעזיבה על גבן, ומתניתין כר' יהודה דאמר כל מעזיבה לעליה. והשתא קאמר שאם היתה טמאה בקורות שתחת המעזיבה ומחציה שהיא דקה כקליפת השום חוצצת בין הטמאה לבית שאין הטמאה נראית בבית, אם יש במקום הטמאה פותח טפח. היינו שיש חלל טפח במקום הטמאה: הכל טמא. הבית והעליה: רואים את הטמאה כאילו היא אטם. ואין יוצאה הטמאה לבית אלא בוקעת ועולה: היתה נראית לתוך הבית. שאין תחתיה כקליפת השום: בין כך ובין כך. בין יש בה פותח טפח בין אין בה פותח טפח:

משניות מבוארות — קהתי

למחצה — אם הטמאה מונחת באמצע המעזיבה, שניהן טמאין — שהולכים לחומרה, כאילו היא גם בבית וגם בעליה. טמאה באחד מהן — בבית או בעליה, וכלים במעזיבה — שביניהם, מחציה וכלפי טמאה — אם הכלים מונחים בחציה שלצד הטמאה, טמאין — הכלים, כאילו מונחים באוהל הטמאה; מחציה וכלפי טהרה — ואם הכלים מונחים בחציה שלצד המקום שאין שם הטמאה, טהורין — הכלים; מחצה למחצה — אם הכלים מונחים באמצע המעזיבה, הרי הן טמאין — שהולכים לחומרה, ורואים אותם כאילו מונחים באוהל הטמאה. רבי יהודה אומר: כל המעזיבה לעליה — שייכת לעליה; ואי זה דומה לכותל שבין שני בתים, לפי שאין הכותל משמש יותר לבית זה מאשר לבית זה, אבל מעזיבה משמשת יותר לעליה, הלכך סובר רבי יהודה שכולה דינה כעליה. ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה ה

טמאה בין הקורות — בין קורות התקרה, שהן תחת המעזיבה, ותחתיה — תחת הטמאה, פקלפת השום — מחיצה אפילו דקה כקליפת השום, אם יש שם — במקום הטמאה, פותח טפח — חלל של טפח על רום טפח, הכל טמא — הבית והעליה, לפי שמקום הטמאה הוא כקבר סתום המטמא את כל האוהלים הנוגעים בו סביב (כמבואר להלן ו. א). אם אין שם פותח טפח — אם במקום הטמאה אין חלל של טפח על טפח על רום טפח, רואין את הטמאה פאלו היא אטם — פירושים שונים נאמרו על פיסקה זו. יש מפרשים: רואין את הטמאה כאילו היא אטם — ואין הטמאה יורדת לבית אלא בוקעת ועולה, כדין נפש אטומה השנוי להלן פרק ז משנה א (הר"ש; ברטנורא). אבל יש מקשים על פירוש זה, שאין אנו מוצאים בטומאה שבוקעת ועולה שלא תהא גם בוקעת ויורדת, ומפרשים (כפי הרמב"ם), שאמנם טמאה רצוצה היא הבוקעת ועולה בוקעת ויורדת, אבל אינה מטמאה אלא מה שכנגדה בלבד (הדא"ש; ועיין 'חוטפות יום טוב'). ויש מפרשים, שאמנם העליה טמאה, לפי שכתוב (במדבר יט, יד): "וכל אשר באוהל יטמא..." ודרשו: בא הכתוב לעשות קרקעו של בית עד התהום כמוהו; אבל הבית טהור, שהאוהל חוצץ אפילו בפני טמאה רצוצה, שלא תהא בוקעת ויורדת

שהרי מחצית הטמאה שלצד הבית דינה כאילו מונחת בבית (יסודי שחרות), ואף אם אין כזית במחצית הטמאה, מכל מקום דנים לחומרה כאילו כל הטמאה מחצי הכותל ולפנים, והעומד מלמעלה — על הכותל, רבי מאיר מטמא — שהולך לחומרה בשני הדברים, וחכמים מטהרין — שהואיל הבית טמא, משום שרואים את הטמאה כאילו היא מונחת בבית, אף לגבי העומד מלמעלה דינה כאילו היא בתוך הבית. רבי יהודה אומר: כל הפתל לבית — דינו כבית, ואפילו הטמאה מחציו ולחורן, דינה כאילו מונחת בתוך הבית, היינו הבית טמא והעומד מלמעלה טהור.

באור משנה ד

פתל שבין שני בתים והטמאה בתוכו — בתוך הכותל, והיא רצוצה, בית הקרוב לטמאה, טמא — כאילו הטמאה מונחת בתוך אותו הבית; והקרוב לטהרה — כלומר הבית שהוא רחוק מן הטמאה, טהור — וכן העומד מלמעלה בכל מקום טהור; מחצה למחצה — אם הטמאה באמצע הכותל, כמו שבארנו במשנה הקודמת, שניהם טמאין — שני הבתים טמאים, שהולכים לחומרה. טמאה באחד מהן — באחד משני הבתים, וכלים בפתל — שביניהם: מחציו וכלפי טמאה — הכלים המונחים בחציו של הכותל שלצד הטמאה, טמאין — כאילו מונחים בתוך הבית שבו הטמאה; מחציו וכלפי טהרה — הכלים המונחים בחציו שלצד הבית הטהור, טהורין — כאילו מונחים בבית הטהור, יש מדייקים ממה שהלכה זו נשנית כאן ולא במשנה הקודמת, שאמנם ככותל שהוא לאויר, אם הטמאה בבית וכלים בכותל, אפילו הם מחציו ולחורן, הכלים טמאים, כאילו הם בבית (תפארת ישראל; יסודי שחרות). מחצה למחצה — אם הכלים הם באמצע הכותל, הרי הן טמאין — שהולכים לחומרה. מעזיבה שבין הבית לעליה — תקרה המפסקת בין הבית לעליה; מעזיבה היינו טיח של טיט שטחים על קורות התקרה: טמאה בתוכה — בתוך המעזיבה, והיא רצוצה, מחציה ולמטה — אם הטמאה מונחת בחציה שלצד הבית, הבית טמא, ועליה טהורה — כאילו מונחת בתוך הבית; מחציה ולמעלה — אם הטמאה מונחת בחציה שלצד העליה, העליה טמאה, והבית טהור — כאילו היא מונחת בעליה. מחצה

ו בית המשמש את הכתל — ידון בקלפת השום. ביצד? כתל שבין שני כוכין או בין שתי מערות, ממאָה בפתים, וכלים בפתל, ועליהם בקלפת השום — מהורין. ממאָה בפתל, וכלים בפתים, ועליהם בקלפת השום — מהורין. ממאָה תחת העמוד — ממאָה בוקעת ועולה, בוקעת ויוֹרדת. ז כלים שתחת הפרח — מהורים; רבי יוחנן בן גורי מטמא. הטמאה והכלים שתחת הפרח, אם יש שם פותח טפח — טמאין; ואם לאו — מהורין. שני פרדסקים זה בצד זה, או זה על גב זה, נפתח אחד מהן — הוא והבית טמא, וחברו מהור. ורואין את הפרדסקין כאלו הוא אטם — ידון מחצה למחצה להביא את הטמאה לבית.

פירוש ברטנורא

ו בית המשמש את הכותל. המערות שתחת הקרקע כשהופרים כך למת מצד זה וכך למת מצד השני נמצא הכותל עשוי מאליו, משום הכי קרי ליה בית המשמש את הכותל שעל ידי החפירה נעשה הכותל, אבל בנין שעל גבי קרקע, הכותל גורם לבית שיהיה בית, ומשום הכי קרי ליה [לעיל משנה ז] כותל המשמש את הבית: טומאה בבתים. כוכין וכמחילות: ועליהן בקליפת השום מהורין. דמפסיק לטומאה ואין דינים כדון כותל שבין שני בתים: טומאה תחת העמוד. אם יש עמוד בתוך הכרך או בתוך המערה וטומאה תחתיו והיא רוצצת שאין בה טפח על טפח ברום טפח: טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויוֹרדת. וכל שכנגד הטומאה למעלה ולמטה טמא כדון כל טומאה מכוסה, ומן הצדדים טהור, והוא הדין לעמוד שבבית: ז פרה. דבר בולט ורחב שיוצא כראש העמוד או כאמצעו: כלים שתחת הפרח מהורים. הכא איירי בעמוד העמוד ברשות הרבים או בנינה וטומאה תחתיו, והפרח בולט מן העמוד טפח לחוץ ומאחיל על הכלים שתחתיו: מהורים. דטומאה בוקעת ועולה, וכל שבצדדים טהור: ור' יוחנן בן גורי מטמא. דפרח בעמוד, וכשהטומאה בוקעת חוזרת על הכלים שהפרח מאחיל עליהם. ואין הלכה כר' יוחנן בן גורי: הטומאה והכלים שתחת הפרח. כגון שהפרח מאחיל על הטומאה ועל הכלים: פותח טפח. שכולט הפרח חוץ לעמוד טפח: פרדסקים. עמודים הלולים נתונים בכותל הבית ובחן הלונות הלונות ויש להן דלתות, וטומאה תחת אותן עמודים: נפתח אחד מהן הבית טמא. שהטומאה בוקעת בתוכו ויוצאה לבית. ואפילו הטומאה מחציו של כותל ולחוץ

משניות מבוארות — קהתי

וכל מה שכנגד הטומאה למעלה ולמטה טמא, כדון כל טומאה רצוצה, אבל מן הצדדים טהור. והוא הדין לעמוד שבבית.

ב א ו ר מ ש נ ה ז

כָּלִים שְׁתַּחַת הַפֶּרֶחַ — היוצא מן העמוד לצדדים, לשם נוי, וטומאה תחת העמוד, **טְהוּרִים** — הכלים, שהטומאה אינה בוקעת אלא כנגד העמוד, ולא לצד הפרח; **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּרִי מְטַמֵּא** — את הכלים, משום שהפרח הוא חלק מן העמוד, וכשהטומאה בוקעת הריהי מתפשטת על הכלים שהפרח מאחיל עליהם. ואין הלכה כגון רבי יוחנן בן גורי. **הַטְּמָאָה וְהַכְּלִים שְׁתַּחַת הַפֶּרֶחַ** — כגון שהפרח מאחיל על הטומאה ועל הכלים, **אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתֵחַ טַפַּח** — שהפרח בולט טפח חוץ לעמוד (ברטנורא). והיינו שיש תחת הפרח טפח על טפח על רום טפח מעל הטומאה והכלים (**תַּפְּאוֹת יִשְׂרָאֵל**). **טְמָאִין** — הכלים, שדינו כאוהל; **וְאִם לֹא** — שאין שם פותח טפח, **טְהוּרִין** — הכלים. יש מפרשים, שמשנתנו אינה עוסקת בעמוד העומד בבית (כמו במשנה הקודמת). אלא בעמוד העומד ברשות הרבים או בנינה (**הר"ש; ברטנורא**). יש מפרשים, שאמנם הסיפא (**הַטּוֹמְאוֹה וְהַכְּלִים שְׁתַּחַת הַפֶּרֶחַ**) מדברת בעמוד העומד בחוץ, שכן בעמוד העומד בבית אפילו אין תחת הפרח טפח על טפח, הרי הבית מאחיל על הטומאה ועל הכלים, וכל הכלים שתחת תקרת הבית מיטמאים, וכל שכן הכלים שתחת הפרח עצמו (**תַּפְּאוֹת יִשְׂרָאֵל**; **"משנה אחרונה"**). אבל הרישא היא המשך המשנה הקודמת, והיא עוסקת בעמוד העומד בבית (**דמב"ט**), ובאה הרישא להשמיענו, לדעת תנא קמא, שאף על פי שהעמוד עומד בתוך הבית, מכל מקום הכלים שתחתיו טהורים, שהטומאה הרצוצה שתחת העמוד אינה בוקעת אלא כנגדה ולא תחת כל העמוד (וכן מפורש בתוספתא ז, יב; עיי' **"משנה אחרונה"** **שמוקדק** בענין הסיפא, מה היא באה להשמיענו). **שְׁנֵי פְרָדְסָקִים** — ארונות בתוך הכותל, **זֶה בְּצַד זֶה, או זֶה עַל גַּב זֶה** — וטומאה תחתיהן, והיא רצוצה, **נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן** — אחד מהפרדסקים, **הוּא וְהַבֵּית טְמָא** — שהטומאה בוקעת לתוכו ויוצאת לבית, **וְחִבְרוּ טְהוּר** — במפרשים מבואר, שמדובר כאן בכגון שיש בפרדסק פותח טפח, והרי דינו כאוהל בפני עצמו החוצץ בפני הטומאה (**תַּפְּאוֹת יִשְׂרָאֵל**; **"משנה אחרונה"**). **וְרֹאִין אֶת הַפְּרָדְסָקִין כְּאִלּוּ הוּא אֵטָם** — כלומר אם לא נפתח אחד מהם, אלא כולם נעולים, רואים אותם כאילו הם אטומים ואין שם חלל כלל, ואם טומאה תחתיהן, **יְדוֹן מְחָצָה**

לתוכו (**טוּרֵי סְהוּדוֹת**). והגר"א מפרש: רואין את הטומאה כאילו היא אוטם — ומחציה ולמטה הבית טמא ועלייה טהורה, מחציה ולמעלה העלייה טמאה והבית טהור. **הֵיטָה** — הטומאה — **נִרְאִית בְּתוֹךְ הַבֵּית** — שלא היתה תחתיה מחציה אפילו כקליפת השום, **בֵּין כָּף וּבֵין כָּף** — בין יש שם פותח טפח בין אין שם פותח טפח, **הַבֵּית טְמָא** — כאילו הטומאה בתוך הבית.

יש מפרשים, שאי אפשר ליישב משנתנו כחכמים של המשנה הקודמת, שהרי לדעתם במעזיבה עצמה מחציה ולמטה הבית טמא, וכל שכן כשהטומאה בין הקורות שתחת המעזיבה, אלא שהמשנה כרבי יהודה היא, הסובר: כל המעזיבה לעלייה, ובאה המשנה ללמד, שלדעת רבי יהודה יש הבדל בין הקורות למעזיבה (הר"ש והר"ב).

אבל הרמב"ם מפרש משנתנו כחכמים, שכשם ששנו בתוספתא, שיש הבדל בין כותל של בנין לכותל של סלע, שכותל של בנין נידון מחצה על מחצה, ושל סלע כקליפת השום, כך באה משנתנו לחלק בין מעזיבה לקורה, שמעזיבה דינה ככותל בנין, וקורה ככותל של סלע; ובעל "כסף משנה" מבאר הטעם, שכותל בנין עשוי ליסתר והקורה אינה עשויה ליבקע (עיי' "תוספות יום טוב". ועיי' "משנה אחרונה" שמקשה על פירוש זה, ואף על פירוש הר"ש).

ב א ו ר מ ש נ ה ז

במשנה ג עסקנו בכותל המשמש את הבית, היינו שבנו את הכותל לשם הבית, והרי שהכותל טפל לבית. משנתנו עוסקת בבית המשמש את הכותל, כגון שעשו שתי מערות באדמה זו אצל זו, ועל ידי כך נעשה מאליו כותל המפריד בין המערות, או שהיה כותל של סלע ונתחבר לו בית, והרי שבכגון זה אין הכותל טפל לבית. **בֵּית הַמְּשֻׁמֵּשׂ אֶת הַכֹּתֵל** — כמו שבארנו לעיל, **יְדוֹן בְּקַלְפַּת הַשּׁוּם** — שאפילו מחציה דקה כקליפת השום מפסקת בין מה שבכותל לבית, אין הכותל נידון כחלק מן הבית. **בֵּיצַד ? כֶּתֵל שְׁבִין שְׁנֵי כוּכִין** — שמניחים בתוכם את המתים, וחופרים אותם בקירות שבסלעי המערות, **אוּ בֵּין שְׁתֵּי מְעוֹרוֹת** — כותל שבין שתי מערות, **טְמָאָה בְּפִתִּים** — בכוכים או במערות, **וְכָלִים בְּכֶתֵל, וְעַלְיָהֶם בְּקַלְפַּת הַשּׁוּם** — ועל הכלים מחציה כקליפת השום, **טְהוּרִין** — הכלים, שהמחציה מצלת עליהם, ואין דינם כמונחים באוהל הטומאה. **טְמָאָה בְּכֶתֵל** — שבין הכוכים או המערות, **וְכָלִים בְּפִתִּים** — בכוכים או במערות, **וְעַלְיָהֶם בְּקַלְפַּת הַשּׁוּם** — ועל הטומאה מחציה כקליפת השום, **טְהוּרִין** — הכלים, שאין הטומאה נחשבת כמונחת בבית. **טְמָאָה תַּחַת הָעֵמוּד** — אם יש עמוד בתוך הכרך או בתוך המערה וטומאה תחתיו, והיא רצוצה, שאין במקומה טפח על טפח ברום טפח, **טְמָאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה, בּוֹקַעַת וְיוֹרְדַת** —

פ ר ק ש ב י ע י

א הַטְּמָאָה בְּכֶתֶל, וּמְקוּמָהּ טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח, כָּל הָעֲלִיּוֹת שְׁעַל גִּבָּה, אֶפְלוּ הֵן עֶשֶׂר — טַמְאֹת. הֵיתָה עֲלֶיהָ אַחַת עַל גְּבִי שְׁנֵי בָתִּים — הִיא טַמְאָה, וְכָל הָעֲלִיּוֹת שְׁעַל גִּבָּה טְהוֹרוֹת. כֶּתֶל שְׁנֵית — טַמְאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וְיֹרֶדֶת. נֶפֶשׁ אֲטוּמָה, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִן הַצְּדָדִין — טְהוֹר, מִפְּנֵי שְׁטַמְאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וְיֹרֶדֶת. אִם הָיָה מְקוֹם הַטְּמָאָה טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם — טַמְאָה, מִפְּנֵי שְׁהִיא כְּקָבֵר סְתוּם. סִמְךָ לָהּ סְפוֹת — טַמְאֹת; רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר.

פירוש ברטנורא

דאינו נידון כבית. אפילו הכי הבית טמא: ורואין את הפרדסקין כאילו הן אוטם. כלומר אם הדלת נעול ולא נפתח רואין אותן כאילו אין שם חלל כלל, ואם טומאה תחתיהן נידון הכותל מחצה על מחצה, ככל הני דתנן לעיל מחציו ולפנים הבית טמא מחציו ולחוץ הבית טהור:

ז א הטומאה. שעל גבה. שעל גבי הכותל: טמאות. שהכותל משמש להן וראשי קורות העליה תחובות בכותל והכותל גבוה והוי מחיצה לכל העליות שוו למעלה מן. ודוקא כשמקום הטומאה טפח על טפח, דנחשב כל הכותל כקבר סתום ומכאיו את הטומאה לכל העליות, אבל אין שם טפח על טפח, בוקעת כנגדה, והצדדים טהורים. ואין הכותל נידון מחצה על מחצה כיון דאפילו סדק ליכא לצד העליות: עליה אחת בנויה על גבי שני בתים. [שכותל זה מפסיק בין שני הבתים] ועליה בנויה על גבי שניהם: היא טמאה. עליה הראשונה, שהכותל הוא מגיע עד המעויבה והטומאה בוקעת בה: וכל העליות שעל גבה טהורות. דמעויבה שעליה חוצצת: כותל השניית. כותל הבניו במקום שהים מגיע שם בעת שהולך וסוער: טומאה בוקעת ועולה. אם יש טומאה תחתיו אין הכותל הוא מטמא כל סביביו, לפי שאין שם חלל טפח: נפש אטומה. ציון שבונים על הקבר, והוא אטום שבניו על הטומאה עצמה ואין המת קבור בארון כדי שיהיה בו חלל טפח: כקבר סתום. דמטמא כל סביביו כמגע: סמך לה סוכות. אנפש אטומה דלעיל קא, דאמרינן הנוגע בה מן הצדדים טהור, ואם עשה לציון זה האטום סוכות כעין משקוף, הסוכה הוה טמאה, לפי שהיא דומה לאוהל המת: ור' יהודה מטהר. כיון שהיא מן הצדדים. ואין הלכה כר' יהודה:

משניות מבוארות — קהתי

אלא הטומאה בוקעת ועולה בוקעה ויורדת (הר"ש; הרא"ש; ברטנורא); ויש מבארים כוונת משנתנו (לפי אותה הגירסה). שהים הווצף מעלה שרטון וחול, עד שנעשה ככותל, ועשהו אדם כותל לביתו, אם טומאה שם באותו שרטון, אף על פי שיש במקום הטומאה טפח על טפח על רום טפח, אינו מטמא סביביו, אלא הטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, משום שקרקע עולם הוא שלא נעשה בידי אדם, וכל קרקע עולם אינו מטמא סביביו (הגר"א; "תפארות ישראל"). ויש מפרשים כפי הגירסה שלפנינו: כותל שנית — היינו כותל שני שנוסף על כותל הבית, והיו שני הכתלים סמוכים זה לזה, והטומאה מונחת ביניהן, והיא טומאה רצוצה, לפיכך הטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת (רמב"ם; נייך במפרשים שמקשים על פירוש זה, מה באה המשנה להשימנו; ועיי' "משנה אחרונה" שמייעב פירוש הרמב"ם בדרך אחרת). ויש מבארים, שפיסקה זו היא המשך למה ששינו לפני כן, והכוונה היא, שאם נתן על גבי הכותל שבין שני הבתים עוד כותל שני לחלק את העליות, ואין חלל טפח בין כותל לכותל, אלא שניכר שהם שני כתלים זה על גבי זה, הרי הטומאה שבתוך הכותל שבין שני הבתים בוקעת ועולה לתוך הכותל השני, ואינה מתפשטת ממנה להיכנס לתוך העליות, לפי שרק הכותל שבין שני הבתים הוא קבר סתום ומטמא כל סביביו, אבל הכותל שבין העליות אין דינו כקבר סתום, אלא הואיל וקבר סתום נמצא תחתיו, טמא כל מה שכנגדו, ואילו העליות טהורות ("סדרי טהרות"; ועיי' השגות הורב"ע על הרמב"ם כה. ג). נֶפֶשׁ אֲטוּמָה — מצבה הבנויה על קבר אטום, שאין במקום הטומאה חלל טפח על טפח על רום טפח, והיא טומאה רצוצה, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִן הַצְּדָדִין, וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וְיֹרֶדֶת — מפני שטמאה אלא כנגדה בלבד, אבל לא בצדדים. אִם הָיָה מְקוֹם הַטְּמָאָה טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח — שהיה במקום הטומאה חלל טפח אפילי מן הצדדים, טַמְאָה, מִפְּנֵי שְׁהִיא כְּקָבֵר סְתוּם — שטמא כל סביביו. סִמְךָ לָהּ סְפוֹת — פיסקה זו מוסבה על מה ששינו לעיל: "נפש אטומה, הנוגע בה מן הצדדיו, טהור." ובאה המשנה ללמד, שאם סמך סוכות לנפש האטומה, והנפש נעשתה כותל לסוכה; והרמב"ם מפרש, שנתן עליה משקוף הסוכה; טַמְאֹת — הסוכות, לפי שהן דומות לאוהל המת: רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר — את הסוכות, כיון שהן מן הצדדים. יש מפרשים, שהנפש נעשתה כותל לשתי הסוכות, וסובר תנא קמא שהן טמאות, כדין טומאה רצוצה בכותל

לְמַחְצָה לְהֵבִיא אֶת הַטְּמָאָה לְפִית — שדנים את הטומאה כאילו היתה מונחת בתוך עובי הכותל, ואם היא כנגד חציו של הכותל שלצד פנים, הבית טמא, ואם היא כנגד חציו הכותל שלחוץ, הבית טהור.

בארנו את הסיפא לפי הרב מברטנורא, וכן פירשו הר"ש והרא"ש. אבל יש מפרשים (על פי התוספתא). בכגון שהטומאה מונחת בתוך הפרדסק, ואילו לא נפתח אותו פרדסק, הרי דינו כקבר סתום, ומטמא כל סביביו, ואף חברו טמא, אבל הואיל ונפתח, לפיכך הוא והבית טמא. וחברו טהור — כמו שבארנו במשנה, ורואין את הפרדסקין כאילו הוא אוטם — שאם אין בהם פותח טפח, רואים את הכותל כאילו כולו אטום, ומחציו ולפנים הבית טמא, ומחציו ולחוץ הבית טהור (רמב"ם; "אליהו רבא"; עיי' "סדרי טהרות" שפורש בדרך אחרת).

ב א ו ר מ ש נ ה א

הַטְּמָאָה בְּכֶתֶל — המשמש לבית ולעליות, וּמְקוּמָהּ — של הטומאה, טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח — שיש במקום הטומאה חלל של טפח על טפח על רום טפח, כָּל הָעֲלִיּוֹת שְׁעַל גִּבָּה — שעל גבי הטומאה; שכן ראשי קורותיהן של כל העליות תחובים בכותל, והטומאה מונחת בו למטה כנגד הדיוטה התחתונה שבבית, אֶפְלוּ הֵן עֶשֶׂר — עליות זו על גבי זו, טַמְאֹת — שכל הכותל נחשב כקבר סתום, וכבר הזכרנו שקבר סתום מטמא כל סביביו, כמבואר להלן במשנתנו. אבל אם אין במקום הטומאה טפח על טפח, הכותל נידון מחצה על מחצה, שאם הטומאה מחציו ולפנים, הבית שכנגדו הטומאה טמא, והעליות טהורות, ואם הטומאה מחציו ולחוץ, אפילו הבית טהור, שטומאה רצוצה היא הבוקעת למעלה ולמטה ומטמאה מה שכנגדה בלבד ("תפארות ישראל"; "סדרי טהרות"; עיי' ברטנורא שדעתו אחרת). הֵיתָה עֲלֶיהָ אַחַת עַל גְּבִי שְׁנֵי בָתִּים — והטומאה בתוך הכותל שבין שני הבתים, ונמצא ראש הכותל הטמא באמצע קרקע העלייה, ועל גבי עלייה זו בנויות עוד עליות, שאין הכותל מגיע אליהן, הִיא טַמְאָה — אותה העלייה הבנויה על שני הבתים טמאה, שהרי מאהלת על הכותל שהוא קבר סתום, וְכָל הָעֲלִיּוֹת שְׁעַל גִּבָּה טְהוֹרוֹת — שתקרת העלייה הראשונה חוצצת בפני הטומאה שלא תעלה. כֶּתֶל שְׁנֵית, טַמְאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וְיֹרֶדֶת — פירושים שונים נאמרו על פיסקה זו. יש גורסים; כותל שונות, ומפרשים שהוא השניית המתפרשת להלן (יח, ו): "איוור השניית כל מקום שהים עולה בו עפר." וכאן הפירוש הוא: כותל הבניו במקום שהים עולה בזעפו, והוא כותל חזק, שאין בו חלל טפח, ולכן אם יש תחתיו טומאה, אינו מטמא כל סביביו,

ב כַּל שְׁפוּעֵי אֶהְלִין – כְּאֶהְלִין. אֶהֱלָה שְׁהוּא שׁוֹפֵעַ וְיִוֶּרֶד, וְכֹלָה עַד כְּאֶצְבַּע, מְמַאָּה בְּאֶהֱלָה – כְּלִים שֶׁתַּחַת הַשְּׁפוּעַ מְמַאָּים; מְמַאָּה תַּחַת הַשְּׁפוּעַ – כְּלִים שֶׁבְּאֶהֱלָה מְמַאָּין. מְמַאָּה מִתּוֹכוֹ, הַנוֹגֵעַ בּוֹ מִתּוֹכוֹ – מְמַאָּה מְמַאָּת שְׁבַעָּה, וּמֵאֲחֻרָיו – מְמַאָּה מְמַאָּת עֶרֶב. מְמַאָּה מֵאֲחֻרָיו, הַנוֹגֵעַ בּוֹ מֵאֲחֻרָיו – מְמַאָּה מְמַאָּת שְׁבַעָּה, מִתּוֹכוֹ – מְמַאָּה מְמַאָּת עֶרֶב. כִּחְצֵי זֵית מִתּוֹכוֹ וְכִחְצֵי זֵית מֵאֲחֻרָיו, הַנוֹגֵעַ בּוֹ, בֵּין מִתּוֹכוֹ בֵּין מֵאֲחֻרָיו – מְמַאָּה מְמַאָּת עֶרֶב. מִקְצָתוֹ מֵרֶדֶד עַל הָאֶרֶץ, מְמַאָּה תַּחְתּוֹ אוֹ עַל גִּבּוֹ – מְמַאָּה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וְיִוֶּרֶדָת. אֶהֱלָה שְׁהוּא נְטוּי בְּעֵלְיָהּ, מִקְצָתוֹ מֵרֶדֶד עַל הָאֶרֶבָּה שֶׁבֵּין הַבַּיִת לְעֵלְיָהּ – רַבִּי יוֹסִי אֹמְרִי: מִצִּיל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרִי: אֵינוֹ מִצִּיל עַד שְׁיֵהָא נְטוּי בְּנִטְיַת הָאֶהֱלָה.

פירוש ברטנורא

ב כל שפועי אהלים באהלים. שאם היתה טומאה תחת השפוע אע"פ שאינה תחת הגג של האוהל, טמא, כאילו היתה מונחת תחת הגג: וכלה עד כאצבע. מלמעלה לצד הגג. דלא חישינן באוהל של טומאה אלא שיהא בתוכו אויר כשעור טפח על טפח כרום טפח מרובע: טומאה באוהל. רוחב הגג שאינו משופע קרוי אוהל: הנוגע בו מתוכו וכו'. דצד פנימי של אוהל וצד חיצון שלו כשני כלים חשיב להו, וצד שכלפי הטומאה ככלי הנוגע במת עצמו, וצד שני ככלים הנוגעים בכלים. הלכך, טומאה בתוכו, הנוגע מתוכו טמא טומאת שבעה, דהוה ליה אדם שנגע בכלים שנגעו במת דתנן בריש פרק קמא דטמא טומאת שבעה. אבל הנוגע מאחוריו טמא טומאת ערב. כדתנן כלים, בכלים טמאים טומאת שבעה, השלישי, בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב. ובטומאה מאחוריו הוי איפכא, דצד חיצון ככלים הנוגעים במת, וצד פנימי ככלים בכלים. ומעמא דצד פנימי וצד חיצון נחשבים כשני כלים, דכשהטומאה בתוכו כיון דמציל מלהיות הטומאה בוקעת ועולה אין לו כח לטמא הנוגע בחוץ טומאת שבעה, וכשהטומאה בחוץ כיון דמציל מלהיות הטומאה בוקעת ויורדת אין לו כח לפנימי לטמא הנוגע בו טומאת שבעה. ומכל מקום האוהל עצמו בין בפנים בין בחוץ טמא טומאת שבעה, דהוי ליה כלים בכלים. וכולה מתניתין מיירי לאחר שיצא המת מן האוהל: כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחוריו. האוהל טמא ממה נפשך טומאת שבעה, שמצטרף חצי זית שבתוכו עם חצי זית שבאחוריו. אבל הנוגע, בין מתוכו בין מאחוריו אין בו אלא טומאת ערב, דכיון דליכא כוית במקום אחד אי אפשר לכל צד ליחשב אלא ככלים

משניות מבוארות – קהתי

הנוגע בהם אלא טומאת ערב, כמו ששינונו (שם שם, ב): "כלים הנוגעים במת, וכלים בכלים, טמאין טומאת שבעה; השלישי, בין אדם ובין כלים. טמא טומאח ערב". **טְמָאָה מֵאֲחֻרָיו** — ואם היתה הטומאה מאחורי האוהל, הדין הוא להיפך: **הַנוֹגֵעַ בּוֹ מֵאֲחֻרָיו, טְמָא טְמָאָת שְׁבַעָּה** — שאחורי האוהל נחשבים ככלים שנגעו במת, הלכך אדם הנוגע בהם טמא טומאת שבעה, **מִתּוֹכוֹ** — והנוגע באוהל מתוכו, **טְמָא טְמָאָת עֶרֶב** — שתוך האוהל שאין בו טומאה, דינו ככלים שנגעו בכלים שנגעו במת, והנוגע בו אינו טמא אלא טומאת ערב, כמו שבארנו לעיל. ואמנם האוהל עצמו בין בפנים בין בחוץ טמא טומאת שבעה, אלא שאם הטומאה בתוכו, כיון שהאוהל חוצץ בפני הטומאה שלא תצא לחוץ, אין לו כוח לטמא את הנוגע בחוץ טומאת שבעה, וכן אם הטומאה בחוץ, כיון שהאוהל חוצץ בפני הטומאה, שלא תהא בוקעת לפנים, לפיכך אין לו כוח לטמא את הנוגע בפנים טומאת שבעה (בדפוסות). וכבר הזכרנו, שמדובר כאן לאחר שהוצא המת מן האוהל. אבל בזמן שהמת באוהל, אפילו הנוגע מאחוריו טמא טומאת שבעה (**יחוספות יוס טובי**). **כִּחְצֵי זֵית מִתּוֹכוֹ וְכִחְצֵי זֵית מֵאֲחֻרָיו** — היה כחצי זית מן המת בתוך האוהל וכחצי זית מאחורי האוהל, **הַנוֹגֵעַ בּוֹ** — באוהל — **בֵּין מִתּוֹכוֹ בֵּין מֵאֲחֻרָיו, טְמָא טְמָאָת עֶרֶב** — שאמנם שני כחצאי הייתים מצטרפים לטמא את האוהל טומאת שבעה, אבל הואיל ואין כוית שלם מצד אחד, אין שום צד נידון אלא ככלים הנוגעים בכלים, ולפיכך הנוגע בו, בין מתוכו בין מאחוריו, אינו טמא אלא טומאת ערב (בדפוסות). **מִקְצָתוֹ** — של האוהל, **מֵרֶדֶד עַל הָאֶרֶץ** — סרח העודף שטוח על הארץ, **טְמָאָה תַּחְתּוֹ** — תחת אותו היריד, **אוֹ עַל גִּבּוֹ** — על גבי היריד, **טְמָאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וְיִוֶּרֶדָת** — כדון טומאה רצוצה, ואין הטומאה מתפשטת לתוך האוהל, לטמא מה שבתוכו, שאין היריד חשוב כאוהל. ברם, האוהל עצמו טמא כדון הנוגע בכלים שנטמאו במת. **אֶהֱלָה שְׁהוּא נְטוּי בְּעֵלְיָהּ, מִקְצָתוֹ** — של האוהל — **מֵרֶדֶד עַל הָאֶרֶבָּה שֶׁבֵּין הַבַּיִת לְעֵלְיָהּ** — ומכסה את הארובה, וטומאה בבית, **רַבִּי יוֹסִי אֹמְרִי: מִצִּיל** — היריד מציל שלא תיכנס הטומאה מהבית לעלייה, שלגבי הבית היריד חשוב אוהל, כיון שיש אוויר הבית תחתיו (הדא"ש); ויש מבארים טעמו, לפי שהבית והעלייה אוהל הם, והיריד מציל בתורת כיסוי לאוהל (דמב"ם ה"ל טומאת מת כ"ג, ד; ע"ן שם השגת הראב"ד). **רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרִי:**

שבין שני בתים. ורבי יהודה מטהר, שהואיל והסוכות הן דירות ארעי אין הנפש נחשבת כמשמשת את הסוכות (**יסדרי שהרות**).
בארנו לפי הרמב"ם, שהסיפא מוסבה על נפש אטומה, שהנוגע בה מן הצדדין טהור. אבל יש מפרשים, שהיא מוסבה על מה ששינונו לפני כן: "אם היה מקום הטומאה טפח על פפח על רום טפח. הנוגע בה מכל מקום טמא. מפני שריא קבר סתום". ומוסיפה המשנה ללמד, שאם סמך סוכות לנפש זו, הסוכה טמאה, לפי שיש לנפש דין קבר סתום, ולכן היא מטמאה כל סביביה. אבל רבי יהודה חולק על תנא קמא וסובר, שאין הנפש נחשבת כקבר סתום, ואינה מטמאה את הסוכה (מהר"ם: ה"ר"ב"ד).

ב אור משנה ב

כַּל שְׁפוּעֵי אֶהְלִין, כְּאֶהְלִין — אוהלים משופעים, שאין להם תקרה, דינם לענין טומאה כשאר אוהלים (**יתפארתי ישראל**); ויש מפרשים: כל השיפועים של האוהל נחשבים לענין טומאה כגוף האוהל, שאם היתה טומאה תחת השיפוע, אף על פי שאינה תחת תקרת האוהל, הכל טמא, כאילו היתה מונחת תחת התקרה, כמו שהמשנה מפרשת והולכת (**דמב"ם; ברסנודא**): **אֶהֱלָה שְׁהוּא שׁוֹפֵעַ וְיִוֶּרֶד** — שדפנו יורדת בשיפוע, **וְכֹלָה** — למטה, **עַד כְּאֶצְבַּע** — שבסוף שיפועו אינו גבוה מן הארץ אלא כאצבע (**דמב"ם; הגר"א**); ע"ן **ברסנודא שפופרש לפי הר"ש בדרך אחרות**). **טְמָאָה בְּאֶהֱלָה** — היינו במקום שיש חלל של טפח על טפח של רום טפח, **כְּלִים שֶׁתַּחַת הַשְּׁפוּעַ** — שמקום השיפוע חשוב כגוף האוהל; **טְמָאָה תַּחַת הַשְּׁפוּעַ** — אפילו במקום שאין שם אלא כאצבע, **כְּלִים שֶׁבְּאֶהֱלָה מְמַאָּין** — שדין אוהל על כולו, ואפילו במקום שאין בו חלל טפח. **טְמָאָה מִתּוֹכוֹ** — בתוך האוהל (**הר"ש**); ויש מפרשים: בתוך השיפוע (**דמב"ם**). **הַנוֹגֵעַ בּוֹ מִתּוֹכוֹ** — הנוגע באוהל מצד פנים, לאחר שהוצא המת מתוכו, **טְמָא טְמָאָת שְׁבַעָּה** — כלומר שמדובר כאן באוהל המיטמא טומאת אוהלים, שהאוהל עצמו מקבל טומאה, אף על פי שהוא גם חוצץ בפני הטומאה, ובאה המשנה ללמד, שהצד הפנימי של האוהל והצד החיצון נחשבים כשני כלים, ואם האוהל קיבל טומאה מתוכו, הרי הצד הפנימי דינו ככלי שנגע במת, שטמא כמת עצמו, ולכן הנוגע בו מתוכו טמא טומאת שבעה, כדון אדם שנגע בכלים שנגעו במת (**ע"ע, א. ג**). **וּמֵאֲחֻרָיו** — והנוגע באוהל מאחוריו, **טְמָא טְמָאָת עֶרֶב** — שאחורי האוהל דינם ככלים שנגעו בכלים שנגעו במת, שהם אב הטומאה, ואינם מטמאים את

ג **הַמֵּת בְּבֵית, וְבוּ פִתְחֵין הֶרְבָּה – בְּלֶן טְמֵאִין. נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן – הוּא טְמֵא, וְכֵלן טְהוֹרִין. חֲשַׁב לְהוֹצִיא בְּאֶחָד מֵהֶן, אוּ בְחֵלוֹן שְׁהוּא אֶרְבָּעָה עַל אֶרְבָּעָה מַפְּחִים – הֲצִיל עַל כָּל הַפְּתָחִים. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: יִחְשַׁב עַד שְׁלֹא יָמוּת הַמֵּת; בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים: אִף מִשְׁמַת. הֵיךְ סָתוּם, וְנִמְלָךְ לִפְתָחוֹ – בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: כִּשִּׁיפְתַּח אֶרְבָּעָה מַפְּחִים; וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: כִּשִּׁיתְחִיל, וּמוֹדִים בְּפִתּוֹחַ בְּתַחֲלָה, שִׁיפְתַּח אֶרְבָּעָה מַפְּחִים.**
ד הָאִשָּׁה שְׁהִיא מְקַשָּׁה לִילָד, וְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית לְבֵית – הָרָאוּשׁוֹן טְמֵא בְּסַפֵּק, וְהִשְׁנִי בְּרָדְאִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימְתִי? בְּזִמְן שְׁהִיא נִטְלָת בְּנִפְּסִים; אָבָל אִם הָיְתָה מְהֻלָּכַת – הָרָאוּשׁוֹן טְהוֹר, שֶׁמִּשְׁנַפְּתַח הַקָּבֵר אִין פְּנָאֵי לְחֵלְף.

פירוש ברטנורא

בכלים, הלכך הנוגע טמא טומאת ערב: מקצתו מרודד על הארץ. לאחר שפירשו האוהל, סרח העורף בריעות האוהל פירושו אותם בארץ; מרודד. תרגום וירקעו את פחי הוהב (שמות י"ט) ורדדו: טומאה תחתיו. תחת אותו רידוד: או על גביו. על גבי הרודד: בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וטמא האהל. אבל הנכנס לתוכו טהור אם לא נגע בו: מקצתו. של אוהל: מרודד על ארובה שבין בית לעליה. וטומאה בבית: רבי יוסי אומר מציל. על העליה: כנטיית אוהל. שהארובה באויר האוהל, או מציל על כל העליה שחון לאוהל:

ג **כּוֹלֵן טְמֵאִים.** כל הכלים המונחים תחת המשקוף של פתח בחלל הפתחים מבחוץ כלן טמאים אע"פ שהפתחים נעולים, דגורו חכמים טומאה על המקום שהוא דרך יציאת טומאה, שסופו של כות לצאת דרך שם: חשב להוציא באחד מהן, אע"פ שלא נפתח: או בחלון שיש בו ארבעה. דכהכי שיעור חכמים שראוי להוצאת המת: הציל על כל הפתחים. הנעולים: יחשוב עד שלא ימות המת. דמשירדה תורת טומאה לפתחים במיתת המת שוב אינה עולה מהן במחשבה אלא על ידי מעשה כגון נפתח: ובית הלל אומרים אף משמת. דמחשבה מפקעת תורת טומאה מן הפתחים מכאן ולהבא. אבל כלים שהיו בפתחים קודם מחשבה מודו בית הלל שהם טמאים: היה אחד מן הפתחים סתום כאבנים: סתום. כאבנים: כשיפתח ד' פתחים. הוצלו שאר פתחים: כשיתחיל. לפתוח מיד הוצלו שאר פתחים: בפתח בתחלה. כגון כותל שאין בו פתח ובא לעשות פתח חדש, לא הוצלו הפתחים עד שיפתח ארבעה על ארבעה:

ד **וְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית לְבֵית.** וכבית שני ילדה ולד מת, ומספקא לן אם יצא הולד מת מן הבית [הראשון]: בזמן שהיא ניטלת בנפיים. שחברותיה ונטלות אותו ברועותיה שאינה יכולה לילך, חיישין שמא יצא הולד מת מן הבית הראשון: הקבר. רחם האשה שנפתח כשהולד יוצא: אין לנפלים פתיחת הקבר

משניות מבוארות – קהתי

מכאן ולהבא, אבל כל מה שנמצא בפתחים קודם המחשבה טמא (גמרא ביצה י, א; ברטנורא); ואף מעשה אינו מועיל אלא להציל על הפתחים מכאן ולהבא (תפארת ישראל). הֵיךְ סָתוּם — היה פתח אחד סתום כאבנים, ושאר הפתחים נעולים ולא סתומים, וְנִמְלָךְ לִפְתָחוֹ — ולהוציא דרך שם את המת (סודי סהרות); ויש מפרשים: אף שלא חישב להוציא משם (תפארת ישראל). **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: כִּשִּׁיפְתַּח אֶרְבָּעָה מַפְּחִים** — שהוא שיעור פתח להוצאת המת, הרי זה מציל על הפתחים האחרים, **וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: כִּשִּׁיתְחִיל** — לסתור את האבנים ולפתוח את הפתח, מיד הוא מציל על הפתחים האחרים; **וּמוֹדִים** — בית הלל, **בְּפִתּוֹחַ בְּתַחֲלָה** — במקום שלא היה שם פתח, אלא הוא בא לעשות פתח חדש, **כִּשִּׁיפְתַּח אֶרְבָּעָה מַפְּחִים** — שאינו מציל על כל הפתחים עד שיפתח פתח של ארבעה טפחים על ארבעה טפחים.

אִינוֹ מְצִיל — אין הרידוד מציל על העלייה, **עַד שִׁיְהֵא נְטוּי כְּנִטְתָּ הָאֶהָל** — שתהא הארובה תחת אויר האוהל, ואז האוהל מציל על העלייה שחון לאוהל, אבל הרידוד אינו מציל, שאינו חשוב אוהל, ואף בתורת כיוסי לאוהל אינו מציל, שהרי מקבל טומאה, ודבר טמא אינו חוצץ בפני הטומאה. ברם, רבי יוסי סובר (לפי פירוש הרמב"ם) שהואיל וטומאת הרידוד היא מתורת טומאת אוהלים, כשם שהאוהל חוצץ בפני הטומאה אף על פי שמקבל טומאה, כך גם הרידוד חוצץ בתורת כיוסי לאוהל, אף על פי שמקבל טומאה (סודי סהרות). והלכה כרבי יוסי.

ביארנו משנתנו כשיטת הרמב"ם, שכל הכלים הנוגעים במת טמאים כמת עצמו. ברם, לדעת הסוברים, שדווקא כלי מתכת הנוגעים במת טמאים כמת, אבל כלים אחרים לא, אין ליישב משנתנו אלא בטומאה בחיבורים (עיין הר"ש: הר"ש).

באור משנה ג

הַמֵּת בְּבֵית, וְבוּ פִתְחֵין הֶרְבָּה – אף על פי שכולם נעולים, **בְּלֶן טְמֵאִין** — כל הנמצא בחלל הפתחים תחת המשקוף טמא, לפי שאין יודעים באיזה פתח יוציאו את המת, והלכה היא, שהפתח שעתידי המת לצאת בו, טמא מיד. **נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן** — אם לאחר מיתת המת נפתח אחד מהפתחים, **הוּא טְמֵא** — אותו הפתח טמא, שבוודאי יוציאו בו את המת, **וְכֵלן טְהוֹרִין** — ושאר הפתחים טהורים. **חֲשַׁב לְהוֹצִיא בְּאֶחָד מֵהֶן** — באחד מן הפתחים, אף על פי שלא נפתח, או שחשב להוציא בְּחֵלוֹן שְׁהוּא אֶרְבָּעָה עַל אֶרְבָּעָה מַפְּחִים — שכן הוא השיעור הראוי להוצאת המת, **הֲצִיל עַל כָּל הַפְּתָחִים** — הנעולים, והם טהורים. **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: יִחְשַׁב עַד שְׁלֹא יָמוּת הַמֵּת** — יחשוב להוציא באחד מהם קודם שימות המת, שכן לאחר מיתתו כבר ירדה תורת טומאה לכל הפתחים, ושוב אינה עולה מהם במחשבה אלא במעשה, כלומר שלדעת בית שמאי אין מועילה המחשבה שלאחר מיתת המת להציל את שאר הפתחים אלא אם כן נעשה מעשה, כגון שנפתח; **בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים: אִף מִשְׁמַת** — מועילה המחשבה להציל על כל הפתחים. ברם, אף בית הלל מודים, שאינה מועילה אלא להפקיע תורת הטומאה מן הפתחים

באור משנה ד

הָאִשָּׁה שְׁהִיא מְקַשָּׁה לִילָד — שיש לה קשיים בלידתה, **וְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית לְבֵית** — ובבית השני ילדה ולד מת, **הָרָאוּשׁוֹן** — הבית הראשון, **טְמֵא בְּסַפֵּק** — שמא כבר נפתח שם הרחם וטימא הולד המת את הבית, **וְהִשְׁנִי בְּרָדְאִי** — טמא, ואפילו הוציאו משם הכלים קודם שיצא העובר לאוויר העולם, הכלים טמאים ודאי, שאנו אומרים, הואיל וכאן נמצא הרחם ודאי פתוח, כבר נפתח קודם שהוציאו את הכלים, שכן כל הטומאות כשעת מציאתן (סהרות ג. ח). כלומר שדנים אותן לפי השעה שמוצאים אותן באותו מקום. **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימְתִי** — הראשון טמא בספק? **בְּזִמְן שְׁהִיא נִטְלָת בְּנִפְּסִים** — ברועות, כלומר שאינה יכולה לילך, ויש צורך ליטול אותה ברועותיה מבית לבית, בכגון זה יש ספק שמא כבר נפתח הרחם בבית הראשון, **אָבָל אִם הָיְתָה מְהֻלָּכַת** — ברגליה מבית לבית, **הָרָאוּשׁוֹן טְהוֹר** — הבית הראשון טהור, שודאי לא נפתח שם הרחם, **שֶׁמִּשְׁנַפְּתַח הַקָּבֵר** — רחם האשה, **אִין פְּנָאֵי לְחֵלְף** — אין לאשה אפשרות ללכת, לפיכך אם הלכה, הבית הראשון טהור. **אִין לְנַפְלִים פְּתִיחַת הַקָּבֵר, עַד שִׁיעֲגִילוֹ רֵאשׁ כְּפָקָה** — יש מפרשים, שפסקה זו היא סיוע דבריו של רבי

אין לנפלים פתיחת הקבר, עד שיעגילו ראש כפקה.

פירוש ברטנורה

וכו'. סיומא דמלתא דר' יהודה היא. והכי קאמר, הא דאמרן שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך לא אמרן אלא בנפל שיעגיל ראש כפיקה, כלומר שיש לו עיגול ראש גדול כפלך הוה שהנשים טוות בו החוט של שתי, אבל אם לא היה לנפל עיגול ראש כפיקה אלא קטן מזה, אע"פ שנפתח הקבר ויצא ראש הולד לחוץ, יש לה פנאי להלך וחיישנין שמא יצא ראשו מן הבית הראשון. והלכה כר' יהודה:

משניות מבוארות – קהתי

(רמב"ם; ברטנורה; עיין 'תוספות יום טוב' ו'משנה אחרונה'). ויש מפרשים, שהפיסקה הזאת היא מדברי תנא קמא, כלומר זה שהראשון טמא מספק דווקא כשנולד ולד שנגמר, שבכגון זה חוששים, שמא כבר נפתח הרחם בבית ראשון וטימא את הבית, אבל הפילה נפל שלא נגמר, הראשון טהור, שאין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה ('אליהו ובא').

יהודה, שמה שאמר: אבל היתה מהלכת. הראשון טהור. שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך. זהו דווקא כשראש הנפל גדול ועגול כפיקה, היינו ככדור שבראש הפלך, שהנשים טוות בו חוט השתי, אבל אם ראשו קטן מכדור זה, אף על פי שנפתח הקבר ויצא ראש העובר לחוץ, עדיין יש לה פנאי להלך מבית לבית, ולכן הראשון טמא בספק, שחוששים שמא כבר נפתח הרחם בבית הראשון ויצא ראשו לחוץ

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שלישי לעומר עמ' ב

18 בְּקִינּוּי - שצריך שני עדים שקינא לה הבעל, וכמו כן דורשים ב'ה' 19 וְלֹא בְּסִתְיָהּ - שצריך שני עדים שנסתרה. ולימוד זה מִיִּבְעֵי לִיָּה 20 לתנא להביא. מתרצת הגמרא, הִכִּי נִמְי' קְאָמַר - אכן גם המשנה 21 סוברת שהלימוד שעד אחד אינו נאמן על סתירה הוא משום 22 שְׁתַּלְמוּד לומֵד 'בְּה' וְלֹא בְּקִינּוּי 'בְּה' וְלֹא בְּסִתְיָהּ. אלא 23 שהמשנה דיברה על דין נוסף, שְׁמוֹמְמָאָה בְּעִלְמָא בְּלֹא קִינּוּי וּבְלֹא 24 סְתִירָה - באופן שלא היה קינוי וסתירה ומעיד עד אחד שזינתה, 25 הדין הוא דְּלֹא מְהִימֵן עַד אֶחָד אלא צריך שנים, ודין זה מְנַלְן, על 26 זה משיבה המשנה, נֶאֱמַר בְּאֵן, לגבי ערוה "כִּי מִצָּא בְּה' עֲרוֹת 27 דְּבַר" וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן "עַל פִּי שְׁנַי עֲדִים או עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֲדִים יָקוּם 28 דְּבַר", ודורשים בגורה שוה, מַה 'דְּבַר' הָאֱמוּר לְהֵלֵן מאמינים רק 29 לְעֲדִים שְׁנַי, אָף בְּאֵן לגבי ערוה מאמינים רק לְעֲדִים שְׁנַי. 30 תִּנּוּ רִבְנָן, אִי זוּ הִיא עֲרוֹת הָרְאוּנָה - איזו עדות נקראת במשנה 31 'עדות ראשונה', זו עֲרוֹת סְתִירָה - עדות שנסתרה. ואיזו עדות 32 נקראת במשנה 'עדות אַחְרוּנָה', זו עֲרוֹת מוֹמְמָאָה - העדות שנבעלה 33 לאחר קינוי וסתירה.

1 המשנה, וְקַל וְחֹמֶר לְעֲרוֹת הָרְאוּנָה מֵעֲתָה - אם כן נלמד בקל 2 וחומר להיפך, שבעדות על סתירה מספיק עד אחד, שהרי וְמַה עֲרוֹת 3 הָאֶחְרוּנָה - להעיד שזינתה, שְׁאוּסְרָתָה אִיסוּר עוֹלָם על בעלה, 4 ומכל מקום מִתְקַיְמָת בְּעַד אֶחָד, עֲרוֹת הָרְאוּנָה - להעיד 5 שנסתרה, שְׁאוּן אִיסְרָתָה אִיסוּר עוֹלָם - שהרי יש לה היתר לבעלה 6 אם תיבדק במי סוטה ותימצא כשרה, אִינּוּ דִין שְׁתַּתְקַיְמִים עדות זו 7 בְּעַד אֶחָד. אין הדין כן משום שְׁתַּלְמוּד לומֵד אמרה התורה לגבי 8 ערוה "כִּי מִצָּא בְּה' עֲרוֹת דְּבַר", וְלֵהֲלֵן הוּא אומֵר "עַל פִּי שְׁנַי 9 עֲדִים או עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֲדִים יָקוּם דְּבַר", ודורשים גזירה שווה דבר 10 דבר, מַה דְּבַר הָאֱמוּר לְהֵלֵן - לגבי ממון, מאמינים רק עַל פִּי שְׁנַי 11 עֲדִים, אָף בְּאֵן - לגבי ערוה מאמינים רק עַל פִּי שְׁנַי, ולכן צריך 12 שני עדים שנסתרה ולא לומדים בקל וחומר להאמין לעד אחד. עד 13 כאן דברי המשנה להלן. 14 מקשה הגמרא על המשנה, הִיא מִכִּי מִצָּא בְּה' עֲרוֹת דְּבַר נִפְקָא 15 - האם דין זה - שעד אחד אינו נאמן לומר שנסתרה נלמד מהגזירה 16 שווה, והרי מִ'בְּה' נִפְקָא - דין זה נלמד מהפסוק 'ועד אין בה', 17 שדורשים דווקא בְּה' - להעיד שזינתה נאמן עד אחד, אבל וְלֹא

המשך ביאור למסכת סוטה ליום רביעי לעומר עמ' א

17 תִּיקוּ. 18 שנינו בברייתא, תִּנּוּן בֵּן פְּנִיחָא אומֵר שהשיעור הוא כְּדֵי שְׁתּוֹשִׁימ 19 יָדָה לְתוֹף פְּיָה לִימּוֹל את הקיסם. בְּעֵי רַב אֲשִׁי לפי איזה שיעור 20 זמן משערים, דְּמִתְרַק או דְּלֹא מִתְרַק - להוציא קיסם שנמצא דחוק 21 בין שאינו דחוק ונדרש פחות זמן להוציאו. מסיקה 22 הגמרא, תִּיקוּ. 23 שנינו בברייתא, פְּלִימוֹ אומֵר שהשיעור הוא כְּדֵי שְׁתּוֹשִׁימ יָדָה 24 לְפַל לִימּוֹל כְּכַר וּתִטְלוּ. בְּעֵי רַב אֲשִׁי לפי איזה שיעור זמן 25 משערים, דְּמִתְרַק או דְּלֹא מִתְרַק - להוציא ככר שנמצא דחוק 26 בסל, או שאינו דחוק ונדרש פחות זמן להוציאו. וכן יש להסתפק 27 האם משערים בְּחִדְתָּא או בְּעִתְקָא - בסל חדש או בישן, סל חדש 28 אינו נוח לשימוש משום שיוצאים ממנו חוטי האריגה, אך סל ישן נוח 29 לשימוש ונדרש פחות זמן להוציא ממנו את הככר. וכן יש להסתפק 30 האם משערים בְּחִמְיָא או בְּקִירָא - בככר חם או קר, ככר חם 31 צריך להוציאו מן הסל בנחת כדי שלא ימעך ויפול מידו, אך ככר קר 32 נדרש פחות זמן להוציאו מן הסל.

1 הוא כְּדֵי לְגַמוּעַ שְׁלֹשׁ בִּיצִים זו אַחַר זו, ואילו הָבָא - בברייתא 2 השנייה, אומֵר שהשיעור הוא כְּדֵי לְגַמוּעָה - לגמוע ביצה אחת. 3 מתרצת הגמרא, מה שאמר רבי יהודה בן בתירא בברייתא הראשונה 4 שהשיעור הוא כדי לגמוע שלש ביצים, אין זו דעתו, שהרי הוא סובר 5 כדי גמיעת ביצה אחת. אלא לְדַבְרֵיו דְּרַבִּי עֲקִיבָא קְאָמַר, דְּקָאֱמַר 6 רבי עקיבא שְׁמִשְׁעֵרִין בְּצִלְיָאָה וּבְגַמְיָעָה של ביצה אחת, וכפי 7 שביארה הגמרא את שיטתו, ולדבריו אמר רבי יהודה בן בתירא, 8 מדוע אתה משער בצליה וגמיעה של ביצה אחת, אִימָא - תאמר 9 שיעור של גַּמְיָעָה לְחֻדָּה, כלומר כְּדֵי לְגַמוּעַ שְׁלֹשׁ בִּיצִים זו אַחַר 10 זו, דְּהִינּוּ צִלְיָאָה וּגַמְיָעָה - ששיעור זה שווה לצליה וגמיעה של 11 ביצה אחת. 12 שנינו בברייתא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּן יִרְמְיָה אומֵר שהשיעור הוא כְּדֵי 13 שְׁיִקְשׁוּר כְּדֵי נִימָא - שיקשור האורג את החוטים שיוצאים מהבד. 14 בְּעֵי רַב אֲשִׁי לפי איזה שיעור זמן משערים, דְּמִתְרַק - קשירת שני 15 חוטים שרחוקים אחד מהשני, או דְּמִקְרַב - קשירת שני חוטים 16 שקרובים אחד לשני, ונדרש פחות זמן לקושרם. מסיקה הגמרא,

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף עה עמוד א. בהמשך הפסוק (שם יא ה) נאמר 'זכרנו וגו' את הקשאים ואת האבטחים ואת הקציר ואת הצלים ואת השמים, רבי אמי ורבי אסי נחלקו בביאור תלונת בני ישראל. חד אמר, אמנם טעם כל המינין טעמו כמון, אבל טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו, לפיכך התלוננו על חסרונם. וחד אמר, טעם כל המינין טעמו טעמן וממשן - חשו בפייהם ממשות המאכל, וְהִלְלוּ - במינים אלו, טעמו רק את טעמן ולא את ממשן.

נאמר בתורה לגבי המן (שמות טז לא), (והמן) [והוא] כֹּרֶעַ גַּד לְבָן (וטעמו)!. אמר רבי אסי, כוונת הכתוב היא שעגול הוא כְּגִידָא - זרע כוסבר, וְלֶבֶן כְּמַרְגְּלִית. (תניא נמי הכי), 'גד' שְׂדוּמָה לְזֶרַע פְּשֵׁתָן בְּגִבְעוּלָיִן שאף הוא עגול. אחרים אומרים, 'גד' לפי שְׂדוּמָה לְהַגְרָה שְׂמוּשְׁכַת לְבוֹ שֶׁל אֲדָם בְּמִים, כך נמשכו אחר המן. תניא אידך, 'גד' שְׂמִנִּי - [מגלה] לְהֵם לְיִשְׂרָאֵל אִי בֶן תְּשַׁעָה לְרֵאשׁוֹן וְאִי בֶן שְׁבַעָה לְאַחֲרוֹן - אשה שלא שהתה שלשה חדשים לאחר בעלה ונשאת וילדה, וספק אם נולד לאחר תשעה חדשים ומהבעל הראשון הוא, או לאחר שבעה חדשים ומהשני הוא, היה המן פושט להם ספק זה. שהרי כשליקטו את המן מצא כל אחד כפי מספר הנפשות שבביתו, אם כן מי שנמצא אצלו יותר בידוע שבנו הוא. 'לָבָן' שְׂמִלְכִין עֲוֹנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל - מתוך שדאגו שמוא מחר לא ירד מן, היו משעבדים לבם למקום.

תניא, רבי יוסי אומר פשם שהנביא היה מגיד להם לישראל מה שפחורין ומה שפסקין - את עוונותיהם הנסתרים, כך המן מגיד להם לישראל מה שפחורין ומה שפסקין - מגלה נסתרות ומברר ספקות. כיצד, שנים שבאו לפני משה לדין, זה אומר עבדי ננבת וזה אומר אתה מכרתו לי, אמר להם משה לבוקר משפט - בבוקר יתברר המשפט אף ללא בירור הטענות. למחר, אם נמצא עומרו בבית רבו הראשון בידוע שזה - השני ננבו, אך אם נמצא עומרו בבית רבו השני בידוע שזה הראשון מכרו לו. וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין, זה אומר היא סרחה עלי - זינתה תחת, ורוצה לגרשה בלא כתובה, והיא אומרת הוא סרח עלי - חטא נגדי, ואם רוצה לגרש שיתן לי כתובה, אמר להם משה, לבקר משפט. למחר, אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהיא סרחה עליו ולפיכך מזונותיה בידו כי נוהג עמה כדן והיא זו שצריכה לפייסו, אבל אם נמצא עומרה בבית אביה בידוע שהוא סרח עליה, ולפי שאינו נוהג בה כבוד לא זימנו את מזונותיה בידו.

הגמרא מבארת את השינויים בפסוקים בענין מקום ירידת המן: בְּתִיב (במדבר יא ט) 'וּבְרִדַת הַמַּלְאָךְ עַל הַמַּחֲנֶה לְיִלְהָ [וירד המן עליו]', הרי שירד המן בתוך המחנה. וּבְתִיב (שמות טז א) 'וַיֵּצֵא הָעָם וְלֶקְטוּ', משמע שירד סמוך למחנה. וּבְתִיב (במדבר יא ח) 'שָׂמוּ הָעָם וְלֶקְטוּ', משמע שירד רחוק. הָא בִּיצֵד - איך מתקיימים כל הפסוקים, אלא צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו סמוך למחנה וְלֶקְטוּ, וְרָשָׁעִים שָׂמוּ [-הרחיקו] וְלֶקְטוּ.

הגמרא מבררת את צורת הכנתו של המן: בְּתִיב (שמות טז ד) 'לָחֶם', משמע שהיה המן אפוי כלחם, וּבְתִיב (שם יא ח) 'עֲגוֹת' משמעו עיסה קודם אפייה, וּבְתִיב (שם) 'וַיִּמְחֲנוּ בְרַחֲמֵים' משמע שאף הוצרכו לטחנו. הָא בִּיצֵד, צדיקים קיבלוהו כלחם, בינונים כעוגות, וְרָשָׁעִים מְחֲנוּ בְּרִיחֵים.

הגמרא דורשת מן הפסוק שעם המן ירדו דברים נוספים: 'או רבו פמדה' (שם יא ח), אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא, מלמד שירד להם לישראל עם המן תכשיטי נשים - בשמים שנשים מתקטשות בהם, שהוא דבר שנידון [-הנשחק] פמדה. וּבְשִׁלּוֹ בְּפָרוֹר', אמר רבי חמא, מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי קדירה - תבלינים הנותנים טעם וריח טוב במאכל.

דף עה עמוד א. הללו לא טעמו. שהן קשין לעוברות ומיניקות כדאמרינן בספרי משל אומר לאשה לא תאכלי בצל מפני התינוק; והוא כורע גד לבן אמר רבי אסי. זרע הגד אינו לבן אבל עגול הוא והכי קאמר קרא והוא עגול כורע גד ולבן כמרגלית: כנידא. גרעין של אליינדרה: שדומה לזרע פשתן. שגם הוא עגול: שמלכין עוונותיהן. מתוך שהיו דואגים שמוא לא ירד מן למחר היו משעבדים לבם למקום: אם בן תשעה וכו'. לפי שנאמר (שמות טז) וימודו בעומר בין שליקט הרבה בין שליקט מעט מוצא עומר לגולגולת ואם נמצא יתר בבית הראשון בידוע שכן תשעה לראשון הוא ואם בבית האחרון בידוע שכן האחרון הוא: הוא סרח עלי. ותובעתו כתובתה: ירד המן עליו. אלמא בתוך המחנה יורד וכתב ויצא העם ולקטו יציאה מחוץ למחנה משמע וכתב שטו משמע למקום רחוק כמו משוט בארץ (איוב א): להם. משמע אפוי: עוגות. משמע קודם אפייה: תכשיטי נשים. בשמים שהן דוכות במדוכה ומתקטשות בהן להיות ריחן ערב לבעליהן: ציקי קדירה. תבלין לתבשיל ערב ומבושם:

59 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: ההוא וישאל ועוד פוכבים, והו
60 קאלי באורחא ביהודי – מעשה ביהודי וגוי שהיו מהלכים יחד
61 בדרך, לא אימצו עוד פוכבים לסגנון ביהודי – לא הצליח הגוי
62 ללכת עם הישראל, שהיה הישראל מהלך מהר בכח רב. רצה הגוי
63 לגרום לישראל ללכת לאט, אפריה – הזכיר לו את חורבן בית
64 המקדש. נניד ואיתגח – נאנח היהודי, ואפילו הכי לא אימצו עוד
65 פוכבים לסגנון ביהודי – ואף על פי כן לא הצליח הגוי ללכת יחד
66 במהירות כמותו. אמר ליה הגוי, לאו – האם לא אפריתו שאנחה
67 שויקרת חצי גופו של אדם, ומדוע לא גרמה לך האנחה להאט
68 בהילוךך. אמר ליה הישראל, הני מילי – דבר זה, שאנחה שוברת
69 חצי גופו של אדם, הוא רק במילתא דיהדי – דבר חדש שאירע
70 לאדם, אבל הא, דשנין פה – שמועה זו של חורבן בית המקדש,
71 שכבר הורגלנו בה, לא. דאמרי אינשי – שרגילים בני אדם לומר,
72 דמלפיה תכלי – אשה הרגילה לשקל את בניה, לא פהתה – אינה
73 מפחדת שוב במות אחד מהם, כיון שכבר הורגלה בכך. ואף אנו
74 כבר הורגלנו בצער זה.

* * *

75 שנינו במשנה: הטיילין עונתם ככל יום. מבררת הגמרא: מאי – מי
76 הם 'טיילין'. משיבה הגמרא: אמר רבא, גני פירקי – תלמידים
77 שרוב מצוי בעירם, ולומדים בבית המדרש שבעיר וחוזרים בערב
78 לביתם. מקשה הגמרא: אמר ליה אבוי, מאן דרתיב קהו – אותם
79 שכתוב עליהם הפסוק (תהלים קכ"ב) 'שוא לכם משכימי קום מאחרי
80 שבת אבלי לחם העצבים בן ותן לידיו שנא', כלומר, בחינם הוא
81 עמלכם, העוסקים במלאכה ומקדימים לקום בבוקר ומאחרים
82 לישב בלילה, ומחמת כן אתם אוכלים לחמכם בעצב, שהרי כן יתן
83 ה' שכר לאותם המנדדים שינה מעיניהם לכבודו ולמצותו, ואמר
84 רב יצחק, מי הם אותם המנדדים שינה לכבוד ה', אלו גשותיהן של
85 תלמידי חכמים, שפנדרות שינה מעיניהם בעולם הזה להמתין
86 לבעליהן עד שישבו מבית המדרש, וממדת זה הן זוכות וקאות
87 לחיי העולם הבא, הרי שאותם בני פירקי נמצאים בשעת שינה
88 בבית המדרש, ואת אמרת שטיילים' שעונתם בכל יום הם בני
89 פירקי, והרי כיון שהם מאחרים לשוב לביתם, אין להם פנאי לקיים
90 עונתם כל לילה.

91 מחמת קושיא זו מפרש אבוי באופן אחר מי הם הטיילים: אלא
92 אמר אבוי, פירוש המשנה הוא בדרב, דאמר רב, הטיילין הם כגון
93 רב שמואל בר שילת, שהיה מלמד תינוקות ומתפרנס מהן, דאביל
94 מדידיה ופתי מדידיה – שאוכל ושותה משל עצמו. ונגי במילא
95 דאפדניה – וישן בצל ביתו, ואינו יוצא לסחורה מחוץ לביתו, ולא
96 חליף פריסקא דמלכא אנביה – שליח מלך פרס אינו עובר על
97 פתח ביתו לשאול לו עבודת המלך, כיון שאינו עשיר בעיניהם.
98 ומתוך שלותו יש לו פנאי לקיים עונתו בכל יום.
99 דעה נוספת: בי אהא – כשבא רבין מארץ ישראל לבבל אמר,
100 'טיילנים' היינו כגון מפנקי דמערכא – המפנקים שבארץ ישראל,
101 שמעוננים הם במאכל ומשתה, ולכן הם בריאים ובעלי כח לקיים
102 עונתם כל יום.

103 הגמרא מביאה שני מעשים להראות את כוחם של בני ארץ
104 ישראל: רבי אבהו, הוה קאי בי פאני – היה עומד בבית המרחץ,
105 הוה סמיכי ליה תרי עברי – ותמכו בו שני עבדים. איפחית בי פאני
106 מתותיה – נשבר המרחץ תחתיו, ונפל הוא ועבדיו לתחתית
107 המרחץ, ששם מתאספים המים. איתרמי ליה עמוא – הזדמן לרבי
108 אבהו עמוד, סליק ואפקיהו – עלה על העמוד בידו האחת, ובידו
109 השנייה העלה את שני עבדיו.
110 מעשה נוסף: רבי יוחנן הוה קסליק בדרגא – עלה במדרגות, הו
111 סמיכי ליה – תמכו בו רב אמי ורב אסי, איפחית דרגא תותיה –
112 נשברה המדרגה תחתיו, ונפלו שלשתם. סליק ואפקיהו – טיפס
113 ועלה רבי יוחנן מתחתית המדרגות, והעלה עמו אף את רב אמי
114 ורב אסי. אמרי ליה רבנן לרבי יוחנן, וכי מאחר דהכי – כיון שכוחך
115 רב כל כך, למה ליה למיסקייהו – לשם מה אתה זקוק שיסמכו
116

1 שואלת הגמרא: אורחא דמילתא פמה – מה היא הרגילות ודרך
2 העולם, כלומר, אף מי שיכול לפנות את אשתו שתתן לו רשות
3 לפרוש כרצונו, כמה זמן ראוי לו לפרוש מביתו ולא ישא על כך
4 חטא. משיבה הגמרא: אמר רב, ראוי לנהוג שישהה לסירוגין חדש
5 פאן – בבית המדרש שבעיר אחרת, וחדש בפני. וראיה לשיעור
6 זה, שפאמר לגבי המשרתים שעבדו את דוד המלך, (דה"א א' כ"ו א)
7 'המשרתים את המלך לכל דבר הפחלקות הפאה והיוצאת חדש
8 בחדש לכל חדשי השנה', והיינו שהיו שתי מחלקות קבועות
9 המשמשות כל אחת ששה חדשים בדילוג, חודש בבית המלך
10 וחודש בביתם. ואף כאן, יכול התלמיד ללכת לעיר אחרת כדי
11 ללמוד תורה חודש אחד, ולשוב לשהות חודש אחד בביתו.

12 מביאה הגמרא את דעת החולק: ורבי יוחנן אמר, ההנהגה הראויה
13 היא, חדש אחד פאן ושנים בפניו. שפאמר לגבי האנשים ששלח
14 שלמה המלך מארץ ישראל לכרות עצים בלבנון לצורך בנין בית
15 המקדש, שהיו שלשים אלף אנשים, ונאמר (מלכים א' ה' כח) 'וישלחם
16 לבנונה עשרת אלפים בחדש חליפות' – (היו מתחלפים) חדש יהיו
17 בלבנון שנים חדשים בפניו, והיינו שכל עשרת אלפים איש היו
18 עובדים חודש אחד בלבנון, וחוזרים לביתם לחודשים.
19 הגמרא מבררת מדוע כל אחד מהאמוראים לא למד מהפסוק
20 שהביא חבריו. שואלת הגמרא: ורב נמי, מאי מעמא לא אמר
21 מההיא – ואף רב, מדוע לא למד דין זה מהפסוק העוסק בבנין בית
22 המקדש, שמבואר שצריך לשהות חודשיים בבית. משיבה הגמרא:
23 שאני – שונה הוא כגון בית המקדש כיון דאפשר לבנותו על ידי
24 אחרים, ולכן היו הפועלים שוהים בביתם חודשיים, אך לימוד
25 התורה שמוטל על האדם אינו יכול להיעשות על ידי אחרים, ולכן
26 ראוי לשהות בביתו חודש אחד ולחזור ללימודו.

27 ממשיכה הגמרא ושואלת: ורבי יוחנן, מאי מעמא לא אמר מההיא
28 – מדוע לא למד דין זה מהפסוק האמור לגבי משרתי דוד המלך,
29 ששהו רק חודש אחד בביתם. משיבה הגמרא: שאני התם – שונה
30 הדבר שם, דאית ליה תרווקה – שההולך לעבוד בבית המלך יש
31 לו הרווחה בפרנסתו, ומתרצה אשתו שיהיה רק חודש בביתו כדי
32 שיהיו לה מזונות ותכשיטים בריוח, אך לימוד תורה זו מצוה רק
33 שלו, ואינה מתרצה שיהיה רק חודש בבית, אלא עליו לשהות
34 חודשיים בביתו וחודש בבית המדרש.

* * *

35 אגב מחלוקת רב ורבי יוחנן בשיעור הראוי לפרוש מביתו ללמוד
36 תורה, מביאה עוד מחלוקת ביניהם: אמר רב, אנחה שויקרת חצי כח
37 גופו של אדם. שפאמר בנבואת יחזקאל על חורבן ירושלים, (יחזקאל
38 כ"א א') 'ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים, ובמרירות האנח, והיינו,
39 שהאנחה שוברת את הגוף עד המתנים, שהם באמצע הגוף. ורבי
40 יוחנן חלק ואמר, אנחה שוברת אף כל גופו של אדם, שפאמר בפסוק
41 שאחריה, 'והיה בי יאמרן אלוד על מה אתה נאנח, ואמרת, אל
42 שמועה כי פאה, ונמם כל לב ורפו כל ידים ובהתה' – (תקצר) כל
43 רוח, וכל פרצים תלכנה מים' – הברכים ינועו ברתת ובהלה ללא
44 מנוחה כמו מים, ומוכח שהאנחה שוברת את כל הגוף, שהרי
45 הזכרו בפסוק אברים מכל הגוף.

46 מבררת הגמרא מדוע כל אחד מהאמוראים מיאן בדרשת חבריו.
47 שואלת הגמרא: ורבי יוחנן נמי, התיב בשברון מתנים, הרי
48 שאנחה שוברת רק חצי גוף. משיבה הגמרא: ההיא – פסוק זה,
49 מלמד רק דבי מתחלא – שכאשר מתחילה האנחה לשבר את כח
50 הגוף, ממתנים מתחלא – היא מתחילה, אך לבסוף היא מגיעה לכל
51 הגוף.

52 ממשיכה הגמרא ושואלת: ורב נמי, התיב שעל ידי האנחה ונמם
53 כל לב, ורפו כל ידים, ובהתה כל רוח, ומוכח שהאנחה משברת
54 כל גופו של אדם. משיבה הגמרא: שאני – שונה היא האנחה
55 המגיעה מחמת השמועה על חורבנו דבית המקדש, דתקיףא טובא
56 – שחוקה וקשה היא מאד, עד כדי שבירת כל הגוף, אך סתם
57 אנחה אינה שוברת אלא חצי הגוף.
58

1 אלא אורחא דמילתא כמה — פירש בקונטרס שלא ישא עליו חטא ואפילו הוא יכול
 2 לפתותה. ואם תאמר: והיאך יצא רבי עקיבא וכל הגזר דלמקנ? ויש לומר: דהתם בלא
 3 פתוי היו שמחות שהיו בעליהן הולכין ללמוד תורה. ולהיות תלמידי חכמים. ואדרבה
 4 אדעתא דהכי נשאו שילכו ללמוד תורה. ונראה לרבינו יצחק דאפועלים קאי, ולא
 5 אתלמידיים. דהא אפילו שלא ברשות יוצאין
 6 לעולם שלשים יום ויחזור לביתו יום אחד. והבא
 7 קרא קאמר חדש בביתו או שני חדשים למאן
 8 דאמר דאף על פי שהוא ברשות. אלא אפועלים
 9 קאי, וקרא נמי דמיתני בפועלים איירי. ואם
 10 תאמר: והכי קאמר בסמוך שאני בראייתו לזו
 11 רוחא, פועלים דמתניתין נמי אית להו רוחא ויש
 12 לומר: רוחא דהתם דמלאכת המלך, נפיש.
 13 שאני שמועת בית המקדש דתקיפא טובא —
 14 ואם תאמר: וזה האי קרא ד"ואתה בן דאם האנח
 15 בשברון מתנים" גבי בית המקדש כתיב. דכתיב
 16 בתריה "והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח
 17 ואמרת להם: ודורשן אלא שמועת כי באה וגמס כל לב?
 18 ויש לומר: דהדורשן קרא קודם חורבן כתיב. וכן היה
 19 אומר נביא לישראל שהיה נאנח על שמועת בית
 20 המקדש שעתידי ליהרס, ואו "וגמס כל לב" מתוך
 21 האנחה שתהיה אחר החורבן על שמועת בית
 22 המקדש.
 23 מיילין על שם שדרבם בטולא דאפדנייהו.
 24 מנדרות שינה מענייהם — בתלמודים
 25 הלומדים בערים קאי, דאי בעיר
 26 אחרת — אמאי מנדרות שינה? הא אין דרך ליכנס
 27 בעיר בלילה. והתניא הפועלים אחת בשבת
 28 — מרישא דקני הפועלים שבת אחת לא מצי
 29 למיפך, דרישא לאו בדין עונה מיירי, אלא
 30 אדרבה, שמועין דשרי לשנות ולבטל עונה
 31 ממה שהיה מנהגם תחלה. אבל מרייתא פריך
 32 שפיר, דאיירי בדין עונה האמורה בתורה ולא
 33 ביציאה שלא ברשות, מדקתני: אחת בשבת, ולא
 34 קתני שבת אחת כמו במתניתין. ומשני: דבעושה
 35 מלאכה בעיר אחרת איירי, והיה דרבם ומנהגם
 36 כך. ואם תאמר: מאי איירא כשמנהגם כך? אפילו
 37 לשנות יכולין שבת אחת כדפרישית במתניתין?
 38 ויש לומר: דברייתא קא משמע לן דאף על פי
 39 שמנהגם כך לעשות מלאכה בעיר אחרת, אם
 40 רוצים לשנות ולשהות יותר — אין הרשות בידם.
 41 ורבינו יצחק ברבי ברוך היה אומר דשלש מדות
 42 בפועלים, דהעושין מלאכה בעירן — שתיים
 43 בשבת, כדתנן במתניתין, וברייתא בעושין מלאכה
 44 בעיר אחרת וחרוץ בכל יום לביתם אחת בשבת,
 45 לפי שיש להם טורח הדרך. אבל אותם שאין
 46 חרוץ לביתם, בין היה מנהגם בין לא היה, כמו
 47 רישא דמתניתין דקתני יוצאין שבת אחת —
 48 משמע שזן כל שבעה כחזן וחרוץ בכל יום
 49 שמיני. אבל רבינו יצחק לא פירש אלא שתי מדות
 50 שתיים בשבת, ואחת בשבת כדפרישנא.
 51 רוצה

1 אורחא דמילתא — דרך ארץ, שלא ישא עליו חטא, ואפילו הוא יכול לפתותה שתתן לו
 2 רשות. לכל דבר המחלוקת הבאה והיוצאת חדש בחדש — בדברי יהושע במחלוקת שהיו
 3 עובדים את דוד כל מחלוקת חדש, ואף על גב דמשמעוהו דענינא משמע שלא היה
 4 פורש מביתו אלא חדש אחד בשנה, ואין ללמוד משם אלא חדש כאן ואחד עשר חדשים
 5 בביתו — רב קרא יתירא דהבאה והיוצאת
 6 דריש, דהוה ליה למכתב: "המשרתים את המלך
 7 לכל דבר מחלוקת חדשי השנה", וכתב "דבר
 8 המחלוקת הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל
 9 חדשי השנה", משמע שהיו שתי מחלוקות נצבים
 10 ומשרתים, משמרתים עם השאר, זו ששה
 11 חדשים בדילוג וזו ששה חדשים בדילוג. זו באה
 12 וזו יוצאה מדי חדש בחדש, הרי חדש בבית
 13 המלך וחדש בביתו. ואף כאן — חדש בבית רבו
 14 וחדש בביתו. ושנים חדשים בביתו — האיש
 15 בביתו. שהרי שלשים אלה איש היה המס,
 16 וישלחם לבגונה עשרת אלפים בחדש",
 17 כשמחלופים אלו הולכין עשרת אלפים אחרים,
 18 ובחדש השלישי עשרת אלפים שלשים. נמצא
 19 שעמדו הראשונים בביתם שני חדשים. וכן כולם
 20 בחלופיהם כך. שאפשר על ידי אחרים — לפי
 21 מנין החלופיות כל היו עולים. שאני התם דאית
 22 ליה הרווחה — שהיו נהנים מבית המלך, ואיכא
 23 רוח ביתא, לפיכך מקבלת עליה שיהיה בבית
 24 המלך (והדורשן אורח משני אחרים, שכיון שיש לו
 25 שרבי יש לה מוזנות מרווחים ותבשיתין, אבל
 26 תלמוד תורה — מצוה דליה הוא. אנה שוברת
 27 כ" — אידי דאפילו בה רב רבי יוחנן בדרשא
 28 דקרא, נקט לה נמי הכא. מתנים — באמצע
 29 הגוף. דשנן בה — הורגלו בה, כמו "כיון דדש
 30 דש" (גיטין נ"ב). דמלפא תכלי לא כהתה —
 31 אשה הולכות לשלכ גניה לקורבם אינה
 32 תמידה ומפחדת בנות אחר מהם, שכבר
 33 לימודת. בני פירקי — תלמידים שהרב מצוי
 34 להם בעירן, ושונים פרקם, ולנים בביתם. מאן
 35 דכתיב כהן — בשבילם נאמר לבעלי אומניות.
 36 שוא לכם משכבתי קום מאחרי שבת —
 37 למלאכת הרשות, אוכלי לחמם בעצב — כן יתן
 38 הקדוש ברוך הוא ליהודי שגא — למי שמנדד
 39 לכבודו ולמצותו שינה. מנדרות שינה —
 40 ממתנות את בעליהן שזן בבית רבם ושונים
 41 פרקם. אלמא, בשעת שינה עוזן בבית רבן, ואת
 42 אמרת יש לזן פנאי לעונה בכל לילה? רב
 43 שמואל בר שילת — מלמד תינוקות היה,
 44 ומתפרנס מהן, כדאמרין בינערה שנתפתתה"
 45 (לעיל ג"א). ולא חליף פרישתקא דמלאכה אבבה,
 46 — אין שליח מלך פרס עובר על פתחו לשאול
 47 לו עבודת המלך. שאין עין המלך עליו, שאינו
 48 עשיר בעניהם. מפני דמערכא — בני ארץ
 49 ישראל מעוניים במאכל ומשתה, לכך הם
 50 בריאים ובעלי כח לתשמיש. איפחית בי באני —
 51 תחת המרחצאות יש חלל שהמים נופלים שם.
 52 אסקינתו — העלה את העבדים בידו אחת,
 53 ובשניה היה מטפס ועולה בעמוד. מאחר דהכי
 54 — שבעל כח אתה. אם כן — שאיתת את כחי,
 55 ולא יסמכונני. מה אני? — כח בעצמי להשתמש
 56 בו לעת זקנה. בערים — שתיים בשבת. איכפל
 57 תנא לאשמועינן מייל ופועל — תנא דסתם
 58 לעיל: המדיר את אשתו, בית הלל אומרים שבת
 59 אחת — אין לו לומר זאת לא בספן ולא בגמל
 60 ולא בחמר ולא בתלמידי חכמים, שהרי ואף
 61 החמרו עונתו אחת בשבת, ובשביל יום אחד
 62 יוציא ויתן כתובה? הרי עונתו משבעה לשבעה, וכל שכן גמל וספן אין בכלל זהו אלא טייל ופועל העושה מלאכה בעיר, שדרכו לשמש שתיים בשבת.

1 אורחא דמילתא — דרך ארץ, שלא ישא עליו חטא, ואפילו הוא יכול לפתותה שתתן לו
 2 רשות. לכל דבר המחלוקת הבאה והיוצאת חדש בחדש — בדברי יהושע במחלוקת שהיו
 3 עובדים את דוד כל מחלוקת חדש, ואף על גב דמשמעוהו דענינא משמע שלא היה
 4 פורש מביתו אלא חדש אחד בשנה, ואין ללמוד משם אלא חדש כאן ואחד עשר חדשים
 5 בביתו — רב קרא יתירא דהבאה והיוצאת
 6 דריש, דהוה ליה למכתב: "המשרתים את המלך
 7 לכל דבר מחלוקת חדשי השנה", וכתב "דבר
 8 המחלוקת הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל
 9 חדשי השנה", משמע שהיו שתי מחלוקות נצבים
 10 ומשרתים, משמרתים עם השאר, זו ששה
 11 חדשים בדילוג וזו ששה חדשים בדילוג. זו באה
 12 וזו יוצאה מדי חדש בחדש, הרי חדש בבית
 13 המלך וחדש בביתו. ואף כאן — חדש בבית רבו
 14 וחדש בביתו. ושנים חדשים בביתו — האיש
 15 בביתו. שהרי שלשים אלה איש היה המס,
 16 וישלחם לבגונה עשרת אלפים בחדש",
 17 כשמחלופים אלו הולכין עשרת אלפים אחרים,
 18 ובחדש השלישי עשרת אלפים שלשים. נמצא
 19 שעמדו הראשונים בביתם שני חדשים. וכן כולם
 20 בחלופיהם כך. שאפשר על ידי אחרים — לפי
 21 מנין החלופיות כל היו עולים. שאני התם דאית
 22 ליה הרווחה — שהיו נהנים מבית המלך, ואיכא
 23 רוח ביתא, לפיכך מקבלת עליה שיהיה בבית
 24 המלך (והדורשן אורח משני אחרים, שכיון שיש לו
 25 שרבי יש לה מוזנות מרווחים ותבשיתין, אבל
 26 תלמוד תורה — מצוה דליה הוא. אנה שוברת
 27 כ" — אידי דאפילו בה רב רבי יוחנן בדרשא
 28 דקרא, נקט לה נמי הכא. מתנים — באמצע
 29 הגוף. דשנן בה — הורגלו בה, כמו "כיון דדש
 30 דש" (גיטין נ"ב). דמלפא תכלי לא כהתה —
 31 אשה הולכות לשלכ גניה לקורבם אינה
 32 תמידה ומפחדת בנות אחר מהם, שכבר
 33 לימודת. בני פירקי — תלמידים שהרב מצוי
 34 להם בעירן, ושונים פרקם, ולנים בביתם. מאן
 35 דכתיב כהן — בשבילם נאמר לבעלי אומניות.
 36 שוא לכם משכבתי קום מאחרי שבת —
 37 למלאכת הרשות, אוכלי לחמם בעצב — כן יתן
 38 הקדוש ברוך הוא ליהודי שגא — למי שמנדד
 39 לכבודו ולמצותו שינה. מנדרות שינה —
 40 ממתנות את בעליהן שזן בבית רבם ושונים
 41 פרקם. אלמא, בשעת שינה עוזן בבית רבן, ואת
 42 אמרת יש לזן פנאי לעונה בכל לילה? רב
 43 שמואל בר שילת — מלמד תינוקות היה,
 44 ומתפרנס מהן, כדאמרין בינערה שנתפתתה"
 45 (לעיל ג"א). ולא חליף פרישתקא דמלאכה אבבה,
 46 — אין שליח מלך פרס עובר על פתחו לשאול
 47 לו עבודת המלך. שאין עין המלך עליו, שאינו
 48 עשיר בעניהם. מפני דמערכא — בני ארץ
 49 ישראל מעוניים במאכל ומשתה, לכך הם
 50 בריאים ובעלי כח לתשמיש. איפחית בי באני —
 51 תחת המרחצאות יש חלל שהמים נופלים שם.
 52 אסקינתו — העלה את העבדים בידו אחת,
 53 ובשניה היה מטפס ועולה בעמוד. מאחר דהכי
 54 — שבעל כח אתה. אם כן — שאיתת את כחי,
 55 ולא יסמכונני. מה אני? — כח בעצמי להשתמש
 56 בו לעת זקנה. בערים — שתיים בשבת. איכפל
 57 תנא לאשמועינן מייל ופועל — תנא דסתם
 58 לעיל: המדיר את אשתו, בית הלל אומרים שבת
 59 אחת — אין לו לומר זאת לא בספן ולא בגמל
 60 ולא בחמר ולא בתלמידי חכמים, שהרי ואף
 61 החמרו עונתו אחת בשבת, ובשביל יום אחד
 62 יוציא ויתן כתובה? הרי עונתו משבעה לשבעה, וכל שכן גמל וספן אין בכלל זהו אלא טייל ופועל העושה מלאכה בעיר, שדרכו לשמש שתיים בשבת.

1 רוצה אשה בקב ותיפלות כו' – תימה: דאמרין לעיל: שאני התם דאית להו רוחא! ושמו
2 עבודת המלך איבא רוחא טפי.
3 **מתשעה** בקין ופרישות גרסין – הדמורה אשתו על ידי שליש תנן (כתובות סד.)
4 דנותן לה שני קבין, ואינו פורש מתשמיש. המורד על אשתו מתשמיש –
5 מוסיפין על כתובתה שלשה דינר (לקמן סג.א).
6 ולפי חשבון ארבע סאין בסלע הוי שלשה דינר
7 שמונה עשר קבין, כן פירש בערוך.
8 **החוטב** המשולש לא במהרה יתקן – לפי
9 ששלשתן ראו זה את זה. כדאמרין
10 בעלמא (בבבא בתרא נט.א) שאמר רבי אשעיא
11 דבר, ואתו ושאלו לרבי ביטא. לכך קרי עליהו
12 'החוטב המשולש לא במהרה יתקן', כלומר: לא
13 יתקן מרעו ליעולם, כדאמרין בעלמא (בבא
14 מציעא פה.א): כיון שאדם לומד דוא וכווננו וכווננו
15 מכאן ואילך תורה חזרת על אבסגיא שלה,
16 ודריש מצינא זאת ברייתא וגו'.
17 **דהות** צניע ומעלי – הוא דאמר כ'אלו עוברין'
18 (פסחים מט.ב): אמר רבי עקיבא:
19 כשהייתי עם הארץ הייתי אומר: מי יתן לי תלמוד
20 חכם ואנשכנו כחומר. משמע דלא היה מעלי
21 איבא לבינור דהתם לאו משום שהיה שונא
22 תלמידי חכמים, אלא משום שדעה סבור שמתגאן
23 על עמי הארץ מפני תורתן, והוי תלמידי חכמים
24 שונאים אותם. וגם משום שהיו מניחין אותם
25 ליגע בהם. כדאמרין (תגינה יח.ב): בגדי עם
26 הארץ מדרס לפרושים. אבל מכל מקום שומר
27 מצות היה – רבינו תם.
אדעתא

1 אבולחו – נמי קאמר, דעל ידי נדר יתר משבת אחת – לא. והא – בלא נדר, ששה
2 חדשים קאמר בספנים. אינו דומה – לענין תענית מי שיש לו כו' – אף כאן, בלא נדר
3 דעתה נוחה לבעלה, שמוא יבא בתוך הזמן. אבל זו, משהדירה הרי היא כמי שאינה מצפה
4 לבעל. חמר ונעשה גמל פאי – נישאת לו כשהוא חמר, מהו ליעשות גמל שלא ברשות?
5 הרווחה עדיפא לה, שיתעשר, או עונה עדיפא
6 לה: בקב ותיפלות – להיות בעלה עמה.
7 מעשרה קבין – להתעשר. דברי רבי אליעזר –
8 אמתיניתין קאי. וסיפא דמתניתין נקט. זו דברי
9 רבי אליעזר – הך ענותו וציאותא שלא ברשות
10 דמתניתין, דקתני: התלמידים יוצאים לתלמוד
11 תורה שלא ברשות שלשים יום. סבכו רבנן –
12 תלמידים שבדורנו סומכים על דבריו, ויוציאן
13 שלא ברשות. ועבדי עובדא – כותיה. נפשיתו
14 – והוא בא להם לטול מהם נפשות, שנעשים
15 ומתים. מסכיא – תרגום של מצפה. מערב שבת
16 כו' – שהוא ליל תענוג, ושבתה, והנאת הגוף.
17 כפי פטרו – כות המתאבלים, ודחיבין בכפית
18 המטה. איבא פסולא – להשיא בתו של רבי
19 הייא. איבא פסולא – שלא הוי מהוגנים לווג
20 אחד. שפטיה בן אביזל – בן דוד היה, אביטל
21 שם אשת דוד. ורבי הייא אתי משמע, ודוד
22 הפסול: שרבי היה מבית דוד, ולא היתה בת
23 הבאה משמעיו הוגנת לבנו, שלא היתה בת
24 שלמים. פסקו ליה תריה סרי שנין – קודם
25 שיכנסו. אחלפיה איתיה – העבירו הנערה לפני
26 החתן. דעת קונך יש כך – שאמר להרחיק זמן
27 חופתו, ודוד וקרבה מרוב חיבת כלתו. מעיקרא
28 כתיב תביאמי ותפעטמו בחר נחלתך מבין
29 לשבתך – שיבאו לארץ ואחר כך יבנו לו
30 מקדש. ולבסוף אמר ועשו לי מקדש – במדבר.
31 איעקרא – נעשית עקרה. כן דרך העומדות
32 עשר שנים בלא בעל. בשילחי הלוליה דרבי
33 שמעון – סוף ימי חופתו. איעכב לי – המתן לי
34 עד שיכלו ימי חופתי, ואלך עמך לבי רב.
35 אישתנו שבילי דמתא – שנבנו בעיר בנינים
36 חדשים, ונסתמו בה מבואות. להחיא רבייתא –
37 נערה. סוי לבא – ראה לבא, כלומר: נדמה
38 ללבה פתאום שוה בעלה. לא איעביד בדעבא
39 בר הכינאי – שנכנס לביתו פתאום. יתיב קמיה
40 – ולא היה האב מכירו. הויא – לבריה דמחרון
41 שמעתיה. אי הוויי הבא – אילו הייתי כאן
42 כשהנחתי בני קטן והלכתי – הייתי מלמדו
43 תורה, ודיה חכם כזה. כלבא שבעו – שם אחד
44 מעשרי ירושלים, שכל הנכנס לביתו רעב ככלב
45 היה יוצא שבע.

1 אבולחו. והא ששה חדשים קאמר! אינו דומה כו'
2 שיש לו פת בסלו, למי שאין לו פת בסלו. אמר
3 ליה רבה בר רב הונן לאבין: חמר ונעשה גמל מאי?
4 אמר ליה: רוצה אשה בקב ותיפלות מעשרה קבין
5 ופרישות. "הספנים אחת לששה חדשים דברי רבי
6 אליעזר". אמר רב ברונא אמר רבי: הלכה כרבי
7 אליעזר. אמר רב אדא בר אבהו אמר רבי: זו דברי
8 רבי אליעזר, אבל חכמים אומרים: התלמידים יוצאין
9 לתלמוד תורה שנים ושלש שנים שלא ברשות.
10 אמר רבא: סמכו רבנן אדרב אדא בר אבהו ועבדי
11 עובדא בנפשיתו. כי הא דרב רחומי הוה שכח
12 קמיה דרבא בבחוקא. הוה רגיל דהוה אתי לביתיה
13 כל מעלי יומא דכיפורי. יומא חד משכתייה שמעתיא,
14 הוה מסכיא דביתיה: השתא אתי, השתא אתי. לא
15 אתא. חלש דעתה, אחית דמעתיא מעיניה. הוה יתיב
16 באיגרא – אפחית איגרא מתותיה, ונת נפשיה. עונה
17 של תלמידו חכמים אימת? אמר רב יהודה אמר
18 שמואל: מערב שבת לערב שבת. "אשר פריו יתן
19 פעוהו" אמר רב יהודה ואיתימא רב הונא ואיתימא

20 רב נחמן: זה המשמש מפתו מערב שבת לערב שבת. יהודה בריה דרבי חיאי חתניה דרבי
21 ינאי הוה אויל ותיב בבי רב, וכל בי שמישי הוה אתי לביתיה. וכי הוה אתי – הוה קא
22 חזי קמיה עמנדא דנורא. יומא חד משכתייה שמעתיא. פיון דלא חזי ההוא סימנא – אמר
23 להו רבי ינאי: כפא מפתו, שאילמלי יהודה קיים – לא ביטל עונתו. הווי "בשנגה שיוצא
24 מלפני השליט" ונת נפשיה. רבי אעסק ליה לבריה בי רבי חיאי. בי מטא למיכתב פתובה
25 נח נפשה דרבייתא. אמר רבי: חס ושלום פסולא איבא? יתיבו ועיינו במשפחות: רבי אתי
26 משפטיה בן אביטל, ורבי חיאי אתי משמעו אחי דוד. אויל אעסק ליה לבריה בי רבי יוסי
27 בן יומרא. פסקו ליה תרתי סרי שנין למזיל בבי רב. אחלפיה קמיה, אמר להו: גיהווי שית
28 שנין. אחלפיה קמיה, אמר להו: איכנים, וחדר אויל. הוה קא מכסף מאבוח. אמר ליה:
29 בני, דעת קונך יש כך. מעיקרא כתיב: "תביאמו ותפעטמו", ולבסוף כתיב: "ועשו לי מקדש
30 ושכנתי בתוכם". אויל יתיב תרתי סרי שני בבי רב, עד דאתא איעקרא דביתוהו. אמר רבי:
31 היכי נעביד? נגרשה – יאמרו: ענייה זו לשוא שימרה. נינסיב איתתא אחריתי – יאמרו:
32 זו אשתו, וזו זנתו. פעי עלה רחמי ואיתפאת. רבי חנניה בן חכינאי הוה קאויל לבי רב
33 בשילחי הלוליה דרבי שמעון בן יוחאי. אמר ליה: איעכב לי עד דאתי בהרדף. לא איעכבא
34 ליה. אזל יתיב תרי סרי שני בבי רב. עד דאתי – אישתנו שבילי דמתא, ולא דע למזיל לביתיה. אזל יתיב אגודא דנורא. שמע
35 לההיא רבייתא דהוה קרו לה: בת חכינאי, בת חכינאי, מלי קולתך ותא ניזיל. אמר: שמע מיניה, האי רבייתא דינן. אזל בתרה, הוה
36 יתיבא דביתוהו קא נחלה קמחא. דל עניה, חזיתיה, סוי לבה, פרח ורוחא. אמר לפניו: רבונו של עולם, ענייה זו, זה שכתרה? בעא
37 רחמי עלה ותייה. רבי חמא בר ביסא אויל יתיב תרי סרי שני בבי מרשא. בי אתא, אמר: לא איעביד בדעבד בן חכינאי. עייל
38 יתיב במדרשא, שלח לביתיה. אתא רבי אשעיא בריה, יתיב קמיה. הוה קא משאיל ליה שמעתיא, חזא דקא מתחדדי שמעתיא,
39 חלש דעתיה, אמר: אי הוויי הבא – הוה לי ירע פי האי. על לביתיה. על בריה, קם קמיה. הוא סבר – למשאיליה שמעתיא קא
40 בעי. אמרה ליה דביתוהו: מי איבא אבא דקאים מקמי ברא? קרי עליה רבי בר חמא: "החוטב המשולש לא במהרה יתקן" – זה
41 רבי אשעיא, בנו של רבי חמא בר ביסא. רבי עקיבא רעיא דבן פלפא שביע הוה. חזיתיה פרתייה דהוה צניע ומעלי. אמרה ליה:
42 אי מקדשאנא דף אולת לבי רב? אמר לה: אין איקדשא ליה בצניעה, ושדרתייה. שמע אבוח אפקה, מביתיה אדרה הנאה מנכסיה.
43 אויל יתיב תרי סרי שני בבי רב, בי אתא – איתיה בהדיה תרי סרי אלפי תלמודי. שמעיה לההוא סבא דקאמר לה: עד כפוח

קא

קא

כתובות דף סב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) ריא

1 אלא אבולוהו – על כל המנויים במשנתנו. תמזה הגמרא: והא –
2 והרי ספנים עונתם אחת לשפחה חדשים קאמר התנא, ומדוע אם
3 הדירה מתשמיש שבוע אחד כבר יוציא. מתרצת הגמרא: משום
4 שאינו דומה הצער של מי שמתענה ויש לו פת פסלו, ואם ירצה
5 יוכל לאכול, למי שמתענה ואין לו פת פסלו, ואף כאן, כל עוד
6 שאינו מדירה הנאה, אף שאינו משועבד לקיים עונה יותר מפעם
7 בששה חדשים, מכל מקום מצפה היא שמא יגיע בתוך הזמן הזה
8 ויפקדנה. אך כיון שהדירה מתשמיש שוב אינה מצפה לו, ולכן
9 אפילו אם הדירה רק ליותר משבת אחת, יוציא.

* * *

10 שנינו במשנה: החמרים אחת בשבת, הגמלים אחת לשלשים יום.
11 הגמרא דנה האם אדם רשאי לשנות את אומנותו, באופן שעל ידי
12 כך תתמעט עונתו. אמר ליה רבה בר רב הונן לאבבי, אדם שבשעת
13 נישואיו היה חמר, שעונתו אחת בשבת, ונעשה – ורוצה להיעשות
14 גמל, שעונתו אחת לשלשים יום, כיון שפרנסת הגמל מרווחת יותר
15 משל החמר, מאי – מה דינו, האם עדיף לאשה שתהיה הרווחה
16 בבית יותר מריבוי עונתה, ורשאי לשנות אומנותו בלא רשותה
17 כדי שתרועה פרנסתו, או שנח לאשה בריבוי עונה יותר
18 במהירוותה, ואינו רשאי לשנות. אמר ליה אביי, אינו רשאי לעשות
19 כן, ואף שעל ידי זה תהיה הרווחה בביתו, שהרי שנינו במשנה
20 (סוטה כג), רוצה אשה קבב – מעט מזונות, אך ותיפלות – שבעלה
21 יהיה עמה, מעשרה קבין מזונות, ופרישות – שבעלה רחוק ממנה.
22

* * *

23 שנינו במשנה: התלמידים יוצאים לתלמוד תורה שלא ברשות
24 שלשים יום וכו', הפסנים עונתם אחת לשפחה חדשים, דברי רבי
25 אליעזר. פוסקת הגמרא את ההלכה: אמר רב בריה דאמי, אמר רב,
26 הלכה כרבי אליעזר.
27 הגמרא מביאה שיש החולקים על רבי אליעזר: אמר רב אדא בר
28 אהבה, אמר רב, זו – משנתנו, המתירה לתלמידים לצאת מביתם
29 ללא רשות נשותיהם רק חודש אחד כדי ללמוד תורה בעיר
30 אחרת, דברי רבי אליעזר, אבל חכמים אומרים, התלמידים יוצאים
31 לתלמוד תורה אפילו שנים ושלש שנים שלא ברשות נשותיהם.
32 אמר רבא, סמכו רבנן – סומכים תלמידי חכמים אדרב אדא בר
33 אהבה, שאמר שחכמים חולקים וסוברים שמותר לילך ללמוד
34 תורה ללא רשות האשה אפילו כמה שנים, ועבדי עובדא – ועושים
35 מעשה כמותו, ודבר זה הוא כנפשיהו – פוגע בנפשותם, שהם
36 גנעשים ומתיים.
37 מביאה הגמרא מעשה בענן זה: בי הא – כמו מעשה זה שאירע,
38 דרב רחומי הוה שכיח קמיה דרבא בפתחא – רב רחומי היה רגיל
39 ללמוד לפני רבא בעיר מחוזה, והוה רגיל דהוה אתי לביתיה כל
40 מעלי יומא דכיפורי – והיה רגיל לשוב לביתו כל יום כיפור.
41 יומא חד משקתיה שמעתא – יום אחד, בערב יום כפור, נמשך
42 בלמודו, ולא הגיע בזמן שרגיל היה להגיע, הוה מסבא דביתו –
43 היתה אשתו מצפה ואומרת השתא אתי השתא אתי – עתה יבוא,
44 עתה יבוא, ולא אתא – ולא בא. הוה דעתי – הצטערה אשתו על
45 כך, אחיה דמעתיא מעינה – והורידה דמעה מעינה. באותו זמן
46 שהורידה דמעה הוה יתיב באיניא – ישב רב רחומי בגג, אפחית
47 איניא מתותיה – נשבר הגג מתחתיו ונפל, ונח נפשיה – נפטר רב
48 רחומי.
49

* * *

50 שואלת הגמרא: עונה של תלמידי חכמים אימה. משיבה הגמרא:
51 אמר רב יהודה, אמר שמואל, מערב שבת לערב שבת, כלומר, פעם
52 אחת בשבוע, וחמנה בליל שבת.
53 מביאה הגמרא אסמכתא לשיעור זה: נאמר בפסוק על תלמיד
54 חכם (תהלים א-ב) 'כי אם בתורת ה' תפצו ובתורתו יהגה יומם
55

56 ולילה, והיה בעץ שתול על פלגי מים אשר פרוי יתן בעתו, ומשמע
57 שיש לו עת מיוחדת לתת פרוי, ואמר רב יהודה, ואיתימא לוי – ויש
58 אומרים שאמר זאת רב הונא, ואיתימא שאמר זאת רב נחמן, זה
59 המשמש מפתו מערב שבת לערב שבת.
60 מביאה הגמרא מעשה בענן זה: יהודה בריה ד-בנו דרבי חייה,
61 התניח -חחננו) דרבי ינאי הוה אויל ותיב כבי רב – היה הולך ויושב
62 כל השבוע בבית המדרש בתלמודו, וכל פי שמיש – כל ערב שבת
63 בין השמשות הוה אתי לביתיה – היה מגיע לביתו, וכי הוה אתי,
64 הוה ינאי קמיה עמוא דנורא – וכשהיה בא לביתו, היה רואה
65 רבי ינאי שמקדים והולך לפניו עמוד אש. יומא חד משקתיה
66 שמעתא – יום אחד, נמשך בשמועתו, ולא הגיע בזמן לביתו, כיון
67 דלא הוה ההוא סימנא – כיון שלא ראה רבי ינאי את אותו סימן של
68 עמוד האש, אמר להו רבי ינאי לבני ביתו, פפו מפתו – היפכו את
69 מטתו, בדרך המתאבלים, שאילמלי יהודה היה קיים, ודאי שלא
70 ביפל עונתו. ואמנם לפי האמת היה יהודה חי, אך כיון שאמר כן
71 רבי ינאי, הוה – היו דבריו 'כשנגה שיצא מלפני השמים' (קהלת ה),
72 ונח נפשיה – נפטר רב יהודה.

* * *

73 הגמרא מביאה מעשים שונים בענין נשואין: רבי – רבינו הקדוש,
74 איעסק ליה לבריה בי רבי חייה – התעסק להשיא לבנו את בתו של
75 רבי חייה, אך פי מלא – כשהגיע למיכתב בתובה, נח נפשיה
76 דרביה – נפטרה הנערה, בתו של רבי חייה. אמר רבי, חס ושלום
77 פסולא אכא – שמא יש פסול יחס המונע נישואין אלו. יתיבו –
78 ישבו ועיינו במשפחות ביחוסיהן, ומצאו שרבי אתי -בא) משפחה
79 קן אכילא אשת דוד, והרי הוא מצאצאי דוד המלך, ואלו רבי חייה
80 אתי משמעתי אתי דוד, ואין ראוי לבן מלך לישא אלא בת מלכים,
81 ולכן נפטרה הנערה.
82 ממשכה הגמרא את המעשה: אויל איעסק ליה לבריה – הלך רבי
83 ועסק להשיא לבנו אשה בי רבי יוסי קן זמרא, ואירס את בתו.
84 פסקו ליה תרתי פרי שנין – קצבו לו שנים עשרה שנים למייל כבי
85 רב – לילך ללמוד תורה בבית מדרש קודם שישאנה. אך לפני
86 שהלך אהלפיה קמיה – העבירו את ארוסתו לפניו וראה את יופיה,
87 אמר להו בנו של רבי, ניהו שית שנין – יהיו רק שש שנים שאלך
88 ללמוד תורה, ואחר כך אכנסנה, ולא אמתין שנים עשרה שנה.
89 אהלפיה קמיה – חזרו והעבירוה לפניו, אמר להו בנו של רבי,
90 איכנים יהדר אויל – רצוני לשאתה תחילה, ורק אחר כך לילך
91 ללמוד בבית מדרש. הוה קא מכסיף – התבייש בנו של רבי מאכניה
92 – מאביו, שחזר בו מתנאו מחמת אהבתו אותה. אמר ליה רבי
93 בדרך פיוס, בני, דעת קונך יש קד – נהגת בזה כפי שנהג הקדוש
94 ברוך הוא עם ישראל, דמעיקרא – בתחילה פתיב (שמות טו ז)
95 'תבאמו ותפעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה'
96 פונגו דידך, כלומר, שתחילה יביא ה' את ישראל לארצם, ואחר
97 כך יבנה בית המקדש, ולכסוף פתיב, שכבר בהיותם במדבר (שם כה
98 ט) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ואף אתה, בתחילה רצית קודם
99 ללמוד תורה ואחר כך לבנות ביתך, ובסוף חזרת כך, והנך רוצה
100 לבנות ביתך קודם.
101 מביאה הגמרא את המשך המעשה: אויל -הלך) בנו של רבי, אחר
102 שנשא את בתו של רבי יוסי בן זמרא, יתיב תרתי פרי שני כבי רב
103 – ישב שנים עשרה שנים בבית המדרש. עד דאתא – עד שבא
104 לביתו, איקרא דביתו – נעשתה אשתו עקרה, משום שכך דרך
105 אשה שוועה עשר שנים בלא בעל, שנעשית עקרה. אמר רבי,
106 היכי נעביד – מה נעשה כדי שיהיו לו בנים, ונדרשה – אם יגרש את
107 אשתו וישא אשה אחרת הראויה לילד, יאמרו הבריות ענייה זו
108 לשוא שימרה – לחינם המתינה אשה זו לבעלה עד שיחזור מבית
109 המדרש, ולכסוף גירשה. ניכסיב איתתא אחרתי – אם לא יגרשה
110 אלא ישא עליה אשה אחרת, כדי שיהיה לו בנים ממנה, יאמרו
111 הבריות, זו – האשה השניה היא אשתו, שיש לו ממנה בנים, וזו
112 בתו של רבי יוסי בן זמרא, היא רק זונתו, לכן, בעי עליה תמי –
113 המשך בעמוד רלו

58 שְׁבַע מַרְפְּעִיקוֹן.
 59 מבארת המשנה: עד מתי – עד איזה שיעור הוא פוחת, עד כַּנְגַד
 60 כְּתוּבָתָהּ, אבל אינו פוחת מנכסי מלוג שהכניסה לו, אלא לאחר
 61 שתכלה כתובתה, מגרשה ויוצאת ללא כתובה. רַבִּי יוֹסִי אֹמְרָה,
 62 לְעוֹלָם הוּא פוֹחֵת וְהוֹלֵךְ, ואף מנכסי המלוג שהכניסה לו, עד
 63 שְׁאִפִּילוּ אִם לֵאחַר שְׁמִרְדָּה תִּפְּוֹל לָהּ יְרוּשָׁה מִמָּקוֹם אַחֵר, כְּגוֹן
 64 שְׂמַת אֲבִיהָ וּרְשָׁהּ אוֹתוֹ, גִּזְזָה הַיְמִינָה – מְדֻרְשָׁה, כְּלוֹמַר, אַף
 65 שהיתה הירושה ראויה להיות של האשה לאחר שתתאלמן או
 66 תתגרש, נוטל אותה הבעל מחמת מרידתה, בשיעור של שבעה
 67 דינרין או טרפעיקין לשבת.
 68 וְכֵן אִישׁ הַמוֹרֵד עַל אִשְׁתּוֹ, מוֹסִיפִין עַל כְּתוּבָתָהּ שְׁלֹשָׁה דִּינָרִין
 69 בְּשָׁבָה, שבשעה שתגבה את כתובתה תגבה ממנו תוספת של
 70 שלשה דינרים כנגד כל שבוע של מרידה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרָה,
 71 מוֹסִיפִין לָהּ שְׁלֹשָׁה מַרְפְּעִיקוֹן בְּשׁוּבוֹ.

* * *

גמרא

72 שנינו במשנה: המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה. מבררת
 73 הגמרא: מוֹרְדֵת מֵמָאִי – במה היא מורדת, שמחמת כן קנסוה.
 74 מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בדבר: רַב הוֹנָא אָמַר, מורדת
 75 מִתְשַׁמֵּישׁ מִתְּפָה. רַבִּי יוֹסִי בְרַבִּי הֵינָנָא אָמַר, מורדת מִמְלֶאכָה
 76 שְׁחִיבַת האשה לעשות לבעלה.
 77 הגמרא מנסה להוכיח מהמשנה כדעת רב הונא, שהכוונה
 78 למרידה מתשמיש. תַּנֵּן בְּמִשְׁנָה, וְכֵן הַמוֹרֵד עַל אִשְׁתּוֹ, קונסים אותו
 79 להוסיף על כתובתה, ומלשון 'וכן' משמע שהמרידות שוות,
 80 וּבְשָׁלְמָא לְמָאן דְאָמַר מורדת מִתְשַׁמֵּישׁ, לְתַנּוּי – מובן הדבר,
 81 שבשניהם שייכת מרידה זו. אֲלָא לְמָאן דְאָמַר מורדת מִמְלֶאכָה, מִי
 82 – וכי הבעל משועבד לה. דוחה הגמרא: אִין – אכן, אף הבעל
 83 משועבד לאשה, שהרי הוא חייב לזון ולפרנס אותה כנגד
 84 המלאכה שהיא עושה עבורו, ומדובר בבעל האומר 'איני זון ואיני
 85 מְפָרְנִס', וכן באשה הכוונה למרידה ממלאכה.
 86 מקשה הגמרא: וְהָאֵמַר רַב, בעל האומר 'איני זון ואיני מְפָרְנִס' יוציא
 87 וְיִתֵּן כְּתוּבָתָהּ, ומשמע מדברי רב שהוא חייב לגרשה מיד, ואינה
 88 מתעכבת אצלו שיוסיפו לה על כתובתה כשיעור שנקבע במשנה,
 89 ואילו לדבריך האומר 'איני זון ואיני מְפָרְנִס' עושים בו ככל האמור
 90 במשנה. מתרצת הגמרא: אמנם על בעל זה לגרש את אשתו ולתת
 91 כְּתוּבָתָהּ, ומכל מקום וְכֵן לָא לְאָמְלוּכִי בִּיהַּ בְּעֵי – האם אין צורך
 92 להימלך בו ולפייסו שיחזור ויזון את אשתו, ובתוך אותו זמן
 93 מוסיפין על כתובתה כאמור במשנה. ואם אינו מתרצה אמר רב
 94 שדינו להוציא וליתן כתובה ונותן גם את מה שהוסיפו עליו.
 95 הגמרא מנסה לפשוט נידון זה מברייתא: מִיְתְּבִי, שנינו בברייתא
 96 לגבי דין מורדת שפוחתים מכתובתה, אַחַת לִי – אין חילוק אם היא
 97 אֶרְסָה שאינה רוצה להנשא, וְנִשְׂוָאָה – או שהיתה נשואה, ואֶפִּילוּ
 98 אם היא נדה ואֶפִּילוּ היא חולה, ואֶפִּילוּ היא שוֹמְרַת יָבָם שאינה
 99 רוצה להתייבם. (מדויקת הגמרא: בְּשָׁלְמָא לְמָאן דְאָמַר שהאשה
 100 מורדת מִמְלֶאכָה, שְׂפִיר – מובנת הברייתא, שאף בנשים אלו
 101 שייכת מרידה ממלאכה שהן חייבות בה. אֲלָא לְמָאן דְאָמַר שהיא
 102 מורדת מִתְשַׁמֵּישׁ, וכי נדה בת תְשַׁמֵּישׁ הוּא, הרי היא אסורה עליו,
 103 ולא שייכת בה מרידה. דוחה הגמרא: אָמַר לָךְ – יתרץ לך הסובר
 104 שמורדת היינו מתשמיש, שאִינוּ דוֹמְהָ מִי שְׂמַתְעַנָּה וַיֵּשׁ לֹא פַת
 105 בְּסוּלָה, ואם ירצה יוכל לאכול, לְמִי שְׂמַתְעַנָּה וַאִין לֹא פַת בְּסוּלָה,
 106 שתענינו קשה יותר, וכמו כן הבעל שאשתו הנדה מורדת עליו
 107 יודע שאינו עתיד לשמש עמה אף כשתהרהר, וצערו גדול יותר,
 108 ולכן דינה כמורדת. לשון אחרת בריאה מברייתא: אִיבָא דְאָמְרִי
 109 – יש האומרים להביא ראייה מהברייתא להיפך, בְּשָׁלְמָא לְמָאן
 110 דְאָמַר שאשה מורדת היינו מִתְשַׁמֵּישׁ, הֵינָנו דְקָתְנִי בְּרִיתָא אֶפִּילוּ
 111 חוֹלָה, שאף היא ראויה לתשמיש, ושייכת בה מרידה,
 112

1 קָא מְדַבְּרַת – את מתנהגת כאלמנות מחיים, שבעלך עוזבך לבדך.
 2 אָמְרָה לֵיהּ, אִי לְדִידִי צְיִית, וְתֵיב תְּרִי כִּרְיִ שְׁנֵי אַחֲרֵינִי – אם ישמע
 3 בעלי לקולי, ישב ולמד עוד שתיים עשרה שנים בבית המדרש.
 4 כששמע זאת רבי עקיבא אָמַר, אם כן, בְּרִשׁוֹת קָא עֲבִידְנָא – יש לי
 5 רשות מאשתי לעשות כן ולהשאר ללמוד, הָרַד אֲוִיל וְיִתֵּיב תְּרִי כִּרְיִ
 6 שְׁנֵי אַחֲרֵינִי כִּבֵּי רַב – חזר וישב ללמוד בבית המדרש עוד שתיים
 7 עשרה שנה. לאחר מכן, כִּי אָתָא – כשבא לעירו, אֲיִיתִי בְּהַרְיָה –
 8 הביא עמו עֶשְׂרִין וְאַרְבַּעַה אֲלָפֵי תַלְמוּדֵי. שְׁמַעְתָּ דְּבִיתָהוּ – שמעה
 9 זאת אשתו, הוֹת קָא נִפְקָא לְאַפִּיהּ – יצאה לקראתו, ומחמת
 10 ענייתה לא היה לה בגד יפה ללבוש לכבודו. אָמְרוּ לָהּ שִׂבְכָתָא –
 11 שכנותיה, שְׂאִילֵי מָאִנִּי לְבוּשׁ וְאַיְבָסָא – שאלי בגדים יפים ללבושם
 12 לכבודו. אָמְרָה לְחוּ את הפסוק (משלי יב) 'יודע צדיק נפש בְּהַמְתוּ',
 13 כלומר, יודע הוא שהצטערתי בשבילו, ואין צורך שאתנאה לפניו.
 14 כִּי מֵמָאִי לְנִיבָה – כשהגיעה אשתו של רבי עקיבא אליו, נִפְלְהָ עַל
 15 אִפְּהָ, קָא מְנַשְׂקָא לֵיהּ לְכַרְעִיָה – נפלה על פניה, ונשקה את רגליו.
 16 הוּוּ קָא מְדַבְּרִי לָהּ שְׁמַעְיָה – היו שמשיו ותלמידיו של רבי עקיבא
 17 דוחקים אותה ממנו, שלא תטריונו. אָמַר לְחוּ רִבִּי עֲקִיבָא, שְׁבַקְוָה
 18 – הניחיה, משום שהתורה שלי – שאני למדתי, וְשְׁלָבָם – ושאתם
 19 למדתם ממני, שְׁלָה הוּא, שהיא זו ששלחה אותי ללמוד תורה,
 20 ובזכותה למדתי ולימדתי אתכם.
 21 שְׁמַע כְּלָבָא שְׁבוּעָה, אָבוּהּ שֶׁל אשת רבי עקיבא דְאָתָא נְבָרָא רַבָּה
 22 לְמָתָא – שגיעה אדם גדול לעיר, ולא ידע שהוא חתנו, אָמַר בְּלָבוּ,
 23 אֲוִיל לְנִיבָה – אלך אליו, אֶפְשָׁר דְּמַפַּר נְדָרָאִי – שמא הוא יתיר לי
 24 את נדרי, שהדרתי את בתי הנאה. אָתָא לְנִיבָה – בא כלבא שבוע
 25 לפניו, וביקשו שיתיר לו את מה שהדיר את בתו הנאה, על
 26 שנישאה לרועה צנון. אָמַר לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָא כַּתְּפַח לְנִדְרוֹ, אֲרַעְתָּ
 27 דְּנִבְרָא רַבָּה מִי נְדָרַת – האם הדרת את בתך הנאה גם על דעת
 28 שאותו רועה יהיה אדם גדול. אָמַר לֵיהּ כְּלָבָא שְׁבוּעָה, אֶפִּילוּ אִם
 29 ידע ללמוד פָּרַק אַחַד, וְאֶפִּילוּ רַק הִלְכָה אַחַת, לא הייתי מדירה.
 30 אָמַר לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָא, אֲנָא הוּא – אני הוא אותו רועה צאן שנשא
 31 את בתך. נִפַּל כְּלָבָא שְׁבוּעָה עַל אִפְּהָ וּ–פִּינוּ, וְנִשְׁקִיה לְרַבִּי עֲקִיבָא
 32 עַל בְּרַעְיָה וּ–רגליו, וְיִתֵּיב לֵיהּ פִּלְמָא מְזוּנִיָּה – ונתן לו חצי ממונו.
 33 מספרת הגמרא: בְּרִיתָהּ – בתו דְּרַבִּי עֲקִיבָא, עֲבָדָא לֵיהּ וּ–עשתה לו
 34 לְבָן עֲזָאִי, הֵבִי, שנישאת לו על דעת שיחַך ללמוד. וְהֵינָנו דְאָמְרִי
 35 אֲיִנְשֵׁי – זהו מה שרגילים בני אדם לומר, רְחִילָא בְּתֵר רְחִילָא אֲוִלָּא
 36 – כבשה הולכת אחר כבשה, בְּעוֹבְרֵי אִמָּה בְּדַ עוֹבְרֵי בְּרִיתָא –
 37 כמעשה האם כך מעשה הבת.

* * *

38 רַב יוֹסֵף בְּרִיהּ וּ–בנו דְּרַבָּא, שְׁדַרְיָה אָבוּהִי לְבִי רַב – שלחו אביו
 39 לבית המדרש, לְקַמְיָה דְּרַב יוֹסֵף, פִּסְקוּ לֵיהּ שִׁית שְׁנֵי – קצבו לו שש
 40 שנים ללמוד, אמנם כִּי הוֹת הִלַּת שְׁנֵי מֵמָא מַעְלֵי יוֹמָא דְכַפּוּרִי –
 41 לאחר שלש שנים כשהגיע ערב יום כיפור, אָמַר בְּלָבוּ, אֲוִיל
 42 וְאֲיִחוּנְהוּ לְאִינְשֵׁי בֵּיתִי – אך ואראה את בני ביתי. שְׁמַע עַל כֵּךְ
 43 אָבוּהִי – רבא, שְׁקַל מָנָא וְנִפְסַק לְאַפִּיהּ – נטל כלי מלחמה ויצא
 44 לכריחו, כאילו בא להלחם עמו על שחזר לביתו קודם שייסא את
 45 השנים שקצבו לו ללמוד. אָמַר לֵיהּ רַבָּא, וכי וּנְתַרְדַּן נְזַבְּרָהּ, שמחמת
 46 כן חזרת לפני הזמן. אִיבָא דְאָמְרִי – ויש אומרים שאָמַר לֵיהּ רַבָּא,
 47 וכי וְיִתְרָה נְזַבְּרָהּ, שמחמתה הקדמת לבוא. אִיטְרִיד – נטרדו שניהם
 48 במריבה זו, לָא מַר אִיפְסִיק, וְלָא מַר אִיפְסִיק – לא רבא ולא רב
 49 יוסף אכלו סעודה המפסקת של ערב יום כפור.
 50

משנה

51 המשנה שלפנינו דנה באשה או איש שאינם ממלאים את
 52 חובותיהם זה לזה, ומבארת שקנסו אותם חכמים כדי לכפותם
 53 למלא את חובתם: הַמוֹרְדֵת עַל בְּעָלָהּ ואינה ממלאת חובותיה
 54 כלפיו, ואם יגרשנה עתה יתחייב כותבתה, פוֹחֵתִין לָהּ כְּכַתּוּבָתָהּ
 55 שְׁבַעַה דִּינָרִין בְּשָׁבָה – בכל שבוע, שאם יגרשנה או ימות, תפסיד
 56 את השיעור שפחתו לה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרָה, בכל שבוע פוחתין לה
 57

1 קא מדברת - את מתנהגת. שיבבתא - השכינות. שלי ושלכם שלה הוא - תורה
2 שלמדתי אני ושלמדתם אתם - על ידה הוא. שקל מנא - כלי זין, כאילו בא להלחם.
3 אישרוד - באותה מריבה. לא מר איפסיק ולא מר איפסיק - לא אכלו סעודת יום
4 הכפורים שמפסיקין בה אכילה להתענות. סעודה אחרונה של ערב תשעה באב ויום
5 הכפורים קרי סעודה המפסקת, שמפסיקים בה,
6 במסכת תענית (ל.א.). משנה המורית על
7 בעלה - בגמרא מפרש ממאי. פרעיקין -
8 בגמרא מפרש. עד כדי כתובתה - ואחר כך
9 נותן לה גט, ויוצאה בלא כתובה. אבל אינו
10 משהה לפסוק על הנכסים שנפלו לה מבית
11 אביה ולהפסידיה ממנה. שלשה דירנים -
12 בגמרא מפרש מאי שנא הוא מינה ידיה.
13 גמרא באיור אינו זן - הדיינו תחת מלאכה.
14 והאמר רב יוציא - ומתניתין מוסיפין תנן, ואינו
15 מוציא לאלתר. ולא אמלובי ביה בעי - שמא
16 יחזור בו. ובתוך זמן שאנו נמלכין בו, ומחזירין
17 עליו שיחורר בו - מוסיפין על כתובתה. אחת לי
18 - כולן שוות בתורת מרה, ואפילו שהיא נדה או
19 חולה והיא מורדת. אויפה - שאמרה לא
20 אנשא. הכי גרסינן: בשלמא למאן דאמר
21 מתשמיש - שפיר. אלא למאן דאמר משום
22 מלאכה, חולה בת מלאכה היא? בשלמא למאן
23 דאמר מתשמיש - שפיר, ואי משום נדה דלאו
24 בת תשמיש היא - אינו דומה מי שיש לו פת
25 בסלו בו, כדלקמן. אלא למאן דאמר בו.
א

1 **אדעתא** דגברא רבה מי נדרת - ואם תאמר: והלא אסור לפתוח בגולה, דאמרינן בגדרים
2 בפרק "רבי אליעזר" (סד.א.): כיצד, אמר קונם שאיני נזנה לפלוני, ונעשה סופר
3 בו? ויש לומר: הדבא לא חשיב גולה, כיון שהלך לבי רב. דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה
4 אדם גדול. אי נמי, כגון דתלה נדרו בדבר, שפירש בשעה שנדר על דעת לא לא יעשה סופר.
5 דבענין זה לא היה גולה, כדתנן בפרק "רבי
6 אליעזר" (שם סד.א.): קונם שאיני נושא את
7 פלונית שאבתי רע. אמרו לו מת, או עשה תשובה
8 בו, ופריך בגמרא: מול נדה הוא! והוא הדין עשה
9 תשובה. ומשני, אמר רב הונא: נעשה כתולה הכא
10 בדבר. ורבי יוחנן דמשני התם בענין אחר - לאו
11 משום דפליג: אתולה נדרו בדבר, אלא דלא חשיב
12 ליה כתולה נדרו בדבר. **ברתיה** דרבי עקיבא
13 עבדא ליה לבן עזאי הכי - ואם תאמר: הוא
14 בפרק קמא דסוטה (ר.ב.) פריך: והא איבא בן עזאי
15 דלא נסיב? ולהחזיא לישנא דמשני נסיב ופירש -
16 אתי שפיר. ויש לומר: דאף על גב דקאמר הכא
17 דעבדא הכי לבן עזאי - מכל מקום לא נשאה,
18 אלא באירוסין. **פוחתין** לה שבעה דירנין -
19 בירושלמי מפרש: כנגד שבע מלאכות שהאשה
20 עושה לבעלה. וגבי המורד מוסיפין שלשה
21 דירנין מפרש: כנגד שארה כסותה ועונתה.
22 והתלמוד שלנו איך סובר כן, דהא בעי בגמרא מה
23 בין מורד למורדת, ומפרש טעמא אחריתא.
24 **רב** הונא אמר מתשמיש - אבל ממלאכה לא
25 היה מורדת. דרב הונא לטעמיה, דאמר לעיל
26 (נ.ב.): יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניונית
27 ואיני עושה. ורבי יוסי בר חנינא סבר כריש לקיש.
28 וליבא למימר דקסבר רב הונא, דאמר שיכולה
29 אשה שתאמר לבעלה בו, ומורדת ממלאכה היינו
30 מיונת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו דיו
31 ורגליו, דמסתברא דחייבת אפילו אמרה איני
32 ניונית ואיני עושה, מידי דהוה אישבת בקתורא
33 דחייבת בהן, דאין נראה שתהא מורדת אלא
34 מהמלאכות המפורשות במתניתין. ועוד, מרקאמר
35 בסמוך חולה בת מלאכה היא? ואתון מלאכות -
36 אפילו חולה יכולה לעשות, דאינה חולה כל כך,
37 כיון שיכולה לסבול תשמיש. ואי היה אמרינן רבי
38 אמרה איני ניונית ואיני עושה לא מפקעת עצמה
39 אלא מעשיית צמר, שהיא עיקר מעשה ידיה, אבל
40 שאר מלאכות כגון טוחנת ואופה כי עבדא -
41 הוה מצי שפיר סבר רב הונא. וכן משמע קצת,
42 דקרי לעיל (נ.ט.א.) מעשה ידיה מידי דקייץ,
43 ובשאר מלאכות כגון טוחנת ואופה לא שייך
44 קיצווא. אבל אין נראה, אלא כי אמרה איני
45 ניונית ואיני עושה פטורה מכל שבע מלאכות, וכי
46 עבדא שאר מלאכות - פוחתין לה מעשיית
47 צמר, כדתנן במתניתין (כתובות סד.ב.) ואם יהיה מינקת פוחתין לה ממעשה ידיה, וגרידא דהוא הדין טוחנת ואופה. והא דנקט מינקת - משום דאיידי במשרה אותה על ידי שלישי, דאינה
48 יכולה לעשות לו מלאכה אחרת. כיון דאינה עמו בבית. ומיהו, יש לדחות: דאיבא למימר דדווקא נקט מינקת, ומשום דטורח ממעט חלב - פוחתין לה ממעשה ידיה. אבל מכל מקום נראה
49 דכי אמרה איני ניונית ואיני עושה - דפטורה מכל המלאכות. שאם תעשה לו מלאכות אחרות - אם כן לעולם לא תעשה לעצמה, ובמאי תהא ניונית? ואם תאמר: מורדת ממלאכה אמאי
50 פוחתין לה מכתובתה? לינקוט פורא וליתוב, דהא יכול לכופה למעשה ידיה לריש לקיש? ויש לומר: כיון דאינה רוצה לעשות אלא על ידי כפייה - חשיבא מורדת, ופוחתין, דאין אדם רר
51 עם נחש בכפייה אחת. **באומר** איני זן ואיני מפרנס - מכאן מוכיח רבינו אלילו שחייב אדם להשכיר עצמו ללמוד תינוקת, או לעשות מלאכה אחרת. כדי לזון את אשתו. דאם לא כן -
52 מה ענין זה אצל מורד ממלאכה? ומיהו, בקונטרס פירש משום דין ומפרנס הוא כנגד מלאכה של אשה. ועוד הביא ראייה: מדכתבין בכתובה "זאנא אפלח בו". ומיהו, גם זה יש לדחות, כמו
53 שמפרש רבינו תם: דאפלה - היינו עבודת הקרקע, פירושו: אחרוש ואנכש ואעדור את השדה ואביא מוונת לבית, אבל להשכיר עצמו - אינו חייב. **והאמר** רב האומר איני זן ואיני מפרנס
54 יוציא ויתן כתובה - משמואל דפליג עליה דרב "בסוף המודיר" (כתובות ע.א.) דקאמר: עד שכופין אותו להוציא - יכפרו לזון, לא מצי למפרך. דלדידיה אתי שפיר דאף על פי שכופין אותו
55 על כרחו לזונה - מכל מקום מוסיפין, כיון דאינו רוצה לזונה אלא על ידי כפייה, דאין אדם רר עם נחש בכפייה אחת אבל לרב שכופין אותו לגרשה מיד - מה שייך תוספת? ואם תאמר:
56 למאן דאמר מתשמיש - נמי תקשי, דעל כרחך מורד מתשמיש נמי כופין להוציא, דאטו לעולם יסיפיה על כתובתה ותתעלג כן ימיה? ויש לומר: דהוה מצי למימר ולטעמך.
א

1 **קא מדברת** - את מתנהגת. שיבבתא - השכינות. שלי ושלכם שלה הוא - תורה
2 שלמדתי אני ושלמדתם אתם - על ידה הוא. שקל מנא - כלי זין, כאילו בא להלחם.
3 אישרוד - באותה מריבה. לא מר איפסיק ולא מר איפסיק - לא אכלו סעודת יום
4 הכפורים שמפסיקין בה אכילה להתענות. סעודה אחרונה של ערב תשעה באב ויום
5 הכפורים קרי סעודה המפסקת, שמפסיקים בה,
6 במסכת תענית (ל.א.). משנה המורית על
7 בעלה - בגמרא מפרש ממאי. פרעיקין -
8 בגמרא מפרש. עד כדי כתובתה - ואחר כך
9 נותן לה גט, ויוצאה בלא כתובה. אבל אינו
10 משהה לפסוק על הנכסים שנפלו לה מבית
11 אביה ולהפסידיה ממנה. שלשה דירנים -
12 בגמרא מפרש מאי שנא הוא מינה ידיה.
13 גמרא באיור אינו זן - הדיינו תחת מלאכה.
14 והאמר רב יוציא - ומתניתין מוסיפין תנן, ואינו
15 מוציא לאלתר. ולא אמלובי ביה בעי - שמא
16 יחזור בו. ובתוך זמן שאנו נמלכין בו, ומחזירין
17 עליו שיחורר בו - מוסיפין על כתובתה. אחת לי
18 - כולן שוות בתורת מרה, ואפילו שהיא נדה או
19 חולה והיא מורדת. אויפה - שאמרה לא
20 אנשא. הכי גרסינן: בשלמא למאן דאמר
21 מתשמיש - שפיר. אלא למאן דאמר משום
22 מלאכה, חולה בת מלאכה היא? בשלמא למאן
23 דאמר מתשמיש - שפיר, ואי משום נדה דלאו
24 בת תשמיש היא - אינו דומה מי שיש לו פת
25 בסלו בו, כדלקמן. אלא למאן דאמר בו.
א

18 **דרבא שדריה** אבוהי לבי רב לקמיה דרב יוסף. פסקו ליה שית שני. פי הוה תלת שני מטא
19 מעלי יומא דכפורי, אמר: איזיל ואיחזינהו לאינשי ביתי. שמע אבוהי, שקל מנא ונפק לאפיה.
20 אמר ליה: זונתך נזפרת? איבא דאמרי, אמר ליה: יונתך נזפרת? אימרו, לא מר איפסיק
21 ולא מר איפסיק. **משנה המורדת על בעלה** - פוחתין לה מכתובתה שבעה דירנין בשבת,
22 רבי יהודה אומר: שבעה מרפעיקין, עד מתי הוא פוחת - עד כנגד כתובתה. רבי יוסי אומר:
23 לעולם הוא פוחת והולך, עד שאם תפול לה ירושה ממוקום אחר גובה הימנה. וכן המורד
24 על אשתו - מוסיפין על כתובתה שלשה דירנין בשבת, רבי יהודה אומר: שלשה מרפעיקין.
25 **גמרא מורדת ממאי?** רב הונא אמר: מתשמיש המטה, רבי יוסי ברבי חנינא אמר:
26 ממלאכה. תנן: וכן המורד על אשתו, בשלמא למאן דאמר מתשמיש - לחיי, אלא למאן
27 דאמר ממלאכה - מי משועבד לה? אין, באומר "איני זן ואיני מפרנס". והאמר רב: האומר
28 "איני זן ואיני מפרנס" - יוציא ויתן כתובה! ולא לאמלובי ביה בעי? מיתבי: אחת לי ארוסה
29 ונשואה, ואפילו נדה, ואפילו חולה, ואפילו שומרת יבם. בשלמא למאן דאמר ממלאכה -
30 שפיר. אלא למאן דאמר מתשמיש - נדה בת תשמיש היא? אמר לך: אינו דומה מי שיש לו
31 פת בסלו למו שאינו לו. איבא דאמרי: בשלמא למאן דאמר מתשמיש - היינו דקתני חולה,

1 **אלא** לְמֵאן דִּאֲמַר מִתְשַׁמֵּשׁ נְדָה בַּת תְּשַׁמְשׁ הִיא - וְאֵם תֵּאמַר: לְמֵאן דִּאֲמַר מִמְלֵאכָה
2 מָא אֶפְּלוּ דְקֵתְנִי "וּאֶפְּלוּ נְדָה?" וְיֵשׁ לִמְרֵ: דְהוּא רְבוּתָא, מְשֻׁם דִּסְתָּם נִדְוַת חִלּוּת
3 קַצָּת. אִי נָמִי, דְאִינְהָ בַּת מְלֵאכָה כְּמוּ שְׂאֵר נְשִׁים, דְאִינְהָ מִזְּנֵת לֹא חֲבוּסָ בּוּ.

4 **אינו** דִּמְדָּה מִי שֵׁשׁ לוֹ פֶּת בְּסֻלּוֹ בּוּ - וְלַעֲלֵל דְגַמְר מְדִיר מְנַדְּהָ - מְשֻׁם דְמִדִּיר הוּא טַפִּי
5 פֶּת בְּסֻלּוֹ מְמוּרָד, שְׂמָא יִמְצָא פֶּתָּה לְגַדְרוּ.

6 תְּדַע דְכַמּוּרָד מוֹסְפִין אֲבָל לֹא בְּמִדְרֵי.

7 **דיקא** נָמִי דְקֵתְנִי אַרְבַּע שְׁבָתוֹת - דְּלִכְּבֵּא
8 לְמִימַר שְׂמַכְרִין אַרְבַּע שְׁבָתוֹת כְּכַל יוֹם,
9 דְּבַהֲדִיא תְּנִי בְּתוֹסְפֵתָא דְּפַעַם אַחַת שְׁבֻתָּה
10 מְכַרְיִין. וְדַמְרָא דְּפַעַם אַחַת שְׁבֻתָּה.

11 **ואינהו** כְּמֵאן סְבַרְהוּ - רִשְׁי גְרִיס: וְאִיהוּ
12 כְּמֵאן סְבַר. פִּירוּשׁ: רַבָּא דִּאֲמַר בּוּרְכַא.

13 וְרַצָּה לִמְרֵ דְלִרְבֵּא אִין הִלְכָה כְּרִבּוּתֵינִי, אֲלֵא
14 כְּמַתְנִיתִין דְּפּוּחִתִין לֹא עַד כְּלוֹת כְּתוּבָתָּה. וְנִמְלְכִין
15 בָּהּ - הֵיינו נָמִי דְּפּוּחִתִין, וְלֹא תְּפַסֵּד מִיד אַחַר

16 אַרְבַּע שְׁבָתוֹת. וְרִבּוּתֵי תָּם מִפְּרַשׁ: דְּרַמִּי בַר חָמָא
17 בָּא לְהוֹסֵף עַל דְּבִיר רְבוּתֵינוּ. אַף עַל גַּב דְּלֹא קֵתְנִי

18 דְּשׁוֹלְחִין לֹא אֲלֵא אַחַר הַכְּרוּז, קָאֲמַר רַבִּי בַר
19 חָמָא הֲכִי מִי הוּא אוֹמְרִים דְּשׁוֹלְחִין לֹא נָמִי קוֹדָם

20 הַכְּרוּז, דִּרְשׁ רַב נַחְמָן בַּר רַב חֲסָדָא: הִלְכָה
21 כְּרִבּוּתֵינוּ, כְּלוּמָר: מִנְּשׁ כְּדִבְרֵיהֶם, דְּלֹא קֵתְנִי

22 שְׁלִיחוֹת שֶׁל קוֹדֵם הַכְּרוּז. וּפְלִגֵּי אַרְמֵי בַר חָמָא.
23 אֲמַר רַבָּא הָאִי בּוּרְכַא, אֲלֵא הִלְכָה כְּרַמִּי בַר חָמָא,
24 דְּפַעְמִים שׁוֹלְחִין לֹה. וְרִשְׁיִין: אִינְהוּ כְּמֵאן סְבַרְהוּ,

25 וּכְן כְּתוּב בְּסִפְרֵים יְשָׁנִים וּבְהַלְכוֹת גְּדוֹלוֹת, וְלֹא
26 קָאִי אַרְבַּח נַחְמָן בַּר יִצְחָק וְרַב נַחְמָן בַּר רַב חֲסָדָא,

27 דְּאִינְהוּ סְבָרִי כְּרַבִּי יוֹסֵי רַבִּי חֲנִינָא, שְׂחִידָה גְּדוּל
28 הַרְבֵּה מִרַב שֵׁשֶׁת, אֲלֵא אַרְמֵי בַר חָמָא וְרַבָּא קָאִי.

29 הִלְכָה נִמְלְכִין בָּהּ - פִּירוּשׁ: קוֹדָם הַכְּרוּז. וְהִלְכָה
30 אִין נִמְלְכִין בָּהּ - נָמִי, הֵיינו קוֹדָם הַכְּרוּז. אֲבָל

31 אַחַר הַכְּרוּז - מוּרָדָה, כְּחִנְיָא בְּהִדְיָא דְּבִירֵי
32 רְבוּתֵינוּ, וּכְן מְשַׁמְעַת מִתּוֹךְ פִּירוּשׁ רַבִּינוּ חֲנַנְאֵל,

33 דְּפַסֵּק דֹּאף עַל גַּב דִּאֲמַר רַב נַחְמָן בַּר רַב חֲסָדָא
34 הִלְכָה כְּדִבְרֵי רְבוּתֵינוּ - הִלְכָה כְּרַבָּא דִּאֲמַר

35 מְשַׁמִּיהָ דְּרַב שֵׁשֶׁת הִלְכָה נִמְלְכִין בָּהּ. דְּהָא רַמִּי בַר
36 חָמָא דִּאֲמַר פַּעְמִים שׁוֹלְחִין לֹה מִסִּיעֵי לִיה, וּמִיָּהוּ,

37 מְסַקְנָא דְּשַׁמְעִתָּא דְּמַשְׁתַּדְּנִין לֹה תְּרִיסִי יְרִידֵי שְׂתָא
38 אֲנִישָׁא, וְלִית לָהּ מוּנִי - אֲמֹרְדֵת דְּהַבָּא קָאִי,

39 וְלֹא אֲאֹמְרַת מוֹאִס עָלֵי, כְּמוּ שְׂמַפְרֵשׁ רַבִּינוּ תָּם.

40 דְּהָא כִּיּוֹן שְׂנֵינְהוּ חֲפָצִים גִּירוּשִׁין, כְּמוּ שְׁנַפְרֵשׁ - לְמַח נִשְׁהָא אוֹתָהּ מִלְּהַתְּגַרְשׁ? אֲלֵא אֲמֹרְדֵת דְּהַבָּא קָאִי. וּמִצָּא רַבִּינוּ יְהוּדָה בְּכָתָב רַב שְׂרִיאָא, שְׂתַקְּנוּ בִימֵי לַתָּת גַּט לֹאשֶׁה לְאַלְתֵּר, דְּלֹא

41 כְּשַׁמְעִתִין דְּכְלַתֵּיהּ דְּרַב זְבִיד. וּכְתָב נָמִי רַבִּינוּ יְהוּדָה דְּרַבְּנֵי סְבוּרָאִי תַקְּנוּ לְמִישְׁקַל מִינְהָ מָאִי דְּחִפְסֵיא, וּמִיָּהוּ לֹה גִיטָא לְאַלְתֵּר.

42 **אבל** אֲמַרְהָ מוֹאִס עָלֵי לֹא כִּיפִינִן לָהּ - פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרֵס: לֹא כִּיפִינִן לֹה לְעַמּוּד תַּחְתּוּי, אֲלֵא יתֵן גִּט וְיוֹצֵאָה בְּלֹא כְּתוּבָה. וְיֵשׁ מְפָרְשֵׁים: דְּכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹרְצָא. וְאִין נִרְאֵה לְרַבִּינוּ תָּם, דְּנִיחֻשׁ

43 שְׂמָא עֵינֵיהּ נִתְנֵה בְּאִחַר, כִּי הָדִיא דְחָנִן בְּפִרְק בִּתְרָא דְנִדְרִים (צ.ב) גְּבִי שֶׁלֶשׁ נְשִׁים יוֹצֵאוֹת וְנוֹטְלוֹת כְּתוּבָה. וְיֵשׁ לְדַחֹת: דְּהָתָם נוֹטְלוֹת כְּתוּבָה דּוּקָא, אִיכָא לְמִיחֻשׁ שְׂמָא עֵינֵיהּ נִתְנֵה

44 אַחֲרֵי. אֲבָל הֵבֵא דִּיוּצָאָה בְּלֹא כְּתוּבָה - לֹא. וְלִכְּבֵּי נָמִי לֹא קֵתְנִי לֹה עִם אוֹתוֹן שְׂכּוּפִין לְהוֹרְצָא, דְּהָתָם נוֹתֵן כְּתוּבָה. וּכְן בְּפִרְק "דְּמַגְרֵשׁ" (גִּישׁוֹן פַּחַב), דְּחָנִן: גִּט מַעֲשִׂיהָ בִיד נְכַרִּים פְּטוּל, שְׂלֹא

45 תְּהָא אִשֶׁה תוֹלָה עֲצֵמָה בִיד נְכַרִּי, וּמְפַקְעַת עֲצֵמָה מִבְּעַלְהָ. אִין לְהַקְשׁוֹת אִם בְּאֹמְרַת מוֹאִס עָלֵי כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹרְצָא - אִם כֵּן מִזֵּה הוֹעִילֵי חֲכָמִים בִּתְקַנְתָּם; הָא יִכְוֵלָה לְהַפְקֵיעַ עֲצֵמָה מִבְּעַלָּה

46 בְּטַעַמַת מוֹאִס עָלֵי, דְּהָא בְּמוֹאִס עָלֵי אִין לֹא כְּתוּבָה. וְלֹא תְּפַקְעַת עֲצֵמָה לְהַפְסֵיד כְּתוּבָתָּה! וְעוֹד הַקְשָׁה רַבִּינוּ תָּם: דְּבִרְשִׁי "הַנוֹקֵךְ" (שֶׁם מִטְּב), אֲמַר: וְכִי תִּמְצֵא כִי נִפְקָא אִידִי תַקְּנָנוּ לִיה כְּתוּבָה

47 מִינָה - תָּא שְׁמַע: הָאִישׁ אִינוּ מוֹצִיא אֲלֵא לְרִצּוֹנוּ. וְאִמָּא? אִי כּוֹפִין בְּמוֹאִס עָלֵי לְהוֹרְצָא - אִם כֵּן תַקְּנָנוּ לִיה כְּתוּבָה מִינָה! וּמִיָּהוּ, יֵשׁ לְדַחֹת דְּלֹא מִצִּיא לְמִימַר מוֹאִס עָלֵי אֲלֵא הִכָּא דִּישׁ

48 רַגְלִים לְדַבֵּר שְׂהִבְעַל אִינוּ מִתְקַבֵּל לֹה. וּבִשְׁבִיל אוֹתוֹן נָשִׁים - לֹא רַצּוּ לְתַקְּנָה כְּתוּבָה לְאִישׁ, כִּיּוֹן דְּלֹא שִׁיךְ לְתַקְּנָה בְּרַב נְשִׁים. וְהַיְהוּדִית רְבִיתוּהּ דְּרַבִּי יְהוּדָא הִוּוּאִי לֹא עֵדֵר לִידֵיהּ דְּאֲמַרְיִין בְּפִרְק

49 קָמָא דְקְדוּשִׁין (ב.ב.) דְּאֲמַרְהוּ: אֲמַרְהוּ לֹא אִם דְּאִבִּיהָ קִיבֵל בָּהּ קְרוּשִׁין כִּי זוּטְרָא - לֹא רַצְתָּה לִמְרֵ מוֹאִס עָלֵי. וְעוֹד: לְפִי מַח דְּפִרְשִׁית אֲתִי שְׁפִיר. וְחַה נָמִי אִין לְהַקְשׁוֹת בְּמַתְנִיתִין רַבִּי יוֹסִי:

50 אֲמָאִי פּוּחַת לֹה מִירוּשָׁה שְׁנַפְלָה לֹה? תְּטַעֲנָן מוֹאִס עָלֵי דְקוֹדָם כְּלוֹת הַכְּתוּבָה אִינֵה טוּעַנַת בְּרִצּוֹן מוֹאִס עָלֵי, כִּי הִיא בְּטוּחָה שְׂלֵא יִרְצָה לְחַמְתָּין וְלִהוּת מַעֲגוֹן עַד כְּלוֹת הַכְּתוּבָה, דְּכַל זְמַן

51 דְּאֲנִידָא בִיהַ לֹא יִתְבַּיְתֵי לֹה אַחְרֵינוּא, וְיִגְרֵשְׁנָה וְיָתֵן לֹה כְּתוּבָה. אֲבָל אַחַר שְׂכַבְרָה הַפְסִידָה כְּל כְּתוּבָתָּה - לֹא תְּטַעֲנָן, דְּהָא כִּיּוֹן דְּחַמְתֵּיהּ וְלֹא טַעֲנָה עַד שְׁפִיחוּתָּה כְּ כְּתוּבָתָּה, דְּבִרִּים נִיכְרִים

52 דְּאִיעֲרִימוּ קָא מַעֲרַמְנָא. וְעוֹד שְׂמַלְיוֹ דְנִרְשִׁים (צ.א.ב.) מִחְזָאוּ גוּפָא דְהוּא מִיְרוּקָא בְּבִיתָא חוּא וְאִתְנַתָּא, אַחַת מִרִּיָּה בְּדִיתָא. אַחַת מִרִּיָּה לְהוֹרְצָא וְעִרְק, אֲמַר רַבָּא: אִיתְרַחַשׁ שְׂרִיא, דְּהָא

53 אִיתָא דְעַבְד אִיסוּרָא - אִיסוּרְכִי הוּא מִירְכֵס. מְשַׁמְעַת דְּאִי הוּא מִירְכֵס - הוּא אִיסוּרָא. אִם כֵּן לְכַאוּרַה נִרְאֵה דְבֵאמֹרַת טַמְאָה אִנִּי לֶךְ אִיִּירִי, דְּאִי לֹא הִכִּי - אֲמָאִי הוּוֹת מִיתְסַרְטָא? הָא אִין

54 אִשֶׁה נֹאסֵרַת עַל בְּעַלָּה עַד שְׂרִיאֵו כְּדֹרְךְ הַמֵּנִאפִים, וְכִיּוֹן דְבֵאמֹרַת טַמְאָה אִנִּי לֶךְ מִיִּירִי - אִם כֵּן רִצְוֵה לְהַפְסִיד כְּתוּבָתָּה, דְּהָא מְסַתְמָא בְּרִצּוֹן הוּוֹה, דְּבִיבְתִיהּ חִידָה. וְעוֹד: דְּלֹא עוּחוּתָא אֶפְּלוּ

55 הֵכִי, כִּי לֹא מִירְכֵס - שְׂרִיא, דְּאִיתִין לְךְ לְמִימַר דְּעֵינֵיהּ נִתְנֵה בְּאִחַר, כִּיּוֹן דְּלֹא מִירְכֵס, וְאֲמָאִי תְּהָא נִאֲמַנַת בְּמַנּוּ דְּאִי בְּעִיא אֲמַרְהָ מוֹאִס עָלֵי! וְיֵשׁ לִמְרֵ: דְּלַעֲלֵם לֹא מִיִּירִי בְּאֹמְרַת טַמְאָה אִנִּי

1 אֲלֵא מִתְשַׁמֵּשׁ בְּכוּלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְהוּוּא מוּרְדָּה - וְהִךְ מַתְנִיתָא בְּמוּרְדָּה מִתְשַׁמֵּשׁ.

2 חוּרְוּ וְנָמְנוּ - שְׂלֹא יִשְׁהוּ אוֹתָהּ לְפַחוֹת מַעַט מַעַט, אֲלֵא יִפְסִידוּהּ כְּל כְּתוּבָתָה לְאַחַר

3 אַרְבַּע שְׁבָתוֹת שֶׁל הַכְּרוּז. דִּיקָא נָמִי דְקֵתְנִי אַרְבַּע שְׁבָתוֹת - יָמִים שְׂאִינֵם שֶׁל מְלֵאכָה,

4 וְהַכֵּל מְצוּין בְּבֵיתֵי כְּנָסִיּוֹת וּבְבֵיתֵי מְדַרְשׁוֹת. בּוּרְכַא - דְּרַב שְׂאִינוּ הַגּוֹן. וְאִיהוּ כְּמֵאן סְבַר

5 - רַבָּא דִּאֲמַר בּוּרְכַא הִיא, כְּמֵאן סְבַר? נִמְלְכִין

6 בָּהּ - מְשַׁהֲיִן אַתְּ גִּיטָה וּמְחֻזְרִין עָלֵיהּ שְׁתַּחוּרוּ

7 בַּהּ, וּבְחֹרֵךְ כִּךְ פּוּחֲתִין מְכַתּוּבָתָה שְׁבַעֵה דִּיעֲרִין

8 בְּשַׁבְּתָה. הִכִּי דְמִיא מוּרְדָּה - דְּכּוֹפִין אוֹתָהּ,

9 דְּמִשְׁהֲיִן גִּיטָה וּפּוּחֲתִין כְּתוּבָתָה. דְּאֲמַרְהָ בְּעִינָא

10 לִיה בּוּ - שֵׁשׁ לְכוּפָּה עַל יַד פּוּחֲתָתָה כְּתוּבָתָה.

11 אֲבָל אִפְרַה מוֹאִס עָלֵי - לֹא הוּא וְלֹא כְּתוּבָתוֹ

12 בְּעִינָא. לֹא כִּיפִינִן לָהּ - לְהַשְׁתוּתָה, אֲלֵא נוֹתֵן

13 לֹה גִט, וְיוֹצֵאָה בְּלֹא כְּתוּבָתָה. כְּלַתָּה דְרַב זְבִיד

14 אִיִּירָדָא - אֲמַרְהָ מוֹאִס עָלֵי. הוּוֹת תְּפִיסָא חוּדָא

15 שְׂרִיא - מַעֲלִיל אַחַד שְׁהַכְּנִיסָה לוֹ בְּכַתּוּבָה.

16 הַפְּסִידָה כְּלָאוּתֵיהּ קִימִין - אֶפְּלוּ בְּגִידָה

17 שְׂחִבְסִיהָ לוֹ בְּנִדְוּתֵיהּ וְשִׂתָּאוֹם עָלֵי

18 בְּכַתּוּבָתָה, וְעִדְדִין הַבְּלָאוֹת קִימִין תְּפַסֵּד אוֹתָם.

19 מִיבְּעִיא כְּעִי - אִם הַפְּסִידָה בְּלָאוּתֵיהּ אִם לֹא. מְשֻׁם

20 **אמר** רַבָּא: דִּיקָא נָמִי, דְקֵתְנִי אַרְבַּע

21 שְׁבָתוֹת זוֹ אַחַר זוֹ - שְׁמַע מִינָהּ. אֲמַר רַבִּי בַר חָמָא: פְּעַמִּים שׁוֹלְחִין לֹה מְבִית דִּין; אַחַת

22 קוֹדָם הַכְּרוּז וְאַחַת לְאַחַר הַכְּרוּז. דִּרְשׁ רַב נַחְמָן בַּר רַב חֲסָדָא: הִלְכָה כְּרִבּוּתֵינוּ. אֲמַר

23 רַבָּא: הָאִי בּוּרְכַא. אֲמַר לִיה רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מָאִי בּוּרְכַתִּיהָ? אָנָּא אֲמַרְתִּיהָ נִיחְלִיה,

24 וּמְשַׁמֵּיהָ דִּנְבְרָא רַבָּה אֲמַרְתִּיהָ נִיחְלִיה, וּמַנּוּ - רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא. וְאִיהוּ כְּמֵאן סְבַר? כִּי

25 הָא דְאִתְמַר, רַבָּא אֲמַר רַב שֵׁשֶׁת: הִלְכָה נִמְלְכִין בָּהּ. רַב הוֹנָא בַר יְהוּדָה אֲמַר רַב שֵׁשֶׁת:

26 הִלְכָה, אִין נִמְלְכִין בָּהּ. הִכִּי דְמִיא מוּרְדָּה? אֲמַר אֲמִימַר: דְּאֲמַרְהָ "בְּעִינָא לִיה וּמְצַעֲרֵנָא

27 לִיה", אֲבָל אֲמַרְהָ "מוֹאִס עָלֵי" - לֹא כִּיפִינִן לָהּ. מָר זוּטְרָא אֲמַר: כִּיפִינִן לָהּ. הָוֹה עוּבְדָּא,

28 וְאִכְפָּה מָר זוּטְרָא, וּנְפַק מִינֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא מְסוּרָא. וְלֹא הוּוּא, הָתָם סִיעֵתָא דְשִׁמְיָא הָוֹה.

29 כְּלַתִּיהּ דְּרַב זְבִיד אִיִּירָדָא. הָוֹה תְּפִיסָא חַד שְׂרִיא, יְתִיב אֲמִימַר וּמָר זוּטְרָא וְרַב אֲשִׁי, וְיְתִיב

30 רַב גַּמְדָּא גְּבִיְהוּ. יְתִיב וְקָאֲמַרִי: מְרַדָּה - הַפְּסִידָה בְּלָאוּתֵיהּ קִימִין. אֲמַר לֹה רַב גַּמְדָּא:

31 מְשֻׁם דְּרַב זְבִיד נְבְרָא רַבָּה מְחַתִּיפִיתוּ לִיה? וְהָאֲמַר רַב כְּהָנָא: מִיבְּעִיא כְּעִי רַבָּא וְלֹא פְּשִׁיטָה,

32 אִיכָא דְאֲמַרִי, יְתִיב וְקָאֲמַרִי: מְרַדָּה - לֹא הַפְּסִידָה בְּלָאוּתֵיהּ קִימִין, אֲמַר לֹה רַב גַּמְדָּא: מְשֻׁם

33 דְּהָא כִּיּוֹן שְׂנֵינְהוּ חֲפָצִים גִּירוּשִׁין, כְּמוּ שְׁנַפְרֵשׁ - לְמַח נִשְׁהָא אוֹתָהּ מִלְּהַתְּגַרְשׁ? אֲלֵא אֲמֹרְדֵת דְּהַבָּא קָאִי. וּמִצָּא רַבִּינוּ יְהוּדָה בְּכָתָב רַב שְׂרִיאָא, שְׂתַקְּנוּ בִימֵי לַתָּת גַּט לֹאשֶׁה לְאַלְתֵּר, דְּלֹא

34 כְּשַׁמְעִתִין דְּכְלַתֵּיהּ דְּרַב זְבִיד. וּכְתָב נָמִי רַבִּינוּ יְהוּדָה דְּרַבְּנֵי סְבוּרָאִי תַקְּנוּ לְמִישְׁקַל מִינְהָ מָאִי דְּחִפְסֵיא, וּמִיָּהוּ לֹה גִיטָא לְאַלְתֵּר.

52 ומנו – ומיהו אותו אדם גדול, רבי יוסי ברבי חנינא.
 53 מבררת הגמרא: ואיהו – רבא שאמר על הפסק כרבותינו 'האי
 54 בורכא', כמאן קבר, והרי אחר ששמע שרבי יוסי ברבי חנינא פסק
 55 כן היה לו לחזור בו. מפרשת הגמרא: כי הא דאמרי, רבא אמר
 56 בשם רב ששית, הלכה, נמלכין בה – משהים את גיטה ומפייסים
 57 אותה שתחזור בה, ובתוך כך פוחתין לה שבעה דינרין מכתובתה
 58 בכל שבת, והיינו כמשנתנו. רב הונא פר' יהודה אמר בשם רב
 59 ששית, הלכה, אין נמלכין בה, אלא נוהגים כרבותינו שבברייתא,
 60 שמכריזים עליה ארבע שבתות ומפסידה כתובתה.

61 * * *
 62 הגמרא מבארת מה אומרת האשה, שבוה היא נעשית 'מורדת'.
 63 מבררת הגמרא: היכי דמיא – כיצד נעשית האשה מורדת, שנאמרו
 64 בה הדינים שהתבארו במשנה ובברייתא. מפרשת הגמרא: אמר
 65 אמרי, דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה – באומרת רוצה אני
 66 בבעלי ואיני רוצה שיגרשני, אלא רצוני לצערו עתה במרד, ולכך
 67 כופים אותה על ידי הפחתת כתובתה, שתחזור בה ממרדה. אכל
 68 אם אמרה האשה 'בעלי מאיס עלי' – מאוס עלי, ואיני רוצה לא בו
 69 ולא בכתובתו, לא פייפין לה – אין כופים אותה להשאר תחתיו,
 70 כיון שאי אפשר לכפותה על ידי הפחתת כתובתה, שהרי הוא
 71 מאוס עליה ובודאי לא תחזור בה על ידי כפייה זו, אלא מגרשה
 72 ואין לה כתובה. מביאה הגמרא את דעת החולק: פר' זוטרא אמר,
 73 אף אם אמרה 'מאיס עלי', פייפין לה – כופים אותה על ידי
 74 הפסדת כתובתה. כיון שיתכן שתחזור בה.
 75 מסייעת הגמרא למר זוטרא ממעשה שהיה: הנה עובדא – היה
 76 מעשה באשה שאמרה על בעלה 'מאיס עלי', ואכפה פר' זוטרא –
 77 וכפאה מר זוטרא על ידי הפחתת כתובתה, ומחמת כן אכן חזרה
 78 בה ונשארה תחת בעלה, ונפק מיניה – נולד מאותה אשה רבי
 79 חנינא מסורא, שהיה אדם גדול. והרי זו ראייה שאכן התרצתה
 80 באמת, שלולי כן לא היה נולד לה אדם גדול כמותו, ואם כן ראוי
 81 לכפות כל אשה שאומרת 'מאיס עלי', שמא תתרצה. דוחה
 82 הגמרא את הראיה: ולא היא – אין זו ראייה, אלא ה'תם, פייפיתא
 83 דשמיא הנה – שם היה זה סיוע מן השמים שיצא מביניהם אדם
 84 גדול, ואין ללמוד מאותו מעשה, אלא אין כופים אשה האומרת
 85 'מאיס עלי', ויוצאת מיד בלא כתובה.
 86 מעשה נוסף בענין זה: בלתי דרב זבדי, אמרדא – מרדה
 87 בבעלה ואמרה 'מאיס עלי', הנה תפיסא תר' שירא – היה תפוס
 88 בידה מעיל העשוי ממשי שהכניסה לבעלה בנדונייתה. יתיב – ישב
 89 אמרי, ומר זוטרא ורב אשי, ותיב רב נמדה נפיהו [איתם], ודנו
 90 בענינה של אותה אשה, כלתו של רב זבדי. יתבי וקאמרי – היו
 91 יושבים ואומרים, אשה שמרדה, הפסידה בלאותיה הקנימין – אף
 92 את הבגדים שהכניסה בנדונייתה, ובלו, אך הם עדיין קיימים,
 93 מפסידה אותם ואינה נוטלת אותם עמה, כשבעלה מגרשה. אמר
 94 להו רב נמדה לאמימר ומר זוטרא ורב אשי, וכי משום דרב זבדי
 95 נקרא רבה – אדם גדול הוא, מתיפיתו ליה – אתם מחניפים לו
 96 ואומרים שכלתו שמרדה תפסיד אף את בלאותיה, והרי דין זה
 97 אינו ברור, דהאמר רב הנהא, מיפיעא פני רבא ולא פשיט – רבא
 98 הסתפק בדין זה, האם היא מפסידה את בלאותיה אם לאו, ולא
 99 פשט את ספיקו, וכיצד אתם מכריעים שהפסידה.
 100 לשון נוספת במעשה זה: איבא דאמרי – יש אומרים שמעשה זה
 101 היה כך, יתבי וקאמרי, אשה שמרדה, לא הפסידה את בלאותיה
 102 הקנימין. אמר להו רב נמדה,

1 אלא למאן דאמר שמדובר מורדת ממלאכה, וכי חולה בת מלאכה
 2 היא, והרי כיון שאינה ראויה לעשות מלאכה, אין לדונה כמורדת.
 3 מחמת ברייתא זו מבארת הגמרא את מחלוקת רב הונא ורבי יוסי
 4 ברבי חנינא בדרך אחרת: אלא, לגבי מורדת מ'תשמיש', כולי עלמא
 5 לא פליגי דהויא מורדת – הכל מודים שהיא נעשית בכך 'מורדת',
 6 ונוהגים בה הדינים האמורים במשנה, ובה עוסקת הברייתא
 7 האומרת שאפילו חולה דינה כמורדת, כי פליגי – ומחלוקתם היא
 8 רק במורדת ממלאכה, מר – רב הונא קבר, ממלאכה לא הויא
 9 מורדת, ומר – רבי יוסי ברבי חנינא קבר, ממלאכה נמי הויא מורדת.

10 * * *
 11 הגמרא מביאה את כל הברייתא המוזכרת לעיל (ע"א) ודנה בה:
 12 גופא, המורדת על בעלה, פוחתין לה ככתובתה שבעה דינרים
 13 בשבת. רבי יהודה אומר שבעה פורעין. רבותינו חזרו ונמנו –
 14 עמדו למנוח ופסקו, שאין פוחתים מכתובתה מעט מעט ובינתיים
 15 היא נשארת תחת בעלה, אלא תקנו שיהיו מקריזין עליה ארבע
 16 שבתות זו אחר זו שמרדה בבעלה, כדי שתתבייש ותחזור בה, וכן
 17 ישמעו קרוביה וידברו על ליבה, וישולחין לה בית דין ואומרים לה,
 18 הוי יודעת שאפילו כתובתך מאה מנה הפסדת את כולה, ואם לא
 19 חזרה בה ממרדה לאחר אותם ארבע שבתות, מפסידה את כל
 20 כתובתה. אחת לי – אין חילוק אם היא ארוסה שאינה רוצה
 21 להנשא, ונשואה, אפילו היא נדה ואפילו היא חולה, ואפילו שומרת
 22 יבם שאינה רוצה להתייבם, לעולם דנים אותה כמורדת ומכריזים
 23 עליה ומפסידים לה את כתובתה.
 24 שואלת הגמרא: אמר ליה רבי חימא בר יוסף לשמואל, וכי נדה בת
 25 תשמיש היא, הרי אסורה היא בתשמיש ומדוע היא נחשבת
 26 למורדת. מתרצת הגמרא: אמר ליה שמואל, אינו דומה מי
 27 שמתענה אך יש לו פת פסלו ויכול לאכול, למי שמתענה ואין לו
 28 פת פסלו, שתעניו קשה יותר, וכך גם הבעל שאשתו אינה רוצה
 29 להיזקק לו עוד, ויודע שאינו עתיד לשמש עמה, מצטער יותר.
 30 הגמרא מפרשת את דברי הברייתא, היכן מכריזים על אשה
 31 המורדת בבעלה: אמר רמי בר חמא, אין מקריזין עליה שהיא
 32 מורדת אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ולא בשווקים
 33 וברחובות. אמר רבא, דיקא נמי – יש לדייק כדברי רמי בר חמא
 34 מדברי הברייתא. דקתני בברייתא שמכריזין עליה ארבע שבתות זו
 35 אחר זו, והרי שבתות הם ימים שאין אנשים מצויים בשווקים
 36 וברחובות אלא בבתי כנסיות ובתי מדרשות. מסיקה הגמרא: אכן
 37 שמע מינה – יש ללמוד מדברי הברייתא כרמי בר חמא.
 38 דין נוסף בענין ההכרזה: אמר רמי בר חמא, פעמים שולחין לה מבית
 39 דין להודיעה שאם לא תחזור בה תפסיד את כתובתה, פעם אחת
 40 קודם הכרזה, ופעם אחת לאחר הכרזה.
 41 הגמרא מבררת את ההלכה, האם פוחתים לה כל שבת שבעה
 42 דינרים, כמשנתנו, או שמכריזים עליה ארבע שבתות ומפסידה
 43 את כל כתובתה, כדברי 'רבותינו' שבברייתא: דרש רב נחמן בר רב
 44 חסדא, הלכה כרבותינו, שמכריזים עליה ארבע שבתות ומפסידה
 45 את כל כתובתה, ולא כמשנתנו, כיון שהתפשטה תקנת רבותינו
 46 וקבלוה עליהם. אמר רבא, האי פורקא – פסק זה אינו הגון, כיון
 47 שאין זה דבר התלוי בסברא, אלא תקנה היא, ומכך שרבי לא
 48 הביא במשנה תקנה זו מוכח שברייתא משובשת היא. אמר ליה רב
 49 נחמן בר יצחק, מאי פורקתיה – מדוע אין פסק זה הגון, הרי אנא
 50 אמריתיה ניהליה – אני אמרתיו לרב נחמן בר רב חסדא, ומשמייה
 51 דרבא רבה אמריתיה ניהליה – ומשמו של אדם גדול אמרתי לו כן,

58 הגמרא מנסה ליישב את הקושיא, ודוחה את היישוב: אלא - אם
 59 תרצה לפרש את דברי שמואל שכותבים אגרת מרד לארוסה
 60 ולומר שזהו בארוסה הפאה מחמת מענה - שיש לה טענה מדוע
 61 רוצה היא להנשא, דאמרת, בעינא חומרא לידא ויפדה לקבדה -
 62 רצוני שיהיה לי מקל להשען עליו, וקדרום לחפור את קברי,
 63 כלומר, רצוני ללדת בן שבוקותי יחיו בידי ואשען עליו, וביום
 64 מותי יקברני, ולכן נזקקים לטענתה ונחשב הארוס כמורד, אם כן
 65 הקא נמי - אף כאן, בשומרת יבם צריך לפרש ששמואל דיבר
 66 בקבאה מחמת מענה, ומדוע אין שומעים לה. ומחמת כן אין
 67 להעמיד את דברי שמואל באופן שהיא תובעת שישאנה והוא
 68 מורד.

69 הגמרא מיישבת באופן אחר את הקושיא מהברייתא, שבה מבואר
 70 שאף שומרת יבם נחשבת כמורדת: אלא, אידי ואידי - גם הברייתא
 71 האומרת שיש מרידה בשומרת יבם, וגם שמואל שאמר שאין בה
 72 מרידה, שניהם עוסקים באופן שתבע אותה, ולא קשיא, כיון
 73 שפאן, לחלוץ - בברייתא האומרת שיש לה דין מורדת, מדובר
 74 כשהוא רוצה לחלוץ, והיא מסרבת לחליצה ורוצה שייבם אותה,
 75 שבוה היא נחשבת כמורדת, ופאן, לייבם - שמואל שאמר שאינה
 76 מורדת, עוסק באופן שהוא רוצה לייבמה, והיא אינה רוצה בכך,
 77 אלא רוצה לחלוץ, ובוה אינה נחשבת מורדת. דאמר רבי פדת,
 78 אמר רבי יוחנן, אם תבע היבם לחלוץ, והיא רוצה להתייבם, נקקין
 79 לו לכתוב עליה אגרת מרד, אך אם תבע לייבם, והיא רוצה לחלוץ,
 80 אין נקקין לו.

81 מקשה הגמרא על תירוצה: מאי שנא ו-במה שונה האופן שתבע
 82 לייבם והיא רוצה לחלוץ, דלא - שאינה נחשבת כמורדת, הרי זהו
 83 משום דאמרינן ליה לבעל זיל ונסיב איתתא אחריתי - לך ותשא
 84 אשה אחרת, ובמה שהיא מסרבת להתייבם אינה נחשבת מורדת.
 85 ואם כן, בתבע לחלוץ והיא ממאנת נמי נימא ליה - גם כן נאמר לו,
 86 זיל ונסיב איתתא אחריתי, וכיון שיכול לישא אחרת, אין היא
 87 מורדת.

88 הגמרא מנסה לתרץ, ודוחה זאת: אלא יש לומר שהיא מורדת
 89 משום דאמר היבם כשאינה רוצה לחלוץ לו פין דאנידא בי -
 90 שהיא קשורה בי בזיקת ייבום, לא קא יתבו לי אחריתי - אין נותנים
 91 לי לישא אשה אחרת, ולכן היא נחשבת כמורדת, ואם כן קשה,
 92 הקא נמי - גם באופן שהוא תובע לייבם והיא רוצה לחלוץ נדון
 93 אותה כמורדת, לפי שהיבם יטען דפין דאנידא בי לא קא יתבו לי
 94 אחריתי, ומדוע באופן זה איננו דנים אותה כמורדת. וכיון שנדחה
 95 חילוק זה, חוזרת הקושיא על שמואל האומר שאין לשומרת יבם
 96 דין מורדת, מהמבואר בברייתא שיש לה דין מורדת.

97 הגמרא חוזרת בה ומתרת תירוץ אחר: אלא, אידי ואידי - גם
 98 הברייתא וגם שמואל עוסקים באופן שתבע הוא לייבם, והיא
 99 ממאנת ביבום ורוצה לחלוץ, ולא קשיא, פאן - הברייתא האומרת
 100 שיש לשומרת יבם דין מורדת, היינו כ'משנה ראשונה', שאמרו
 101 שמצות יבום קודמת למצות חליצה, ולכן אם היא ממאנת ביבום
 102 דינה כמורדת, ופאן - שמואל האומר שאין לה דין מורדת, היינו
 103 כ'משנה אחרונה', האומרת שחליצה קודמת ליבום, ולכן אינה
 104 חייבת להסכים להתייבם לו, ואינה נחשבת מורדת. מביאה
 105 הגמרא את המקור לדינים אלו, דתנן (בכורות יג), מצות יבום קודמת
 106 למצות חליצה, אמנם זהו בראשונה, שהיו המייבמים מתפוננין
 107 לשום מצוה, אבל עכשיו שאין מתפוננין לשום מצוה אלא לשם נוי
 108 וכדומה, והרי אשת אח אסורה, אלא שהתיריה התורה לקיום
 109 מצות יבום, וכשבא עליה שלא לשם מצוה פוגע באיסור אשת
 110 את, ולכן אמרו שמצות חליצה קודמת למצות יבום.

* * *

111 שנינו במשנה: 'עד מתי הוא פוּחַת עד כנגד כתובתה וכו' וכן
 112 המורד על אשתו מוסיפין על כתובתה שלשה דינרין בשבת, רבי
 113 יהודה אומר שלשה טרפעיקין, מבררת הגמרא: מאי - מהו

1 משום דרב זבד נקרא רבה הוא, ומחמת ענותנותו לא יערער על
 2 דינכם, אפכיתו ליה לדינא עילויה - אתם הופכים ופוסקים את הדין
 3 לחובתו, והאמר רב פהנא, מיבעיא קעי לה רבא ולא פשיט, וכיון
 4 שרבא לא פשט את ספיקו, כיצד אתם מכריעים שאינה מפסדת
 5 את בלאותיה.

6 הגמרא מבררת כיצד יש לנהוג בדין זה. אומרת הגמרא: השתא,
 7 דלא אתמר לא קבי ולא קבי - עתה, שלא נפסקה ההלכה
 8 שהפסידה, ולא נפסקה שלא הפסידה, אם תפסקה את בלאותיה,
 9 לא מפיקין יפה - אין מוציאים אותם מידה, ואם לא תפסקה, לא
 10 יתבינן לה - אין נותנים לה אותם.
 11 דין נוסף באומרת 'מאיס עלי' ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אניפא
 12 - ומשהים אותה שנים עשר חדשים עד שנותנים לה גט, שמא
 13 תחזור בה, ופקנה - ובאותם תריסר ירחי שתא, לית לה מוּזני מפעל
 14 - אין לה מזונות מבעלה.

* * *

16 התבאר במשנה (טו) שאשה המורדת על בעלה פוחתים לה
 17 מכתובתה, וכדי שיוכל הבעל להוכיח שאכן הופחתה כתובתה
 18 כותבים לו בית דין 'אגרת מרד', ומפרשים שם שהאשה מרדה על
 19 בעלה ויהיה הבעל פוחת מכתובתה. וכן כותבים בית דין אגרת
 20 מרד לאשה על בעלה שמרד בה, שהוא חייב להוסיף על כתובתה
 21 כשיעור המבואר במשנה. הגמרא מבארת על מי כותבים 'אגרת
 22 מרד': אמר רב מוכי בר קנסא, אמר שמואל, בותבין אגרת מרד על
 23 ארוסה, אם הגיע זמנה להנשא והיא מסרבת. ואין בותבין אגרת
 24 מרד על שומרת יבם שאינה רוצה להתייבם.

25 מקשה הגמרא: מיתיבי, שנינו בברייתא, דין זה האמור במשנה (טו)
 26 שאשה המורדת על בעלה פוחתים לה מכתובתה, אהת לי ו-דין
 27 אחד הוא בארוסה שאינה רוצה להנשא, ונשואה אפילו נדה,
 28 אפילו חולה, ואפילו שומרת יבם שאינה רוצה להתייבם. וכיון שאף
 29 לשומרת יבם פוחתים מכתובתה, מדוע אמר שמואל שאין כותבים
 30 עליה אגרת מרד, שמבואר בזה שאינו מחשיבה כמורדת.

31 מתרצת הגמרא: לא קשיא, פאן - בברייתא האומרת שיש דין
 32 'מורדת' לשומרת יבם, מדובר שתבע הוא ממנה להתייבם, ואילו
 33 היא מסרבת ורוצה לחלוץ, ולכן דינה כמורדת, ופאן - דברי
 34 שמואל שאמר שאין כותבים עליה אגרת מרד, היינו באופן
 35 שתבעה היא להתייבם, והוא אינו רוצה לייבמה, שאין דינו כמורד.
 36 וחילוק זה הוא כמו דאמר רב תחליפא בר אבמי, אמר שמואל,
 37 תבע הוא את אבמתו והיא אינה רוצה, נקקין לו לכתוב עליה אגרת
 38 מרד, אך אם תבעה היא את היבם והוא מורד ואינו רוצה לייבמה,
 39 אין נקקין לה.

40 מקשה הגמרא על תירוץ זה: פמאי אוקימתא להא דשמואל -
 41 באיזה אופן העמדת את המימרא של שמואל, שאין כותבים אגרת
 42 מרד על יבמה, כשתבעה היא, ואם כן יש לפרש כך גם את תחילת
 43 דברי שמואל, שכותבים אגרת מרד על ארוסה, שזהו באופן
 44 שתבעה היא אותו שישאנה והוא אינו רוצה, ואם כן קשה לשונו
 45 של שמואל, האי - וכי זו הלשון הנכונה, לומר 'בותבין אנידא אגרת
 46 על ארוסה', שמשמע שכותבים שהיא מורדת, הרי 'בותבין אנידא אגרת
 47 מרד לארוסה' מיבעי ליה - היה שמואל צריך לומר, והיינו
 48 שכותבים לה אגרת מרד על בעלה המורד בה. מתרצת הגמרא:
 49 הא לא קשיא, תני - אכן יש לשנות בדברי שמואל 'כותבין אגרת
 50 מרד לארוסה'.

51 מקשה הגמרא: אם מדובר באופן שהיא תובעת, מאי שנא - במה
 52 שונה דינה של שומרת יבם, דלא - שאינה יכולה לתבוע את היבם
 53 שייבמה, ואף אם הוא מסרב אין לו דין מורד, הרי זהו משום
 54 דאמרינן לה - שאנו אומרים לה, 'זיל, לא משפקדת' - לכי, כלומר
 55 אין לך טענה טובה, לפי שאינך מצווה על פריה ורביה, אם כן,
 56 ארוסה נמי נימא לה - גם לארוסה נאמר כן, זיל לא משפקדת, ומדוע
 57 אמר שמואל שכותבים על הארוס אגרת מרד.

1 ונראה לרבינו חם דהכי פירושו: בעינא ליה, ואינה רוצה להתגרש בלא כתובה, ומצערנא
 2 ליה עד שיגרשנה ויתן לה כתובה. אבל אמרה מאיס עלי, ולא בעינא ליה לא הוא ולא
 3 כתובתו - לא כיפינן לה שחזור בה על ידי שנאמר שלא תועיל מחילה, משום דהוי מחילה
 4 בטעות, דאגב צערה קא אמרה הכי, ומתוך כך - לא יגרשנה בעלה, שאינו רוצה ליתן
 5 כתובה. אלא מחילה גמורה היא, ומתוך כך בעלה
 6 בדעתו לגרשה. מר זוטרא אמר: כיפינן לה,
 7 והיא כמחילה בטעות. והיינו כפיה - דעל ידי
 8 כך תשאר תחת בעלה שלא ברצונה, כי בעלה לא
 9 יגרשנה, כיון שחייב ליתן כתובתה. ואין חילוק
 10 למר זוטרא בין מורדת דבעינא ליה ומצערנא ליה,
 11 בין אומרת מאיס עלי. ורבינו חננאל נמי פירש
 12 דאין כופין הבעל ליתן גט, וגם כונטרס לא פירש
 13 שיכופו הבעל ליתן גט. משום דרב וביד גברא
 14 רבה הוא אפכיתו לדינא עילייה - ואם תאמר:
 15 כיון דלא פשיט -המציא מחבירו עליו הראיה,
 16 וכיון דתפסה - לא מפקין מינה ויש לומר: הוזה
 17 נמי שיראי טובא דלא הוה תפיסה. ובלישנא קמא
 18 קאמר משום דרב וביד גברא רבה אתנפיתו ליה,
 19 משום דק שירא הוה תפיסה. ובאינא דאמרי
 20 קאמר - משום דהך שיראי דלא הוה תפיסה,
 21 אלא הבעל היה תפוס.

1 משום דרב וביד גברא רבה הוא - ולא יערער על דברינו, מחמת ענותנותו. מפכיתו דינא
 2 - לחובתו. ומשתיתן לה - אולי תחזור בה. תריסר ירחי שתא - ותו לא. שתבע הוא -
 3 והיא מורדת. תבעה היא - הוא מורד. אין נוקקין לה - לכתוב לה אגרת מרד לחוסוף
 4 על כתובתה. ולקמן מסיק פירושו ואולי: משום דלא מפקדא אפריה ורביה. לארוסה מבני
 5 ליה - וכותבין אגרת על הבעל. דלא תפקדת
 6 - בפריה ורביה, כדאמרין ביבמות (סה.ב).
 7 חופרא לידא - רוצה אני שיהא לי בן שיהויה
 8 בידי בוקנתי ואשען עליו, וביום מוהי יקברני.
 9 תבע לחלוין - והיא אינה רוצה אלא להתייבם
 10 - נוקקין לו לכתוב אגרת מרד עליה. אין נוקקין
 11 לו - לפי שאין מתכוין לשם מצוה. וכמשנה
 12 אחרונה. ואמרין ליה: זיל נסיב אחריתי.
 13 אכתירא - טעל מדינה. פלגא דוואו - זוז צורה,
 14 שהוא שם מעה כסף, נמצא טרפעיק שלשה
 15 מעות. מעה וחצי ליום - לששת ימי המעשה,
 16 ומשבת לא יחבין לה, כדאמר לקמן. מאי שנא
 17 איהו דחבין ליה דשבת - כשהיא מורדת
 18 עליו, דהא שבעה טרפעיקים, טרפעיק ליום.
 19 כשכר שבת - וכמו שמשתכר בשבת, גורה
 20 משום מוקח וממכר ושכירות.
 21 כוה

14 בַּשְּׂתֵבְעָה הַיּוֹא, הַאי פּוֹחֵבִין אֲגֵרַת מְרַד עַל אֲרוּסָה? לְאֲרוּסָה מִיבְעִי לִי! הָא לֹא קָשְׁיָא,
 15 תְּנִי: לְאֲרוּסָה. מַאי שְׁנָא שׁוֹמֵרֵת יָבֵם דְּלֹא - דְּאֲמַרְיָן לָהּ: זִיל, לֹא מִפְקֵדַת. אֲרוּסָה נָמוּ -
 16 יָנִימָא לָהּ: זִיל, לֹא מִפְקֵדַת! אֲלָא בְּבָאָה מִחֻמַּת טַעֲנָה, דְּאֲמַרְהּ: בְּעֵינָא חוּמְרָא לִידָא וּמְרָה
 17 לְקַבְרָה - הָכִי נָמוּ שׁוֹמֵרֵת יָבֵם - בְּבָאָה מִחֻמַּת טַעֲנָה! אֲלָא, אִידִי וְאִידִי שְׂתֵבְעָה הוּא, וְלֹא
 18 קָשְׁיָא; פֶּאֶן - לְחַלּוּץ, וְכָאן - לְיָבֵם. דְּאֲמַר רַבִּי פְּדַת אֲמַר רַבִּי יוֹחֲנָן: תֵּבַע לְחַלּוּץ - נִקְקִין
 19 לוֹ, תֵּבַע לְיָבֵם - אִין נִקְקִין לוֹ. מַאי שְׁנָא לְיָבֵם דְּלֹא - דְּאֲמַרְיָן לִי: זִיל וְנָסִיב אִיתְתָּא
 20 אַחֲרֵיתִי. לְחַלּוּץ נָמוּ, יָנִימָא לִי: זִיל וְנָסִיב אִיתְתָּא אַחֲרֵיתִי! אֲלָא, דְּאֲמַר פִּינּוֹן דְּאֲגִידָא בִּי
 21 - לֹא קָא יְהָבִי לִי אַחֲרֵיתִי. הֲכָא נָמוּ פִּינּוֹן דְּאֲגִידָא בִּי - לֹא קָא יְהָבִי לִי אַחֲרֵיתִי! אֲלָא,
 22 אִידִי וְאִידִי שְׂתֵבְעָה לְיָבֵם, וְלֹא קָשְׁיָא; פֶּאֶן - כְּמַשְׁנֵה רֵאשׁוּנָה, פֶּאֶן - כְּמַשְׁנֵה אַחֲרוּנָה, דְּתַנּוּ:
 23 מִצּוֹת יְבוּם קוֹדֶמַת לְמִצּוֹת חֲלִיצָה. בְּרֵאשׁוּנָה, שְׁהוּ מִתְּפוּוּנִין לְשׁוּם מִצְוָה. עֲכָשְׁוּ שְׁאִין
 24 מִתְּפוּוּנִין לְשׁוּם מִצְוָה - אֲמַרְוּ: מִצּוֹת חֲלִיצָה קוֹדֶמַת לְמִצּוֹת יְבוּם. "עַד מָתַי הוּא פּוֹחֵת
 25 וְכוּ". מַאי טַרְפְּעִיקִין? אֲמַר רַב שִׁשִׁת: אֲסַתְרָא. וְכַמָּה אֲסַתְרָא? פְּלָגָא דְּוּזָא. תְּנִינָא נָמוּ
 26 הָכִי, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: שְׁלֹשָׁה מַרְפְּעִיקוֹן, שְׁהוּן תִּשְׁעָה מְעוּן, מְעָה וְחֻצִי לְכָל יוֹם. אֲמַר לִי רַבִּי
 27 חֵיטָא בְּרִי יוֹסֵף לְשִׁמּוּאֵל: מַאי שְׁנָא אִיהוּ דִּיהֵבִין לִי דְשִׁבְתָּ, וְכַמָּה שְׁנָא אִיהוּ דְלֹא יְהֵבִין
 28 לָהּ דְשִׁבְתָּ? אִיהוּ דְמִפְּחַת קָא פְּחִית - לֹא מִיְהוּ בְּשִׁכְרָה שִׁבְתָּ, אִיהוּ דְאוֹסוּפִי קָא מוֹסְפָא -
 29 מִיְהוּ

1 תאמר: אי מילתיה דרבי יוחנן לפי משנה אחרונה, כדמשמע פשטא דמילתא - אם כן מאי פריך לייבם נמי כיון דאגידא ביה לא יחבי ליה איתנא אחרתא, והא לייבם לא נובל לכופ אוחה
 2 לפי משנה אחרונה ואי לחלוץ - והלא הוא אינו רוצה לחלוץ אלא לייבם, ומאי שייך לכופה לדבר שאינו תובע הוא: ויש לומר: דמעיקרא סלקא דעתך מילתיה דרבי יוחנן לפי משנה
 3 ראשונה, ומשום הכי פריך דאפילו לייבם נמי נובל לכופה. ולבסוף דמשני כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה - מילתיה דרבי יוחנן נמי לפי משנה אחרונה נוקקין לחלוץ ואין נוקקין
 4 לייבם. והוא הדין דאבתי הוה מצי לשנויי כאן לחלוץ כאן לייבם כרבי יוחנן, ואידי ואידי לפי משנה אחרונה, אלא דניחא ליה לאוקמא הרווייהו כשטבע לייבם, דדומיא דארוסה קתני שתובע
 5 לכנס והיא מורדת. רבינו חם. וקצת קשה: דאיך חוסק אדעתין למימר דאתי לפי משנה ראשונה אדרבה לפי משנה ראשונה איפכא מסתברא: לייבם - נוקקין לו, לחלוץ - אין נוקקין לו
 6 ויש לומר: דאפילו לפי משנה ראשונה נוקקין לו לחלוץ, משום דבדידיה תלי רחמנא "אם לא יחפץ האישה" כדאמרין ב"החולץ" (יבמות ט.ט.ב). אבל לייבם - סלקא דעתך שאין מוטרין אותה
 7 לייבם על כרחא. אי נמי, יש לומר: תבע אף לחלוץ - נוקקין לו, תבע לייבם דווקא - אין נוקקין לו.

1 ודיני' חליצה ויבום פירש בקונטרס ב"החולץ" (שם) גבי הא דמיתיה החם מתניתין דכברות (ג.א.) משנה ראשונה ואחרונה דמיתיה הזא, ואמר רב על דאין כופין, ופירש בקונטרס: דאפילו
 2 למשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת - אין כופין אותו לחלוץ היכא דניחא לתירויהו ליבומי, דנימא תירויהו לאו למצוה מכונני ופגע בערוה, אלא אי בעי - מיביבם, אף על גב
 3 דמצות חליצה קודמת. ומיהו, היכא דאיתו צבי ובעי ליבומי, ואיהו אמרה לא בעינא ליה, ואמרה דברים ניכרים, אי מצנין לאטעויי - מטענין ליה, לא מצנין לאטעויי - כיפינן ליה לחלוץ.
 4 דאמר רב ששת בפרק קמא דיבמות (ד.א.) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה לפניו כו'. ולא תימא מוכה שחין דווקא, אלא כל אמתלא שתתן לדבריה, דתנן ב"המדיר"
 5 (כתובות ע.א.) מעשה בצידון בברסי שמת ולו אח בורסי, ואמרו חכמים: יבולה היא שתאמרו: לאיך הייתי יבולה לקבל ולך איני יבולה לקבל. ועוד פסקין: חלכתא. כותבין אגרת מרד על
 6 ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם. מכל הני טעמי כיפינן ליה לחלוץ ושקלה כתובתה. וכל הני אין כופין דחכא - היכא דניחא ליה לתירויהו, עד כאן לשונו. ואומר רבינו יצחק:
 7 דמה שהביא מוכה שחין ומוכרסי - אינה ראייה. דרוקא מוכה שחין ובורסי דהוה דתגן דכופין אותו להוציא. ומה שהביא נמי מאין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם - לאו ראייה היא,
 8 הדתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא, משום דמצות חליצה קודמת. ואם כן, דלרבי אפילו בלא אמתלא היה לו למימר דכופין. ואדרבה, יש להוכיח משם דאין כופין. דאי בר כפיה מרד,
 9 - למה ליה למימר דאין כותבין אגרת מרד? דעצמא מינה הוה ליה למימר, דכופין אותו לחלוץ ואמרין נמי בשמעתין: תבע לייבם - אין נוקקין לו, משקעו אין נוקקין לו לכתוב אגרת מרד,
 10 אדרבה נוקקין לה וכיפינן ליה ולחבי נראה לרבינו יצחק: דרב איירי בכל ענין, דהואי בכל ענין אין כופין. ואף לפירושו רבינו חם, דמפרש דאמר רב אין כופין קאי אמשנה ראשונה, דאין
 11 כופין לייבם אף על פי שמצות יבום קודמת, ונפקא מינה בזמן הזה היכא שידוע לנו שמתכוונין למצוה, כגון אותן שבאין לחלוץ, דאותן ודאי אין מתכוונין לא לשום נוי ולא לשום אישות.
 12 אבל היכא דלא ברור לן שמתכוונין למצוה - כופין מבילי, ומרחיקין אותן מן היבום, דקיימא לן כאבא שאול, כמו שפירשונו ביבמות (ט.ט.ב.). וגם פירושו, אם תבע לייבם - לא כיפינן ליה
 13 לחלוץ, אלא מטענין ליה אם אינה חפצה, אבל אם אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ - נראה דכופין.

1 מיחזי כשכר שבת - ואם תאמר: והא שכר שבת על ידי הבלעה מותר, כדאמרין בפרק
2 "הזהב" (בבא מציעא נח,א): אם היה שכר שבת שכיר חדש שכר שנה - נותנין לו
3 שכר שבת! ויש לומר: הדבא אסור משום דלא היו במזו הבלעה, דאין מוסיפין לכל שבת חזר
4 אלא מה שעולה בכל יום ויום. שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע - אין מצטרפין
5 כל ימי השבוע זה עם זה.

6 וחצי חצייה לפסול את הנכרייה - דף פסול
7 נכרייה אין זה אותה גורה דשמונה עשר
8 דבר דהאכל אוכל ראשון בר כמו שפירשנו
9 בפרק "כיצד משתתפין" (עירובין פב,ב).
10 כמאן כרבי חידקא בר - ואם תאמר: לדידיה
11 נמי לא ניתא ליה. למאן דאמר אוכלת
12 עמו לילי שבת אוכלת ממש. ושמא היה יכול
13 לומר ולשמעין. ולפי דמסקנא אתי שפיר, דכל
14 היתרון היו לארחי ופרחי. אחרי

15 שמוך לאדום. ונותן לה חצי קב קיטניות, וחצי לוג
16 שמוך וקב גרוגרות, או מנה דבילה. ואם אין לו -

17 פוסק לעומתן פירות ממקום אחר. ונותן לה מטה, מפין ומחצלת, ונותן לה כפה לראשה
18 והגור למתניתיה, ומנגעלים ממועד למועד, וכלים של חמישים זו משנה לשנה. ואין נותנין לה
19 לא חרשים בימות החמה, ולא שחקים בימות הגשמים. אלא נותן לה כלים של חמישים
20 וזו בימות הגשמים, והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה, והשחקים שלה. נותן לה
21 מעה כסף לצורפה, ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת. ואם אין נותן לה מעה כסף
22 לצורפה - מעשה ידיה שלה. ומה היא עושה לו - משקל חמש סלעים שתי ביהודה, שהן
23 עשר סלעים בגליל. או משקל עשר סלעים ערב ביהודה, שהן עשרים סלעים בגליל. ואם
24 היתה מניקה - פותחין לה ממעשה ידיה, ומוסיפין לה על מוונותיה. במה דברים אמורים
25 - בעניי שבטישראל, אכל במכובד - הכל לפי כבודו. גמרא מני מתניתין? לא רבי יוחנן
26 בן ברוקא, ולא רבי שמעון. דתנן: וכמה שיעורו - מוון שתי סעודות לכל אחד ואחד,
27 מוונן לחול ולא לשבת, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: לשבת ולא לחול, וזה וזה
28 מתכוונין להקל. רבי יוחנן בן ברוקא אומר: כפר הלקוח בפונדיון. מארבע סאין לסלע. רבי
29 שמעון אומר: שתי ידות לכפר, משלש כפרות לקב. חצייה - לבית המנוגע, וחצי חצייה -
30 לפסול את הגוייה, וחצי חצי חצייה - לקבל טומאת אוכלין. מני? אי רבי יוחנן בן ברוקא
31 - תמיני הויין, ואי רבי שמעון - תמיני כרי הויין! לעולם רבי יוחנן בן ברוקא, וכדאמר רב
32 חסדא: צא מהן שליש לחנווני. הכא נמי - אייתי תילתא שדי עליהו. אפתי תרתיה כרי
33 הויין! אוכלת עמו לילי שבת. הניחא למאן דאמר אכילה ממש, אלא למאן דאמר אכילה
34 תשמיש - מאי איבא למימר? ועוד: תליסר הויין! אלא, כדאמר רב חסדא: צא מהן מחצה
35 לחנווני, הכא נמי אתיא פלגא ושדי עליהו. קשיא דרב חסדא אדרב חסדא! לא קשיא;
36 הא - באתרא דיהבי ציבי, הא - באתרא דלא יהבי ציבי. אי הכי שיתסרי הויין? כמאן -
37 כרבי חידקא. דאמר: ארבע סעודות חיוב אדם לאכול בשבת? אפילו תימא רבנן, דל תדא
38 לארחי ופרחי. השתא דאתית להכי - אפילו תימא רבי שמעון, לרבנן - דל תלת לארחי
39 ופרחי, לרבי חידקא - דל תרתי לארחי ופרחי. "אמר רבי יוסי לא פסק שעורין וכו'". אלא
40 באדום הוא דאכלין שעורים, בכולי עלמא לא אכלי! הכי קאמר: לא פסק שעורים כפלים
41 בחמין אלא רבי ישמעאל, שהיה סמוך לאדום, מפני ששעורין אדומות רעות הן. ונותן
42 לה חצי קב קיטניות. ואילו וין - לא קתני. מסייע ליה לרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר:

אין
מלאכול בתרומה עד שיטבול. והוא שתי ביצים. שהכבר של שלש לקב שמונה ביצים הוא. שהקב עשרים וארבע ביצים, ארבעה לוגין. חצייה של ככר ארבע ביצים, חצי חצייה - שתי
ביצים. תמיני סעודות הויין - קביים חטים דמתניתין, וארבעה עשרה סעודות היא צריכה לשבת. ואי רבי שמעון - דאמר תשע סעודות לקב. שמונה עשר הויין - והיא אינה צריכה
אלא ארבע עשרה. צא מהן שליש לחנווני - רבי יוחנן לא שיער בחצי קב אלא בככר הלקוח בפונדיון מן החנווני, והוא לקח ארבע סאין חסין בסלע, ומשתכר שליש בטורה, נמצאו
בחצי קב שלש סעודות. התימא הוא מוכר בפונדיון שנתן, והשלישית משתכר. אבתי - קביים דמתניתין תרתי כרי הויין. ומשנינן: אוכלת עמו לילי שבת - כדתנן במתניתין. הניחא
כו' - פלוגתא לקמייהו בשמעתין. באתרא דיהבי ציבי - מי שמוכר חטים לחנווני לעשות ככרות ולמכור בשוק, במקום שהוא נותן לחנווני עצים לאפות - אינו משתכר אלא שליש,
ובמקום שאינו נותן עצים - מעכב לעצמו מחצה, שממעט הככרות למכור ביוקר כדי יציאת העצים. כמאן כרבי חידקא - בתמיה: נימא כרבי חידקא סתם לה מתניתין, דאמר ב"ב כל
כתבי הקדש" ארבעה סעודות לשבת? רבי שמעון - דאמר תמיני כרי הויין. ואי כרבנן שכירא ליה לתנא דידן בסעודות שבת. דל תלת יתירתא לארחי ופרחי.

1 מה בין מורד למורדת - מאי שנא כשהוא מורד אינו נותן אלא חצי טרפעיק ליום,
2 וכשהיא מורדת נתנת טרפעיק? מי שוכר את מי - היו אומר האיש שוכר את האשה,
3 שעמ מינה - צערו מרובה. ויצרו מבחזין - קשיו ניכר, ומתנגה. משנה המשרה את
4 אשתו על ידי שליש - שנותן לה מזונותיה בבית אפטרופוס, ואינה מתגלגלת עמו.
5 המשרה - המכרה. ויכרה להם כירה

6 מתרגמינן שירותא (מ"ב ו). לא יפחות לה -
7 בשבת. לא פסק שעורים כו' - בגמרא מפרש
8 לה. נרונות - תאנים יבשין. דבילה - תאנים
9 דרוסות בעיגה, ובמכרות במשקל. מפין - רך
10 ממחצלת. ונתן לה מעה כסף - לכל שבת
11 סמועד למועד אמנעלים קאי, מנעלים חדשים
12 לכל שלשת דללים. חדשים - קשים לה בימות
13 החמה, לפי שהם חמים, ויפים לה בימות
14 הגשמים. אלא נותן לה כלים. חדשים, של
15 חמישים וזו בימות הגשמים כו'. והשחקים שלה
16 - אף כשיקנה לה חדשים. ובגמרא מפרש למאי
17 מביעי לה. ונותן לה מעה כסף - לכל שבת
18 לדברים קטנים. מעשה ידיה - אוקימנן לעיל
19 (נטא), מותר מעשה ידיה, ואוכלת עמו לילי
20 שבת - שהוא ליל עונה. שתי - קשה טעותו
21 כפלים כשל ערב. משקל של יהודה כפלים כשל
22 גליל. גמרא הכי גרסינן: מני מתניתין לא רבי
23 יוחנן בן ברוקא ולא רבי שמעון. כמה הוא
24 שיעורו - של עירובי תרומין. מתכוונין להקל
25 - רבי מאיר היה רגיל לאכול פת בשבת יותר
26 מבחול, שהיה ממשיך פת לכל מינים הבאין
27 לפניו. ורבי יהודה היה אוכל פת בחול יותר
28 מבשבת, שהיה שבע במיני מעדנים. רבי יוחנן בן
29 ברוקא - נתן שיעור קצוב: ככר הלקוח
30 בפונדיון, כשלושקין ארבע סאין בסלע, הן שתי
31 סעודות. וקטלקא דעתן חצי קב, שהרי חלק
32 ארבעים ושמונה פונדיון, שש מעה כסף דינר,
33 ומעה שני פונדיון - הרי שנים עשר לדינר,
34 וארבעה דינר לסלע - הרי ארבעים ושמונה.
35 וארבע סאין עשרים וארבעה קבין, ארבעים
36 ושמונה חצאי קבין, נמצא לרבי יוחנן לחצי קב
37 שתי סעודות. רבי שמעון אומר - שתי סעודות
38 הן שתי ידות של ככר משלש ככרות לקב,
39 ונמצא הקב תשע סעודות, שלש סעודות לככר
40 שלש ככרות לקב. חצייה - של ככר. לבית
41 המנוגע - השוהה בבית המנוגע כדי אכילת
42 פרס - חצי ככר - מטמא בגדים, כדכתיב:
43 "והאוכל בבית יכבס בגדיו", כששוהה שיעור
44 אכילה הכתוב מדבר, כדתניא בתורת כהנים,
45 ואף על גב דגבי סעודת עירוב אמרנו שלש
46 סעודות בככר - אין בו אלא שתי סעודות
47 ביננויה, ושל עירוב שיעורו להקל,
48 ובמצומצמות. והיינו דאמרין אכילת פרס בכל
49 שיעור שהיית סעודה, לפי ששיעורו חצי
50 הככר. וחצי חצייה לפסול את הגוייה - האוכל
51 שיעור חצי פרס אוכלים טמאים נפסל גופו

אין

אין
מלאכול בתרומה עד שיטבול. והוא שתי ביצים. שהכבר של שלש לקב שמונה ביצים הוא. שהקב עשרים וארבע ביצים, ארבעה לוגין. חצייה של ככר ארבע ביצים, חצי חצייה - שתי
ביצים. תמיני סעודות הויין - קביים חטים דמתניתין, וארבעה עשרה סעודות היא צריכה לשבת. ואי רבי שמעון - דאמר תשע סעודות לקב. שמונה עשר הויין - והיא אינה צריכה
אלא ארבע עשרה. צא מהן שליש לחנווני - רבי יוחנן לא שיער בחצי קב אלא בככר הלקוח בפונדיון מן החנווני, והוא לקח ארבע סאין חסין בסלע, ומשתכר שליש בטורה, נמצאו
בחצי קב שלש סעודות. התימא הוא מוכר בפונדיון שנתן, והשלישית משתכר. אבתי - קביים דמתניתין תרתי כרי הויין. ומשנינן: אוכלת עמו לילי שבת - כדתנן במתניתין. הניחא
כו' - פלוגתא לקמייהו בשמעתין. באתרא דיהבי ציבי - מי שמוכר חטים לחנווני לעשות ככרות ולמכור בשוק, במקום שהוא נותן לחנווני עצים לאפות - אינו משתכר אלא שליש,
ובמקום שאינו נותן עצים - מעכב לעצמו מחצה, שממעט הככרות למכור ביוקר כדי יציאת העצים. כמאן כרבי חידקא - בתמיה: נימא כרבי חידקא סתם לה מתניתין, דאמר ב"ב כל
כתבי הקדש" ארבעה סעודות לשבת? רבי שמעון - דאמר תמיני כרי הויין. ואי כרבנן שכירא ליה לתנא דידן בסעודות שבת. דל תלת יתירתא לארחי ופרחי.

כתובות דף סד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) ר"ט

57 בשיעור מזונות האשה: בָּמָה דְּבָרִים אָמְרִים שְׁנוֹתן לַהּ מִזוֹן
58 בשיעורים אלו, בְּעֵינֵי שְׂפִישְׁפִּיאל, אָבֵל בְּמִכְוֹד (עשירי), הַבֵּל לְפִי
59 בְּבוּדוֹ – חַיִּיב לַתֵּת לַהּ כְּפִי עוֹשֵׂרוֹ.

* * *

גמרא

61 אדם הרוצה ללכת בשבת מחוץ לעיר למרחק גדול מאלפים אמה,
62 שזהו 'תחום שבת' שמותר ללכת בו בשבת, צריך להניח בתוך
63 אותם אלפים אמה 'עירוב תחומין', והיינו מזון שתי סעודות, ומזון
64 זה מחשיב את אותו מקום כאילו הוא מקום שבתיתו של אותו
65 אדם, ומותר לו ללכת מאותו מקום אלפים אמה נוספות לכל רוח.
66 שנינו במשנה: לא יפחות לה משני קבין חיטין'. מקשה הגמרא: מַנֵּי
67 מְתִיבֵתִין – כדעת מי שנויה משנתנינו, הרי לכאורה אינה סוברת לא
68 כרבי יוחנן בן ברוקא, ולא כרבי שמעון. מבארת הגמרא את
69 קושייתה: דְּתַנֵּן בַּמִּשְׁנָה (עירובין פב) לגבי שיעור המזון שצריך אדם
70 להניח כדי לעשות עירוב תחומין, וְכַמָּה שְׂעִירוֹ של העירוב, פת
71 בשיעור מזון שתי סעודות לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שִׁמְנֵיחִים עִבְרוּ אֶת
72 העירוב, כשיעור מזונו ליום חול, ולא כשיעור מזונו לַשַּׁבָּת, דְּבִרֵי
73 רבי מאיר. רבי יהודה אומר, שתי הסעודות הם כשיעור מזונו
74 לַשַּׁבָּת, ולא לחול. וזהו – רבי מאיר ורבי יהודה מְתִיבֵוּנִין לְהַקְלֵל
75 ולהפחית את השיעור הנצרך, שרבי מאיר היה אוכל בחול פת
76 פחות מבשבת, ולכן אמר שדי בשיעור שאוכלים בחול, ורבי
77 יהודה היה אוכל בשבת פחות פת, ולכן אמר שדי בשיעור
78 שאוכלים בשבת. רבי יוחנן בן ברוקא אומר, שתי הסעודות הם
79 בשיעור קצוב, שהוא כְּכַר הַלֵּקוּת מִן הַנַּחְתוּם בְּפִגְדוּיָן – שם
80 מטבעו, מֵאַרְבַּע סֵאִין לְסֵלַע – כשמחזיר ארבע סאין חיטין הוא סלע,
81 נמצא ששיעור שתי סעודות הוא ככר העשוי מחצי קב. רבי שמעון
82 אומר, שתי הסעודות הם שתי דיות לְכַבֵּר – שתי שלישי ככר,
83 מְשַׁלֵּשׁ בְּכִרּוֹת לְכַבֵּר – כשעושים שלש ככרות מקב אחד, נמצא
84 שכל ככר היא שלישי קב, ובככר יש שלש סעודות, ושני שלישי
85 הככר הוא מזון שתי סעודות.

86 מביאה המשנה שיעורים נוספים הנמדדים בככר זו, כל אחד לפי
87 השיעור שנתן בה: חֲצִיָּה של ככר זו ששיעורו בה את העירוב, הוא
88 השיעור לשהייה המטמאת בגדים בבית הַמְּנוּיָע, כלומר, אדם
89 הנכנס לבית המנוגע נטמא מיד, אך בגדיו שהוא לבוש בהם אינם
90 נטמאים עד שיששה שם שיעור אכילת סעודה, והיינו חצי ככר.
91 חֲצִיָּה חֲצִיָּה – רבע ככר זו, הוא השיעור לְפִסּוּל אֶת הַתְּנוּיָה – אדם
92 שאכל מאכלים שמאים כשיעור זה, נפסלה גוייתו (גופו) מלאכול
93 בתרומה עד שיטבול. מביאה הגמרא ברייתא שמבואר בה שיעור
94 נוסף: וְחֲצִי חֲצִי חֲצִיָּה – שמינית של ככר זו, הוא השיעור לְקַבֵּל
95 מוֹמָאֵת אוֹבְלִין, שרק מאכל בגודל זה (או יותר) ראוי לקבל
96 טומאה.

97 מסיימת הגמרא את קושייתה: מַנֵּי – כדעת מי שנויה משנתנינו,
98 האומרת שבעל צריך לתת לאשתו שני קבין חיטין למזונותיה בכל
99 שבוע. הרי בכל שבוע יש ארבע עשרה סעודות, שתיים בכל יום,
100 ואי משנתנינו כרבי יוחנן בן ברוקא, הרי הוא סובר שבקב יש ארבע
101 סעודות, ואם כן בשני קבין תִּמְנֵי הֵיּוּן – רק שמונה סעודות הם,
102 וכיצד די לה בשני קבין לָשׁוּבַע. ואי משנתנינו כרבי שמעון, הרי הוא
103 סובר שבקב יש תשע סעודות, נמצא ששני קב תִּמְנֵי כְּרֵי הֵיּוּן –
104 הם שמונה עשרה סעודות, והרי זה יותר מכדי צורכה.
105 מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם מִשְׁנֵתֵינוּ סוֹבְרַת כְּרֵבִי יוֹחֲנָן בֶּן בְּרוּקָא, ומה
106 שאמר ששיעור שתי סעודות הוא 'ככר בפגודין מארבע סאין
107 לסלע', אין כוונתו כפי החשבון הפשוט שככר של חצי קב יש בו
108 מזון לשתי סעודות, אלא כְּרֵבִי אֶמְרַר רַב הִקְדָּא, ששיעור ככר הלקוח
109 בפגודין זה הוא לאדם הקונה פת מן החנוני, והחנוני לוקח ארבע
110 סאין חטין בסלע, וצא מִהֵן שְׁלִישׁ לְהַנְוִי – הפחת מהככר שלישי
111 שמשיר החנוני לעצמו בשכר טרחתו, נמצא שהככר הנמכרת

1 מִיְחִוֵי בְּשִׁכְרֵי שֶׁבֶת – נראה הדבר כאילו היא משתכרת ביום
2 השבת, ואסרו חכמים ליטול שכר אפילו על מלאכה המותרת
3 בשבת, לפיכך אין מוסיפים לה אלא כנגד ששת ימי השבוע לבד
4 משבת.

* * *

5 הגמרא מבררת מדוע קנסה של המורדת על בעלה גדול מקנסו
6 של המורד על אשתו. מבררת הגמרא: אָמַר לִיה רַבִּי חֵיִיא בְּרַי יוֹסֵף
7 לְשִׁמְוֵאל, מַה הַחִילוּק בֵּין מוֹרֵד לְמוֹרֵדֶת, שִׁמְחַמְתוּ הַחֲמִירוּ בַּקִּנְסָה
8 של המורדת, שהוא שבעה דינרים או טרפעיקין, ואילו של המורד
9 הוא רק שלשה. מבארת הגמרא: אָמַר לִיה שְׁמוּאֵל, צָא וְלָמַד מִשְׁחָן
10 שְׁל זֵנוֹת, מִי שׁוֹכֵר אֶת מִי, הֲרֵי הָאִישׁ הוּא שְׁשׁוּכֵר אֶת הָאִשָּׁה, הֲרֵי
11 שָׁעֲרָהּ שֶׁל הָאִישׁ בְּלֹא תַשְׁמִישׁ מְרֻבָּה מִצַּעֲרָה, וְלִכֵּן קִנְסוֹ אוֹתָהּ
12 יוֹתֵר. דְּבַר אַחֵר – טעם אחר לחילוק ביניהם, לפי שזה – הבעל יָצְרָו
13 מִבְּחוּץ, שְׂקִישׁוּיָו נִכְרָ וְהוּא מִתְגַּנֵּה, וְזוֹ, יָצְרָהּ מִבְּפְנֵינֵם, ואין לה
14 גנאי.

משנה

15 המשנה מבארת מהו שיעור המזונות שחייב הבעל לתת לאשתו,
16 בזמן שאינה אוכלת עמו. וכן מה הוא שיעור הבגדים שעליו
17 לקנות לה. כמו כן תבאר המשנה את שיעור המלאכה שחייבת
18 האשה לעשות לבעלה: הַמְשִׁיחָה אֶת אֶשְׁתּוֹ עַל יַד־שְׁלִישׁ – מי
19 שנתן לאשתו את מזונותיה על ידי אפוטרופוס, ואינה אוכלת
20 עמו, לא יפחות מלתת לה לצורך מזונותיה בכל שבוע מְשִׁנֵּי קָבִין
21 חֲפִיץ או מֵאַרְבָּעָה קָבִין שְׁעוֹרִין, לפי שהחטים טובות כפלים
22 מהשעורים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵף, לֹא פָסַק לָהּ שְׁעוֹרִין, אֲלֵא רַבִּי יִשְׁמַעְיָא
23 שְׁהֵיהּ כְּמוֹד לְאַרְץ אֲדוּם.
24 וְנִתְּנָן לָהּ לְמִזְנוֹתֶיהָ בְּכָל שְׁבוּעָה, חֲצִי קָב קִימְנִית, וְחֲצִי לֹג שְׁמֹן, וְקָב
25 גְּדוּזֵרֶת – תאנים יבשות, או משקל מִנְהוּ – מאה דינרים) דְּבִלְיָה –
26 תאנים ירוסות. וְאֵם אֵין לֹא תֵאֵנִים וּדְבִילוֹת, פִּסְקָ לְעוֹמְתָן – נתן
27 לה בשיעור דומה לשיעורים אלו, פְּרִיֹת מִמָּקוֹם אַחֵר – פירות
28 אחרים תחתיהם.

29 המשנה מביאה דברים נוספים שצריך הבעל לתת לאשתו: וְנִתְּנָן
30 לָהּ מִמָּה לִשְׁכַּב עִלְיָה, מִפְּסָן – מחצלת של גמי רכה וּמְחַצְלַת של
31 קש קשה, להניח על מיטתה, וְנִתְּנָן לָהּ בָּמָה – צעיףן לכיסוי ראשה,
32 וְחִגוּר – חגורה) לְמִתְנִיָּה בְּכָל שָׁנָה, וְנִתְּנָן לָהּ מִנְעֻלִים חֲדָשִׁים מִפּוֹעֵד
33 לְמוֹעֵד – בכל שלשת הרגלים, וְכֵלִים – בגדים בשווי שֶׁל חֲמִשִּׁים זָוָו
34 מְשִׁנָּה לְשָׁנָה – בכל שנה ושנה. וְאֵין נִתְּנִין לָהּ אֶת אוֹתֵם הַבְּגָדִים
35 הַנִּלְקָחִים בְּחִמְשֵׁי זָוָו, לֹא חֲדָשִׁים בְּיָמוֹת הַחֶמְקָה, כִּיּוֹן שֶׁהֵם
36 מִחֲמַמִּים מְדִי, לֹא שְׁחֻקִים – שחוקים, יִשְׁנִים בְּיָמוֹת הַנְּשָׁמִים,
37 שאינם מחממים, אֲלֵא נִתְּנָן לָהּ בְּכֵלִים חֲדָשִׁים בְּשׁוּוֵי שֶׁל חֲמִשִּׁים זָוָו
38 בְּיָמוֹת הַנְּשָׁמִים, וְהִיא מְתַכֶּסֶה בְּבִלְאוֹתֶיהָ בְּיָמוֹת הַחֶמְקָה, וְאֵין אַחַר
39 שֶׁעֲבָרוּ יָמוֹת הַחֶמְקָה הוּא נִתְּנָן לָהּ בְּיָמוֹת הַגִּשְׁמִים בְּגָדִים חֲדָשִׁים,
40 הַשְּׁחֻקִים שֶׁנִּשְׁאָרוּ לָהּ מִיָּמֹת הַחֶמְקָה הֵם שְׁלָהּ, וְאִינָה צְרִיכָה לְהַשִּׁיב
41 לוֹ אוֹתָם.

42 כמו כן תקנו חכמים שיהא הבעל נותן לה בכל שבוע מְעָה כֶּסֶף
43 לְצוּרְכָה – לצורך דברים קטנים שיש לה, ככביסה ומרחץ וכדומה.
44 וְאוֹבְלַת עָמוּ מְלִילַת שֶׁבֶת לְלִילֵי שֶׁבֶת. וְאֵם אֵין נִתְּנָן לָהּ מְעָה כֶּסֶף
45 לְצוּרְכָה, מְעָשָׂה יְדִיהָ שֶׁעֲשָׂתָה יוֹתֵר מִשִּׁיעוֹר חִיּוּבָהּ, הֲרֵי הוּא שְׁלָהּ.
46 מבארת המשנה: וְמה היא עוֹשָׂה לוֹ – מהו שיעור מעשה הידים
47 שהיא חייבת לעשות לבעלה במלאכתה, צריכה היא לטוות כל
48 שבוע מְשַׁקֵּל חֲמֵשׁ סֵלְעִים חוֹטֵי שְׁתֵי – החוטים המונחים לאורך
49 הברדן ביהודה, שְׁתֵּן מִשְׁקַל עֶשְׂרִי סֵלְעִים בְּגִלְיָל, או שתהיה טווה לו
50 מְשַׁקֵּל עֶשְׂרִי סֵלְעִים חוֹטֵי עֶרֶב – החוטים העוברים לרוחב הברדן
51 ביהודה, שְׁתֵּן מִשְׁקַל עֶשְׂרִים סֵלְעִים בְּגִלְיָל.
52 דִּין נוֹסֵף, וְאֵם הָיְתָה הָאִשָּׁה מְנִיקָה, שׁוֹתֵתִין לָהּ מִחִיּוּבָהּ בְּמַעֲשֵׂה
53 דְּיָהּ, וּמוֹסְפִין לָהּ יוֹתֵר עַל מִזְנוֹתֶיהָ.

54 מבארת המשנה לגבי מי נאמרו השיעורים שבתחילת המשנה,
55 דְּיָהּ, וּמוֹסְפִין לָהּ יוֹתֵר עַל מִזְנוֹתֶיהָ.
56

כתובות דף סה עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה - עוז והדר" (ליום רביעי)

המטמה, משום צניעות, שְׁנָאֵמְר (שם א ט) וְיִשְׁכַּמּוּ בְכַפֵּר וְיִשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי
 ה' וְיִשְׁכּוּ וְיָבֹאוּ אֶל בֵּיתָם הַרְמַתָּה וְיָדַע אֶלְקָנָה אֶת חֲנָה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרָה
 ה' הַשְׁתָּא, אִין - עתה, מִשְׁשָׁבוּ לְבֵיתָם, וְיָדַע אֶלְקָנָה אֶת חֲנָה
 אִשְׁתּוֹ, אַבְל מְעִיקְרָא, כִּשְׁהוּ בְּדָרְךָ, לֹא. וּמִטַּעַם זֶה גַם לֹא שִׁתְּתָה
 חֲנָה יִין בְּהוּיָתוּם בְּדָרְךָ, אַף שִׁבְעָלָה הָיְתָה עִמָּה.
 הגמרא מביאה מעשה בענין פסיקת יין לאשה: חומא, דְּבֵיתָהּ
 ו-אִשְׁתּוֹ דְּאִבֵּי, אֲתָאֵי לְקַמְרָא דְרָבָא - באה לפני רבא לאחר מיתת
 אבִּי, וְאִמְרָה לֵיהּ, פְּסוּק לִי מוּזְנִי - קצוב לי מזונות מנכסי בעלי,
 וּפְסַק לֵיהּ. אַמְרָה לוֹ, פְּסוּק לִי חֲמֶרָא - יין. אֲמַר לֵהּ רַבָּא, יָדַעְנָא בֵּיהּ
 בְּנִתְמִי דְלֹא הָוֵה שְׁתִּי חֲמֶר - יודע אני באבִי שלא היה שותה יין,
 לְפִי שְׁהִיד עֵנִי, וּבִכּוּן שְׁאִינְךָ רִגִילָה בְּכָךְ אִין לְפָסוּק לָךְ יִין. אֲמִרָה
 לֵיהּ, חַי דְּמֶר ו-נִשְׁבַּעְתָּ בְּחַי רַבָּא, דְּהוּי מִשְׁכְּנִי לֵיהּ בְּשׁוּפְרֵי בִי הָאֵי
 שְׁהוּ מִשְׁקִים אֶת אֲבִי יִין בְּגִבְעִים אַרוּכִים כְּשִׁיעוּר זֶה, וְהִרְאֵתָה
 אֶת שִׁיעוּרָם בְּאִמְתָּה חֲרוּעָה. בְּהַרְי דְקָא מַחְוִיא לֵיהּ - כְּשִׁהֲרָתָה
 לוֹ אֶת מֵדַת אִמְתָּה חֲרוּעָה, אִיגְלִי דְרַעָא - התגלתה זרועה, ומרוב
 יופיָה נָפַל נְהוּרָא בְּבִי דִינָא - נעשה אור בבית הדין. קָם רַבָּא עַל
 לְבֵיתֵיהּ - עמד רבא והלך לביתו, תְּבַקַּע לָאִשְׁתּוֹ שְׁהִיתָה בַּת רַב
 חֲמֶרָא, לְתַשְׁמִישׁ. אֲמִרָה לֵיהּ בַּת רַב חֲמֶרָא, מָאן הוּי הָאִידְנָא בְּבִי
 דִינָא - מי היה היום בבית הדין, שְׁלַפִּיכְךָ אִתָּה תְּרַבַּע אוֹתִי. אֲמַר
 לֵהּ, חוּמָא, דְּבֵיתָהּ דְאִבֵּי נִפְקָא אֲבִתְרָה - יצאה אשתו של רבא
 אַחֲרֵי חוּמָא, מִתְתָּא לֵהּ בְּקוּלְפִי שְׂרִידָא עַד דְאֲפִיקָה לֵהּ מְכּוּלֵי מַחְוּזָא
 - הכתה אותה במגעול של ארגו, עַד שְׁהוּצִיאָה אֹתָהּ מִכֵּל הָעִיר
 מַחְוּזָא. וְכִךְ אֲמִרָה לֵהּ אִשְׁתּוֹ רַבָּא, קְטִילָתִי לִידְ תְּלָתָא - כבר הרגת
 שלשה בעלים שהיו נשואים לך, וְאֲתָת לְמִקְטֵל אֲחֵרֵינָא - ורצונך
 עָתָה לְהַרְגוֹ אִדָּם בְּחַי, עַל יְדֵי שְׂאֵת מְרָאָה לוֹ אֶת יוֹפֵיךָ וִירַצָה
 לִישְׁתָּא אוֹתְךָ.
 מעשה נוסף: דְּבֵיתָהּ ו-אִשְׁתּוֹ דְרַב יוֹסֵף בְּרִיהּ דְרָבָא, אֲתָאֵי לְקַמְרָא
 ו-בָּאָה לְפָנֵינוּ דְרַב נְהִמְיָה בְּרִיהּ דְרַב יוֹסֵף אַחֲרָא מִיתָה בַּעְלָה.
 אֲמִרָה לֵיהּ, פְּסוּק לִי מוּזְנִי, וּפְסַק לֵהּ. אַמְרָה לוֹ, פְּסוּק לִי גַם חֲמֶרָא,
 וּפְסַק לֵהּ. אֲמַר לֵהּ, יָדַעְנָא בְּהוּ בְּכֵי מַחְוִיא דְשְׁתֵּי חֲמֶרָא - יודע אני
 בְּבִי הָעִיר מַחְוּזָא שְׁהָם רִגִילִים לְשִׁתּוֹת יִין, וְצִרִיךְ לְפָסוּק לָךְ יִין.
 מעשה נוסף: דְּבֵיתָהּ דְרַב יוֹסֵף בְּרִיהּ דְרַב מְנַשֵּׁי מִמְקוֹם שְׁשֻׁמוּ
 דְּוִיל, אֲתָאֵי לְקַמְרָא דְרַב יוֹסֵף, אֲמִרָה לֵיהּ פְּסוּק לִי מוּזְנִי, וּפְסַק לֵהּ.
 אַמְרָה לוֹ פְּסוּק לִי גַם חֲמֶרָא, וּפְסַק לֵהּ. אַמְרָה לוֹ, פְּסוּק לִי שְׂרִידָא
 ו-בְּגַדֵי מִשֵׁי חֲשׁוּבִים. אֲמַר לֵהּ, שְׂרִידָא לָמָּה - מדוע את זוקק
 לְבַגְדֵים חֲשׁוּבִים. אֲמִרָה לֵיהּ, לָךְ וְלְמִכְרָךְ וְלְחִבְרָנְךָ - כדי שלא
 אֲתַבְּזָה מְכּוּבְדֵי הָרַאשׁוֹן, בְּפָנֶיךָ וּבְפָנֵי חֲבִירֶיךָ.

שנינו במשנה: וְנֹתֵן לָהּ מַטָּה וּמַפֶּץ וְכוּ' וּמַחְצֶלֶת. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא:
 מַפֶּץ וּמַחְצֶלֶת לְמָהּ לֵהּ דִּיהַב לֵהּ - מדוע הוא נותן לה גם מפץ
 וּמַחְצֶלֶת. הֵרִי נֹתֵן לָהּ מַטָּה, וְעוֹר שְׂטוֹחַ עֲלֶיהָ, וְטוֹבָה הִיא
 לְשִׁכְבָּה יוֹתֵר מִן הַמַּפֶּץ. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב שְׁשֵׁי, מִשְׁנֵיתֵינוּ
 עוֹסְקָת בְּאֲתָרָא דְנִהְוֵי דְמָלוּ פְּוִרָא בְּתַבְלִי - במקום שנוהגים
 לְמַלְאָת לוֹ הַמַּטָּה בְּסָרִיגָה שֶׁל חִבְלִים, וְאִין שְׂטוּחִין עֲלֶיהָ עוֹר,
 דְּדַבְּרַי זֶה מְבַרְרָא לֵהּ - מצער ומזקין אותה, לְפִי שֶׁחִבְלִים מְקַלְקְלִים
 אֶת בְּשָׂרָה, וְלִכְּן חָיִיב בַּעַל לְתַת לָהּ גַם מַפֶּץ וּמַחְצֶלֶת.
 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בחיוב נוסף של בעל לצרכי
 אִשְׁתּוֹ: תְּנֵי רַבְּנַן, אִשָּׁה שִׁבְעָלָה מִשְׂרָה אֹתָהּ עַל יְדֵי שְׁלִישׁ, אִין
 נֹתֵנָהּ לָהּ פֶּר וְכֶסֶת. מִשׁוּם רַבִּי יְנָן אֲמַרִי, נֹתֵנָהּ לָהּ פֶּר וְכֶסֶת.
 מִבְּרַת הַגְּמָרָא: הִיכִי דְמִי - באיזה אופן עוסקת הברייתא, אִי
 בַּאִשָּׁה דְאוּרְחָה - שֶׁדָּרְךָ בְּנוֹת מִשְׁפַּחָתָה לִישׁוֹן עַל כֶּר וְכֶסֶת, מָאֵי
 טַעְמָא דִתְנָא קַמָּא שְׁאִין נֹתֵנִים לָהּ כֶּר וְכֶסֶת, הִיא בַּעַלָה חָיִיב לְתַת
 לָהּ אֶת צְרִכֶיהָ כִּפִי הַרְגָּלָה. וְאִי מְדוּבָר בַּאִשָּׁה דְלֹא אוּרְחָה לִישׁוֹן
 עַל כֶּר וְכֶסֶת, מָאֵי טַעְמָא דְרַבִּי יְנָן שְׁנוּתֵנִים לָהּ כֶּר וְכֶסֶת.
 מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: לֹא צְרִיכָא - לא הוצרכו לחלוק אלא בְּנִיזוֹן
 דְאוּרְחָה דְיִדִיָה, וְלֹא אוּרְחָה דִידָה - שֶׁדָּרְכוּ שֶׁל הַבַּעַל עִצְמוֹ לִישׁוֹן
 בְּכֶר וְכֶסֶת, וְאִין דְרָכָה שֶׁל הָאִשָּׁה בְּכָךְ, וְלְדַבְּרֵי הַכֵּל בְּשַׁעַת שְׁהוּא
 עִמָּה עָלָיו לְתַת לָהּ כֶּר וְכֶסֶת, וּבְשִׁאִינוּ עִמָּה פְטוּר מִכָּךְ, תְּנָא קַמָּא

אִין פּוֹסְקִין יְנוּת לָאִשָּׁה, מִשׁוּם שְׁהִיין מְרִגִילָה לְתַאוֹת תְּשֻׁמִישׁ. וְאִם
 תֵּאֵמֵר שְׁמַצִּינוּ בְּפָסוּק בְּדָרְךָ מִשֶּׁל שְׁאוּמֵרֵת הָאִשָּׁה (הוֹשֵׁעַ ב ט) 'אֵלְכָה
 אַחֲרָי מֵאֲהָבִי נָתַנִי לְחָמִי וּמִימִי צִמְרִי וּפִשְׁתִּי שָׂמְנִי וּשְׁקוּנִי, וּמִשְׁמַע
 ש'שְׁקוּנִי' הוּא מִלְשׁוֹן מִשְׁקָה, וְהִינֵנוּ יִין, הִרִי שֶׁדָּרְךָ הָאִשָּׁה לְשִׁתּוֹת
 יִין. אִין הַפִּירוּשׁ כֵּן, אֵלֹא 'שְׁקוּנִי' הוּא מִלְשׁוֹן תְּשׁוּקָה, וְהֵם דְּבָרִים
 שְׁהִיאָה מִשְׁתַּוְּקֶקֶת עֲלֵיהֶן ו-רֹצָה בָהֶן, וּמָאֵי יְנִיחוּ - וְמָה הֵם, אֵלּוּ
 תְּכִשְׁוִימִין.
 * * *
 דְרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה אִישׁ כִּפֶּר נְכִירָא, וְאֲמַרִי לָהּ - וְיֵשׁ אֹמֵרִים שְׁהִיא
 אִישׁ כִּפֶּר נְפוֹר תִּיל, מִנֵּן שְׂאִין פּוֹסְקִין יְנוּת לָאִשָּׁה, שְׁנָאֵמְר (שְׁמוּאֵל
 א א ט) 'וְיִקְרַם חֲנָה אַחֲרָי אֶלְכָה בְשִׁילָה וְאַחֲרָי שְׁתָּה', שְׁתָּה' נִאמַר,
 שִׁבְעָלָה הוּא שְׁתָּה יִין, וְלֹא 'שְׁתָּה', שְׁהִיא לֹא שְׁתָּה, וּמוֹכַח
 שְׂאִין דְרַכָּה בְּכָךְ.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵלֹא מְעַתָּה - אִם כִּךְ אִתָּה דוֹרַשׁ אֶת הַפְּסוּק, וְכִי
 מִכָּךְ שְׁנֵאמַר 'אֶלְכָה' וְלֹא נִאמַר 'אֶלְכָה' הִכִּי נְמִי - הָאִם גַּם זֶה
 נְדָרוֹשׁ שְׁפּוֹסְקִים מִזְנוֹת לָאִשָּׁה וְלֹא לְאִישׁ, הִרִי וְדֹאֵי אִין זֹו כּוּוֹנַת
 הַפְּסוּק, וּמִנֵּין לָךְ לְדָרוֹשׁ מִלְשׁוֹן 'שְׁתָּה' שְׁאִין פּוֹסְקִים לָאִשָּׁה יִין.
 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֲנִי, מְדַשְׁנֵי קָרָא בְּדִבְרֵיהּ קְאָמְרִין - אֲנִי דִיִּיקְנוּ
 אֶת שִׁינוּי הַלְשׁוֹן שִׁבְפּוֹסוּק, מְכִרִי בְּנִיזוֹ קָא עִסִיק וְאֲתִי - הִרִי הַפְּסוּק
 עוֹסֵק בְּחֲנָה, מָאֵי טַעְמָא שְׁנִי - מְדוּעַ שִׁינָה הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹנוֹ וְאִמַּר
 'שְׁתָּה', שֶׁלִּשׁוֹן זֹו מִתְפָּרַשׁת כִּלְפֵי בַּעְלָה, וְלֹא 'שְׁתָּה', שְׁמַעַם מִיָּה
 'שְׁתָּה', וְלֹא 'שְׁתָּה' - שֶׁרַק בַּעְלָה שְׁתָּה, וְלֹא הִיא.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מִיְתִיב, שִׁינוּ בְּרִייתָא, אֵלִמְנָה הַנִּינוּת מְנַכְסִי
 יְתוּמוּמִים, אִם הִיתָה רִגִילָה לְשִׁתּוֹת יִין בְּחַי בַּעְלָה, נֹתֵנָהּ לָהּ. וּמוֹכַח
 שְׁפּוֹסְקִים יִין לָאִשָּׁה הַרְגִילָה בְּכָךְ.
 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: 'רִגִילָה' שְׂאִי - שׁוֹנָה הוּא הַדִּין בַּאִשָּׁה הַרְגִילָה
 בְּשִׁתִּית יִין, שְׁאִינוּ חִידוּשׁ עֲבוּרָה וְאִינוּ מְרִגִילָה לְתַאוֹת תְּשֻׁמִישׁ.
 דְאֲמַר רַב חֵינָא פֶּר בְּהַנָּא, אֲמַר שְׁמוּאֵל, אִשָּׁה הַרְגִילָה בֵּינן נֹתֵנָהּ
 לָהּ כּוֹס אַחֶר, וְשְׂאִינָהּ רִגִילָה בֵּינן, נֹתֵנָהּ לָהּ שְׁנֵי כּוֹסוֹת. תְּמַחָה
 הַגְּמָרָא: מָאֵי קְאָמַר שְׁמוּאֵל, וְהִרִי מִסְתַּבֵּר לּוֹמֵר לְהִיפֵךְ, שֶׁלְרִגִילָה
 בֵּינן נֹתֵנִים שְׁנֵי כּוֹסוֹת, וְלִשְׂאִינָהּ רִגִילָה נֹתֵנִים כּוֹס אַחַת. מִתְרַצַּת
 הַגְּמָרָא: אֲמַר אֲבִי, הִכִּי קְאָמַר, הַרְגִילָה בְּשִׁתִּית יִין, בְּפָנֵי בַּעְלָה
 נֹתֵנִים לָהּ שְׁנֵי כּוֹסוֹת, וְשִׁלָּא בְּפָנֵי בַּעְלָה נֹתֵנָהּ לָהּ רַק כּוֹס אַחֶר.
 וְלִשְׂאִינָהּ רִגִילָה בֵּינן, בְּפָנֵי בַּעְלָה אִין נֹתֵנִים לָהּ אֵלֹא כּוֹס אַחֶר,
 וְשִׁלָּא בְּפָנֵי בַּעְלָה, אִין נֹתֵנָהּ לָהּ כָּל עִיפָךְ.
 תִּירוּץ נוֹסֵף עַל הַקּוּשְׁיָא מִהַבְּרִיתָא עַל רַבִּי אֶלְעָזָר: וְאִי בְּעִית
 אֵימָא, לְעוֹלָם אִין פּוֹסְקִים שְׁתִּית יִין אִף לָאִשָּׁה הַרְגִילָה בְּכָךְ, וְמָה
 שְׁאִמְרוּ בְּרִייתָא שְׁלֵאִשָּׁה הַרְגִילָה בֵּינן נֹתֵנָהּ לָהּ, הִינֵנוּ לְצִיבּוֹ
 קְדִירָה - לְהַטְעִים אֶת הַתְּבַשִּׁיל.
 מִבִּיאָה הַגְּמָרָא מַעֲשָׂה בַּעֲנִין זֶה: דְאֲמַר רַבִּי אַבְהוּ, אֲמַר רַבִּי יְחִנָּן,
 מַעֲשָׂה בְּכַלְתּוֹ שֶׁל נְקָדִימוֹן בֶּן גִּזְרִין, שְׁהִידָה מַעֲשִׂירֵי יִירוּשָׁלַיִם,
 שְׁפָסְקוּ לָהּ חֲכָמִים בְּמוֹנוּתֵיהָ סְאֵתִים וַיִּין לְצִיבּוֹ קְדִירָה, מְעַרְבַּ שִׁבְתָּ
 לְעָרְבַּ שִׁבְתָּ. אִךְ הִידָה זֶה שִׁיעוּר מוּעַט עֵינִיָּה, וְלִכְּן אֲמַרָה לָהּ כַּעֲנִין
 קִלְלָה, לָךְ תְּפָסְקוּ לְבִנְיוֹתֶיכֶם, שִׁיעוּר מוּעַט שְׂכוּזָה. תְּנָא, שׁוּמְרַת
 יָכֶם הִיתָה אוֹתָהּ אִשָּׁה, וּלְפִיכְךָ, אִף שְׂבִאמַת זֶהוּ שִׁיעוּר גְּדוּל
 וְכִבְרָכָה זֶה נֶחֱשָׁב, מִכֵּל מְקוּם לֹא עָנִי אַחֲרֵיהּ 'אֲמִן, כְּדִי שִׁלָּא
 יִתְקִיִים הַדְּבַר בְּבִנוּתֵיהֶם שְׁתַּהֲיִינָה שׁוּמְרוֹת יָכֶם.
 הַגְּמָרָא מִבִּיאָה בְּרִיתָא בַּעֲנִין שְׁתִּית יִין לָאִשָּׁה: תְּנָא, כּוֹס אַחֶר שֶׁל
 יִין יִפָּה לָאִשָּׁה. שְׁנַיִם, נִיזוּל וְגִנְאֵי הוּא לָהּ. שְׁתָּה שְׁלִישָׁה, תּוֹבַעַת
 בְּפָה תְשֻׁמִישׁ. שְׁתָּה אַרְבָּעָה, אֲפִילוֹ חֲמֹר תּוֹבַעַת בְּשׁוּק וְאִינָה
 מְקַפְּרָת. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבָּא, לֹא שְׁנֵי כִלְלִים אֵלּוּ אֵלֹא
 כִּשְׂאִין בַּעְלָה עֲמָה, אֲבָל אִם בַּעְלָה עֲמָה, לִית לָן בְּהָ - אִין לְנוּ
 לְמוּנַעָה, מִשׁוּם שִׁבְעָלָה עִמָּה, וְיִכּוּלָה לְהוֹדֵק לּוֹ.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָא תְּנָה, דְּבַעְלָה עֲמָה הוּא ו-הִידָה, וְאִף עַל פִּי כֵן
 מְבוּאֵר בְּמִסְטָא שִׁלָּא שְׁתָּה יִין, כִּמוּ שֶׁדְרַשָּׁה הַגְּמָרָא לְעִיל.
 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֲכַסְנָא שְׂאִנִי - שׁוֹנָה הוּא דִינוּ שֶׁל הַמֵּתַאכְסַן
 אֶצֶל אַחֲרָי, דְאֲמַר רַב הוּנָא, מִנֵּן לְאֲכַסְנָא שְׂאִסוֹר תְּשֻׁמִישׁ

1 **אחרי** אכלה - כמו אחרי אכלה, מפיק ה' משמע. ואף על פי שלא אכלה. כדכתיב "ותבכה
2 ולא תאכל" - מכל מקום אית לן למידרש הכי "ותקם חנה אחרי" - שעת אבילותה
3 שהיה לה לאכול, "ואחרי שנתה" אלקנה ובתו חוץ ממנה. שלא היה לה לשתות. ולכך
4 "וחשבה עלי לשכור".

5 **שנתה** ולא שנת - מולא קאמר ואחרי שנתה
6 דומיא דאבילה שנתה בה. אינמי "אחרי
7 אכול ואחרי שנתה", כדכתיב (משלי בג) "אכול
8 ושנתה יאמר לך". ומדשני קרא בדבוריה דריש
9 הכי, כדמפרש לקמן. **אכלה** ולא אכל -
10 בתמיה: וכי תדרוש כמו כן שאין פוסקים מזונות
11 לאיש? **מכרי** בנה קא עסיק קרא - ודאי כתיב
12 חנה בקרא, וכתיב נמי אכלה. אם כן לכתוב נמי
13 שנתה, או לא לכתוב קרא בנה, ולכתוב אבל
14 ושנתה. **רגילה** שאני דאמר רבי חנינא בר -
15 ואם תאמר: ומאי ראיא צריך על זה? דבברייתא
16 גופה קתני רגילה, משמע - דווקא רגילה יש
17 לומר: דרבי אלעזר נמי איירי ברגילה. דאי
18 בשאינה רגילה כלל, בפני בעלה פשיטא דאין
19 פוסקין, דאטו יש לנו ליתן לה שאין בעלה נתון לה
20 כשהיתה עמו! לכך צריך לאתויי מדברי חנינא,
21 שיש רגילה שנותנים לה, כגון שרגילה שני כוסות.
22 **אינה** רגילה בפני בעלה אלא כוס אחד בר -
23 חדה ופרש דברי שמואל: רגילה נותנין לה כוס
24 אחד - היינו שרגילה בשני כוסות. ודקאמר
25 שאינה רגילה נותנין לה שני כוסות - היינו
26 שאינה רגילה שהיו נותנין לה שני כוסות אלא
27 כוס אחד, אין נותנין לה כלל שלא בפני בעלה.
28 **לציקי** קרדה - אבריתא קאי, כלומר:
29 מבריתא לא תקשי. אבל מילתא
30 דשמואל לא מפרשא אלא כדשנין.
31 **ונותנין** לה מטה ומפץ - אף על גב דלגבי
32 סדור אמרינן "בדמקבל" (בבא מציעא קיגב)
33 דנותנין לו מטה ומטה ומפץ - משום דשמא גבי
34 אשה לא הטיחיהו בחמים כל כך, דאפשר לה
35 שתלך ארבע אמות אור אבילה.
36 **מפץ** ומחצלת למה לה - רבינו תם לא גרס
37 מפץ ומחצלת. אלא: ומחצלת למה.
38 דמפץ הוא רך, וראוי גם לסמיכה. ונהי ולשכיבה
39 אין צריך, דהא אית לה מטה - לסמיכה מיהא
40 צריכה.
41 **ושקלת** להו לדידי בר - פירש בקונטרס:
42 ושקלת לדידי - מפץ שלי. ואין
43 להקשות: אם כן תסגי לה בשני מפצין? דשמא
44 מתוך שהוא מעונג, שעד עתה הורגל לשכב על
45 בר - יטול שני מפצין לעצמו. ורבינו יצחק בן רבי
46 מאיר דל לא גרס ושקלת לדידי. ואינה
47 מתרעמה, אלא שרוצה לעלות עמו ולשכב על
48 בר. אף על פי שלעצמו אין לו נכשיו. וכן משמע.
49 דלסתור טענה דקא טעין בעלה אליבא דרבנן קא
50 אטי.

רב

הא
17 **לה כל עיקר**. ואי בעית אימא: רגילה - נותנין לה לציקי קרירה. דאמר רבי אבהו אמר
18 רבי יוחנן: מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים סאתים ויו לציקי קרירה
19 מערב שבת לערב שבת. אמרה להו: כך תפסקו לבנותיכם. תנא: שומרת יבם היתה, ולא
20 ענו אחריה אמן. תנא: כוס אחד - יפה לאשה, שנים - ניוול הוא, שלשה - תובעת בפה,
21 ארבעה - אפילו חמור תובעת בשוק, ואינה מקפדת. אמר רבא: לא שנו אלא שאין בעלה
22 עמה, אבל בעלה עמה - לית לן בה. והא חנה דבעלה עמה הוא! אכסנאי שאני. דאמר
23 רב הונא: מונן לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה - שצאמר: "וישבימו בבקר וישתחוו לפני
24 ה' וישבו ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו וזכרה ה'". השתא -
25 אין, מעיקרא - לא. חומא דביתיה דאבין אתאי לקמיה דרבא. אמרה ליה: פסוק לי מונוני!
26 פסק לה. פסוק לי חמרא! אמר לי: ידענא ביה בנחמני, דלא הוה שתי חמרא. אמרה
27 ליה: חיי דמו, דהוי משקי ליה בשופרו פי האי. בהדי דקא מחווי ליה אוגיל דרעא, נפל
28 נהורא בבי דינא. קם רבא, על לביתיה, תבעה לבת רב חסדא. אמרה ליה בת רב חסדא:
29 מאן הוי האידינא בבי דינא? אמר לה: חומא דביתיה דאבין. נפקא אבתרה, מחתא לה
30 בקולפי דשרדא עד דאפקה לה מבולי מחווא. אמרה לה: קמלת לך תלתא, ואתת למיקטל
31 אחרינא? דביתיה דרב יוסף בריה דרבא אתאי לקמיה דרב נחמיה בריה דרב יוסף. אמרה
32 ליה: פסוק לי מונוני! פסק לה. פסוק לי חמרא! פסק לה. אמר לה: ידענא בהו בבני מחווא
33 דשתו חמרא. דביתיה דרב יוסף בריה דרב נחמיה דרבא אתאי לקמיה דרב יוסף, אמרה
34 ליה: פסוק לי מונוני! פסק לה. פסוק לי חמרא! פסק לה. פסוק לי שיראי! אמר לה: שיראי
35 למה? אמרה ליה: לך, ולחברך, ולחברוך. "ונתן לה מטה ומפץ וכו'". מפץ ומחצלת
36 למה לה דיבה לה? אמר רב פפא: בארתא דנהיגי דמלו פוריא בתבלי, דמבגר לה. תנו
37 רבנן: אין נותנין לה פר וקסת. משום רבי נתן אמרו: נותנין לה פר וקסת. היכי דמי? אי

דאורחה - מאי טעמא דתנא קמא? ואי דלא אורחה - מאי טעמא דרבי נתן? לא צריכא, כגון דאורחיה דידיה ולא אורחה

דידה. תנא קמא סבר: אמר לה: פי אוילנא - שקילנא לה, וכי אתינא - מיתניא להו בחדא. ורבי נתן סבר: אמרה ליה: וימנין

דמיתרמי בין השמשות ולא מצית מיתני להו, ושקלת להו לדידי, ומנגיית לי על ארעא. ונתן לה בפה. אמר ליה רב פפא לאבין:

הא

1 אין בית דין פוסקין ימות לאשה - שהיו מרגילה לחאות תשמיש. רגילה שאני - כיון
2 דאינו חדוש לה, כבר ואינו מויד לבה. לציקי קררה - להטעים תבשיל. תובעת
3 בפה - תשמיש ויבא אל ביתם - וחדר "ידע אלקנה את חנה". חומא - זה שמה.
4 שופרו - גביעים ארוכים שקורין מדינרין ופלידירין. כי האי - כמדת אמתי חרועי.

5 תבעה לבת רב חסדא - תבע את אשתו
6 לתשמיש. בקולפי דשידה - במנועל של ארגו.
7 קמלת לך תלת - שכבר ניסת לשלשה ומתה,
8 כדאמר ביבמות בפרק "הבא על יבמתו" (סדב).
9 למיקטל אחרינא - שכאת להראות יופי,
10 שיקפוץ איש עליך. לחברך ולחברוך - שלא
11 אתבזה על הבריות ממכדי הראשון. לא בפניך
12 ולא בפני חבריך. מפץ ומחצלת למה לה - הרי
13 עור שטוח על מטה טוב מן המפץ ומשנה
14 בארתא דמלו פוריא בתבלי - במקום שאין
15 רגילין לעשות שטיח עור למטה, אלא סירוגי
16 תבליים. ומבגר לה - מצערי לה ומקנין אותה,
17 לשון בורג. אי דאורחה - דרך בנות
18 משפחתה. אורחה - דרכו לישן על כרים
19 וכסתות. ואנן קיימא לך עולה עמו. כי אוילנא
20 - ואני משרה אותך על ידי שלישי, שקילנא להו
21 בחדאי. וכי אתינא - ותשכבי עמי, מיתניא
22 להו. ושקלת לדידי - מפץ שלי, או אם אקנה
23 בר וכסת משלי.

הא

17 **לה כל עיקר**. ואי בעית אימא: רגילה - נותנין לה לציקי קרירה. דאמר רבי אבהו אמר

18 רבי יוחנן: מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים סאתים ויו לציקי קרירה

19 מערב שבת לערב שבת. אמרה להו: כך תפסקו לבנותיכם. תנא: שומרת יבם היתה, ולא

20 ענו אחריה אמן. תנא: כוס אחד - יפה לאשה, שנים - ניוול הוא, שלשה - תובעת בפה,

21 ארבעה - אפילו חמור תובעת בשוק, ואינה מקפדת. אמר רבא: לא שנו אלא שאין בעלה

22 עמה, אבל בעלה עמה - לית לן בה. והא חנה דבעלה עמה הוא! אכסנאי שאני. דאמר

23 רב הונא: מונן לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה - שצאמר: "וישבימו בבקר וישתחוו לפני

24 ה' וישבו ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו וזכרה ה'". השתא -

25 אין, מעיקרא - לא. חומא דביתיה דאבין אתאי לקמיה דרבא. אמרה ליה: פסוק לי מונוני!

26 פסק לה. פסוק לי חמרא! אמר לי: ידענא ביה בנחמני, דלא הוה שתי חמרא. אמרה

27 ליה: חיי דמו, דהוי משקי ליה בשופרו פי האי. בהדי דקא מחווי ליה אוגיל דרעא, נפל

28 נהורא בבי דינא. קם רבא, על לביתיה, תבעה לבת רב חסדא. אמרה ליה בת רב חסדא:

29 מאן הוי האידינא בבי דינא? אמר לה: חומא דביתיה דאבין. נפקא אבתרה, מחתא לה

30 בקולפי דשרדא עד דאפקה לה מבולי מחווא. אמרה לה: קמלת לך תלתא, ואתת למיקטל

31 אחרינא? דביתיה דרב יוסף בריה דרבא אתאי לקמיה דרב נחמיה בריה דרב יוסף. אמרה

32 ליה: פסוק לי מונוני! פסק לה. פסוק לי חמרא! פסק לה. אמר לה: ידענא בהו בבני מחווא

33 דשתו חמרא. דביתיה דרב יוסף בריה דרב נחמיה דרבא אתאי לקמיה דרב יוסף, אמרה

34 ליה: פסוק לי מונוני! פסק לה. פסוק לי חמרא! פסק לה. פסוק לי שיראי! אמר לה: שיראי

35 למה? אמרה ליה: לך, ולחברך, ולחברוך. "ונתן לה מטה ומפץ וכו'". מפץ ומחצלת

36 למה לה דיבה לה? אמר רב פפא: בארתא דנהיגי דמלו פוריא בתבלי, דמבגר לה. תנו

37 רבנן: אין נותנין לה פר וקסת. משום רבי נתן אמרו: נותנין לה פר וקסת. היכי דמי? אי

דאורחה - מאי טעמא דתנא קמא? ואי דלא אורחה - מאי טעמא דרבי נתן? לא צריכא, כגון דאורחיה דידיה ולא אורחה

דידה. תנא קמא סבר: אמר לה: פי אוילנא - שקילנא לה, וכי אתינא - מיתניא להו בחדא. ורבי נתן סבר: אמרה ליה: וימנין

דמיתרמי בין השמשות ולא מצית מיתני להו, ושקלת להו לדידי, ומנגיית לי על ארעא. ונתן לה בפה. אמר ליה רב פפא לאבין:

הא

1 רב אשי אמר תשמשי – אפילו גמול וספן, הואיל ומשרה אותה על ידי שלישי. אבל זן
2 קטני קטנים – וכיפינן ליה, ודא דקאמר בפרק 'נערה' (כתובות מט,ב). כפי ליה אסתיא
3 – היינו יתרים על שש.

1 האי תנא שליח ערמלאי ורמי מסאני – מופשט וערום, שאין לו חליפות בגדים אלא
2 משנה לשנה, ומנעלים קאמר ממועד למועד. וישרא בגדים לא תחליף במועד. "הפשית"
3 מתרגמינן "וישלת" (ויקרא א.) וזו פשיטי – וזו מדינה, שהן שמעית שבחיו צורי. כל
4 כסף מדינה אחד משמונה בכסף צורי, כדאמרין לעיל סלע מדינה פלגא דחוזא, שהוא
5 אחד משמונה בסלע. מותר מוונות – כגון אשה
6 שמוונות האמורים במשנתנו עודפין לה, שאינה
7 רעבתנית. שלא תחננה על בעלה – בימי
8 טהרתה, בלובשת בגדים שלבשה בימי נדות.
9 מותר בלאות – אלמנה הזונת מנכסי יתומים,
10 ועליהן ליתן לה כלים של חמישים זוז משנה
11 לשנה. ויצא בערוכ אמו – ערבה אמו לצפון
12 ואביו לדרום – אמו מוליכתו אצלה, ואין אביו
13 מוליכו אצלו. עשירין הוא צריך לאמו, ובתרה
14 שדירותו רבנן. אלמא: עד שש צריך סיעה מאמו,
15 וכשם שהבעל זן אותה – כך זן אותו עמה.

הדרן עלך אף על פי

1 האי תנא – שליח ערמלאי ורמי מסאני! אמר ליה:
2 תנא במקום הרים קאי, דלא סגיגא בלא תלתא
3 זוגי מסאני. ואגב אורחיה קא משמע לן דניתבניהו
4 ניהלה במועד, כי היכי דניהו לה שמחה בגייהו.
5 "ובלים של חמישים זוז". אמר אבוי: חמישים זוזי
6 פשיטי. מומאי? מדקתני: פמה דברים אמורים – בעני
7 שבישראל, אבל במכובד – הכל לפי כבודו. ואי
8 סלקא דעתך חמישים זוזי ממש, עני חמישים זוזי מנא
9 ליה? אלא שמע מינה – חמישים זוזי פשיטי. "ואין
10 נותנין לה לא חדשים וכו'". תנו רבנן: מותר מוונות
11 – לבעל, מותר בלאות – לאשה, מותר בלאות לאשה
12 למה לה? אמר רחבה: שמתכפה בהן בימי נדתה,
13 כדי שלא תתנגה על בעלה. אמר אבוי נקמינן: מותר
14 בלאות אלמנה – לזושיהו. התם הוא דלא התנגי
15 באפיה, הכא – התנגי ותתנגי. "נותן לה מעה כסף
16 וכו'". מאי אוכלת? רב נחמן אמר: אוכלת ממש.
17 רב אשי אמר: תשמיש. תנן: אוכלת עמו לילי שבת.
18 בשלמא למאן דאמר אכילה – היינו דקתני "אוכלת",
19 אלא למאן דאמר תשמיש – מאי "אוכלת"? לישנא
20 מעליא, כדכתיב: "אכלה ומחתה פיה ואמרה לא
21 פעלתי און". מיתיבי רבן שמעון בן גמליאל אומר:
22 אוכלת בלילי שבת ושבת. בשלמא למאן דאמר
23 אכילה – היינו דקתני "ושבת". אלא למאן דאמר
24 והאמר רב הונא: ישאל קרושים הן, ואין משמשין מפותיהן ביום! האמר רבא: בבית
25 אפל – מותר. "ואם היתה מניקה". דרש רבי עולא רבה אפיתקא דבי נשיאה: אף על פי
26 שאמרו אין אדם זן את בנו ובנותיו כשהן קטנים, אבל זן קטני קטנים. עד פמה – עד בן
27 שש. כדרב אסי, דאמר רב אסי: קטן בן שש יוצא בערוכ אמו. מומאי – מדקתני: היתה
28 מניקה – פוחתין לה ממועשה ידיה, ומסיפין לה על מוונותיה. מאי טעמא? לאו משום דבעי
29 למיכל בהדה? ודלמא משום דחולקה היא. אם בן ליתני "אם היתה חולקה", מאי "אם היתה
30 מניקה"? ודלמא הא קא משמע לן: דסתם מניקות חולות גינהו. איתמר, אמר רבי יהושע
31 בן לוי: מוסיפין לה זון, שהיו זון ופה לחלב.

הדרן עלך אף על פי

הדרן עלך אף על פי

16 משנה מציאת האשה. וירושתה – אם נפלה
17 לה ירושה. הוא אוכל פירות בחייה והקין שלה.
18 לישא אחרניא: ואם מתה בחייו – ירושה.
19 ופגמה – נזק חבלה אם יחבלו בה. ובזמן שבגלוי
20 – שהבשת שלה, ועוד: שנמאסת עליו הוא
21 סובל. ילקח בהן קרקע – שהיה זה כבאר
22 נכסים הנופלים לה, שהן תלוין. אוכל פירות
23 בחייה – והקין שלה, אם יגרשנה או ימות. ואם
24 תמות היא – ירושה. גמרא תניא – בפרק
25 "נערה". יתר עליו הבעל – אלמא בעל זכאי
26 בבזול. העדפה – אם תעשה מלאכה יותר ממה
27 שפסקו לה חכמים.
דמעשה

30 הכי גרסין בושתה ופגמה שלה – ורבינו תם
31 הגיה בספרו: שלו. ולפי זה הא דבעי בפרק
32 "המניח" (בבא קמא לב,א): המזיק אשתו בתשמשי
33 המטה מהו – מצער קא בעי, אבל מבושת ופגם
34 – פשיטא דפטור, דאפילו חבלו בה אחרניי הוי
35 שלו, ומיהו, אין נראה. דאם בן הזה ליה למיתני
36 לעיל (מו"ב) דהאב אינו זכאי בבחו בבושת ופגם
37 של חבלה, אלא דווקא באונס ומפתה, כדאמרין
38 ב"החובל" (בבא קמא פ"ב): לא יכתה תורה לאב
39 אלא שבו נעורים בלבדו ולעיל בריש "נערה"
40 (מג,א) נמי פרק. חבלות דידה גינהו. יתר עליו
41 הבעל שהוא זכאי בבושת ופגמו! אלא ודאי
42 בושתה ופגמה שלה גרסינן, ורבינו תם עצמו חזר
43 בו, וכן גרס בירושלמי. וכן משמע בגמרא,
44 מדקאמר: בושתה ופגמה איצטריכא ליה פלוגתא
45 דרבי יהודה בן בתירא ורבנן. דלא הוה ליה למימר
46 טפי אלא בושתה ופגמה איצטריכא ליה, דאגב
47 דבעי למיתני בושתה ופגמה שהוא שלו – תנא
48 נמי מציאתה ומעשה ידיה שהן שלו. אבל אי
49 גרסינן שלה – אתי שפיר, דמשום רבנן לא
50 איצטרך למיתני כלל מציאתה ומעשה ידיה,
51 דמה ענין זה אצל זה? דהאי הוי שלו, והאי הוי
52 שלה. ולא איצטרך למיתני אלא משום רבי
53 יהודה בן בתירא, דאליביה שייך ביה בעל.
54 שלה – למאן דאמר ב"החובל" (בבא קמא
55 פ"א) בקטע די עבר עברי של בחירו – יתן הכל
56 לעבד, וילקח ביה קרקע והוא אוכל פירות – אתי
57 שפיר, דהכא נמי, הכל לאשה וילקח ביה קרקע
58 והוא אוכל פירות. אבל למאן דאמר: יתן שבת גדולה לעבד, ושבת קטנה לרב – צריך לחלק בין עבד לאשה. בזמן שבסתר במקום שאין בני אדם יכולין לראות. שבגלוי
59 – שפצעה בפניה, במקום שראה לכל, ונפגם הוא עצמו עמה. בושת בסתר – שביישה בינו לבניו, שבגלוי – שביישה בפני כל אדם.

כתובות דף סה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רכג

57 ואמרה לא פעלתי און.
 58 מקשה הגמרא על רב אשי מברייתא: מיתבי, שנינו בברייתא, רבן
 59 שמעון בן גמליאל אומר, אוכלת לילי שבת, ושבת בשלמא למאן
 60 דאמר אכילה ממש היינו דקתני – מוכן שהוסיף התנא 'ושבת', שאף
 61 ביום השבת היא אוכלת עמו. אלא למאן דאמר שהכוונה לתשמיש,
 62 תשמיש בשבת מי איבא – וכי מותר לשמש ביום השבת, והאמר רב
 63 הווא, ישראל קדושים הן ואין משמשין משותתין ביום. מתרצת
 64 הגמרא: האמר רבא, בבית אפל מותר לשמש ביום, ובאופן זה
 65 דיברה המשנה.

* * *

67 שנינו במשנה: ואם היתה מניקה, ופוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין
 68 לה על מזונותיה. הגמרא דנה בחיובו של האב לזון את בניו
 69 הקטנים, ומביאה לכך ראייה ממשנתנו: דרש רבי עולא רבה
 70 (הגדול) אפיתחא דבי נשיא – על פתח בית הנשיא, אף על פי
 71 שאמרו חכמים שאין אדם זן – אינו חייב לזון את בניו ובנותיו בשנה
 72 קטנים, אבל זן – חייב הוא לזון אותם כשהם קטני קטנים – קטנים
 73 ביותר.

74 מבררת הגמרא: עד כמה – עד איזה גיל הוא נחשב לקטן ביותר.
 75 מבאר הגמרא: עד היותו בן שש שנים, ושיעור זה הוא בעין
 76 המבורא בדינו דרב אפי, דאמר רב אפי לגבי דין עירובי תחומין,
 77 שאסור לאדם לצאת בשבת יותר מאלפיים אמה מחוץ לעיר, אלא
 78 אם כן הניח בתוך אותם אלפיים אמה 'עירוב', והיינו מזון שתי
 79 סעודות עבורו, שאז נחשב הדבר כאילו שביתתו היא באותו
 80 מקום, ויכול ללכת מאותו מקום אלפיים אמה נוספות לכל צד,
 81 וקמן בן שש, שלא עירבו עבורו, ואביו הניח עירוב בצד דרום של
 82 העיר ואמו בצד צפון של העיר, הרי הוא יוצא בעירוב אמו, ולא
 83 בעירוב האב, לפי שהקטן כרוך אחר האב, ושביתתו במקום
 84 שביתתו. הרי שעד שש שנים כרוך הקטן אחר אימו ואוכל
 85 מזונותיה, וכשם שהאב זן אותה כן זן אותה עמה.

86 שואלת הגמרא: ממי – אמנם למדנו שקטן כרוך אחר אימו
 87 ואוכל מזונותיה, אך מנין שפרנסתו מוטלת על האב. משיבה
 88 הגמרא: למדנו כן מדקתני במשנתנו, 'אם היתה מניקה פוחתין לה
 89 מפעשה יריה ומוסיפין לה על מזונותיה, מאי מפעשה – ומדוע
 90 מוסיפים לה מזונות, לאו משום דקצי למיכל בהרה – האם אין זה
 91 מחמת צורך החלב שהקטן יונק ממנה, ומוכח שחייב הבעל
 92 להוסיף במזונות אשתו כדי שיהא הקטן ניוון עמה, והוא הדין בכל
 93 קטן עד גיל שש, שהוא כרוך אחר אימו והאב חייב במזונותיו.

94 מקשה הגמרא על הראיה: מנין שהוספת המזונות במינקת הוא
 95 משום התינוק, ודלמא – שמא הטעם הוא משום החולה היא מחמת
 96 ההנקה, וצריכה מזונות נוספים. מתרצת הגמרא: אם בן, ליתני –
 97 היה התנא צריך לומר 'אם היתה חולה' מוסיפים לה מזונות, והיינו
 98 כל מחלה שהיא, מאי – מדוע כתב 'אם היתה מניקה', אלא ודאי
 99 כוונתו שמוסיף לה מזונות משום צורך התינוק.
 100 ממשיכה הגמרא ומקשה: ודלמא הא קא משמע לן – שמא כוונת
 101 המשנה להשמיענו דקתם מניקות חולות ניהו (הן) ואף שלא
 102 נראה עליה החולי חייב להוסיף לה על מזונותיה, ושוב אין ראייה
 103 ממשנתנו שהאב חייב במזונות קטני קטנים. מתרצת הגמרא: אין
 104 לומר שהמזונות הן עבור האשה ולא עבור התינוק, דאיתמר, אמר
 105 רבי יהושע בן לוי, המינקת, מוסיפין לה זון, כדי להרבות את מזון
 106 התינוק, שתינו יפה – מועיל לריבוי החלב, הרי שחיוב הבעל
 107 להוסיף למזונות אשתו הוא עבור התינוק, והוא הדין שחייב
 108 במזונות בניו הקטנים, עד שיהיו בני שש.

הדרן עלך אף על פי

פרק ששי - מציאת האשה

110 הפרק שלפנינו עוסק בזכויות שונות של הבעל בנכסי אשתו. כמו
 111
 112

1 האי תנא – וכי תנא זה, שקצב לאשה בגדים משנה לשנה ומנעלים
 2 ממועד למועד, ורכו להיות שליית ערמלא – מופשט מבגדיה, ורמי
 3 מסאני – ורק את מנעליו הוא נועל, ולכך הקפיד על המנעלים
 4 הניתנים לאשה, שיתנו לה שלש פעמים בשנה, יותר מעל בגדיה,
 5 שניתנים לה רק פעם בשנה.
 6 מתרצת הגמרא: אמר ליה, תנא זה של משנתנו, במקום הרים קאי
 7 – היה מושבו, ולא סניא בלא תלתא וזי מסאני – ואין די לה
 8 בפחות משלשה זוגות נעליים בשנה, מפני האבנים המצויות שם
 9 המשחיתות את נעליה. ואבא אורחיה קא משמע לן – ואגב כך
 10 השמיענו התנא דין נוסף, דניתבינהו יתלה פמועד כי היכי דניהו
 11 לה שמחה בגויהו – שאת אותם שלשה זוגות נעליים יתן לה
 12 בשלשת הרגלים כדי שתשמח עמו ברגל.

* * *

13 שנינו במשנה: ונותן לה בליים (בגדים) של חמשים זוז משנה
 14 לשנה. מבאר הגמרא: אמר אביי, חמשים זוזי הנאמרים במשנה,
 15 הם זוזי מדינה פשיטי – הפשוטים בערכם, שאינם שוים אלא
 16 שמינית משווי זוזי צורי. ממיא – מהיכן למדנו זאת, מדקתני בספיא
 17 של המשנה, כמה דברים אמורים, עניי שבישראל, אבל כמכונד –
 18 הולמפרנו בעושר ובכבוד, חל – כל צרכיה ומזונותיה לפי עושרו
 19 ובכדור. ואי סלקא דעתך – ואם תעלה על דעתך שאלו חמשים זוז
 20 ממש – זוזי צורי החשובים, עני זה שהמשנה עוסקת בו, חמשים זוז
 21 צורי מנא ליה – מנין לו, הלא אם יש ברשותו סכום גדול זה איננו
 22 עני. אלא שמע מינה – מוכח שכונת המשנה לחמשים זוזי פשיטי.

* * *

24 שנינו במשנה: ואין נותנין לה לא תרשים וכו' בימות החמה, ולא
 25 שחקים בימות הגשמים וכו', והשחקים שלה. תנו רבנן, מותר
 26 מזונות – מה שהאשה מותרת ממזונה, מחמת שאינה צריכה
 27 לאכול הרבה, חוזר לפעל, אולם מותר בלאות – מה שנשאר
 28 מהבגדים שנתן לה בעלה, שייכים לאשה, כמבואר במשנה
 29 שהשחקים שלה.
 30 מקשה הגמרא: מותר בלאות לאשה למה לה – לשם מה צריכה
 31 האשה את בגדיה הבלויים, לאחר שכבר קנה לה בעלה בגדים
 32 חדשים, ובמה זה שונה ממותר מזונותיה, שהוא של הבעל.
 33 מתרצת הגמרא: אמר רבה, מפני שמתקפה בהן – באותם בלאות
 34 בימי נדתה, כדי שלא תתנגה על בעלה, שאם תלבש את בגדיה
 35 החדשים בימי נדותה, תתנגה על בעלה כשתלבשם בימי טהרתה.
 36 הגמרא מביאה הלכה הלמדת מברייתא זו: אמר אביי, נקמינן –
 37 מקובלים אנו מאבותינו לפסוק להלכה שמותר בלאות – שיידי
 38 הבגדים של אלמנה הניזונת מנכסי היתומים, חוזרים לירושו של
 39 הבעל, ואינם כשיידי בגדי אשה נשואה הנותרים בידה. וטעם
 40 החילוק, דקתם, באשה נשואה, הוא – זהו הטעם שאמרו שישארו
 41 בידה, ולא תתנגי באפיה – שלא תתנגה בפניו בימי טהרתה, אם
 42 תלבש את אותם בגדים גם בימי נדותה, אולם קא – באלמנה
 43 תתנגי ותתנגי – לא אכפת לנו שתתנגה, שהרי אין לה בעל.

* * *

44 שנינו במשנה: נותן לה מעה כסף וכו' לצורכה, ואוכלת עמו מלילי
 45 שבת לילי שבת. מבררת הגמרא: מאי כוונת המשנה כשכתבה
 46 אוכלת. רב נחמן אמר, אוכלת ממש. רב אשי אמר, זהו כינוי
 47 לתשמיש המטה.

48 מקשה הגמרא על רב אשי: תנן במשנתנו, 'אוכלת עמו מלילי שבת
 49 לילי שבת', בשלמא למאן דאמר – המשנה מובנת לדעת הסובר
 50 שהכוונה לאכילה ממש, היינו דקתני לשון אוכלת. אלא למאן
 51 דאמר שהכוונה לתשמיש, מאי – מה הוא ביאור לשון 'אוכלת'.
 52 מתרצת הגמרא: לישנא מעליא – נקטה המשנה לשון נקיה,
 53 כדקתני – כפי שמצינו שהפסוק מכנה את התשמיש בלשון
 54 אכילה, שנאמר (משלי ל א) 'בן דרך אשה מנאפת אכלה ופתחה פיה

58 סוקתו של חבירו, הכי נמי דקעיי ליתיה ליה בושת - האם גם בזה
 59 נאמר שעליו לשלם דמי בושת לבעל הסוסה, והרי ודאי אין הדבר
 60 כן, ומדוע כאן עליו לשלם לבעל על ביוש אשתו.
 61 תמחה הגמרא על נוסח הקושיא: וכי סוס כר בושת הוא, הרי אין
 62 בעל הסוס מתבייש בכך שמביישים את סוסו, ואילו הבעל מתבייש
 63 כשמביישים את אשתו.
 64 מקשה הגמרא בנוסח אחר: אלא, כך יש להקשות על משנתינו, אם
 65 אדם רקק - [ירקן] כגנדי של חבירו בשעה שהוא לבוש בו, שבודאי
 66 יש לו בושח דבר אף שלא נעשה מעשה בגופו, הכי נמי דקעיי
 67 למיתן ליה בושת - האם תאמר שחייב לשלם לו דמי בושח. וכי
 68 מיטא הכי נמי - ואם תרצה לומר שאכן יש עליו חיוב בושח, והרי
 69 אין הדבר כן, דהתנן במשנה (ב"ק צא), רקק בחבירו והניע בו
 70 הרוק, וכן אם פרע את ראש האשה בשוק, וכן אם העביר - [הוריד]
 71 את מליתו - [בגדו] של חבירו מנמו, חייב המבייש ליתן לו ארבע
 72 מאות זוז בדמי בושח. ואמר רב פפא, לא שנו דין זה שהרוקק
 73 בחבירו משלם לו דמי בושח, אלא אם הרוק פגע בו ממש, אבל
 74 אם פגע הרוק בגנדי, פטור. ומוכח שאם לא נעשה מעשה הביוש
 75 בגוף האדם המתבייש אין חיוב בשלומים, ומדוע לדעת רבי יהודה
 76 בן בתירא חייב המבייש את האשה לשלם לבעלה.
 77 מתרצת הגמרא: כגנדי לית ליה זילותא - הרקיקה בבגד אינה
 78 מביישת את הלובש, ולכן פטור הרוקק, אבל כשמביישים את
 79 אשתו, אית לה זילותא - יש בזה בושח לבעלה, ולכן יש סברא
 80 לתת לו חלק מדמי הבושח.
 81 ממשיכה הגמרא ומקשה: אמר ליה רבינא לרב אשי, אלא מעתה,
 82 אם אדם בייש עני בן טובים - [ממשפחה חשובה], דאית להו זילותא
 83 - שיש בושח לבוליהו בני משפחה, כיון שהוא עני ומוטל עליהם
 84 לשומרו, הכי נמי דקעיי למיתן להו - האם גם בזה הוא יצטרך
 85 לשלם דמי בושח לכל בני המשפחה. מתרצת הגמרא: אמר ליה רב
 86 אשי, התם, לאו גופיהו - אין אותו עני נחשב כגופם של קרוביו,
 87 אלא מחמת ביושו נגרם להם בושח, ובוזה לדברי הכל אין
 88 הקרובים מקבלים חלק מדמי הבושח, שאין חיוב בושח אלא למי
 89 שביישוהו בגופו, אבל הךא, אשתו גופיה הווא - היא נחשבת ממש
 90 כגופו, והמבייש את האשה נחשב כמבייש את בעלה, ולכן הוא
 91 נוטל חלק בבושח.

משנה

92 המשנה עוסקת בהתחייבות הנדוניא של אבי האשה לבעל, ובמה
 93 שמתחייב הבעל בכתובת אשתו תמורת הנדוניא: הפוסק - אדם
 94 שהתחייב לתת סכום מסוים של מעות לחתנו, ולפני הנישואין מת
 95 חתנו ללא בנים, ועתה צריכה האשה להתייבם לאחי המת, והלה
 96 תובע מאבי האשה שיתן לו את המעות שפסק לאחיו שמת, אמרו
 97 הקמים, יכול הוא אבי האשה שיאמר לאחי המת, לאחיך הייתי
 98 רוצה ליתן מעות אלו, ולך או אפשי - [איני רוצה] ליתן, אלא חלוץ
 99 או יבם, ואיך יכול לעכבה עבור המעות.
 100 אשה הנישאת ומכניסה לבעלה ממון או נכסים, צריך בעלה
 101 לכתוב את שווי הבררים בכתובתה, והוא מתחייב בכך שאם ימות
 102 או יגרשנה תטול סכום זה מנכסיו. המשנה מבארת עתה כיצד
 103 שמים את הנכסים והמעות שהיא מכניסה לו: פסקה - התחייבה
 104 האשה להקנים לו בנדוניא אלף דינר, שהם עשרה מנים, הוא פוסק
 105 - [כותב] כגנדי בכתובתה חמש עשרה מנה, שליש יותר ממה
 106 שהכניסה לו. והטעם בכך, כיון שהוא עתיד לסחור במעות אלו,
 107 וירויח על ידם יותר משוים עתה. וכגנדי השום - אבל אם לא
 108 הכניסה לו ממון ממש, אלא דברים שצריך לשום את שוים, כגון
 109 בגדים וכלים שמשותפים בהם, הוא פוסק כנגדם בכתובה פחות
 110 חומש משוים עתה, כגון, אם שמו אותם באלף דינר, הוא מתחייב
 111 כנגדם רק שמונה מאות, כיון שדרך הבגדים והכלים לפחות
 112 משוים, וגם משום שדרך הנועדים בבית החתן לשום את הנדוניא
 113 ביותר משויה האמיתית, לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה.
 114

1 דהעדפה זו ממעשה ידיה היא, ויש סברא לומר שתהיה שייכת
 2 לבעל כמו עיקר מעשי ידיה, ובכל זאת אמר רבי עקיבא
 3 שההעדפה לעצמה, והבעל זוכה רק בשיעור שתיקנו לו חכמים
 4 ממעשי ידיה, אם כן מציאתה, שאינה בכלל מעשה ידיה, ופחות
 5 מסתבר שיקנוה חכמים לבעל, לא כל שכן שישבור רבי עקיבא
 6 שהיא לאשה. ואיך אתה אומר בשם רבי עקיבא שמציאתה
 7 לבעלה.
 8 ומבארת הגמרא היכן אמר רבי עקיבא שההעדפה שייכת לאשה:
 9 דתנן במשנה (נדרים פה), אשה שאמרה לבעלה קונים שאני עושה
 10 לפיך - מה שאני עושה במלאכתי יאסר עליך כקרבן, אינו צריך
 11 להפיר את נדרה, לפי שהיא משועבדת לו למעשי ידיה, ואין נדרה
 12 חל. רבי עקיבא אומר, אף על פי כן יפיר לה הבעל, שפמא תעדיף
 13 עליו במעשי ידיה יותר מן הראוי לו - יותר מהשיעור שחייבוה
 14 חכמים לעשות, ועל העדפה זו יחול הנדר. ומוכח מדבריו
 15 שההעדפה שייכת לאשה, ולכן בידה לאוסרה על בעלה, וכל שכן
 16 שמציאתה שייכת לה.
 17 מתרצת הגמרא: אלא, אפינן - יש להפוך את גירסת הברייתא,
 18 וכן יש לשנות בה מציאת האשה לבעלה, רבי עקיבא אומר,
 19 לעצמה. ונמצא שלדעת רבי עקיבא גם העדפה וגם מציאה שייכים
 20 לאשה.
 21 הגמרא מקשה על עיקר דברי הברייתא בענין מציאת האשה.
 22 מקשה הגמרא: כיצד אתה אומר שנחלקו רבי עקיבא ותנא קמא
 23 בדין מציאת האשה, והא כי אתא - והרי כשבא רבין מארץ
 24 ישראל לבבל אמר בשם רבי יוחנן בביאור מחלוקת תנא קמא ורבי
 25 עקיבא, שבתעודה שלא על ידי הדחק - מה שהעדיפה האשה
 26 במלאכתה בלי לדחוק את עצמה, כולו עלמא לא פליגי דבעל הוי
 27 - לדברי הכל שייכת אותה העדפה לבעל, כי פליגי - ומה שנחלקו
 28 תנא קמא ורבי עקיבא במשנה בנדרים היינו כהעדרה שבעל ידי
 29 הדחק - שדחקה עצמה כדי להעדיף, כגון שעבדה בלילה בזמן
 30 שבני אדם ישנים, תנא קמא סבר, שאף העדפה זו שייכת לבעלה,
 31 ואין נדרה חל בכלל, ורבי עקיבא סבר, לעצמה, וכיון שנדרה חל על
 32 ההעדפה זו, עליו להפיר לה. ואם כן קשה, שהרי מציאה היא
 33 כהעדפה שלא על ידי הדחק, שאין לאשה טורח במציאתה, ואם
 34 כן לדברי הכל היא לבעלה, ואילו בברייתא מבואר שנחלקו בזה.
 35 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, מציאתה, כהעדרה שבעל ידי הדחק
 36 דמי - [היא נחשבת] כיון שבדרך כלל יש צורך לטרוח ולחפש
 37 מציאות, והעדפה שעל ידי הדחק תלויה בפלוגתא דרבי עקיבא
 38 ורבין, וכמו כן נחלקו במציאתה, של מי היא.
 39 הגמרא מזכרת מתי נחשבת מלאכתה כהעדפה על ידי הדחק,
 40 מסתפקת הגמרא: קעיי רב פפא, לדעת רבי עקיבא שהעדפה שעל
 41 ידי הדחק שייכת לאשה, עשתה לו שתיים - [שתי מלאכות] כבת
 42 אחת, ובשתייהן יחד יש עורף על חיוב מלאכתה, מהו, האם עשיית
 43 שתי המלאכות יחד נחשבת כהעדפה שעל ידי הדחק, והיא שלה,
 44 או שהעדפה על ידי הדחק היינו רק כשעושה מלאכה בזמן שבני
 45 אדם ישנים וכדומה, אך לא כשעשתה שתי מלאכות יחד. ספק
 46 נוסף: קעיי רבינא, אף אם עשיית שתי מלאכות אינה נחשבת
 47 כהעדפה שעל ידי הדחק, אם עשתה שלשה או ארבעה מלאכות
 48 כבת אחת, מהו, האם גם דבר זה נחשב כהעדפה שלא על ידי
 49 הדחק, והמלאכות של בעלה, או שזו העדפה שעל ידי הדחק,
 50 ושייכת לה. אומרת הגמרא: תיקו - שאלות אלו נשארו בספק,
 51 ולא נפשטו.
 52 * * *
 53 שנינו במשנה: בושחה ופגמה שלה, רבי יהודה בן בתירא אומר,
 54 בזמן שבסתר, לה שני חלקים ולו אחד. ובזמן שבגלוי, לו שני
 55 חלקים ולה אחד. מקשה הגמרא: מתקוף לה רבא בר רב חנן, אלא
 56 מעתה - לדברי רבי יהודה בן בתירא שיש חיוב תשלום בושח
 57 לבעל, הגם שלא התבייש בעצמו, יקשה, וכי אם בייש אדם את

כתובות. מציאת האשה – פרק ששי דף סו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רכה רש"י

1 דמעשה ידיה – ושיך למימר שהיא שלו, דמעשה ידיה תחת מזונות. קונם שאני עושה
2 לפיך – מה שאני עושה – דהא קונם לפיך. אינו צריך להפר – דמשעברא ליה, ואפילו
3 לשמא תעדיף נמי לא חיישינן, דאי מעדפה – נמי לבעל הוא. שפא תעדיף – והעדפה
4 ידיתה הוא, והייל עלה קונם. שלא על ידי הדין – כגון שהיא עירינה ובעלת מלאכה.
5 על ידי הדין – כגון שדחקה עצמה, והעדפה.
6 הכי גרסינן: והא כי אתא רבין ב' – וקא סלקא
7 דעתך מציאתה בהעדפה שלא על ידי הדין
8 היא, והיכי פליגי בה? ומשני. אמר רב פפא
9 מציאתה בהעדפה שעל ידי הדין היא – דרוב
10 מציאות צריך לחזר אחריהם, כגון דגים
11 שנשארו ביבשה, או צבי שבור, או לחפש טמא –
12 בקרקע. שתים שלש וארבע בבת אחת –
13 שומרת קישואים, וטוהה פשתן, ומלמדת שיר
14 לנשים בשכר, ומחממת ביצים בחזקה, או ביצי
15 תולעים הנעושים משי, שהנשים מחממות אותן
16 בחיך, והם נוצרים. מהו – מי הוי כעל ידי
17 הדין, או לא? פתקיף לה רבא בר רב חנן –
18 ארבי יהודה בן בתירא. משנה – ופת חננו –
19 ונפלה לפני יבם, והוא תובע מה שפסקו לאחיה.
20 יכול הוא שיאמר ב' – או חלוץ או ייבם. אבל
21 אחיז – או יתן, או תשב עד שילבן ראשה. הוא
22 פוסק בגנוד חמשה עשר מנה – שליש יותר
23 יקבלם עליו לכתוב בכתובה, לבר תוספת
24 שהוא מוסף, לפי שמשכר בוק, אלף דינר הן
25 עשרה מנה, וכנגד השום – אם בא חתן לכתוב
26 קבלה עליו, כנגד אלף דינר של שום שתכניס לו
27 בגדים או כלים המשמשין בהן, והן פחתין, או
28 פרקמטיא. ודרך הנועדים למזונות חתן לשומם
29 יותר משייבם, לכבוד הכלה ולחכמה על בעלה.
30 הוא פוסק פחות חומש – לא מיבעיא דלא
31 מוסף, אלא שפוחת. שאם הכניסה שום של
32 אלף דינר – הוא כותב ומנה מאות זה. שום
33 במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה – הכניסה
34 שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה, והוא
35 שוה מנה בשוק לכל אדם – אין לו לומר: הנו
36 לי עוד חמישיתו, שהרי אמרו לפחות חומש מן
37 השום. לפי שלא נאמרו בדמים הללו אלא בשום
38 שמשאלו בבית תנים והנשואים, ומיהו,
39 תוספת שוה לא יוסף, שלא אמרו להוסיף
40 שליש אלא לכספים, שהן ראוים להשתכר
41 מיד. שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע
42 ודינר – שום שהוא מקבלו במנה, שאמרו לה:
43 כתוב מנה בכתובה, והיא תכניס לך שום של
44 מנה – צריך שישומו אותו בבית של חתונה
45 שלשים ואחד סלע ודינר, דהוי מנה וחומש.
46 ובארבע מאות – שום שיקבל עליו לכתוב
47 ארבע מאות. היא נותנת חמש מאות – לפי
48 שומת הנועדים שם.

1 והא כי אתא רבין ב' – זאת גרסת הקונטרס. וקשה: דמאי פריך רבי חייב להעדפה היא
2 דבעל – ה'נ מציאתה היא דבעל? והא בריש סוגיא משמע דטפי הוי מציאתה
3 לעצמה מהעדפה, דקאמר: השתא העדפה אמר רבי עקיבא דלעצמה – מציאתה לא כל
4 שכן! אם כן שפיר אפשר להיות ההעדפה לכולי עלמא הויא דבעל, ובמציאתה הויא
5 פלוגתא! ועוד קשה לפירוש הקונטרס: דאמר רב
6 פפא תירוצך הוא זה, לא הוה ליה למימר אלא
7 מציאתה בהעדפה שעל ידי הדין דמי, ולא הוה
8 ליה למימר פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן ונראה
9 בגרסת רבינו חננאל, דלא גרס "הא", אלא גרס:
10 כי אתא רבין א"ר יוחנן בהעדפה שלא על ידי
11 הדין כו'. ומילתא באפי נפשה היא, ולפירוש
12 פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אתא. דאמרי
13 במתניתין במציאתה ומעשה ידיה, ומפרש רבין
14 דבהעדפה דמעשה ידיה שלא על ידי הדין –
15 כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי, משום מעה כסף.
16 כי פליגי בהעדפה דעל ידי הדין, דהוי כעין
17 מציאה, דפליגי נמי בה. דעל כרחך מציאה דאמר
18 רב עקיבא לעצמה – מיירי בלא בלא ולפירוש
19 ממלאכה, דאי בטלה ממלאכה – הויא חייבת
20 שבר הפקעתה, דקא בטלה בשעת הגברת
21 מציאה. ועל קאי רב פפא וקאמר: מציאתה
22 בהעדפה שעל ידי הדין דמי, כלומר חת לא קא
23 מיבעיא ליה, דהא שמעינן מדרבא דקא מדמה
24 לעיל מציאה להעדפה שעל ידי הדין. ורבין
25 דקאמר דפליגי בהעדפה על ידי הדין – אם כן
26 פליגי נמי במציאתה. כגון דמגבת מציאה עם
27 מעשה ידיה. אלא בעי רב פפא: עשתה לו שתים
28 בבת אחת מהו? למציאתה מזמינן לה והוי
29 לעצמה לרבי עקיבא, או דלמא הוי של בעל, דכל
30 זה הוא מעשה ידיה. כיון דהוי בשעת מלאכה,
31 דהוי במקום מעה כסף. והעדפה שעל ידי הדין
32 דאמר רבי עקיבא דהוי שלא – היינו שעושה
33 מלאכה בשעה שבני אדם ישנים. תיקו. והא דלא
34 קאמר רב פפא שפיטא לי מציאתה בהעדפה –
35 משום דלא קאמר מציאה בהעדפה דעל ידי
36 הדין דמי מברא דנפשיה, אלא ממילתיה
37 דרבינו תם.
38 **מציאתה** בהעדפה שעל ידי הדין דמי –
39 הבא משמע דמציאתה תחת מזונות
40 כמו מעשה ידיה, מדמדמי מציאה להעדפה. ואף
41 על גב דאמר בפרק קמא דבבא מציאה (יבב.)
42 דמציאתה האשה לבעלה כי היכי ללא תהוי לה
43 איבה – לא קשה מידי. דמעשה ידיה נמי משום
44 איבה הן, כדאמרין בפרק "אף על פי" (כתובות
45 נחב.) קסבר מזוני עיקר, ומעשה ידיה משום
46 איבה. ומיזו, קשה: דאמרין ב"האשה רבה"
47 (יבמות ז, ב.) גבי לא זה זה זכאין במציאתה
48 ובמעשה ידיה, ומפרש טעמא בגמרא דאין זכאין במציאתה:
49 אשה לבעלה – משום דלא תהוי לה איבה, הכא – משום מעשה ידיה
50 קאמר: טעמא מאי אמור רבנן לבעלה – משום דקא מיתנא מינייהו, הכא לית לה מזוני. ואי מציאתה תחת מזונות – הוה ליה למנקט בתריוהו חר טעמא, או משום איבה או
51 משום דמיתנא מינייהו. **אלא** מעתה בייש סוסתו ב' – תימה: מאי פריך? והלא במתניתין אינו נותן לאשה בושת שלם, ולאיש לבר דמי בשתו. אלא מחלק האשה נותנין לבעל. ואם כן,
52 אם לא היתה האשה בת בושת, לא הוה נותנין לאשה – גם לבעל לא היה נותן כלום. ומאי פריך מבייש סוסתו, דלאו בת בושת היא? **ענין** בן טובים דאית להו זילותא לכל בני משפחה –
53 שעליהם לשומרו מן טובים שאין עליהם לשמור אותו – אבל עשיר בן טובים שאין עליהם לשמור אותו – משום שפוחתין, ואתו טעם משמע מתוך הגמרא (כתובות סזא, ד) דקאמר: מאי לאו בכלים של כסף דפחתין, ובידו שלמי נמי, אמר שמואל: שמו דעתה של אשה שהיא רוצה לבלות כליה. וטעם אחר – דדרך
54 לשומם יותר חומש לכבוד הכלה, ולחכמה על בעלה. ונראה דזה הטעם דקדק מדאיצטריך לאשמעינן שומא רבה ושומא זוטא, דאם היתה עשירה דמשמשת בכולן הן פחתין – כך לי
55 רבה כמו זוטא. אבל לטעמא ששמין יותר לכבוד הכלה – שייך לחלק בין רבה לזוטא, כמו שפירש בקונטרס בגמרא, ולכך נקט בקונטרס בגדים ופרקמטיא, בגדים – משמשתים בהן ופוחתין,
56 ופרקמטיא – לאו דוקא לסחורה, דאם כן הוה כמו כספיה והיה מוסף שליש. (אלא לאו דוקא) אלא כלומר שאין משמשתין בהן, כגון בגדים שאין תפורין וכיוצא בהן. **שום** במנה ושוה
57 מנה – פירש בקונטרס: שהכניסה לו שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה, והיה שוה מנה בשוק לכל אדם. ופירושו מוגזם. ונראה כפירוש רבינו חננאל, דמיירי כגון שפסקה להכניס לו
58 בזה הלשון דקאמרה שום במנה שוה מנה. ורבה לומר: שתכניס לו שום במנה שיכתוב לה בכתובה, ולא יהיה אותו שום אלא מנה – אין לו אלא מנה בלבד, ואין צריך שישוה שלשים
59 ואחד דינר. אבל שום במנה הם – הויא נותנת שלשים ואחד ודינר. דהכי קאמרה ליה: שתכניס לו שום במנה. שיכתוב לה בכתובה – הלכך צריכה להוסיף לכתוב
60 וכשחתן

וכשחתן

1 קאמר: טעמא מאי אמור רבנן דמציאתה ידיה לבעלה – משום דקא מיתנא מינייהו, הכא לית לה מזוני. ואי מציאתה תחת מזונות – הוה ליה למנקט בתריוהו חר טעמא, או משום איבה או
2 משום דמיתנא מינייהו. **אלא** מעתה בייש סוסתו ב' – תימה: מאי פריך? והלא במתניתין אינו נותן לאשה בושת שלם, ולאיש לבר דמי בשתו. אלא מחלק האשה נותנין לבעל. ואם כן,
3 אם לא היתה האשה בת בושת, לא הוה נותנין לאשה – גם לבעל לא היה נותן כלום. ומאי פריך מבייש סוסתו, דלאו בת בושת היא? **ענין** בן טובים דאית להו זילותא לכל בני משפחה –
4 שעליהם לשומרו מן טובים שאין עליהם לשמור אותו – אבל עשיר בן טובים שאין עליהם לשמור אותו – משום שפוחתין, ואתו טעם משמע מתוך הגמרא (כתובות סזא, ד) דקאמר: מאי לאו בכלים של כסף דפחתין, ובידו שלמי נמי, אמר שמואל: שמו דעתה של אשה שהיא רוצה לבלות כליה. וטעם אחר – דדרך
5 לשומם יותר חומש לכבוד הכלה, ולחכמה על בעלה. ונראה דזה הטעם דקדק מדאיצטריך לאשמעינן שומא רבה ושומא זוטא, דאם היתה עשירה דמשמשת בכולן הן פחתין – כך לי
6 רבה כמו זוטא. אבל לטעמא ששמין יותר לכבוד הכלה – שייך לחלק בין רבה לזוטא, כמו שפירש בקונטרס בגמרא, ולכך נקט בקונטרס בגדים ופרקמטיא, בגדים – משמשתים בהן ופוחתין,
7 ופרקמטיא – לאו דוקא לסחורה, דאם כן הוה כמו כספיה והיה מוסף שליש. (אלא לאו דוקא) אלא כלומר שאין משמשתין בהן, כגון בגדים שאין תפורין וכיוצא בהן. **שום** במנה ושוה
8 מנה – פירש בקונטרס: שהכניסה לו שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה, והיה שוה מנה בשוק לכל אדם. ופירושו מוגזם. ונראה כפירוש רבינו חננאל, דמיירי כגון שפסקה להכניס לו
9 בזה הלשון דקאמרה שום במנה שוה מנה. ורבה לומר: שתכניס לו שום במנה שיכתוב לה בכתובה, ולא יהיה אותו שום אלא מנה – אין לו אלא מנה בלבד, ואין צריך שישוה שלשים
10 ואחד דינר. אבל שום במנה הם – הויא נותנת שלשים ואחד ודינר. דהכי קאמרה ליה: שתכניס לו שום במנה. שיכתוב לה בכתובה – הלכך צריכה להוסיף לכתוב
11 וכשחתן

1 וכשחתן פוסק פחות חומש – פירש רבינו חננאל: כשהחתן מייחד לה כלים ושאר
2 תשמיעין תוספת לכתובתה, ובא לשומם ולכתוב שויים בכתובתה – פוחת
3 חומש, ששמים אותו יותר משויים לכבוד החתן. ולטעם דפחתי – לפי שהיא משתמשת
4 באותם כלים. **תנא** שומא רבה ושומא זוטא – שומא רבה ההוא דכנגד השום הוא פוסק,
5 דקאי אאלף דינר. ושומא זוטא – דהיינו סיפא,

6 דכשהחתן פוסק דמשמע פסיקא כל דהו. ובדידה
7 נמי תנא שומא רבה ושומא זוטא; וזטא – היא
8 נותנת שלשים ואחד, רבה – היא נותנת חמש
9 מאות. ולרבינו יצחק נראה כפירוש רבינו חננאל,
10 דלא קאי כנגד השום אאלף דינר, אלא כולל מה
11 שאומר ואחר כך. והא דפריך היינו רישא – קאי
12 אשום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר,
13 ובארבע מאות היא נותנת חמש מאות, דתרווייהו
14 אמאי איצטריך למיתני? וגריס הכי: תנא שומא
15 זוטא וקתני שומא רבה, תנא שומא דידיה ותנא
16 שומא דידיה. וכשחתן פוסק – היינו שומא דידיה,
17 ולא איצטריך למיתני שומא רבה ושומא זוטא
18 בשומא דידיה, דאתרווייהו קאי וכשחתן פוסק.
19 **לא** נאמרו דברים הללו אלא בירושלים – והא
20 דאמרין בפרק "טרף בקלפי" (יומא לט.ב):
21 שלא היתה כלה צריכה להחבסם בירושלים מפני
22 ריח הקטרת – ודאי לריח לא היו צריכות
23 להחבסם, אבל צריכות היו לקופה של בשמים,
24 לעדן הבשר ולהשיח השער ולפשט הקמטים.
25 רבינו תם. **ואם** תמצא לומר במנה המתקבל –
26 והוא הדין דמצי למימר אם תמצא לומר במנה
27 הנישום.

28 **ליום** ראשון או לכל יום ויום – הרבה תמידות
29 אלו הבעיות – דאם יתן לה לעולם,
30 כדמסיק לכל שנה ושנה, עשר דינר לכל מנה
31 ומנה ליום – כמה במזרח יכלה אותו הנמוון?
32 אלא ודאי נראה דעשר דינר יתן לה לכל מנה
33 להתקטט לעולם. ומיבעי ליה אם יתן לה בבת
34 אחת, הדיא תשמרנו להתקטט בו עד שתכלה,
35 ומשם ואילך אין קצבה לתכשיטין, ויתן לפי
36 כבודה – או לא יתן לה בבת אחת, אלא כדי
37 קישוטה ליום. **שפסקו** לה ארבע מאות
38 זהובים לקופה של בשמים – אף על פי שלפי
39 חשבון הכתוב בכתובתה אלה אלפים דינרי זהב
40 היה להם לפסוק יותר, לפי חשבון עשר דינר
41 למנה, כיון שלא היתה צריכה יותר – לא פסקו
42 לה.

43 **וענו** אחריה אמן – למעלה (סהא) לא ענו
44 אחריה, שלא היה בעלה חי. אבל כאן,
45 שהיה חי – ענו אחריה אמן, ובעלה הטיל על
46 חכמים שיפסקו לה.

זהב

34 רבי פרנסני? אמר לה: בתי, מי את? אמרה לו: בת
35 נקדימון בן גוריון אני. אמר לה: בתי, ממוזן של בית אביך היכן הלך? אמרה לו: רבי,
36 לא ברין מתלין מתלא בירושלים: מלח ממוזן חסר, ואמרו לה: חסד. ושל בית המיד
37 היכן הוא? אמרה לו: בא זה ואיבד את זה. אמרה לו: רבי, זכור אתה פשתתמת על
38 בתובתי? אמר להן לתלמידיו: זכור אני פשתתמתי על פתובתה של זו, והייתי קורא בה:
39 אלה אלפים דינרי זהב מבית אביה, חוץ משל חמיה. בכה רבן יוחנן בן זבאי ואמר:
40 אשריכם ישראל, בזמן שעושים רצונו של מקום – אין כל אימה ולשון שולטת בהם,
41 ובזמן שאין עושים רצונו של מקום – מוסרין ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה.
42 ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה? והתניא: אמרו עליו על נקדימון בן גוריון, פשהיה יוצא

1 וכשחתן פוסק כו' – ואם שמו הם תחלה, והכניסה לו, בין שום קטן בין שום גדול – הוא כותב בשטר פחות חומש. ובגמרא מפרש לה למה לי כל הני. **גמרא** תנא שומא רבה – דפחות חומש, רישא דתנא וכנגד השום דקאי אאלף דינר. וקתני שומא זוטא – שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר. דלא תימא שומא רבה הוא דדרך השמאים להעלותו על שווי. אי נמי, שומא זוטא – איכא דמעלו ליה טפי, שלא תתבזה בעיני הנועדים. תנא שומא דידיה וקתני שומא דידיה – היכא דקתני חתן פוסק – הרי שומא כגון שהיא הכניסה קודם השום, והוא שם אותו בחמש מאות. כשבא לכתוב – לכתוב ארבע מאות, דשאף הוא שם אותו חומש יותר על שווי. שומא דידיה – היכא דקתני היא נותנת, שהוא כתב הכתובה קודם שבא השום, ועכשיו היא מביאתו וקרוייה שמין אותו. והתן פוסק דתנא תרי זמיני – חד לשומא רבה וחד לשומא זוטא. **משנה** פסקה להכניס לו כספים – שהן מוכנים לשכר מיד. פלעה נעשה – לכתוב בשטר הכתובה בששה דינר, יותר שליש, בדתנן לעיל. ובגמרא מפרש הא תו למה לי. לקופה – בגמרא מפרש, שיתן לה עשרה זוז לכל מנה ומנה שהיא מביאה לו, ויקנו לה מהם בשמים לרחוץ בהם בתמרוקי הנשים. שכך שיערו, שהאשה המביאה לבעלה מנה, ראויה היא לבשמים של עשרה זוז. ולא פירשו במשנה אם לכל יום, אם לכל שבת, אם לכל חודש, אם לכל שנה. **גמרא** עסקא – כספים קרי עסקא, שהם עומדים להשתכר בהם, להתעסק בהן תמיד. תנא עסקא רבה – אלה דינר, שזיסק שליש ויכתוב חמשה עשר מנה. עסקא זוטא – סלעה נעשה ששה דינר. **ויזנא** – יציאה ואחריות. בירושלים – היו נוהגות להתקטט בבשמים. במנה הנישום או במנה המתקבל – האי "לכל מנה ומנה" דקאמר – לפי חשבון השומא קאמר, או לפי חשבון שהוא מקבל עליו, דהיינו פחות חומש. שבת ראשונה כו' – איני יודע ליישב סדר בעיות הללו לפי שיטת התלמוד. ונראה בעיני שכן סידרן: יום ראשון, או כל יום יום; ואם תמצא לומר כל יום ויום – שבת ראשונה, או כל שבת ושבת; ואם תמצא לומר כל שבת ושבת – חדש ראשון, או כל חודש חדש; ואם תמצא לומר כל חודש וחודש – שנה ראשונה, או כל שנה ושנה; שפסקו לה חכמים – שמת בעלה, ובאת לבית דין לפסוק לה צריכה מנכסיו. לבו ביום – לצורך יום אחד. ולא ברין מתלין מתלא – ולא כך היו מושלין משל בירושלים? פלח ממן חסר – הרוצה למלוח ממונו, כלומר לגרום לו שיתקיים – יחסרנו לצדקה תמיד, וחסרנו זהו קיומו. ואמרי לה חסר – יעשה ממנו חסד. ושל בית אבא לא עשו צדקה כראוי, וכלה ממונו. כא זה ואיבר זה – לפי שנתערב בו. חוץ משל חמיה – תוספת שהזיסק לה החתן. ערביים – קרי אומה שפלה, ששוכני אהלים הם במדבר. מבעינן

מבעינן

אלא ביד בהמתן של אומה שפלה. מבייתו לבית המדרש, כלי מילת היו מבעינן

כתובות דף סו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) רכז

55 בנדוניה, נמצא שעשירית משיעור נדונייתה נותן הבעל לקופתה.
56 רָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, הַבֵּל כְּמִנְהַג הַפְּרִינָה, בֵּין הַשִּׁיעוֹר
57 שְׁנוֹתָן לַקּוֹפְתָהּ, וּבֵין אֹפֶן הַשּׁוּמָא שֶׁל הַמְּמוֹן וְהַנְּכֹסִים שֶׁהַכְּנִיסָה
58 לוֹ, נַעֲשִׂים כְּמִנְהַג בְּנֵי הַמְּדִינָה בְּאוֹתוֹ מִקּוּם.

59 * * *

60 גמרא

61 שנינו במשנה: 'פסקה להכניס לו כספים, סלעה נעשה ששה
62 דינרין'. מקשה הגמרא: הרי דין זה, היינו - הוא אותו דין האמור
63 במשנה לעיל (ע"א) שאם 'פסקה להכניס לו אלף דינר הוא פוסק
64 בַּנְּגִידָה הַמְּשָׁה עֶשְׂרֵי מָנָה', שבשני הדינים מבואר שהבעל מוסיף
65 שלישי על הממון שמכניסה לו אשתו בנדונייתה.
66 מתרצת הגמרא: המשנה באה לחדש שדין זה נוהג בכל האופנים,
67 ולכן תָּנָא עֶסְקָא רַבָּה - שנה התנא לעיל דין זה באופן שהכניסה
68 לו ממון רב, והיינו אלף דינר, שהם עומדים לצורך עסקא גדולה,
69 וְתָנָא עֶסְקָא זוּמָא - ושנה התנא במשנתנו דין זה באופן שהכניסה
70 לו ממון מועט, והיינו ארבעה דינרים. וצִירִיכָא - והוצרכה המשנה
71 להשמיענו דין זה בשני האופנים, דַּאי תָּנָא רַק עֶסְקָא רַבָּה, היינו
72 סבורים שרק בזה הוא מוסיף שלישי, דְּנִפְיֵישׁ רְוּוּחָא - כיון שהרווח
73 של הבעל גדול, אֲבָל עֶסְקָא זוּמָא, דְּוּוּפֵר רְוּוּחָא - שרווחיו מועטים,
74 אֲיָמָא לָא - היינו סבורים לומר שאינו צריך להוסיף שלישי, צִירִיכָא
75 - לכן הוצרכה משנתנו לחדש שאף בעסקא קטנה מוסיף לה
76 שלישי. וְאִי אֲשְׁמַעִינָן הוֹסַפְתָּ שְׁלִישִׁי בְּעֶסְקָא זוּמָא, היינו סבורים
77 שזהו משום דְּוּוּפֵר וְזוּמָא - שהאחריות וההוצאות בממון זה אינן
78 גדולות, לכן מתחייב הבעל להוסיף שלישי, אֲבָל עֶסְקָא רַבָּה, דְּנִפְיֵישׁ
79 וְזוּמָא - שהאחריות וההוצאות בממון גדולות, אֲיָמָא לָא - היינו
80 סבורים שאינו מוסיף לה שלישי, צִירִיכָא - לכך הוצרכה המשנה
81 לעיל להשמיענו שגם בזה מוסיף הבעל שלישי.

82 * * *

83 שנינו במשנה: הִתְתָּן מִקְבָּל עֲלֵיוּ (ולת לאשתו) עֶשְׂרֵה דִינָר לְקוּפָה
84 לכל מנה ומנה. מבררת הגמרא: מַאי - מה היא אותה 'קופה', למה
85 היא משמשת. אָמַר רַב אֲשִׁי, זו היא קופה שֶׁל בְּשָׂמִים, שבהם
86 משתמשת האשה לרחוץ בתמרוקי הנשים ולהתקטט בהם. וְאָמַר
87 רַב אֲשִׁי, לָא נֶאֱמְרוּ דְּרָרִים לְלָלוּ - שיעור זה של עשירית הנדוניה
88 לקופה של בשמים, אֲמַאי בְּיַד וְשִׁלְמִים שהיו הנשים נוהגות להתקטט
89 בבשמים ולא בשאר מקומות.

90 * * *

91 הגמרא מביאה כמה ספיקות בענין קופה זו של בשמים. מתספקת
92 הגמרא: בְּעֵי רַב אֲשִׁי, מה שאמרו במשנתנו שהבעל נותן לאשתו
93 עשרה דינרים כנגד כל מנה ומנה, האם משערים זאת בַּמְּנָה
94 הַנִּישּׁוּם - מה ששמו את שווי כמנה, אף שלפי האמת הוא פחות
95 ממנה, כמבואר לעיל שהדרך היא להוסיף חומש כששמים את
96 הנדוניה בבית חתנים, או שמשערים זאת בַּמְּנָה הַמְּתַקְבָּל - מה
97 שקיבל הבעל בפועל, והיינו הסכום שכתב בכתובה, שהוא לאחר
98 הפחתת החומש.

99 ספק נוסף: אִם תְּמַצִּי לִזְמַר שהבעל נותן לקופה כנגד מְנָה הַמְּתַקְבָּל,
100 יש להסתפק, האם נותן לה את כל הסכום לקופה ביום רִאשׁוֹן
101 לנישואים, והיא תשתמש בהם כרצונה עד שיכלו, ואז יתן לה
102 הבעל תכשטים לפי כבודה, או שנותן לה כֵּל יוֹם יוֹם סכום מועט,
103 כפי צרכה, ואינו נותן לה הכל בבת אחת.
104 ואם תְּמַצִּי לִזְמַר שנותן לה בכל יום יום את צורך אותו יום, יש
105 להסתפק, האם דבר זה הוא רק בַּשְּׂבָת רִאשׁוֹנָה - בשבוע הראשון
106 לנישואים, שאז דרכה להתקטט הרבה ולכן אינו נותן לה את הכל
107 מיד כדי שלא תכלה הכל, אבל אחרי אותו שבוע נותן לה הכל,
108 והיא תשתמש בו כרצונה עד שיכלו המעות, או שְׁבֵל שְׂבָת וְשְׂבָת

המשך בעמוד צה

1 שְׂחָתָן פּוֹסֵק בכתובה, אחרי שכבר שמו את הנדוניה בבית
2 החתנים, הוא פּוֹסֵק וכותב בכתובה פְּחוֹת חוּמֵשׁ משומתם, כטעם
3 המבואר לעיל, שהדרך היא לשומם בשיעור חומש יותר משויים
4 האמיתית.

5 * * *

6 גמרא

7 שנינו במשנה: הפוסק מעות לחתנו, ומת חתנו, אמרו חכמים יכול
8 הוא שיאמר, לאחזק הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשר ליתן. הגמרא
9 מביאה ברייתא בענין זה: תָּנּוּ רַבֵּנּוּ, דִּין זה, שיכול האב לסרב לתת
10 ליבם את הסכום שהתחייב לתת לחתנו, אִין צִירִיךָ לִזְמַר שהוא נוהג
11 כשהחתן הראשון היה תלמיד חכם, וְאִילוּ הַשֵּׁנִי, היבם, הוא עם
12 הָאָרִי, שבודאי יכול הוא לומר שפסיקת הממון היתה רק עבור
13 התלמיד חכם, אֲמַאי אֲפִילוּ אם הראשון היה עם הָאָרִי וְשֵׁנִי תְּלָמִיד
14 חָכֵם, יָכוֹל לִזְמַר, לְאֲחָזֵק הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשר ליתן.

15 * * *

16 שנינו במשנה: פְּסָקָה לְהַכְּנִים לוֹ אֲלֵף דִינָר כו', וכנגד השום הוא
17 פוסק פחות חומש וכו', שום במנה, היא נותנת שלשים ואחד סלע
18 ודינר. ובארבע מאות, היא נותנת חמש מאות. מה שחתן פוסק,
19 הוא פוסק פחות חומש. שואלת הגמרא: היינו רִישָׁא - שלשה דינים
20 אלו, שנותנת שלשים ואחד סלע ודינר על כל מנה שהוא כותב
21 לה, ונותנת חמש מאות כשכתב לה ארבע מאות, ומה שחתן פוסק,
22 הוא פוסק פחות חומש, הרי הם כמו הדין שנשנה ברישא של
23 המשנה, שכנגד השום הוא פוסק לה פחות חומש, ומדוע הוצרכה
24 המשנה לכתוב דין זה בארבעה אופנים שונים.

25 מתרצת הגמרא: בכל אופן שהוכר במשנה יש חידוש מסוים, תָּנָא
26 ברישא 'כנגד השום הוא פוסק פחות חומש', והיינו 'שוימא רבתי' -
27 בשומא גדולה של אלף דינר, כעין האופן המזכיר בתחילת
28 המשנה, והחידוש הוא שאף בממון שהוא מרובה מאד מצד עצמו
29 הדך השמאים בבית החתנים להוסיף על שויים, ופוחת לה חומש.
30 וְקָתְנָי בהמשך המשנה 'שום במנה היא נותנת לו שלשים ואחד
31 סלע ודינר', והיינו שוימא זוּמָא - שומא קטנה, של מנה אחד,
32 והחידוש הוא שאף בנדוניה מועטת אין השמאים מעלים את
33 ערכה ביותר מחומש כדי שלא לביישה, אלא אף בזה שיעור
34 התוספת הוא רק חומש. תָּנָא בסיפא 'מה שחתן פוסק הוא פוסק
35 פחות חומש', והיינו שוימא דִידיה - שהאשה כבר הכניסה את
36 הנכסים ואחר כך כתב לה הבעל את הכתובה, שאף שהחתן עצמו
37 ראה את הנכסים ושם אותם, דרכו גם כן להוסיף בשומתם חומש,
38 ולכן מפחית את אותו חומש ממה שכותב. וְקָתְנָי 'ובארבע מאות
39 היא נותנת חמש מאות', והיינו שוימא דִידיה, שכבר כתב הבעל
40 בכתובה ארבע מאות ועכשיו צריכה האשה להכניס לו את
41 הנכסים כנגד הכתובה, ובאים קרוביה לשום אותם, ואף בזה
42 צריכה האשה להכניס לו חמש מאות, כיון שגם באופן כזה,
43 שהשומא היא לאחר שהתחייב החתן בכתובה, הדרך היא להוסיף
44 בשומתם חומש על שויים האמיתית.

45 משנה

46 משנתנו ממיכה לפרט את דיני הנדוניה: פְּסָקָה האשה לְהַכְּנִים
47 לוֹ כְּפָסִים, והוא כותב את הסכום בכתובתה, ומתחייב להשיבם לה
48 אם יגרשנה, או כשימית, סְלֵעָה נַעֲשֶׂה שְׂשָׁה דִינָרִין - כנגד כל סלע
49 שהיא מכניסה לו, ששווי ארבעה דינרים, הוא כותב לה ומתחייב
50 לה על ששה דינרים, שלישי יותר ממה שהכניסה לו, כיון שהבעל
51 משתכר ומרויח בכספים שהכניסה האשה על ידי שעושה בהם
52 סחורה.
53 דִין נוסף: הִתְתָּן מִקְבָּל עֲלֵיוּ לתת לאשתו עֶשְׂרֵה דִינָרִים משלו לקופה
54 של האשה, לְבָל מְנָה וְזוּמָא - כנגד כל מאה דינרים שמכניסה לו

58 בשוק, ואי אפשר לסחור ולהרויח בהם. אלא לאו – ודאי יש לפרש
 59 בברייתא, שדברי רבן שמעון בן גמליאל נאמרו ארישא של דברי
 60 תנא קמא, והכי קאמר – וכך הוא פירוש הברייתא, תנא קמא אמר
 61 שזהב הרי הוא ככלים, ומאי ככלים, כלים של כסף, שפוחתים מהם
 62 חומש, וכך גם בחתיכות זהב פוחת הבעל משומתם חומש. רבן
 63 שמעון בן גמליאל חולק ואומר, זהב הרי הוא כדריגין של זהב
 64 במקום שנהגו שלא לפורמן, שכיון שאינם ראויים לסחור בהם אין
 65 מוסיפים עליהם שליש, אך גם אין פוחתים מהם חומש, וסובר רבן
 66 שמעון בן גמליאל שאף חתיכות של זהב שמים כשויים. ועל כל
 67 פנים קשה מדעת תנא קמא, שהלכה כמותו, שהוא סובר שדין
 68 חתיכות של זהב כדין כלים של כסף, שפוחתים מהם חומש, ושלא
 69 כדעת רבי יוחנן שזהב שמים אותו כשוויו.

70 מתרצת הגמרא: לא – אין זה הפירוש בברייתא, אלא מה שאמרה
 71 הברייתא ברישא ש'זהב הרי הוא ככלים' היינו כלי זהב, וכדברי
 72 רבי יוחנן, שאין פוחתים משומתם, וזוהו אין מחלוקת כלל. ולעולם
 73 רבן שמעון בן גמליאל חולק אפיפא, שנאמר בה 'דינרי זהב הרי
 74 הן ככספים', ומדובר באופן דפני על ידי הדחק – שהדינרים
 75 יוצאים בשוק בדוחק, וקשה לסחור בהם, ובהא קמיפלגי – וזוהו
 76 נחלקו, מר – תנא קמא סבר, ביון דמכל מקום נפמי, משבחתינן לה
 77 – משביחים לאשה את מה שהכניסה, ומוסיפים לה שליש. ומר –
 78 רבן שמעון בן גמליאל סבר, ביון דלא נפמי אלא על ידי הדחק, לא
 79 משבחתינן לה.

80 תירוץ נוסף: איבעית אימא, שאין בברייתא זו מחלוקת כלל, אלא
 81 פולה – כל הברייתא כרבן שמעון בן גמליאל היא, וחספדי מיפסרא
 82 – יש ללמוד את הברייתא כאילו היא כסירה, והכי קתני – וכך יש
 83 לשנותה, וזהב הרי הוא ככלים, והיינו ככלי זהב שאין פוחתים מהם
 84 ואין מוסיפים עליהם, וכדברי רבי יוחנן. דינרי זהב הרי הן ככספים,
 85 שמוסיפים עליהם שליש, במה דברים אמורים שמוסיפים שליש,
 86 במקום שנהגו לפורמן, ואפשר לסחור ולהרויח בהם, אבל במקום
 87 שנהגו שלא לפורמן, ואין הדרך להשתכר מהם, שמיין אותם והרי
 88 הן כשווייהן, דברי רבן שמעון בן גמליאל, שרבן שמעון בן גמליאל
 89 אומר, במקום שנהגו שלא לפורמן שמיין אותם, והרי הן כשווייהן.
 90 ונמצא שדברי רבי יוחנן הם כדברי רבן שמעון בן גמליאל ברישא,
 91 שבחתיכות זהב אין פוחתים חומש.

92 מקשה הגמרא על שני תירוצים אלו: אמנם תירצת את הקושיא
 93 מהברייתא, אך מפל מקום ככליו מיבעי ליה קשיא – עדיין קשה
 94 הקושיא הראשונה שהקשינו לעיל, מדוע אמרה הברייתא זהב
 95 הרי הוא ככלים, שמשמע ככלים אחרים שאינם של זהב, והרי
 96 אם כוונתה לכלי זהב היה לה לנקוט לשון 'ככליו'.

97 מתרצת הגמרא: איבעית אימא – אם תרצה אמור, שאכן כוונת
 98 הברייתא לומר שזהב הוא ככלים היינו ככלי כסף, שפוחתים מהם
 99 חומש, והקא במאי עסקינן – באיזה זהב עוסקת הברייתא, בדהב
 100 פריקא – חתיכות זהב קטנות שנפסדות כשמשמשים בהם, ולכן
 101 הם ככלי כסף שפוחתים, ומטעם זה הבעל פוחת חומש משומתם
 102 בכתובה. ורב אשי אמר, שהברייתא שדימו זהב לכלי כסף,
 103 עוסקות ככלילא – פיורוי זהב דקים שנופלים ונאבדים
 104 כשמשמשים בהם, ולכן הם ככלי כסף שפוחתים, והבעל פוחת
 105 מהם חומש. ואילו רבי יוחנן אמר את דינו בחתיכות זהב גדולות,
 106 שאינן נפסדות, ולכן אין פוחתים מהם חומש בכתובה.

* * *

107 במשנתנו התבאר שאשה המכניסה לבעלה כספים בנדונייתה,
 108 כותב לה בעלה בכתובתה שליש יותר מאותו הסכום, כיון שהוא
 109 עתיד לסחור בממון זה ולהרויח ממנו: אמר רבי ינאי, בשמים של
 110 העיר אנטוכיא, הרי הן ככספים, שכשנכתבים בכתובה מוסיף
 111 עליהם הבעל שליש, לפי שהוא עיקר סחורתן והם מזומנים תמיד
 112 להשתכר בהם.
 113 דין נוסף: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, גמלים של מקום

1 מציעין תחתיו – תחת רגליו להלך עליהם, והיו משאירים אותם
 2 במקומם, וכאן עניים ומקפלין אותן מאחרי ולקחו את אותם
 3 בגדים יקרים לעצמם, הרי שעשה צדקה וחסד בממונו.
 4 מתרצת הגמרא: איבעית אימא – אם תרצה תתריך, לכבודו הוא
 5 דעבד – היה עושה כן כדי להרבות בכבודו, ולא לשם מצוה, וכיון
 6 שעשה שלא לשמה נענש על כך. תירוץ נוסף: ואיבעית אימא,
 7 שאמנם עשה צדקה לשמה, אך כדכתיב ליה למיעבד לא עבד – לא
 8 עשה צדקה כשיעור שהיה ראוי לו שיעשה לפי רוב עושרו.
 9 ובדמרי אגמי – כדרך שאומרים בני אדם, לפום גמלא – לפי כחו
 10 וחזקו של הגמל, שיהא – כך כובר המשא שמתענים עליו, וכמו
 11 כן העשיר צריך להרבות בצדקה לפי רוב עשירותו.

12 הגמרא מביאה מעשה נוסף שהיה בבתו של נקדימון בן גוריון:
 13 תניא בברייתא, אמר רבי אלעזר רבי צדוק, אראה בנחמה – לא
 14 אזכה לאות נבחמת ציון, אם לא ראתיה לבתו של נקדימון בן
 15 גוריון שהיתה מלמדת שעורים למאכלה מפיו מלפי ו-רגליו סוסים
 16 בעבו, מרוב עניותה, וקראתי עליה מקרא זה שנדרש על כנסת
 17 ישראל (ש"ש ט"ז) 'אם לא תדעי לה הפה פגשים צא לה פעקבי
 18 הצאן ורעי את נדידתך', שאם לא תדע כנסת ישראל לתת את ליבה
 19 ולשמור את התורה והמצוות, סופה לצאת בעקבי הצאן, ואל תקרי
 20 'רעי את נדידתך', אלא 'רעי את נדידתך', כלומר שיצטרכו לצאת
 21 בעקבי הצאן כדי למצא שם מזון לגופם.

* * *

22 התבאר במשנה (סו) לגבי התחייבות הבעל לאשתו כנגד מה
 23 שהכניסה לו בנדונייתה, שאם הכניסה לו האשה ממון ממש,
 24 מוסיף הבעל שליש, ואם הכניסה לו נכסים הצריכים שומא, פוחת
 25 לה הבעל חומש. הגמרא דנה כיצד נוהגים בחתיכות זהב: אמר רב
 26 שמן בר אבא, אמר רבי יוחנן, הכניסה לו האשה זהב – חתיכות
 27 זהב, שמיין אותו, והרי הוא כשווי – הבעל מתחייב בכתובה כשווי
 28 האמיתי של הזהב, לא פחות ולא יותר.

29 מקשה הגמרא: מיתיבי, שנינו בברייתא, לגבי התחייבות הבעל
 30 בכתובה, הנהב, הרי הוא ככלים. ומאי לאו – האם אין הכוונה,
 31 ששמים אותו ככלים של כסף, דפחתי – שהם נפוחתים
 32 כשמשמשים בהם, ופוחת הבעל בשומתן חומש. ושלא כדברי
 33 רבי יוחנן שחתיכות זהב נכתבות כשויים האמיתיים.
 34 מתרצת הגמרא: לא – אין זו כוונת הברייתא, אלא כוונתה
 35 שחתיכות זהב נישמות ככלים של זהב, דלא פחתי – שאינם
 36 פוחתים, ואין הבעל פוחת מהם חומש בכתובה, וכמו כן בחתיכות
 37 של זהב אין הבעל פוחת משומתם, וכדברי רבי יוחנן.

38 הגמרא מנסה לדחות תירוץ זה. מקשה הגמרא: אם בן, שכוונת
 39 הברייתא לדמות חתיכות של זהב לכלים של זהב, לשון זהב הרי
 40 הוא ככליו מיבעי ליה – היה לה לכתוב, והיינו שהחתיכות של
 41 הזהב הם כמו הכלים שעושים מאותו מין, והיינו כלי זהב, ומדוע
 42 כתבה הברייתא זהב הרי הוא ככלים, שמשמע שכוונתה לכלים
 43 ממין אחר, שאינם של זהב.

44 ועוד קשה, שהרי תניא בברייתא אחרת, וזהב – חתיכות זהב, הרי
 45 הוא ככלים. דינרי זהב, שהם טבועים ויוצאים בשוק, הרי הן
 46 ככספים, שהבעל מוסיף עליהן שליש. רבן שמעון בן גמליאל אומר,
 47 במקום שנהגו שלא לפורמן – שאין מחליפים אותם בדינרי כסף
 48 ובפרוטות לצורך סחורה, שמיין אותן, והרי הן כשווייהן – כותב
 49 הבעל בכתובה את שויים האמיתיים, ללא הוספת שליש וללא
 50 הפחתת חומש. מבררת הגמרא: רבן שמעון בן גמליאל, אהייא – על
 51 איזה חלק של הברייתא אמר את דינו, אלימא אפיפא – אם נאמר
 52 שאמר כן על האמור בסיפא של דברי תנא קמא, שדינרי זהב הרי
 53 הן ככספים, ועל זה אמר רבן שמעון בן גמליאל שאם לא נהגו
 54 לפרוטם אין מוסיפים עליהם שליש, מפלל – נמצא אם כן, דתנא
 55 קמא סבר שאפילו במקום שנהגו שלא לפורמן, גם כן מוסיפים
 56 שליש, והרי לא יתכן לומר כן, דהא לא נפמי – הרי אינם יוצאים

כתובות. מציאת האשה – פרק ששי דף סז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רכט רש"י

1 **זהב** הרי הוא כשווי – פירש רבינו חננאל: דבכלי זהב מיירי, כגון נומים וטבעות. ואם
2 תאמר: מאי קאמר לא ככלים של זהב דלא פחת, דא ככלים איירי ויש לומר, דהכי
3 פירושו: מאי לאו ככלים דכסף דפחתי, דהא זהב, כיון שהיא לובשת תמיד נומים וטבעות,
4 אף על פי שאינם נפחתים – אשה רוצה להתקשט בהן ולהזיח פחתת חומשי ומשני: לא,

5 ככלים של זהב דלא פחתי – פירשו: כגון כוסות
6 וקערות של זהב, דאף על גב דכי משמנשי בהן
7 פחתי כשל כסף, מיהו, אנב יוקרם אין משתמשין
8 בהן תמיד, ובהנהו פשיטא שהם כשוויין, דלא
9 משתמשין בהם כהוה האי, דפחתי. הכי נמי נומים
10 וטבעות משום קשוט שלחן אינה רוצה לפחות.
11 ככליו מיבעי ליה – פירשו: שעומד בכלותיו
12 ובחשיבותו, ואינו פחת חומש. ומסקי: בדבבא
13 פריכא. פירוש: ברייתא בדבבא פריכא איירי.
14 פירוש: זהב שבור. והכי קתני: זהב שבור הרי הוא
15 ככלים, דהיינו ככלים של זהב, כמו שאמר רבי
16 יחנן. אף על פי שהוא שבור, כיון שאינו פחת –
17 חשוב ככלים:

18 **ממלא** – זהב הניטל מן הארץ, ממוצאו.
19 **אלא** ארישא – מדרבנן פריך.

20 **גמלים** של ערביא אשה גובה פריא מהם –
21 פירש בקונטרס: ריוח שליש, שהם
22 ככספים, שמוסקי הבעל שליש. וקשה לרבינו תם:
23 דהוה ליה לממר דרי הן ככספים, שקאמר רבי
24 ינאי! ונראה לו, דבכתובה איירי, דהאשה גובה
25 כתובתה מוק, דאסמכתיהו עליהו, כמו שפירש
26 בקונטרס עצמו גבי ארנקי דמחאה. ומכאן פוסקי
27 דמטלטלי דידן משתעבדי לכתובה, דהוה בגמלים
28 דעריבא ואשלי דקמוחניא דאסמכתיהו עליהו.
29 ואין נראה לרבינו תם: דאי קרקע דמו כהני
30 דשמעתא, אם כן אם מכרם הבעל לרביא אשתו
31 מיד הלכות לאחר מותו, ואם כן לדבריהם
32 בטלה תקנת השוק! אלא, מחמת תקנת הגאונים
33 גביא ממטלטלי דיתמי, כמו שכתוב בכתב רב
34 שרייא נאון.

35 **אמר** אביי תמישי זוזי פשיטי כו' – ואם תאמר:
36 אמאי איצטרך למיפשט ממתניתין?
37 תפשוט מדרב יחודה אמר רב, דאמר בפרק קמא
38 דקרושין (יא.ב): בשל דבריהם – כסף מדינה! ויש
39 לומר: דרב יחודה לא נתן סימן אלא אסילעין
40 לחייהו, ולא אוהי ואמנה. דהא אמרין
41 ב"חחובל" (בבא קמא זא.ב): התוקע לחבירו באזנו
42 – נותן לו סלע, רבי יוסי הגלילי אומר: מנה.
43 ואמרין: מאי מנה – מנה צורי תנן, אם מנה מדינה
44 תנן? ופשט דמנה צורי תנן, ולא פריך מדרב
45 יחודה. ובתובה נמי, אפילו למאן דאמר כתובה
46 דרבנן – הוי תמישי זוזי צוריים, כמו למאן דאמר
47 דאורייתא, דלא פליגי (כתובות ק"ב) אלא בנשא
48 אשה בארץ ישראל וגירשה כפוטקיא, אם נתן
49 ממעות ארץ ישראל או ממעות כפוטקיא. וכן מנה
50 דאלמנה דהוי לכולי עלמא דרבנן הוי מנה צורי,
51 כדמשמע בפרק קמא (כתובות י"ב.) גבי בית דין
52 של כהנים גובים כו', דכתובה אלמנה מחצה כשל
53 תורה.

חכמים

41 – אם יש בפנים פמה יהבינן לה? אלא שמע מינה חמשים זוזי פשיטי. תנו רבנן: יתום ויתומה שבאו להתפרנס – מפרנסין
42 את היתומה, ואחר כך מפרנסין את היתום, מפני שהאיש דרכו לחזור על הפתחים, ואין אשה דרבה לחזור. יתום ויתומה

שבאו

1 מצינו תחתיו – תחת רגליו להלך עליהם. לפום נמלא שיחנא – לפי כח הגמל יטעניוהו
2 משא. אם לא תרעי – אם לא תתני לב כנסת ישראל לשמור את התורה צאי לך וגו'
3 סופך לצאת בעקבי הצאן ולרעות את גדיותיך. זהב – חתיכות זהב. והרי הוא כשווי –
4 לא יוסיף שליש ולא יפחות חומש. זהב הרי הוא ככלים – זהב שבור הרי הוא ככלים.

5 ומפרש ואזיל מאי כלים. דינרי זהב – שחן
6 טבעין. הרי הן ככספים – להוסיף שליש, לפי
7 שמומנים לשכר. לפורטן – שיש להן קצבת
8 מטבע להחליפן תמיד בדינרי כסף ובפרוטות
9 להוצאה ולסחורה: דפחתי – לפי שמשתמשין
10 בהן, ודוא מקבלן בפרות חומש. אי נימא אסיפא
11 – אדינרי זהב. ואיבעית אימא – ככלים של
12 כסף דפחתי. ולא תקשי לרבי יוחנן, דכי אמר
13 רבי יוחנן – בגרוטאות גדולות, ומתניתין
14 בדבבא פריכא – גרוטאות דקות שנופל מהן
15 כשממשמשין בהן. בממלא – דק דק של זהב,
16 שקורין פלאליא. בשמים של אנטוכיא – הוא
17 עיקר סחורתן, ואשה שהכניסה לבעלה שום
18 מזה – הרי הן ככספים להוסיף שליש. פריא –
19 ריוח שליש. תוחבי דבי מכסי – שמלות של
20 אותו מקום. אשלי – חבלים. ארנקי דמחאה –
21 כיסין מלאין מעות. פריא – לזה שמעתי בכתובה
22 מנכסי יתומים, ולא אמרין מטלטלי דיתמי לא
23 משתעבדי לבעל חוב. אסמכתיהו עליהו –
24 ונבין מטלטלי כי הני, שחן להן במקום קרקעות,
25 לפי שבעלי סחורה הם. דשקלי להו – הנשים
26 האלמנות והגרושות שגובות כתובתן. ארישא
27 הוא – ואין גובות אלא מן הקרקע מן היתומים.
28 **משנה** וכן המשיא את היתומה – גבאי
29 צדקה. **גמרא** זוזי פשיטי – זוזי מדינה, שמונה
30 מהן זוז צורי. להתפרנס – מוונות של צדקה.
שבאו

23 על ידי הדחק. ובהא קמפלגי: מר סבר: פיון דנפקי – מושבחינן לה, ומר סבר: פיון
24 דלא נפקי אלא על ידי הדחק – לא משבחינן לה. איבעית אימא: פוקה רבן שמעון
25 בן גמליאל היא, וחסורוי מיחסררא והכי קתני: זהב הרי הוא ככלים, דינרי זהב הרי הן
26 ככספים. פמה דברים אמורים – במקום שנהגו לפורטן, אבל במקום שנהגו שלא לפורטן
27 – שמין אותם והרי הן בשווייהו, דברי רבן שמעון בן גמליאל שרבן שמעון בן גמליאל.
28 אומר: במקום שנהגו שלא לפורטן – שמין אותם והרי הן בשווייהו. מפל מקום, ככליו
29 מיבעי ליה! קשיא. איבעית אימא: תבא בנאי עסקינן – גדהבא פריכא. רב אשי אומר:
30 במקמלא. אומר רבי ינאי: בשמים של אנטוכיא הרי הן ככספים. אומר רבי שמואל בר נחמני
31 אומר רבי יוחנן: גמלים של ערבויא אשה גובה פריא מהם. אומר רב פפי: הני תותבי
32 דבי מכסי – אשה גובה פריא מהם. ואמר רב פפי הני שקי דרודיא ואשלי דקמוחניא
33 אשה גובה פריא מהן, אומר רבא: מריש הוה אמינא הני ארנקי דמחואו אשה גובה
34 פריא מהם, מאי טעמא – אסמכתיהו עליהו, פיון דחואי דשקלי להו ונפקי, וכי משבחי
35 ארעא ויגבי בהו – אמינא: אסמכתיהו אארעא הוא. **משנה** המשיא את בתו סתם
36 לא יפחות לה מחמשים זוז. פסק להכניסה ערויפה – לא יאמר הבעל – פשאכניסה
37 לביתי אכסנה בכסותי, אלא מכסה ועודה בבית אביה. וכן המשיא את היתומה – לא
38 יפחות לה מחמשים זוז, אם יש בפנים – מפרנסין אותה לפי פבורה. **גמרא** אומר אביי:
39 חמשים זוזי פשיטי. מומאי – מדקתני סיפא: אם יש בפנים – מפרנסין אותה לפי כבודה.
40 ואמרין: מאי פים? אומר רחבה: ארנקי של צדקה. ואי סלקא דעתין חמשים זוזי מפיש
41 – אם יש בפנים פמה יהבינן לה? אלא שמע מינה חמשים זוזי פשיטי. תנו רבנן: יתום ויתומה שבאו להתפרנס – מפרנסין
42 את היתומה, ואחר כך מפרנסין את היתום, מפני שהאיש דרכו לחזור על הפתחים, ואין אשה דרבה לחזור. יתום ויתומה

1 שכאו לינשא - משל צדקה, דאמרינן לקמן: "אשר יחסר לו" - זו אשה, משל עופות - שדמיהן יקרים והיא מונגה, בלישרא כשר - שדיה בשר ביוקר, והיא צריך בשר בדמי
 2 לישרא מעות. כפר קמן היה - ואין המותר נמכר. אפולתיה - בשבילו, הדינו רבותא, ולעולם במשקל לישרא בשר קאמר. הווא דאתא - עני המבקש פרנסה. במה אתה סועד -
 3 מה אתה רגיל לאכול בסעודתך. בעתו - הכל לפי מה שהוא צריך, כל יחיד ויחיד לפי למודו. אמר רבא מאי דקמא - מה דבר זה שאירע לפני עתה, שלא הייתי רגיל בכך, שבאת
 4 זו לכאן ותרגולתי ויין ישן בידה. נענתי לך - דברתי יותר מדאי, אין לו - משלו. ואינו רוצה להתפרנס - משל צדקה, יש לו ואינו רוצה להתפרנס - משלו, אלא משל צדקה,
 5 ומסגף עצמו ברעב. שתוחה דעתו עליו - יגבה
 6 לבו לומר: דעתם לחזור ולגבות הימני, הואיל
 7 ותבעוני משכבן - אין זו אלא הלוואה, ויטול
 8 בלא בושת. שיאמר: אין לי משכבן, והם יאמרו:
 9 טול בלא משכבן. צינורא דדשא - חור שבמפתח,
 10 וציר הדלת טובב בו. הווא יומא - אותו היום
 11 שנתן העני לבו לדעת מי נותנם לו. כיון הווא
 12 - העני, אנא שכיחנא בנו ביתא - ועניים
 13 מוציאין אותו, לפיכך וכוזו גרול. ופקרבא הנייתי
 14 - הגאית מוזמנת, שאני מחלקת לחם ובשר
 15 ומלת. אבל אתה נתן מעות לעניים, והם
 16 טורחים וקונים סעודה. מאי כולי האי - למה
 17 להם לברוח ולכנס לתנור? היא מוציאת - זוהיא
 18 שלחה"ג וגר. אף על פי שבאתה לשרוף, לא
 19 גילתה הדבר אלא אם כן גילה הוא, ואם לא
 20 יגלה - נשרפת. עיפיתניו - בפלגיהו. סיאנקי
 21 - שם מקום. וזוהיא קיליא - צידה קלה
 22 הכייתו לדרך רחוקה שאני יוצא לה. ומצלי
 23 עניה - ומטה עיניו כלפי אחוריה, לראות שלא
 24 יבא רמאי ויתירה. שטושה עצמו עני, והעניים
 25 באים ומתירים אותם.

בטלי

1 **וחכמים** אמרים יש לו ואינו רוצה להתפרנס
 2 אין נזקקין לו - דני חכמים הם רבי
 3 שמעון דלעיל, ואם תאמר: והא לית ליה לרבי
 4 שמעון דברה תורה כלשון בני אדם במסכת ראש
 5 השנה (ח.א), ועוד, הא דדרשינן בפרק "אלו
 6 מציאות" (בבא מציעא לא.ב), "הקם תקים" "השב
 7 תשיב" אפילו מאה פעמים - אטו כוליה דלא
 8 כרבי שמעון? ואומר רבינו יצחק: דכל היכא
 9 דאיכא למידרש - דרשינן, ולא אמרינן דברה
 10 תורה כלשון בני אדם אלא הכא, דלא מסתבר
 11 ליה למדרש כרבנן, דקרא משמע דבאין לו מידר, כדכתיב "וד מחסורו".
 12 **דבתיב** היא מוצאת - רבינו חננאל גריס
 13 מוצת, בלא אלי"ף, לשון "יצת אש
 14 בצידן (איכה ד).
 15 בטלי

14 **רבנן** מעשה באנשי גליל העליון שלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי לישרא בשר בכל יום.
 15 לישרא בשר מאי רבותא? אמר רב הונא: לישרא בשר משל עופות. ואיבעית אימא: בלישרא
 16 בשר ממש. רב אשי אמר: התם פפר קמן היה, בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה.
 17 הווא דאתא לקמיה דרבי נחמיה, אמר ליה: במה אתה סועד? אמר לו: בבשר שמן ויין
 18 ישן. רצונך שתנגלגל עמי בערשים? גלגל עמו בערשים - ומת. אמר: אוי לו לזה שהרגו
 19 נחמיה. אדרבה, אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה! אלא, איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי. הווא דאתא
 20 לקמיה דרבא. אמר לו: במה אתה סועד? אמר לו: בתרנגולת פטומה ויין ישן. אמר ליה: ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר
 21 ליה: אטו מדידהו קאכילנא? מדרחמנא קאכילנא, דתנינא: "עיני כל אלוד ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו", "בעתם" לא
 22 נאמר אלא "בעתו", מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרוסתו בעתו. אדהכי אתאי אחתיה דרבא, דלא חזיא ליה
 23 תליסרי שני, ואתאי ליה תרנגולת פטומה ויין ישן. אמר: מאי דקמא? אמר ליה: נענתי לך, קום אכול. תנו רבנן: אין לו ואינו רוצה
 24 להתפרנס - נותנין לו לשום הלוואה, וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: נותנין לו לשום מתנה,
 25 וחוזרין ונותנין לו לשום הלוואה. לשום מתנה? הא לא שקילו? אמר רבא: לפתוח לו לשום מתנה. יש לו ואינו רוצה להתפרנס
 26 - נותנין לו לשום מתנה, וחוזרין ונפרעין ממנו. חוזרין ונפרעין הימנו? תו לא שקילו! אמר רב פפא: לאחר מיתה. רבי שמעון
 27 אומר: יש לו ואינו רוצה להתפרנס - אין נזקקין לו. אין לו ואינו רוצה להתפרנס - אומרים לו: הבא משפון וטול. כדי שתזוח
 28 דעתו עליו. תנו רבנן: "העבט" - זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשום הלוואה, וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה.
 29 "תעביטנו" - זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס, שנותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונפרעין הימנו לאחר מיתה, דברי רבי יהודה.
 30 וחכמים אומרים: יש לו ואינו רוצה להתפרנס, אין נזקקין לו. ואלא מה אני מקיים "תעביטנו" - דברה תורה כלשון בני אדם. מר
 31 עוקבא הוה עניא בשיכבותיה, דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זווי בצניורא דדשא. יום אחד אמר: איזיל אחיו מאן קעביד
 32 בי ההוא טיבותא. הווא יומא נהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא, אתאי דביתרו בתריה. כיון דחזיה דקא מצלי ליה לרשא - נפק
 33 בתריהו. רהוט מקמיה, עיילי להווא אתונא דהוה גרופה נורא, הוה קא מיקליין פרעיה דמר עוקבא. אמרה ליה דביתהו: שקול
 34 פרעיהו אותיב אפרעאי. חלש דעתיה. אמרה ליה: אנא שכיחנא בגייה דביתא, ומקרבא אהניתי. ומאי פולי האי? דאמר מר זוטרא
 35 פר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב הונא פר בינא אמר רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משיב רבי שמעון
 36 בן יוחי: נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כפשו האש, ואל יבזבז פני חברו ברבים. מנא לן - מתמר. דכתיב: "היא מוצאת".
 37 מר עוקבא הוה עניא בשיכבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאה זווי כל מעלי יומא דכיפורא. יומא חד שדרינהו ניהליה
 38 ביד בריה, אתא אמר ליה: לא צריך. אמר: מאי חוית? הווא דקא מולפי ליה וין ישן, אמר: מפנך פולי האי עיפינהו ושדרינהו
 39 ניהליה. בי קא ניהא נפשיה אמר: איתו לי חושבנאי דצדקה. אשכח דהוה פתיב ביה שבעת אלפי דינרי סיאנקי. אמר: וזוהיא
 40 קלילי, ואורחא רחיקתא. קם בוביה לפלגיה ממוניה. היכי עבד הכי? והאמר רבי אילעאי, באושא התקינו: המכובז - אל יבזבו
 41 יותר מחומשו! הני מילי - מחיים, שמא ירד מנכסיו, אכל לאחר מיתה - לית לן בה. רבי אבא הוה צייר זווי בסודריה ושדי ליה
 42 לאחוריה, ומצוי נפשיה לבי עני, ומצלי עניה מרמאי. רבי חנינא הוה עניא הוה עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ארבעה זווי כל מעלי
 43 שבתא. יומא חד שדרינהו ניהליה ביד דביתהו. אתאי אמרה ליה: לא צריך. מאי חוית? שמעי דהוה קאמרי ליה: במה אתה סועד,
 בטלי

כתובות דף סז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) רלא

58 קאָבילנאָ – וכי משל הציבור אני אוכל, מדרחמנא קאבילנא – משל
59 הקדוש ברוך הוא אני אוכל, דתנינא בברייתא, נאמר בפסוק (ההלים
60 קמו טו) 'עני כל ארץ ישפרו ואתה נתן להם את אכלם בעתו', פתח
61 הפסוק בלשון רבים 'עני כל', וסיים בלשון יחיד, שהרי 'בעתם' לא
62 נאמר, אלא 'בעתו', ופסוק זה מלמד שכל אחד ואחד נתן לו הקדוש
63 ברוך הוא את פרינסתו בעתו – כפי הרגלו. מספרת הגמרא: אדכבי
64 – בתוך כדי שאותו עני דיבר עם רבא, אמיא אחתיה דרבא – באה
65 לשם אחותו של רבא, ולא תניא ליה תליפרי שני – שלא ראתה
66 אותו שלש עשרה שנים, ואתיא ליה – והביאה מרה מתנה
67 תרגולת פטומה ויין ישן. אמר רבא בלבו, מאי דקפא – מה הדבר
68 שאני רואה לפני, הרי אין זה דבר רגיל שתבא אחותי לבאן ובידה
69 דברים אלו, בודאי זהו סימן מהשמים לתת לפניי בבקשתו. אמר
70 ליה רבא לעני, נענתי לך – דיברתי כנגדך יותר מדי, ובאמת צדקת
71 בדברך, קום אכול.

* * *

72 הגמרא מביאה ברייתא בענין מי שאינו רוצה להתפרנס מהצדקה:
73 תנו רבנן, מי שאין לו מעות בכדי פרנסתו, והוא אינו רוצה
74 להתפרנס מן הצדקה מחמת צניעותו ובושתו, נותנין לו גבאי צדקה
75 מעות לשום הלואה, כדי שלא יסרב ליטלם, ואחר כך חוזרין ונותנין
76 לו אותם לשום מתנה, כלומר, אין תובעים אותם ממנו, דכרי רבי
77 מאיר. והקמים אומרים, נותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונותנין לו
78 לשום הלואה. וסברה הגמרא שלדברי חכמים נותנים לו בתורת
79 מתנה, ואחר כך תובעים ממנו את המעות בתורת הלואה. מקשה
80 הגמרא: וכי יתכן שנותנים לו אותם לשום מתנה, הא לא שקיל –
81 הרי הוא לא ירצה ליטלם, שכן הברייתא עוסקת בעני שאינו רוצה
82 להתפרנס מן הצדקה. מתרצת הגמרא: אמר רבא, אף חכמים
83 סוברים כרבי מאיר שנותנים לו את המעות לשם הלואה, אך
84 חששו שמא לא ירצה ליטול הלואה, כיון שאין לו מהיכן להחזיר,
85 ולכן אמרו חכמים שצריך לפתוח לו – להציע לו תחילה לקחת
86 את המעות לשום מתנה, וכשיאמרו לו אחר כך שיטלם כהלואה,
87 יבין שכונתם שאינו צריך להחזיר הלואה זו, ולא ימנע מליטלה.
88 ממשיכה הברייתא: אם יש לו מעות משלו ואינו רוצה להתפרנס
89 משלו ומסגף עצמו ברעב, מתוך שהוא קמצן וחס על ממנו, ורוצה
90 להתפרנס משל ציבור, נותנין לו לשום מתנה, כדי שלא ימות
91 ברעב, וחוזרין ונפרעין ממנו לאחר מכן.
92 מקשה הגמרא: אם חוזרין ונפרעין הימנו, תו לא שקיל – הרי לא
93 יחזור ויקח מהצדקה, ואף אין יתנו לו בתורת מתנה כי יודע
94 שיחזור ויפרעו ממנו, וימות ברעב. מתרצת הגמרא: אמר רב פפא,
95 מה שאמרנו שחוזרין ונפרעין, הכוונה היא שלאחר מיתה של אותו
96 אדם, יגבו מיורשיו את הסך שאכל מקופה של צדקה.
97 מביאה הגמרא את המשך הברייתא: רבי שמעון חולק ואומר, מי
98 שיש לו ואינו רוצה להתפרנס, אין נקקין לו ליתן לו מזונות, אלא
99 אם ימות, ימות. ומי שאין לו משלו ואינו רוצה להתפרנס מקופת
100 צדקה, אומרים לו קבא משכונ וטול מעות כנגדו, כדי שתזוה דעתו
101 עליו – שיגבה לבו שיאמר, אם ביקשו ממני משכונ הרי שדעתם
102 לחזור ולגבות ממני, ולא יתבייש ליטול. אמנם כשהם רואים שאין
103 לו מה ליתן במשכונ יתנו לו בלא משכונ.
104 ברייתא נוספת בענין זה: תנו רבנן, נאמר בפסוק (דברים טו ח) 'כי פתח
105 תפתח את ידך לו, והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו',
106 ודורשת הברייתא את כפילות הלשון 'העבט תעביטנו', 'העבט',
107 שזו לשון הלואה, זה מלמד על מי שאין לו ממון ואינו רוצה
108 להתפרנס, שנותנים לו לשום הלואה וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה.
109 ו'תעביטנו', זה מלמד על מי שיש לו ממון משלו ואינו רוצה
110 להתפרנס משלו אלא משל ציבור, שנותנין לו לשום מתנה וחוזרין
111 ונפרעין הימנו לאחר מיתה, דכרי רבי יהודה. והקמים אומרים, יש
112 לו ואינו רוצה להתפרנס אין נקקין לו, כשיתר רבי שמעון בברייתא
113

1 שָׁבֵאוּ לִישָׂא, וכל אחד מהם מבקש מקופה של צדקה את הוצאות
2 נישואיו, משיאין את היתומה תחילה ואחר כך משיאין את היתום,
3 מפני שבשפתה של אשה בכך שאינה נשואה, מרובה משל איש.
4 ברייתא נוספת בענין נתינת צדקה: תנו רבנן, יתום שבא לישא
5 אשה, ורצונו לקבל צרכיו מקופה של צדקה, תחילה שזכרין לו
6 בית שיהא לו מקום לדור בו, ואחר כך מציעין לו מטה, ונותנים לו
7 כל כלי תשמישו – מטה ושולחן וכדומה. ורק אחר כך משיאין לו
8 אשה. דורשת הברייתא סדר זה מהפסוק, שְׁנֵאמֶר (דברים טו ח) 'כי
9 פתח תפתח את ידך לו, והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו',
10 וכך נדרש הפסוק, 'די מחסרו', זה הפית, שהוא חסר לאדם תחילה,
11 'אשר יחסר', זה מטה ושולחן וכל כלי תשמישו שהוא צריך להם.
12 'לו' זו אשה, וכן הוא אומר – בברייתא האשה (בראשית ב יח) 'אעשה
13 לו עזר כנגדו', ודורשים שכשם שה'לו' האמור שם הוא באשה, כך
14 גם 'לו' האמור בנתינת צדקה היינו אשה.

15 הגמרא מביאה ברייתא שדורשת דרשה נוספת על פסוק זה: תנו
16 רבנן, נאמר בפסוק 'די מחסרו', ודורשים מזה, שאמה מצויה עליו
17 לפרינסו ולתת לו את כל צרכיו, ואי אמה מצויה עליו לעשרו –
18 לעשותו עשיר. 'אשר יחסר לו', והיינו שיש לתת לו גם דבר שחסר
19 רק לו ולא לכל אדם, ואפילו כוס לרובב עליו, ועבד לרויז לפניו
20 לכבודו, שאם היה עשיר ורגיל בהם, וירד מנכסיו, נותנים לו
21 דברים אלו מקופה של צדקה. מביאה הברייתא מעשה בענין זה:
22 אמרו עליו על הלל הגון, שלקח לעני בן טובים – (ממשפחה חשובה)
23 אחד, שהיה עשיר וירד מנכסיו, כוס לרובב עליו ועבד לרויז לפניו,
24 פעם אחת לא מצא הלל הזקן עבד לרויז לפניו, ורויז לפניו הלל הזקן
25 בעצמו מרחק שלשה מילין.

26 ברייתא נוספת בענין זה: תנו רבנן, מעשה פאנשי גליל העליון,
27 שלקחו מכספי צדקה לעני בן טובים אחד מציפורי מדה של ליתרא
28 בשר בכל יום. מקשה הגמרא: ליתרא בשר, מאי רבותא – מה
29 החידוש בכך, והרי זהו מאכל הראוי לכל אדם. מתרצת הגמרא:
30 אמר רב הונא, כוונת הברייתא ליתרא בשר משל עופות, שדמיהם
31 יקרים, וכיון שהיה רגיל בכך נתנו לו בשר עוף. תירוצ' נוסף:
32 ואיבעית אימא, אין כוונת הברייתא שנתנו לו ליטרא בשר, אלא
33 בליטרא מעות, בשר ממש, כלומר, שהיה הבשר יקר, וקנו לו בשר
34 תמורת ליטרא מעות, והיינו כלי בגודל ליטרא מלא במעות, שזהו
35 סכום גדול מאוד. רב אשי אמר באופן אחר, הָתָם – אותו מקום,
36 כפר קמון הנה, ולא היו די בני אדם שיקנו את שאר הבהמה, ונמצא
37 שבכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה – כל יום היו מפסידים
38 בהמה עבורו, כדי שתהיה לו ליטרא בשר.

39 מעשה נוסף: הוהו דאתא לקמיה דרבי נחמיה – מעשה בעני שבא
40 לפני רבי נחמיה, כדי שיפרנסו, אמר ליה רבי נחמיה, כמה אתה
41 רגיל להיות סועד. אמר ליה העני, כבשר שמן ויין ישן. אמר לו רבי
42 נחמיה, האם רצונך שתגלגל עמי פערשים – לאכול עמי עדשים
43 שיש לי. גלגל עמו בערשים, ומחמת שהיה מפונק ורגיל במאכלים
44 יקרים, מת העני ממאכלו. אמר רבי נחמיה על אותו עני, אוי לו
45 לזה העני שהרגו נחמיה, שלא סיפק לו רצונו לאכול בשר שמן ויין
46 ישן כדרכו. שואלת הגמרא: אדרבה, אוי לו לנחמיה שהרגו לזה
47 העני, מיבעי ליה – היה לו לרבי נחמיה לומר, שכן בעבורו הוא
48 מת. מתרצת הגמרא: אלא רבי נחמיה נהג כדון, וטענתו היתה על
49 העני עצמו, דאיהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה בולי האי –
50 העני עצמו אשם במיתתו שלא היה לו לפנק את עצמו כל כך
51 להתרגל לאכול בשר ויין בלבד, עד שמת מחמת זה שאכל
52 עדשים.

53 מעשה נוסף: הוהו דאתא לקמיה דרבא – מעשה בעני שבא לפני
54 רבא שיפרנסו, אמר לו רבא, כמה אתה סועד. אמר לו העני,
55 בתרגולת פטומה ויין ישן. אמר ליה רבא, ולא תישיב לדוקא
56 דציפוריא – האם אין אתה חושש שהך דוחק את הציבור
57 בהוצאותיך המרובות כל כך. אמר ליה העני, אטו מידהו

57 חילוק בין מחרישה של כסף או נחושת, ולכן עליו למוכרה. אבל
58 המשנה מדברת בשאר כלי תשמיש, שמאוסים עליו להחליפם
59 באחרים.
60 תירוץ נוסף: רב פפא אמר, לא קשיא, כאן – המשנה שאמרה שאין
61 מחייבים אותו למכור, היינו קודם שביבא ליד גיבוי, כלומר, בעני
62 שאין בית דין באים להוציא ממנו ממון, אלא זהו סתם עני שאין
63 לו מאתים זוז, דאף שיש לו כלי תשמיש אין מחייבים אותו
64 למוכרם, ורשאי ליטול מתנות עניים. וקאן – הברייתא שאמרה
65 שמחייבים אותו למכור, עוסקת לאחר שביבא ליד גיבוי, כלומר,
66 שהיו לו מאתים זוז, ופשע ונטל מתנות עניים, ונודע הדבר לבית
67 דין ובאו לגבות ממנו מה שנטל, ועתה אין לו לשלם, באופן זה
68 מחייבים אותו למכור אף את כלי תשמישו, ולשלם.

משנה

69 מדין התורה, קטנה יכולה להנשא רק על ידי שיקבל אביה קדושין
70 עבודה. אמנם חכמים התקינו שקטנה יתומה שמת אביה, אמה או
71 אחיה יכולים להשיאה. משנתנו עוסקת בתקנת חכמים, שיתומה
72 שנשאת מקבלת נדוניה מנכסי אביה; יתומה קטנה שהשיאתה אמה
73 או אחיה מדעתה – מרצונה של היתומה, כפי שתקנו חכמים שיש
74 להם רשות להשיאה, וכתבו לה אמה או אחיה את נדוניהה כמאה
75 או כחמשים זוז בלבד, ולא פסקו לה כפי שתקינו לה חכמים,
76 בשיעור שיבואר להלן, הדין הוא שיבולה היא משתגדיל להוציא
77 מידן של אחיה מה שהיה ראוי להנתן לה ולא נתנו לה, ואף
78 שנישאה מרצונה על דעת כן, לפי שמחזילת קטן אינה מחזילה.
79 המשנה מפרשת מהו שיעור הנתינה לצורך הנדוניה של יתומה:
80 רבי יהודה אמר, אם השיא האב בחייו את הבת הראשונה ונתן לה
81 מעות לנדוניהה, ואחר כך מת האב, ינתן על ידי אחיה מירושת
82 האב לבת השנייה שבאה לינשא, בדרך שנתן האב לנדוניה הבת
83 הראשונה שהשיא בחייו, בין אם שיעור זה הוא יותר מעשירית
84 הנכסים, ובין אם הוא פחות. וחקמים אומרים, אין נותנים לשניה
85 כדרך שקיבלה הראשונה, לפי שפעמים שאדם [האב] היה בתחילה
86 עני, ולכן נתן לה מעט, ואחר כך העשיר, ואם היה חי היה נתן לה
87 יותר, או שפעמים שהיה האב עשיר בתחילה, ואחר כך העני, והיה
88 פוחת לה, אלא משערים את הנתינה לבת היתומה על ידי ששמן
89 את הנכסים של האב כמה הם שוים, ונתנין לה עשירית מהנכסים.
90

גמרא

91 הגמרא דנה בענין שיעור הנדוניה של יתומה: אמר שמואל,
92 לפירוקה – יתומה הבאה להנשא, ונותנים לה מעות מנכסי אביה
93 לנדוניהה, ששמן כאב – אומדים את דעתו של האב, כמה היה
94 רוצה לתת לה, לפי וותרנותו או קמצנותו.
95 מקשה הגמרא: מתיבי, שנינו בברייתא, אדם שמת והניח בנים
96 ובנות, הבנים יורשים את הנכסים, והקנות ניונות ומתפרנסות –
97 מקבלות מזון ופרנסה מנכסי אביהן, ביצד – וכמה נותנים להם, אין
98 אומרים אילו אביה היה כנים, כך וכך היה נותן לה, אלא ששמן את
99 הנכסים של האב ונתנין לה. מדייקת הגמרא: מאי לאו – האם אין
100 כוונת הברייתא בפרנסה? שנותנים לה, לפירנסת הפעל, והיינו
101 לנדוניה, ומבואר שאין אומדים את דעתו אלא ששמן את הנכסים
102 ונותנים לה עשירית, והיינו שלא כדברי שמואל שאמר שאומדים
103 את דעתו כמה היה רוצה לתת.
104 מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, לא – אין כוונת הברייתא
105 בפרנסה לנדוניה, אלא מדובר בפרנסת עצמה – מה שהאחים
106 מפרנסים אותה במונותיה לפני שנשאת, אבל לצורך פרנסת
107 נדוניהה ששמן את דעת האב, וכדברי שמואל.
108 תמחה הגמרא על התירוץ: הא – הרי בברייתא ניונות
109 ומתפרנסות קתני, ומשמע שנאמרו בזה שני דינים, מאי לאו –
110

1 האם כמלי כסף או כמלי זהב – במפות של פשתן לבנות ככסף, או
2 במפות של משי צבועות כזהב. ומפני שמפות אלו יקרות, הבינה
3 אשתו של רבי חנינא שעשיר הוא. אמר רבי חנינא על מעשה זה,
4 היינו האמר רבי אלעזר, בואו ונחזיק טובה לרמאי, המבקשים
5 צדקה אף שאינם עניים, שאאלמלא הן, היינו חוטאין בכל יום, לפי
6 שאין אנו נותנים צדקה לכל המבקש, ויש בכך חטא, שגאמר (דברים
7 טו ט) ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה
8 כך חטא, אמנם כיון שישנם רמאים שמבקשים צדקה אף שאינם
9 צריכים לה, אנו יכולים לומר שהרמאים הם שגורמים לנו לה
10 לתת צדקה.
11 ותני רבי חייה בר רב מדיפתי, רבי יהושע בן קרחה אומר, כל
12 המעלים עיניו מן הצדקה, פאילו עובר עבדות בוכבים. ודורשים זאת
13 בגזירה שוה, פתיב הכא, לגבי צדקה (שם) 'השמר לה' ה' והיה דבר
14 עם לבבך בלעל וגו' ורעה עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא
15 עליך אל ה' והיה כך חטא, ופתיב התם, לגבי עבודה זרה בפרשת
16 עיר הנדחת (שם יג יד), 'צאו אנשים בני בלעל מקרבך וידיחו את
17 ישבי עירם לאמר גלגה ונעבדה אלהים אחרים, מה להלן,
18 בפרשת עיר הנדחת, נאמרה לשון 'בלעל' בעבדות בוכבים, אף
19 כאן, לגבי צדקה, שהפסוק קורא למעלים עיניו מן הצדקה
20 'בלעל', הכוונה שהרי הוא כעובד עבדות בוכבים.

21 אגב שהגמרא עסקה ברמאים, הנוטלים צדקה ואינם צריכים לה,
22 מביאה ברייתא בענין זה: תנו רבנן, המסמא את עינו – אדם
23 שמראה עצמו כאילו עינו סמויה, והמפכה את פמנו – אדם
24 שמראה כאילו בטנו נפוחה מחמת חולי, והמקפה את שוקו – אדם
25 שמראה כאילו שוקו נכוצת, כדי לעורר את לב האנשים שיתנו
26 לו צדקה, אינו נפטר מן העולם, עד שיבא לידו כך, שיהיה בו אותו
27 מום. וכן המקבל צדקה ואין צריך לה, כופו שאינו נפטר מן העולם
28 עד שיבא לידו כך, שירד מנכסיו ויצטרך לבריות.
29

30 הגמרא דנה האם מי שיש לו שוה כסף נחשב כעני: תנן התם –
31 שנינו במסכת פאה (פ"ח מ"ח), מי שיש לו מאתים זוז, לא יטול לקט
32 שכחה ופאה וכו', אין מתייבין אותו – את הענין למבור את ביתו
33 ואת כלי תשמישו לפני שיטול לקט שכחה ופאה, אלא כל זמן שאין
34 לו מעות ממש, הרי הוא בעני ונוטל מהם, אף שיש ברשותו בית
35 וכלים.
36

37 מקשה הגמרא: ולא – וכי אין העני חייב למכור את כלי תשמישו
38 קודם שיטול מעות מן הצדקה, והתניא בברייתא, אדם עשיר שהיה
39 משתמש בכלי זהב, וירד מנכסיו והרי הוא עני, קודם שיבא ליטול
40 מהצדקה למכור את כלי הזהב שברשותו וישתמש בכלי כסף. היה
41 רגיל להשתמש בכלי כסף, ימכרם וישתמש בכלי נחושת. הרי שאין
42 לעני רשות ליטול מעות מן הצדקה כשיש בביתו כלים יקרים,
43 אלא עליו למכרם תחילה.

44 מתרצת הגמרא: אמר רב גדי, לא קשיא, הא – הברייתא שאמרה
45 שצריך למכור כליו, עוסקת במשה ושולחן וכו' וכו' בהם, שעליו
46 למכורם תחילה, והא – המשנה שאמרה שאינו צריך למכור כליו,
47 עוסקת בבושות וקעורות וכדומה, שאדם מקפיד להשתמש בכלים
48 שלו דווקא.

49 מקשה הגמרא על תירוץו של רב זביד: מאי שנא – במה שונים
50 בבושות וקעורות, ולא – שאין מחייבים אותו למכרם, הרי זהו משום
51 דאמר מאיסי לי – מאוס בעיני להשתמש בכוסות וקעורות שאיני
52 רגיל בהם. משה ושולחן נמי אמר לא מקבל עילואי – איני יכול
53 לקבל ולסבול מטה ושולחן שאיני רגיל בהם.

54 מתרצת הגמרא תירוץ אחר בסתירת המשנה והברייתא: אמר רבא
55 בריה דרבה, הברייתא עוסקת במחרישה דכסף – מחרישה של
56 כסף שמגרדים עמה את הגנח בבית המרחץ, ובה ודאי שאין לו

כל חרא וחרא דנפשה שקלה – ואם תאמר: וכי משום דנישאת קודם דנפשה שקלה? למה לא נחשוב על פי הבנות הנותרות כאילו היו כולן נישאות בבת אחת: ויש לומר: דעישור נכסים דבינן משום דסתם בני אדם כך נותנים לבנותיהם. ואילו היה האב קיים – היה נותן עישור נכסים לראשונה, ולא היה פוחת לה בשביל האחרות הנשארות. **בין** נישאו עד שלא בגרו בו – לית ליה דרב דאמר בסוף "נערה" (כתובות נגב.) היה דאירוסין. דאי אית ליה – היה ליה למימר נתארסו עד שלא בגרו, דהיי רבותא טפי. וליכא למימר דנקט נישאו לאשמועינן דאפילו הכי לא איבדו פרנסתן – דאם לן כשמעוין דאפילו נישאו ובגרו לא אבדו פרנסתן. ודחוק לזמנא דמשום ר"ש רבי אלעזר דאמר אף איבדו פרנסתן, נקט נישאו. **הא** דמחא – לא מצי לשנייא דאמיתונא מינייהו, כדמשני לקמן, דאיבדו מזונותיהן – משמע דאין רוצין עוד לזונן. **ומי** אמר רבא הכי הוא איתביה בר' – קשה לרבינו שמשון בן אברהם: אמאי לא פריך מדפסק לעיל רבא כרבי, דאמר: בת הניזונת מן האחין – נוטלת עישור נכסים, ניזונת – אין, שאינה ניזונת – לאו **והא** מעשים בכל יום בו – ואם תאמר: דלמא הא דמעשים בכל יום היינו משום דרבי אמרו: ויש לומר: שאמרה רב הונא בבית הגדרש לשום חידוש משמו של רבי, ובהאי גזונא איכא בפרק "במה בתמה" (שבת נבא.) אף על גב דרב מספקא ליה ורבי יוחנן נמי פליג לקמן: האחין ששעבדו נכסים מדו – בימי רב לא איפשטא אותה חוראה עדיין.

דאילו פרנסה טרפא ממשעבדי – ששעבדו האחין ולא שעבדו האב, ותנאי כתובה לא טרפא ממשעבדי, אפילו שעבדו האחין, כדתנן: אין מוציאין בר' **לרבי** אידי ואידי גביא – וליכא למימר איפכא, דפרנסה אינה כמזונות, דלרבי מזונות גביא ממטלטלי ולא פרנסה – דכיון דמזונות גביא ממטלטלי, כל שכן פרנסה, דהא רבא פסיק לעיל כרבי יהודה דפרנסה שמין באב, וגביא ממטלטלי, וגבי מזונות פסיק לקמן ממקרקעי ולא ממטלטלי.

מאי פרנסה אינה כתנאי כתובה לכדתנאי – תימא: דאמאי לא קאמר נמי דפרנסה אינה כתנאי כתובה, לענין דאם נישאו או בגרו איבדו מזונותיהן, ולא איבדו פרנסתן, כדאמר רבי גופיה לעיל: ולענין דפרנסה שמין באב לרבי, אי אמדיניה, ומזונות אמרינן לעיל דאין אומדין אם היה אב בו, אלא שמין את הנכסים ונותנין להן? ויש לומר: דהנך פשיטא ליה, ואיכא למיפרך הוא מעשים בכל יום בו, כדפריך לעיל, ורבינו תם תירץ: דלענין נישאו או בגרו דאיבדו מזונות ולא פרנסה – לא בעי לאוקומא, דאם כן תרתי דרב הונא למה ליה דהא לעיל קאמר רב נחמן אמר לי הונא הלכה כרבי. וליכא למימר דהיינו דך גופא דקאמר לעיל – דהא לעיל לא קאמר בהאי לישנא. הוא דלא מוקי נמי אשמך לפרנסה ולא למזונות – איכא למימר דהיינו הא דקאמר: לכדתנאי האומר אל יתפרסו בו, דהא בהא תליא, כדפרישית לעיל, דכיון דאב אינו יכול להפקיע מזונות – לא שייך למימש ביה, דאין תלוי ברצונו, אבל פרנסה דתלוי ברצונו – שמין בו.

תלה

כל חרא וחרא דנפשה שקלה – וחכמים תקנו להם נדוניית נשואין עישור נכסים. והנישאת ראשון ראשון וכתה בעישור שבפניה, ולמה יחזרו וחילקו עישוריהן שוב בשוה? **אם באו כולם לינשא כאחת** חזרות וחולקות עישוריהן בשוה – שאין כאן קודמת לזכות. הלכך, בשביל הראוי לישראל לפני הבן – נוטלת האחת עישור, והשניה עישור במה ששיירה, וכן כולם, והמותר לבן, אם היו מאה מנה, האחת נוטלת עשר מנים, והשניה תשע, והשלישית שמונה מנה ועישור של מנה, וכן כולם, כדי לברר ירושת הבן, והן חזרות וחולקות עישוריהן בשוה. **איבדו** מזונותיהן – שכך כתב לוק: או עד דתבגרו, או עד דתלקחו לגוברי. **אף איבדו פרנסתן** – עישור נכסים. דקסבר: לא תקון לה נדוניא אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות, אבל בגרה – איסתלקא לה מהדייא ביחא לגמרי. וכן נשאת בנערות, הואיל וגדולה היא ונתרצית – איבדה פרנסתה, אלא מה שפסקו. אבל בניסת בקטנות – לא פליג. **ושכורת לון בעלים** – שישאו אותן עד עליגא, ומוציאים להם פרנסתם. **הא** גדולה – כגון נערה. ויתרה – מחלה על השאר ואבדתו. אלמא, סתם לן תנא כרבי שמעון בן אלעזר. **הא דמחא** – הא דאמר רבי לא איבדו, ואמר רב הונא הלכתא בוותיה – במשיחתה על מותר עישור נכסיה. והא דתני מתניתין גדולה ויתרה – בשלא מיחתה. **נונית אין** – אם באה לינשא בעדה נונית, דהיינו בקטנות או בנערות. **אינה צריכה למחות** – שאפילו לא מיחתה לא איבדה עישור נכסיה. **ושני ליה** – דהא דתני גדולה ויתרה – בדלא מחאי. אלמא, ניסת בנערות ולא מיחתה, אף על פי שאינה בוגרת – ויתרה, ואת אמרת ניסת אינה צריכה למחות, ואפילו נערה. **הא** – דאמר רבא ניסת בנערות אינה צריכה למחות – כגון דקא מיזונא מינייהו לאחר שניסת, דמשום דקא מיזונא מינייהו הוא דקא שתקה, ולא מחלה על פרנסתה. והא דתני הא גדולה ויתרה – דלא קא מתזנא. **פרנסה** – נדוניא. **תנאי כתובה** – מזונות של בת, כדתנן: בנן נוקבין בו, **משמעבדי** – ששעבדו אחין, ולא שעבדו האב. **לא פרישא** – אפילו שיעבדו אחין, דתנין גיטין מחב, אין מוציאין לאבילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים, מפני תיקון העולם. אבל פרנסתה – טרפא, דשויה רבנן כבעל חוב בעישור נכסים משמת האב, דרבר קצוב הוא. אבל מזונות אין להם קצבה, ויש בהן מפני תיקון העולם. **מוציאין לפרנסה** – ממשעבדי ששעבדו אחין, אידי ואידי – פרנסה ומזונות גביא ממטלטלי. **למזון האשה והבנות** – וכל שכן פרנסה, ולא מביעיא פרנסה, אלא אפילו מזונות, דסלקא דעתך אמניא, כיון דתנאי כתובה נינהו, ניהו ככתובה, ולא ניגבו ממטלטלי – קא משמע לן. **האומר** – בשעת מיתתו: הכי גרסינן. **אל יזוננו בנותיו מנכסיו** אין שומעין לו – דהא אישתעבד בתנאי כתובה. **אל יתפרסו שומעין לו** – שהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובה, אלא חוב על היתומים הוא, היכא דלא צוה האב שלא לפרנסם.

תלה

כתובות דף סח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רלה

59 ואינה יכולה לחזור ולתובעם. ובאופן שמחתה פסק רב נחמן כרבי,
 60 שיכולה לגבות פרנסתה.
 61 מוכיחה הגמרא כחילוק זה: הָיָי נָמִי מְתַבְרָא – אכן כך מסתבר
 62 לומר, שבברייתא שנחלקו בה רבי ורבי שמעון בן אלעזר מדובר
 63 כשמחתה, דָּאָם פֶּן – אם נאמר שמדובר בברייתא גם כשלא
 64 מחתה, קָשְׂיָא דְרַבֵּי אֲדָרְבֵי – תהיה סתירה בין דברי רבי שבברייתא
 65 זו לדבריו בברייתא אחרת, דִּתְנָא, רַבֵּי אֲמַר, פַּת נִיּוּזְנִית מִן
 66 הָאָחִי, ובאה להינשא, נִזְמַלְת עֵישׂוּר נְכִסִּים מְנַכְסֵי הָאב. מדייקת
 67 הגמרא: נִיּוּזְנִית, אִין – רק אם הבת עדיין ניוזנת, והיינו שחלטה
 68 או נערה, נוטלת עישור נכסים בבווא להינשא, אבל בוגרת,
 69 שְׂאִינָה נִיּוּזְנִית מֵהָאִחִים, לֹא – אינה נוטלת עישור נכסים, והוה שלא
 70 כמבואר בברייתא הקודמת בדעת רבי, שבוגרת לא הפסידה
 71 עישור נכסים, אף שאינה ניוזנת מנכסי האחים. אֶלָּא לֹא שָׁמַע
 72 מֵינָה – ודאי מוכח מכאן, שיש חילוק בין האופנים, וְהָא – מה
 73 שאמר רבי שבוגרת לא איבדה עישור נכסים, מדובר דְמַחְתָּא, ולכן
 74 לא הפסידה, וְהָא – מה ששמע מדברי רבי שבוגרת מפסידה
 75 עישור נכסים, היינו באופן דְלֹא מַחְתָּא, אלא שתקה, והרי זו מחילה.
 76 מסיקה הגמרא: אכן שָׁמַע מֵינָה כחילוק זה.
 77 אֲמַר לִיה רַבֵּינָא לְרַבָּא, אֲמַר לֵן רַב אֲדָא בְּר אֲהֵבָה מִשְׁמָה, יתומה
 78 שְׁבָרָה, אִינָה צְרִיבָה לְמַחֲוֹת, אלא אף אם לא מחתה לא איבדה
 79 את עישור הנכסים, ויכולה לתובעם מהאחים לאחר זמן. וכן אם
 80 נִישְׂאָת בעודה נערה, ופחתו לה מעישור נכסים, אִינָה צְרִיבָה
 81 לְמַחֲוֹת בשעה שנישאת, ויכולה לתבוע את המותר לאחר זמן.
 82 אבל אם נְבָרָה אַחַר כֵּן נִישְׂאָת, ופחתו לה מעישור נכסים, צְרִיבָה
 83 לְמַחֲוֹת, ואם לא מחתה הפסידה את המותר.
 84 תמזה הגמרא: וְמִי אֲמַר רַבָּא הָכִי – וכי רבא סובר כך, שנערה
 85 שנישאת אינה צריכה למחות, וְהָא אִיתִיבֵיה רַבָּא לְרַב נַחְמָן – והרי
 86 הקשה רבא על רב נחמן שפסק כרבי, שנערה שנישאת אינה
 87 מפסידה את פרנסתה, מדִּין 'תוּבָה' שבמשנתו, שם משמע
 88 שדווקא קטנה שנישאת אינה מפסידה את פרנסתה, וְשָׂנִי לִיה –
 89 ותיירץ לו רב נחמן, הָא – רבי שאמר שאינה מפסידה, היינו בְּדַמְחֵי
 90 – שהנערה מחתה, וְהָא – משנתנו שאמרה שהיא מפסידה, היינו
 91 בְּדִלָּא מַחֵי – שהנערה לא מחתה, ומשתיקת רבא נראה שהסכים
 92 לחילוק זה, וכיצד אמר רב אדא בר אבהו בשם רבא שנערה
 93 שנישאת ולא מחתה אינה מפסידה את פרנסתה, הרי רבא הסכים
 94 שמשנתנו סוברת שנערה שנישאת ולא מחתה הפסידה את
 95 פרנסתה.
 96 מתרצת הגמרא: לֹא קָשְׂיָא, כיון שאף בנערה שלא מחתה, יש
 97 חילוק, הָא – מה שאמר רבא שנערה שלא מחתה לא הפסידה את
 98 פרנסתה, היינו באופן דְקָא מִיתְנָא מִיְיָהוּ – שאחר הנישואין היא
 99 ממשיכה לקבל מזונות מהאחים, ולכן אין שתיקתה נחשבת
 100 כמחילה, אלא אנו אומרים שהתביישה לתבוע מהם את עישור
 101 הנכסים, מחמת שהם זנים אותה אף שאינם חייבים בכך. וְהָא – מה
 102 שרבא הסכים שלמשנתנו נערה שנישאת ולא מחתה הפסידה את
 103 פרנסתה, היינו באופן דְלֹא קָא מִיתְנָא מִיְיָהוּ, ולכן אנו אומרים
 104 ששתיקתה מוכיחה שמחלה על המותר.

105 * * *
 106 הגמרא דנה בגדרה של פרנסת הבנות לנדונייתם: אֲמַר רַב הוּנָא,
 107 אֲמַר רַבֵּי, פְּרִנְסָה שֶׁל הַבְּנוֹת לַנְדוּנֵייתָם, אִינָה פְּתָנָי בְּתוּבָה – אין
 108 דינה שוה לחיובים שהם מתנאי הכתובה, כגון מזונות (לעיל נב).
 109 מבררת הגמרא: מָאֵי – לגבי איזה דין הפרנסה אִינָה פְּתָנָי בְּתוּבָה,
 110 אִי נִימָא – אם נאמר שהחילוק הוא בזה, דְאִילוּ פְּרִנְסָה, מְרַפָּא
 111 מְשַׁעְבְּדֵי – יכולה הבת לגבות גם מנכסים משועבדים, והיינו
 112 מנכסים שמכרו האחים לאחר שמת האב, וְאִילוּ תְנָא בְּתוּבָה, כגון
 113 מזונות, לֹא מְרַפָּא מְשַׁעְבְּדֵי – אין הבת יכולה לגבות מלקוחות
 114 שקנו נכסים מהיורשים. לא יתכן לפרש כך, שאם כן, מָאֵי קָא
 115 מְשַׁעְבְּדֵי לֵן – מה החידוש בדִּין זה, הָא מְשַׁעְבְּדֵי כְּכֹל יוֹם שְׁבִית דִּין
 116 מוֹצֵיאִין נְכִסִּים מֵהַלְקוּחוֹת לְצוּרְךָ פְּרִנְסָה שֶׁל הַבַּת, וְאִין מוֹצֵיאִין

1 מקשה הגמרא: מדוע אמר רבי שכל הבנות חולקות בשוה, והרי
 2 כֹּל הָדָא וְהָדָא דְנִפְשָׁה שְׁקֵלָה – כל אחת ואחת נוטלת את חלקה
 3 הראוי לה מתקנת חכמים, ואף שמחמת כן נמצא שהראשונות
 4 מקבלות חלק גדול יותר, מה בכך, ומדוע הן צריכות לחלוק עם
 5 האחיות הבאות אחריהן. מתרצת הגמרא: הָכִי קָאֲמַר רַבֵּי, אִם בָּאֵי
 6 כּוּלָם לְהִנְשָׂא בָּאֵת – באותו זמן, שאין טעם להקדים את האחת
 7 לחברתה, חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה. אך אם נישאו בזו אחר זו, נוטלת
 8 הראשונה עישור מהכל, והבאות אחריה נוטלות עישור ממה
 9 שהשיררה האחות שלפניהן.
 10 אומרת הגמרא: ביאור זה בדברי רבי מְסִיעֵי לִיה לְרַב מְתָנָה, דְאֲמַר
 11 רַב מְתָנָה, אִם בָּאֵי הַבְּנוֹת לְהִנְשָׂא כּוּלָם בָּאֵת, נוֹמְלוֹת מְנַכְסֵי הָאב
 12 עֵישׂוּר אֲהָהּ. ויש לתמונה, 'עֵישׂוּר אֲהָהּ' שְׁלָקָא דְעֵתָךְ – וכי יתכן
 13 שכולן יחד נוטלות רק עישור אחד, והרי תיקנו חכמים עישור לכל
 14 אחת ואחת, אֶלָּא וְדַאי כֵּךְ הִיא כּוּוֹנָתָה, שאם נישאו כולן באותו זמן
 15 נוֹמְלוֹת עֵישׂוּר בְּאֲהָד, והיינו שכל אחת מהן מקבלת מדִּין 'עֵישׂוּר
 16 נְכִסִּים' את אותו סכום, כיון שאחר שנטלה כל אחת עישור נכסים,
 17 חוזרות וחולקות בשוה.

18 * * *
 19 הגמרא מביאה ברייתא בענין זכות הבנות למזונות ופרנסה מנכסי
 20 אביהן, לאחר שבגרו או נישאו: הָנוּ רַבְּנָן, הֲבָנֹת הִיתוּמוֹת
 21 מאביהם, שתיקנו להם חכמים מזונות ופרנסה מנכסי האב, בִּין אִם
 22 בְּגָרוּ – ובוגרת היא בת שתיים עשרה שנים וששה חדשים) עַד שְׁלֹא
 23 נִישְׂאָו – קודם שנישאו, וְבִין אִם נִישְׂאָו עַד שְׁלֹא בְּגָרוּ, אִיבְדוּ
 24 מְזוּנָתוֹתֵיהֶן – אין להן זכות להיות ניוזנות מנכסי האב, כיון שזכות זו
 25 היא רק עד הנישואין או עד שיתבגרו, ככתוב בתנאי הכתובה.
 26 ומכל מקום לֹא אִיבְדוּ את פְּרִנְסָתָן, שהבוגרת שנישאת נוטלת
 27 פרנסתה מנכסי האב, וכן אם נישאה בנערותה או בקטנותה ולא
 28 נטלה שיעור זה, יכולה אחר כך לחזור ולתבוע מהאחים שיתנוה
 29 לה, הַכְרִי רַבֵּי. רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אֲמַר, אִם בָּגְרוּ או נישאו, אֵף
 30 אִיבְדוּ את פְּרִנְסָתָן, והטעם בבוגרת הוא כיון שהבוגרת מסלקת את
 31 הבת מרשות בית אביה, וכמו שאין לה מזונות כך אין לה פרנסה,
 32 ובנערה שנישאת הטעם כיון שבשעה שנישאה התרצתה בסכום
 33 שנתנו לה האחים, ומחלה על השאר, וכיון שנערה כבר הגיעה
 34 לגדלות ושהרי היא בת שתיים עשרה שנה, מחילתה מחילה
 35 מוסיף רבי שמעון בן אלעזר, בְּצִד הֵן עוֹשׂוֹת – מה תעשינה בנות
 36 הסמכות לבגרות ועדיין לא נישאו, וחוששות לאבד את פרנסתן,
 37 שזכרות לָהֶן כְּעַלְמִים – משלמות לאנשים שיסכימו לשאת אותם,
 38 ומוֹצֵיאִין לָהֶן את פְּרִנְסָתָן מן האחים.
 39 הגמרא מביאה את דעות האמוראים בנידון זה: אֲמַר רַב נַחְמָן,
 40 אֲמַר לִי הוּנָא, הֲלִכְתָּא בְּרַבֵּי, שאף בוגרות ונשואות לא איבדו את
 41 פרנסתן.

42 מקשה הגמרא על פסק זה: אִיתִיבֵיה רַבָּא לְרַב נַחְמָן, שנינו
 43 במשנתנו (א), יְתוּמָה שֶׁהִישְׂאָתָה אִמָּה או אִתִּיהָ מְדַעְתָּה, וְכִתְבוּ
 44 לָהּ נְדוּנֵייתָה כְּמָאָה או כְּמַשִּׁים וְזוּ, ולא נתנו לה את כל עישור
 45 הנכסים הראוי לה מנכסי אביה, וְכוּלָּהּ הִיא מְשַׁתְּגָדִיל לְהוֹצִיא מִיָּדָם
 46 מֵה שְׂרָאוֹי לְהַנְתָּן לָהּ. ומדייק רבא, מְעַמָּא – הטעם שיכולה להוציא
 47 את נדונייתה מידם לאחר שתגדל הוא משום דְקָמְנָה הִיתָה בשעת
 48 נישואין, ואין מחילתה מחילה, הָא – אבל אם היתה גְדוּלָּה, אף אם
 49 עדיין לא היתה בוגרת אלא נערה, הָדִין הוּא שוֹתְרָה – מחלה על
 50 השאר, ואינה יכולה לחזור ולתבוע מהאחים את המותר. וקשה
 51 על רב נחמן שפסק כרבי, שאף בוגרת לא איבדה את פרנסתה,
 52 וזהו שלא כמשמעות משנתנו, שאפילו נערה שנישאת איבדה את
 53 פרנסתה.
 54 מתרצת הגמרא: לֹא קָשְׂיָא, הָא – מה שאמר רבי שבוגרת לא
 55 איבדה את פרנסתה, מדובר באופן דְמַחְתָּא – שמחתה ואמרה
 56 שאינה מוחלת על הסכום שמגיע לה, וְהָא – מה שמוכח מהמשנה
 57 שנערה או בוגרת איבדה את פרנסתה, היינו באופן דְלֹא מַחְתָּא,
 58 אלא שתקה, ובכך גילתה דעתה שמתרצית למה שנתנו לה אחיה,

המשך ביאור למסכת כתובות ליום ראשון עמ' ב

33 לא הכירו אביו, מחמת שכבר עברו שנים עשרה שנה מיום שעזב
 34 את ביתו. הוה קא משאל ליה שמעתא - היה רבי אושעיא בנו
 35 שואלו שאלות בתלמודו, והוא דקא מתחדדי שמעתיה - ראה רבי
 36 חמא ששמועותיו של הנער מחודדות וסדורות לו כראוי, הלש
 37 דעתיה - הצטער רבי חמא ואמר, אי הווי הךא, הוה לי זרע כי האי
 38 - אילו הייתי נשאר כאן, הייתי מלמד את בני תורה, והיה מחודד
 39 כמו הנער הזה. לאחר זמן על לביתיה - נכנס רבי חמא לביתו, על
 40 בריה - נכנס בנו אחריו לביתו, אמנם רבי חמא לא הבין שהנער
 41 בא לשם כיון שזה ביתו, ולכן קם קמיה - קם רבי חמא מפניו, והוא
 42 סבר - חשב רבי חמא שלמשאליה שמעתא קא פני - שבא הנער
 43 לשאול אותו עוד בתלמודו, וכיון שהיה מחודד בעיניו קם לכבודו.
 44 אמרה ליה דביתהו - אמרה לו אשתו, מי איפא אפא דקאים מקמי
 45 ברא - וכי יש אב שקם לפני בנו, ומתוך כך הבין שנער זה הוא בנו.
 46 קרי עליה - קרא עליו רבי בר חמא את הכתוב (קהלת ד יב) 'החוט
 47 המשלש לא בטהרה יתקן, זה רבי אושעיא בנו של רבי חמא בר
 48 ביסא, שהוא דור שלישי של חכמים.

* * *

49 הגמרא מביאה מעשה בתחילת לימודו של רבי עקיבא: רבי
 50 עקיבא, רעיא - רועה צאנו דבן בלבא שבוע הוה, חזיתיה ברתיה,
 51 דהוה צניע ומעלי - ראתה אותו בתו של כלבא שבוע, שהוא צנוע
 52 ובעל מדות טובות. אמרה ליה לרבי עקיבא, אי מקדשנא לך, אולת
 53 לבי רב - אם אתקדש לך, האם תלך לבית מדרש ללמוד תורה.
 54 אמר לה רבי עקיבא, אין ו-כן. וכיון שידעה שאביה לא יסכים
 55 לך, איקדשא ליה בצניעה - התקדשה לרבי עקיבא בסתר,
 56 ושרתיה - ושלחה אותו ללמוד תורה. שמע אבוה שעשתה כן,
 57 אפקה מביתיה, אדרה הנאה מנכסיה - הוציאה מביתו, והדיר
 58 אותה הנאה מנכסיו. אויל - הלך רבי עקיבא, ותיב תרי סרי שנין
 59 בבי רב - ישב שנים עשרה שנה בבית המדרש. כי אתא - כשחזר
 60 לביתו, איתיה בחדיה תרי סרי אלפי תלמידי - הביא עמו שנים עשר
 61 אלף תלמידים. כשהתקרב לביתו, שמעיה להווא סבא - שמע רבי
 62 עקיבא זקן אחד דקאמר לה לאשתו, עדי כפה

1 ביקש רבי על בתו של רבי יוסי בן זימרא רחמי שמים, ואיתפסאת
 2 - והתרפאה, וילדה.
 3 מעשה נוסף בענין דומה: רבי חנניה בן חכינאי, הוה קאויל לבי רב
 4 פשילתי הלוליה - הלך לבית המדרש מעט קודם סיום שבעת ימי
 5 נישואיו דרבי שמעון בן יוחאי, אמר ליה רבי שמעון בר יוחאי לרבי
 6 חנניה בן חכינאי, איעבב לי עד דאתי בחדר - המתן לי עד שאסיים
 7 את שבעת ימי נישואי, ואבוא אתך לבית המדרש. לא איעבב ליה
 8 - לא המתין לו רבי חנניה בן חכינאי, אויל ותיב תרי סרי שני בבי
 9 רב - הלך רבי חנניה בן חכינאי וישב שנים עשרה שנים בבית
 10 המדרש. עד דאתי - עד שבא רבי חנניה בן חכינאי בחזרה לביתו,
 11 אישתנו שבילי דמתא - השתנו שבילי העיר, מחמת שנכנו בתים
 12 חדשים, ונסתמו מבואות הרחובות, ולא ידע למייל לביתיה - לא
 13 הכיר את הדרך כיצד לילך לביתו. אויל ותיב אגודא דנהרא - הלך
 14 וישב על שפת הנהר, שמע להווא רביתא יהווי קרו לה - שמע
 15 שהיו קוראים לנערה אחת 'בת חכינאי, בת חכינאי, מלי קולתך
 16 ותא ניוילי - מלאי כרך ובואי נלך. אמר בליבו, שמע מינה האי
 17 רביתא יידן - יש להבין מקריאות אלו שנערה זו היא בתי. אויל
 18 בתרה - הלך אחריה עד שהגיעה לביתו, ובאותה עת הוה ותיבא
 19 דביתהו וקא נהלה קמחא - היתה אשתו יושבת ומנפה קמח, ול
 20 עיניה חזיתיה - הרימה עיניה וראתה אותו, סוי לכה - נדמה פתאום
 21 לליבה שזהו בעלה, ומחמת כן פרה רוחה - פרחת נשמתה. אמר
 22 לפניו - אמר רבי חנניה בן חכינאי לפני ה' רבונו של עולם, צנייה
 23 זו שהמתנינה זמן כה רב שאחזור מבית מדרש, וכי זה שפירה. פנא
 24 רחמי עליה, וחיה - ביקש עליה רחמים, וקמה לתחיה.
 25 מביאה הגמרא מעשה נוסף באותו ענין: רבי חמא בר ביסא, אויל
 26 ותיב תרי סרי שני בבי מדרשא - הלך וישב ללמוד שנים עשרה
 27 שנה בבית המדרש. כי אתא - כשחזר לביתו, אמר, לא איעבד
 28 דקעבד בן חכינאי - לא אעשה כפי שעשה רבי חנניה בן חכינאי,
 29 שהגיע פתאום לביתו ונבהלה אשתו ומתה. ולכן עייל ותיב
 30 בחדשא - נכנס וישב בבית המדרש שבעירו, ושלח שליח לביתיה
 31 - להודיע לאשתו שבא. באותו זמן שישב בבית המדרש אתא רבי
 32 אושעיא בריה - בא בנו של רבי חמא ותיב קמיה - ישב לפניו, אך

אגרות קודש

ב"ה, לי ניסן אדר"ח אייר ה'תשכ"ד
 ברוקלין, נ"י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו.

ובעמדנו ביום בו מתאחדים ניסן חדש הגאולה, גאולת הגוף וגאולת הנפש (ממצרים ערות
 הארץ) גם יחד, ואייר הוא חדש זיו, זיו ניציא אשר בארץ, ועל שם האבות שהם זיוונתי עולם.

יהי רצון שנוכה בקרוב ממש לשלום אמיתי ולאיחוד הרוחניות והגשמיות, מתחיל מהרוחניות
 וגשמיות שבעולם קטן, הוא האדם, הגוף והנפש, ועד לרוחניות וגשמיות בעולם כפשוטו.

וכדברי חז"ל: העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה,
 ומבואר באריכות ע"י רבנו הזקן בעל התניא (פנימיות התורה, נשמתא דאורייתא) והשולחן ערוך (נגלה
 דתורה, גופי תורה).

והרי זה גם מענין פרשתא דאזלינן מינה, וכפירוש רז"ל בראש הפרשה:

א"ל משה לישראל... נשם שהוא (המקום) יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו, עיישי.

בברכת הצלחה בעבוה"ק

13 שנינו במשנה: החמרים שיוצאים לכפרים להביא תבואה למכור
 14 בשוק, עונתם אחת בשבת. הגמלים, עונתם אחת לשלושים יום.
 15 הספנים, עונתם אחת לשישה חדשים. מקשה הגמרא: אמר ליה
 16 רבה בר רב הונן לאביי, שנינו ברישא שהמדיר את אשתו מתשמיש
 17 המטה יוציא אחר שבוע או שבועים, וכי איכפל – טרח התנא
 18 לאשמועינן הלכה שאינה נוהגת אלא במייל שעונתו כל יום, ופועל
 19 העושה מלאכה בעירו, שעונתו שנים בשבת, שכיון שמדירים
 20 אותה לשבוע, ביטלו עונתה. שהרי אפילו החמרים עונתם רק פעם
 21 בשבוע, ואין צריך לומר הגמלים שעונתם רק פעם בחודש
 22 והספנים שעונתם רק פעם בחצי שנה, ולגביהם אם מדירה לזמן
 23 זה הרי לא מסתבר שיצטרך להוציאה. מתרצת הגמרא: אמר ליה
 24 אביי, לא – דין זה אינו שייך רק בטייל ופועל,

1 אותך. אמר ליה, אם בן שאתיש את כוחי כעת ולא יסמכוני, מה
 2 אניה כח בעצמי להשתמש בו לעת זקנה.
 3 * * *
 4 שנינו במשנה: והפועלים עונתם שנים בשבת. מקשה הגמרא:
 5 והתנא בברייתא, הפועלים, עונתם אחת בשבת. מתרצת הגמרא:
 6 אמר רבי יוסי רבי תנינא, לא קשיא, פאן – במשנה, מדובר בעושיין
 7 מלאכה בעיר, שאז עונתם פעמים בשבת, ופאן – בברייתא,
 8 שנאמר שעונתם רק אחת בשבת, מדובר בעושיין מלאכה בעיר
 9 אחרת. ומסייעת הגמרא לתירוץ זה מברייתא: תניא נמי הוי
 10 הפועלים עונתם שנים בשבת, כמה דברים אמורים בעושיין מלאכה
 11 בעיר, אבל בעושיין מלאכה בעיר אחרת, עונתם פעם אחת בשבת.

אגרות קודש

ב"ה, י"ח ניסן, תשכ"ב
 ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה נחמן שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מ"א ניסן.

ת"ח על ברכתו ליום ההולדת י"א ניסן, וכבר מלתי אמורה, אשר כל המברך יתברך וכמ"ש
 ואברכה מברכך, וברכתו של הקב"ה הרי היא בתוספת מרובה על העיקר.

נעם לי לקרות במכתבו מהשתתפותו בענייני חב"ד, ובודאי לא יסתפק בהשתתפות שלו, כי אם
 יזכה בזה גם את ידידיו ומכריו בכל מקום שידו מגעת, והרי הובטחנו דברים היוצאים מן הלב נכנסים
 אל הלב ופועלים פעולתם.

בעת רצון יזכירוהו וכל שכותב אודותם, על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
 נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו. ויהי רצון שיבשר טוב מכאו"א מהם.

והרי הימים ימי סגולה, חירות אמיתי בכל הפרטים.

וזכות פעולתו בהאמור וזכות פעולות הנעלות של בניו שי' בהפצת היהדות וענייני, תעמוד
 לכאו"א מהם בהמצטרך.

בברכת חג שמח,

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א עה"ח והנני חותם בשמו,

ש. מ. סימפסון

המזכיר

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שבת קודש עמ' א

60 נותנים לבת בנדוניאה.
61 מוסיפה הגמרא ומפרשת לפי זה את לשונו של רבי יהודה: והאי
62 דקתני - ומה שנקטו את דברי רבי יהודה במשנה באופן שהשיאה,
63 אפילו שהיתה המשנה יכולה לומר חידוש גדול יותר, שאף אם לא
64 השיא האב את הראשונה גם כן אומדים את דעתו, משום שרצתה
65 המשנה להודיעה בתי דרביה, שהחידוש בדבריהם גדול יותר, דאף
66 על גב דהשיאה, וגלי דעתיה - וגילה האב את דעתו כמה רצונו
67 לתת לנדוניא, אף על פי כן לא אולינן בתי אומדינא - אין הולכים
68 אחר אומדן דעת האב כמה היה נותן עכשיו, אלא שמין את
69 הנכסים ונותנים לה עשירית.
70 הגמרא מוסיפה לרין ברין נדונית בת יתומה: אמר ליה רבא לרב
71 חסדא, דרשינן משפך - האם אדרוש בשמך בבית המדרש שהלכה
72 כרבי יהודה, ששמין את דעתו של האב. אמר ליה רב חסדא, והא
73 רצוא כל כי הני מילי מעלייתא תדרשו משמאי - יהי רצון שאת כל
74 המימרות המעולות, כגון זו, שהלכה כרבי יהודה, תדרשו בשמי.
75 הרי שרבא סובר כרבי יהודה ששמין את דעתו של האב כמה היה
76 רוצה לתת.
77 מקשה הגמרא סתירה בדברי רבא: ומי אמר רבא קמי - וכי כך
78 אמר רבא, שהלכה כרבי יהודה, והתניא בברייתא, רבי אומר, בת
79 יתומה הניזונת מן האחין - מתפרנסת מהנכסים שירשו אחיה
80 מאביהם, ונמלת בשביל נדוניא לנישואין עישור נכסים מירושת
81 האב, שכך תקנו חכמים ליתומה. ואמר רבא על ברייתא זו, הלכתא
82 כרבי, ומשמע שאין אומדים כלל את דעתו של האב, אלא לעולם
83 נותנים לה עישור נכסים, ושלא כדבריו לעיל שפסק כרבי יהודה,
84 שאומדים את דעת האב.
85 מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא - מה שפסק רבא כרבי יהודה
86 שאומדים את דעת האב, היינו באופן דאמרינן - שאמדנו את
87 דעתו, כגון שהיה דר בינינו, וזוה אף רבי מודה שהולכים אחר
88 אומדן דעתו. והא - מה שרבא אמר שהלכה כרבי, שאין אומדים
89 את דעת האב אלא נותנים עשירית מנכסי הירושה, מדובר באופן
90 דלא אמרינן - שאין אנו יכולים לאמוד את דעתו, כגון שלא דר
91 בינינו, וזוה גם רבי יהודה סובר שמקבלת עישור נכסים.
92 אמרת הגמרא: קמי נמי מסתברא - אכן כך מסתבר לומר, כחילוק
93 זה, מכח מעשה שהיה, דאמר רב אדא בר אבהו, מעשה היה
94 ביתומה שבאה להנשא, ונתן לה רבי בנדוניא אחד משנים עשר
95 בנכסיה. ולכאורה קשיין אהדי - קשים דברי רבי זה על זה, ואלו
96 שבריייתא לעיל אמר רבי נותנים לה עישור נכסים, ואילו
97 במעשה זה נתן לה רבי רק חלק אחד משנים עשר מהנכסים. אלא
98 לאו שמע מינה - ודאי מוכח מזה, דהא - מה שנתן רבי ליתומה
99 אחד משנים עשר, היה באופן דאמרינן - שהיה האב אמוד
100 בעיניהם לתת רק סכום כזה ולא יותר, והא - מה שאמר רבי
101 ברייתא שנותנים לבת עישור נכסים, היינו באופן דלא אמרינן -
102 שאין האב אמוד בעיניהם, ואין מכירים אותו. מסיקה הגמרא: אכן
103 שמע מינה.

* * *

104 הגמרא מביאה את הברייתא שהובאה לעיל, שהתבארה בה דעת
105 רבי: נפא, אמר רבי, בת יתומה הניזונת מן האחין, כשבאה להנשא
106 נמלת לנדוניאה עישור נכסים מנכסי האב. אמרו לו חכמים לרבי,
107 לדרביה, נמצא שמי שיש לו עשר בנות וכן אחד, אין לו לבן במקום
108 בנות בלוב, שהיה כל אחת נטלה עשירית מהנכסים, ועשר הבנות
109 נטלו את כל הנכסים, והבן אינו יורש מאומה. אמר להן רבי, כך
110 אני אומר - כך כוונתי לומר, הראשונה נמלת עישור נכסים מכל
111 הירושה, והשניה נטלת עשירית כמה ששיירה הראשונה, ולא
112 מכל מה שהיה בתחילה, וכן השלישית נטלת עישור רק כמה
113 ששיירה האחות שלפניה, וכן הלאה. וחזירות כל הבנות ומשתפות
114 את חלקן, וחולקות בשווה. ונמצא שאף אם יש לאדם עשר בנות,
115 אינן נטלות יחד אלא קרוב לשני שלישי מהירושה, ואת השאר
116 יורש הבן.

1 האם אין כוונת הברייתא בלשון זו שאחת פרנסת הפעל ואחת
2 פרנסת עצמה - בין פרנסת בעל, והיינו מה שמכנסת לבעלה
3 בנדוניא, וזהו מתפרנסות, ובין פרנסת עצמה, והיינו מה שניזונת
4 מהאחים קודם נישואיה, וזהו ניזונות, בשניהם נותנים לה לפי
5 שומת הנכסים, ושלא כדברי שמואל שנותנים את פרנסת הבעל
6 לפי אומדן דעתו. שכן אם נאמר כדברך שגם 'מתפרנסות' היינו
7 למזונות, מדוע כפלה הברייתא ואמרה 'ניזונות ומתפרנסות'.
8 מתרצת הגמרא: לא - אין פירוש הלשון 'מתפרנסות' לנדוניא,
9 אלא אירי ואירי - גם 'ניזונות' וגם 'מתפרנסות' המזכרים בברייתא
10 מדובר בפרנסת עצמה, ולא קשיא מדוע כפלה הברייתא את
11 לשונה, שכן הנה לשון 'ניזונות' שאמרה הברייתא היינו מה
12 שמקבלות הבנות מהאחים בשביל אביהן ובשביל שתייה, והא -
13 לשון 'מתפרנסות' שאמרה הברייתא היינו מה שמקבלות בשביל
14 לבושן וקפוייה - ללבוש ולהתכסות, וכל זה ניתן להם לפי שומת
15 הנכסים. ואין הברייתא עוסקת כלל במה שנותנים לה האחים
16 מנכסי האב לצורך נדוניאה, אלא יתכן שהדין הוא כדברי שמואל,
17 שאומדים את דעת האב.
18 הגמרא מוסיפה להקשות על דברי שמואל ממשנתנו. מקשה
19 הגמרא: תנן במשנתנו, והכמים אומרים, אין נותנים לבת השניה
20 כפי שנתן האב לראשונה, לפי שפעמים שאדם היה עני בתחילה
21 ואחר כך העשיר, ואם היה חי היה נותן לשניה יותר, או שהיה
22 עשיר והעני, והיה רוצה לפחות לה, אלא שמין את הנכסים של
23 האב, ונותנין לה מהם עשירית לנדוניאה. ויש לברר, מאי עני
24 ומאי עשיר' האמורים בדברי חכמים, אי נימא - אם נאמר שעני
25 היינו עני בנכסים ועשיר' הוא העשיר בנכסים, מכלל - נמצא לפי
26 זה, דתנא קמא - התנא הקודם, רבי יהודה, שאומר שנותנים לבת
27 השניה כפי שנתן האב לבת הראשונה, סבר, שאפילו היה עשיר
28 ואחר כך העני, מכל מקום בדרעיקא יתבינן לה - נותנים לשניה
29 כמו שנתן האב לראשונה. והרי לא יתכן לפרש כן, דהא לית ליה
30 - הרי אין לו כעת ממון כפי שהיה לו בזמן שנישאה הראשונה,
31 ובודאי לא אמר כך רבי יהודה. אלא לאו - ודאי כוונת חכמים
32 שנכסיו נשארו כמו שהיו, ומה שאמרו 'עני', היינו עני בדעת -
33 שדעתו היתה לתת לבתו נדונית עני, מחמת קמצנותו, ועשיר'
34 היינו עשיר בדעת, שהיתה דעתו לתת לה נדונית עשיר, כי היה
35 וותרן. ולדעת רבי יהודה אומדים את דעתו לפי מה שנתן לבת
36 הראשונה, אם הוא קמצן או וותרן, ונתן במשנה שחכמים
37 חולקים וסוברים שממין שאין ראה בשאר בדעתו כפי שהיה
38 אצל הבת הראשונה, אין אומדים כלל את דעתו, אלא שמין את
39 הנכסים ונותנין לה עשירית, אלא - מוכח שלדעת חכמים לא
40 אולינן בתי אומדינא - אין הולכים אחר אומדן דעת האב, והוינן
41 דשמואל - והרי זו קשיא על שמואל, הסובר שאומדים את דעתו.
42 מתרצת הגמרא: הוא האמר - שמואל סובר כרבי יהודה במשנתנו.
43 דתנן, רבי יהודה אומר, אם השיא האב את הבת הראשונה, ונתן
44 לבת השניה (היתומה) כדרך שנתן לראשונה בחייו, בקמצנות או
45 בוותרנות, הרי שאומדים את דעת האב, ולפי זה נותנים לבת.
46 תמחה הגמרא: אם כן, ששמואל סובר כרבי יהודה, ונימא - יאמר
47 שמואל 'הלכה כרבי יהודה', ומדוע אמר שמואל את דבריו בסתם,
48 לפרנסה שמין באב, כאילו זה דין מחדש שלו. מתרצת הגמרא:
49 אי אמר שמואל הלכה כרבי יהודה, הוה אמנא - היינו סבורים
50 לומר, שרבי יהודה אמר כן דקא באופן שכבר השיאה האב לבת
51 הראשונה, דגלי דעתיה - שכבר גילה דעתו כמה הוא רוצה לתת,
52 אבל אם עדיין לא השיאה, ולא ראינו כמה דעתו לתת, לא - אין
53 אומדים את דעתו, אלא שמין את הנכסים ונותנים לה עשירית,
54 וכדעת חכמים, קא משמע לן - השמיענו שמואל, דרעמא דרבי
55 יהודה הוא דאולינן בתי אומדינא - שהולכים אחר אומדן דעת האב
56 בכל מקרה, לא שניא השיאה ולא שניא לא השיאה - ואין חילוק בין
57 אופן שכבר השיא האב את הבת הראשונה, וידוע לנו כמה רצונו
58 לתת. לבין אופן שלא השיאה ואין הדבר ידוע לנו בבירור, בכל
59 אופן אומדים את דעת האב לפי וותרנותו וקמצנותו, ולפי זה

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' א

8 והכסת שאקנה לעצמי, ואני אצטרך לישן על הארץ. ולפיכך צריך
9 הבעל לתת לאשתו כר וכסת שיהיו בביתו תמיד.

* * *

11 שנינו במשנה: ונתן לה כֶּפֶה לראשה וחגור למתניה, ומנעלים
12 ממועד למועד. מקשה הגמרא: אִמֵר ליה רב פֶּפְא לְאִבֵּי,

1 כֶּבֶר שאין נותנים לה כר וכסת, משום שאִמֵר לה, כִּי אִוִּילְנָא
2 שְׁקִילְנָא להו – כשאלך לדרכי אטול עמי את הכר והכסת, וְכִי
3 אִתִּינָא מִיתִינָא להו בְּהֵרָא – וכשאשוב אביא אותם איתי ותשכבי
4 עמי בהם. וְרַבִּי נִתָּן כֶּבֶר שְׁנוֹתֵינִים לה, משום דְאִמְרָה לִיה, וְיִמְנִין
5 דְמִיתְרַמִּי בֵּין הַשְּׂמֵשׁוֹת – פעמים יקרה שתבוא בבין השמשות של
6 ערב שבת, וְלֹא מִצִּית מִיְתִי לָהּ – ולא תוכל להביאם עמך, וְשִׁמְלֶת
7 לָהּ לְדִידֵי וּמְנִיית לִי עַל אֶרְעָא – ותיקח את המפץ שלי, או את הכר

המשך ביאור למסכת כתובות ליום חמישי עמ' א

12 בכתובתה מנה, ולא שמו אותו בשוק אלא בבית החתנים, הִיא
13 נֹתְנָת – עליה להכניס לו דבר שישומו את שווייו בבית החתנים
14 בשווי שְׁלֵשִׁים וְאַחַד פְּלַע וְדִינָר, והיינו מנה וחומש, כיון שבבית
15 החתנים מוסיפים חומש על השומא האמיתית, ונמצא שאם ישומו
16 אותו במנה וחומש, יהיה שווייו לפי האמת מנה, וכפי שהתחייב
17 בכתובתה. דִּין נֹסֶף: וְאֶרְבַּע מָאוֹת – אם כתב בכתובה שהכניסה
18 לו דברים בשווי ארבע מאות זוז, הִיא נֹתְנָת – עליה ליתן לו
19 דברים שישומו אותם בבית חתנים בְּחֵמֶשׁ מָאוֹת, שאז שויים
20 האמיתית הוא ארבע מאות, כפי שכתב לה.

21 דִּין נֹסֶף מחמת כללים אלו: וכן מֵה

1 ממשיכה המשנה לבאר את אופני השומא בכתובה: שוֹם כְּמִנְה –
2 הכניסה האשה בנדוניא דבר שצריך שומא, בכדי שיכתוב
3 בכתובתה שקיבל דבר ששוה מנה, וְאוֹתוֹ דָּבָר אֶבֶן שְׁוֵה מְנָה
4 בשומא אמיתית שעושים בשוק לכל אדם, אִין לוֹ אֵלָא כְּמִנְה – אינו
5 יכול לתובעה שתוסיף ותיתן לו עוד חומש על המנה שכתב
6 בכתובה, בטענה שהרי אמרו חכמים שפוחתים חומש משווייו
7 האמיתי של הדבר וְאִם כְּתוּב שוֹמְתוֹ בְּמִנְה, הרי הוא צריך להיות
8 שוה מנה וחומש, כיון שלא אמרו כן אלא לגבי שומא הנעשית
9 בבית חתנים, שדרך להוסיף על השומא חומש, אבל בשומא
10 רגילה לא נאמר כלל זה, ומכניסה לו כפי השומא.
11 אבל אם הכניסה לו שוֹם כְּמִנְה – דבר שצריך שומא וכתב כנגדו

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן ה'תשכ"ד

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ צנמ"ס כו'

מו"ה שלמה יוסף שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום ו' ניסן והקודמו.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג ולמילוי משאלותיו לטובה,

מ. שניאורסאהן

לכתבו ע"ד השו"ב... גם מלכתחילה לא חוו"ד בגוף הטענות ומי הצודק וכו' - כ"א רק שישן

טענות מבהילות ובמילא מוכרח ברור. ותל"מ.

בהתקבל הידיעה ע"ד הבחרו למוהר"ר - מובן שנהנתי מזה שהבחרים הכירו בכת"ר וכו' וכו'; מאידך גיסא נבוך הייתי בנוגע "להנבחר" האם זהו ענין לכתובת מז"ט כו', או כו' - כיון שזוהי כניסה לתפקיד מלא נסיונות, ומסובכים דוקא. ויה"ר שיצא מכל הנסיונות בשלום ובשלימות ועוד יותר - וזה יוכיח על תחילתו שהי' זה ענין של ברכת מז"ט והצלחה.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שישי עמ' ב

מעשה נוסף בענין נתינת צדקה: מר עוקבא, הוה עניא בשיבבתייהו
 - היה עני בשכונתו, דהוה רגיל - שהיה רגיל מר עוקבא לשידורי
 ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכיפורא - לשלוח לו ארבע
 מאות זוז בכל ערב יום כיפור. יומא חד - יום אחד, בערב יום
 כיפור, שדרינהו ניהליה ביד פריה - שלח מר עוקבא את המעות
 לעני ביד בנו. אמא אמר ליה - חזר הבן ואמר למר עוקבא, לא
 צריך - אותו העני אינו זקוק למעות צדקה, מפני שעשיר הוא. אמר
 מר עוקבא לבנו, מאי חוית - מה ראית בביתו שאתה אומר שאינו
 צריך צדקה. ענה לו בנו, חוית דקא מוליף ליה יין וישן - ראיתי
 שמזלפים לו יין ישן על רצפת ביתו לריח טוב, שכך היה מנהג
 העשירים. אמר מר עוקבא, מפני כולי האי - כל כך מפונק הוא
 אותו עני, אם כן יש לפרנסו לפי צורכו, ולכן עייפינהו - הכפיל מר
 עוקבא את סכום הכסף ששלח לו מתחילה, ושידרינהו ניהליה -
 ושלח שוב את בנו ליתן לו סכום של שמונה מאות זוז.
 מעשה נוסף בענין צדקתו של מר עוקבא: כי קא ניהא נפשיה -
 בשעה שעמד מר עוקבא להיפטר מן העולם, אמר לסובבים אותו,
 איתו לי חושבנאי דצדקה - הביאו לי את ספרי החשבונות של
 צדקה שנתתי בחיי. אשכח דהוה פתיב ביה שקעת אלפי דינרי
 סיאנגי - מצא שכתוב בספרי החשבונות שנתן בסך הכל שבעת
 אלפים דינרים ממקום ששמו סינא לצדקה. אמר מר עוקבא, ונדאי
 קלילי - צידה קלה הכנתי, ואורחא דחיקתא - והדרך שאני הולך
 אליה, רחוקה היא. וכוונתו היתה שהכין מעט מצוות לעולם הבא.
 קם מר עוקבא, בנפיה לפליגיה פמוניה - ובזבז חצי ממונו לצדקה.
 מקשה הגמרא: היכי עבד הכי - כיצד נהג כן מר עוקבא, שנתן חצי
 ממונו לצדקה, והאמר רבי איילעא, באושא התקיניו חכמים
 שהמכניזו לצדקה אל יבזבו יותר מחומש. מתרצת הגמרא: הני מילי
 פתיים - דין זה הוא רק באדם המחלק צדקה מהיים, וטעם התקנה
 הוא שפא ירד מנכסיו ויצטרך לצדקה, אבל לאחר מיתה, כלומר,
 המחלק ממונו בשעומד למות. כמר עוקבא, לית לן קה - לא נאמר
 בו איסור זה, ויכול לבזבז יותר.
 מעשה נוסף בענין נתינת צדקה: רבי חנינא, הוה צייר זוזי בסודריה -
 היה נוהג לצור בסודרו מעות, וישירי ליה לאחוריה - ולהשליך את
 סודרו על כתפיו מאחוריו, ומצני נפשיה לבי עניי - ומסתובב
 במקום שמצויים עניים כדי שיתירו את סודרו ויקחו את המעות.
 ומצלי עיניה מרמא - והיה מסתכל בעיניו לאחוריו בכדי
 שהרמאים שיש להם מעות לא יבואו ליטול ממנו מעות.
 מעשה נוסף בענין נתינת צדקה: רבי חנינא, הוה הוא עניא דהוה
 רגיל לשידורי ליה ארבעה זוזי כל מעלי שבטא - היה עני אחד, שהיה
 רבי חנינא רגיל לשלוח לו בכל ערב שבת ארבעה זוזים, יומא חד,
 בערב שבת אחד, שדרינהו ניהליה ביד דביתיהו - שלח את המעות
 ביד אשתו, אמא - חזרה אשתו מבית העני, ואמרה ליה לרבי
 חנינא, לא צריך העני למעותיך, שעשיר הוא. שאל אותה רבי
 חנינא, מאי חוית - מה ראית בביתו שאת אומרת שעשיר הוא.
 אמרה לו אשתו, שמעי דהוה קאמרי ליה - שמעתי שאומרים לו
 בביתו, פמה אמה סועד - במה תרצה לסעוד השבת.

לעיל. ואלא מה אני מקיים - כיצד אני דורש את כפל הלשון
 העבט תעביטנו, דברה תורה כלשון בני אדם, שרגילים לכפול את
 דבריהם, ולא באה לדרשה מיוחדת.

* * *

הגמרא מביאה כמה עובדות בענייני נתינת צדקה: מר עוקבא, הוה
 עניא בשיבבתייהו - היה עני בשכונתו, דהוה רגיל כל יומא דשידי ליה
 ארבעה זוזי בפנינא דרשא - שהיה מר עוקבא רגיל בכל יום לזרוק
 לו ארבעה זוזים במפתן דלתו, בתוך החור בו טובב ציר הדלת, כדי
 שלא ידע העני מי נותן לו את הצדקה, ולא יתבייש ממנו. יום אחר,
 אמר אותו עני לעצמו, אייל אחי - אלך ואראה מאן קעביד כי
 ההוא מיבובא - מי הוא אותו אדם העושה לי טובה זו. ההוא יומא
 - באותו היום, ננהא ליה למר עוקבא לבי מדישא - התאחר מר
 עוקבא בבית המדרש ולא רצה לילך לבדו, ולכן אתאי דביתיהו
 פהריה - באה אשתו עמו לבית העני להניח אצלו את המעות, בין
 דחיוה דקא מוליף ליה לרשא - כיון שראה העני את מר עוקבא
 מתכוּפף לעבר אותו חור שבדלת, נפק פתרייהו - יצא אחריהם,
 רהוץ מקמיה - רצו וברחו מר עוקבא ואשתו מפני העני כדי שלא
 יראה שהם נותני הצדקה, וכדי להסתתר מפניו עילי להווא
 אתנא דהוה רופא נורא - נכנסו לתוך תנור שהיה גרוף מאש, אך
 היה עדיין חם מאד, הוה קא מיליין ברעיה דמר עוקבא - היו
 ניכוות ונשרפות רגליו של מר עוקבא מחמת החום. אמרה ליה
 דביתיהו - אשתו, שקול פרעיה אותיב אפרעאי - הרם את הרגליך
 והנח אותם על רגלי, שרגלי אינן ניכוות. חלש דעתיה - נחלשה
 דעתו של מר עוקבא על כך שרגליו נכוות, ואילו אשתו חשובה
 ממנו ואינה ניזוקת וניכוית. אמרה ליה אשתו, הטעם שרגלי אינם
 ניכוות הוא משום דאנא שכיחנא פניה דביתא, ומקרבא אהניתי -
 אני מצויה בתוך הבית כל היום, ואני נותנת לעניים לחם ובשר
 ומלח המזומנים לחם מיד לאוכלם, ואילו אתה נמצא בבית
 המדרש ונותן להם רק מעות, וצריכים הם לטרוח ולקנות בהם
 צרכי סעודה.
 מקשה הגמרא: ומאי פולי האי - מדוע עשו זאת מר עוקבא
 ואשתו, שברחו מפני העני עד שהסתכנו ונכנסו לתנור חם.
 מתרצת הגמרא: דאמר מר זוטרא בר טוביה, אמר רב, ואמרי לה -
 ויש אומרים שאמר כן רב הונא בר בינא אמר רבי שמעון הסידא,
 ואמרי לה, אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, נוח לו לאדם
 שימסור עצמו לתוך כבשן האש, ואל ילכין פני חברו ברבים.
 מבררת הגמרא: קנא לן - מנין למדנו דין זה. משיבה הגמרא:
 מתמר אשת יהודה, דבתיב בה (בראשית לח כה) והיא מוצאת והיא
 שולח אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה' וגו', שאף
 על פי שהוציאה לשריפה משום שחשבו שהרתה לזנונים, לא
 גילתה שליחותה היא הרה כדי שלא לביישו, אלא שלחה את
 הערבון שנתן לה בביאתו עליה את המטה והחותם, שאם יגלה
 ויודה, תינצל, ואם לא יודה, תשרף.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שבת קודש עמ' ב

מפרשת הגמרא: אלא, מאי כוונת רבי שפרנסה אינה פתנאי
 פתובה, לכתנאי בברייתא. אב האמר בשעת מיתתו אל זיוני
 פנתיו מנכסיו, אין שומעין לו, אלא הבנות נזונות מנכסיו, לפי
 שחיבוהו חכמים בכך בתנאי כתובה. אבל אם אמר אל ותפרנסו
 פנתיו מנכסיו - לא יקבלו דונותיהן, שומעין לו, משום שהפרנסה
 אינה חוב עליו פתנאי פתובה, אלא אמרו חכמים את דעת סתם
 בני אדם שרצונם לתת נדוניה לבנותיהן, ומוציאם ממון זה
 מהאחים. אבל אם זה גילה דעתו שאינו רוצה בכך, שומעים לו.
 וזו היא כוונת רב הונא בשם רבי שפרנסה אינה כתנאי כתובה.

מהלקוחות נכסים לצורך מזונות של הבת, ולא היה רבי צריך
 לומר זאת. ואלא אם תפרש שכונת רבי היא לחילוק זה, דאילו את
 הפרנסה נכנאי הבת נמי ממשלטי - גם ממטלטלין שהוריש האב,
 ואילו תנאי פתובה רק ממקרקעי נכנאי, וממשלטי לא נכנאי. אין
 לפרש כן, שהרי לדעת רבי, שרב הונא אמר חילוק זה משמו, אדי
 ואדי - גם פרנסה וגם מזונות מינכנא נכנאי - נגבים גם ממטלטלין.
 ומוכיחה זאת הגמרא: דתנאי בברייתא, אחר נכסים שיש להן
 אחריות - קרקעות, ואחר נכסים שאין להן אחריות - מטלטלין,
 מוציאין - גובים מהאחים לצורך מזון האשה ולבנות, דברי רבי. הוי
 שלדעת רבי גם למזונות האשה והבנות שהם מתנאי הכתובה
 גובים ממטלטלין.

* * *

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ה. ... ויש אומרים שאפלו קדם מנחה קטנה צריך להקדים מנחה בכל ענין ויש לחוש לדבריהם ולזהר
- 2 ביום הפורים שמאריכים בתפלת שחרית שיתחילו מוסף קדם שש ומחצה כדי שלא יצטרכו להתפלל
- 3 מנחה תחלה לפי סברא זו²⁹ כמו שיתבאר בסימן תר"כ²⁹.
- 4 ומפל"מקום אם ארע שהאריכו בשחרית עד אחר שש ומחצה ואפלו אם ארע שלא התחילו מוסף עד
- 5 שהגיע זמן מנחה קטנה לא יתפללו מנחה תחלה בצבור כדי שלא יטעו ההמון לעשות פן פעם אחרת³⁰
- 6 ולא אמרו להתפלל מנחה תחלה אלא ביחיד שארע לו כן יידיש:

סימן רפו דיני תפילת מוסף בשבת סעיף ה

הלכתא רבתא

אין שהות להתפלל את שתיים קודם החשכה - יתפלל מנחה ולא מוסף³².
 ימ"ן דינים נוספים הקשורים לתפילת מוסף: אחר התפילה אומרים פרשת לחם הפנים³³, ושש זכירות³⁴. אין מנהגנו לומר 'שיר הכבוד'³⁵.
 הזהירות בקיפול הטלית נתבארה בסימן ש"ב סעיפים ח-ט.

מזן סברא זו - היינו שיש לחוש לדבריהם ולא לאחר תפילת שחרית, אמנם אם איחרו והגיע זמן תפילת מנחה - אין לחוש לדבריהם ויתפלל קודם מוסף²⁸.
 יז פעם אחרת - ויתפללו מנחה קודם מוסף - אף קודם הצות³⁰.
 יח לו כן - המנהג בפועל שגם היחיד מתפלל מוסף קודם מנחה - גם כשהגיע זמן מנחה קטנה³¹, אבל אם

ציונים והוספות

תמידין ומוספין), וכשם שנידחה כדי שלא יטעו ההמון בפעם אחרת, כן נדחה מפני מעלת תפילת מוסף קודם מנחה.
 ויתירה מזו י"ל שכיון שחפץ להתפלל מסיבה מסוימת מוסף ולא מנחה - אינו נחשב שב' התפילות לפניו ממש ולא חל בזה הכלל של 'תדיר ושאינו תדיר'.
 (32) קו"א ס"ק א: מש"כ המג"א דאם אין שהות כו', צע"ג דאישתמיטתיה דברי הירושלמי שהביא הרא"ש, דבכה"ג פשיטא דמנחה עדיפא דתדירה אף לדחות לגמרי ע"ש.
 (33) סידור: מוספין קודמין לבזיכין, לזאת נכון לומר פ' בזיכין ולחם הפנים אחר תפילת מוסף (ואומרים אותו גם בשבת חוה"מ פסח (ראה התוועדויות תשמ"ו ח"ג ע' 186) וביוה"כ שחל בשבת (אגרות קודש ח"ג ע' שלב וע' תצג)).
 וראה שער הכולל פכ"ז ס"ז.
 (34) כשם שאומרים אחר תפילת חול (קצות השלחן סי' פג בדה"ש ס"ק כה שכן פשוט).
 (35) 'שיר הכבוד' לא הובא בסידור.
 בשיחת שמח"ת (לפנות בוקר) ה'תשכ"ב: תורת מנחה חל"ב עמ' 112: ישנם כמה ענינים שאע"פ שאדמו"ר הזקן לא הכניסם בסידורו, מ"מ יש להם מקום, וגם תורת החסידות גופא מבארת ענינים אלו... עד"ז גם "שיר הכבוד", שאע"פ שאדמו"ר הזקן לא הכניסו בסידורו, מ"מ הרי זה ענין נעלה, וכפי שהלבוש (או"ח סו"ס קלג) מפליג בשבח השיר.

(28) ואפילו ביחיד, והראיה לזה שהביא בתור דוגמא את תפילת יוה"כ שהיא תפילת הרבים שלעולם מתפללים מוסף קודם מנחה (כמבואר בסוף הסעיף), אלא ע"כ שהמדובר לחוש ולהתפלל שחרית מוקדם ולא להתפלל מנחה קודם מוסף אפילו בדיעבד.
 ולכך המתפללים שחרית באריכות וביחידות והגיע זמן מנחה גדולה - יתפללו קודם מוסף ולאחמ"כ מנחה, וראה להלן לעניין מנחה קטנה.
 (29) סעיף א: טוב שלא להאריך בתפלת שחרית כדי למהר בענין שיוכל להתפלל מוסף קודם ו' שעות ומחצה ואם האריך החזן יותר מדאי ואי אפשר שלא יאחרו מוסף עד לאחר ו' שעות ומחצה יש לדלג סליחות ואבינו מלכנו כדי להתחיל תפלת מוסף קודם שיגיע זמן תפלת המנחה דהיינו ו' שעות ומחצה שאז מן הדין צריך להתפלל מנחה תחלה כמ"ש בס"י רפ"ו.
 ומכל-מקום אם אירע שאיחרו להתפלל מוסף עד ו' שעות ומחצה אעפ"כ יתפללו מוסף תחלה קודם מנחה מטעם שנתבאר שם ע"ש.
 (30) א"ר ס"ק יד.
 (31) כיון שכן נכון לנהוג על-פי הקבלה (ראה שער הכוונות דרושי שבת דרוש יח ענין מנחת שבת), וכיון שתדיר ושאינו תדיר הוא למצווה מן המוכרח בלבד (ראה מנחות מט, ב, תוס' פסחים נח, ב, ד"ה העולה, כסף-משנה רפ"ט מהל'

ב.

שולחן ערוך הלכות שבת – לפי לוח רב יומי

41 לענין שבת וההוצאה היתה ג"כ מלאכה חשובה במשכן
42 שנאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש
43 ויכלא העם מהביא הא למדת שההבאה שהיו מביאין
44 מביתם שהוא רשות היחיד אל משה העומד במחנה לוויה
45 שהיא רשות הרבים נקראת הבאה זו מלאכה.

46 ומנין כל המלאכות שהיו במשכן הן ל"ט והן נקראות אבות
47 מלאכות שיש עוד תולדות שלמדו מפי השמועה שלא אותן
48 המלאכות בלבד שהיו במשכן נקראו מלאכות אלא כל
49 מלאכה הדומה למלאכה שהיתה במשכן היא נקראת ג"כ
50 בשם מלאכה כמותה והרי היא בכלל לא תעשה כל מלאכה
51 כגון הכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד היא תולדת
52 ההוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים (שהיא דומה לה
53 ממש[.])

54 ואפילו כל מלאכה הדומה במקצת למלאכה שהיתה במשכן
55 הרי היא תולדתה אע"פ שאינה דומה לה ממש כגון הטוחן
56 הוא אב מלאכה שהיתה במשכן בשחיקת סממני הצבע
57 והמחתך הירק דק דק הוא תולדת הטוחן שהטוחן לוקח גוף
58 אחד ומחלקו לגופים דקים הרבה וכל העושה דבר הדומה
59 לזה היא תולדת הטוחן אע"פ שאינה דומה לו לגמרי
60 שהטוחן משנה את גוף הראשון לגמרי מה שאין כן המחתך
61 אף על פי כן הואיל ודומה לו בהעשותה גופים רבים מגוף
62 אחד הרי זו תולדתו וכן יש בשאר כל המלאכות (ומתוך
63 הצעה זו יתבאר לך טעם כל הדברים שאמרו עליהם שהם
64 אסורים בשבת מן התורה כמו שיתבאר כל אחד ואחד
65 במקומו):

66 **ב** כל המלאכות כולן אינן אסורין בשבת מן התורה אלא
67 לעשותן בשבת כדרך שעושה אותן בחול אבל אם
68 עושה אותן בשינוי מדרך החול שאין דרך בחול לעולם
69 לעשותן כן מלאכה זו פטור מן התורה אבל אסור לעשות
70 כן מדברי סופרים שמא יבא לעשותה כדרכה בחול כיצד
71 כגון שהוציא חפץ לאחר ידו או ברגליו או בפיו או בין
72 אצילי ידיו או במגעו וכל כיוצא בזה שאינן דרך להוציא
73 כן בחול הרי זה פטור אבל אסור ואוכלין שהוציאן בפיו
74 חייב שזה ג"כ דרך הוצאתן בחול.

75 וכל דבר אינו חייב עליו אלא אם כן הוציאו דרך משוי אבל
76 אם הוציאן דרך מלבוש שלבשו והוציאו או אפילו לא לבשו
77 אלא תלאו במלבושיו לתכשיט או שתלאו באחד מאיבריו
78 לתכשיט אע"פ שדרך להוציאו כן בחול פטור מן התורה
79 ויש מהם דברים שמתורים אפילו מדברי סופרים ויש מהם
80 דברים שאסורים מדברי סופרים לאשה ולא לאיש והם כל
81 תכשיט שאפשר לה לשלפה ממנה להראות נזיה לחברתה
82 כדרך הנשים ויש דברים שאסורים אף לאיש והם כל תכשיט
83 שהוא רפוי עליו שאפשר לו בקל ליפול מעליו מאליו וכמו
84 שיתבאר:

85 **ג** וכל דבר שאוחזו בידו והוציאו חייב עליו בכל ענין
86 אע"פ שהוא תכשיט או מלבוש שדרך ללבושו או

1 **א** לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת בכל מיני סידור
2 הנהוגים אצלו בעריכת השלחן לסעודה גמורה אע"פ
3 שעכשיו לא יאכל אלא כזית הן מחמת שאין לו יותר הן
4 מחמת שאינו תאב ביותר מכל מקום יש לו לעשות הכנה
5 בסידור השלחן כגון פריסת מפה וכיוצא בזה כמו לסעודה
6 גמורה כדי ללוות את השבת ביציאתו דרך כבוד כמו
7 בכניסתו כמו שנתבאר בסי' ר"ס[.]:

8 **ב** ולכן יש נוהגים להרבות נרות במוצאי שבת יותר משאר
9 לילות החול ונוהגים ג"כ לומר פיוטים וזמירות אחר
10 הבדלה ללוות את השבת אחר שיצא כדרך שמלוין את המלך
11 אחר שיצא מן העיר:

12 **ג** וטוב לבשל בשר או דבר אחר במוצאי שבת לכבוד
13 סעודה זו ובזמננו שמאחרין כל כך סעודה ג' שאין
14 יכולים לאכול במוצאי שבת יכולים לקיים סעודה זו בפירות
15 (ואין צריך להקדים סעודה ג' בשביל שיאכלו סעודה זו
16 כראוי בסעודה זו אינה חובה כל כך אלא מצוה מן המובחר
17 בלבד):

18 **ד** יש מהמדקדקים שהיה לו טלית (מיוחד) של מצוה
19 מיוחדת לשבת ובכל מוצאי שבת היה קופלה כדי
20 להתעסק במצוה מיד:
21 השלמה לתחלת הסימן:

חלק ב סימן ש שיסדר שלחנו במוצאי שבת:

22 **א** אם תשיב משבת רגלך וכו' וכברתו מעשות דרכיך וגו'
23 שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול לפיכך אסור
24 לרוץ בשבת או לקפץ דהיינו לעקור שתי רגליו בבת אחת
25 או לדלג דהיינו לעקור רגלו השניה קודם שיניח הראשונה
26 או לפסוע פסיעה גסה דהיינו כל שיש בה יותר מאמה
27 מראש גודל רגל זו עד ראש גודל רגל השניה אם אפשר לו
28 בפחות דהיינו שאין שם רפס וטיט או אמת המים כמו
29 שיתבאר ואף בחול אין לפסוע פסיעה גסה מפני שנוטלת
30 אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם:

31 **ב** במה דברים אמורים בהולך לדבר הרשות אבל אם
32 (חסר):

33 עד כאן מצאנו:

חלק ב סימן שא האין יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו:

34 **א** אף על פי שנאמר בתורה סתם לא תעשה כל מלאכה
35 ולא נתפרש בה איזה עשייה נקראת מלאכה ואיזה
36 עשייה אינה נקראת מלאכה ומצד הסברא שההוצאה
37 וההכנסה מרשות לרשות אינה נקראת בשם מלאכה כלל
38 אע"כ ממה שסמכה תורה פרשת שבת למלאכת המשכן
39 ללמוד שאין מלאכת המשכן דוחה את השבת מכאן אנו
40 לומדים שכל מלאכה שהיתה חשובה במשכן נקראת מלאכה

ה אבל מחט שאינה נקובה התחובה בבגדו אפילו
 במקומות שדרך לתחוב בהם בחול פטור מפני שמחט
 זו הואיל ודרכה לשמש באותן המקומות שבבגד לצורך
 הלבישה הרי היא כבית יד לאותן מקומות ותורת מלבוש
 עליה ומכל-מקום מדברי סופרים אסור לצאת בה מפני
 שראשה העב שאינו נקוב יש עליו תורת תכשיט ויש לחוש
 שמא ישלפנו מבגדו להראות נזיה לאחרים וישכח ויביאנו
 בידו ואף אם אין עליו תורת תכשיט כלל אין להקל לפי
 שיש חולקים ואומרים שאיש היוצא במחט שאינה נקובה
 התחובה בבגדו לצורך הלבישה הרי זה חייב.

(ואף לפי סברא הראשונה אין להתיר במחט שאינה נקובה
 שאין עליה תורת תכשיט כלל אלא בזמן שדרך האנשים
 לתחוב מחט שאינה נקובה בבגדיהם לצורך הלבישה
 שנעשית מחט זו להם כבית יד לבגדיהם הואיל ודרכה
 לשמש לצורך לבישתם אבל בזמן שאין דרכם בכך אם היא
 תחובה בשבת במקום שדרך לתחובה בו בחול לפעמים
 כשרוצה להוליכה לאיזה מקום חייב ואם לאו פטור אבל
 אסור מדברי סופרים כשאר כל הוצאה שלא כדרכה בחול).

וכל זה באיש אבל דין האשה הנקובה ושאינה נקובה
 יתבאר בסי' ש"ג:

ן טבעת שיש עליה חותם היא מתכשיטי האיש ולא
 מתכשיטי האשה וטבעת שאין עליה חותם היא
 מתכשיטי האשה ולא מתכשיטי האיש ולפיכך האיש שיצא
 בטבעת שאין עליה חותם שבאצבעו חייב שמשוי הוא לו
 ואין זו הוצאה שלא כדרכה לפי שלפעמים נותנת אשה
 לבעלה טבעתה שאין עליה חותם שיוליכנה לאומן לתקנה
 והוא משים אותה באצבעו עד שמגיע אצל אומן נמצא
 שדרך הוצאה היא אף לאיש לפעמים להוציא טבעת שאין
 עליה חותם באצבעו וכיון שאינה תכשיט לו חייב עליה
 אבל אם יצא בטבעת שיש עליה חותם שהוא תכשיט לו
 פטור אבל אסור מדברי סופרים גזירה שמא ישלפנה
 מאצבעו להראות נזיה לאחרים ואח"כ ישכח ויביאנה בידו.

יש אומרים שלא גזרו גזירה זו אלא בנשים לפי שהן
 שחצניות ודרכן בכך להראות נזיה תכשיטיהן זו לזו אבל איש
 אינו שחץ ואין דרכו בכך ולכן מותר לו לצאת בטבעת שיש
 עליה חותם שהיא תכשיט לו וכן בשאר תכשיטיו ואע"פ
 שאינם מחוברים לכסותו שאפשר לו לשלפם וליטלם בידו
 להראותם לאחרים אין חוששין לזה הואיל ואין דרכו בכך
 וכן עיקר.

במה דברים אמורים במיני תכשיטין הדומין לטבעת שיש
 עליה חותם שהיא תכשיט לאיש ולא לאשה וכן כל מיני
 תכשיטין שהם תכשיטין לאיש ולא לאשה שאין דרך האשה
 להתקשט בהם כלל אבל מיני תכשיטים שהם תכשיט לאיש
 ולאשה שגם הנשים דרכן להתקשט בתכשיטין הללו כגון
 מחט שאינה נקובה לפי סברא הראשונה שנתבאר למעלה
 וכל כיוצא בה הרי הם אסורים אף לאנשים לדברי הכל כדי
 שלא לחלק באיסור מין תכשיט אחד בין אנשים לנשים.

(ולפיכך אף בזמן הזה שנהגו האנשים להתקשט בחול אף
 בטבעת שאין עליה חותם והרי הוא עכשיו להם תכשיט ולא

להתקשט בו באחד מאיבריו מכל-מקום דרך הוא ג"כ
 להוציאו בידו לפעמים.

יש דברים שאפילו לא אחזן בידו אלא תלאן במלבושיו או
 באחד מאיבריו חייב עליהם אם דרך להוציאן כן בחול
 לפעמים כגון איש היוצא בסייף החגורה לו במתניו או
 בקשת או במגן או ברומח התלויין עליו במקום שדרך
 לתלותן שם בחול לפעמים הרי זה חייב כיון שהוציאן כדרך
 הוצאתן בחול והן אינן לא מלבוש ולא תכשיט שאם היו
 תכשיט לא היו בטלין לעתיד לבא שנאמר וכתתו חרבותם
 לאתים וגו'.

אבל אם יצא לבוש בשריון או ככובע של ברזל או
 באנפלאות של ברזל העשויות למלחמה הואיל והן דרך
 מלבוש הרי זה פטור אבל אסור מדברי סופרים משום
 שנראה כיוצא למלחמה בשבת.

וכן אם יצא לבוש בתפילין פטור אבל אסור מדברי סופרים
 אפילו אם הוא בענין שאין איסור בלבישתן משום כל תוסיף
 כגון שאינו מתכוין לשם מצות תפילין כמו שנתבאר בסי'
 כ"ט ו"א מכל-מקום אסור לצאת בהן מדברי סופרים גזירה
 שמא יצטרך ליכנס לבית הכסא ויסירן מעליו וישכח ויביאן
 בידו ד' אמות ברשות הרבים או מרשות הרבים לרשות
 היחיד כדי להצניען.

וכן לא יצא אדם קטן במנעל שהוא גדול ממדת רגליו שמא
 יפול מעל רגלו וישכח ויביאנו בידו אבל יוצא הוא בחלוק
 גדול שאין לחוש שמא יפול מעליו וכן לא יצא אדם במנעל
 אחד ברגלו אחת ורגלו השנית בלי מנעל כי שמא ישחקו עליו
 על שהולך במנעל אחד ויסירו מעל רגלו וישכח ויביאנו בידו
 ואם יש לו מכה ברגלו השניה שאי אפשר לו לנעול בה מנעל
 מותר לו לצאת במנעל שברגלו האחת שאין בה מכה שאין
 לחוש שמא ישחקו עליו לפי שמכתו מוכחת עליו שאי אפשר
 לו לנעול בה (וכל איסורים שנתבארו ושיתבארו בסי' זה אם
 אסורים ג"כ בחצר ובבית יתבאר בסימן ש"ג):

ד לא יצא אדם בין איש בין אשה במחט בין נקובה בין
 שאינה נקובה התחובה לו בבגדו באותן מקומות
 שבבגדו שאין דרך לעולם לתחובה שם בחול אף-על-פי
 שאין זה הוצאה כדרכה מכל-מקום אסור מדברי סופרים.

אבל איש שיצא במחט הנקובה התחובה לו בבגדו לחבר
 קצותיו כגון מפתחי חלוקו וכיוצא בזה מהמקומות שבבגדו
 שדרך לתחוב שם מחט בחול אע"פ שהיא לצורך הלבישה
 חייב חטאת לפי שאין דרך לתחוב שם מחט הנקובה אלא
 מחט שאינה נקובה וזה שתחב מחט נקובה משוי הוא לו
 אע"פ שהיא צריכה לו ללבישתו שאין אדם רשאי לצאת עם
 כל חפצים הצריכים לו כשאינו לא תכשיט ולא דרך מלבוש
 (ואין זו נקראת הוצאה שלא כדרכה לפי שלפעמים בחול
 כשרוצה להוליך מחט הנקובה לאיזה מקום תחובה לפעמים
 בבגדו בהמקומות שתחובין מחט שאינה נקובה ומוליכה כך
 ברשות הרבים עד המקום שהוא חפץ) ולפיכך הרי זו
 הוצאה כדרכה וחייב עליה וכל-שכן אם אינה תחובה לו
 לצורך לבישתו רק תחובה בהמקומות שבבגדו שדרך
 לתחוב בהם מחט בחול לפעמים כשמוליכה לאיזה מקום:

18 נאות של כסף כמין תכשיט אע"פ שתלאן בשלשלת
 19 שבצוארו או בחגורתו או בשאר מקומות שבבגדיו כדי
 20 להתקשט בהן בלבד אסור לצאת בהן מפני שהרואה יאמר
 21 שלצורך תשמיש הוא מוציאן ולא כדי להתקשט בו כלל.
 22 ויש חולקין על זה ומתירין במפתחות של כסף שכיון שאין
 23 דרך לעשות מפתחות של כסף הרי עיקר עשייתן משום
 24 תכשיט ואף שמשמשים בו ג"כ מכל-מקום כיון שעיקרו
 25 לתכשיט עשוי לו אינו נחשב לו כמשוי ומותר לצאת בו וכן
 26 המנהג במקצת מדינות אלו ובלבד שיהא בענין שאין לחוש
 27 בו שמא יפסוק ויפול לארץ וישכח ויביאנו בידו וגם שיהא
 28 בענין שאין האשה יכולה לשלפה משם להראותה
 29 לחברותיה או שאינה צריכה לשלפה משם שיכולה להראותו
 30 בעודו תלוי שם שאם לא כן אף לאיש אסור לצאת בה כיון
 31 שהוא תכשיט גם לאשה (ועיין סי' ש"ג שעכשיו נהגו להקל
 32 בתכשיטין).

חלק ב סימן שא באיזה כלים מותר לצאת בשבת
 ובאיזה מהם אסורים:

1 משוי אעפ"כ אסורים לצאת בה בשבת הואיל והוא תכשיט
 2 ג"כ לנשים ולפי זה אף בטבעת שיש עליה חותם אין לצאת
 3 בזמן הזה שהנשים נהגו ג"כ להתקשט אף בטבעת שיש
 4 עליהן חותם והרי הן תכשיט לאיש ולאשה אלא שעכשיו
 5 נהגו היתר אנשים ונשים בכל הטבעות ואין למחות בידם
 6 כמו שיתבאר בסי' ש"ג עיין שם הטעם(]:
 7 ז טבעת שקבוע בה אבן חלקה או אפילו כתובין בה
 8 אותיות על האבן או על הטבעת אין זה נקרא חותם שלא
 9 נקרא חותם אלא אם כן חקוקים בה אותיות או צורות כדי
 10 שאם יחתמוה על השעוה יהיו על השעוה אותיות או צורות
 11 בולטות וכן אם בולטין בה אותיות או צורות שאם יחתמנה
 12 על השעוה יהיו על השעוה אותיות או צורות שוקעות כל
 13 זה נקרא חותם ומותר לאיש לצאת בטבעת שיש עליה חותם
 14 זה (אם אין דרך הנשים להתקשט בה) ובלבד שלא יהיה
 15 בולט בחותמת צורת אדם שלימה או שאר צורות האסורות
 16 אפילו בחול כמו שיתבאר ביו"ד סי' קמ"א:
 17 ח דבר העשוי לתכשיט וגם להשתמש בו כגון מפתחות

לקוטי תורה

24 "תעשו", שהי' משמע שהם העושים את השבת
 25 הנ"ל על ידי כוחם ועוצם ידם, בעליות נפשם
 26 להוי"ו" - כי באמת השבת היא מתנה מאת הקב"ה
 27 ("מתנה טובה יש לי כו' ושבת שמה"), לפי
 28 שהעילוי הרוחני הנפעל באדם ביום השבת
 29 (הביטול לאלקות) אינו תוצאה מעבודתו, ממה
 30 שהוא מזכך את עצמו עד שבא לידי ביטול
 31 לאלקות, אלא הוא מתנה מלמעלה הבאה בדרך
 32 ממילא על ידי "עליית העולמות", שהיא נעשית
 33 מאליה מצד התגלות אלקות מלמעלה. ולפיכך לא
 34 שייך לומר שהאדם עושה את השבת.

35 ועיקר עבודתנו היא רק - לשמור על מתנה זו,
 36 שלא לקלקל אותה, ע"י עשיית דברים המונעים את
 37 הגילוי האלוקי לפעול פעולתו, וזהו פירוש
 38 "תשמרו", לשמור שלא לקלקל.

[והולך ומפרש מאיזה קלקולים צריך להשמר:]

39 כמו אפילו "דברים שאדם דש בעקביו", שקר
 40 וגסות, וכמ"ש דובר שקרים לא יכון לנגד עיני,
 41 וגסות אין אני והוא יכולים לדור בעולם אחד.
 42 אפילו דברים הנראים לבני אדם כקלים, כמו
 43 שקר וגסות הרוח, הם סתירה להשראת אלקות
 44 באדם, ובמילא הרי הם מונעים ומעכבים את גילוי
 45 קדושת שבת בנפשו הפועל ביטול אמיתי לה'.

1 תוכן הפרק: ענין "שמירת שבת", כאדם השומר
 2 מתנה שניתנה לו, והקשר ל"ומקדשי תיראו"
 3 [בפרק זה ישוב לבאר דיוק הלשון "את שבתותי
 4 תשמרו", וכן המשך הכתוב "ומקדשי תיראו"].

5 וזהו את שבתותי תשמורו. פירוש שבתותי,
 6 היינו בחינת שבת תתאה שהוא ביטול היש
 7 לאין, ושבת עילאה שהוא ביטול האמיתי, שב'
 8 שבתות אלו ישנן בכל שבת כנ"ל.

9 בכל שבת ישנן שתי העליות, הן שבת תתאה
 10 והן שבת עילאה, היינו שחיות העולמות עולה עד
 11 בחינת חכמה דאצילות, שמצד עלי' זו ביכולת
 12 האדם להגיע לידי ביטול היש; ואח"כ ישנה עלי'
 13 נעלית יותר, שהחכמה עצמה עולה ונכללת בסובב
 14 כל עלמין, שמצד עלי' זו אפשר להגיע לידי
 15 "ביטול אמיתי".

16 ופירוש תשמורו, שבאמת שבת הוא בחינת
 17 מתנה שנותנים אותה לנו מה', רק שאנו
 18 צריכים לשמור שלא יפסידו אותה ח"ו על ידי
 19 איזה קלקול וגרמא בנוקין המונע גילוי זה.

20 ע"פ כל מה שנתבאר לעיל בפירוש "את
 21 שבתותי", דקאי על שתי בחינות ביטול שישנן
 22 בשבת, מחמת עליית העולמות ביום זה - יובן דיוק
 23 ל' הכתוב "את שבתותי תשמורו" (ולא אמר

36 שבא "מאת ה'", הרי זה ביטול עמוק יותר, שאין
37 כאן ההרגש ש"הוא ביטל עצמו על ידי כוחו".

38 ועל זה מזהיר הכתוב "את שבתותי תשמרו" -
39 שצריכים לזכור שאתם צריכים רק "לשמור" את
40 הביטול, כלומר: "אין הכוונה לעשות הכנות
41 בנפשו לבטל את עצמו, כי כל הפעולות וההכנות
42 יכולות לפעול "הרגשת" הביטול, שזהו היפך ממש
43 מביטול האמיתי, אלא כל ההכנות יהיו באופן זה
44 שישמור את עצמו בתכלית אפילו מפירוד דק כל
45 שהוא, ובזה יהי' כלי מוכן שישרה בנפשו בחינת
46 ביטול היש (הבאה מלמעלה), שע"י "תשמרו"
47 בלבד יתגלה במילא בנפשותיכם שתי שבתות".

48 כי הגם שהבחירה ניתנה בידי האדם, עם כל זה
49 אלמלא עוזרו אין יכול לו, וגם אמרו רז"ל היה
50 בעיניך כרשע בו'.

51 ואין להקשות, איך אפשר לומר שלא יהי'
52 לאדם שום רגש של ישות מפני ש"הכל מאת ה'",
53 והלא הבחירה נתונה לכל אדם, וא"כ עכ"פ זה
54 שהוא "שמר" את הביטול הוא מצד עבודתו
55 ובחירתו הוא (ולא "מאת ה'")?

56 אך הענין הוא, דהא אמרו "אלמלא הקב"ה
57 עוזרו אין יכול לו", היינו שכל עבודה איזו שהיא
58 שעושה האדם היא ע"י הסיוע מלמעלה (שלכן
59 אמרו רז"ל "הי' בעיניך כרשע", שיש לבארו, כי
60 גם כשמצליח להתגבר על יצרו אין זה בכח עצמו
61 אלא רק מצד העזר מלמעלה), ובהתבוננו בזה לא
62 יתערב בביטולו שום רגש של ישות.

63 וזהו את שבתותי [שבתות שלי], שב' השבתות
64 - גם שבת תתאה (ביטול היש) - הם שלי בו'.

65 ומקדשי תיראון, פירוש "מקדשי" [מקדש שלי
66 דייקא] קאי על התורה, כי המקדש שלמטה הוא
67 מעשה ידי האדם, שלמה המלך בנה אותו, אבל
68 התורה היא מקדשו של הקב"ה ממש, וכמאמר
69 רז"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של
70 הלכה.

1 והנה הרבותא היא על שבת תתאה, שהוא
2 ביטול היש, שגם זה אינו אלא בחינת תשמרו.
3 נתבאר לעיל ההבדל בין "ביטול היש" לביטול
4 אמיתי - שביטול אמיתי אפשרי רק ע"י גילוי אור
5 אלקי בנפשו, משא"כ "ביטול היש", בכוחו של
6 אדם להגיע אליו מעצמו, ע"י שמכניע ומבטל את
7 ישותו לעשות רצון קונו.

8 וזהו החידוש, שבשבת, גם "ביטול היש"
9 (שבת תתאה) בא בדרך מתנה מלמעלה - וכפי
10 שנתבאר לעיל בארוכה, שגם "שבת תתאה" (ביטול
11 היש) באה מצד עליית העולמות; דאף שבשאר
12 אופני ביטול היש צריך האדם לעבוד על זה, הנה
13 בשבת תתאה אין צריך לעשות פעולות והכנות
14 לבטל את ישותו, אלא עליו רק לשמור את עצמו
15 מלקלקל את הביטול שבא באופן ממילא מלמעלה.

16 דהיינו שצריך להיות שלא יהיה ביטול זה גופא
17 בבחינת יש, שהוא ביטול עצמו על ידי כחו,
18 אלא הכל מאת ה'.

19 ותוכן האזהרה ד"תשמרו" בשייכות לבחינת
20 "שבת תתאה" - "לשמור שלא יפסידו אותה":

21 היות וניתן להגיע לידי "ביטול היש" בכח
22 עצמו, עלול אדם "להפסיד" את העילוי דשבת
23 תתאה, שגם היא באה "מאת ה'", בחשבו "שהוא
24 ביטול עצמו על ידי כוחו".

25 כלומר:

26 יש מעלה ב"ביטול היש" דשבת (שבת תתאה)
27 על העבודה דביטול היש בכלל.

28 דהנה, כשאדם מבטל ומכניע את ישותו בכח
29 עצמו, הרי גם לאחרי הביטול נשאר מקום לישותו,
30 שהרי מרגיש שהוא הוא שביטל את עצמו, ונמצא
31 שהביטול גופא הוא "בבחינת יש"; משא"כ
32 כשהביטול בא מאת ה' (היינו מצד גילוי אור
33 מלמעלה) - הרי אין מקום להרגשת מעלת עצמו
34 (שהוא ביטל את עצמו).

35 וזהו העילוי ב"ביטול היש" דשבת, דהיות

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (יד) ובכ"ז יובן מה שאמר המן ביאו לבוש מל' כו' 1
 2 וסוס אשר רכב כו' דהמן הוא בחי' הגסות 2
 3 דקליפה ולכן אמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות 3
 4 יקר יותר ממני כו' דהנה מבואר למעלה דלבוש מל' 4
 5 הוא אור לבוש דתורה, והסוס אשר כו' הן בחינת 5
 6 המשכות המצות באו"י ואו"ח כנ"ל שזה שייך לישראל 6
 7 דוקא מצד השפלות העצמית ומצד מס"נ שלהם בעצם 7
 8 כנ"ל והוא אשר אנו אומרים בברכת המצות אשר 8
 9 קדשנו במצותיו קדשנו דוקא וקדושה זאת היא בחי' 9
 10 רוממות קדושת העצמות ממש כמ"ש כי גאה גאה 10
 11 למעלה מעלה גם מגאות דמל' דה' מלך גאות לבש הרי 11
 12 הוא בבחינת לבוש לבד וגאה גאה מתנשא ומרומם 12
 13 בקדושת עצמותו ממש וזהו שבחינת קדש זה נקרא יקר 13
 14 והוא שנקרא יקר תפארת כו' כתרונם כבודו זיו יקריה 14
 15 כו' והנה מפני גאותו והתנשאותו ביותר רצה שיומשך 15
 16 אליו בחינת יקר קדושה עליונה זו והוא רק חוצפה 16
 17 יתירה מצד הגסות שבו ולכן אמר איש אשר המלך 17
 18 חפץ ביקרו דוקא שהוא יקר קדושה עליונה הנ"ל יביאו 18
 19 לבוש מלכות וסוס כו' שהן התו"מ שנקרא אור לבוש 19
 20 קדש העליון ביותר ומגודל גאותו סבר בלבו למי 20
 21 יחפוץ המלך הקדוש לעשות יקר שלו יותר ממני ושגה 21

22 ברואה כי לישראל דוקא ניתן היקר העליון הזה שהוא 22
 23 קדושת התו"מ ולא יחפוץ לעשות יקר זה זולתם כלל 23
 24 וכמו כי אם חפץ בה המלך ונקראה בשם כתר מל' 24
 25 וע"כ צוה להמן להלביש את מרדכי היהודי היקר הזה 25
 26 דלבוש מל' וסוס כו' כי מרדכי אומן את הדסה כו' 26
 27 ולע"ל כתיב ואתם תהיו לי ארץ חפץ תקרא חפצי בה 27
 28 דוקא וד"ל וזהו שעתידיים המלאכים לומר לפני 28
 29 הצדיקים קדוש וזה פלא דאיך ידמו צדיקים לעצמות 29
 30 האלקות לומר לפניהם קדוש כו' אך ידוע דקדוש בוי"ו 30
 31 הוא בחינת המשכה קטנה מקדש העליון הנ"ל מהעלם 31
 32 קדושת העצמות לגילוי קצת והיינו כמו ענין לבוש מל' 32
 33 אשר לבש בו המלך והסוס אשר רכב עליו כו' שהן 33
 34 לבושי יקר דקדושת העצמות שמלבישים לנשמות 34
 35 הצדיקים בתו"מ בעה"ז כי חפץ המלך לעשות להם 35
 36 יקרו דוקא וכמ"ש אשר קדשנו דוקא וע"כ המלאכים 36
 37 יאמרו לפניהם קדוש היינו להלבישם מלבוש קדש ויקר 37
 38 העליון דתו"מ וכמו שהמלך יצוה לשריו לעשות יקר 38
 39 שלו למי שיחפוץ ביקרו שמביאין לבוש מל' כו' 39
 40 וכמ"ש ונתון הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך 40
 41 הפרתמים דוקא וכמו"כ לע"ל המלאכים יאמרו לפני 41
 42 הצדיקים קדוש וד"ל:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

1 אמר ריב"ל כשעלה משה למרום אמרו המלאכים מה 1
 2 אנוש כי תזכרנו אשר תנה הודך על השמים, 2
 3 אמר להם משה כלום יצה"ר יש ביניכם שאתם 3
 4 מבקשים את התו' והודו לו וזהו מ"ש אח"כ מה אדיר 4
 5 שמך בכל הארץ כו'. והנה לכאורה אינו מובן זה שהרי 5
 6 כשביקשו את התורה מסתמא לא בקשו כמו שהיא 6
 7 נמשכה למטה רק שבקשו את התורה כמו שהיא 7
 8 למעלה, וא"כ מה זו תשובה ע"ז כלום יצה"ר יש 8
 9 ביניכם שהרי תורה זו שייך גם בלי יצה"ר, וכמו 9
 10 שמצינו דקא מיפלגי במתיבתא דרקיע אם בהרת קדמה 10
 11 לשיער לבן כו', הרי שלומדים את התורה גם נשמות

12 בלי גופים ולומדים אותה באופן אחר ברוחניות וא"כ 12
 13 המלאכים בקשו את התורה באופן זה, וא"כ מה זו 13
 14 תשובה ע"ז כלום יצה"ר יש כו'. 14
 15 אך הנה מתחלה י"ל קצת מ"ש וראיתי אני שיש יתרון 15
 16 לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מתוך החושך 16
 17 כו', ובזהר הקשה ע"ז מה ששלמה משבח א"ע ואמר 17
 18 ראיתי אני, ששלמה לפי שהי' ויחכם מכל האדם הוא 18
 19 ראה שיש יתרון לחכמה מן הסכלות וכי שאר בני נשא 19
 20 דלא ידעי חכימת' דשלמה לא ידעין זה שיש יתרון 20
 21 לחכ' כו', ומה משבח א"ע בזה שא' וראיתי אני דייקא 21
 22 כו'.

א' דשבועות תרס"ו

אמר ריב"ל כשעלה משה למרום

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

19 הנה היא מוסתרת ונעלמת, וע"י בחי' התכונות יכול
20 כל אחד להוציאה מהעלם אל הגילוי, מאחר שכבר
21 ישנה בהעלם בטבע תולדתו, שלכן נק' אהבה טבעית.
22 אבל פ"י הב' בפ"י ואהבת ל' הבטחה, היינו סופך לבוא
23 לידי אהבה, זהו מעלת ומדריגת אהבה דאהרן שהיא
24 בחי' אה"ר שלמעלה מן הטו"ד שאין זה ביכולת האדם
25 לבוא ע"י התכונות, כ"א כשנותנים לו מלמעלה, ואינו
26 דומה לבחי' אהבה הטבעית שנמשכת מהתכונות
27 שזהו ע"פ השגת השכל, וה"ז בבחי' הגבלה, שזה"ע
28 לאהבה את ה' כי הוא חיך, והיינו כמו האדם אוהב
29 חיי נפשו כן כאשר יתבונן שאוא"ס ב"ה הוא חיי
30 החיים כו', מהתכונות זו נמשך לו בחי' אהבה.
31 משא"כ אה"ר דאהרן היא אהבה שבלי גבול לצאת
32 מהכלי כו' היפך הגבלת השכל כו', היא הבאה
33 מלמעלה כו' ע"י המשכת אהרן כה"ג כי אהרן הוא
34 אותיות נראה, והיינו בחי' באורך נראה אור, באורך
35 דוקא הבא מלמעלה כו'. וזהו שורש הפרש בין אהבה
36 דאהרן לאהבה דאברהם אוהבי.

בזאת יבוא אהרן

בס"ד. ש"פ אחרי. ל"ב.

1 **ולהבין** זה צ"ל שורש ענין אהרן ופעולתו בנפש
2 האדם הוא להעלות הנרות הם נר ה' נשמת
3 אדם, פ"י שהוא מדליק הנרות הם הנשמות לפי שהוא
4 ה"י מז' רועים הממשיכים חיות אלקות לכליות
5 הנשמות, והוא ממשיך להעלות אהבה עזה לה'
6 ולהגדיל מדורת אש האהבה כרשפי אש שלהבת
7 מתלהטת בקרב איש ולב עמוק. ויובן זה בכיארור ענין
8 מעלת אהרן על אברהם שנק' ג"כ אברהם אוהבי, והוא
9 ה"י הראשון מז' רועי, והמשיך ג"כ בחי' אהבה בנש"י.
10 דהנה בפ"י ואהבת יש שני פ"י, הא' ל' ציווי, והב' ל'
11 הבטחה. ולכאוי' איך שייך ל' ציווי על מדה שבלב. אך
12 הענין דהציווי הוא על התכונות שיתבונן בגדולת
13 או"א"ס ועי"ז יבא לבחי' אהבה הטבעית שיש בכאוי"א
14 מישראל בירושה לנו מאבותינו. ולכן יתכן ל' ציווי על
15 בחי' אהבה זו שהרי ביכולת האדם להוציאה מהעלם
16 אל הגילוי ע"י ההתכונות בפסוק ראשון דק"ש איך
17 שה' אחד, ועי"ז בא לבחי' ואהבת כו', וזהו בחי'
18 האהבה שהמשיך אאע"ה בנש"י בטבע תולדותם, אך

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

6 ויש לומר – מחדש הרבי נ"ע, שיש בכל זאת הבדל בין
7 "גבול" ל"תחום": **דגבול הוא ההנבלה באופן הגילוי אם**
8 **בריבוי או במיעוט כו', - אופן ההתגלות של האור**
9 **בספירה, אם מתגלית בריבוי או מיעוט, הנה זה "גבול"**
10 **המידה.**

1 והנה הזוהר אומר שלכל ספירה יש (מלבד "מידה")
2 גבול ותחום, ועל זה מפרש הרבי נ"ע: **וענין גבול ותחום**
3 **איתא בלקושי תורה³⁹ בהביאר דוירד הגבול, שם נאמר**
4 **- גבול ותחום שהוא ענין אחד, כלומר ששניהם**
5 **מבטאים ענין של הגבלה.**

אלא הוא ע"י התלבשות האורות בכלים שעל ידי זה נתלבש חסד בגבורה
או בנצח כו' כפי סדר התנהגה. והנה הכלים הם מגבילים את האור שהאור
נגבל בכלי. הן מצד שהאור הוא אור פשוט ונגבל בכלי להיות מחי' ומהה
כלי החסד א"כ הכלי מגבילתו הן שהאור הוא בחינת א"ס והכלי מגבילת
לדיות ההשפעה בבחינת גבול. וכיון שעיקר התכללות זו להיות נעשה י"ב
בחינת הוא ע"י התלבשות האורות בכלים דוקא דאילו האור מצד עצמו
הוא אור פשוט כו' לכן נק' י"ב גבולים או י"ב תחומין היינו הגבלות שהאור
נגבל בכלים ומתכללים לי"ב גבולים י"ב תחומין.

39. פ' מסעי צד, א. וזה לשונו שם: וכדאיתא בזהר פ' במדבר
(דק"ח ע"ב). תריסר שבטין תריסר תחומין כו' דהא אילנא עילאה קדישא
ברו אחתם בחותמו. וזה ע"ד מ"ש בפרדס שכ"א פ"ו בשם ספר הברור
אילן א' יש לו להקב"ה ובו י"ב גבולי אלכסון כו'. וגבול ותחום ענין א'
הוא. והטעם שנק' בשם גבולים ותחומים. כי הנה ענין י"ב גבולי האלו הם
בחינת התכללות הו"ק שהם הששה מדות חג"ת נה"י כשמתכללים זה עם
זה כמו התכללות החסדים בגבורות או התכללות גבורה בנצח כו' או
התכללות הקוין כי חז"ן קו ימין ובג"ה קו שמאל והתכללותן הוא ע"י
גבולי אלכסון כו' והתכללות זו אינה בעצם האור כי האור הוא אור פשוט

37 יותר "מעלה" מאיר בה אור רב יותר, וכמו כן לא רק
 38 בגילוי האור אלא בחינת המעלה ומטה בעצם מודריגתן
 39 שהחכמה תהיה באופן כך וכך וכינה באופן כך וכך כו'
 40 – הנה כל הבדלים אלו בין הספירות - הכל הוא מן
 41 הקו, שהוא המודד לכל ספירה כפי מהותה ועניינה.
 42 כלומר, אחרי שלמדנו שיש בעשר הספירות של עולם
 43 האצילות מעלה ומטה, המתבטאים במהויות שונות,
 44 גבול תחום ומידה, מבאר הרבי נ"ע – כי מה שיוצר את
 45 השוני וההבדל בין ספירה לחברתה הוא הקו. וכפי
 46 שלמדנו באריכות במאמרים הראשונים, שעיקר השוני
 47 בין מודריגה למודריגה היא לא רק מצד הכלים אלא גם
 48 מצד האור עצמו, ששרש כל האורות הוא אור הקו,
 49 הנקרא "קו המידה" על שם שמודד את כל האורות.
 50 ומבאר הרבי נ"ע, כי הכח שיש בקו למדוד, הוא בגלל
 51 שהוא בעצמו מדוד ומגבל באופן האצלתו: להיות
 52 שהקו בשרשו יש בחינת עשר ספירות שהן עשר ספירות
 53 הגנוזות כו'. כפי שהתבאר בהרחבה במאמרים
 54 הראשונים שאף לפני הצמצום יש בחינה של התחלקות
 55 של עשר ספירות. והמשכת הקו הוא על ידי הצמצום
 56 שנמשכים ספירות פרטיות כו', - כלומר גם בשורשו
 57 לפני הצמצום יש גדר של עשר ספירות, אלא שלפני
 58 הצמצום הם מאוחדים וכולים יחד, וכשנאצלו לאחר
 59 הצמצום – באור הקו – הרי הם בהתחלקות של נקודות
 60 נקודות.
 61 כלומר, אם הקו בעצמו היה פשוט ולא מדוד, הוא לא
 62 היה יכול למדוד אחרים – כפי שסרגל המודד, הרי בו
 63 עצמו יש מדידה. ולכן מבאר ששרש הקו הוא בעשר
 64 ספירות הגנוזות לפני הצמצום, שאף שהכל פשוט שם,
 65 הרי יש בכל זאת גדר של עשר בחינות.
 66 ועם היות שבהקו הן בבחינת פשיטות עדיין שהרי
 67 מדובר על האור לפני התלבשותו בכלים, שזוהו ענין מה
 68 שהקו הוא מריבוי נקודות כו' כמו שנתבאר לעיל פרק
 69 ל"א, שהנקודות שבקו הוא מפני שהכל שם בפשיטות,
 70 ללא ציור, מכל"מקום הרי הן בבחינת קו המדה למדוד
 71 מהות הספירות להיות באופן כך וכך דוקא, כלומר זה
 72 גופא שאותם נקודות נמצאות בקו שעניינו למדוד

1 ותחום הוא ההגבלה וההפסק של המידה לא מצד
 2 עצמה, היינו מצד האור שבה, אלא שעל ידי הכלים,
 3 וכמו שכתוב שם בהביאור בלקוטי תורה בביאורי הזוהר
 4 אמאמר (על מאמר) הזוהר דכמדבר דף קי"ח עמוד ב'
 5 כמה שכתב הזוהר: דהא אילנא עילאה קדישא בהו
 6 אתחם בתחומי - שזוהו מצד הכלים⁴⁰ כו', הנה מכאן
 7 שהגבלת התחום היא הגבלת הכלים⁴¹.
 8 כמה מתבטאת ההגבלה שבספירה שמצד הכלי (ענין
 9 התחום) - והוא ענין המיעוט שבהספירה עצמה
 10 שמתמעט אורה כהמדריונות תחתונות שבה ככדי שיהיה
 11 אצילות הספירה שלמטה ממנה כו', - כלומר בחלק
 12 התחתון של הספירה יש הגשמה יותר כדי שתוכל
 13 להימשך ממנה הספירה הנמוכה ממנה, דהגבלה הזאת
 14 הוא על ידי הכלים כו', להיות שהכלים כשם שמנבילים
 15 את האור להיות בבחינת מציאות דבר- כפי שנתבאר
 16 במאמר הראשון שהכלי מגשם את הספירה, כפי שהוא
 17 במשל הנשמה והגוף, שהנשמה רואה רק עניינים
 18 רוחניים, וכשהיא מתלבשת בגוף הוא רואה רק עניינים
 19 גשמיים. כלומר כלי הגוף מגשמים את כח הראיה
 20 שבנשמה. וזה תפקיד הכלי – לגשם את אור הספירה,
 21 כמו כן מנבילים את ההתפשטות של האור דעד פה
 22 תבוא כו' ולא יותר, בכדי שתוכל להאצל ממנה ספירה
 23 נמוכה יותר.
 24 (ועיין מה שיתבאר לקמן פרק רפח⁴²). שם נתבאר שיש
 25 חילוק בין פנימיות הכלים לחיצוניות הכלים, באופן
 26 ההגבלה.
 27 לסיכום, הזוהר אומר שיש שוני בין ספירה לספירה,
 28 והשוני מתבטא ב"מידה גבול ותחום". מידה – המהות
 29 העצמית של כל ספירה שהיא שונה מחברתה. גבול –
 30 אופן גילוי עוצמת האור של הספירה בריבוי או
 31 במיעוט. תחום – ההגבלה שבספירה שמצד הכלי שבה.
 32 וכללות המדידה בהעשר ספירות הוא על ידי הקו
 33 שמודד אופני הגילויים בהעשר ספירות – כמה אור
 34 יתגלה בכל ספירה וספירה, ועושה בהם מעלה ומטה
 35 שהחכמה היא מעלה והבינה היא מטה וכדומה, בבחינת
 36 ריבוי ומיעוט בהאור והגילוי כו', שכלל שהספירה היא

40. ראה לשונו שם בהערה הקודמת.

41. וצריך עיון מה הראיה מדברי ה"צ"צ בביאורי הזוהר שם, הרי בפירוש כותב שענין הגבול וענין התחום אחד הוא.

42. על פי שולי הגיליון. וזה לשונו שם: וכמו"כ בכלים דאצי' הוא שהפעולה בבי"ע דהיינו כמו שבאה חוץ לאצי' תהי' בבחי' הגבלה אבל באצי' הן בבחי' בל"ג כו'. וכמא' מדתן עשר שאין להם סוף דקאי על הכלים (דו"ע מדתן עשר דהיינו כמו שהאורות באים בבחי' מדידה שזוהו בבחי' הכלים כו'). דבאצי' גופא הן בבחי' א"ס כו' וכמ"ש במ"א. די"ל דכמו"כ הוא גם בבחי' חיצוניות הכלים, שהרי כללות הכלים דאצי' הן

אלקות ממש וע"כ הן רק כח הגבול לבד כו'. ולכן מהע"ס דאצי' א"א להיות עדיין התהוות העולמות כ"א ע"י הפרסא שבין אצי' לבי"ע כו'. אבל לולא הפרסא א"א להיות ההתהוות גם מבחי' חיצו' הכלים ואפי' מהמדרי' התחתונות שבאצי' כו'. וכמ"ש בלקו"ת ד"ה מה יפו פעמיך בנעלים דגם מבחי' המול' ה"י העולם מתפשט בלי גבול וקץ ושירי' ההתהוות בבחי' גבול מהלך ת"ק שנה כו' הוא ע"י מלאך סנדל שהוא בחי' נעל החופה על הרגל בחי' מל' כו'. והוא בחי' מנעל של עור המעלים לגמרי כו' וכמשי"ת לקמן בענין המסכים והפרסאות כו'. ומ"מ בחי' חיצוניות הכלים הן בבחי' נבדל מן האור כו'.

20 האר"י ז"ל צריכה ביאור, מה השייכות לזה שהקו דק
 21 להשתלשלות עשר ספירות?
 22 ויש לומר פירוש הדברים בשתי אופנים הא' לפי
 23 שהמשכתו הוא על ידי צמצום לכן הוא קו דק, וממילא
 24 להיות ספירות מיוחדות בו, שלפי הסבר זה הרי הסיבה
 25 להאצלת עשר ספירות באופן של גדר והתחלקות, היא
 26 לפי שאור הקו נמשך על ידי הצמצום שיוצר הגבלה
 27 והתחלקות (אך לא מצד הגדר בשרש אור הקו).
 28 והב' יש לומר על פי מה שנתבאר לעיל פרק ב"ו דררשי
 29 האורות של עשר הספירות הגנוזות הרי הם מיוחדים
 30 באור אינסוף הבלתיגבול והן מעין המאור (שזהו ענין
 31 מה שהציע צריכה להיות מין בנף בו), - וכך בנמשל
 32 אור הגבול הוא מאוחד ודבוק לאור הבלתיגבול, דמשום
 33 זה הן נבחינת פשיטות בגלל דביקותם באין-סוף,
 34 ומכל-מקום אין זה כמו פשיטות האינסוף ממש בו,
 35 כלומר הם בעצם בחינה אחרת, של אור הגבול, אך כיון
 36 שהם כלולים באור הבלתיגבול הרי גם הם בבחינת
 37 פשיטות ממש,

1 ולהגביל, מראה שיש שם כבר איזה גדר ומדידה. אלא
 2 שמדידה זו לא ניכרת כל כך באור הקו, רק אחרי
 3 שמתלבשים האורות בכלים - שזה ניכר ביותר בעשר
 4 ספירות דאצילות להיותם נבחינת התלבשות בכלים
 5 וכמו שנתבאר לעיל פרק ל"ב, שנעשים על ידי זה
 6 האורות נבחינת מציאות, על כן הם גם כן במדרגה
 7 ניכרת נבחינת מעלה ומטה שבהם במהותם ומדרגתם
 8 בו. - כלומר הכח המודד קיים עוד לפני התלבשות
 9 האורות בכלים, וההבדלים בספירות קיימים כבר
 10 באורות עצמם, שאור החכמה שונה מאור הבינה, עוד
 11 לפני התלבשותם בכלים, אלא שהמדידה ניכרת בעיקר
 12 לאחר התלבשות האורות בכלים בספירות של האצילות.
 13 ויש לומר שרעיון זה נרמז בעץ-חיים, שזהו מה שכתוב
 14 בעץ-חיים⁴³ שעל ידי הקו נקראים הנאצלים - כלומר
 15 הספירות של האצילות, יו"ד מרות ויו"ד ספירות בו,
 16 שזהו להיות עשר ספירות בהתחלקות מהותים מיוחדים
 17 בו, וכתב שם שזהו לסיבת היותו קו דק ולא
 18 בהתחברות גדולה בו. כלומר בגלל שהקו יש בו דקות,
 19 הרי ממנו נאצלים ספירות מחולקות. ולשון זו של

שבת פרשת דברים תער"ב

אית ליה מדה ולא שם ידיע כגונא דספירן בו. דכל ספי' אית לה שם ידיע
 ומדה וגבול ותחום ובריות הקו דק ימשך להם שפע כדי צרכם בלבד
 בערך היותם נאצלים ולא יותר מדאי בערך היותם מאצילים. ולהעיר
 שבפנים המאמר הרבי נ"ע מצטט מדברי העץ חיים' - "ולא
 בהתחברות" ואילו לפנינו מופיע "ולא התרחבות".

43. שער א' ענף ב', וזה לשונו שם: כי אם היה האור נמשך
 להם דרך גם מכל סביבותיהם היו הנאצלים בבחינת המאציל עצמו בלתי
 גבול וקצבה ולא עוד אלא אפי' גם הקו הוא דק מאד ולא בהתרחבות
 גדול כדי שיהיה האור הנמשך אל הנאצלים במדה וקצבה אשר לסיבה זו
 נקרא הנאצלים ' מדות יו"ס' להורות שיש להם מדה וקצבה ומספר קצוב
 משא"כ בא"ס וכמ"ש בס"ה פ' פנחס פקודא תליטר דא ק"ש כ' אבל דלא

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים - קונטרסים חלק ב'

1 ברכת יוצר - התבוננות בעבודת המלאכים והנשמות. בשמו"ע - עמידה בתכלית
 2 הביטול, קול דממה דקה. סולם התפילה מחבר הארת הנשמה עם שרשה
 3 וְאֶת־כָּף הוּא הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּהַשְׁגַּת הָאוֹפָנִים וְחִיּוֹת
 4 הַקֹּדֶשׁ וְהַשְׂרָפִים, וְאֶפֶן הַשְׁגַּת הַנְּשָׁמוֹת בְּ"כְרוּף
 5 שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" בְּיַחְוָדָא תַּתְּאָה־
 6 וּב"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" בְּיַחְוָדָא עֲלָאָה', דְּעֵבֻדָּה זֶה הֵגֵם
 7 שֶׁהִיא עֲבוֹדַת הַלֵּב בְּהַתְּפַעְלוּת הַנְּפֶשׁ, הֵגָה עֲקָרָה הִיא
 8 בִּידְעָה וְהַשְׁגָּה לְהַתְּבּוֹנֵן בְּפֶרְטֵי הַשְׁגַּת וְעֲבוֹדַת
 9 הָאוֹפָנִים שֶׁהֵם בְּרַעַשׁ גְּדוֹל מִפְּנֵי הָעֶדֶר יְדִיעַתָּם בְּהָאוֹר

10 הָאֱלֹקִי בִּידְעָה וְהַשְׁגָּה בְּרוּיָה, וְהַשְׂרָפִים הֵגָה הַשְׁגָּתָם
 11 וְעֲבוֹדָתָם הוּא בְּלֵי רַעַשׁ וּבְסֵדֶר נִפְלָא וּבְנִעְיָמָה קְדוּשָׁה,
 12 וְהַשִּׁיר שְׁלֵהֶם הוּא קְדוּשׁ, שְׁמִשְׁיָגִים אֶת הָאוֹר הָאֱלֹקִי
 13 הַמְּפֹלָא מֵהֶם, וּמְתְּבּוֹנֵן בְּאֶפְנֵי חִלּוּקֵי הָעֲבוֹדוֹת דְּאוֹפָנִים
 14 שְׂרָפִים וּנְשָׁמוֹת, דְּכָל זֶה הוּא עֲנִיֵן הַהַשְׁגָּה, וְהוּא כְּנִגְד
 15 הַנְּשָׁמָה. וְהָעֲבוֹדָה דְּשְׂמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה הוּא פְּעוּמָד לְפָנֵי
 16 הַמְּלָךְ בְּתַכְלִית הַבְּטוּל, הוּא כְּנִגְד נְשָׁמָה לְנִשְׁמָה. וְזֵהוּ

ט. ביחוד תחתון. י. ביחוד עליון.

9 שְׁבִגוּף. וְזֶהוּ שֶׁהַתְּפִלָּה נִקְרָאת סֵלֶם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב "וַיְהִי
10 סֵלֶם מִצֵּב אֶרְצָה", וְאֵיתָא בְּזֵהר "סֵלֶם – דָּא צְלוֹתָא"⁸,
11 דְסֵלֶם יֵשׁ בָּהּ שְׁלִיבוֹת, כִּי הַתְּפִלָּה נִחְלָקֶת לְחֻלְקִים, וְזֶהוּ
12 "מִצֵּב אֶרְצָה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמִימָה", דְהַסֵּלֶם דְתְּפִלָּה
13 מִתְּכַבֵּר הָאֶרֶץ שֶׁהִיא הָאֶרֶת הַנְּשָׁמָה הַמְּלַכְשֵׁת בְּגוּף עִם
14 הַשְּׁמַיִם שֶׁהוּא עֵצֶם הַנְּשָׁמָה, אֲכָל קִדְּם הַתְּפִלָּה הֵנָּה
15 "נְשָׁמָה בְּאֶפֶס" הוּא רַק בְּחִינַת "וְאֵתָה נִפְתַּח בֵּי", וְרַק
16 עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה נַעֲשֶׂה הַהֲתַחֲבָרוּת.

קונטרס ב' ניסן ת"ש

1 דְּכֵתִיב "וְאֵחֶר הָרוּחַ רֵעַשׁ, וְאֵחֶר הָרֵעַשׁ אֵשׁ, וְאֵחֶר הָאֵשׁ
2 קוֹל דְּמִמָּה דְקָה", דְרוּחַ הוּא הָעֵבֻדָה דְפִסּוּקֵי דְזִמְרָה,
3 וְאֵחֶר הָרוּחַ רֵעַשׁ הוּא הָעֵבֻדָה דְ"יוֹצֵר אוֹר" בְּעֵבֻדַת
4 הַמְּלָאכִים שֶׁהוּא בְרֵעַשׁ, וְאֵחֶר הָרֵעַשׁ דְעֵבֻדַת הַמְּלָאכִים
5 אֵשׁ, שֶׁהוּא הָעֵבֻדָה דְיַחְוָדָא תַּמָּאָה, וְאֵחֶר הָאֵשׁ קוֹל
6 דְמִמָּה דְקָה, שֶׁהִיא הָעֵבֻדָה בְּכַטּוֹל עֵצְמִי בְשִׁמּוֹנָה-
7 עֲשָׂרָה, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל "דְתַמְזֵן קָאָתִי מִלְכָא"⁹,
8 שֶׁהוּא גְלוּי בְּחִינַת שְׂרָשׁ הַנְּשָׁמָה הַמִּתְחַבְּרַת עִם הַנְּשָׁמָה

יא. ששם בא המלך. יב. זו התפילה.

ספר השיחות - ה'ש"ת"ש"א בלה"ק

יום ב', כ"ד אדר ראשון

בהיותו בחדר מאלאמאזנא באעראדראם¹ - קודם נסיעתו צלחה לארצות הברית

21 אלא, אדם הוא עשר ספירות, והוי' הוא המדרגה
22 שלמעלה מעשר ספירות. זה ענין הוי' "לא ינום ולא
23 יישן שומר ישראל"⁶, בעשר ספירות דאצילות שייכת
24 עבודה, שכן עשר ספירות דאצילות הן הרי כנגד שכל
25 ומדות - שם היא העבודה של שכל ומדות. ואילו שם
26 הוי' שלמעלה מעשר ספירות הוא הוי'⁷ בעתיקא
27 עינא פקיחא דלא נאים⁸ והוא למעלה מענין העבודה.
28 ובשם הוי' אומר הלשון "לחסות", להורות שעל-
29 ידי הענין של לימוד התורה וקיום המצוות והרבצת
30 התורה ברבים נזכה למדרגת עינא דעתיקא ועינא
31 פקיחא דלא נאים תדיר ונייעור, שתומשך בחסד
32 וברחמים הגאולה האמיתית ונזכה לביאת גואל צדק
33 במהרה בימינו אמן.
34 אמור לכל היהודים שהים הגדול אינו דבר
35 המפסיק אלא דבר המחבר, הוא מחבר בין אלה
36 הנמצאים בצד זה של כדור הארץ לבין אלה
37 הנמצאים בצד ההוא של כדור הארץ, הוא מחבר בין
38 המים עליונים לבין המים התחתונים.
39 אמור לכל היהודים: אני נמצא יחד אתכם
40 כולכם⁹.

1 א. אני² מאחל ליהודי לטביה שישארו במעמדם
2 ומצבם הטוב, הם נמצאים במלוכה תחת הנהגתו של
3 הנשיא הנערץ ק. אולמאניס, שאינו מבדיל בין העדות
4 והאמונות ומנהיג את המלוכה בחכמה ובטוב. אני
5 מאחל לו, שילך לו טוב ושכל בני ישראל יהיו
6 מאושרים תחת ממשלתו.
7 ב. (אחר-כך אמר כ"ק אדמו"ר להר"מ חפץ):
8 רציתי לדבר עם הקהל, אלא שלא מרשים לי,
9 ואני עושה אותך כשליח.
10 אמור לקהל שלפני תשע שעות, בשעה שלש
11 אחרי חצות הלילה, היה אצלי אבי, ואמור לקהל שיש
12 לי דרישת-שלום טרי מאבי.
13 אבי אמר לי חסידות על "טוב לחסות בה' מבטוח
14 באדם"⁴ - אני אומר תוכן הענין - את המאמר
15 אשלח לך - ושאל, כיצד הוא מדמה שני דברים
16 שאינם בדומה כלל זה לזה: אדם והוי' אינם בדומה
17 זה לזה. (וכן, מה לו לומר טוב לחסות כו'. ומדוע
18 לגבי הוי' אומר "לחסות" ולגבי אדם - "מבטוח",
19 לכאורה היה צריך לומר הלשון בטח לגבי הוי'
20 ("לבטוח בהוי'")⁵, כמו שכתוב "אשר יבטח בהוי'".

(5) ראה ד"ה טוב לחסות בה' בלקו"ת דרושים לשמע"צ (צ, ד). סד"ה
ולא זכר עזר"ת, תרפ"ח. ועוד.
(6) תהילים קכא, ד. ראה מקומות שצויינו בהערה 8.
(7) תיבה זו אינה ברורה ברישימת השיחה שתח"י.
(8) ראה זהר ח"ג כקט, ב. תו"א תוספות קיז, א. תו"ח וירא קג, א.
קו, ג. קית, א.
(9) בעיתון שבהערה 2: הרבי מסביר על פי חסידות המאמר טוב
לחסות בה' מבטוח באדם. הוא מסיים, שעל ידי שיהודים ישמרו על
לימוד התורה וקיום המצוות, יזכו לביאת משיח ולגאולה שלמה.

(1) = שדה תעופה.
(2) סעיף זה הועתק ממאמר שהופיע בעיתון בריגא כ"ה אדר ראשון
ה'ש"ת. ושם לפני זה כ': על כורסא מונסם הרבי לחדר הביקורת של שדה
התעופה... זמן ארוך עומד רבי יצחק [מתמיד] ליד הרבי ואינו יכול
להוציא הגה. הלב הלום רעם ומהעינים זולגות דמעות. לרגע נעשים פניו
של הרבי רציניים, הרבי שוקע במחשבה ואומר לרבי יצחק כמה מילים.
גם לכותב שורות אלו יש הזכות לדבר עם הרבי.
(3) סעיף זה על פי רשימת השומעים בלתי מוגה.
(4) תהילים קית, ח.

12 השייכות להם, נשים - על המצוות השייכות להן.
 13 שימרו על שבת, תפילין, כשרות. הצטרפו כולכם
 14 לאגודת-ישראל, חיזקו את מוסדות התורה, שילחו
 15 את ילדיכם ל"חדרים".
 16 לימדו משכנכם הטוב ליטא, שם התורה האהובה
 17 מאד חזקה, כשבכל עיירה קטנה ישנה ישיבה קטנה
 18 ובכל עיר גדולה - ישיבה גדולה.
 19 הרביצו תורה. יתן השי"ת שאנו וכל בני ישראל
 20 נזכה להתראות עם משיח בארץ ישראל.
 21 היו כולכם בריאים!¹¹

שיחות ה'ש"ת

דער רבי הויבט אן צו ריידן צום עולם הערשט א טויטע שטילקייט. דער
 רבי ווענדעט זיך צום עולם מיט א ווענדונג, וועלכע מיר גיבן איבער
 בקיצור: [ההמשך בפנים].

11) וממשיך בעיתון הנ"ל: הרב נפרד מהקהל, מכל הצדדים נשמע
 סעו לחיים ולשלום. ע"כ.

משם נסע רבינו באוירון לשטוקהולם. וביום ג' כ"ה אדר ראשון עזב
 את שוטקהולם ונסע במסילת הברזל לגעטעבארג. ביום ה', כ"ז אדר
 ראשון הפליגה הספינה בדרך לניו-יורק והגיע לניו-יורק ביום ג', ט' אדר
 שני ה'ש"ת.

1 (בשעה 21:00: אמר להר' יצחק מתמיד: זה כבר
 2 תשע שעות מהפרישת-שלום של אבי).
 3 ג. (לאח"ז יצא כ"ק אדמו"ר ואמר):
 4 היו¹⁰ כולכם בריאים, היו כולכם רגועים, שכן
 5 אנו חיים באמונה ובבטחון. בגלל חטאים גלינו
 6 מארצנו הקדושה והשי"ת נשבע לנו שהוא יחזיר
 7 אותנו לארצנו הקדושה.
 8 עוברים אנו כעת הגלות הקשה ביותר, כעת
 9 'עקבתא דמשיחא', הראש מבין, הלב מרגיש, הרגלים
 10 מחזיקות. מעמדנו הוא מצוות מעשיות.
 11 יהודים שימרו על המצוות, אנשים - על המצוות

צריכים לדעת, שהים הגדול אינו ים המפסיק, אלא הים המחר. הוא
 לא מפריד בינינו, אלא מקשר בינינו. אני נשאר קשור לכולכם, וכולכם
 השארו קשורים אלי.

10) מכאן ואילך הועתק מעיתון הנ"ל. ושם לפני"ז כ': ...הזמן כבר
 קצר נשארו עוד עשרים רגעים לטיסת המטוס.

מנהל שדה התעופה מרשה להוביל את הרבי על האוטוסטרדה של
 שדה התעופה ולהיפרד מקהל האלפים. הרבי קם מהכסא, נאים כאפט
 אונטער דר. ארענטאם, וועלכר פירט אים ארויס אין דערויסן. דער רבי
 בלייבט שטיין אף די פיס, קלאמערנדיק זיך פעסט אן די פאסטן. בעת

אגרות קודש

[אמצע טבת תרפ"ד]

מוה"ר יהודא ליב שי

19 יקבע לו. ב) דבר שילוח מכתבי התעוררות לכל עיר ועיר,
 20 ושיהי' לו איש קבוע בכל עיר אשר אתו עמו יעמוד
 21 בחילופי דברים בענין זה, ויאמר בעצמו האם בזה ששלח
 22 ג' או ד' מכתבים לדאקשיץ, דולהינוב הלובאקע ודיסנא
 23 כבר גמר את מלאכתו לעשות, הלא ישנם ת"ל הרבה
 24 והרבה מקומות, ואם נמצא שם גם מעט מאנ"ש שי' הוא
 25 דבר גדול, וגם איש אחד יהי' יקר וחביב אצלו כעולם מלא
 26 וכמאמר כל המקיים נפש כו', וישנם מן המכתבי' באם
 27 שנדרש לו הלא יכול גם להעתיקם בהעקטאגראף דבר
 28 המצוי והמותר אצלם. ג) אם באיזה מקום נדרש הוצאה
 29 גדולה צריכי' למצוא מקור על זה. בכל אופן הוא צריך
 30 לידע מזה, ויודיע לי, ואפשר כי יעזור לי השי"ת ואוכל
 31 בעזרתו ית' למלאות זאת, ובה יחי את אנ"ש שי'
 32 התאבים וגם צמאים, וירים קרן התו' והעבודה, והכל
 33 תלוי רק בו ובעבודתו ויגיעתו, ודבר זה ניתן לו לעבדה
 34 ולשמרה. ובגלל הדבר הזה יברכהו השי"ת בברכה מרובה
 35 כפולה ומשולשת.

36 ע"ד שאלתו אודות הקונט' מה יהי' כתוב על השער
 37 "קונטרס התפלה" מאת כ"ק אדמו"ר אור עולם נזר
 38 ישראל ותפארתו קש"ת מוה"ר' שלום דובער זצוק"ל
 39 נבג"מ ז"יע, מליובאוויטש. וכמובן שצריך להיות מסודר

1 שני מכתביך מה' וז"ך כסלו מונחים לפני, וכאלו הנני
 2 מדבר אתך פנים בפנים. והנני חושב אשר מכתביי לידידינו
 3 תלמידינו הררי"נ שי' כבר נשלחו, והוא כעת בעיר ריגא,
 4 ואקוה אשר בטח ישיב מענה ארוכה ומפורטת בענין זה
 5 כראוי.
 6 אמנם כן, לא המדרש עיקר אלא המעשה, ואחרי אשר
 7 זכיתך כי לך ניתן דבר זה של התיסדות אגודת דא"ח,
 8 עליך לתת עצמך על זה בכל לבך ונפשך, ולילה כיום יאיר
 9 לך להצליחך בכל אשר תפנה מנפש ועד בשר, למען אשר
 10 תוכל לשקוד על מלאכתך מלאכת ד' ומלאכות הוד כ"ק
 11 אבותינו רבותינו הק'.

12 ופרטי העבודה בזה הלא כבר הוגד לך בהרבה
 13 (מכתבים, א) דבר קביעת אנשים בתור שוד"רים אשר יסעו
 14 בסדר מסודר, וכמו התלמיד ר' לעמיל שי' מארדער בפלך
 15 ואהלין באיזה מקומות שימצא לטוב ונכון (אמנם
 16 המקומות צריכי' להיות ידוע גם אצלו), והרב ר' שמעון
 17 נח שי' נימאייטין בהמקומות אשר ימצא טוב ונכון לפניו,
 18 והרב ר"נ שי' חאצקעוויץ בריגא והסמוכים אלי' כפי אשר

11 בלתי ידועי לי האדרעסין הנני שולחם על ידו, ובטח
 12 ימציא להם המכתבי, וכן מכי לר"ש שיי קאנטעראוויץ,
 13 אשר בטח ישלחנו בהקדם.
 14 ובדבר בקשתו ימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה
 15 ולברכה, וביום ב' העבר הייתי בהיכל קדש הוד כ"ק
 16 אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע והזכרתים בתוך
 17 שאר ידידנו אנ"ש שיי לטובה ולברכה כפולה ומשולשת,
 18 והשומע תפלה ית' יקבל תפלתינו וימלא משאלות לבבינו
 19 לטובה ולברכה.

1 הנק' אפ גישטעלט. ונכון להכריך אותו דרוק באנד.
 2 וכאשר יקבלו ישתדל להפיצו ויהי אצלו רשימה לאיזה
 3 מקום שלח. וידיפסנו איזה אלפים, וכאשר יוגמר הדפסתו
 4 ישאל א) אצל רש"ז האוולין שיי כמה ישלח איליו, ב) אצל
 5 ר"ד שיי שיפרין כמה ישלח איליו, ג) אצל הרב ר' מנחם
 6 צבי שיי ריבקיין כמה ישלח לו, ד) אצל ר' לעמיל שיי, ה)
 7 צריכים להשתדל שגיע אליו ע"י רשיון, והנני חושב כי
 8 אפשר דבר זה להשיגו, ואי"ה אודיעו בזה.
 9 לתלמידינו הרב ר' גדלי' שיי עניתי מפה, כן הנני כותב
 10 היום לגראדנא תלמידינו רמ"ל שיי ולר"יי בלאט, ובאשר

אג"ק מוהר"י צ"צ כרך יד

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' ב

27 ידיה שייכים לבעלה. שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן - מה
 28 השמיענו התנא בדינים אלו, שמציאת האשה ומעשה ידיה
 29 שייכים לבעלה, הרי כבר תנינא - שנינו דינים אלו במשנה לעיל
 30 (מה), וכך שנינו שם, האב זכאי בבתו הקטנה או הנערה, בקידושיה
 31 בקנינה - שיכול לקדשה למי שירצה, והכסף של האב, ובקידושי
 32 שטר - שהאב מקבל את שטר הקדושי, ובקידושי ביאה, שמוסרה
 33 לקידושי ביאה בעל כרחו. וזכאי האב במציאתה, ובמעשה ידיה,
 34 ובתפלת נדריה - שיכול להפר את נדריה, ומקבל את נישואיה - אם
 35 בעלה מגרשה מן האירוסין, האב מקבל עבורה את הגט. ואמנם,
 36 אם יש לה נכסים, אינו אוכל מהם פירות בתייה. ממשיכה המשנה
 37 ומפרטת את זכויות הבעל: אם נישאת, זוכה הבעל בזכויות אלו
 38 שהיו של האב, ויתר עליו הבעל - על האב, שהוא אוכל פירות
 39 מנכסיה בתייה. וכיון שכבר התבאר שהבעל זוכה בכל הזכויות
 40 שהיו של האב, ומעשה ידיה ומציאתה בכלל, מה חידשה
 41 משנתנו.
 42 מתרצת הגמרא: אכן בדינים אלו אין כל חידוש, אך דיני בוששתה
 43 ופנינה איצטריבא ליה - הוצרך התנא לשנות את דיני בוששת ופגם
 44 של הנשואה, שיש בזה פלוגתא ו-מחלוקת) דרבי יהודה בן בתירא
 45 ורבנן, שדין זה לא נשנה במשנה לעיל, ואגב מחלוקת זו הביאה
 46 המשנה זכויות נוספות שיש לבעל באשתו.

1 כן יבוארו בפרק זה דיני הנדוניה שמכניסה האשה לבעלה,
 2 ויתפרש אלו חובות יש על האב והבעל לתת לאשה בנישואיה.

משנה

3 משנתנו עוסקת בממונות ובזכויות האשה, אלו מהם שייכים
 4 לבעל ואלו לאשה: מציאת האשה, וכן מעשה ידיה - מה שהרויחה
 5 במלאכתה, שייכים לבעלה, ואין לאשה בהם כלום. וירושיתה - אם
 6 ירשה האשה ממון מבית אביה, הוא אוכל פירות - הבעל נוטל את
 7 הרווחים של הירושה בתייה של אשתו, והקרן נשארת ברשות
 8 האשה, ככל נכסי האשה שכך הוא דינב, שהקרן של האשה
 9 והבעל אוכל פירות.
 10 דין נוסף: אם אדם הכה אשה נשואה, וביישה או הזיקה, בוששתה -
 11 דמי הבוששת שהוא צריך לשלם לה, וכן תשלום פנינה - דמי הנזק,
 12 אם פחתה מדמיה, שפלה, ולא של בעלה. רבי יהודה בן בתירא
 13 אומר, דמי הבוששת מתחלקים בין הבעל לאשתו, ותלויים באופן
 14 הביוש, בן שביישה בפתר - בינו לבינה, ולא היו שם בני אדם
 15 אחרים, משלם לה שני חלקים ו-שני שלישו, ולו - לבעל, חלק אחד
 16 ו-שליש, כיון שרוב הבוששת היא לאשה, ומיעוטה לאיש. ובן
 17 שביישה בגלוי - בפני בני אדם, משלם לו שני חלקים, כיון שרוב
 18 הבוששת היא שלו, וְלָהּ חֶלֶק אֶחָד. מבארת המשנה שאף בחלק
 19 הניתן לאשה יש לבעל זכות: שְׁלֹשׁ - התשלום המגיע לבעל, ינתן
 20 לו מיד, ואין לה חלק בו, והתשלום שפלה - המגיע לאשה, אינו
 21 מגיע לידה מיד, אלא ילקח בהן קרקע, והוא ו-הבעל אוכל פירות,
 22 ורק לאחר שיגרשנה או ימות תגיע הקרקע לידה לגמרי.

גמרא

24 הגמרא דנה בחלק הראשון של המשנה, שמציאת האשה ומעשה
 25 הגמרא דנה בחלק הראשון של המשנה, שמציאת האשה ומעשה
 26

* * *

47 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בדין מציאת האשה: תני תנא
 48 קמיה דרבא - אחד האמוראים שקיבל ברייתא זו מרבו, שנה
 49 ברייתא זו לפני רבא, מציאת האשה, לעצמה. רבי עקיבא אומר,
 50 לבעלה. אמר ליה רבא לאותו אמורא, השתא - עתה, ומה העדפה
 51 - אפילו מלאכתה העודפת על הסך שהיא חייבת לעשות לבעלה,
 52 כשיעור המבואר לעיל (סד).
 53

פרשת שמיני

ט וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: **ב** וַיֹּאמֶר אֶל־אַהֲרֹן קַח־לָךְ עֹגֶל בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לִפְנֵי יְהוָה: **ג** וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׁעִיר־עִזִּים לְחַטָּאת וְעֹגֶל וְכִבְשֵׁי בְנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה: **ד** וְשׁוֹר וְאֵיל לְשָׁלְמִים לְזֶבַח לִפְנֵי יְהוָה וּמִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֲלֵיכֶם: **ה** וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָל־הָעֵדָה וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי יְהוָה: **ו** וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: **ז** וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קְרַב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־חַטָּאתְךָ וְאֶת־עֹלֹתְךָ וְכַפֵּר בְּעֵדֶךָ וּבְעַד הָעַם וַעֲשֵׂה אֶת־קָרְבַּן הָעַם וְכַפֵּר בְּעֵדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: **ח** וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת־עֹגֶל חַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ: **ט** וַיִּקְרְבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֵּל אֶצְבְּעוֹ בְּדָם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יָצַק אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: **י** וְאֶת־הַחֶלֶב וְאֶת־הַכֶּלֶבֶת וְאֶת־הַיִּתְרַת מִן־הַכֶּבֶד מִן־הַחַטָּאת הַקָּטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: **יא** וְאֶת־הַבֶּשֶׂר וְאֶת־הָעוֹר שָׂרָף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה: **יב** וַיִּשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה וַיִּמְצְאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: **יג** וְאֶת־הָעֹלָה הַמְּצִיאוּ אֵלָיו לְגַתְחִיה וְאֶת־הָרֹאשׁ וַיִּקְטֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ: **יד** וַיִּרְחֹץ אֶת־הַקְּרֹב וְאֶת־הַפְּרָעִים וַיִּקְטֹר עַל־הָעֹלָה הַמִּזְבֵּחַ: **טו** וַיִּקְרַב אֶת קָרְבַּן הָעַם וַיִּקַּח אֶת־שְׁעִיר חַטָּאת אֲשֶׁר לְעָם וַיִּשְׁחַטְהוּ וַיַּחַטְּאוּ כְּרֹאשׁוֹן: **טז** וַיִּקְרַב אֶת־הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂה בְּמִשְׁפָּט:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התוועדות תשמ"ח ח"ב ע' 473)

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי (ט, א)
 אותו יום נטל עֶשֶׂר עֶטְרוֹת - ראשון למעשה בראשית .
 ראשון לַחֲדָשִׁים (שבת פז, ב)

צָרִיף לְהִבִּין מֵה שֶׁיִּזְכֹּר בֵּין רֵאשׁוֹן לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וְרֵאשׁוֹן לְחֲדָשִׁים' לְהַקְמֵת הַמִּשְׁפָּן?
 וַיֵּשׁ לְכָאֵר: תְּכִלִּית הַמִּשְׁפָּן הִיא כְּלִשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ "לְעֵשׂוֹת לוֹ ית' דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים". מִצַּד אֶחָד זֶה צָרִיף לְהִיזוֹת 'דִּירָה' - מְקוֹם מְאֹד נֶעְלָה שָׁבוּ תַתְּנָלָה הַדְּרָגָה הָאֵלּוּקִית הַנְּעֻלִית בְּיוֹתֵר. וּמֵן הַצַּד הַשְּׁנַי 'בְּתַחְתּוֹנִים' - בְּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן שָׁאִין לְמַשָּׂה מִמֶּנּוּ.
 וְזֶהוּ הַקָּשֶׁר בֵּין שְׁתֵּי הָעֶטְרוֹת הַלְלוּ הַקְּמֵת הַמִּשְׁפָּן: רֵאשׁוֹן לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית' - תְּכִלִּית הַקְּמֵת הַמִּשְׁפָּן הִיא שְׁהֵאֵלּוּקוֹת תַתְּנָלָה בְּבִרְיָאָה עֲצָמָה, וְתַהֲיֵה לְחֵלֶק מִמֶּנָּה. רֵאשׁוֹן לְחֲדָשִׁים' - הַגְּלוּי שֶׁבִשְׁבִילוֹ הוֹקֵם הַמִּשְׁפָּן, הוּא גְלוּי נֶעְלָה וְנִשְׁבָּב - בְּכַחֲנֵת חֲדוּשׁ (חֲדָשׁ - לְשׁוֹן חֲדוּשׁ) - לְאִין־עֲרוֹף מִהַעוֹלָם עֲצָמוּ.

שְׁנֵי י וַיִּקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא כַפּוֹ מִמֶּנָּה וַיִּקְטֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבָּקָר: **י** וַיִּשְׁחַט אֶת־הַשׁוֹר וְאֶת־הָאֵיל וְזָבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לְעָם וַיִּמְצְאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: **י** וְאֶת־הַחֶלֶבֶת מִן־הַשׁוֹר וּמִן־הָאֵיל הָאֵלִיָּה וְהַמְּכַסֶּה וְהַכֶּלֶבֶת וְיִתְרַת הַכֶּבֶד: **ב** וַיִּשְׂמוּ אֶת־הַחֶלֶבֶת עַל־הַחֹזוֹת וַיִּקְטֹר הַחֶלֶבֶת הַמִּזְבֵּחַ: **ט** וְאֶת־הַחֹזוֹת וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין הַנִּיף אַהֲרֹן תְּנִיפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה: **ט** וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן כְּתִיב אֶת־יָדָיו קְרִי אֶת־יָדָיו אֶל־הָעַם וַיְבָרְכֶם וַיֵּרֵד מֵעֲשֵׂת חַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים: **ט** וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעַם וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעַם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר משיחות חכ"ב ע' 19)
 וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לָךְ עֹגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת (ט, ב)
 לְהוֹדִיעַ שֶׁמְכַפֵּר לוֹ הַקָּבָ"ה עַל־יְדֵי עֹגֶל זֶה עַל מַעֲשֵׂה הָעֹגֶל שֶׁעָשָׂה (רש"י)
 יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת: מְצִינוּ כָּבֵד בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים שֶׁהִקְרַב פֶּר "לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֹגֶל שֶׁהוּא פֶּר", וְלָמָּה הִצְרִיף לְהַקְרִיב קָרְבָן נוֹסֵף לְאוֹתָהּ מִטְּרָה? וַיֵּשׁ לוֹמַר, שֶׁשְּׁנֵי קָרְבָנוֹת אֵלוּ מְהִיִּים שְׁנֵי שְׁלָבִים בְּכַפְּרָה: הַשְּׁלָב הָרֵאשׁוֹן, כְּפָרָה שֶׁהִיא מְחִילַת הַחַטָּא - "שֶׁנִּמְחַל לוֹ לְגַמְרֵי מֵה שֶׁעֵבַר עַל מִצְוֹת הַמִּלֶּל". וְהַשְּׁלָב הַשְּׁנַי הוּא כְּפָרָה נְעֻלִית יוֹתֵר - "שֶׁיַּהֲיֶה לְרִצּוֹן לִפְנֵי ה' וּמִרְצָה וְחִיב לִפְנֵי יִתְבָּרֵךְ קְדָם הַחַטָּא". וְזֶה אִפּוּא שְׁנֵי הַקְּרָבָנוֹת שֶׁהִבִּיאוּ לְכַפְּרָה עַל מַעֲשֵׂה הָעֹגֶל,

הראשון למחילת החטא, והשני בכדי כפרה נעלית יותר שתיביא לך שאתה יתה "מראה וחיבב בקדם החטא", ויוכל להביא להשראת השכינה במשכן.

שלישי ^ט ותצא אש מלפני יהוה ותאכל על-המוזבח את-העלה ואת-החלבים וירא כלהעם ויגו ויפלו על-פניהם: י ויקחו בני-אהרן נדב ואביהוא איש מחתנו ויתנו בהן אש וישומו עליה קמרת ויקריבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם: ^ז ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וימתו לפני יהוה: ^ח ויאמר משה אל-אהרן הוא אשר-דבר יהוה | לאמר בקרבי אקדש ועלפני כלהעם אפכר וידם אהרן: ^ט ויקרא משה אל-מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אליהם קרבו* שאו את-אחיכם מאת פני-הקדש אל-מחוץ למחנה: ^י ויקרבו וישאם בכתנתם אל-מחוץ למחנה כאשר דבר משה: ^{יא} ויאמר משה אל-אהרן ולאעזר ולאיתמר | בניו ראשיכם אל-תפגעו | ובגדיכם לא-תפרמו ולא תמתו ועל כלהעדה יקצף ואחיכם כל-בית ישראל יכפו את-השרפה אשר שרף יהוה: ^{יב} ומפתח אהל מועד לא תצאו פן-תמתו פני-שמון משחת יהוה עליכם ויעשו כדבר משה: ^{יג} וידבר יהוה אל-אהרן לאמר: ^{יד} ויון ושכר אל-תשת | אתה | ובניך אתך בבאכם אל-אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדורותיכם: ^{טו} ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור: ^{טז} ולהורת את-בני ישראל את כלהחקים אשר דבר יהוה אליהם ביר-משה: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוט"ר שיחות ח"ז ע' 298)

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' (ט, ט)

(* הקורא יטעים הגריש קודם התליש

לפי שקל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום - לא שרתה בו שכינה . . לך אמר להם: . . אהרן אחי כדאי וחסוב ממני, שעל-ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בהם (רש"י ט, כג)

אחד ההבדלים בין אהרן למשה, משה הוא בבחינת "שושבינא דמלכא" - שתפקידו להמשיך ולהוריד אלקות לעולם - ולכן על-ידו נתנה התורה לישראל. ואהרן הוא בבחינת "שושבינא דמטרוניתא" - שתפקידו לעלות ולרומם את בני ישראל למעלה - אוהב את הכריות ומקרבן לתורה. לכן השראת השכינה הייתה דווקא על-ידי אהרן, היות שתכלית ירידת השכינה לעולם, היא בכדי שפסופו של דבר העולם עצמו יעלה לדרגה נעלית יותר - וזהו תפקידו של אהרן.

רביעי ^י וידבר משה אל-אהרן ואל אלעזר ואל-איתמר | בניו הנותרים קחו את-המזבחה הנותרת מאשי יהוה ואכלוה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא: ^י ואכלתם אתה במקום קדוש כי חקך וחק-בניך הוא מאשי יהוה כירכן צויתי: ^י ואת חזה התנופה ואת | שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנתיך אתך כיר-חקך וחק-בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל: ^י שוק התרומה וחוזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך אתך לחק-עולם כאשר צוה יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוט"ר שיחות ח"ז ע' 64)

וישחט את העלה וימצאו בני אהרן אליו את הדם ויזריקו על המזבח (ט, יב)

וימצאו - לשון הושטה והזמנה (רש"י)

לגבי קרבן חטאת נאמר הלשון "ויקריבו בני אהרן", ואלו פאן - בקרבן עולה - וקרבנות נוספים הלשון הוא "וימצאו בני אהרן". ויש לכאור את סבת ההבדל, ובהקדים: אחד ההבדלים בין קרבן חטאת לשאר הקרבנות, הוא בזריקת הדם על המזבח. בקרבן חטאת הזריקה היא באמצעות טבילת האצבע בדם. בשאר הקרבנות זריקת הדם היא באמצעות הכלי שבו נמצא הדם. וזהו הטעם לשוני הלשון בין קרבן חטאת לשאר הקרבנות:

בכל הקרבנות, מיד עם הושטת הכלי היה הדם מוכן ומזמן לזריקה על המזבח, ללא פעולה נוספת - לכן נאמר

עַל־הָאָרֶץ: ^ג כָּל | מִפְּרֶסֶת פְּרֹסָה וְשִׁמְעַת שְׁמֵעַ
 פְּרֹסֶת מַעֲלֵת גְּרָה בְּבִהְמָה אֹתָהּ תֹאכְלוּ: ^ד אֵף
 אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַלֵי הַגְּרָה וּמִמְּפָרְסֵי
 הַפְּרֹסָה אֶת־הַנְּמָל כִּי־מַעֲלָה גְרָה הוּא וּפְרֹסָה
 אֵינְנָה מִפְּרִים טָמְאָה הוּא לָכֶם: ^ה וְאֶת־הַשֶּׁפֶן
 כִּי־מַעֲלָה גְרָה הוּא וּפְרֹסָה לֹא יִפְרִים טָמְאָה
 הוּא לָכֶם: ^ו וְאֶת־הָאֲרֻנֹּבֶת כִּי־מַעֲלֵת גְרָה הוּא
 וּפְרֹסָה לֹא הִפְרִיסָה טָמְאָה הוּא לָכֶם: ^ז וְאֶת־
 הַחֲזִיר כִּי־מִפְּרִים פְּרֹסָה הוּא וְשִׁמְעַת שְׁמֵעַ
 פְּרֹסָה וְהוּא גְרָה לֹא־יִגַּר טָמְאָה הוּא לָכֶם:
^ח מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ
 טָמְאִים הֵם לָכֶם: ^ט אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר
 בַּמָּיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם
 בַּיָּמִים וּבְנִחְלָיִם אֹתָם תֹאכְלוּ: ^י וְכֹל אֲשֶׁר
 אֵין־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּיָּמִים וּבְנִחְלָיִם מִכָּל
 שְׂרֵץ הַמָּיִם וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם שֶׁקֶץ
 הֵם לָכֶם: ^{יא} וְשֶׁקֶץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא
 תֹאכְלוּ וְאֶת־נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ: ^{יב} כָּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ
 סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: ^{יג} וְאֶת־
 אֵלֶּה תִשְׁקְצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם
 אֶת־הַנֶּשֶׁל וְאֶת־הַפֶּרֶם וְאֶת־הָעוֹנִיָּה: ^{יד} וְאֶת־
 הַדָּאָה וְאֶת־הָאִיָּה לְמִינָהּ: ^{טו} אֵת כָּל־עֹרֵב
 לְמִינּוֹ: ^{טז} וְאֵת בֵּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־הַתְּחֹמֶס וְאֶת־
 הַשְּׁחָף וְאֶת־הַנֶּזֶץ לְמִינֵהוּ: ^{יז} וְאֶת־הַכּוֹס וְאֶת־
 הַשֶּׁלֶף וְאֶת־הַיַּנְשׁוּף: ^{יח} וְאֶת־הַתְּנַשְׁמֶת וְאֶת־
 הַקָּאֵת וְאֶת־הָרָחֵם: ^{יט} וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה
 לְמִינָהּ וְאֶת־הַדּוֹכִיפֶת וְאֶת־הַעֲטָלָף: ^כ כָּל שְׂרֵץ
 הָעוֹף הַחֲלָף עַל־אַרְבַּע שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: ^{כא} אֵף
 אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל שְׂרֵץ הָעוֹף הַחֲלָף עַל־
 אַרְבַּע כְּתִיב אֲשֶׁר־לֹא קָרִי אֲשֶׁר־לוֹ כְּרָעִים מִמַּעַל
 לְרַגְלָיו לְנֹתֵר בָּהֶן עַל־הָאָרֶץ: ^{כב} אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם
 תֹאכְלוּ אֶת־הָאֲרֵבָה לְמִינּוֹ וְאֶת־הַסְּלֵעַם
 לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲרוֹגָל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲגֹב

וְיִמְצְאוּ - לשון הושטה והזמנה. ואלו בקרבן חטאת, שגם לאחר הגשת הקלי נדרשת פעולה נוספת של טבילת האצבע - נאמר ויקריבו בלבד.

חמישי ^{טו} ואת | שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על־אלעזר ועל־איתמר בני אהרן הנותתם לאמר: ^י מדוע לא־אכלתם את־החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה | נתן לכם לשאת את־עון העדה לכפר עליהם לפני יהוה: ^{יח} הן לא־הובא את־דמיה אל־הקדש פנימה אכול תאכלו אותה בקדש כאשר צויתי: ^{יט} וידבר אהרן אל־משה הן היום הקריבו את־חטאתם ואת־עלתם לפני יהוה ותקראנה אתי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני יהוה: ^כ וישמע משה וייטב בעיניו: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות זי"א ע' 169)

ויברכו את העם (ט, כג)

אמרו: ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם (רש"י)

גם בפרשת פקודי מזכיר רש"י לשון דומה של ברכה, בברכת משה לעושי מלאכת המשכן. אף שם סדר הברכות הפוך - קדם 'יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם' ולאחר־מכן 'ויהי נעם ה' אלקינו עלינו'. טעם שנוי הדברים הוא, כי בפרשת פקודי ברכת משה לעושי המלאכה היא בסיום מלאכת המשכן - והוא מברכם לפי סדר הדברים, קדם ברכה לעושי המלאכה ('מעשה ידיכם') כי מלאכת המשכן נעשתה בעקר על־ידם, ואחר־כך כולל את עצמו - ויהי נעם ה' אלקינו עלינו - שכן משה רק סיס וגמר את מלאכת המשכן. אף בפרשתנו הברכה מתחטת לעבודת הקרבנות בימי המלוואים, ועבודה זו נעשתה על־ידי משה ואהרן, לכן פתח וברך ויהי נעם..עלינו' שזה מתחס על עבודתו ועבודת אהרן. ואחר־כך הוסיף ברכה לכלל עם ישראל, שכתוצאה מעבודת הקרבנות תשרה שכינה במעשיהם של ישראל.

ששי **יא** * וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר אלהם: ^ב דברו אל־בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מפלי־הבהמה אשר

וְכָל־מִשְׁקַח אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכָל־כְּלֵי יִטְמֵא׃ ה' וְכָל־
 אֲשֶׁר־יִפֹּל מִנִּבְלָתָם | עָלוּ יִטְמֵא תַנּוּר וְכִירִים
 יִתֵּן טַמְאִים הֵם וְטַמְאִים יִהְיוּ לָכֶם׃ ט' אֵד מֵעֵין
 וְכוּר מְקוּה־מִים יִהְיֶה טְהוֹר וְנִגְעַת בְּנִבְלָתָם
 יִטְמֵא׃ י' וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כַּלְזָרַע זָרוֹעַ
 אֲשֶׁר יִזְרַע טְהוֹר הוּא׃ י"א וְכִי יִתֵּן־מִים עַל־זָרַע
 וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלוּ טַמֵּא הוּא לָכֶם׃ ס' וְכִי
 יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לֹא־כֹלֶה הַנֶּגַע
 בְּנִבְלָתָהּ יִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב׃ ט"ב וְהָאֵכֶל מִנִּבְלָתָהּ
 יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְטַמֵּא עַד־הָעֶרֶב וְהַנֶּשֶׂא אֶת־
 נִבְלָתָהּ יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְטַמֵּא עַד־הָעֶרֶב׃ ט"ג וְכָל־
 הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל׃
 ט"ד כָּל־הוֹלֵךְ עַל־גֹּחֹן וְכָל־ | הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּעַ עַד
 כָּל־מְרֵבֶה רִגְלָיִם לְכָל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ
 לֹא תֵאָכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם׃ ט"ה אֶל־תִּשְׁקָצוּ אֶת־
 נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ
 בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם׃ ט"ו כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 וְהִתְקַדְּשִׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא
 תִטְמְאוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל־הַשָּׂרֵץ הַרְמֹשׁ עַל־
 הָאָרֶץ׃ ט"ז כִּי | אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאָרֶץ
 מִצְרַיִם לְהִיֵּת לָכֶם לֵאלֹהִים וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי
 קְדוֹשׁ אֲנִי׃ ט"ח זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכָל־
 נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֹשֶׁת בַּמַּיִם וְלְכָל־נֶפֶשׁ הַשָּׂרֵצַת
 עַל־הָאָרֶץ׃ ט"ט לְהַבְדִּיל בֵּין הַטַּמֵּא וּבֵין הַטְּהוֹר
 וּבֵין הַחַיָּה הַנֹּאֲכָלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא

תֵּאָכֵל: פפפ

צ"א פסוקים, עברו"ה סימן.

חצי קריש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אַמֵּן בְּעֵלְמָא דִּי בְרָא
 כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פְּרוּרְקָנָהּ
 וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן בְּחֵיבוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית
 יִשְׂרָאֵל, בְּעִנְיָא וּבְזִמְנֵי קָרִיב וְאַמְרוּ אַמֵּן: אַמֵּן יְהֵא שְׁמָה

לְמִינָהּ: ט' וְכָל־שָׂרֵץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אַרְבַּע
 רַגְלָיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם׃ ט' וְלֹא־אֵלֶּה תִטְמְאוּ
 כָּל־הַנֶּגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב׃ ט"ב וְכָל־
 הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְטַמֵּא עַד־הָעֶרֶב׃
 ט"ג לְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֹסֶת פְּרֹסָה
 וְשִׁמְעַ | אֵינְנָה שֹׁמֵעַת וְגֵרָה אֵינְנָה מַעֲלֶה
 טַמְאִים הֵם לָכֶם כָּל־הַנֶּגַע בָּהֶם יִטְמֵא׃ ט"ד וְכָל־ |
 הוֹלֵךְ עַל־כַּפָּיו בְּכָל־חַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּעַ
 טַמְאִים הֵם לָכֶם כָּל־הַנֶּגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמֵא
 עַד־הָעֶרֶב׃ ט"ה וְהַנֶּשֶׂא אֶת־נִבְלָתָם יִכְבֵּס בְּגָדָיו
 וְטַמֵּא עַד־הָעֶרֶב טַמְאִים הֵמָּה לָכֶם׃ ס' וְזֶה
 לָכֶם הַטַּמֵּא בַּשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ הַחֹלֵד
 וְהָעֶכְבֵר וְהַצֵּב לְמִינָהּ: ט"ז וְהָאֲנָקָה וְהַפֶּחַ
 וְהַלְטָאָה וְהַחֲמֹט וְהַתְּנַשְׁמַת׃ ט"ח אֵלֶּה הַטַּמְאִים
 לָכֶם בְּכָל־הַשָּׂרֵץ כָּל־הַנֶּגַע בָּהֶם בְּמָתָם יִטְמֵא
 עַד־הָעֶרֶב׃ ט"ט וְכָל־אֲשֶׁר־יִפֹּל־עָלוּ מֵהֶם |
 בְּמָתָם יִטְמֵא מִכָּל־כְּלֵי־עֵץ אֹז בְּגַד אֹז־עוֹר אֹז
 שֶׁק בַּל־כְּלֵי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה בָהֶם בַּמַּיִם
 יוֹבֵא וְטַמֵּא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר׃

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטר שיחות ח"י ב ע' 53)

וּמִתּוֹ לִפְנֵי ה' (י, ב)

לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה
 רבן (רש"י)

לְכַאוֹרָה בְּנֵי אֶהֱרֹן הוֹרוּ הַלְכָה גַם בְּפָנַי אֶהֱרֹן אֲבִיהֶם
 שֶׁהָיָה גַם רַבִּם, וְהַפְּגִיעָה בְּכַבּוּדוֹ הִיא יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַפְּגִיעָה
 בְּמִשְׁהָ, שֶׁהָיָה יֵשׁ עַל כָּף צוּוֵי מִפְּרֹשׁ "כְּבֹד אֶת אֲבִיךָ" ? וְיֵשׁ
 לְתַרְץ: מְצִינּוֹ בְּנוֹגַע לְהַסְבֵּה בְּלִיל הַסֶּדֶר שֶׁתְּלַמִּיד שִׁיּוֹשֵׁב
 לִפְנֵי רַבּוֹ אֵינוֹ מְסַב בְּפָנָיו מִשּׁוֹם מוֹרָא וְכַבּוּד הַרַב. וְאֵלּוּ בֵּן
 שִׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי אָבִיו חַיֵּב לְהַסְבֵּ אֶפִּילוֹ אִם אָבִיו הוּא גַם רַבּוֹ,
 וְהַסְבֵּה לְכָף הִיא, שֶׁמִּסְתַּמָּא אָבִיו מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ. וְהוּא הַדִּין
 בְּעִנְיָנֵנוּ, פְּגִיעַתְּם שֶׁל גְּדָב וְאֲבִיהוּא בְּאַהֲרֹן לֹא נִחְשְׁבָה לְחֻטָּא,
 כִּי מִן הַסֶּתֶם אֶהֱרֹן מַחֵל עַל כְּבוֹדוֹ.

שביעי ט' וְכָל־כְּלֵי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ
 כָּל־אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמֵא וְאִתּוֹ תִשְׁבְּרוּ: ט' מִכָּל־
 הָאֵכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבֹא עָלוּ מֵיָם יִטְמֵא

נצטווי שלא להפגס שתויי זין? ויש לומר שקושיא זו רש"י מתרץ בהביאו את המושף דבריו "משל למלך שהיה לו בן בית": בני אהרן נחשבו לבני ביתו של הקב"ה, ולכן גם אם אָמנם לא נצטווי שלא להפגס שתויי זין, הנה עליהם להקבין זאת מעצמם, שפן בן ביתו של המלך מפיר את הנהגותיו.

מפטיר מה פי | אני יהוה המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים פי קדוש אני: זו תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת בפנים ולכל נפש השרצת על הארץ: זו להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל: פפפ

רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יהברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתחדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמון לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמרון בעלמא, ואמרו אמון: אמון

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"י"ב ע' 50)

וימתו לפני ה' (י, ב)

שתויי זין נכנסו למקדש. תדע, שאחרי מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי זין למקדש. משל למלך שהיה לו בן בית וכו' פדאימא בויקרא רבה (רש"י) לקאורה אם הפגנים הוזהרו שלא לשמות זין רק לאחור מות נדב ואביהוא, מדוע נענשו נדב ואביהוא, הרי לא

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר שם משה לפני בני ישראל:

עין־חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי־נעם, וכל־נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר: מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת ברוך אתה יי הבורח בתורה ובמשה עבדו ובִישׂרָאֵל עמו ובנביאי האמת וצדק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

א וַיִּסַּף עוֹד דָּוֵד אֶת כָּל בַּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל, לְפִי שִׁהְיוּ רַבִּים נְאֻמִּים אֵלָיו מֵעַת הַמְּלִכּוּ, אָמַר בְּאֵן שְׁהוֹסִיף עוֹד לְאֹסֵף אֵלָיו אֶת הַנְּבַחֲרִים בְּיִשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹת אֶת אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ, וּבִירוּשָׁלַיִם (סנהדרין פ"ק ב' הלכה ב') לְמִדּוּ מִכָּאֵן שְׁדוֹד הַמִּלְדָּה סָמַךְ בְּיוֹם אֶחָד שְׁלֹשִׁים אֲלֵף מִיִּשְׂרָאֵל שִׁהְיוּ רַאיוּנִים לְסַנְהֶדְרִין.

וראה רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ד' הלכה ז'. (ב) מַבְעֵלֵי יְהוּדָה, היא "קְרִיַת יַעֲרִים", שְׁלֹשִׁים הַעֲלָה אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית שְׁמֶשׁ. אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֶׁם ה' וְגו', אֲשֶׁר נִקְרָא לוֹ לְאֲרוֹן שֶׁם, וּמִהוּ הַשֵּׁם, שִׁתְּקַה ה' צְבָאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עֲלָיו. ג) אֵל עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה, לְכַבּוֹד אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ עִשׂוּ עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה שְׁלֹא הִשְׁתַּמְשׂוּ בָּהּ לְצַרְף הַדְּיוֹט. אֲבָל טַעַם בְּדָבָר, כִּי לֹא הָיָה תְּכַבּוֹד שְׁצָרְף לַעֲשׂוֹת לוֹ, אֵלָּא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה "בַּכֶּתֶף וַיִּשְׂאוּ" (במדבר 10:2). עַל יְדֵי הַלְוִיִּם. נְהַגִּים אֶת הַעֲגֻלָּה, הַעֲגֻלָּה הַיְחָה רְתוּמָה לְבָקָר, וְהֵם נִהְגוּ בָּהּ. ד) וַיִּשְׂאָהוּ וְגו', הַבָּקָר נִשְׂאוֹ אֶת הַעֲגֻלָּה עִם הָאֲרוֹן אֲשֶׁר עֲלָיו. ה) כָּל עֲצֵי בְרוֹשִׁים, כָּל כִּלֵּי שִׁיר הַעֲשׂוּיִים מֵעֲצֵי בְרוֹשִׁים. ו) וַיִּשְׁלַח עֲזָה, הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ. כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר, כִּי שָׁמְטוּהוּ הַבָּקָר וַעֲנֵנְעוּהוּ. ז) וַיַּחַר אֵף ה' בְּעֲזָה, עַל שֶׁהוֹשִׁיט יָדוֹ לְאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת כִּי אִם לְלוֹוִים. וְעוֹד, שֶׁהָיָה לוֹ לְדַרֵּשׁ קִלְ וְחֶמֶר, אִם הָאֲרוֹן נוֹשֵׂא אֶת נוֹשְׂאָיו כְּפִי שֶׁהָיָה בְּעַבְרָם בְּיַדוֹ בְּזַמַּן יְהוֹשֻׁעַ, הוּא עֲצָמוֹ לֹא כִּלְשָׁפוֹ עַל הַשָּׁל, עַל הַשְׂבָּחָה וְהַשְׁגָּה עִם אַרְוֹן, סָמוּךְ לְאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ. ח) וַיַּחַר לְדָוִד, עַל עֲצָמוֹ תְּרֵה לוֹ, כְּדָרְדָּד הַמַּצַּר וְנִבְהַל. ט) אֵיךְ יָבֹא אֵלָי וְגו', כִּי חָשַׁב שְׂאֵי אֲפָשֶׁר לְהִיּוֹת נֹחֵר בַּקִּדְשָׁתוֹ. י) וַיִּמְהוּ דָוִד, תִּהְיֶה אוֹתוֹ מְדֻרָּד עִיר דָּוִד אֵל בֵּית עוֹבֵד אַדוּם. הַגִּתִּי, שֶׁתִּהְיֶה מְהַנּוֹרַר בְּגַת. וְהִי מִשְׁכַּט לֹא מִן הַשׁוֹעֲרִים, כְּכַתוּב

עטרת מרים

א כִּשְׁהַמְלִיכוֹ אֶת דָּוִד בְּחֶבְרוֹן נֶאֱסָפוּ עָלָיו רַבִּים, וְהוּ הִוָּה אֲמִיפָה שְׁנֵיהָ, לֹה אָמַר וַיִּסַּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בַּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֲלֵף לְהַעֲלוֹת הָאֲרוֹן: ב וַיִּקָּם | וַיִּלְךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעֵלֵי יְהוּדָה הֵא קִרְיַת יַעֲרִים (יהושע טו ט) כִּי בָּאוּ שָׁמָּה לְהַעֲלוֹת מִשֵּׁם אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא לוֹ לְאֲרוֹן שֵׁם וּמִהוּ הַשֵּׁם, שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עֲלָיו: ג וַיִּרְכְּבוּ אֶת־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה וַיִּשְׂאָהוּ עַל יְדֵי הַבָּקָר אֲשֶׁר מִשְׁכּוֹ הַעֲגֻלָּה מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּנִגְבַעַה וְעֹזָא וְאֲחִיו בְּנֵי אֲבִינֶדָב נְהַגִּים נְהַגוּ הַבָּקָר הַמְּוַשְׁכִּים אֶת־הַעֲגֻלָּה חֲדָשָׁה: ד וַיִּשְׂאָהוּ עַל יְדֵי הַבָּקָר אֲשֶׁר מִשְׁכּוֹ הַעֲגֻלָּה מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּנִגְבַעַה עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וְאֲחִיו לְדֵי הַלֶּךְ לִפְנֵי הָאֲרוֹן וְעֹזָה הַלֶּךְ מִצַּד הָאֲרוֹן, וְלֹה הַרְגִישׁ הוּא אֲשֶׁר שָׁמְטוּ הַבָּקָר לְאֲרוֹן וְאֲחִיו אֲחִיו לֹא הַרְגִישׁ: ה הַדָּוִד | וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחָקִים לִפְנֵי אַרְוֹן יְהוָה כָּל כִּלֵּי שִׁיר הַעֲשׂוּיִים מֵעֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבְכִנּוֹרוֹת וּבְנִבְלָיִם וּבְצִלְצָלִים וּבְכַתְּפִים וּבְמַנְעֻנְעִים וּבְצִלְצָלִים: ו וַיָּבֹאוּ עַד־גֵּרָזָן נִכּוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָה הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ אֶל־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּאָּחַז בָּו כִּי נִעֲנַעְתּוּ מִמְּקוֹמוֹ כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר וַחֲשַׁב עֲזָה שִׁפּוֹל מִן הַעֲגֻלָּה: ז וַיַּחַר־אֵף יְהוָה בְּעֲזָה עַל מִעֻט הָאֲמָנָתוֹ בָּהּ, לְחַשׁוֹב שִׁפּוֹל אַרְוֹן לְאֲרָץ וַיִּכְהוּ שֵׁם הָאֱלֹהִים עַל־הַשָּׁל עַל הַשְׁגָּה וַיָּמַת שֵׁם עִם סָמוּךְ לְאֲרוֹן הָאֱלֹהִים: ח וַיַּחַר לְדָוִד עַל עֲצָמוֹ תְּרֵה כְּדָרְדָּד הַמַּצַּר וְנִבְהַל עַל־אֵשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרַץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמִקוֹם הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט וַיִּרְא דָּוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר

הפטרה לפרשת שמיני לשמו"ת ולקריאה

בציבור בשמואל ב פרק ו

ו א וַיִּסַּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בַּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֲלֵף: ב וַיִּקָּם | וַיִּלְךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעֵלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשֵּׁם אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם שֶׁם יְהוָה צְבָאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עֲלָיו: ג וַיִּרְכְּבוּ אֶת־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה וַיִּשְׂאָהוּ מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּנִגְבַעַה וְעֹזָא וְאֲחִיו בְּנֵי אֲבִינֶדָב נְהַגִּים אֶת־הַעֲגֻלָּה חֲדָשָׁה: ד וַיִּשְׂאָהוּ עַל יְדֵי הַבָּקָר אֲשֶׁר מִשְׁכּוֹ הַעֲגֻלָּה מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּנִגְבַעַה עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וְאֲחִיו לְדֵי הַלֶּךְ לִפְנֵי הָאֲרוֹן וְעֹזָה הַלֶּךְ מִצַּד הָאֲרוֹן, וְלֹה הַרְגִישׁ הוּא אֲשֶׁר שָׁמְטוּ הַבָּקָר לְאֲרוֹן וְאֲחִיו אֲחִיו לֹא הַרְגִישׁ: ה הַדָּוִד | וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחָקִים לִפְנֵי יְהוָה כָּל כִּלֵּי שִׁיר הַעֲשׂוּיִים מֵעֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבְכִנּוֹרוֹת וּבְנִבְלָיִם וּבְצִלְצָלִים וּבְכַתְּפִים וּבְמַנְעֻנְעִים וּבְצִלְצָלִים: ו וַיָּבֹאוּ עַד־גֵּרָזָן נִכּוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָה הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ אֶל־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּאָּחַז בָּו כִּי נִעֲנַעְתּוּ מִמְּקוֹמוֹ כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר וַחֲשַׁב עֲזָה שִׁפּוֹל מִן הַעֲגֻלָּה: ז וַיַּחַר־אֵף יְהוָה בְּעֲזָה עַל מִעֻט הָאֲמָנָתוֹ בָּהּ, לְחַשׁוֹב שִׁפּוֹל אַרְוֹן לְאֲרָץ וַיִּכְהוּ שֵׁם הָאֱלֹהִים עַל־הַשָּׁל עַל הַשְׁגָּה וַיָּמַת שֵׁם עִם סָמוּךְ לְאֲרוֹן הָאֱלֹהִים: ח וַיַּחַר לְדָוִד עַל עֲצָמוֹ תְּרֵה כְּדָרְדָּד הַמַּצַּר וְנִבְהַל עַל־אֵשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרַץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמִקוֹם הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט וַיִּרְא דָּוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר

וַיִּכְהוּ שֵׁם הָאֱלֹהִים עַל־הַשָּׁל וַיָּמַת שֵׁם עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים: ח וַיַּחַר לְדָוִד עַל־אֵשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרַץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמִקוֹם הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט וַיִּרְא דָּוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֵלָי אַרְוֹן יְהוָה: י וְלֹא־אָבָה דָּוִד לְהִסִּיר אֵלָיו אֶת־אַרְוֹן יְהוָה

עטרת מרים

אֵיךְ יָבֹאוּ אֵלָיו אַרְוֹן יְהוָה הֲלֹא אִי אֲפֹשֶׁר לְהוֹיֵת נֹחַר בְּקִדְוֹשָׁתוֹ: י וְלֹא־אָבָה דָּוִד לְהַסִּיר אֶלָּוִי אֶת־אַרְוֹן יְהוָה עַל־עֵיר דָּוִד וַיִּמָּהוּ דָּוִד נֶחֱמָה אוֹתוֹ מִדָּרֵךְ עֵיר דָּוִד אֶל בַּיִת עֲבַד־אָדָם הַגִּתִּי: יא וַיֵּשֶׁב אַרְוֹן יְהוָה בַּיִת עֲבַד אָדָם הַגִּתִּי לִי תָמָּה וּמִן הַשְּׂעִירִים תָּמָּה (ד"היא טו בא), וְקָרָא נָתַי לְפִי שֶׁהַתְּנַדָּר בְּנֵת שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיְבָרַךְ יְהוָה אֶת־עַבְד־אָדָם וְאֶת־כָּל־בֵּיתוֹ: יב וַיֵּצֵד לְמִלְכָּךְ דָּוִד לְאֹמֶר בְּרַךְ יְהוָה אֶת־בַּיִת עֲבַד אָדָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לֹ בַּעֲבוּר אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, וַיִּלְךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים מִבַּיִת עֲבַד אָדָם לְעֵיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן בְּשִׂמְחָה: יג וַיְהִי כִּי צָעְדוּ

הִלְכוּ נְשָׂאֵי אַרְוֹן יְהוָה שְׂשֵׁה צְעָדִים פְּסִיעוֹת וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא שׁוֹר פָּסִים: יד וַדָּוִד מְכַרְכֵּר מִרְכָּד בְּכָל עֵז לִפְנֵי יְהוָה וְדָוִד חָגַר אֶפֻּד בְּד מִלְבוּשׁ עֲשׂוֹי בְּדִמּוֹת הַאֶפֻּד שֶׁל כְּהֵן גָּדוֹל: טו וְדָוִד וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אַרְוֹן יְהוָה בְּתַרְעֵה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: טז וְהָיָה אַרְוֹן יְהוָה כָּא עֵיר דָּוִד וּמִכָּל בֶּת־שָׂאוֹל נִשְׁקָפָה | הַיְבִטָה בַּעַד הַחֲלוֹן וַתֵּרֶא אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֹו וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי יְהוָה וַתָּבוּ לוֹ בְּלִבָּהּ בֹּתֶה אוֹתוֹ בְּלִבָּהּ כִּי חִשְׁבָה שָׂאוֹן זֶה מִדָּרֵךְ הַמֶּלֶךְ: יז וַיָּבֹאוּ אֶת־אַרְוֹן יְהוָה וַיִּצְיִגּוּ אוֹתוֹ בְּמִקְוָמוֹ בְּמִקְוֹם שֶׁחָבֵן לוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נִטְהַלְלוּ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֵלוֹת לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים: יח וַיְבַל דָּוִד מִהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיְבָרַךְ אֶת־הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת: יט וַיַּחֲלֵק לְכָל־הָעָם הַבָּאִים עִם הָאֶרֶץ לְכָל־הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל אַחַד חֶלֶת לְחֶם אַחַת וְאַשְׁפָּר מִזֶּה יָפֵה בָשָׂר אֶחָד וְאַשִּׁישָׁה אַחַת כָּל אִשֶׁר יִשְׁמְנוּ בֵּה חֵנוּ, וַיִּלְךְ כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ:

עַל־עֵיר דָּוִד וַיִּמָּהוּ דָּוִד בַּיִת עֲבַד־אָדָם הַגִּתִּי: יא וַיֵּשֶׁב אַרְוֹן יְהוָה בַּיִת עֲבַד אָדָם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיְבָרַךְ יְהוָה אֶת־עַבְד־אָדָם וְאֶת־כָּל־בֵּיתוֹ: יב וַיֵּצֵד לְמִלְכָּךְ דָּוִד לְאֹמֶר בְּרַךְ יְהוָה אֶת־בַּיִת עֲבַד אָדָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לֹ בַּעֲבוּר אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וַיַּעַל אֶת־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים מִבַּיִת עֲבַד אָדָם עֵיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה: יג וַיְהִי כִּי צָעְדוּ נְשָׂאֵי אַרְוֹן יְהוָה שְׂשֵׁה צְעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא:

שי למורא
בספר "דברי הנשים". (יא) וַיְבָרַךְ ה' אֶת עַבְד־אָדָם, אֲשֶׁתוֹ וְשִׁמּוֹנָהּ כְּלוּמִהּ יִלְדוּ שְׂשֵׁה בְנִים בְּכָרִם אַחַת, וּבְכַתּוּב בְּ"דְבָרֵי הַנְּשִׁימִים" רַבּוּי הַבְּנִימִם שֶׁהָיוּ לָהֶם. (יב) עֵיר דָּוִד, לְעֵיר דָּוִד. (יד) מְכַרְכֵּר, מִרְכָּד מִתוֹךְ שִׂמְחָה. אֶפֻּד בְּד, מַעֲלִי עֲשׂוֹי מִפְּשִׁתָּן. (טו) מִפְּנֹו, גַם הוּא עָנָן רַקוּד (בְּפִזְיוֹת וּמַהֲרִוֹת). וַתָּבוּ לוֹ בְּלִבָּהּ, כִּי חִשְׁבָה שָׂאוֹן זֶה מִדָּרֵךְ הַמֶּלֶךְ לְעֲשׂוֹת כְּכַה אֶפֻּד לִפְנֵי אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ. (יז) לְאִישׁ, כְּלוּמִהּ לְכָל אַחַד, בֵּין אִישׁ וּבֵין אִשָּׁה. וְאַשְׁפָּר, מִנֵּה יָפֵה שֶׁל בָּשָׂר.

יד וַדָּוִד מְכַרְכֵּר בְּכָל עֵז לִפְנֵי יְהוָה וְדָוִד חָגַר אֶפֻּד בְּד: טו וְדָוִד וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אַרְוֹן יְהוָה בְּתַרְעֵה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: טז וְהָיָה אַרְוֹן יְהוָה כָּא עֵיר דָּוִד וּמִכָּל בֶּת־שָׂאוֹל נִשְׁקָפָה | בַּעַד הַחֲלוֹן וַתֵּרֶא אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֹו וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי יְהוָה וַתָּבוּ לוֹ בְּלִבָּהּ: יז וַיָּבֹאוּ אֶת־אַרְוֹן יְהוָה וַיִּצְיִגּוּ אוֹתוֹ בְּמִקְוָמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נִטְהַלְלוּ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֵלוֹת לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים: יח וַיְבַל דָּוִד מִהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיְבָרַךְ אֶת־הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת: יט וַיַּחֲלֵק לְכָל־הָעָם לְכָל־הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה לְאִישׁ חֶלֶת לְחֶם אַחַת וְאַשְׁפָּר מִזֶּה יָפֵה בָשָׂר אֶחָד וְאַשִּׁישָׁה אַחַת כָּל אִשֶׁר יִשְׁמְנוּ בֵּה חֵנוּ, וַיִּלְךְ כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צִדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אִמְתָּ וְצִדְקָה: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנִאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא

יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מִלֶּךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אֶתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאֵלֵיהֶוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבְּנוֹ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְּתָ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּכָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה ז' ניסן, תשכ"ב
ברוקלין.

הרה"ג הווי"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים וכו'
מו"ה ישראל שי

שלום וברכה!

... למשי"כ ע"ד מכתב בקשר עם ספרו שעומד להו"ל - מאד רציתי לבוא עכ"פ בקצרה. ומחפש הנני עכ"פ שעה קטנה פנוי. ורוב וכמה טרדות סבבוני. ואולי יעלה בידי לאחרי חה"פ. וצ"ע אם כדאי לחכות. ועל כתי"ר להחליט בזה. וכשם שמקבלים שכר כו'.

ב"ה, כ"ו ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש בפרטיות בהנוגע לעניני... הנה מובן שאין להתנצל על כתבו, ואדרבה כל המפרט בזה ה"ז משובח, וכבר ידוע הדיוק שציווי רז"ל שצריך אדם לאמר בלשון נקי, והראי' שעקם הכתוב (פסחים ג, ע"א) הנה עקם הכתוב דוקא בפרשת נח ששם הוא סיפור דברים אבל בפרשת שמיני וכיו"ב שהוא ציווי ודין, הנה דבר הכתוב ברורות, שמזה מובן שכמו שחייב אדם לאמר בלשון נקי, במקרה האי' כך וכו'...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט.

לוח זמנים לשבוע פרשת שמיני בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:43	18:46	19:33	19:29	19:06	19:02	10:34	10:38	9:28	9:33	8:53	8:58	6:18	6:25	באר שבע (ק)
19:44	18:39	19:34	19:29	19:10	19:06	10:33	10:37	9:27	9:31	8:51	8:56	6:16	6:24	חיפה (ק)
19:42	18:29	19:32	19:27	19:10	19:06	10:32	10:36	9:26	9:31	8:51	8:56	6:16	6:23	ירושלים (ק)
19:44	18:47	19:34	19:29	19:08	19:04	10:34	10:38	9:28	9:32	8:53	8:58	6:17	6:25	תל אביב (ק)
20:27	19:19	20:13	20:04	19:39	19:30	10:42	10:47	9:33	9:40	8:45	8:53	6:14	6:26	אוסטריה, וינה (ק)
18:39	17:44	18:28	18:36	18:01	18:10	10:28	10:28	9:30	9:28	8:53	8:51	6:42	6:37	אוסטרליה, מלבורן (ח)
20:26	19:19	20:12	20:04	19:39	19:31	10:45	10:50	9:37	9:43	8:51	8:58	6:19	6:30	אוקראינה, אודסה (ק)
20:01	18:53	19:47	19:38	19:13	19:04	10:16	10:21	9:07	9:14	8:20	8:28	5:48	6:00	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:13	19:05	19:59	19:50	19:24	19:15	10:27	10:32	9:18	9:25	8:30	8:38	5:59	6:11	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
20:43	19:33	20:29	20:19	19:53	19:43	10:52	10:57	9:42	9:49	8:52	9:00	6:21	6:34	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
20:37	19:26	20:22	20:12	19:45	19:36	10:44	10:50	9:35	9:42	8:44	8:53	6:14	6:27	אוקראינה, קייב (ק)
20:49	19:47	20:36	20:28	20:06	19:58	11:12	11:17	10:03	10:10	9:19	9:26	6:46	6:57	איטליה, מילאנו (ק)
18:49	18:01	18:41	18:42	18:18	18:20	10:14	10:16	9:12	9:13	8:43	8:45	6:12	6:14	אקוואדור, קיטו (ח)
19:13	18:20	19:02	19:10	18:36	18:44	11:01	11:01	10:02	10:01	9:27	9:26	7:14	7:09	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
20:02	19:04	19:50	20:00	19:21	19:30	11:54	11:53	10:57	10:54	10:18	10:16	8:11	8:05	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:21	19:21	20:09	20:03	19:40	19:34	10:57	11:01	9:50	9:55	9:10	9:16	6:36	6:45	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:13	19:12	20:01	19:54	19:31	19:24	10:46	10:50	9:38	9:44	8:58	9:04	6:24	6:33	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:13	19:12	20:01	19:55	19:31	19:25	10:47	10:51	9:39	9:45	8:58	9:05	6:24	6:34	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
20:52	19:50	20:40	20:33	20:09	20:02	11:22	11:26	10:14	10:20	9:32	9:39	6:58	7:08	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:22	19:28	20:12	20:08	19:47	19:43	11:15	11:18	10:09	10:13	9:35	9:39	6:59	7:06	ארה"ב, האוסטון (ק)
19:58	19:01	19:47	19:43	19:20	19:16	10:44	10:48	9:38	9:43	9:02	9:07	6:26	6:34	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:17	19:24	20:07	20:04	19:42	19:40	11:15	11:19	10:10	10:14	9:37	9:42	7:02	7:08	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:10	19:08	19:58	19:51	19:27	19:21	10:42	10:46	9:34	9:40	8:53	8:59	6:19	6:29	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:10	19:08	19:57	19:50	19:27	19:20	10:40	10:45	9:32	9:38	8:51	8:58	6:17	6:27	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:59	18:10	18:50	18:54	18:27	18:31	10:36	10:36	9:35	9:35	9:05	9:05	6:40	6:39	בוליביה, לה-פס (ח)
21:23	20:12	21:08	20:58	20:31	20:21	11:28	11:34	10:18	10:26	9:26	9:35	6:57	7:10	בלגיה, אנטוורפן (ק)
21:23	20:11	21:08	20:57	20:31	20:21	11:29	11:34	10:19	10:26	9:27	9:36	6:58	7:11	בלגיה, בריסל (ק)
18:30	17:44	18:21	18:26	18:01	18:06	10:11	10:12	9:11	9:11	8:40	8:40	6:19	6:16	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:19	17:28	18:09	18:15	17:45	17:51	9:59	10:00	8:59	8:59	8:28	8:28	6:06	6:04	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
20:42	19:35	20:27	20:16	19:51	19:41	10:46	10:52	9:36	9:44	8:44	8:53	6:14	6:28	בריטניה, לונדון (ק)
20:57	19:45	20:41	20:29	20:02	19:51	10:54	10:59	9:43	9:51	8:47	8:57	6:19	6:34	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
20:51	19:39	20:36	20:25	19:59	19:48	10:52	10:57	9:42	9:49	8:47	8:57	6:19	6:33	גרמניה, ברלין (ק)
21:03	19:53	20:49	20:39	20:12	20:03	11:12	11:17	10:02	10:10	9:12	9:21	6:42	6:54	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:30	17:45	18:20	18:26	18:02	18:08	10:12	10:13	9:13	9:12	8:41	8:40	6:21	6:18	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:28	18:37	19:18	19:17	18:55	18:53	10:35	10:38	9:30	9:34	8:59	9:03	6:25	6:30	הודו, מומבאי (ח)
19:23	18:32	19:14	19:13	18:50	18:49	10:31	10:34	9:27	9:30	8:56	8:59	6:21	6:26	הודו, פונה (ח)
20:15	19:07	20:01	19:52	19:27	19:18	10:31	10:36	9:22	9:29	8:36	8:43	6:04	6:15	הונגריה, בודפשט (ק)
20:18	19:16	20:06	19:59	19:35	19:29	10:51	10:55	9:43	9:49	9:02	9:09	6:28	6:38	טורקיה, איסטנבול (ק)
20:37	19:38	20:26	20:20	19:57	19:51	11:16	11:21	10:09	10:15	9:31	9:37	6:56	7:05	יוון, אתונה (ק)
20:34	19:28	20:21	20:12	19:47	19:39	10:53	10:58	9:44	9:50	8:57	9:05	6:25	6:37	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת שמיני בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	מג"א		אדמוה"ז		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:26	18:34	19:16	19:14	18:52	18:51	10:32	10:35	9:27	9:31	8:56	9:00	6:22	6:26	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
18:46	17:45	18:33	18:44	18:02	18:13	10:40	10:38	9:43	9:40	9:01	8:58	6:59	6:51	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
19:02	18:08	18:52	18:48	18:26	18:23	9:58	10:01	8:52	8:57	8:19	8:23	5:44	5:50	נפאל, קטמנדו (ח)
19:41	18:52	19:32	19:33	19:10	19:11	11:04	11:06	10:02	10:04	9:33	9:35	7:02	7:04	סינגפור, סינגפור (ח)
20:20	19:07	20:05	19:53	19:27	19:16	10:21	10:27	9:11	9:19	8:18	8:27	5:49	6:02	פולין, ורשא (ק)
18:37	17:48	18:28	18:32	18:05	18:09	10:10	10:12	9:09	9:10	8:40	8:41	6:13	6:13	פרו, לימה (ח)
21:08	20:02	20:54	20:46	20:22	20:14	11:29	11:34	10:21	10:27	9:36	9:43	7:03	7:14	צרפת, ליאון (ק)
21:25	20:18	21:11	21:01	20:37	20:28	11:38	11:43	10:28	10:35	9:40	9:48	7:09	7:21	צרפת, פריז (ק)
18:35	17:46	18:26	18:27	18:04	18:04	9:55	9:57	8:52	8:54	8:24	8:26	5:51	5:54	קולומביה, בוגוטה (ח)
20:40	19:39	20:28	20:20	19:59	19:51	11:07	11:11	9:58	10:05	9:15	9:22	6:42	6:52	קנדה, טורונטו (ק)
20:21	19:17	20:08	20:00	19:36	19:28	10:43	10:47	9:34	9:40	8:49	8:57	6:16	6:28	קנדה, מונטריאול (ק)
19:53	18:55	19:42	19:37	19:14	19:09	10:38	10:42	9:31	9:36	8:54	9:00	6:20	6:28	קפריסין, לרנקה (ק)
21:49	20:32	21:32	21:20	20:52	20:40	11:40	11:46	10:29	10:37	9:31	9:41	7:04	7:19	רוסיה, ליובאוויטש (ק)
21:26	20:10	21:09	20:56	20:30	20:18	11:13	11:19	10:02	10:10	9:01	9:12	6:36	6:51	רוסיה, מוסקבה (ק)
20:51	19:44	20:38	20:29	20:04	19:55	11:09	11:14	10:00	10:07	9:14	9:21	6:42	6:53	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)
20:57	19:54	20:43	20:34	20:13	20:05	11:14	11:19	10:05	10:11	9:18	9:26	6:46	6:58	שווייץ, ציריך (ק)
19:03	18:13	18:54	18:53	18:31	18:30	10:16	10:18	9:12	9:15	8:42	8:45	6:08	6:12	תאילנד, בנגקוק (ח)

עירוב תבשילין

ביום חמישי ערב יום טוב יקח הפת משבת וגם תבשיל חשוב עמו כגון בשר או דג ויתן ביד אחר לזכות על ידו לכל הקהל ואומר:

אני מְזַכֵּה לְכֹל מִי שְׂרָצָה לְזָבוֹת וְלִסְמוּךְ עַל־עֲרוֹב זֶה:

ומי שזוכה נוטל בידו ומגביה טפת, וחוזר ונוטל מיד הזוכה והמזכה מברך:

פְּרוּךְ אֲתָהּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עֲרוֹב:
בְּדִין יְהִי שָׂרָא לָנֶא לְאִפּוּי וּלְבִשּׁוּלֵי וּלְאִטְמוּנֵי וּלְאִדְלוּקֵי שְׂרָא וּלְתַקְנָא וּלְמַעַבְד
כָּל־צְרָכְנָא מִיוֹמָא טָבָא לְשִׁבְתָּא לָנֶא וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הַדְרִים בְּעִיר הַזֹּאת:
[=בְּזֶה יְהִי מִתָּר לָנוּ לְאִפּוֹת וּלְבִשּׁוּל וּלְהִטְמִין (אֲכָל) וּלְהַדְלִיק נֵר וּלְתַקֵּן וּלְעֲשׂוֹת
כָּל צְרָכְנָנוּ מִיּוֹם טוֹב לְשִׁבְתָּא, לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הַדְרִים בְּעִיר הַזֹּאת]:

סדר מצות הדלקת נרות לערב שביעי-אחרון של פסח וערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול (נותנים בערב החג הראשון גם עבור היום השני, ערב שבת קודש). אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

ערב ליל שביעי-אחרון של פסח

יש להדליק לפני כניסת החג 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות בלילה השני ערב שבת-קודש.

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים. במידה והתעכבה הדלקת הנרות, והחג כבר נכנס, יש להדליק את הנר על ידי העברה מאש שהודלקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית). מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:**

אין מברכין שהחיינו.

ערב שבת קודש

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

יש להדליק את הנר על ידי העברה מאש שהודלקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית).

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:**

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֵא
חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כָּלוּם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת בָּהֶם**

בְּנֵי אָדָם ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה יד).

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פלאויב ואורב ולסמים וחיזת רעות בדרך ומפלפורעניזות המתרגשות וקאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

P.P.

שולם

1949

תל אביב

Dvar Malchus

Issue # 00472

05/04/2015

